

ADIM ADIM

OSMANLI TARİHİ

1299-1520

ORHAN GAZİ

I. MURAT

I. BAYEZİD

I. MEHMET

II. MURAT

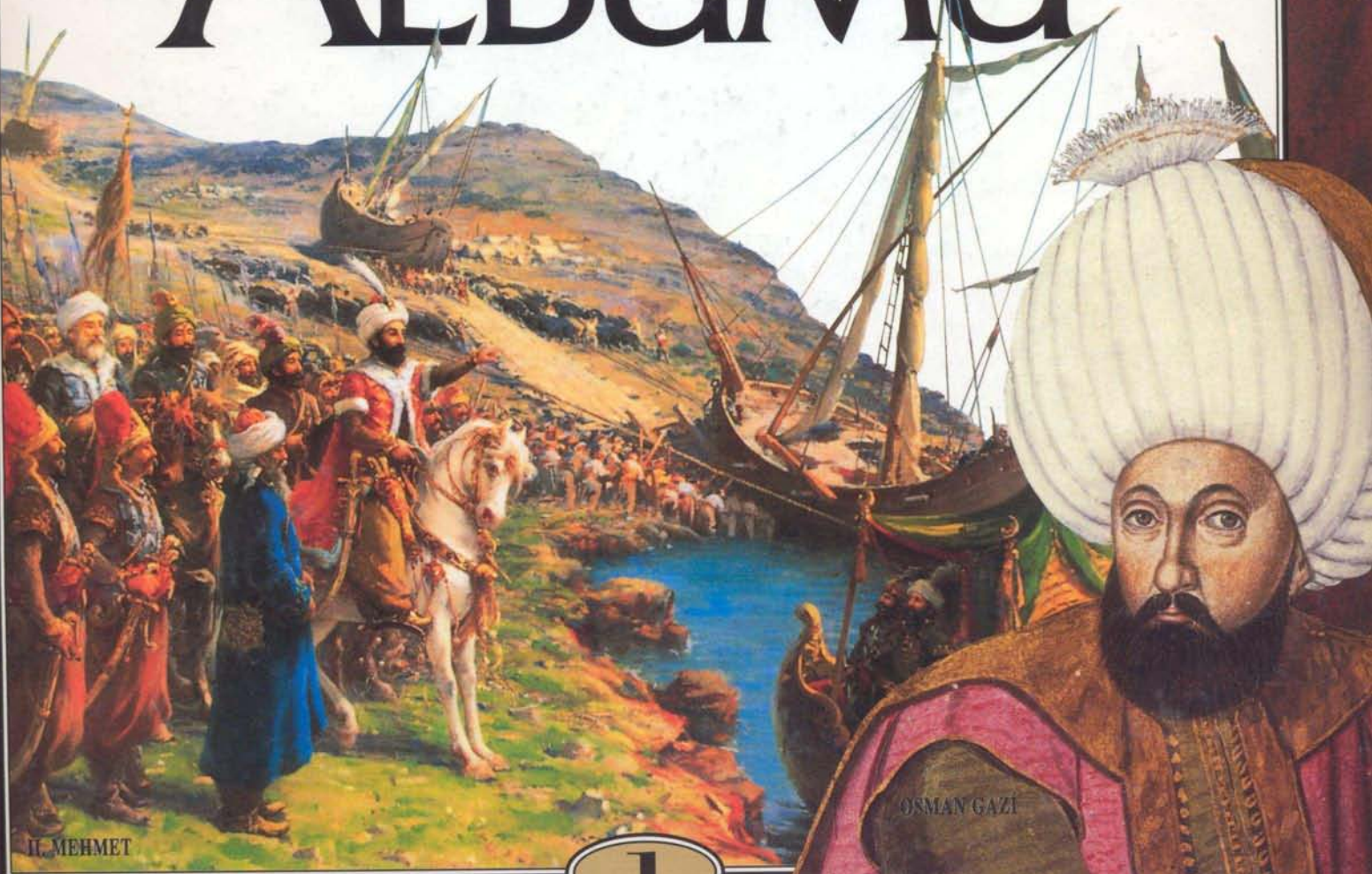
II. BAYEZİD

I. SELİM

ŞABAH

PADİŞAHLAR ALBÜMÜ

OSMAN GAZİ

II. MEHMET

1

ADIM ADIM OSMANLI TARİHİ VE PADİŞAHLAR ALBÜMÜ

1. CİLT (1299-1520)

1

OSMAN GAZİ

2

ORHAN GAZİ

3

I. MURAT (Hüdavendigâr)

4

I. BAYEZİD (Yıldırım)

5

I. MEHMET (Çelebi)

6

II. MURAT

7

II. MEHMET (Fatih)

8

II. BAYEZİD

9

I. SELİM (Yavuz)

BOYUT YAYIN GRUBU
DOSYA YAYINLARI

BOYUT DOSYA YAYINLARI

ADIM ADIM OSMANLI TARİHİ VE PADİŞAHLAR ALBÜMÜ

1

Genel Yönetmen
BÜLENT ÖZÜKAN

Genel Müdür
NİLGÜN ÖZÜKAN

Genel Sanat Yönetmeni
MURAT ÖNEŞ

Elektronik Yayıncılık
Koordinatörü
HULUSİ ORAN

Tasarım Hazırlık
NİMETULLAH AKPOLAT

Dizgi
LALE KIRIM
RABİYA ÇİÇEK

Renk Ayrımı
İZZET ÖZBAY
ÖZCAN YILDIZ

Elektronik Montaj
VEDAT DOĞAN

Yayın Yönetmeni
ABDULLAH ÖZKAN

Metin Yazımı
NECDET ZEYBEK
KEMAL KARA

Sanat Yönetmeni
YILDIZ ERTAN

Redaksiyon ve Düzelti
NECDET ZEYBEK

Arşiv
ABDULLAH ÖZKAN

Görsel Bölüm - İletişim
HASAN TAVİLOĞLU

Katkıda Bulunanlar
SEVGİ ÖZKAN
İLKNUR GÜRACAR
BİLGE DURBAŞ
ZERRİN GÖKIRMAK

Baskı

BOYUT MATBAACILIK A.Ş.

Matbaacılar Sitesi 1. Cadde No:115
(Milliyet Gazetesi Arkası)
34560 BAĞCILAR / İSTANBUL
Tel : 0212 629 53 00 (pbx)
Faks : 0212 629 05 74-75

info@boyut.com.tr

BOYUT YAYIN GRUBU

© 1999 Boyut Yayıncılık A.Ş., İstanbul

Fikir ve Sanat Eserleri Yasası'nın 34. maddesine dayanılarak
hazırlanan bu kitabın her türlü yayın hakkı
Boyut Yayıncılık A.Ş.'ye aittir.

SUNUŞ

Adım Adım Osmanlı Tarihi ve Padişahlar Albümü; 1299'da Osman Gazi'nin, Osmanlı Beyliği'ni kurmasıyla başlayıp son Osmanlı padişahı VI. Mehmet Vahdettin'in 17 Kasım 1922 günü ülkeyi terk etmesine kadar geçen 623 yıllık bir dönemi kapsamakta...

Bu dönemde 36 padişah, devletin başına geçti. Farklı özellikteydi devletin başındakiler. Bunlar arasında devleti çok iyi yönetenler, ordunun başında zaferden zafere koşanlar çoğunlukta idi. Padişahların bazılarında "av merakı", bazılarında "hanım merakı" daha ağır bastı; devlet işleri unutuldu. Çocuk yaşta başa geçenler oldu. İçlerinde akıldan yoksunları da vardı. Sonuçta devlet büyüdü, zarar gördü ve yıkıldı.

623 yıllık bu süreçte çeşitli olaylar, ekonomik ve sosyal yapılanmada farklılıklar görüldü. İyiler, kötüler... Doğrular, yanlışlar... Günahlar, sevaplar...

İnsan, çoğu kez düşünür ve kendi kendine sorar: İnsanın dünü nasıldı? Ne gibi mücadeleler verdi? Bugünkü kültür ve medeniyete nasıl ulaştı? İstedik ki, insan bu tür soruların karşılığını rahatlıkla bulup geçmişteki olayları öğrensin. Aynı zamanda düşüncelerini olgunlaştırsın ve kültür yönünden yükselsin. İşte, bu amaçla yola çıktık.

Üç kıtaya yayılarak evrensel bir imparatorluk kuran Osmanlı Devleti'nin tarihini, kronolojik bir sıra içinde vermeyi uygun gördük.

Bu, bir ihtiyaçtan doğdu. Çünkü, elimizde İsmail Hami Danişmend'in "İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi"nden başka geniş kapsamlı kronolojik bir kaynak yoktu ve bu da, dilinin eskiliği nedeniyle kullanışsız bir hâl almıştı. Biraz da sıkıcıydı. Hatta, bilim adamları ve yazarlar dışında, çoğu kimse tarafından bilinmiyordu bile...

Bu olumsuzlukları gözönüne alarak, hazırladığımız bu kronolojik albümde; öncelikle, geleceğe ışık tutması açısından, geçmişte yaşananları, genç kuşaklara aktarmayı düşündük.

Albümde, her padişahın hayatını ve o dönem içindeki olayları resim, harita ve tablolar eşliğinde kronolojik bir sıra içinde vermeye çalıştık.

Bütün bunları yaparken de, okuyucuyu sıkmadan bilgilendirmek için, metin bölümünü kısa tutup görsel malzemeyi öne çıkardık.

Özetle, yoğun bir çalışmanın ürünü olan bu albümün, öğrenmek isteyen herkese yararlı olacağı inancındayız.

1. CİLT 1299-1520

OSMAN GAZİ ORHAN GAZİ I. MURAT I. BAYEZİD I. MEHMET II. MURAT II. BAYEZİD I. SELİM

SUNUŞ	3	OSMAN GAZİ	22
OSMANLI DEVLETİ KURULURKEN		ORHAN GAZİ	34
YAKIN DOĞU ANADOLU VE		I. MURAT (Hüdavendigâr)	46
BALKANLAR	6	I. BAYEZİD (Yıldırım)	58
OSMANLI DEVLETİ'NİN KURULUŞU	8	FETRET DEVRİ	
OSMANLILARDA DEVLET ANLAYIŞI	10	(Kardeşler Arasındaki Taht Kavgaları)	70
OSMANLI PADİŞAHLARI VE		I. MEHMET (Çelebi)	76
ÖZELLİKLERİ	18	II. MURAT	86
OSMANLI PADİŞAHLARI	20	II. MEHMET (Fatih)	100
		II. BAYEZİD	122
		I. SELİM (Yavuz)	134

II. MEHMET

3. CİLT 1648-1789

II. SÜLEYMAN II. AHMET II. MUSTAFA III. AHMET I. MAHMUT III. OSMAN III. MUSTAFA I. ABDÜLHAMİT

IV. MEHMET (Ava)	292
II. SÜLEYMAN	316
II. AHMET	324
II. MUSTAFA	332
III. AHMET	346
I. MAHMUT	368
III. OSMAN	388
III. MUSTAFA	394
I. ABDÜLHAMİT	412

IV. MEHMET

2. CİLT 1520-1648

II. SELİM

III. MURAT

III. MEHMET

I. AHMET

I. MUSTAFA

II. OSMAN

IV. MURAT

SULTAN İBRAHİM

I. SÜLEYMAN (Kanuni)	148
II. SELİM (San)	186
III. MURAT	200
III. MEHMET	216
I. AHMET	226
I. MUSTAFA	240
II. OSMAN (Genç)	242
IV. MURAT	258
SULTAN İBRAHİM	274

I. SÜLEYMAN

4. CİLT 1789-1922

IV. MUSTAFA

II. MAHMUT

ABDÜLMECİT

ABDÜLAZİZ

V. MURAT

II. ABDÜLHAMİT

V. MEHMET

VI. MEHMET

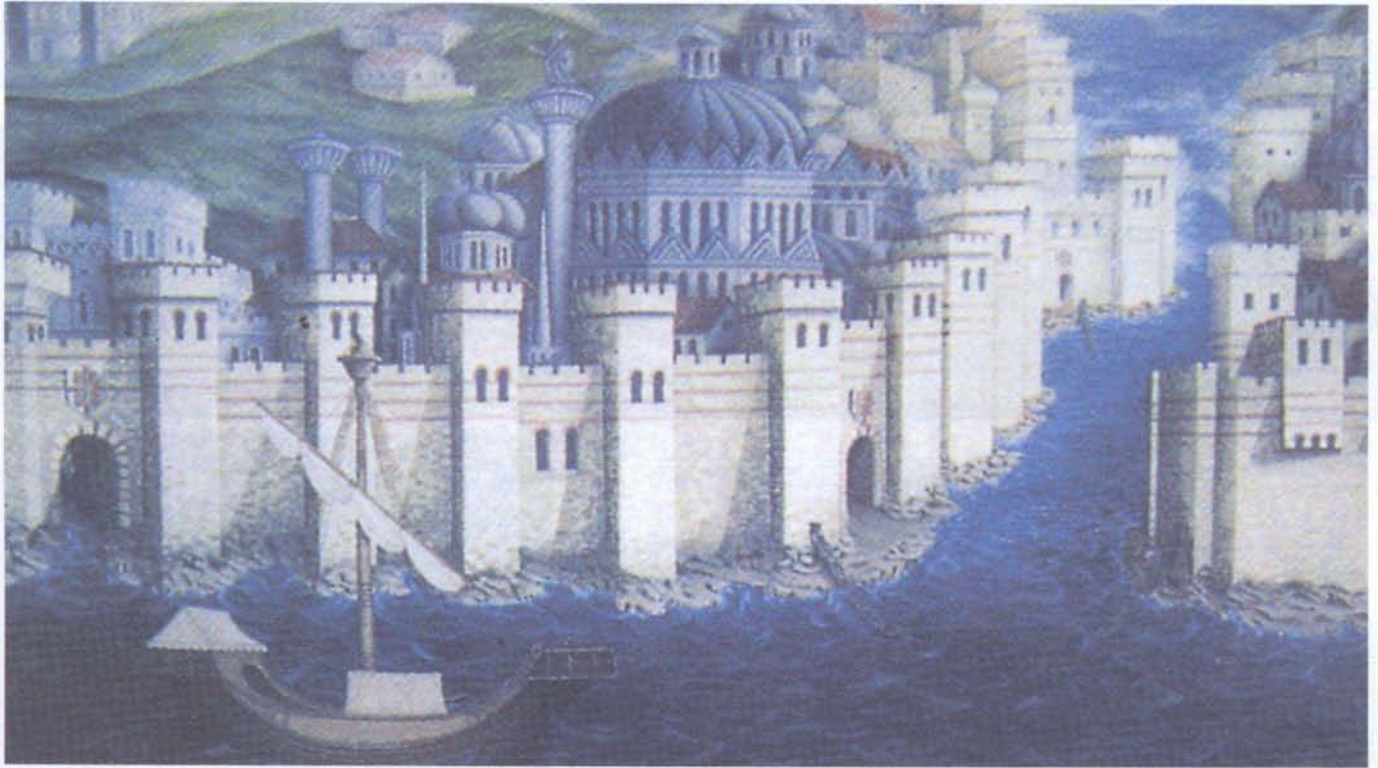
III. SELİM	436
IV. MUSTAFA	454
II. MAHMUT	460
SULTAN ABDÜLMECİT	480
SULTAN ABDÜLAZİZ	502
V. MURAT	522
II. ABDÜLHAMİT	528
V. MEHMET (Reşat)	552
VI. MEHMET (Vahdettin)	566

III. SELİM

OSMANLI DEVLETİ KURULURKEN YAKIN DOĞU ANADOLU VE BALKANLAR

XIV. YÜZYIL BAŞINDA, YAKIN DOĞU'NUN EN GÜÇLÜ DEVLETİ, MEMLÜKLER İDİ. MEMLÜKLER, UZUN YILLAR MOĞOLLAR VE HAÇILARLA SAVAŞARAK YAKIN DOĞU'NUN TÜMÜNE EGEMEN OLDULAR. MEMLÜKLER, UZUN YILLAR BOYU GÜÇLERİNİ DEVAM ETTİRDİLER. ABBASÎ HALİFESİNİN MİSİR'DA BULUNMASI, MEMLÜKLERE, İSLÂM DÜNYASINDA DİNÎ YÖNDEN ÜSTÜNLÜK SAĞLIYORDU.

XIV.yüzyıl başında Anadolu'daki topraklarının önemli bir kısmını kaybetmiş olan Bizans İmparatorluğu'nun başkenti Konstantinopolis (İstanbul)'in çevresi surlarla çevriliydi; bu yüzden şehrin ele geçirilmesi çok zordu.

XIV.

yüzyıl başında Yakın Doğu, ekonomik yönden dünyanın en önemli bölgesi durumundaydı. Hindistan'dan başlayan ve Mısır ile Suriye limanlarında sona eren "Baharat Yolu", Memlûk topraklarından geçiyordu. Bu durum, Memlûklere ekonomik yönden büyük fayda sağlamaktaydı.

Anadolu'yu ve Avrupa'yı egemenliği altına alan Roma İmparatorluğu'nun, 395'te Batı ve Doğu Roma İmparatorluğu (Bizans) adıyla ikiye ayrılmadan önceki hâkimiyet alanını gösteren harita.

XIV. yüzyıl başlarında Anadolu'da şu devletler bulunuyordu:

- Türkiye Selçuklular Devleti
- İlhanlılar
- Bizans İmparatorluğu
- Trabzon Rum İmparatorluğu

Bu devletlerden Türkiye Selçuklular Devleti, 1243 Köse Dağı Savaşı sonrasında, İlhanlılara bağımlı hâle gelmişti. XIV. yüzyılın başında Türkiye Selçuklular Devleti, siyasî ve askerî gücünü tamamen kaybetmiş durumdaydı. Moğolların önünden kaçan Türkmenler, sınır bölgelerinde toplanmıştı. 1308'de Sultan II. Mesut'un ölümüyle Türkiye Selçuklular Devleti sona erdi. İlhanlılar, bundan sonra Anadolu'yu genel valiler vasıtasıyla yönetmeye başladılar. İlhanlıların etkili olamadığı sınır bölgelerinde yaşayan Türkmenler, birçok beylikler kurdular. 1336'da İlhanlılar Devleti'nin sona ermesiyle Türkmen beylikleri bağımsız duruma geldiler. Bu beylikler, bir süre sonra, Türkiye Selçuklular Devleti'nin yerini almak amacıyla aralarında mücadeleye başladılar. Başlangıçta en güçlü beylikler Karamanoğulları, Candaroğulları ve Germiyanogulları idi.

Bizans İmparatorluğu, XIV. yüzyıl başında Anadolu'daki topraklarının çoğunu kaybetmişti. Daha çok Trakya, Marmara ve Kocaeli Yarımadasında varlığını

sürdüremektedir. Ekonomik durumu çok iyi olmayan Bizans'ın en önemli gelir kaynağı, Boğazlardan geçen Venedik ve Ceneviz ticaret gemilerinden aldığı vergilerdi. Trabzon Rum İmparatorluğu ise, bu yüzyılın başında İlhanlılara bağlı durumda bulunuyordu.

Bizans İmparatorluğu, XIV. yüzyılın başlarında Balkanlarda da kaybetmişti. İmparatorluk makamında devamlılık yoktu. Generaller, imparator olmak amacıyla sürekli isyan etmekteydiler. Şehir ve kasabaları yöneten tekfurlar, merkezî yönetimi dinlememekteydiler. Halk, tekfurların baskısından, vergilerin ağırlığından yakınır durumdaydı.

XIV. yüzyılın başlarında Balkanlarda bulunan başlıca devletler şunlardı: Bulgar Krallığı, Sırp Krallığı, Arnavut, Bosna, Hersek, Eflâk ve Boğdan beylikleri. Bunların içinde en güçlü olanı, Sırp Krallığı idi. Balkanlarda, siyasî birlik olmadığı gibi, dinî birlik de yoktu. Bulgarlar, Sırp, Ortodoks; Bosnalılar ve Hersekliiler Bogomil mezhebine mensup; Macarlar, Ulahlar ve Hırvatlar Katolik idiler. Bu arada, Macarlar ve Venedikliler, Balkanları ele geçirme çabasıındaydılar. Ancak, Katolik olmaları ve Ortodoks olan Balkan milletlerini Katolik olmaya zorlamaları, bölgede siyasî ve dinî çatışmalara neden olmaktaydı.

OSMANLI DEVLETİ'NİN KURULUŞU

1 2 9 9

OSMANLI BEYLİĞİNİN YURT EDİNDİĞİ TOPRAKLAR, BİZANS İMPARATORLUĞU'NUN BÜYÜK KENT VE KASABALARININ BULUNDUĞU MARMARA BÖLGESİ TOPRAKLARIYLA KOMŞUYDU. AYRICA BU TOPRAKLARIN, BİZANS'I TEBRİZ'E BAĞLAYAN TİCARET YOLU ÜZERİNDE BULUNMASI, BEYLİĞE BÜYÜK GELİR SAĞLIYORDU.

Osmanlıların bağlı bulunduğu Kayı Boyu damgası vurulan XVI. yüzyıla ait tombak at zırhı.
(Askerî Müze - İstanbul)

KAYI BOYU'NUN ANADOLU'YA GELİŞİ

Oğuzların Günhan koluna mensup olan Kayı boyu, 1071 Malazgirt Savaşı'ndan sonra Anadolu'yu fetheden diğer Oğuz boylarının içinde yer almıştır. Kayı boyuna mensup olanların Anadolu'ya gelişleri, daha sonraki tarihlerde de devam etmiştir. 24 Oğuz boyu içinde önemli bir yeri bulunan Kayı boyunun damgası, iki ok ile bir yaydan oluşmaktaydı. Kayı'nın anlamı, güç ve kudret sahibi demektir.

Tarihî bilgilere göre, Kayı boyunun bir kısmı, Türkiye Selçukluların Sultanı I. Alâeddin Keykubat zamanında, Ankara yakınlarındaki Karacadağ yöresine yerleştirilmiştir. Bu sırada Kayı boyunun başında Ertuğrul Bey bulunuyordu. Ertuğrul Bey'in yönetimindeki Kayılar, bir süre sonra batıya doğru ilerleyerek, Söğüt ve Domaniç'i ele geçirdiler. Kayılar, Söğüt'ü kışlak, Domaniç'i yaylak olarak kullandılar.

Ertuğrul Bey, bu tarihlerde Türkiye Selçukluların Devleti'nin batı sınırında bir "uçbeyi" idi. Uçbeylerinin görevi sınırları korumaktı. Ertuğrul Bey, çok ileri bir yaşta Söğüt'te vefat etti (1281).

Osmanlı beyliğinin yurt edindiği topraklar, Bizans İmparatorluğu'nun Marmara bölgesi topraklarıyla komşuydu. Bu topraklarda Bizans'ın büyük kent ve kasabaları bulunuyordu. Bu durum, göçebe hayvancılık ekonomisinin birbirini tamamlayan bir bütün oluşturmaya neden oluyordu. Bölgede, Bizans kent ekonomisinin ürünleriyle göçebe Türkmenlerin hayvancılık ekonomisinin ürünlerinin pazarlandığı, takas edildiği büyük pazarlar kuruluyor, bu pazarlar bölgeye, dolayısıyla Osmanlı beyliğine büyük bir ekonomik potansiyel kazandırıyor-

Osmanlı Beyliği'nin kurulduğu dönemde Anadolu'daki beylikler

du. Ayrıca Osmanlı beyliğinin kurulduğu topraklar, Bizans'ı Tebriz'e bağlayan ticaret yolu üzerinde bulunuyordu. Bu işlek ticaret yolunun Osmanlı beyliğinin topraklarından geçmesi, vergi, haraç ya da yağma biçiminde beyliğe büyük gelirler sağlıyordu.

Osmanlı beyliğinin kurulduğu Eskişehir-Sakarya-Söğüt dolayları, Anadolu'da biçim bakımından İlhanlılar'a bağlı olsa da, Moğol-İlhanlı etkisinin uzanamayacağı kadar batıda yer alan bir bölgeydi. Bu yüzden Osmanlı beyliğinin toprakları, Moğol baskısından kaçan Oğuz aşiretleri ve Anadolu Selçuklularına mensup asker, memur ve bilim adamları için bir sığınak yeri işlevini yerine getiriyordu. Bu ise, başlangıçta toprakları küçük, nüfusu az; asker, yönetici ve bilim adamı olarak deneyimli kimselere gereksinim duyan Osmanlı beyliğinin insan potansiyelini güçlendiriyordu.

Osmanlı beyliğinin kurulduğu sıralarda, Bektaşilik ve Babaîlik gibi tarikatlar, bölgede etkili bulunuyordu. Bunun gibi dinsel karakteri olan Ahîler de Osmanlı beyliği kurulduğu sıralarda bölgede ve bölge insanları üzerinde etkili olan bir esnaf kuruluşuydu. Osmanlı beyliğinin kurucusu kabul edilen Osman Bey'in bölge insanları üzerinde büyük nüfuzu olan Şeyh Edebali'nin kızı Bâlâ Hatun ile evlenebilmek için ısrar etmesi, onun politik ileri görüşlülüğünü gösterir. Nitekim Osman Bey ile Bâlâ Hatun'un evlilikleri gerçekleştiği sonradan Ahîlerin önde gelenlerinden Şeyh Mahmut Gazi, Ahi Şemsettin ve oğlu Ahi Hasan ve Cendereli (Çandarlı) Kara Halil, Osmanlı beyliğinin hizmetine girmişler ve bu beyliğin kuruluşunda, büyümesinde ve örgütlenmesinde, en azından Osmanlı hanedanı mensupları kadar önemli roller oynamışlardır.

Ertuğrul Gazi'nin Söğüt'teki büstü

Osmanlı beyliğinin temelleri XIII. yy. ortalarında böyle bir ortamda atıldı. Beyliğe adını veren Osman Bey'in babası Ertuğrul Bey hakkında sağlam ve güvenilir bilgiler hemen hemen yok gibidir. Bilinen, kendisinin XIII. yüzyıl'da Batı Anadolu'da yaşayan Türkmen beylerinden biri olduğudur. Babası gibi Osman Bey'in hayatı hakkında da bilinmeyenler pek çoktur. Osman Bey, Çobanoğulları beyliğinin vasalı olarak Bizans topraklarına akınlarda bulunurken bu beyliğin Bizans'la anlaşması üzerine, bölgede Bizans üzerine akınlarda bulunanlar, etkinliklerini bu kez Osman Bey'in bayrağı altında sürdürdüler. Bu durum yavaş yavaş Osman Bey'i bağımsızlığa doğru iten bir etken oldu. Osman Bey, bölgenin ve Bizans'ın içinde bulunduğu durumdan ustaca yararlanmasını bildi; bölgedeki İslâm tarikatlarının, özellikle Şeyh Edebali'nin gücünden ve nüfuzundan yararlandı. Bizans'a karşı savaşan gazilerin önderi durumuna ge-

Ertuğrul Gazi'nin Söğüt'teki türbesi

len Osman Bey, Bizans köy, kasaba ve kalelerini birer birer ele geçirmeye başladı. Başarıları hem topraklarının büyümesine, hem de Anadolu Selçuklu topraklarından, komşu Türkmen beyliklerinden asker, komutan ve yöneticilerin onun saflarına katılmasına yol açtı. Genellikle 1299 tarihi, Osman Bey'in bağımsızlığını ilân ettiği tarih olarak kabul edilir. 1299'da Türkiye Selçukluların Sultanı III. Alâeddin Keykubât'ın, İlhanlı hükümdarının yanına gitmesi sonucu, Anadolu'da bir iktidar boşluğu ortaya çıkmıştı. Bu durumdan yararlanarak bağımsızlıklarını ilân eden Türkmen beylikleri gibi, Osman Bey de, 1299'da bağımsızlığını ilân etti.

OSMANLILARDA DEVLET ANLAYIŞI

Osmanlılar, bir uç beyliği olarak tarih sahnesine çıktılar. Bu nedenle yönetim, ilk zamanlar, uç beyliğinin geleneklerine göre düzenlenmişti. Yönetim, Osmanlı ailesine aitti ve ailenin başkanı, beyliğin de yöneticisiydi. Ancak, bey seçiminde, diğer beylerin de düşünceleri alınırdı.

Osmanlıların, kısa zamanda güçlü bir devlet kurmaları tesadüf olmayıp, tutarlı bir devlet anlayışının sonucudur. Osmanlı Devleti, daha önceki Türk-İslâm devletlerinin kültürel mirasları üzerine kurulmuştu. Osmanlılar, XIV. yüzyıla kadar, devlet yönetimi konusunda tecrübe birikiminden en iyi şekilde yararlandılar. Osmanlı devlet anlayışında, Türk-İslâm devletlerinin ve Orta Asya geleneğinin etkisi bulunmaktadır. Bununla beraber Osmanlılar, gelişen zamana uygun olarak, merkez ve taşra yönetiminde, kendilerine özgü bir yönetim geliştirdiler.

Osmanlı Devleti'nde, devlet başkanı "padişah" idi. Padişahlar, devletin mutlak hâkimiydiler. İdarî, askerî, malî ve hukukî konularda geniş yetkilere sahiptiler. Ancak, bu yetkilerini kullanırken, kanunlara, törelere, gelenek ve göreneklere uymak zorundaydılar. Padişahların sorumlulukları, daha önceki Türk devletlerinin hükümdarlarından farklı değildi. Ülkenin topraklarını genişletmek ve ülkeyi geliştirmek, halkın refah ve mutluluğunu sağlamak, padişahın başlıca göreviydi. En önemli görevi ise, ülkede adaleti sağlamaktı. Osmanlı Devleti'nin, güçlü ve 600 yılı aşan bir süre varlığını devam ettirmesinde, ülkede sağlanan adaletin büyük rolü olmuştur.

Padişahın, bütün egemenlik gücüne sahip olması, Osmanlı

Devleti'nin yönetim şeklini de belirlemişti. Devlet, tam bir merkeziyetçilikle yönetilirdi. Ülkenin bütün bölgeleri, başkentten verilen emirlerle yönetilmekteydi. Yöneticiler, merkezden atanır ve denetlenirdi. Aile içindeki bütün erkek çocuklar, taht üzerinde eşit haklara sahiptiler. Bu nedenle, kimin padişah olacağı hakkında XVII. yüzyıl başına kadar kesin bir kural yoktu. Erkek çocuklar arasında kimin tahta çıkacağı konusunda, devlet adamlarının, ulemanın ve askerlerin tercihleri önemli rol oynamaktaydı.

Osmanlılardan önceki Türk devletlerinde hükümdarlar, ülkeyi, kardeşleri ve kendi çocukları arasında paylaştırdı. Çünkü, onlar da hükümdar kadar egemenlik hakkına sahiptiler. Bu paylaşım sistemi, güçlü Türk devletlerinin bir süre sonra parçalanmalarına ve yıkılmalarına sebep oluyordu. Bu nedenle Osmanlılar, şehzadelere, geniş yetkilerle büyük eyaletlerin valiliğini vermediler. Osmanlı şehzadeleri, ancak sancakbeyi olabildiler. Yetkileri de son derece sınırlıydı. Ayrıca, ülke içinde herhangi bir aileye ve aşirete imtiyaz tanınmadı. Osmanlılar, Selçuklularda olduğu gibi, bir bölgeyi fetheden komutanlara, o bölgenin yönetimini vermediler. Fetheden kim olursa olsun, alınan topraklar mutlaka padişaha ait oluyordu. Bu çeşit merkeziyetçi uygulamalar sayesinde devlet, gelişti ve güçlendi.

XIX. yüzyılda ilân edilen Tanzimat Fermanı ve Meşrutiyet, padişahların yetkilerini yeniden düzenleme amacı güdüyordu. Bununla beraber, gerek Tanzimat ve gerekse Meşrutiyet döneminde padişahlar, mutlak yönetim hakkını kullanmaya devam ettiler.

Kanunî Sultan Süleyman, 46 yıl süreyle tahtta en uzun süre kalan Osmanlı padişahı olmuştur.

Padişahlar her konuda geniş yetkilere sahipti. Önemli konularda devlet adamlarının görüşlerini almakla birlikte son kararı kendileri verirlerdi. Yukarıdaki resimde bir padişahın Cuma namazına gittiği Eyüp Camii'nden dönüşü betimleniyor (Gravür: Thomas Allom).

PADIŞAHLAR

Osmanlı Devleti, kurulduğu zaman küçük bir beylikti. Devletin başında ilk zamanlar "bey" ya da "gazi" unvanı ile anılan bir hükümdar bulunuyordu. Osmanlı hükümdarları içinde ilk defa "sultan" unvanını I. Murat kullanmıştır. Bunların yanı sıra hükümdarlara, "han", "hakan" ve "hünkâr" da denilmiştir. Yavuz Sultan Selim'in 1517 Mısır seferinden sonra, Osmanlı hükümdarları "halife" unvanı da aldılar. Ancak, devletin güçlü olduğu dönemlerde halifelik unvanını siyasî amaçlarla kullanmak gereğini duymadılar. Osmanlı hükümdarları, halifelik unvanını ilk olarak, 1774 Küçük Kaynarca Antlaşması sonrasında kullanmaya başladılar. Osmanlı hükümdarlarının en yaygın kullandıkları unvan, "padişah" olmuştur.

Padişahlar, devletin kurucusu Osman Bey'in soyundan gelirlerdi. Padişahlık, babadan oğula geçmekle beraber, ilk zamanlar bu konuda belli bir veraset sistemi yoktu. Bu durum, eski Türk geleneğinden kaynaklanıyordu. Buna göre, ailenin bütün erkekleri,

taht üzerinde hak sahibiydiler. Bu nedenle, her hükümdar değişikliğinde taht kavgaları çıkar ve devlet sarsıntı geçirirdi. Tahta çıkan şehzade, egemenlikte hak ileri sürmemeleri için, erkek kardeşlerini öldürtmek zorunda kalıyordu. Bu yöntem, bir saltanat yasası olarak, XVII. yüzyıl başlarına kadar devam etti.

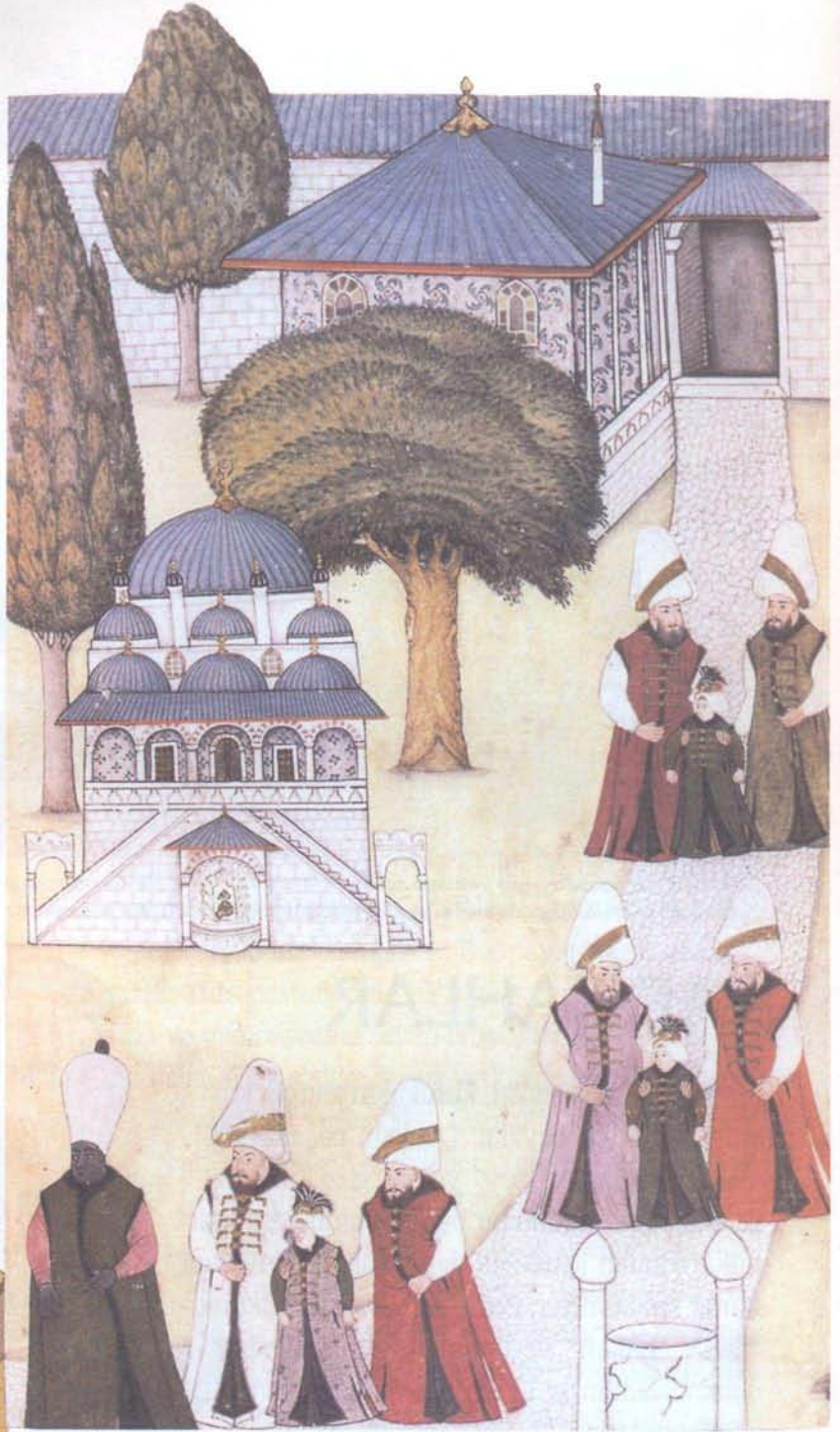
XVII. yüzyıl başlarında I. Ahmet zamanında yapılan bir düzenlemeyle, Osmanlı ailesinin en yaşlı ve olgun (ekber ve erşed) olanının tahta geçmesi usulü getirildi.

Padişahlar, her konuda çok geniş yetkilere sahip bulunuyorlardı. Önemli konularda, büyük devlet adamlarının düşüncelerini almakla beraber, son kararı yine kendileri verirdi. Divan'a başkanlık etmek (Fatih'le birlikte, bu görev sadrazamlara bırakılmıştır), ordulara komuta etmek, büyük devlet adamlarını atamak, savaşa ve barışa karar vermek padişahın başlıca görevleriydi. Bu görevlerini yerine getirirken, Kur'an'a ve şeriat hükümlerine göre hareket etmek için zamanın şeyhülislâmından "fetva" alırlardı.

ŞEHZADELER

O smanlı padişahlarının erkek çocuklarına "şehzade" ya da bilgili, görgülü, kibar anlamına gelen "çelebi" denirdi. Şehzadelere, küçük yaşlarından itibaren sancaklara gönderilir, askerî ve idarî konularda yetiştirilirdi. Sancakta bulunan şehzadeleri "çelebi sultan" denirdi. Şehzadelere yardımcı olmak üzere, yanlarına "lala" denilen bilgili, tecrübeli devlet adamları verilir. Bu uygulamadaki amaç, şehzadelerin devlet yönetimini öğrenmesiydi. XV. Yüzyıl ortalarına kadar İzmit, Bursa, Eskişehir, Aydın, Kütahya, Balıkesir, Isparta, Antalya, Amasya, Manisa ve Sivas, başlıca şehzade sancakları olmuştur.

XVI. yüzyılın sonlarından itibaren, şehzadelerin sancaklara gönderilme usulü kaldırıldı. Bunun yerine, sarayda kalmaları ve eğitimlerini burada tamamlama uygulaması getirildi. III.

Topkapı Sarayı Üçüncü Avlusu'nda III. Ahmet'in şehzadeleri sünnet töreni için mermer taşıya götürülüyor.

(Surname-i Vehbi'den Levni'nin minyatürü - Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi)

Mehmet, sancağa gönderilen son şehzade olmuştur. Şehzadelerin sancaklara gönderilmesi uygulamasına son verilmesi, onların devlet yönetimiyle ilgilerinin kesilmesine, toplumdan uzaklaşmalarına sebep olmuştur. Şehzadeler, cülûs töreniyle tahta çıkarlar ve onlar için "kılıç alayı" düzenlenirdi.

MERKEZ TEŞKİLÂTI

Osmanlı devlet teşkilâtı, padişahın mutlak egemenliğini gerçekleştirmek için kurulmuştu. Devletin bütün yönetim birimleri doğrudan padişaha bağlı olarak teşkilâtlandırılmıştı. Meydana getirilen bu teşkilâtın merkezinde, padişah ve saray teşkilâtı bulunuyordu.

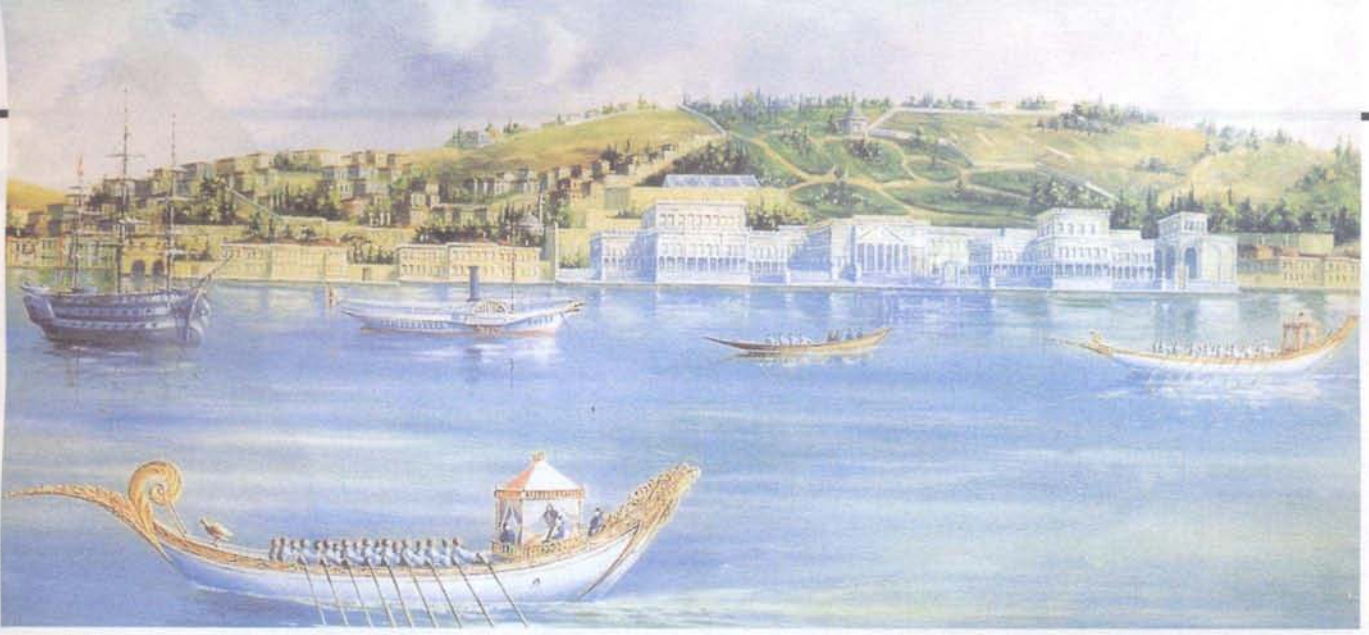
SARAY

Osmanlı Devleti'nde saray, padişahın özel hayatının geçtiği ve devletin yönetildiği yerd. Osmanlı Devleti'nin ilk yıllarından itibaren saray teşkilâtı kurulmuş, devletin gelişmesine paralel olarak, saraylar da büyümüştür. İlk saray, 1326'da Bursa'da, daha sonra 1361'de Edirne'de yapılmıştır. İstanbul'un fethinden sonra, Fatih Sultan Mehmet ta-

Osmanlı padişahlarının yaşamını sürdürdüğü saraylardan biri olan Topkapı Sarayı'nın yapımına Fatih Sultan Mehmet döneminde başlandı.

rafından yaptırılan Topkapı Sarayı, XIX. yüzyıl ortalarına kadar padişahların oturduğu ve merkez teşkilâtının bulunduğu yer olmuştur.

XIX. yüzyılın ikinci yarısından itibaren padişahlar, Dolmabahçe Sarayı, Yıldız Sarayı, Çırağan Sarayı ve Dolmabahçe Sarayı gibi saraylarda oturmaya başladılar. Topkapı Sarayı, iki bölümden oluşuyordu:

Padışah Abdülaziz tarafından yaptırılan Çırağan Sarayı

BİRÜN (DIŞ SARAY)

Sarayın dış bölümüdür. Sarayın, Bab-ı Hümayun adı verilen dış kapısından girildiğinde, birinci avluya geçilir. Bundan sonra vanlan Babü's-selâm kapısından girildiğinde, orta avluya geçilir. Bu avluda "Has Odalar" yer alır. Bu odalarda saray hizmetlileri bulunurdu. Orta kapıdan sonra ise ikinci avluya geçilir. Burada, Has Ahırları, Zülüflü Baltacılar koğuşları ve Divan-ı Hümayun'un toplandığı "Kubbealtı" bulunurdu. İkinci avludan sonra Babü's-saade denilen kapıya ulaşılır. Bu kapı, Birün (dış saray) ile Enderun'u (iç saray) birbirine bağlardı. Babü's-saade'nin karşısında padişahların, Divan üyeleri ve yabancı elçileri kabul ettiği "Arz Odası" vardı.

ENDERUN (İÇ SARAY)

Burası, padişahın özel hayatını geçirdiği bölümdü. Bu bölümde, Enderun denilen saray okulu ve Harem bulunurdu. Enderun, saray görevlilerinin yetiştirildiği yerd. Enderun'da eğitim faaliyeti "oda" adı verilen yerlerde yapılmaktaydı. Enderun'a alınacaklarla ilgili olarak yapılan işlemler şunlardı:

Devşirme yoluyla toplanan çocuklar, Acemi Ocağı'na gönderilmeden önce, bir seçime tâbi tutulurlardı. Seçilen çocuklar, önce Edirne Sarayı, Galata Sarayı ve İbrahim Paşa Sarayı'nda eğitilirdi. Bu eğitim sonrası ikinci bir seçim daha yapılırdı. Bu seçim sonrası Topkapı Sarayı'ndaki "Büyük Oda" ve "Küçük Oda"ya alınırlardı. Burada sıkı bir eğitimden geçirilirdi. Bu eğitimin amacı, saraya alınacak kişileri, devlet adamı, asker ve seçkin kişiler olarak yetiştirmektir. Bu odalardaki eğitim sonrasında da yeni bir seçim yapılır; seçilenler, padişahın özel hizmetine ait odalara alınırlardı. Bu odalar şunlardı:

Has Oda: Burada bulunanlar, padişahın günlük hizmetinde bulunurlardı. Bu odanın yöneticisine

"Hasodabaşı" denilirdi. Has Oda, rütbe bakımından en yüksek hizmetlilerin bulunduğu yerd.

Hazine Odası: Bu odada bulunanlar, padişahın özel hazinesine ve değerli eşyalarna bakarlardı.

Kiler Odası: Burada bulunanlar, padişahın sofrâ hizmetlerine bakarlardı.

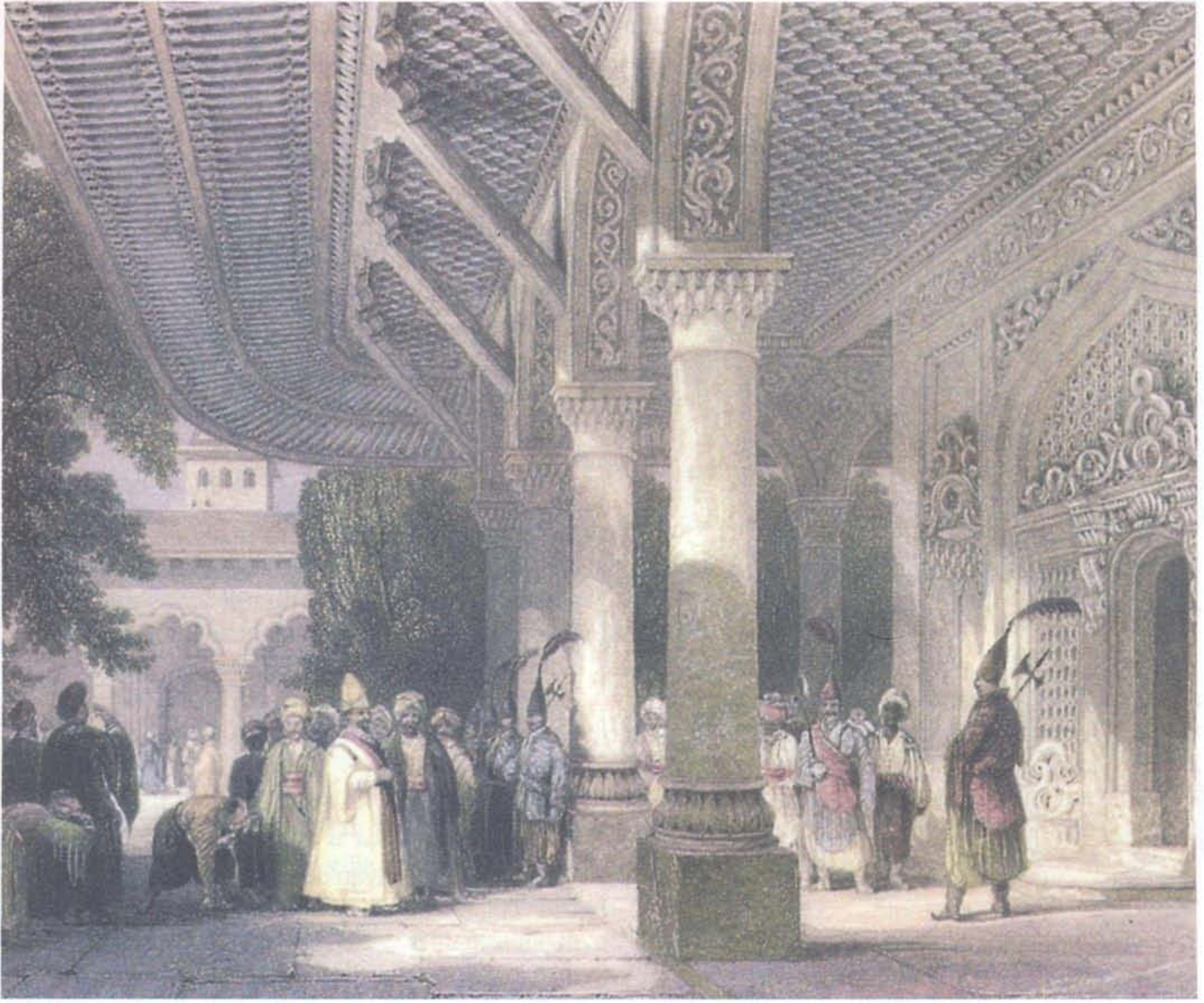
Seferli Odası: Müzisyen, berber gibi hizmetlilerin bulunduğu yerd.

Bu odalarda eğitimlerini tamamlayanlar, "çıkma" denilen bir tayin usulüyle Birün'da ve taşrada önemli görevlere getirilirdi.

Harem: Saray kadınlarının bulunduğu bölümdü. Burada, padişahın annesi valide sultan ve eşleri ile cariyeler bulunurdu. Harem'deki kadınlar başkalfa kadın'ın yönetiminde özel bir eğitimden geçirilirdi. Harem'in yöneticisi "harem ağası" ıdı.

Osmanlı haremde günlük yaşam.

Kubbealtı'na toplantıya gelen vezirler (Gravür: Thomas Allom).

DİVAN-I HÜMAYUN

Divan, merkez teşkilâtının temelini oluşturmaktaydı. İlk Osmanlı Divan'ı, Türkiye Selçukluları Devleti'ndeki Divan örnek alınarak kuruldu. Orhan Bey zamanından beri Osmanlılarda Divan teşkilâtının bulunduğu bilinmektedir. İlk zamanlar Divan üyeleri, padişah, vezir ve Bursa kadısı idi. Divan toplantılarına padişahlar başkanlık yapmaktaydı. Bu nedenle, padişah nerede ise, Divan da orada toplanırdı. Fatih ve ondan sonraki padişahlar, bu görevi veziriazamlara bıraktılar. Padişahlar, bundan sonra Divan toplantılarını "kasr-ı adl" denilen pencereden izlemeye başladılar.

Fatih Sultan Mehmet zamanına kadar her gün sabah namazından sonra toplanan Divan, sonradan haftada dört gün toplanmaya başladı. Divan, Topkapı Sarayı'nda "Kubbealtı" deni-

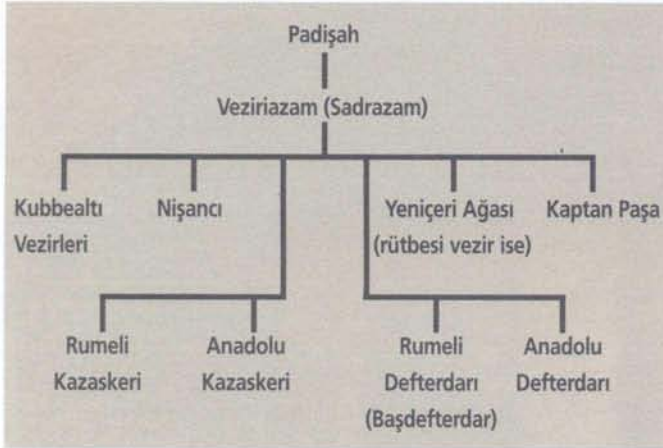
len yerde toplanırdı. Divan'da, siyasî, idarî, askerî, örfî, şer'î, adlî ve malî konular, şikâyet ve davalar görüşülüp karara bağlanırdı. Divan görüşmeleri öğle zamanı sonar erer, bundan sonra önce veziriazam (sadrazam), daha sonra diğer Divan üyeleri, padişahın huzuruna çıkarak, görüşmeler hakkında bilgi verirlerdi.

Divan-ı Hümayun dışında diğer divanlara, veziriazam konağında toplanan ikindi, Çarşamba ve Cuma divanları, veziriazam, sefere çıktığı zaman topladığı "Sefer Divanı", yenîçerilerin maaşlarının dağıtılması için toplanan "Ulûfe Divanı", padişahın yabancı elçileri kabulü sırasında toplanan "Galebe Divanı", olağanüstü hallerde toplanan "Ayak Divanı" ve yine sefer sırasında at üzerinde yapılan toplantıya "At Divanı" adı verilirdi.

DİVAN-I HÜMAYUN ÜYELERİ

Divan'da bulunan ve görüşmelere katılan kişilere, Divan üyeleri denirdi.

Divan üyeleri ve bunların başlıca görevleri şunlardır:

VEZİRİAZAM (SADRAZAM)

Padişah'tan sonra en yetkili devlet adamı, veziriazamdı. Devlet yönetiminde padişahın vekili sayılır ve kendisinde, padişahın mührü bulunurdu. Orhan Bey zamanında, toprakların genişlemesi ve devlet işlerinin artması sonucu ilk vezirlik makamı kuruldu. I. Murat zamanında vezirlerin sayısı üçe çıktı. Vezirlerin derecelerini göstermek için, birinci vezire "veziriazam" denildi.

Büyük devlet memurlarını atama, görevden alma, veziriazamın buyruğu ile olurdu. Padişah sefere çıkmadığı zaman, "serdâr-ı ekrem" unvanıyla orduya komuta ederdi. Veziriazamlar, İstanbul'da önceleri Paşakapısı, sonraları Babiâli denilen yerde otururlardı. Veziriazamın görevinden azli, padişah mührünün geri alınmasıyla olurdu.

VEZİRLER

Vezirler, çeşitli devlet işlerinde yetişmiş tecrübeli kişiler olduklarından, görüşlerinden yararlanılır ve veziriazamın verdiği işleri yaparlardı. İlk Osmanlı vezirlerinin çoğu ulema (bilgin) kökenli idiler. Sonradan asker kökenli kişiler de vezirliğe getirildiler. Vezir olabilmek için, sancakbeyliği, beylerbeylik ve son olarak da Rumeli Beylerbeyliği'nde bulunmak gerekliydi. Divan toplantılarında, veziriazamın sağında otururlardı. XV. Yüzyılın sonlarına kadar üç vezir bulunuyordu. XVI. Yüzyılın sonlarında vezir sayısı yediye kadar çıkmıştır. Bu vezirlere, Kubbealtı vezirleri veya "kubbenişin" adı verildi.

KAZASKERLER

Kazaskerlik, 1362'de I. Murat zamanında kuruldu. 1480 yılına kadar bir kazasker bulunurken, Fatih döneminde, Anadolu ve Rumeli kazaskerleri olarak sayıları ikiye çıkarıldı. Bunlardan Rumeli kazaskeri, rütbe bakımından daha ileri idi. Kazaskerler, Divan'da büyük davalara bakar, ayrıca kendi bölgelerindeki kadı ve müderrisleri atama ve görevden alma işlerine karar verirdi.

DEFTERDARLAR

Defterdarlar, Divan'da malî konularda açıklamalarda bulunurlar, devletin gelir ve giderlerine bakarlardı. İlk zamanlarda, defterdar sayısı bir iken, sonraları malî işlerin artmasından dolayı sayısı ikiye yükseltilmiştir. Bunlar; Rumeli Defterdarı (Başdefterdar) ve Anadolu Defterdarı idi. Rumeli Defterdarı, Rumeli'deki malî işlere; Anadolu Defterdarı, Anadolu'daki malî işlere bakardı. Rumeli Defterdarı, aynı zamanda bütün malî işlerden sorumluydu.

Mübaşir, Mekke Kadısı, Rumeli Kazasaskeri, Nakibüleşraf ve İstanbul Kadısı'nı bir arada gösteren bir gravür.

NIŞANCI (TEVKİ-İ TUĞRAİ)

Nişancı, padişahın adına yazılacak fermanlara, beratlarla ve nâmelere, hükümdarın imzası olan tuğrasını çekardı. Ayrıca, devletin arazi kayıtları, tahrir defterlerinde düzeltmeler Nişancı tarafından yapılırdı. Nişancı, kanunları iyi bilir, gerektiğinde Divan'da açıklamalarda bulunurdu.

Nişancı'ya bağlı olarak çalışan Reisülküttap, Divan kâtiplerinin şefi idi. Reisülküttap, Divan üyesi olmamakla beraber, Divan işlerindeki tecrübesi nedeniyle önemi büyüktü. Görevleri, Divan'da verilen kararları düzelttikten sonra tamamlamak, fermana uygun olarak emirleri yazmak, padişaha ve veziriazama gelen mektupları tercüme ettirerek, bunlara cevap hazırlamaktı. Reisülküttaba bağlı olarak çalışan kalemler ve bunların görevleri şunlardı:

Beylikçi Kalemi: Divan-ı Hümayun'da alınan kararların ve görüşülen konuların tutanaklarını yazıya geçirirdi. Ayrıca, dış ilişkiler ile ilgili kararları yazıya geçirir, anlaşmalarla ilgili metinleri düzenlerdi. Bu kalemin başında olan kişiye, Beylikçi Efendi denirdi.

Tahvil Kalemi: Bu kalem, yüksek dereceli görevlilerin (vezir, beylerbeyi, sancakbeyi) özlük işleriyle ferman ve beratları düzenlerdi. Ayrıca, zeamet ve tumar kayıtları da bu kalem tarafından tutulurdu.

Rûûs Kalemi: Tahvil kaleminin görev alanı dışında kalan bütün görevlilerin (kethüda, dizdar, müderris, imam) işlemleri bu kalem tarafından düzenlenirdi.

Âmedî Kalemi: Veziriazam ile padişah arasında yazışmaları, yabancı devletlere gönderilecek mektupları düzenlerdi. Osmanlı Devleti'nin, Avrupa ülkelerinde devamlı elçi bulundurmasından sonra, elçilerden gelen raporları kaydetmek, cevap yazmak, şifre çözmek görevi de bu kaleme aitti. Tanzimattan sonra bu kalemin önemi daha da arttı.

Yeniçeri Ağası

YENİÇERİ AĞASI

Yeniçeri ağası, Yeniçeri Ocağı'nın en büyük komutanıydı. Yeniçeri ağası, vezir rütbesine sahip ise, Divan'ın tabii üyesi sayılıp, görüşmelere katılırdı. Yeniçeri ağası, arz günü, vezirlerden önce padişahın huzuruna çıkar, yeniçeriler hakkında bilgi verirdi.

Kaptan-ı Derya

KAPTAN-I DERYA

Kaptan-ı Derya, donanma ve denizcilikle ilgili işlerden sorumluydu. XVI. Yüzyılın ikinci yarısında vezir rütbesi aldıktan sonra Divan üyesi oldular.

ŞEYHÜLİSLÂM (MÜFTÜ)

Şeyhülislâm, Divan'da alınan kararların İslâm dinine uygun olup olmadığı konusunda "fetva" verirdi. Şeyhülislâm, Divan üyesi olmamakla beraber, Divan'da alınan kararların dine ve şeriata uygun olup olmadığını kontrol ederdi. Fatih döneminde rütbe ve makam olarak Kazaskerlerden sonra gelen Şeyhülislâm, Kanunî döneminde veziriazamla eşit sayıldı.

Şeyhülislâm

TARİHÇİ REŞAT EKREM KOÇU'NUN ANLATIMIYLA

OSMANLI PADIŞAHLARI VE ÖZELLİKLERİ

OSMANOĞULLARI HANEDANINDAN ALTI YÜZYIL BOYUNCA 36 PADIŞAH GELMİŞTİR (BAZI TARİHÇİLER, FETRET DEVRİ'NDE SALTANAT SÜREN SÜLEYMAN ÇELEBİ VE MUSA ÇELEBİ'Yİ PADIŞAHLIK YAPMIŞ KABUL EDEREK BU SAYIYI 38 OLARAK BELİRTMEKTEDİRLER). I. SELİM'DEN İTİBAREN BUNLARIN 28'İ AYNI ZAMANDA MÜSLÜMANLARIN HALİFESİ OLMUŞTUR. SON PADIŞAH VI. MEHMET'İN VATANIMIZI TERK EDEREK YABANCI BİR MEMLEKETE İLTİCA ETMESİ ÜZERİNE TÜRKİYE'DE SALTANAT KALDIRILMIŞ VE ABDÜLÂZİZ'İN OĞLU ABDÜLMECİT, TÜRKİYE MİLLET MECLİSİ TARAFINDAN HALİFE İLÂN EDİLMİŞTİR. BU ZATIN DA GENE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ KARARIYLA OSMANLI HANEDANININ BÜTÜN ÜYELERİYLE BERABER MEMLEKETTEN ÇIKARILMASIYLA TÜRKİYE'DE HİLÂFET MÜESSESESİ DE KALDIRILMIŞTIR. BURADA, BU 36 TARİHİ SİMA ÜZERİNDE ÇEŞİTLİ AÇILARDAN BAKARAK BİR CETVEL TANZİM EDELİM:

EN UZUN SALTANAT SÜREN:

Kanunî Sultan Süleyman
(46 yıl)

PADIŞAHLIĞI YİRMİ YILI GEÇENLER:

Osman Gazi (25 yıl), Orhan Gazi (36 yıl), I. Murat (27 yıl), II. Murat (30 yıl), Fatih Sultan Mehmet (32 yıl), II. Bayezid (31 yıl), I. Süleyman (Kanunî) (46 yıl), III. Murat (21 yıl) IV. Mehmet (40 sene), III. Ahmet (27 yıl), I. Mahmut (24 yıl), II. Mahmut (31 yıl), II. Abdülhamit (33 yıl).

EN KISA SALTANAT SÜRENLER:

I. Mustafa (1 yıl 7 ay),
IV. Mustafa (1 yıl 2 ay)

ON YILDAN AZ SALTANAT SÜRENLER:

I. Mehmet (8 yıl),
I. Selim (8 yıl),
III. Mehmet (8 yıl),
II. Osman (4 yıl),
İbrahim (8 yıl),
II. Süleyman (4 yıl),
II. Ahmet (5 yıl),
III. Osman (3 yıl),
V. Mehmet (9 yıl),
VI. Mehmet (4 yıl).

KIRK YAŞINDAN SONRA PADIŞAH OLANLAR:

Osman Gazi (41 yaşında),
Orhan (40 yaşında), I. Selim (Yavuz) (45 yaşında), II. Selim (43 yaşında), II. Süleyman (45 yaşında), II. Ahmet (49 yaşında), III. Mustafa (42 yaşında), I. Abdülhamid (49 yaşında), V. Mustafa (42 yaşında), III. Osman (51 yaşında), I. Abdülhamid (49 yaşında), VI. Mehmet (57 yaşında).

EN YAŞLI OLARAK PADIŞAH OLAN:

V. Mehmet (65 yaşında).

PEK GENÇ VEYA ÇOCUK İKEN PADIŞAH OLANLAR:

II. Murat (18 yaşında),
Fatih Sultan Mehmet (19 yaşında), I. Ahmet (13 yaşında), II. Osman (14 yaşında), IV. Murat (15 yaşında), IV. Mehmet (7 yaşında), Abdülmecit (18 yaşında)

TAHTAN İNDİRİLENLER:

II. Bayezit, I. Mustafa, II. Osman, İbrahim, IV. Mehmet,
II. Mustafa, III. Ahmet, III. Selim,
IV. Mustafa, Abdülâziz, V. Murat,
II. Abdülhamit

İHTİLÂLDE ÖLDÜRÜLEN: II. Osman

FETVA İLE İDAM EDİLEN: İbrahim.

SELEFİ TARAFINDAN İDAM ETTİRİLEN: IV. Mustafa

İNTİHAR EDEN:

I. Bayezit (rivayet), Abdülâziz (rivayet).

SİYASİ SUİKASTE KURBAN OLAN:

Fatih Sultan Mehmet (rivayet), Abdülâziz (rivayet).

ORDUNUN BAŞINDA HARBE GİDENLER:

Osman Gazi,
Orhan Gazi, I.
Murat, I. Bayezid,
I. Süleyman,
Musa, I. Mehmet,
II. Murat,
Fatih Sultan
Mehmet,
II. Bayezid, Yavuz Selim, Kanunî Sultan Süleyman, III.
Mehmet, II. Osman, IV. Murat, II. Mustafa

MUHAREBEDE ŞEHİT OLAN: I. Murat

MUHAREBEDE YARALANAN: Fatih Sultan Mehmet

DÜŞMANA ESİR DÜŞEN: I. Bayezid

DİVAN SAHİBİ ŞAİR:

Fatih Sultan Mehmet, I. Selim, I. Süleyman. Osmanlı padişahlarının pek çoğu şiirle meşgul olmuştur.

BÜYÜK MUSİKİŞİNAS: III. Selim. Osmanlı padişahlarının çoğu musiki ile yakından meşgul olmuştur.

HATTAT: III. Ahmet. Osmanlı padişahlarının çoğu güzel yazı ile meşgul olmuştur.

RESİM HEVESKÂRİ: Abdülâziz

RESSAM: Halife Abdülmecit

GÜREŞE MERAKLI VE BİZZAT GÜREŞEN:
IV. Murat, Abdülâziz

ÇILGIN DERECEDEN AV MERAKLISI: IV. Mehmet; avcılık, Osmanlı hanedanında millî bir gelenek olarak yaşatılmıştır.

BÂZÎ SAHİBİ KEMANKEŞ: IV. Murat, III. Selim, II. Mahmut. Osmanlı padişahlarının çoğu kemankeşlikle (okçulukla) yakından meşgul olmuşlardır.

BİR EL SANATI İLE MEŞGUL OLAN: Kanunî Sultan Süleyman (kuyumculuk), II. Abdülhamit (marangozluk)

AŞIRI KADIN DÜŞKÜNÜ:

III. Murat, III. Mehmet, İbrahim

AĞIR SİNİR HASTASI: İbrahim

NEFİS KÖRLETMİŞ PERHİZKÂR: II. Bayezid, V. Mehmet

AYYAŞ DENİLECEK KADAR İÇKİ DÜŞKÜNÜ:

I. Bayezid, I. Süleyman, II. Selim, IV. Murat, Abdülmecit, V. Murat

DOĞUŞTAN TIMARHANELİK MECNUN: I. Mustafa

TECENNÜN EDEN: V. Murat.

KARDEŞLERİNİ ÖLDÜRTE:

II. Murat, I. Selim,
III. Mehmet (19 kardeşini bir anda boğdurttu, II. Osman, IV. Murat, II. Mahmut

BABASINI ÖLDÜRTE: I. Selim (rivayet), IV. Mehmet (7 yaşında bir çocuktu, engelleyemezdi)

OĞLUNU ÖLDÜRTE: I. Süleyman, III. Mehmet

SEYAHATİ SEVEN VEYA SEYAHATE ÇIKARILAN:

IV. Mehmet, Abdülmecit, Abdülâziz, V. Mehmet

YABANCI MEMLEKETLERİ RESMEN ZİYARET EDEN:

Abdülâziz (Fransa ve İngiltere)

VATANINI TERK EDİP YABANCI MEMLEKETE İLTİCA EDEN: VI. Mehmet

GÖZLÜK KULLANAN: VI. Mehmet.

ENFİYE TIRYAKİSİ: III. Selim

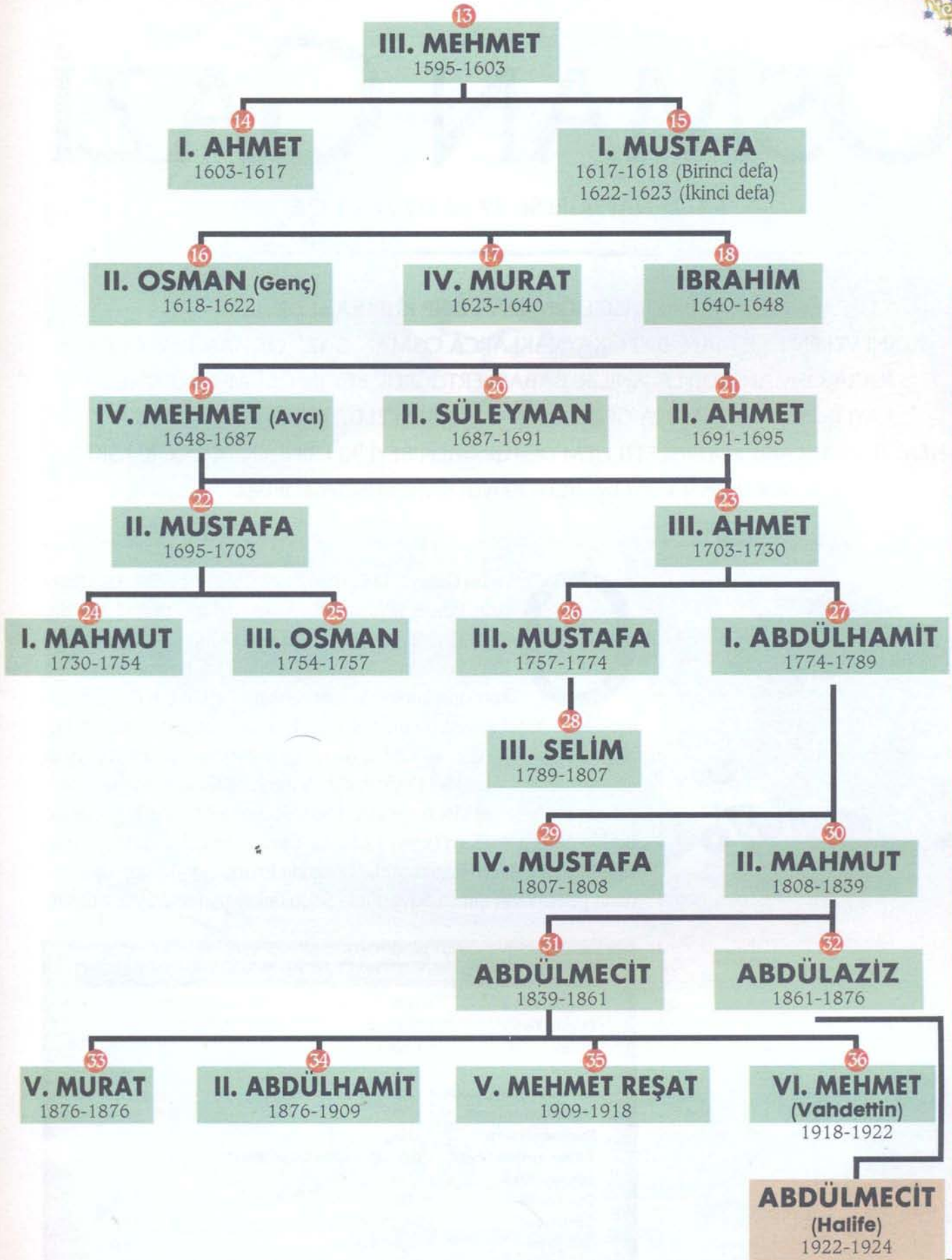
OBUR DENİLECEK KADAR BOĞAZINA DÜŞKÜN:
Abdülâziz

TEBDİLİ KIYAFETLE HALK ARASINDA

DOLAŞMASINI SEVEN: II. Osman, IV. Murat, III. Osman, III. Selim, II. Mahmut

OSMANLI PADİŞAHLARI

OSMAN GAZİ

SALTANAT SÜRESİ: 27 yıl (1299 - 1326)

1299'DA BAĞIMSIZLIĞINI İLÂN EDİP KURDUĞU DEVLETE ADINI VEREN I. OSMAN, BAZI KAYNAKLARCA OSMAN GAZİ, OSMAN BEY YA DA KARA OSMAN ADIYLA ANILIR. BABASI ERTUĞRUL BEY'İN ÖLÜMÜ ÜZERİNE KAYI BOYU'NUN BAŞINA GEÇTİ. BİZANS'A KARŞI ELDE ETTİĞİ BAŞARILARLA HEM TOPRAKLARINI GENİŞLETTİ HEM DE TÜRKMEN BEYLİKLERİNDEN PEK ÇOK ASKER, KOMUTAN VE YÖNETİCİYİ KENDİ SAFLARINDA TOPLADI.

Osmanlı Devleti arması

Osman Gazi ya da Osman Bey adıyla anılır. Babası, Oğuzların Bozok kolunun Kayı boyundan Ertuğrul Bey'dir. Kurduğu devlete adını veren I. Osman'ın bağlı olduğu Kayı boyunun Anadolu'ya nasıl ve ne zaman geldiği konusunda olduğu gibi, Osman Bey'in adı da hâlâ tartışmalıdır. Ataman veya Otman biçiminde de söylenen I. Osman'a, bazı kaynaklar Kara Osman Bey de demektedir. Kayı boyunun, XII. yy'ın ilk yarısında, I. Alaeddin Keykubat döneminde, Maveraünnehir dolaylarından, Moğol istilâsı nedeniyle kaçarak Anadolu'ya geldiği sanılır. Bir kaynağa göre, Kayı boyu, 1230'da Anadolu Selçuklu sultanı I. Alaeddin Keykubat ile Harzemşahlar arasında Erzincan yakınlarında meydana gelen Yassı Çimen Savaşı'nda Selçukluların yanında yer almıştır.

OSMAN GAZİ

Doğum Tarihi	: 1258
Doğum Yeri	: Söğüt
Babası	: Ertuğrul
Annesi	: Türk
Aşiret reisi olduğu tarih	: 1281
Uç reisi olduğu tarih	: 1299
Saltanatının sonu	: 1326
Tahtan ayrılma sebebi	: Oğlu Orhan lehine feragat-ölüm (?)
Saltanat süresi	: 27 yıl
Ölüm tarihi	: 1326
Ölüm sebebi	: Felç (?) - nikris (gut)
Öldüğü yer	: Söğüt - Bursa (?)
Gömülü olduğu yer	: Bursa, Hisar içinde Osmaniye meydanında Gümüşlü Kümbet'te

OSMAN GAZİ (1258-1326) (Tablo: Kapıdağlı Konstantin)

OSMAN GAZİ DÖNEMİ OLAYLARI

1299

- Osman Gazi, bağımsızlığını ilân ederek Osmanlı Beyliği'ni kurdu.

Osman Bey, Çobanoğulları beyliğinin vasalı olarak Bizans topraklarına akınlarda bulunurken bu beyliğin Bizans'la anlaşması üzerine, bölgede Bizans'a karşı olanlar, etkinliklerini bu kez Osman Bey'in bayrağı altında sürdürdüler. Bu durum yavaş yavaş Osman Bey'i bağımsızlığa doğru iten bir etken oldu. Osman Bey bölgenin ve Bizans'ın içinde bulunduğu durumdan ustaca yararlanmasını bildi; bölgedeki İslam tatarlarının, özellikle Şeyh Edebali'nin gücünden ve nüfuzundan yararlandı. Bizans'a karşı savaşan gazilerin önderi durumuna gelen Osman Bey, Bizans köy kasaba ve kalelerini birer birer ele geçirmeye başladı. Başarıları hem topraklarının büyümesine, hem de Anadolu Selçuklu topraklarından, komşu Türkmen beyliklerinden asker, komutan ve yöneticilerin onun saflarına katılmasına yol açtı. Genellikle 1299 tarihi, Osman Bey'in bağımsızlığını ilân ettiği tarih olarak kabul edilir. 1299'da Türkiye Selçuklu Sultanı III. Alâeddin Keykubat'ın, İlhanlı hükümdarının yanına gitmesi sonucu, Anadolu'da bir iktidar boşluğu ortaya çıkmıştı. Bu durumdan yararlanarak bağımsızlıklarını ilân eden Türkmen beylikleri gibi, Osman Bey de, 1299'da bağımsızlığını ilân etti.

Osman Gazi'nin tahta çıkışını gösteren bir minyatür (Hünernâme)

KAYI BOYU BAŞKENTİ SÖĞÜT

Kayı boyunun başındaki Ertuğrul Bey'in (Ertuğrul Gazi), 1281'de Söğüt'te ölümüne kadar yarım yüzyıl Kayı boyunun beyliğini yaptığı bilinir. Önce Ankara'ya, daha sonra da Eskişehir dolaylarına uç beyliği olarak yerleşen Kayı boyunun başkenti Söğüt, Eskişehir-Bilecik arasındaydı.

OSMAN GAZİ DÖNEMİNİN İLK SAVAŞI

I. Osman döneminin ilk savaşı Ermeni Beli (Derbendi) Savaşı'dır (1284). Ertuğrul Bey döneminden beri Kayı boyunun Bilecik tekfuruyla dostluğu sürüyordu. Kayılar yaylaya çıkarken bazı eşyalarını Bilecik'e emanet bırakıyor, dönüşte geri alıyorlardı. Anlaşmaya göre bu işler silâhsız gençler ve kadınlar tarafından yapılır, buna karşılık da tekfura bazı hediyeler verilirdi.

Kayı boyunun gidiş ve dönüşlerinde, İnegöl tekfuru saldırıda bulunarak zarar veriyordu; hatta bununla da yetinmeyerek çevre tekfurlarını Osman Bey'e karşı kışkırtıp Ermeni Beli denen bölgede I. Osman'a pusu kurdu. Bilecik tekfuru aracılığıyla bu durumdan haberi olan I. Osman, kuvvetlerinin az olmasına karşın savaşı kabul etti. Bu savaşta kardeşi Sanı Batı'nın (Sanı Yatı) oğlu Bay Hoca şehit oldu. Bunun üzerine öteki tekfurlar Osman Bey'e karşı birleştiler. Başarılarından ötürü, Anadolu Selçuklu sultanı tarafından Söğüt, Osman Bey'e yurt olarak verildi ve Osman Bey, Eskişehir Sancağı'nın başına getirildi.

BAĞIMSIZLIĞA DOĞRU İLK ADIM

I. Osman'ın ilk önemli başarısı Kolça (Kulaca Hisar) kalesine yaptığı baskınla kaleyi fethetmesidir. Bu kalenin fethi, İnegöl ve Karacahisar tekfurlarının birleşmesine yol açtı. Domaniç dolaylarında yapılan İkizce (Erice) Savaşı'nı I. Osman'ın kazanmasına karşın kardeşi Sanı Batı şehit oldu. Bu başarısı üzerine Selçuklu sultanı, Kara

Bazı tarihçiler Selçuklu Sultanı'nın I. Osman'a tuğ, alem, altın kılıç gibi beylik alâmetlerini gönderdiğini belirtmektedir. Yukarıdaki temsili resim bu töreni betimliyor. (Mufasssal Osmanlı Tarihi)

I. Osman, 1281'de, Ertuğrul Bey'in ölümü üzerine, Söğüt yöresine yerleşmiş bulunan kayı boyunun başına geçti. Yakın dostluk kurduğu Şeyh Edebâli'nin kızı Bâlâ Hatun ile evlendi. Yandaki temsili resimde, solda Şeyh Edebâli, yanında kızı Bâlâ Hatun ve Osman Gazi görülüyor.

(Tablo: Münif Fehim)

Balaban Çavuş ile I. Osman'a bir ferman daha göndererek bütün vergilerden arındırıldığını bildirdi. Ayrıca tuğ, alem, altın kılıç, gümüş takımlı at ve yüz bin dirhem para gibi beylik alâmetlerini gönderdi. Onun bu başarıları Bursa ve İznik tekfurlarını kaygılandırdı. I. Osman da onlara gözdağı vermek amacıyla İznik ve çevresine akınlar yaparak birçok ganimet elde etti. Yarhisar ve Karacahisar tekfurları öncülüğünde I. Osman'a karşı yeniden bir ittifak yapıldı. I. Osman buna karşılık uzun bir kuşatmadan sonra Karacahisar kalesini fethetti (1291). Ardından, alınan ganimetlerin beşte birini, İslâm geleneği gereği, Konya'ya Selçuklu sultanına gönderdi. Kalanını ise savaşa katılan gaziler arasında paylaştırdı. Gene aynı yıllarda I. Osman'ın Sakarya ırmağının yukarı havzasına akınlar yaptığı, bu akınların Göynük, Sorgun, Taraklı ve Mudurnu yörelerine kadar uzandığı bilinmektedir. I. Osman, bu olaylardan sonra yedi yıl kadar Bizans topraklarına akın yapmadığı gibi herhangi bir tekfurla da savaşmadı.

Osman Bey, ilk eşi Bâlâ Hatun'un ölümünden uzun bir müddet sonra Ömer Bey adlı bir zatın kızı Mal Hatun'la evlendi. Ondan da Alâeddin, Çoban, Hamit, Pazarlı, Melik beyler ve Fatma Hatun doğdu. Bazı kaynaklar ise, bu çocukların Bâlâ Hatun'dan, Orhan Bey'in Mal Hatun'dan doğduğunu yazarlar. Doğruluğunun tahkiki imkânsız eski Osmanlı kaynak ve rivayetleri ise Edebâli'nin kızının Mal Hatun olduğunu kaydetmişlerdir. Ancak kesin olarak bilinen, Osman Bey'in Edebâli'nin güzellik şöhreti bütün civarı tutan kızına âşık olduğu, onun da genç ve güzel Bey'e gönül verdiği şeklindedir. (T. Yılmaz Öztuna)

OSMAN GAZİ DÖNEMİ OLAYLARI

1301

■ Yenişehir kalesi fethedildi ve komuta merkezi buraya taşındı.

Yenişehir'i gösteren bir minyatür (Matrakçı Nasuh: Beyan-ı Menazil-i Sefer-i İrakeyn).

1302

■ Koyunhisar Savaşı: Osman Bey, Gemlik'in güneyindeki Koyunhisar'da (Baphaon) yapılan savaşta Bizans ve müttefiklerinden oluşan orduyu bozguna uğrattı.

Osman Bey'in elde ettiği başarılar, komşu Rum tekfurlarını ve Bizans imparatorunu harekete geçirdi. Bu tarihe kadar Bizans, Osman Bey'i, ciddi bir tehlike olarak görmemişti. Tekfurlardan gelen haberler üzerine imparator, duruma müdahale etmeye karar verip, generallerinden Muza-lon komutasındaki iki bin kadar askerini, tekfurlara yardım için gönderdi. Koyunhisar'da meydana gelen ilk Osmanlı-Bizans savaşını, Türkler kazandı. Bu savaştan sonra Bursa, kuzey kısmı hariç, Türkler tarafından çevrildi. Böylece İzmit yolu açılmış oldu. Koyunhisar Savaşı'ndan sonra Osman Bey, İznik ve Bursa'yı savunmasız bırakmak, bu şehirlerin etrafındaki kaleleri ele geçirmek gibi bir siyaset izledi.

OSMAN GAZİ DÖNEMİ OLAYLARI

1306

- Dinboz zaferi: Kestel ve Ulubat kaleleri fethedildi.

Osman Gazi komutasındaki Osmanlı ordusu ile Bizans tekfurları ordusu arasında Dinboz'da yapılan bu savaşta, birleşen Tekfurlar yenilince Dinboz ve Kestel kaleleri Osmanlıların eline geçti. Kestel, Madenos ve diğer yerlerin tekfurları bu çarpışmada öldüler. Ulubat tekfurunun yanına kaçan Kete tekfuru ile Osmanlı tarihinin ilk askeri anlaşması yapılarak Kete Kalesi de ele geçirildi.

1307

- İznik kuşatması başladı.

1308

- Ulubat gölü üzerindeki Alyos adası, Aygıt Alp'in oğlu Kara Ali tarafından barış yoluyla teslim alındı.
- İznik - İzmit yolu üzerinde yer alan İznik'in ileri karakollarından Karahisar (Trikokiya) fethedildi.

Osman Gazi'nin Bizanslılardan bir kaleyi alışı gösteren gravür
(Paul Ricaut - Osmanlı Tarihi)

YARHİSAR VE BİLECİK'İN FETHİ

Bu süre içinde gene Bilecik tekfuru ve özellikle Harmanıkaya tekfuru Köse Mihal ile dostluğunu sürdürdü. Ama tekfurlar, I. Osman'ın çevrede güç kazanmasını kaygıyla izliyorlardı. Bilecik tekfurunu I. Osman'ın aleyhine döndürerek ve onu Yarhisar tekfurunun kızıyla evlenen Bilecik tekfurunun düğününe çağırarak öldürmeyi amaçladılar. Durumu Köse Mihal aracılığıyla öğrenen I. Osman, her zamanki gibi yaylaya çıkma bahanesiyle kırk gaziyi

Kuruluş döneminde Osmanlı Beyliği

kadın kılığında Bilecik Hisarı'na soktuğu gibi Çakır Pınar'nda toplanan düğün alayıyla birlikte gelin Horofira'yı (Horophira)da tutsak etti. Yarhisar ve Bilecik fethedildi (1298). Adı Nilüfer olarak değiştirilen Horofira, I. Osman'ın oğlu Orhan Bey ile evlendirildi (Şehzade Süleyman Paşa ve I. Murat'ın anneleri, Nilüfer Hatun'dur).

I. Osman, İnegöl tekfurunu cezalandırmak üzere komutanlarından Turgut Alp'i İnegöl'ün fethi için gönderdi. Kısa zamanda İnegöl ve çevresi Osmanlılara katıldı. İnegöl alındıktan sonra Bilecik, beyliğe başkent yapıldı.

OSMAN GAZİ BAĞIMSIZLIĞINI İLÂN EDİYOR

Bu sırada Anadolu'da Moğol baskısı artmış, zaman zaman İlhanlı prensleri Anadolu'da ayaklanır olmuşlardı. İlhanlı Hükümdarı Gazan Mahmut Han, Anadolu Selçuklu Hükümdarı Sultan III. Alaeddin Keykubat'ı Konya'dan alarak İran'a götürdü. Bu durum Anadolu'da bir boşluk yarattı. Selçuklu tahtının boş kalması üzerine devlet otoritesinin zayıflamasını fırsat bilen Anadolu Türk beyleri, daha da bağımsız hareket etmeye başladılar. Bir yandan da Anadolu'nun doğrudan İlhanlıların denetimine geçmesinin verdiği tedirginlik ve güvensizlik bütün Anadolu'ya ve uç beyliklerine yayıldı. Birçok Selçuklu devlet adamı, komutan, yıllarca Bizans ve tekfurlarıyla cihat ve gaza yapan I. Osman'ın hizmetine girdiler. Ayrıca Anadolu'daki Türkmen boylan kitleler hâlinde Bizans'a karşı din uğruna savaşmak için Osmanlı ülkesine yöneldiler. Böylece daha da güçlenen I. Osman, Türkmen beylerinin de desteğiyle bağımsızlığını ilân etti (1299).

OSMANLI DEVLETİ'NİN TEMELİ ATILIYOR

Anadolu Selçuklu devlet düzeni temel alınarak devlet kurumlarının temelleri atıldı. Her kaleye subaşı, kadı ve dizdar atandı. Yenişehir ve Yund kaleleri de bu sırada fethedildi. Yenişehir, Bursa'ya yakın olması ve denetiminin kolay yapılabilmesi sebebiyle beyliğin merkezi oldu.

OSMAN GAZİ DÖNEMİ OLAYLARI

1313

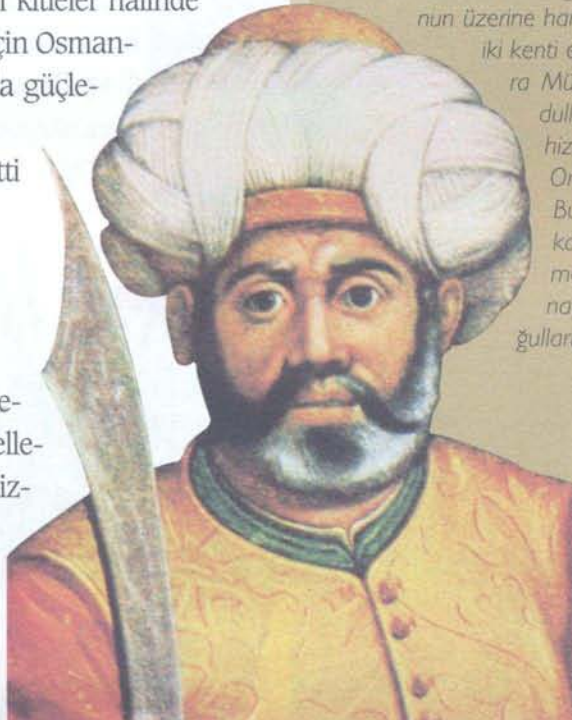
- Osman Gazi'nin sadık dostu Harmankaya Tekfuru Köse Mihal, İslâm dinini kabul etti; kalesi ve adamlarıyla Osmanlılara katıldı.

KÖSE MİHAL KİMDİR?

Köse Mihal'in Söğüt-Harmankaya'daki mezarı

Osmanlıların kuruluş yıllarındaki fetihlerinde önemli rol oynayan akıncı beyi Köse Mihal, Bizans'ın Harmankaya (bugün Mihalgazi, Bilecik) tekfuruydu. Osmanlı kaynaklarına göre, 1280'lerde Eskişehir Türk beyi ile Osmanlı Devleti'nin kurucusu Osman Bey arasındaki bir savaşta Eskişehir beyinin yanında çarpışırken tutsak düştü, ama yiğitliğinden ötürü serbest bırakıldı. Bu olaydan sonra Osman Bey'in yakın dostu oldu. 1292'de Taraklı, Göynük ve Mudurnu yörelerine düzenlediği akınlarda onun yanında yer aldı. Bilecik ve Yarhisar tekfurlarının suikast hazırlığını Osman Bey'e bildirdi. Bunun üzerine harekete geçen Osman Bey, bu iki kenti ele geçirdi (1299). Daha sonra Müslümanlığı kabul etti ve Abdullah adını aldı. Osmanlıların hizmetinde Geyve, Akhisar ve Orhaneli'nin fethinde bulundu. Bursa'nın alınmasında (1326) katkısı oldu. Daha sonraki Rumeli fetihlerinde önemli rol oynayan ünlü akıncı ailesi Mihaloğulları, onun soyundan gelir.

Osman Gazi'nin Almanya'daki Reinhardshausen Sarayı'nda bulunan tablosu

(Kültür ve Sanat - Ocak 1977)

OSMAN GAZİ DÖNEMİ OLAYLARI

1314

- Lefke (Osmaneli), Mekece, Akhisar, Geyve ve Gölpinarı yakınındaki Leblebici (Löblüce) kaleleri fethedildi

- Bursa kuşatması başladı.

Bursa'nın 1700'lerde yapılmış bir gravürü
(P. de Tournesurt Paris, 1717)

1316

- Orhan Bey ve Nilüfer Hatun'un büyük oğlu, geleceğin Rumeli Fatih Şehzade Süleyman dünyaya geldi.

1320

- Osman Gazi'nin rahatsızlığı nedeniyle oğlu Orhan Bey yönetimi ele aldı.

Osman Gazi, nikris (gut) hastalığı nedeniyle 1320 yılından sonra fetih harekâtında bulunamamıştı. Bu nedenle oğlu Orhan Bey'i kendine vekil yaptı. Osman Gazi, yönetimi oğluna bıraktıktan sonra ne kadar daha yaşadığı hakkında çok kesin bilgiler yoktur. Orhan Bey'in bastırıldığı ilk paradan, kendisinin 1324 yılında Osmanlı Beyliğinin başına geçtiği anlaşılmaktaysa da, tarihçiler, resmî tahta çıkış tarihinin, Osman Gazi'nin öldüğü 1326 yılında olduğunu belirtmektedirler.

Osman Gazi
(Tablo: Topkapı Sarayı)

OSMAN GAZİ, YÖNETİMİ MERKEZİLEŞTİRİYOR

I. Osman, yönetimindeki toprakları beş bölgeye ayırdı. Bileciği kayınpederi Edebali'nin yönetimine vererek kendi ailesini buraya yerleştirdi. Sultanönü ve çevresini oğlu Orhan Bey'e, Eskişehir ve dolaylarını Gündüz Alp'e, İnegöl'ü Turgut Alp'e, Yarhisar'ı Hasan Alp'e, İnönü ve çevresini de Aykut Alp'e verdi.

I. Osman'ın amcası Dünder Bey, Köprü Hisar kalesine yapılması tasarlanan saldırıya karşı çıktı. Toplanan savaş meclisindeki tartışma büyüyen, I. Osman'ın, amcasını okla öldürmesiyle sonuçlandı. İznik'in doğusunda bulunan Köprü Hisar kalesi fethedildi. I. Osman, 1303'te İznik üstüne yürüdü. Kalenin çok sağlam olduğu, saldırıyla fethedilemeyeceği anlaşıldığından, İznik'in kuzeyindeki dağ eteğinde bir kale yapıldı. Taz Ali buraya komutan bırakılarak İznik kuşatmaya alındı ve çevresiyle ilişkisi kesildi. Harekâta devam eden I. Osman, İznik çevresini vurarak Marmaracık kalesini aldı.

TEKFURLAR OSMAN GAZİ'YE KARŞI BİRLEŞİYOR

Bursa tekfurı, I. Osman'ın hareketlerini kendisi için tehlikeli gördüğünden 1306'da çevre kale tekfurlarıyla bir toplantı yaptı. I. Osman'a karşı birlikte hareket etmenin gereği üstünde durdu ve bir ittifak yapıldı. Bu ittifaka başta Bursa olmak üzere Atranos, Kete, Bednos ve Kestel tekfurları katıldı. Birleşik tekfur kuvvetleri, İzmit'in kuzeydoğusunda Koyunhisar önünde Osman Bey'le savaşa girdiler. I. Osman'ın yeğeni Aydoğdu bu savaşta şehit oldu. Osmanlı kuvvetlerinin geri çekilmesini Osman Bey'in çabası önledi ve Osmanlılar savaşı kazandı.

Osman Gazi'yi, Konuralp (solda) ve Akça Koca (sağda) ile gösteren bir gravür.

DİNBOZ ZAFERİ

Çekilen tekfurlar ordusu izlenerek Dinboz'a kadar sürülen düşmanla yapılan ikinci çarpışmayı da I. Osman kazandı. Kestel ve Bednos tekfurları savaş alanında öldürüldü. Kete tekfurunun da esir alınarak kendi kalesi önünde öldürülmesi, kalenin hemen teslim edilmesini sağladı (Bazı kaynaklara göre bu savaş 1301'de yapılmıştır). Kısa zamanda Kestel ve Ulubat kaleleri de Osmanlıların eline geçti. Bu arada İznik çevresindeki Karahisar kalesi alındı.

KÖSE MİHAL, OSMAN GAZİ'NİN HİZMETİNE GİRİYOR

I. Osman, yıllar öncesine dayanan dostluklarından dolayı Harmankaya tekfuru Köse Miha'l'e Müslümanlığı kabul etmesini önerdi. Köse Miha'l, İslamı kabul ederek Abdullah Miha'l adını aldı. Harmankaya toprakları Osmanlı topraklarına katıldı. Köse Miha'l'in kılavuzluğuyla Löblüce, Mekece ve Lefke (Osmaneli) elde edildi. Üç kalenin tekfuru da bağlılığı kabul ettiklerinden yerlerinde bırakıldı. I. Osman, komutanlarından Samsa Çavuş'a Sakarya kıyısında Hisarcık'ı vererek bu tekfurları gözetim altında tutuyordu. Geyve Akhisarı (Pamukova) tekfuru, I. Osman'a karşı koyduğu için savaşıldı, tekfur gerileyerek kaleye kapandı, daha sonra da Kara Cebesi kalesine kaçınca, Geyve'deki Akhisar Kalesi I. Osman'a kapılarını açtı. Tekirpınar kalesi kuşatması Aykut Alp'in oğlu Kara Ali'ye bırakıldı.

BURSA KUŞATMASI BAŞLIYOR

I. Osman, Bursa ile ilgilenmeye başladı. Yapılan savaş toplantılarında Bursa'nın kuşatmayla alınamayacağı anlaşıldığından, çevresine iki küçük kale yapılarak kuşatıldı. Bu kuşatma, Bursa'nın, iki kaleye konan küçük Osmanlı kuvvetleriyle fethine kadar on yıl sürdü. Bursa çevresindeki topraklar Osmanlıların eline geçtiği gibi Bursa'ya giriş çıkış ve yiyecek yardımına engel olundu.

OSMAN GAZİ DÖNEMİ OLAYLARI

1321

■ Orhan Bey, Mudanya'yı fethetti.

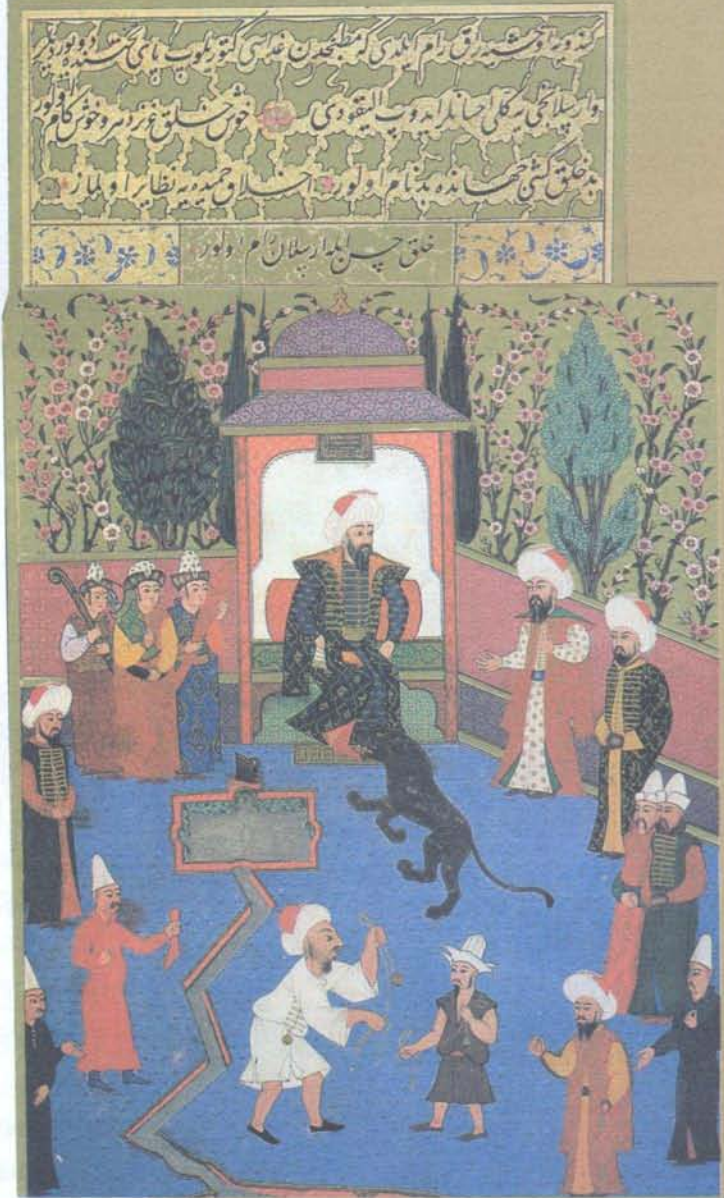
1324

■ Küçük bir Türk Beyliği olan Umur-Han Beyliği elindeki Akyazı fethedildi.

■ İzmit yakınlarındaki Karamürsel, Kara Mürsel Bey tarafından fethedildi.

1325

■ Bursa'nın ele geçirilmesini engelleyen önemli kalelerden Orhaneli (Atranos) ele geçirildi.

Bağdat'tan bir aslancının getirdiği aslanın Osman Gazi'nin çizmesini yalaması

(Minyatür : Hünernâme)

OSMAN GAZİ DÖNEMİ OLAYLARI

1326

■ Şeyh Edebâli öldü.

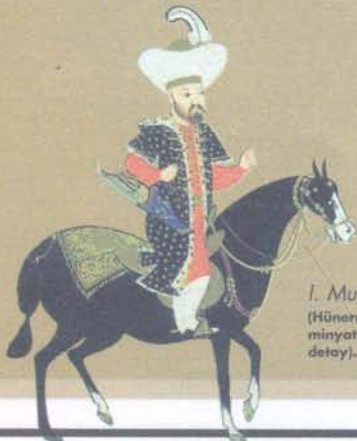
Ertuğrul Bey, 1281 yılında, doksan yaşını geçmiş olduğu hâlde vefat ettiği zaman oğlu Osman Gazi uzun bir zamandan beri ona vekâlet etmekte bulunuyordu. Ertuğrul Bey'in vefatı üzerine önce kendi kabilesi ve sonra diğer kabile ve aşiretler onun reisliğini tanıdılar. Osman Gazi o sırada 23 yaşındaydı. Beyliğin başına geçişinden kısa bir müddet sonra, Ahî reislerinden olup İsburnu civarında tekkesi bulunan Şeyh Edebâli'nin kızı Bâlâ Hatun'la evlenmiştir. Şeyh Edebâli, aynı zamanda devrinin meşhur alimlerindendi. Aslen Adanalı olup tahsilini Suriye ve Mısır'da yapmıştı. Ahîlik o sırada Anadolu'da fevkalâde nüfuzlu ve yaygın bir tankattı. Edebâli'nin ise itibarı pek büyük, müritler pek fazlaydı. Osman Gazi, onun kızını almak suretiyle Ahîlik nüfuzundan istifade etmek istedi ve buna muvaffak da oldu. Nitekim, Osmanlı beyliğinin kuruluş ve gelişiminde pek büyük hizmetleri görülen Şeyh Mahmut Gazi, Ahî Şemseddin oğlu Ahî Hasan ve sonra sadrazam olan Çandarlı (Cendereli) Kara Halil Paşa hep Ahîlerdendir.

Eski Osmanlı tarihçileri ve anonim Osmanlı tarihleri Edebâli'nin kızını yanlış olarak daima Mal Hatun diye anmışlardır. Halbuki, Orhan Gazi'nin annesi olan Mal Hatun, Ömer adlı bir zatın kızıdır ve Orhan Gazi'ye ait 1324 tarihli bir vakfiyede bu husus sarîh şekilde kayıtlıdır. Edebâli'nin kızı Bâlâ Hatun ise, Şehzade Alâeddin'in annesidir.

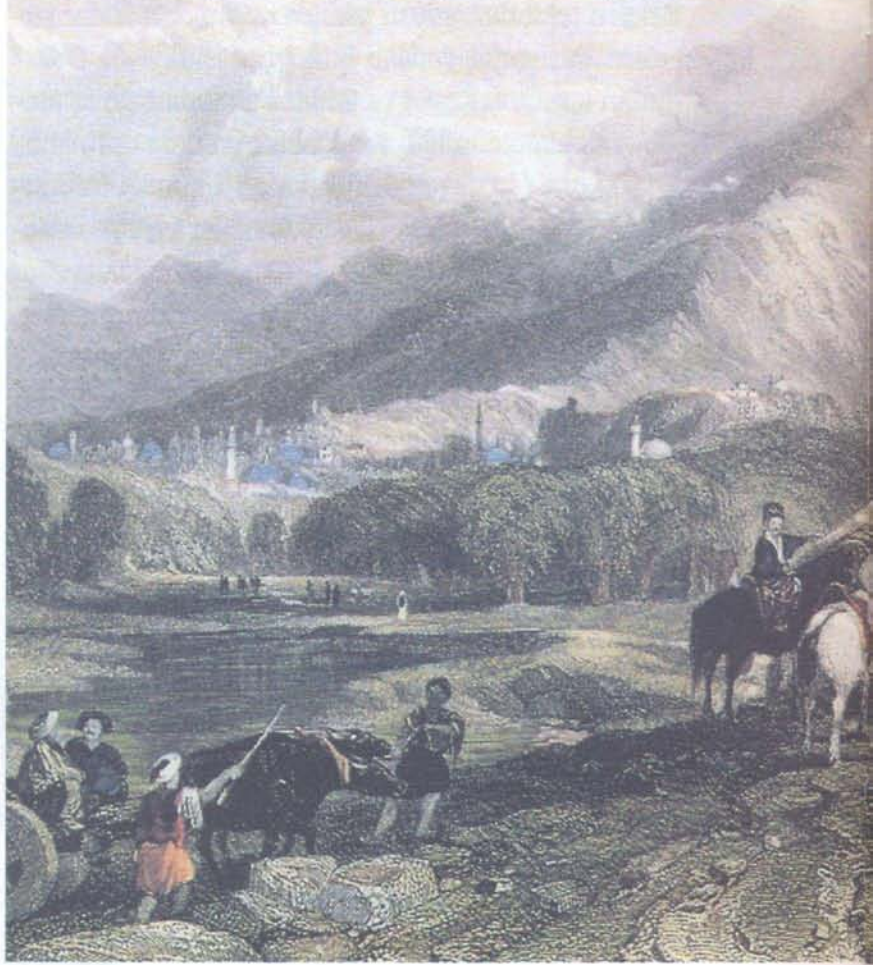
(Mufasssal Osmanlı Tarihi)

■ Orhan Bey'in ikinci oğlu Murat Hüdavendigâr doğdu.

Orhan Bey'in oğullarından Süleyman Paşa ile Murat Bey, Yarıhisar Tekfuru'nun kızı Nilüfer Hatun'dan, Halil Bey, Bizans İmparatoru Kantakuzenos'un kızı Prenses Teodora'dan, İbrahim Bey yine Rum prenseslerinden Asporça Hatun'dan doğmuşlardır. Keza kızı Fatma Sultan da aynı kimsesindendir. Bütün bunlardan, Orhan Bey'in en az üç evlilik yaptığı anlaşılmaktadır.

I. Murat
(Hünername'deki minyatüründen detay).

1326'da Osmanlı topraklarına katılan Bursa (Gravür: Thomas Allom, 1839)

OSMAN GAZİ, YÖNETİMİ

OĞLU ORHAN BEY'E BIRAKIYOR

I. Osman bu sırada Orhan Bey aracılığıyla Germiyanogulları hizmetinde bulunan Çavdar aşiretinin bazı hareketlerini önledi. Orhan Bey bu olaydan sonra Sakarya boylarına bir sefer yaptı. I. Osman, 1320'de Nikris (gut) hastalığının artmasından dolayı tüm devlet adamlarını ve komutanlarını toplayarak, askerî hareketlerde oğlu Orhan Bey'i vekil olarak atadığını bildirdi. Ancak ölümüne kadar beyliğin başında gene kendisi bulundu, önemli kararlar gene kendisinden çıktı. I. Osman, Bizans'a karşı üç uç beyliği oluşturdu. Karadeniz'e kadar olan bölgeyi Konur Alp'e, İzmit ve çevresini Akça Koca'ya, İzmit ve çevresinin ele geçirilmesi ve ülkeyi genişletme görevini de Samsa Çavuş'a verdi.

MUDANYA VE GEMLİK

OSMANLI TOPRAKLARINA KATILIYOR

Orhan Bey, 1321'de Mudanya'yı elde ederek Bursa'yı iskeleden yoksun bıraktı. Gemlik ve Karamürsel'in alınması, Osmanlıların, Marmara denizinin güneyine yerleş-

OSMAN GAZİ DÖNEMİ OLAYLARI

1326

■ On yılı aşkın bir süredir kuşatılan Bursa fethedildi (6 Nisan).

Bursa ve Uludağ (Gravür: F. R. Chesney)

Bursa, 1315 yılından itibaren, yakınına yapılan kalelerle âdeta kuşatma altına alınmıştı. Orhan Bey, 1326'da önemli bir kuvvetle Bursa üzerine yürüdü. Pınarbaşı semtinde karargah kuruldu. Bursa, dört bir yandan kuşatıldı. Hiçbir yerden yardım alma umudu kalmayan kale komandanı Evrenuz Bey, bazı şartlarla şehri teslim edeceğini bildirdi. Şehir halkına büyük hoşgörü gösterildi. İsteyenlerin mallarıyla gıtmelerine izin verildi. Bursa'nın fethinden sonra, beyliğin merkezi buraya nakledildi. İpek sanayiinin merkezi durumundaki Bursa'nın fethiyle hazineye önemli bir gelir kaynağı sağlanmış oldu.

melerini sağladı. Öte yandan, Akyazı elde edilerek Mudurnu'ya kadar akınlar yapıldı. Bursa'nın on yıllık ablukasının, halkın umutsuzluğa düşmesine ve açlığın başgöstermesine yol açtığı anlaşılınca, kuşatma için görevlendirilen Ak Timur ve Balabancık, durumu I. Osman'a bildirdiler.

BURSA'NIN FETHİ VE OSMAN GAZİ'NİN ÖLÜMÜ

I. Osman, Bursa üstüne yürürken ordunun başında bulunmak istiyordu; ancak hastalığı son derece arttığından, ordusunu Yenişehir ovasına toplayarak, Bursa'nın kuşatılması ve fethiyle oğlu Orhan Bey'i görevlendirdiğini bildirdi. Orhan Bey'in emrine Köse Mihal, Turgut Alp, Şeyh Edebâli, Şeyh Mahmut, Ahi Şemsettin, Ali Hasan'ı verdi. Orhan Bey 1325'te Yenişehir'den ayrılarak önce Atranos (Orhaneli), sonra da Bursa'yı fethetti. Hasta yatağında Bursa'nın fethini öğrenen I. Osman, hayata gözlerini yumdu. Önce Söğüt'e defnedilen I. Osman, sonra vasiyetine uyularak Bursa'da Gümüşlü Kümbet'e gömüldü.

Osman Gazi'nin halk ressamlarınınca yapılmış bir minyatürü.

Osman Gazi

OSMAN GAZİ DÖNEMİ OLAYLARI

1326

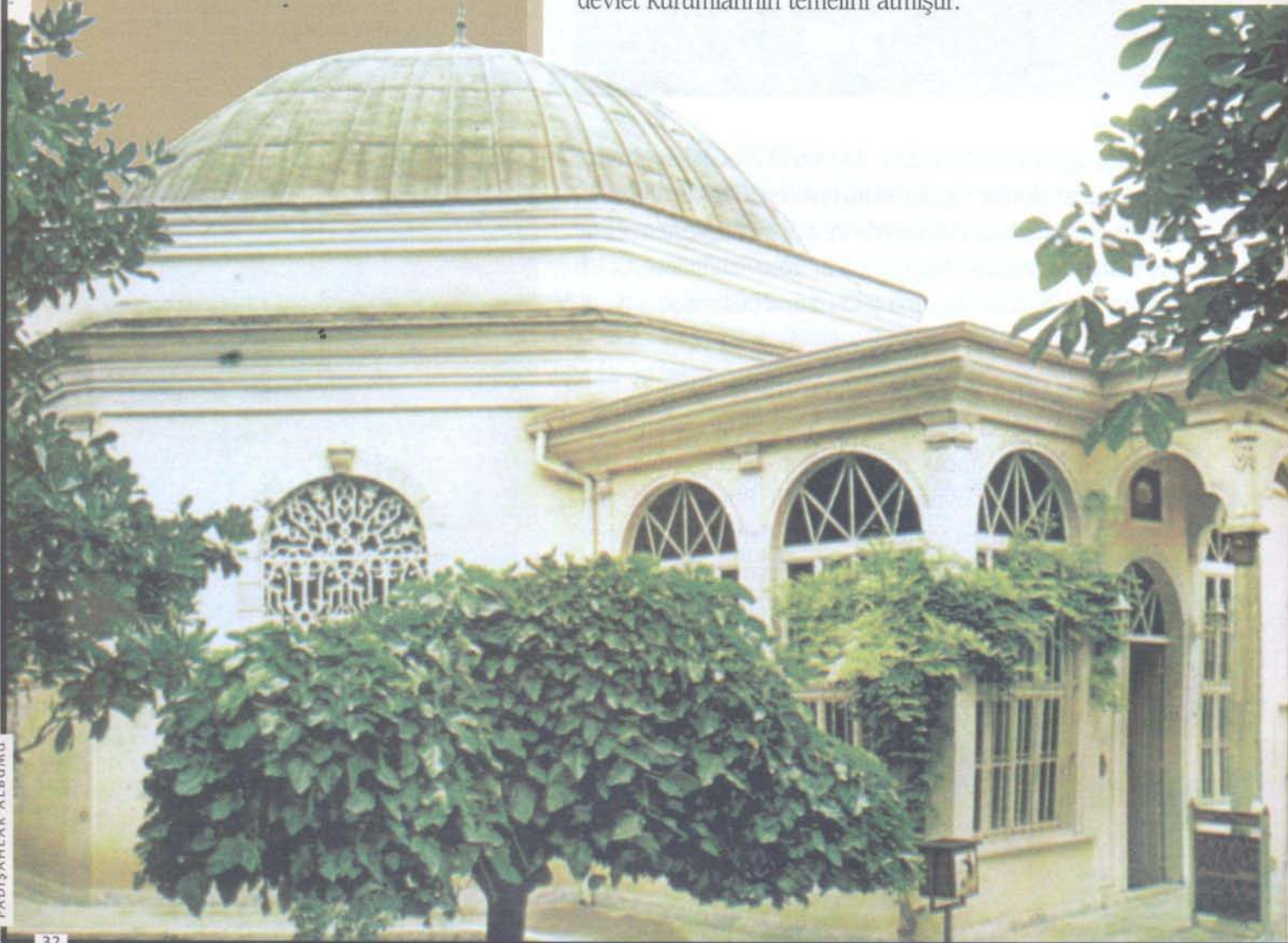
- Osmanlı Devleti'nin kurucusu ve birinci hükümdarı Osman Gazi öldü. Osman Gazi'nin doğum tarihi kesin olmamakla birlikte tarihçilerin genellikle birleştiği 1258 yılında doğmuş olduğu kabul edilirse öldüğünde yaklaşık 68 yaşındaydı.

Yandaki resimde Osman Gazi'nin bir silsilenâmedeki minyatürü görülüyor.

CİHAN DEVLETİ KURUCUSU OSMAN GAZİ

Dünya tarihinin sayılı imparatorluklarından birinin temellerini atan I. Osman mertliği, cesareti, dürüstlüğüyle kendini kabul ettirmiş, üstün yetenekli bir önderdi. Aynı zamanda ileri görüşlü ve örgütçü bir karaktere sahip olan I. Osman, bir yandan düzenli olarak Bizans'ın zararına ülkesini genişletip, topraklarındaki Müslüman ve öteki dinlerden uyruklan güvenlik içinde yönetirken, öte yandan da devlet kurumlarının temelinı atmıştır.

Osman Gazi'nin Bursa'daki türbesi

Osman Gazi (Minyatür: Kıyafetül'İ-İnsâniyye fi Şemâill'i- Osmâniyye: İstanbul, 1987)

ORHAN GAZİ

SALTANAT SÜRESİ: 36 YIL (1326 - 1362)

İKİNCİ OSMANLI PADİŞAHIDIR. OSMANLI DEVLETİ'NİN KURUCUSU
I. OSMAN (GAZİ) İLE MAL (YA DA MALHUN) HATUN'UN OĞLUYDU.

ÇOCUKLUĞU VE GENÇLİĞİ HAKKINDA KESİN BİLGİ YOKTUR.

KAYNAKLARDA VERİLEN DOĞUM TARİHİ DE 1277- 88 ARASINDA DEĞİŞİR.
OSMANLI BEYLİĞİNİN, BAĞIMSIZLIĞINI İLÂN EDEREK ÖZELLİKLE BİZANS'A KARŞI
GİRİŞTİĞİ FETİH HAREKETLERİNE DAHA İLK GENÇLİK YILLARINDA KATILDI.

Orhan Gazi'nin tuğrası...

Osman Bey'in sağlığında beyliğin askerlik ve yönetim işlerinde etkin biçimde görev alan Orhan Bey, Bilecik tekfurunun oğluna nişanlıyken Çakır Pınar'da gelin alayıyla birlikte tutsak edilen Nilüfer Hatun'la 1299'da evlendi (Orhan Bey'in büyük oğlu Süleyman Paşa ile Murat Hüdavendigâr'ın anneleri olan Nilüfer Hatun, Osmanlı hanedanına giren ilk yabancı hatundur).

Osman Bey, 1311'de Orhan Bey'e Sultanönü ve çevresinin yönetimini verdi. Bu görevin gerçek amacıysa Germiyanogulları beyliğinden gelebilecek herhangi bir saldırıya karşı bölgeyi korumaktı. Nitekim bu bölgede Osmanlılara karşı düşmanca hareketlerde bulunan Çavdar aşiretinin hareketlerine Orhan Bey, Oynaş Hisarı denen yerde yapılan çarpışmayla son verdi (1316). Aşiretin beyi Çavdaroğlu da savaşta tutsak edildi.

ORHAN GAZİ

Doğum tarihi	: 1288
Doğum yeri	: Söğüt / Bilecik
Babası	: I. Osman
Annesi	: Mal Hatun (Türk)
Tahta çıktığı tarih	: 1326
Tahta çıktığında yaşı	: 38
Saltanatının sonu	: 1362
Tahttan ayrılma sebebi	: Ölüm
Saltanat süresi	: 36 yıl
Ölüm tarihi	: 1362
Ölüm sebebi	: Depresyon - nikris (gut)
Öldüğü yer	: Bursa
Gömülü olduğu yer	: Bursa, Hisar içinde Osmaniye meydanında Gümüşlü Kümbet yanındaki türbesinde
Valilikleri	: Sultanönü

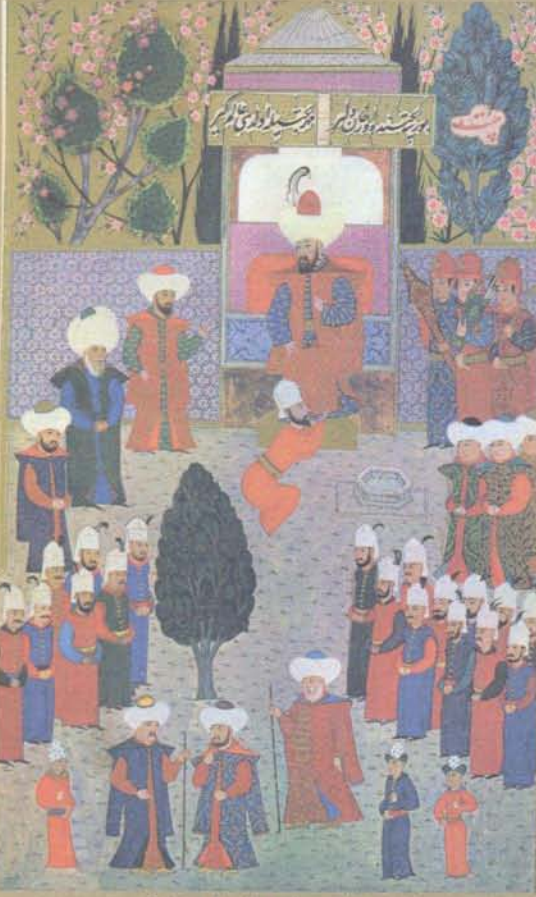

ORHAN GAZİ (1288-1362) (Tablo: Kapıdağlı Konstantin)

ORHAN GAZİ DÖNEMİ OLAYLARI

1326

■ 2. Osmanlı Padişahı Orhan Bey tahta çıktı.

Orhan Bey'in tahta çıkışı
(Minyatür : Hünername)■ İstanbul Kartal yakınlarındaki Samandıra
(Semendire) ve Aydos fethedildi.

1327

■ Orhan Gazi adına akçe, gümüş sikke olarak basıldı.

Osmanlı Devleti'nde uzun süre para birimi olarak kullanılan akçeyi ilk olarak Orhan Bey'in bastırıldığı kabul edilir. Ancak son zamanlarda Osman Gazi zamanında basılmış bir akçe de bulunmuştur.

Ağırlığı ve üzerindeki yazılar değiştirilerek her padişah zamanında akçe bastırılırdı. Gelir-gider dengesi olduğu söz konusu olduğunda ağırlığı ve ayarı düşürülürdü.

OSMAN GAZİ OĞLUNU VEKİL TAYİN EDİYOR

Bu savaştan sonra oğluna güveni daha da artan Osman Bey, Akça Koca, Gazi Abdurrahman, Konur Alp ve Köse Mihal gibi, Osmanlı beyliği kuruluş döneminin ünlü gazilerini Orhan Bey'in emrine vererek onu Sakarya ırmağı ile Karadeniz arasındaki Bizans topraklarının fethiyle görevlendirdi (1317). Orhan Bey, emrindeki gazilerle birlikte söz konusu bölgedeki kaleleri kısa zamanda teker teker fethetti (Bu bölgedeki birçok kasaba ve yerleşim birimi, fetheden gazilerin adlarıyla anılır). Orhan Bey, babasının yaşlanması ve giderek rahatsızlanmasından ötürü, 1320'den sonra devletin tüm işlerini vekil olarak yerine getirmeye başladı. Orhan Bey'in, üstlendiği işleri hızla sonuçlandırması, Osmanlı beyliğinin büyümesini, gelişmesini sağladı. Genç beyliğin bütün askerlik ve yönetim işlerinin Orhan Bey tarafından yürütülmesine karşın, hükümdarlığı, babasının 1326'da ölmesiyle başladı.

BURSA BAŞKENT OLUYOR

1315'ten beri abluka altında bulunan Bursa, Orhan Bey tarafından Mudanya'nın elde edilmesinden hemen sonra Yenişehir üzerinden sıkıştırılıp kuşatılarak 1326'da ele geçirildi. Orhan Bey, ertesi yıl Bursa'yı teslim alarak görkemli bir törenle kente girdi ve burayı başkent yaptı. Ama kent, ancak Nikaia (İznik) ile Nikomedeia'nın (İzmit) ele geçirilmesinden sonra devletin kalıcı merkezi oldu. Bu döneme değin Bursa'nın yönetimini beysancağı olarak Orhan Bey'in oğlu Murat (sonradan I. Murat) yürüttü. Bursa'nın fethi sırasında Osmanlı komutanları da fetihlerini sürdürdüler. Bu arada Akça Koca ve Konur Alp, Aydos ve Samandıra kalelerini ele geçirdiler.

İZNİK VE İZMİT FETHEDİLİYOR

Orhan Bey, Bizans'ın karşısında güçlü ve etkin olan beyliğini, 1327'de İlhanlıların Anadolu genel valisiyken Mısır'a kaçan ve orada öldürülen Emir Çobanoğlu Timurtaş'tan sonra daha da serbest yönetiyor, özellikle Bizans

Orhan Bey'in
çarşı resamları
diye anılan halk
ressamlarınca
yapılmış bir
minyatürü

İmparatorluğu karşısındaki başarısıyla Osmanlı beyliği devlet olma durumuna geliyordu. Orhan Bey, Bizans'ın elindeki yöre ve kalelerin fethini sürdürerek İznik ve İzmit'i kuşattı. Bu iki merkezin kuşatılması, Bizans İmparatoru III. Andronikos'u harekete geçmek zorunda bıraktı. Çünkü buraların yitirilmesi, Bizans'ın Marmara'nın Doğusu ile, dolayısıyla Anadolu ve Asya'yla bağlantılarının kesilmesi demektir. İznik kuşatması için biraz asker bırakan Orhan Bey, küçük ama düzenli ordusuyla III. Andronikos'u Bizans toprakları içinde Pelekanon denen yerde karşıladı (1329). Yapılan savaşta yenilen imparator, yaralı olarak İstanbul'a kaçmak zorunda kaldı. Savunmasız kalan ve yardım umudu ortadan kalkan İznik, Orhan Bey'in eline geçti (1329). İzmit kuşatması sürdürülerek kent 1337'de Osmanlı topraklarına katıldı. Bizans'ın Anadolu topraklarında kalan son kalelerinden Gemlik, Kirmasti, Mihaliç, Ulubat kaleleri de fethedildi.

Türklerin Rumeli'ye geçişi sırasında Balkan Yarımadasının siyasi durumu

ORHAN GAZİ DÖNEMİ OLAYLARI

1329

■ **Pelekanon Savaşı:** Osmanlılara karşı harekete geçen Bizans İmparatoru Andronikos kumandasındaki Bizans kuvvetleri Pelekanon'da (bugünkü Danca ve Eskihisar arası) Osmanlı ordusuna yenildi.

Bursa'nın alınmasından sonra, Akça Koca, Kara Mürsel ve Gazi Abdurrahman yönetimindeki kuvvetler, Kandıra, Karamürsel, Samandıra ve Aydos kalelerini ele geçirdiler. Türk kuvvetlerinin İstanbul Boğazı'na yaklaşmaları karşısında Bizans imparatoru, topladığı kuvvetlerle Osmanlılar üzerine yürüdü. Orhan Bey, bu sırada İznik'i kuşatmış bulunuyordu. Bizans ordusunun Anadolu'ya geçtiği haberi üzerine Orhan Bey, kuşatmayı kaldırdı. Orhan Bey, Bizans ordusunu Pelekanon'da (bugünkü Danca ve Eskihisar arası) büyük bir yenilgiye uğrattı. Savaş kaybeden imparator, güçlüğü İstanbul'a kaçabildi.

■ Uzun süre kuşatma altında olan ve Bizans'tan yardım alma umudu kalmayan İznik (Nikea) Osmanlı kuvvetlerine teslim oldu.

■ Osmanlılar tarafından ele geçirilen İznik'teki Büyük Kilise (Ayasofya), camiye dönüştürüldü.

İznik'in 1810'da yapılmış bir resmi (Bozoklu Osman Şakir).

Orhan Gazi

ORHAN GAZİ DÖNEMİ OLAYLARI

1332

■ Tasavvuf şairi Âşık Paşa, Kırşehir'de öldü.

Ailenin büyük erkek çocuğu olduğu için "ilk" anlamına gelen "paşa" adıyla anılan Âşık Paşa, Mevlâna'nın etkisiyle yazdığı "Garibname" (1329) adlı mesnevisi ile Mevlid yazarı Süleyman Çelebi'yi etkiledi.

Âşık Paşa'nın Kırşehir'deki türbesi

Uzun bir süre kuşatma altında kalan ve 1329'da teslim olan İznik'teki Roma döneminden kalma Lefke Kapısı (Gravür: Charles Texier, Paris 1839)

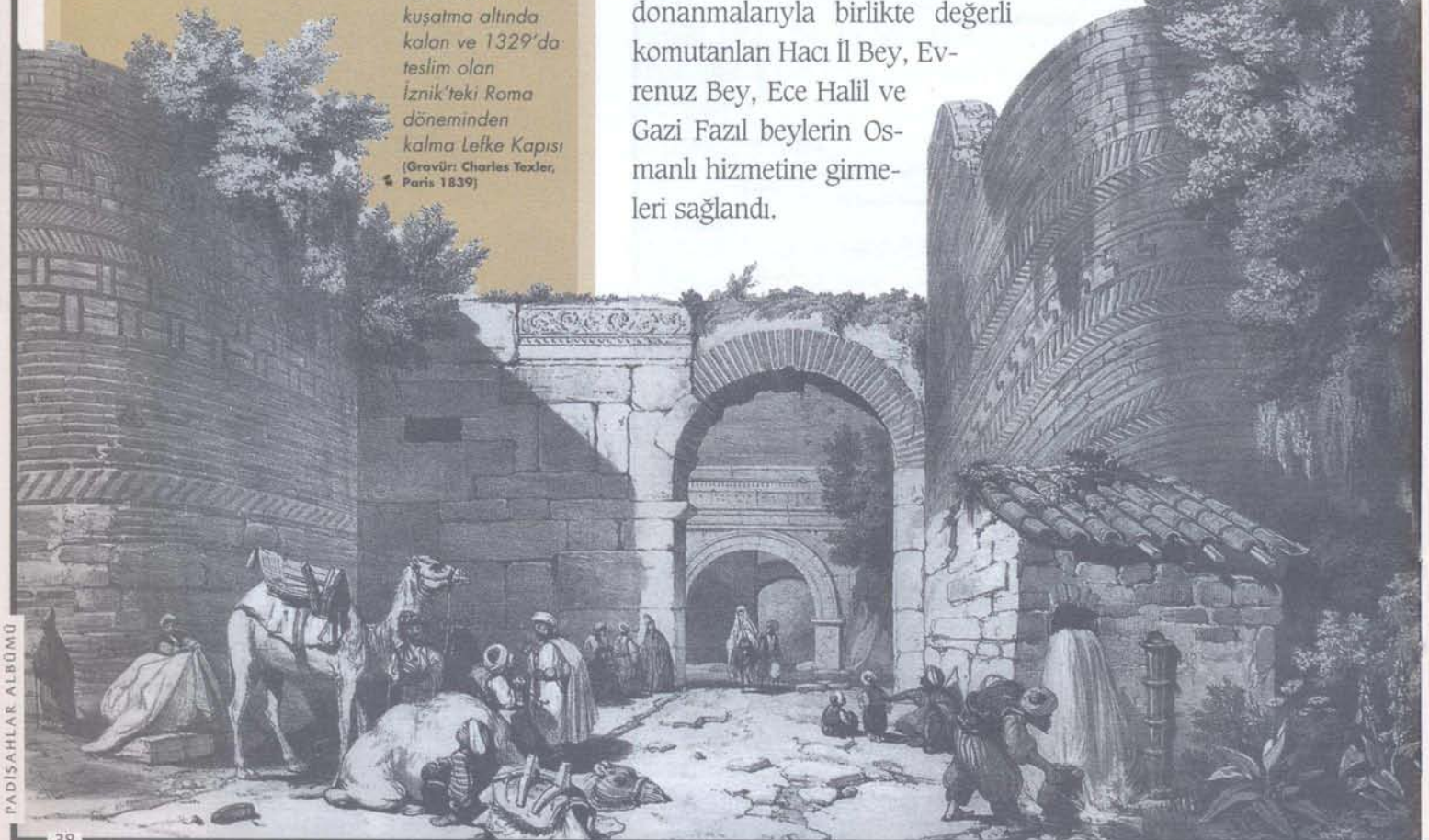
BİZANS BARIŞ İSTİYOR

İzmit'in fethinden hemen sonra Hereke, Yalova ve Armutlu, Orhan Bey'in eline geçmiş, Bizans'ın, Anadolu yakasında Şile, Kadıköy ve Üsküdar'ın dışında toprağı kalmamıştı. Umutsuzluk içinde bulunan Bizans, taht kavgalarının da başgöstermesi nedeniyle Orhan Bey'den barış istemek zorunda kaldı.

OSMANLI BEYLİĞİ, MARMARA VE EGE KIYILARINA UZANIYOR

Orhan Bey, Bizans'taki taht kavgalarını izlerken, Anadolu beyliklerinin durumu ile de ilgileniyordu. Bu sırada Karesi Bey'in ölümü, oğulları arasında beylik mücadelesinin çıkmasına yol açtı. Marmara denizinin güneyindeki Bizans topraklarını elde etmiş olan Orhan Bey, Karesi beyliği ile komşu oldu. Bu beylikteki iç kargaşadan yararlanarak, başta Balıkesir ve Biga yarımadası olmak üzere tüm Karesi beyliği topraklarını elde etti (1341-1345). Karesi beyliğinin ortadan kalkmasıyla Osmanlılar, Marmara'nın güney kıyılarını tamamen elde ettiler ve ilk kez Ege'de kıyı edindiler. Aynı zamanda donanmalarıyla birlikte değerli komutanları Hacı İl Bey, Evrenuz Bey, Ece Halil ve Gazi Fazıl beylerin Osmanlı hizmetine girmeleri sağlandı.

Orhan Bey, Bizans'taki taht kavgalarını izlerken, Anadolu beyliklerinin durumu ile de ilgileniyordu. Bu sırada Karesi Bey'in ölümü, oğulları arasında beylik mücadelesinin çıkmasına yol açtı. Marmara denizinin güneyindeki Bizans topraklarını elde etmiş olan Orhan Bey, Karesi beyliği ile komşu oldu. Bu beylikteki iç kargaşadan yararlanarak, başta Balıkesir ve Biga yarımadası olmak üzere tüm Karesi beyliği topraklarını elde etti (1341-1345). Karesi beyliğinin ortadan kalkmasıyla Osmanlılar, Marmara'nın güney kıyılarını tamamen elde ettiler ve ilk kez Ege'de kıyı edindiler. Aynı zamanda donanmalarıyla birlikte değerli komutanları Hacı İl Bey, Evrenuz Bey, Ece Halil ve Gazi Fazıl beylerin Osmanlı hizmetine girmeleri sağlandı.

BİZANS İMPARATORU, KIZI THEODORA'YI ORHAN BEY'LE EVLENDİRİYOR

1341'de III. Andronikos'un ölümü Bizans'ı karıştırdı. İoannes Kantakuzenos, tahtı elde edebilmek için önce Aydınolu Gazi Umur Bey'den, daha sonra da Orhan Bey'den yardım istedi. Orhan Bey'in yardımıyla, V. İoannes Palaiologos'la ortak hükümdar olarak tahta geçen Kantakuzenos, karıştırlarını ortadan kaldırmak ve Bizans'ı dış tehlikelerden korumak için bu yardımların sürmesini sağlamak amacıyla kızı Theodora'yı Orhan Bey'le evlendirdi.

ORHAN BEY, BİZANS'A YARDIM EDİYOR

Kantakuzenos, Balkanlar'da Bizans'ı tehdit eden Sırp Kralı Stefan Duşan'a karşı yardım sağlamak üzere Orhan Bey'i Bizans'a çağırdı. İki akraba hükümdar Üsküdar'da buluşarak görüştüler. Orhan Bey, oğlu Süleyman Paşa komutasındaki Osmanlı ordusunu, Selânik kentini ele geçirmek üzere olan Stefan Duşan'a karşı göndererek kentin Sırp'ların eline geçmesine engel oldu. Bizans tahtı için mücadelenin yoğunlaştığı bir dönemde Orhan Bey, gene Kantakuzenos'un yanında yer aldı ve oğlu Süleyman Paşa, Sırp ve Bulgarları Dimetoka'da yendi (1352). Osmanlı kuvvetleri Anadolu'ya dönerken Kantakuzenos bu yardım karşılığında Gelibolu yarımadasındaki Çimpe (ya da Çimbi) kalesini Osmanlılara bıraktı (1353). Ancak Kantakuzenos'un Osmanlı dostluğuna karşın ikiyezölü bir siyaset izlemesi ve Venedik'le anlaşarak Papayı Osmanlılara karşı Haçlı seferine kışkırtması üzerine Orhan Bey, Kadıköy'ü ve Marmara adalarını Osmanlı topraklarına kattı.

Osmanlı egemenliğine giren İznik, zamanla en önemli çini üretim merkezi hâline geldi ve en güzel çini örnekleri burada üretildi. Yanda, İznik'te üretilmiş çini kandil

ORHAN GAZİ DÖNEMİ OLAYLARI

1333

- Taraklı, Mudurnu ve Göynük Türk kasabaları, küçük derebeylerin elinden alınarak Osmanlı topraklarına katıldı.

1334

- Gemlik fethedildi.
- İznik'te Orhan Bey tarafından yaptırılan Hacı Özbek Camii'nin yapımı tamamlandı.

İznik'teki Hacı Özbek Camii

Hacı Özbek Camii, İznik'te çarşı içinde, 1333/34'te inşa edildi. Bilinen en eski yazıtlı Osmanlı yapısıdır. Camiyi yaptıran Hacı Özbek'in kim olduğu bilinmemektedir. Plânı yaklaşık 10 m. kenarlı bir kare biçimindedir. Üzeri kubbeye örtülüdür. Kubbeye geçiş bademlerle sağlanmıştır. Beden duvarları bir sıra kesme taş, üç sıra tuğlayla alması olarak örülmüştür. Kubbesi kiremit kaplıdır. Son cemaat yerinin iki yanı, cami beden duvarlarının uzatılmasıyla kapatılmış, ön yüzü iki sütunla üç göze ayrılmıştır. Bu sütunlardan soldaki, bir kemerle cami beden duvarına bağlanır. Sağdaki iki gözün üzeri cami duvarına koşut tek bir beşik tonozla, soldaki gözün üzeri ise bir tekne tonozla (bazı kaynaklara göre aynalı tonoz) örtülüdür. Son cemaat yeri özgün hâlinde caminin batı duvarına bitişikken, 1940'taki yol genişletme çalışması sırasında yıkılarak kuzey duvarı önüne, bugünkü yerine alınmıştır.

ORHAN GAZİ DÖNEMİ OLAYLARI

1337

- İzmit, Hereke, Yalova ve Armutlu çevresi fethedildi.

İzmit, 1331 yılında kuşatılmışsa da Bizans imparatorunun İzmit'in yardımına gelmesi üzerine Orhan Bey, imparatorla anlaşarak kuşatmayı kaldırmıştı. Orhan Bey, bundan altı yıl sonra İzmit'i tekrar kuşattı. Kuşatma sonunda açlık nedeniyle kent teslim oldu. Orhan Bey, şehir ve çevresinin idaresini oğlu Süleyman Paşa'ya verdi.

İzmit

(Minyatür: Matrakçı Nasuh, Beyan-ı Menzîl-i Sefer-i İrakeyn, 1537)

1345

- Karesi Beyliği üzerine yapılan seferde Balıkesir, Manyas, Edincik, Kapıdağ ve çevresi Osmanlı topraklarına katıldı.

1346

- Orhan Bey, Bizans İmparatoru VI. Kantakuzenos'un kızı Theodora ile evlendi.

Osman Gazi'nin Bizans İmparatorunun kızı Theodora ile karşılaşması (Tablo: Münif Fehim)

OSMANLILARIN RUMELİ'YE GEÇİŞİ

Osmanlıların, zaman zaman Rumeli'ye geçiş için önemli bir köprübaşı olan Çimpe kalesini elde etmeleri, Rumeli'nin fethine zemin hazırladı. Orhan Bey tarafından görevlendirilen Süleyman Paşa, kuvvetleriyle Çimpe'den hareket ederek kısa zamanda Tüm Gelibolu yarımadasını, Bolayır ve Tekirdağ'a kadar fethetti. Osmanlıların Rumeli'ye geçişinin Bizans için ne kadar tehlikeli olduğunu sezen Kantakuzenos, Osmanlıların Gelibolu'dan çekilmelelerini ve Çimpe'nin de büyük bir para karşılığı Bizans'a geri verilmesini önerdiyse de, Orhan Bey buna yanaşmadı. Böylece Bizans, Avrupa yönünden de Osmanlı kışkacına girdi ve Osmanlı orduları Rumeli'ye akmaya başladı. Bizans şaşkınlık içinde Balkanlar'da Sırp ve Bulgarlarla birlikte Osmanlılara karşı bazı girişimlerde bulundu. Orhan Bey, Avrupa'dan Bizans'a gelebilecek yardımları hesaplayarak, fethedilen yerlerin yerleşime açılmasını isteyince, Rumeli harekâtını yöneten Süleyman Paşa, özellikle Karesi topraklarındaki Türkmenleri Rumeli'ye geçirerek yerleştirdi. Çorlu'nun da Osmanlılar tarafından alınması, Bizans'ın Rumeli'deki Osmanlı varlığını kabul etmesini sağladı. Orhan Bey'le iyi geçinme siyaseti izleyen İmparator V. İoannes Palaiologos, Foça'daki Ceneviz korsanları tarafından kaçırılan Orhan Bey'in oğlu şehzade Halil'in kurtarılması için aracı oldu.

RUMELİ FATİHİ SÜLEYMAN PAŞA'NIN ÖLÜMÜ

Osmanlıların Rumeli'ye yerleşmeleri Balkan devletlerini ve Avrupa'yı kaygılandırmış olmasına karşın, bunlar kendi aralarındaki mücadeleden dolayı Osmanlılarla ilgilenemediler. Rumeli fatihi Süleyman Paşa'nın 1359'da avlanırken atından düşerek ölmesinden sonra Rumeli harekâtını kardeşi şehzade Murat sürdürdü. Süleyman Paşa'nın ölümüne çok üzülen Orhan Bey de fazla yaşamadı ve 1362'de öldü, babası I. Osman'ın Bursa'daki türbesinin yanına gömüldü.

ORHAN BEY VE DÖNEMİ

Orhan Bey dönemi sırasında, kabile geleneklerinden ve beylik törelerinden devlet düzenine geçmede önemli adımlar atıldı. Yönetime ilişkin yasalarda Selçuklu taşra yönetimini örnek alan Orhan Bey, bayındırlığa da önem vererek, Bursa'yı XIV. yy. Anadolu'su'nun ticaret, din ve kültür merkezlerinden biri durumuna getirdi. Orhan Bey'in 36 yıllık saltanat süresi üç döneme ayrılabilir.

Birinci dönem, Bursa'nın alınışı ile başlar 1345'e kadar sürer. Bu dönemde Orhan Bey dışarda dikkatini tamamen Bizans'a yöneltmiştir. İçerideyse Bursa ve İznik'in bayındırlaştırılarak birer Osmanlı kenti özelliğine kavuşturulması çalışmaları sürdürülürken, ilk Osmanlı akçesinin (sikke) bastırılması, Yaya adıyla ilk sürekli ordunun çekirdeğinin oluşturulması, ilk Osmanlı yasalarnın toplattırılması ve ilk Divan'ın toplanması gibi köklü devlet kurumlaşması sağlanmıştır.

İkinci dönemde Bizans'la daha yakından ilgilenilmiş, taht kavgalarına katılarak Bizans etki altına alınmış, siyasal ilişkiler artırılmış, Germiyoğullarıyla ilişki kurulduğu gibi Eretna beyliğiyle Karamanoğullarına karşı Germiyoğullarının yanında yer alınmıştır. Karesi topraklarının elde edilmesi, Osmanlıların Ege'ye çıkmalarını sağlamıştır. Rumeli'ye geçiş yıllarında Ankara, Ahilerin elinden alınarak Ege'den Orta Anadolu'ya kadar Osmanlı sınırları genişletilmiş, Osman Bey zamanında Osmanlılar, toprak ve nüfus olarak Anadolu beylikleri içinde en küçük bir uç beyliği durumundayken, 1353'te Rumeli'ye geçişle birlikte bir devlet niteliği kazanmıştır.

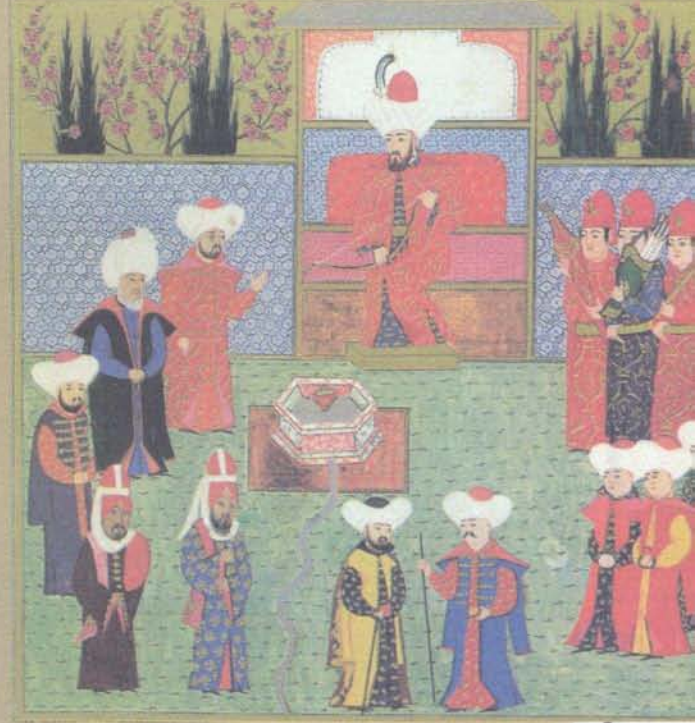
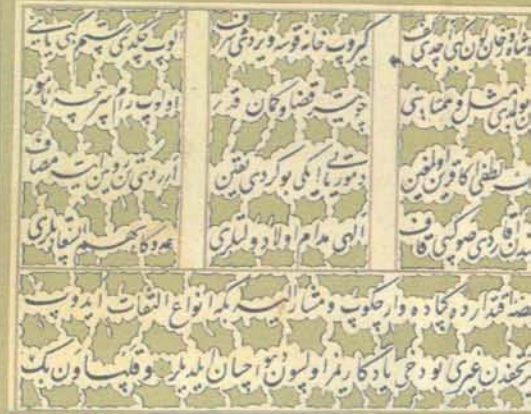
Üçüncü dönemde Osmanlılar, Orhan Bey'in yönetiminde Balkan devletlerinin olduğu kadar Türk-Müslüman devletlerin de dikkatlerini üzerine çekmiştir. Bu dönem, Rumeli'nin Türkleşmeye başlamasıyla birlikte Anadolu Türk birliğinin ilk hazırlık dönemidir.

ORHAN GAZİ DÖNEMİ OLAYLARI

1347

Orhan Gazi ile kayınpederi İmparator VI. Kantakuzenos, Üsküdar'da bir görüşme yaptı. Bu buluşmada imparator, kendisini batıdan tehdit eden Sırp kralına karşı Türklerden 20.000 kişilik bir yardım sağladı. Türklerde, Rumeli topraklarına geçme fikri bu tarihten sonra yerleşti.

Kantakuzenos, Balkanlar'da Bizans'ı tehdit eden Sırp Kralı Stefan Dušan'a karşı yardım sağlamak üzere Orhan Bey'i Bizans'a çağırdı. İki akraba hükümdar Üsküdar'da buluşarak görüştiler. Orhan Bey, oğlu Süleyman Paşa komutasındaki Osmanlı ordusunu, Selânik kentini ele geçirmek üzere olan Stefan Dušan'a karşı göndererek kentin Sırpların eline geçmesine engel oldu.

Orhan Bey'in Bizans prensi Kalo-Yoannis'e kendi çektiği bir oku hediye etmesi

(Minyütür : Hünername)

İlk Osmanlı parası...
(Osmanlıların kuruluş döneminde bir tarihe kadar Bizans parası ve eski Selçuklu parası kullanılmıştır)

ORHAN GAZİ DÖNEMİ OLAYLARI

1352

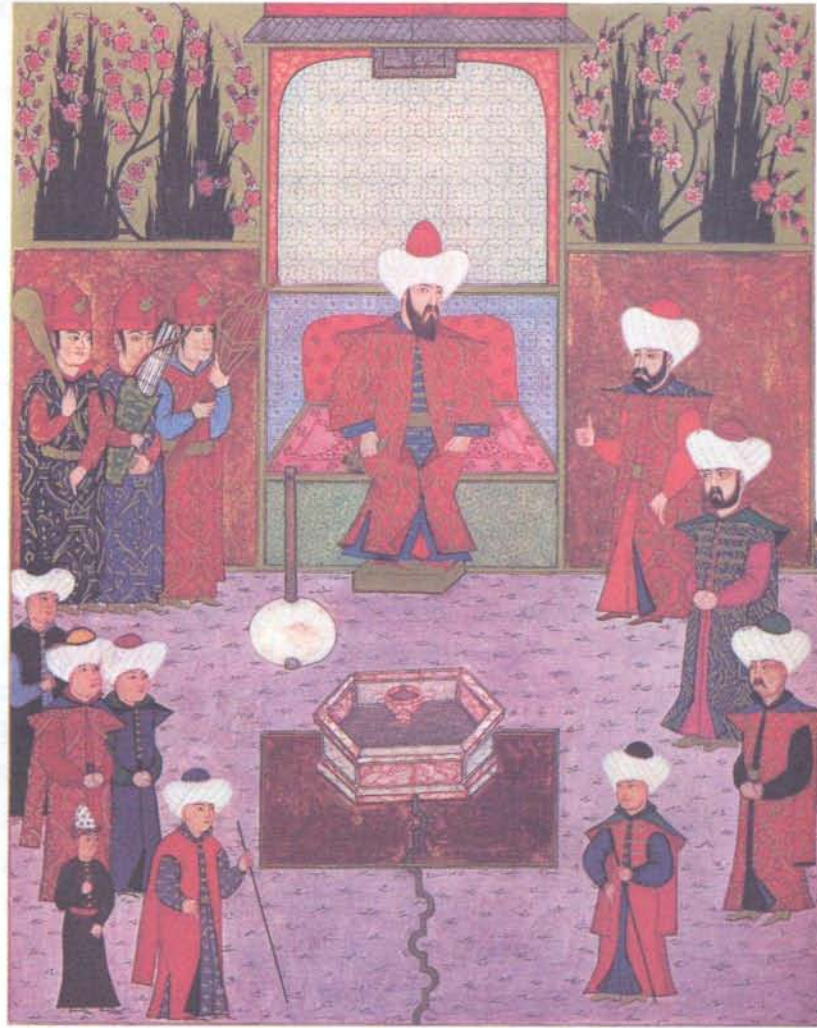
- Kadıköy ve Üsküdar fethedildi.
- Gerede Türk beyliği toprakları Osmanlı ülkesine bağlandı.

1353

- Bolayır yakınlarındaki Çimpe Kalesi, Orhan Bey'den yardım isteyen Kantakuzenos tarafından Osmanlılara askerî bir üs olarak verildi. Orhan Gazi'nin büyük oğlu Şehzade Süleyman Paşa büyük bir orduyla Çanakkale Boğazı'ndan Rumeli'ye geçti. Böylece Balkan fetihlerine başlanmış oldu.

Türklerin Rumeli'ye Geçiş

Bizans İmparatoru III. Andronikos'un 1341'de ölümü üzerine, küçük yaşta oğlu Yuannis, Kantakuzenos'un vesayeti altında imparator ilan edilmişti. Bir süre sonra Bizans tahtını ele geçirmek isteyen Kantakuzenos (Kantakuzen), Orhan Bey'den yardım istedi. Orhan Bey, bu durumun, Türklerin Rumeli'ye geçişini kolaylaştıracağını düşünerek, Kantakuzenos'a istediği yardımı gönderdi. Kantakuzenos, Orhan Bey'in gönderdiği kuvvetlerle rakiplerini yenilgiye uğrattığı gibi, kızını da Orhan Bey'e vererek, aradaki bağları güçlendirmeye çalıştı. Kantakuzenos, bundan sonra da, güç durumda kaldıkça Orhan Bey'den yardım istedi. Kantakuzenos, Türk kuvvetlerinden sürekli yararlanabilmek amacıyla Bolayır yakınındaki Çimpe (Çimbi) kalesini Türklerle askerî bir üs olarak verdi. 1353 seferi sonunda Süleyman Paşa, Anadolu'ya dönerken Çimpe'de kuvvet bıraktı. Böylece, Rumeli'deki fetihler için önemli bir üs sağlanmış oldu.

Orhan Bey'in güç gösterisi. Büyük bir gürzü kaldırıp dizlerinin üstünde bir müddet tuttuktan sonra yere indirmesi (Hünernâme)

Osmanlıların Rumeli'ye geçişini konu edinen bir tablo.

ORHAN BEY DÖNEMİNDE YAPILAN MİMARİ ESERLER

Mimarî tarihi bakımından Orhan Gazi devri, erken Osmanlı mimarîsi üslûbunun ilk eserlerinin görülmeye başlandığı dönemdir. Bu dönemde yapılan başlıca mimarî eserler şunlardır:

Bursa'da: Alâeddinbey Mescidi, Gaziaktimur Mescidi, Ahihasan Mescidi, Çobanbey Mescidi, Orhangazi Camii, Süleymanpaşa Mescidi, Lalaşahinpaşa Mescidi, İlerioğluahmedbey Mescidi, Süleymanpaşa Mescidi, Zarbhane Mescidi (Nilüferhatun Mescidi), Lalaşahinpaşa Medresesi, Orhangazi Medresesi, Orhangazi Mektebi, Orhan İmaret-Zaviyesi, Bezir Hanı, Emir Hanı, Nilüferhatun Tekkesi, Abdalmurad tekkesi, Abdalmusa Tekkesi, Orhanbey Türbesi, Osmangazi Hamamı, Eski-yeni Hamam, Alâeddinbey Hamamı, Bursa Hisarı, Bey Sarayı, Nilüferhatun Köprüsü.

İznik'te: Hacıözbek Camii, Süleymanpaşa Medresesi, Hacıhamza Camii, Hacıhamza İmaret ve Türbesi, Kırızlar Türbesi, Orhangazi Mektebi, Süleymanpaşa Medresesi, Orhangazi Medresesi, Eceyakubzade Mahmud Çelebi Camii.

İzmit'te: Akçakoca Camii, Orhangazi Camii, Süleymanpaşa Medresesi, Süleymanpaşa Hamamı.

Bilecik'te: Orhangazi Camii, Osmangazi Camii, Süleymanpaşa Camii, Şeyhede bâlî ve Malhatun türbeleri, Orhangazi İmaret.

Kandıra'da: Orhangazi Camii, Akçakoca Camii, Akçakoca Türbesi.

Bolayır'da: Gazisüleymanpaşa Camii ve Türbesi.

Bolu'da: Alpagut köyünde Lalaşahinpaşa Zaviyesi.

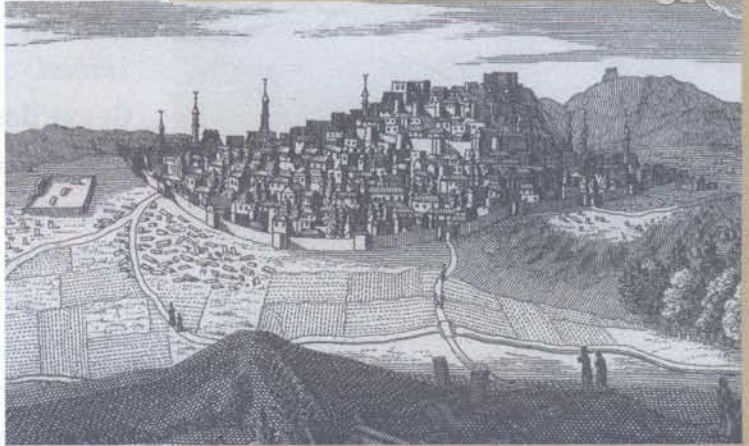

1571'de yapıldığı tahmin edilen bu İznik çini kandil İstanbul Sokullu Mehmet Paşa Camii'nde kullanılmış.

ORHAN GAZİ DÖNEMİ OLAYLARI

1354

■ Orhan Bey'in oğlu Süleyman Paşa, Ankara'yı zaptetti.

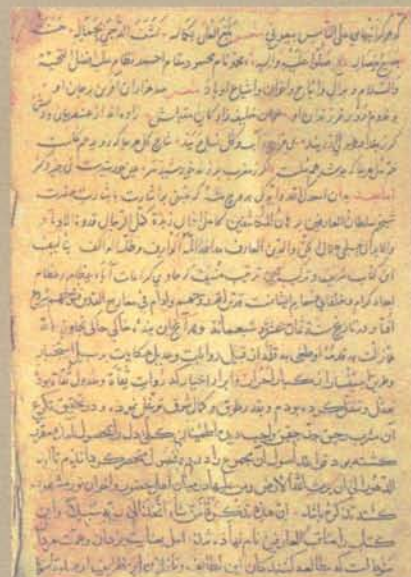
Ankara (Gravür : P. de Turnefort Paris, 1717)

1358

■ Rumeli'ye geçen Türkler ilk hamlede Gelibolu, Bolayır, Tekirdağ, Keşan ve Malkara'yı ele geçirdi. Orhan Bey'in oğlu Süleyman Paşa, avlanırken bir kaza sonucu öldü.

1360

■ Mevlevîlikle ilgili Menakıbu'l-Arifin adlı eseriyle tanınan mutasavvıf-bilgin Ahmet Eflâkî, Konya'da öldü.

Tasavvuf şairi ve bilgin Ahmet Eflâkî'nin Mevlevîlikle ilgili ünlü eseri Menakıbu'l-Arifin'den bir sayfa (Süleymaniye Kütüphanesi)

ORHAN GAZİ DÖNEMİ OLAYLARI

1362

■ Osmanlı Devleti'nin ikinci padişahı ve Osmanlı devlet teşkilâtının kurucusu Orhan Bey öldü. Ölüm tarihi bazı tarihçilerce 1360 yılı olarak belirtilirse de yapılan son araştırmalar 1362'de öldüğünü ortaya koymuştur.

Adapazarı'nda: Orhangazi Camii.

Karadeniz Ereğlisi'nde: Orhangazi Camii.

Gebze'de: Orhangazi Camii.

Ferecik'te: Gazisüleymanpaşa Camii.

Filibe'de: Lalaşahinpaşa Köprüsü.

Ezine'de: Abdurrahman Camii, Ahıyunus Zaviye ve Türbesi.

Geyve'de: Süleymanpaşa Camii.

Göynük'te: Süleymanpaşa Camii ve Hamamı.

Mustafakemalpaşa'da: Lalaşahinpaşa Camii, Medresesi, Zaviyesi, Hamamı ve Türbesi.

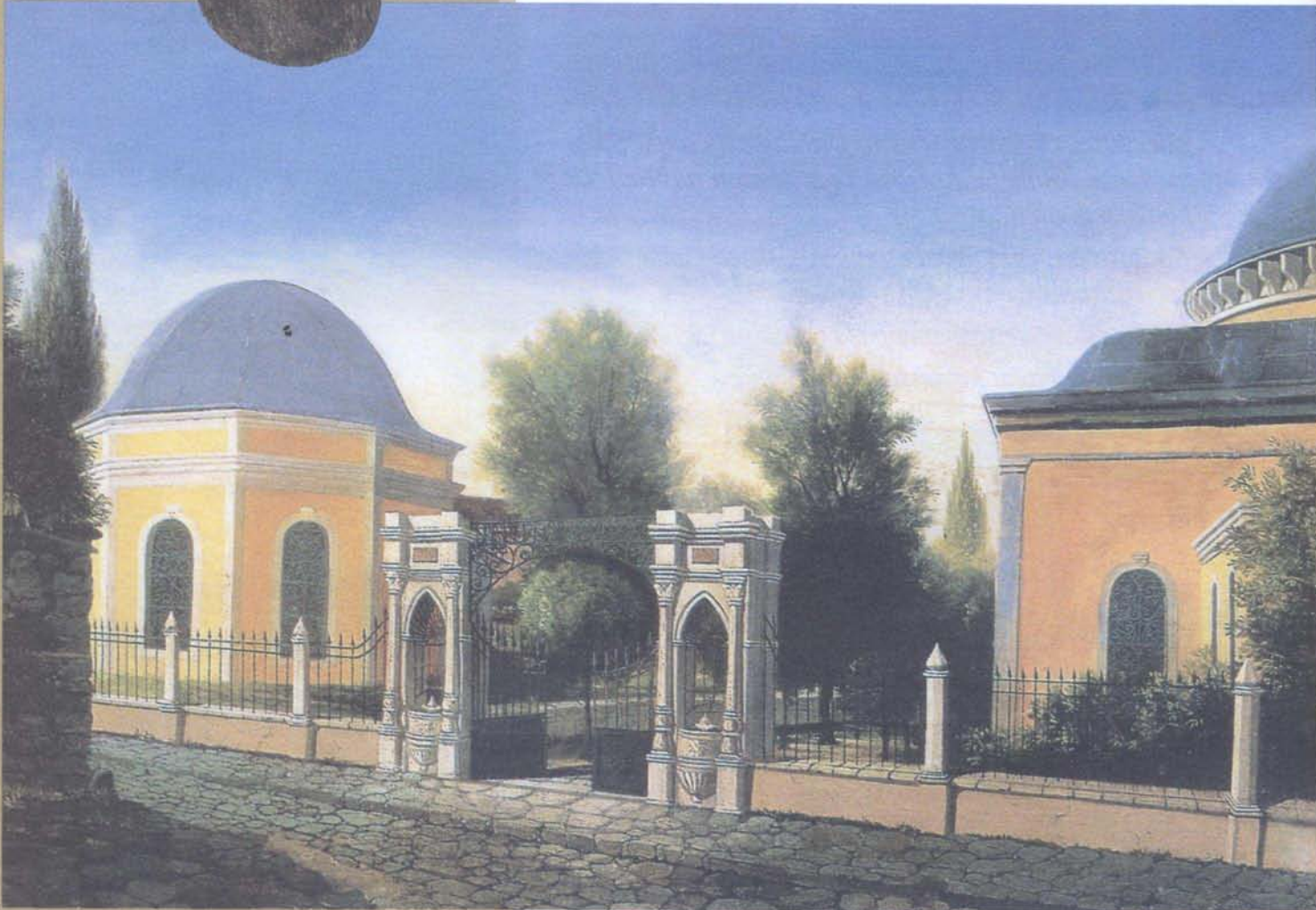
Orhangazi'de: Orhangazi Camii.

Vize'de: Gazisüleymanpaşa Camii.

Yenişehir'de: Orhangazi Camii, Süleymanpaşa Medresesi ve Türbesi, Postinpüşbaba Zaviyesi ve Hamamı.

Yarhisar'da: Orhangazi Camii ve Hamamı.

Bunlardan başka pek çok köy ve kasabada bu devir eserlerine rastlamak mümkündür. Bu eserlerin çoğu sonraki devirlerde değişikliğe uğramış, bir kısmı da ortadan kalkmıştır.

Bursa'daki Osman ve Orhan Gazi türbeleri (Tablo: Minel Muhip, Türkiye İş Bankası Koleksiyonu)

Orhan Gazi (Minyatür: Kıyafetül'-İnsâniyye fi Şemâill-i Osmâniyye:)

I. MURAT

(Hüdavendigâr)

SALTANAT SÜRESİ: 27 yıl (1362-1389)

ÜÇÜNCÜ OSMANLI PADİŞAHIDIR. ORHAN BEY İLE NİLÜFER HATUN'UN OĞLUDUR. 1340'A DOĞRU BURSA SANCAKBEYİ OLDUĞU SANILAN I. MURAT, AĞABEYİ SÜLEYMAN PAŞA'NIN İZMİT ÇEVRESİ SANCAKBEYLİĞİNE ATANMASINDAN SONRA BURSA SANCAKBEYİ OLDU. SÜLEYMAN PAŞA'NIN RUMELİ'YE GEÇEREK BAŞLATTIĞI FETİH HAREKETİNE KATILARAK ÇORLU VE LÜLEBURGAZ'I ELE GEÇİRDİ; 1359'DA AĞABEYİNİN ÖLÜMÜNDEN SONRA BÖLGEDEKİ BİRLİKLERİN KOMUTASINI ÜSTLENDİ.

I. Murat'ın tuğrası

Orhan Bey'in ölümü üzerine (1362), devleti ilgilendiren kararların alınmasında etkisi olan Bursa Ahileri tarafından Bursa'ya çağılarak bey ilân edilen I. Murat'ın savaş alanından ayrılmasını fırsat bilen Bizanslılar saldırıya geçerek Lüleburgaz, Çorlu ve Malkara'yı geri alıp, Türk kuvvetlerini çekilmek zorunda bıraktılar. Bu arada Ankara Ahileri, Eretnalıların kışkırtmasıyla Ankara'da Osmanlı muhafızlarını kovdular; Bizanslıların kışkırttığı Osmanlı şehzadeleri ve özellikle Şehzade Halil, Eskişehir'de ayaklandılar. I. Murat, önce Ankara üzerine yürüdü, Ahileri teslim aldıktan sonra Eskişehir'e yönelerek, burayı da Ahilerden geri aldı ve ağabeyi Halil ile kardeşlerini öldürttü.

I. MURAT	
Doğum tarihi	: 1326
Doğum yeri	: Bursa
Babası	: Orhan
Annesi	: Nilüfer Hatun (Rum)
Tahta çıktığı tarih	: 1362
Tahta çıktığında yaşı	: 36
Saltanatının sonu	: 1389
Tahttan ayrılma sebebi	: Ölüm
Saltanat süresi	: 27 yıl
Ölüm tarihi	: 1389
Ölüm sebebi	: Şehit edildi
Öldüğü yer	: Kosova
Gömülü olduğu yer	: Bursa, Çekirge, I. Murat Camii ve imareti karşısındaki türbesinde (İç uzuvları, şehit edildiği yerde gömülüdür: Meşhed-i Hüdavendigâr).
Valilikleri	: İzmit (1329); Sultanönü (1330); Bursa; Gelibolu (1359)

I. MURAT (1326 -1389) (Tablo: Kapıdağlı Konstantin)

I. MURAT DÖNEMİ OLAYLARI

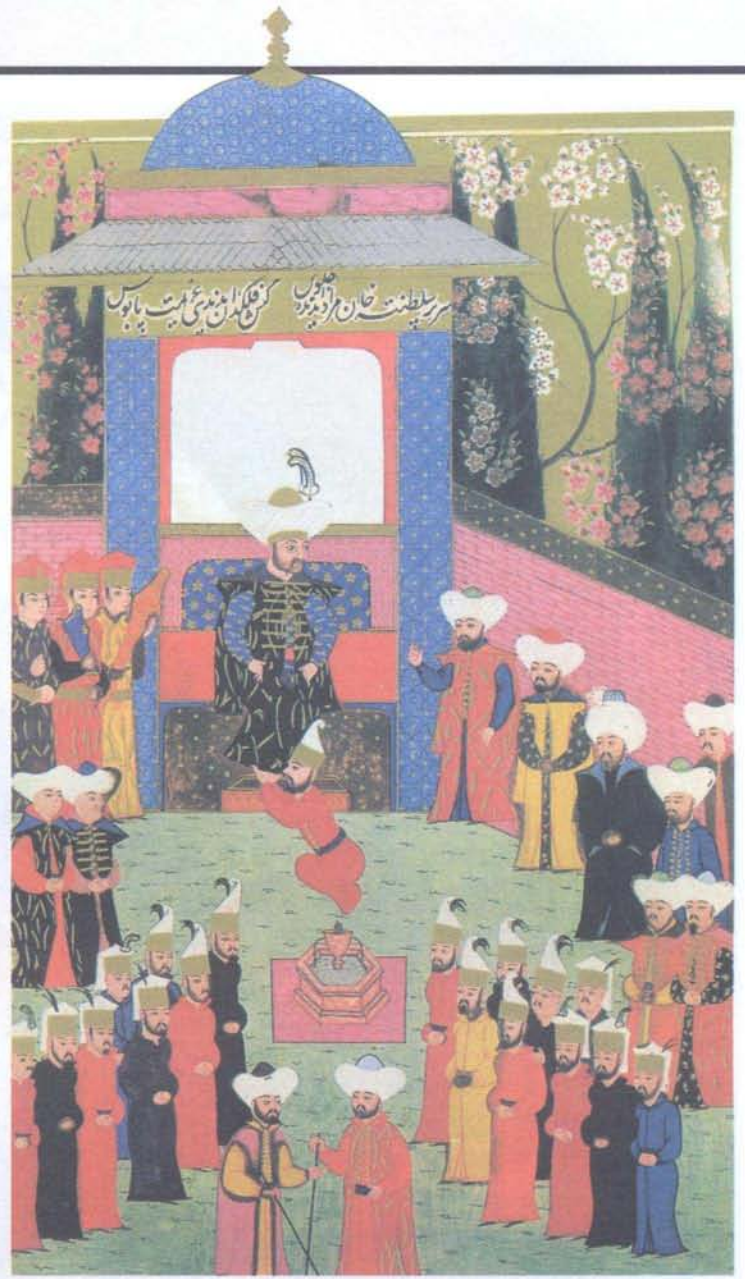
1362

- 3. Osmanlı Padişahı I. Murat tahta geçti. Babası Orhan Bey'in sağlığında ağabeyi Süleyman Paşa ile birlikte Trakya'nın fethinde görev alan I. Murat, Bursa'ya giderek idareyi ele aldı.
- I. Murat, Karamanoğullarının teşvikiyle isyan edip Ankara'yı ele geçiren Ahiler üzerine yürüyerek Ankara'yı geri aldı.
- Rumeli'ye geçen I. Murat, Bizanslılar tarafından geri alınan Çorlu ve çevresini ikinci kez ele geçirdi.

1362

- "Pencik Kanunu" ile Yeniçeri Ocağı'nın temeli atıldı.

Pencik Kanunu: Osmanlı İmparatorluğu'nda savaşlarda ya da akınlarda elde edilen esirlerden alınan devlet payını gösteren ve düzenleyen kanun. Sözcük Farsça penç (beş) sözcüğünden gelir. Osmanlılarda bu kanun, I. Murat zamanında uygulamaya kondu. Bu kanuna göre, ele geçirilen her beş esirden birine devlet el koyardı. Bu tutsaklar Acemi Ocağı ile Yeniçeri Ocağı'ndan orduya sürekli asker olarak yetiştirilirdi. Askerlik yapamayacak durumda olanlarla kadın esirlerden de belli bir vergi alınırdı.

I. Murat'ın cülusu (Minyatür: Hünernâme)

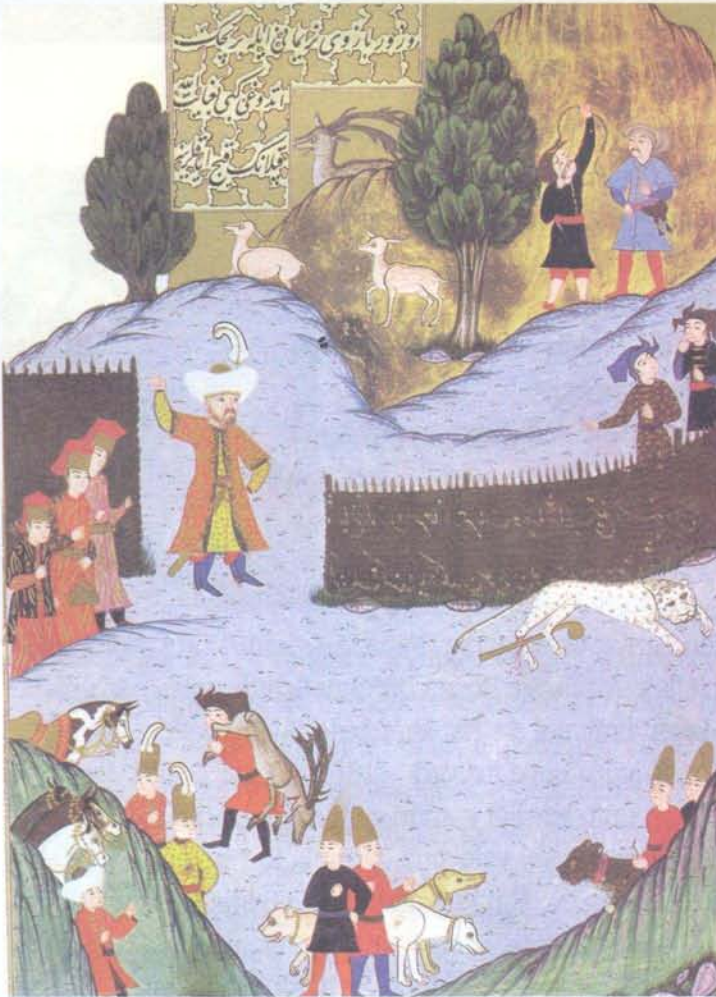

Pencik Kanunu gereğince, tutsak edilen çocuklar Acemi Ocağı ile Yeniçeri Ocağı'ndan orduya sürekli asker olarak yetiştirilirdi. Yanda, 19. yüzyılda yapılmış bir gravürde yeniçeriler görülüyor.

(Gravür: Brindesi)

RUMELİ'DEKİ FETİHLER

Çandarlı Kara Halil'i kazasker, lalası Şahin Bey'i (Paşa) de beylerbeyi olarak atadı. 1363'te Rumeli'ye geçerek Çorlu'yu ve Lüleburgaz'ı geri aldı. Buralara Anadolu'dan Türkleri getirip yerleştirdi. Akıncı komutanlarından Evrenos Bey Malkara, Keşan ve İpsala'yı; Hacı İl Bey ise Dedeoğlu ile Dimetoka'yı ele geçirdi. Bundan sonra Edirne'yi almayı düşünen I. Murat, Lüleburgaz'da toplanan divanda alınan karar uyarınca, Bulgar yardımının Bizans'a ulaşmasını engellemek üzere Kırklareli yöresi ve Batı Dimetoka'da önlem aldı. Babaeski ve Pınarhisar arasındaki Sazlıdere'de toplanmış olan Bulgar-Bizans birleşik kuvvetleriyle yapılan meydan savaşında düşman bozulduğu için, Edirne bir direniş göstermeden teslim oldu (1363). Rumeli fetihlerini sürdürmek için Dimetoka'yı merkez yapan I. Murat, Lala Şahin Paşa'yı Filibe'nin, Evrenos Bey'i Gümülcine'nin alınması için görevlendirdi (1364). Filibe'nin düşmesi üzerine Bizans İmparatoru İoannes, I. Murat ile anlaşmak zorunda kalarak, Türklerin elde ettiği yerlerde kalmasını kabul etti. Daha sonra Anadolu'ya dönen I. Murat, kazasker Çandarlı Kara Halil'i, Hayrettin Paşa unvanıyla vezir olarak atadı.

I. Murat'ın altınlı bir çomak ile kapıları vurma (Minyatür: Hünernâme)

I. MURAT DÖNEMİ OLAYLARI

1363

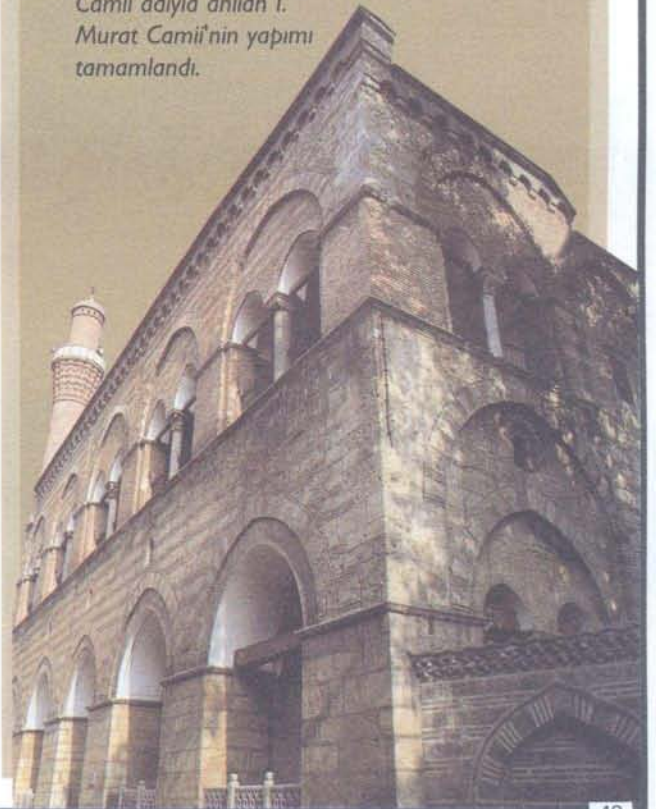
- Babaeski ve Pınarhisar arasındaki Sazlıdere bölgesinde Rum ve Bulgar kuvvetleriyle yapılan meydan savaşı sonunda Edirne zaptedildi.

Osmanlı Devleti'nin yeni başkenti Edirne'de Eski Saray ve Cihannüma Kasrı (Gravür: Jouannin, Paris, 1840)

- Ipsala, Dedeoğlu, Dimetoka, Lüleburgaz, Pınarhisar ve Babaeski fethedildi.

- Bursa'daki Hüdavendigâr Camii adıyla anılan I. Murat Camii'nin yapımı tamamlandı.

Bursa Çekirge'deki Murat Hüdavendigâr Camii

I. MURAT DÖNEMİ OLAYLARI

1364

- Filibe, Lala Şahin Paşa kuvvetlerince ele geçirildi.
- Gümülcine ve çevresi Evrenos Bey tarafından fethedildi.
- Sırpsındığı Savaşı:

Türklerin Balkanlar'da hızla ilerlemeleri karşısında Sırp- lar ve Bulgarlar, Papa'dan yardım istediler. Papa, Macar Kralı Lajos'u, bir Haçlı seferi düzenlemekle görevlendirdi. Sırp- lar, Bulgarlar, Eflâklılar, Bosnalılar, Macar- lar birleşerek büyük bir Haçlı ordusu meydana getirdiler. Amaçları, Edirne'yi almak ve Türkleri Rumeli'den atmak- tı. Bu sırada I. Murat, Bursa'da bulunuyordu. Rumeli Beylerbeyi Lala Şahin Paşa, durumu I. Murat'a bildire- rek, yardım istedi. Ayrıca bir tedbir olarak, Hacı İlbey'i, Haçlıların durumunu öğrenmek için bir keşif yapmakla görevlendirdi. Haçlılar, düzensiz olarak ilerliyorlar ve tedbir almak gereğini bile duymuyorlardı. Haçlı ordusu- nun konakladığı yere, gece anı bir baskın düzenleyen Hacı İlbey, düşmanı yenilgiye uğrattı. Haçlıların çoğu, Meriç nehrinde boğuldu. Macar Kralı Lajos, canını güç- lükle kurtardı. Meriç nehri kenarında yapılan bu savaşa Sırpsındığı Savaşı denir. Sırpsındığı zaferi ile, Balkan- lar'da hızla ilerleme imkânı sağlandı ve fetih yolları açıl- mış oldu. Ayrıca, Balkanlar'daki Macar nüfuzu kırıldı.

1365

- Korsan gemileriyle Osmanlıları tehdit eden Katalanların elindeki Biga fethedildi.
- Devlet merkezi, Bursa'dan Edirne'ye nakledildi.

1367

- Bulgarların elindeki Yanbolu (Diampolis), Kızılağaç ve İhtiman fethedildi.

1369

- Hayrabolu, Vize ve Kırkkilise (Kırklareli) fethedildi.

Sırp Sındığı Savaşı

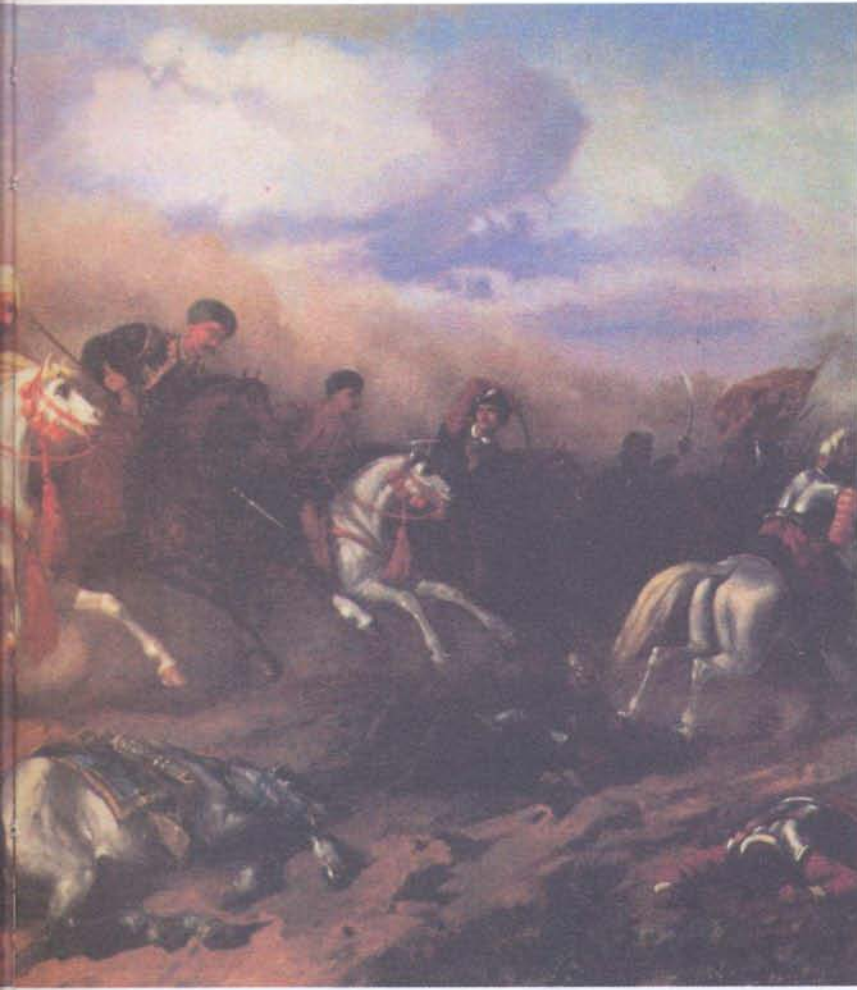
ORDU TEŞKİLÂTININ YENİDEN DÜZENLENMESİ

Devletin büyümesiyle yaya ve müselleme asker örgütü yetersiz kaldığından, Vezir Hayrettin Paşa, genç Hristiyan tutsaklarından asker olarak yararlanmak üzere Yeniçeri ocağı- nı örgütledi, padişahın onayıyla bir malî yönetim kurarak hazi- ne gelirini düzenledi. Bu düzen- lemeler yapılırken, Edirne'nin geri alınması için harekete ge- çen Sırp- lar ve Bulgarlar, Papa V. Urbanus'un kışkırtmasıyla Ulah, Macar ve Bosna hükümetleriyle anlaşma yaptılar. Macar kralının da katıldığı birleşik kuvvetler, Edirne'ye doğru yürümeye başladı (1365). Lala Şahin Paşa'nın I. Murat'tan istediği yardım gelmeden, Hacı İl Bey'in süva- rileri Meriç'in sol yakasına geçerek, Sırpsındığı denen yer- de düşmanı bozguna uğrattılar. Lala Şahin Paşa'ya yardım için kuvvetleriyle Rumeli'ye geçmek üzere Karabiga'ya gelen I. Murat, bu kenti ele geçirdiği sırada zafer haberini

Kırklareli

(Gravür: Jouannin, Paris, 1840)

alınca, Bursa'ya döndü. Ertesi yıl Rumeli'ye geçerek, önce bir süre Dimetoka'da kaldı, sonra Edirne'yi kendine yeni başkent yaptı. 1367'de Kara Timurtaş Bey, Bulgarların elindeki Kızılağaç ve Yanbolu'yu, Lala Şahin Paşa da Samakov'u aldı. I. Murat, Bulgarların elindeki Aydos, Karınâbâd, Süzebolu kaleleriyle Bizans'ın elindeki Hayrabolu'yu aldı. Daha sonra Pınarhisar, Vize, Kırklareli ele geçirildi. Bu hızlı ilerleyiş karşısında, Bulgar Kralı İvan Şişman (Susmanus), Osmanlı egemenliğini kabul edip kız kardeşi Mara'yı I. Murat'a verdi. Ancak Bulgar kralı, Türklerin yeniden saldırıya geçeceğinden kuşkulanarak Makedonya-Sırp kralıyla birleşti (1371), ama bu birleşik ordu, Samakov'da Osmanlı kuvvetlerine yenildi. Sırlar, Çirmen'de aynı yıl yapılan ikinci savaşı da kaybedince Batı Trakya ile Makedonya tümüyle Türklerin oldu. Gümölcine, Kavala, Drama, Serez gibi kentlere, Anadolu'dan getirilen Türkler yerleştirildi. Selânik'in kuşatılması üzerine, Sırp Despotu Lazar, kendi sınırlarına gelip dayanan Osmanlılarla anlaşma yapmak zorunda kaldı (1374). Ertesi yıl, Ferecik, Çatalburgaz ve İnceğiz kaleleri de alınarak, Rumeli'de Osmanlı egemenliği sağlandı.

I. MURAT DÖNEMİ OLAYLARI

1371

- Bulgar Kralı Yuvan Şişman ve Makedonya Sırp kuvvetleriyle savaşan Lala Şahin Paşa, Sofya'nın güneyindeki Samakov'u fethetti

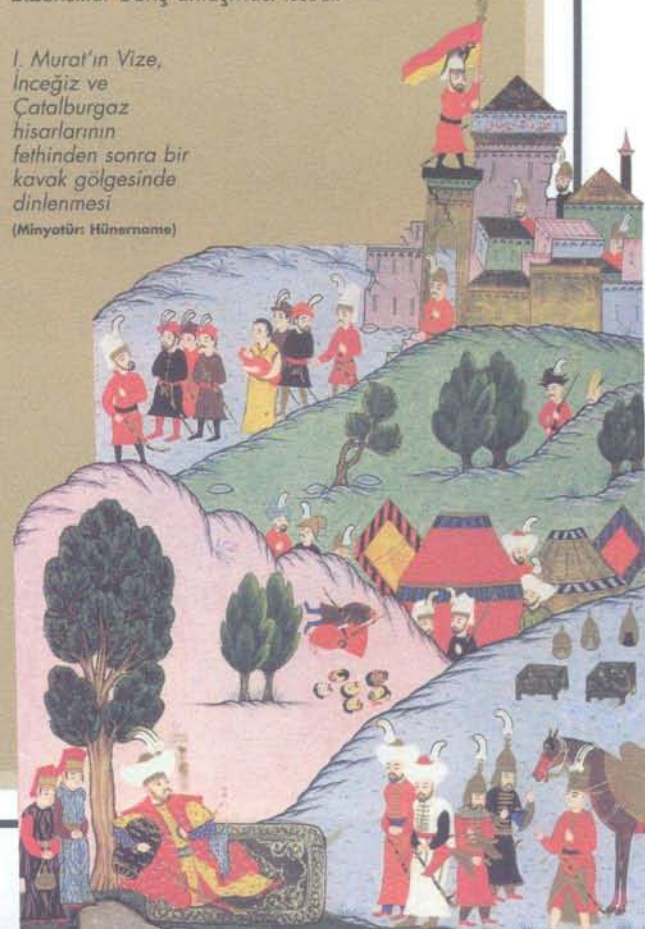
1372

- Çirmen Savaşı : Sırsındaki zaferinden sonra, Rumeli'deki fetih hareketlerine hız verildi. Timurtaş Paşa, Lala Şahin Paşa ve bizzat I. Murat'ın idaresindeki kuvvetler, Rumeli'nin fethini tamamladılar. Türkler ile mücadele edemeyeceğini anlayan Bulgar Kralı Yuvan Şişman, Osmanlı hâkimiyetini kabul etmek zorunda kaldı. Türklerin Balkanlar'da hızla ilerlemeleri karşısında Sırp Kralı Vukaşin ile kardeşi Makedonya Sırp prensi, Türklerle karşı birleştiler. Birleşik Sırp kuvvetleri, Evrenos Bey tarafından Çirmen Savaşı'nda yenilgiye uğratıldılar. Çirmen zaferi sonrasında, Makedonya yolu Türklerle açıldı. Bu bölgedeki Sırp direnişinin çökertilmesi sonucu Kavala, Drama ve Serez alındı. Anadolu'dan getirilen Türkler, bu bölgelere yerleştirildiler.
- Köstendil kuşatıldı. Sırp kralı, Osmanlı devletine vergi ve savaşlarda yardımcı kuvvet vermeyi kabul etti.

1373

- Vize'yi geri almaya çalışan Bizans imparatoru üzerine yürüten Osmanlılar İnceğiz, Çatalburgaz ve Ferecik kalelerini ele geçirdi. Yenilgiye uğrayan Bizanslılar barış anlaşması istedi.

I. Murat'ın Vize, İnceğiz ve Çatalburgaz hisarlarının fethinden sonra bir kavak gölgesinde dinlenmesi
(Minyatür: Hünernâme)

I. MURAT DÖNEMİ OLAYLARI

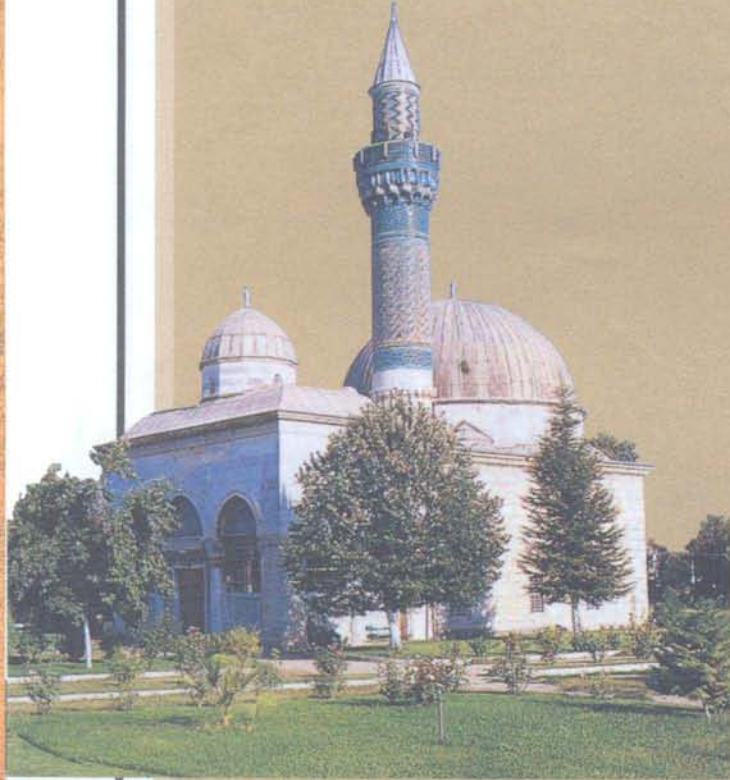
1376

- Rumeli'de savaşa son veren I. Murat tarafından Anadolu'da timar ve zeamet teşkilatı kuruldu ve bazı askerî ıslahatlar yapıldı.

1378

- I. Murat'ın büyük oğlu Şehzade Bayezid (geleceğin Yıldırım Bayezid'i) Germiyanoglu Süleyman Şah'ın kızı Devlet Hatun'la evlendi. Süleyman Şah, kızının çeyizi olarak Kütahya, Simav ve Tavşanlı'yı Osmanlılara bıraktı.

- Sadrazam Çandarlı Halil Hayrettin Paşa tarafından İznik'te yaptırılan Yeşil Cami inşaatına başlandı. Mimar Hacı Musa'ya yaptırılan ve asıl adı Halil Hayrettin Paşa Camii olan bu eser, minaresindeki yeşil çinileri yüzünden Yeşil Cami adı ile tanındı.

İznik'teki Yeşil Cami

1380

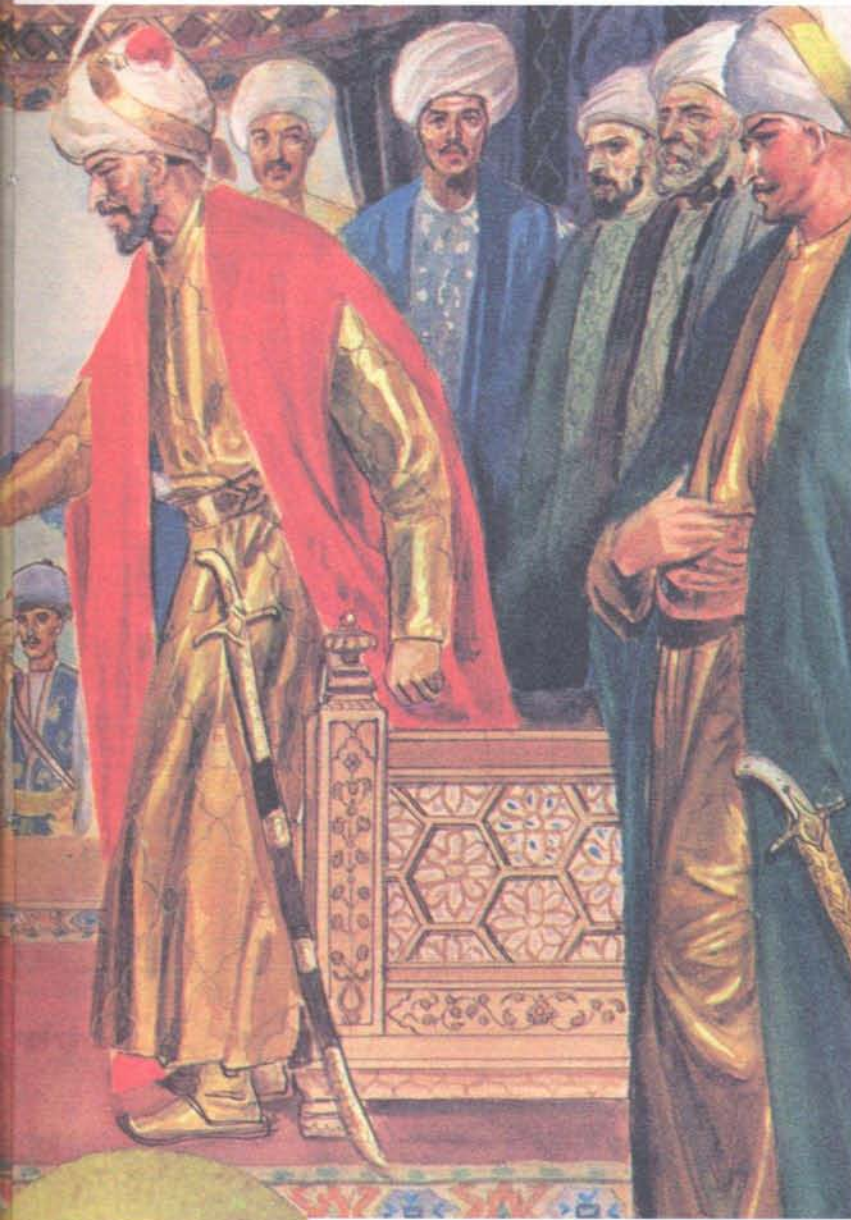
- Arnavutluk'ta İştîp fethedildi.

Bulgar Kralı Şişman'ın Türklerin himayesine sığınmak için kız kardeşi Tamara'yı da yanına alıp I. Murat'a gitmesi. (Tablo : Münif Fehim)

ANADOLU'DAKİ BEYLİKLERİN
OSMANLI TOPRAKLARINA KATILMASI

I. Murat, 1376'da Bursa'ya döndü. Oğlu Bayezid'i (Yıldırım Bayezid) Germiyanoglu Şah Çelebi'nin (Süleyman Şah) kızı Sultan Hatun'la evlendirerek Kütahya, Tavşanlı, Simav ve Eğri-göz'ü gelinin çeyizi olarak topraklarına kattı (1381). Hamidoğullarının elinden Akşehir, Yalvaç, Yenişehir, Seydişehir, Karaağaç gibi kentleri de altın karşılığı elde etti (1382). Babasına karşı ayaklanan Süleyman Paşa'yı destekleyerek, Candaroğullarını egemenliği altına aldı (1383). Bu arada Rumeli'de de Sofya, Niş, Manastır gibi merkezler ele geçirildi ve Kara Timur Paşa, Evrenos Bey ve Çandarlı Halil Hayrettin Paşa, Rumeli'deki ilerlemeyi sürdürdüler. 1385'te, Edirne'de

vekil bıraktığı şehzade Savcı Bey, Bizans imparatorunun oğlu Andronikos ile birleşerek babasına başkaldırıysa da I. Murat'ın kuvvetlerine yenilerek öldürüldü. 1376'da I. Murat'ın kızı Melek Hatun ile evlenmiş bulunan Karamanoğlu Alaettin Bey, Osmanlıların kendi sınırına kadar genişlemesinden kaygılanarak Beyşehir'i işgal edince, I. Murat, Karamanoğlu topraklarına yürüdü. Alaettin Bey yenilerek Konya'ya sığındı. Melek Hatun'un bağış dilemesi üzerine I. Murat, Alaettin Bey'i bağışladı.

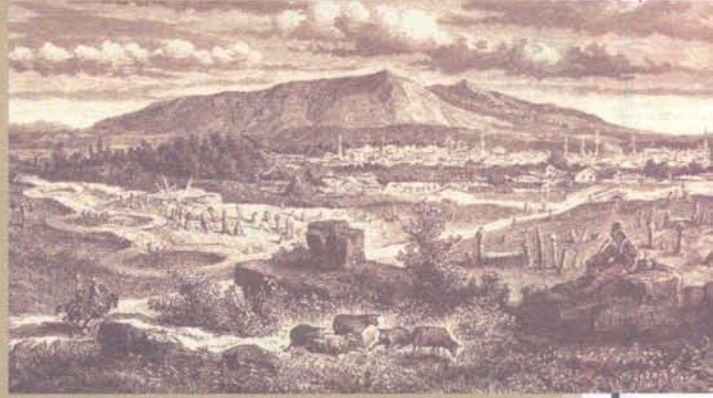
I. MURAT DÖNEMİ OLAYLARI

1382

- Manastır ve Pirlepe, Timurtaş Paşa kuvvetlerince fethedildi.

1385

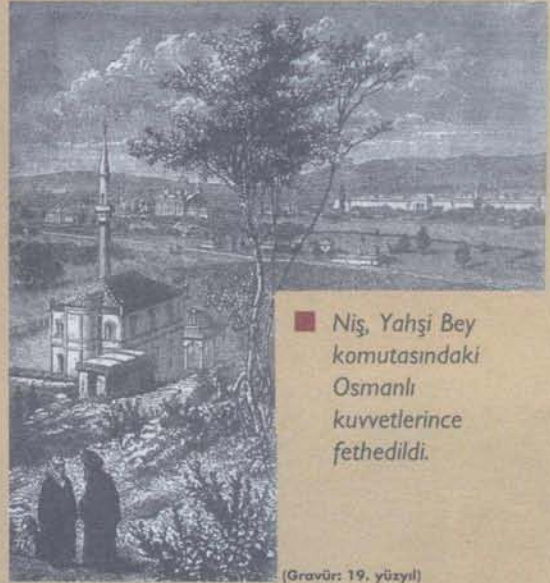
- Uzun süredir kuşatma altında olan Sofya teslim olarak Osmanlı ülkesine katıldı.

Sofya (Gravür: F. Konitz, 1882)

- Arnavutluk'taki Ohri, Çandarlı Halil Paşa ve Evrenos Bey tarafından fethedildi.

1386

- Niş, Yahşi Bey komutasındaki Osmanlı kuvvetlerince fethedildi.

(Gravür: 19. yüzyıl)

- Karaman tahtına oturan Alâeddin Ali Bey'in Osmanlı topraklarına saldırısı üzerine Osmanlı - Karaman savaşı başladı. Konya önlerine kadar gelen I. Murat, Karamanlıların sulh teklifini kabul ederek geri çekildi.

I. MURAT DÖNEMİ OLAYLARI

1387

- Vezir Çandarlı Halil Paşa öldü, yerine oğlu Çandarlı Ali Paşa getirildi.
- Osmanlı hâkimiyetini kabul etmiş bulunan Sırp Kralı Lazar'la Boşnak, Hırvat ve Arnavut prensleri, Türklere karşı birleşerek harekete geçtiler. Akıncı kumandanlarından Şahin Paşa kumandasındaki Türk kuvvetleri Ploşnik'te pusuya düşürüldü.

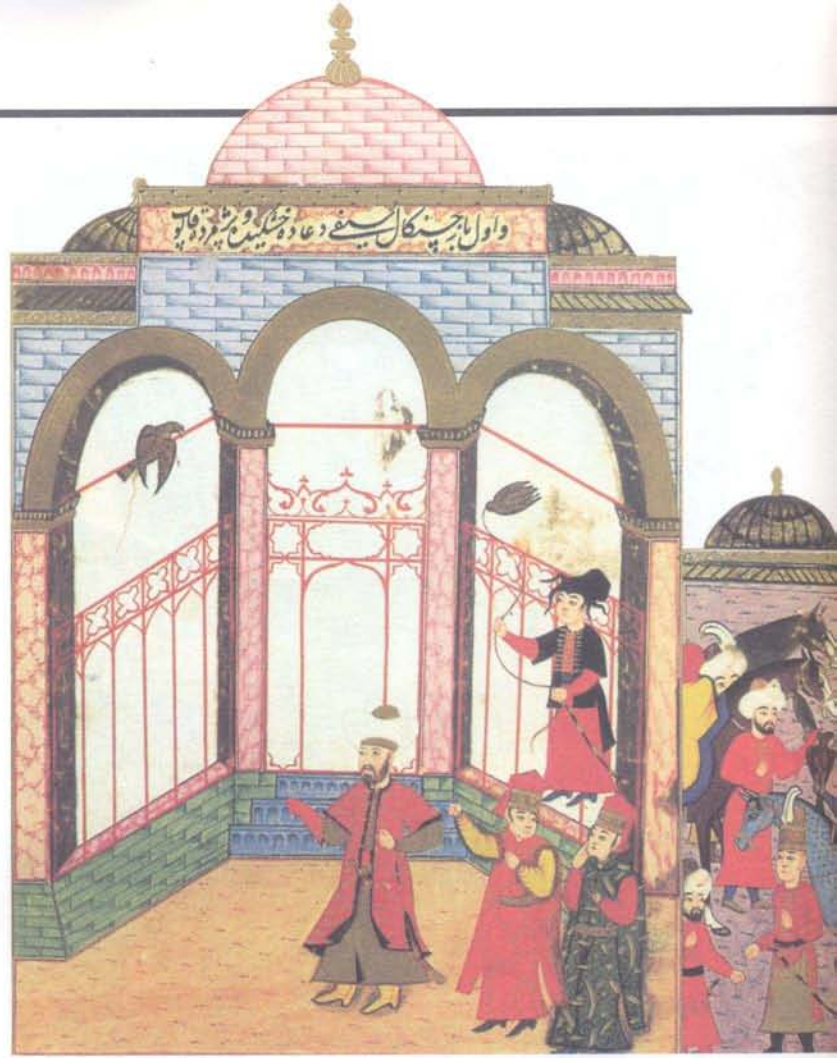
I. Murat

1388

- Balkanlar'daki ittifakı önlemek üzere harekete geçen I. Murat ve Çandarlı Ali Paşa idaresindeki Osmanlı ordusu, Bulgaristan'ın önemli kentlerinden Tırnova'yı zaptetti. Kayıtsız şartsız teslim olan Bulgaristan Kralı Yuwan Şişman affedilerek vergiye bağlandı.

Tırnova'nın 1850'lerde yapılmış bir gravürü.

I. Murat'ın bir av dönüşünde Kaplıca İmareti'ne geldiği zaman elinde bulunan bir doğanın kaçması (Minyatür: Hünername)

I. MURAT'IN ÖLÜMÜ

Osmanlıların Anadolu ve Rumeli'de güçlenmeleri ve yerleşmeleri üzerine Sırlar, Arnavutlar, Hırvatlar ve Karmanoğulları arasında bir birlik oluşturuldu (1388). I. Murat, bu birleşik kuvvetlerin Balkanlar'da Osmanlı garnizonlarını basması ve Macarların, Eflâkların, Bulgarların da bu baskınla yüreklenmesi üzerine Rumeli'ye asker, malzeme ve erzak çıkararak, Çandarlı Ali Paşa'yı, Tırnova'yı almak için gönderdi. Ali Paşa'nın kuvvetleri Niğbolu'ya kadar dayanınca Bulgar Kralı Yuwan Şişman teslim oldu. I. Murat, kendisine yardımcı olan Germiyan, Aydın, Saruhan, Menteşe ve Hamitoğlu kuvvetlerinden oluşan ordusuyla Rume-^{li}ye geçti. Çandarlı Ali Paşa, kuvvetleriyle padişaha katıldı. Osmanlı ordusu, Üsküp ile Priştine arasındaki Kosova'da (ya da Karatavuk ovası) Hristiyan birleşik kuvvetleriyle karşılaştı. Osmanlı ordusunun savaş taktiklerini başarıyla uygulaması karşısında Hristiyan kuvvetleri bozuldu ve dağıldı. I. Murat, savaş alanını dolaşırken bir Sırp tarafından (Miloş Obiliç) şehit edildi. Bunun üzerine despot Lazar ve yanındakiler kılıçtan geçirildi. I. Murat'ın cenazesi Bursa'ya getirilerek Çekirge'deki türbesine gömüldü.

I. Murat'ın zırh giydirilmiş bir kurdu ciritle vurması (Minyatür : Hünernâme)

I. MURAT DÖNEMİ OLAYLARI

1389

■ I. Kosova Savaşı

1. Murat'ın Kosova'da öldürülmesi
(Tablo : Mufasssal Osmanlı Tarihi)

Türklerin Balkanlar'da hızla ilerlemeleri karşısında Sırp, Boşnak, Hırvat ve Arnavut prensleri Türklere karşı birleştiler. Türk kuvvetlerinin Ploşnik'te yenilgiye uğratılması, Balkan devletlerini Osmanlılar aleyhine harekete geçirdi. Balkanlar'daki bu gelişme karşısında I. Murat karşı hücumla geçmeye karar verdi. Şumnu, Timova, Silistre ve Niğbolu'nun alınmasından sonra Bulgar Kralı Yuvan Şişman teslim olmuş ve Bulgar Krallığı savaş dışı bırakılmıştı. I. Murat, Anadolu beylerinden de aldığı yardımcı kuvvetlerle Rumeli'ye geçti. Sırp Kralı Lazar'ın kumandasındaki düşman ordusu Sırp, Boşnak, Macar, Eflâk, Arnavut, Leh ve Çeklerden oluşmaktaydı. I. Murat, Kosova'ya vardığında, düşman kuvvetleriyle karşılaştı. Sekiz saatlik bir mücadele sonucu, kesin bir zafer kazanıldı (1389). Yıldırım Bayezid'in bu savaşta gösterdiği ustalık ve çabukluk, zaferin kazanılmasında önemli rol oynadı. I. Murat, savaş alanını gezerken bir Sırp tarafından hançerlenerek şehit edildi. Yakalanan Kral Lazar idam edildi.

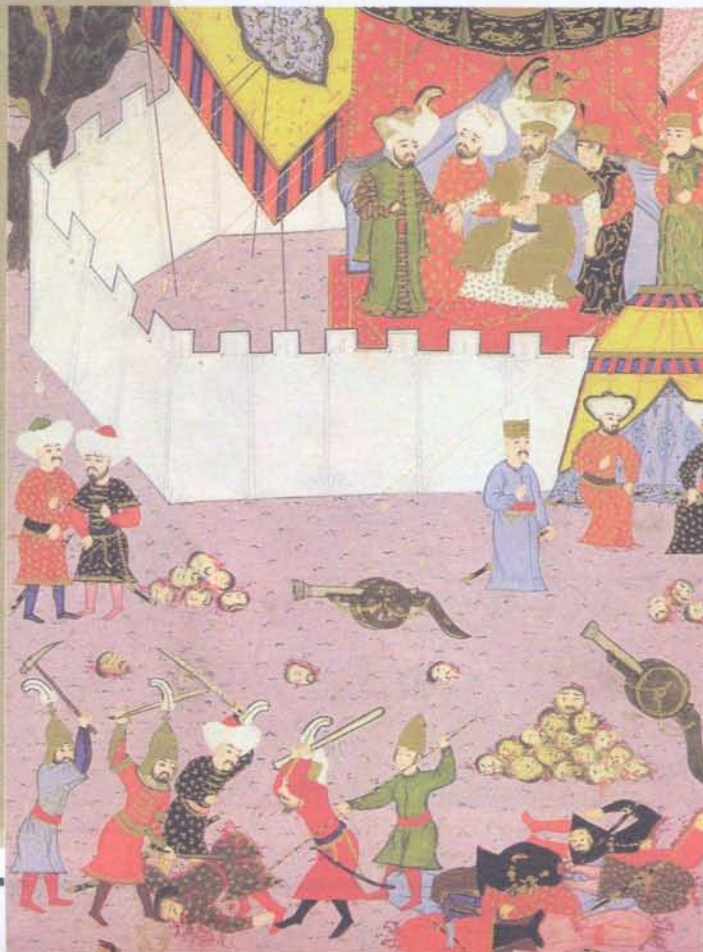
1. Murat'ın Sırp fedaisi
Miloş tarafından
şehit edilmesi
(Minyatür : Hünername)

I. Murat'ın Kosova'daki türbesi

KÜLTÜR VE MEDENİYET

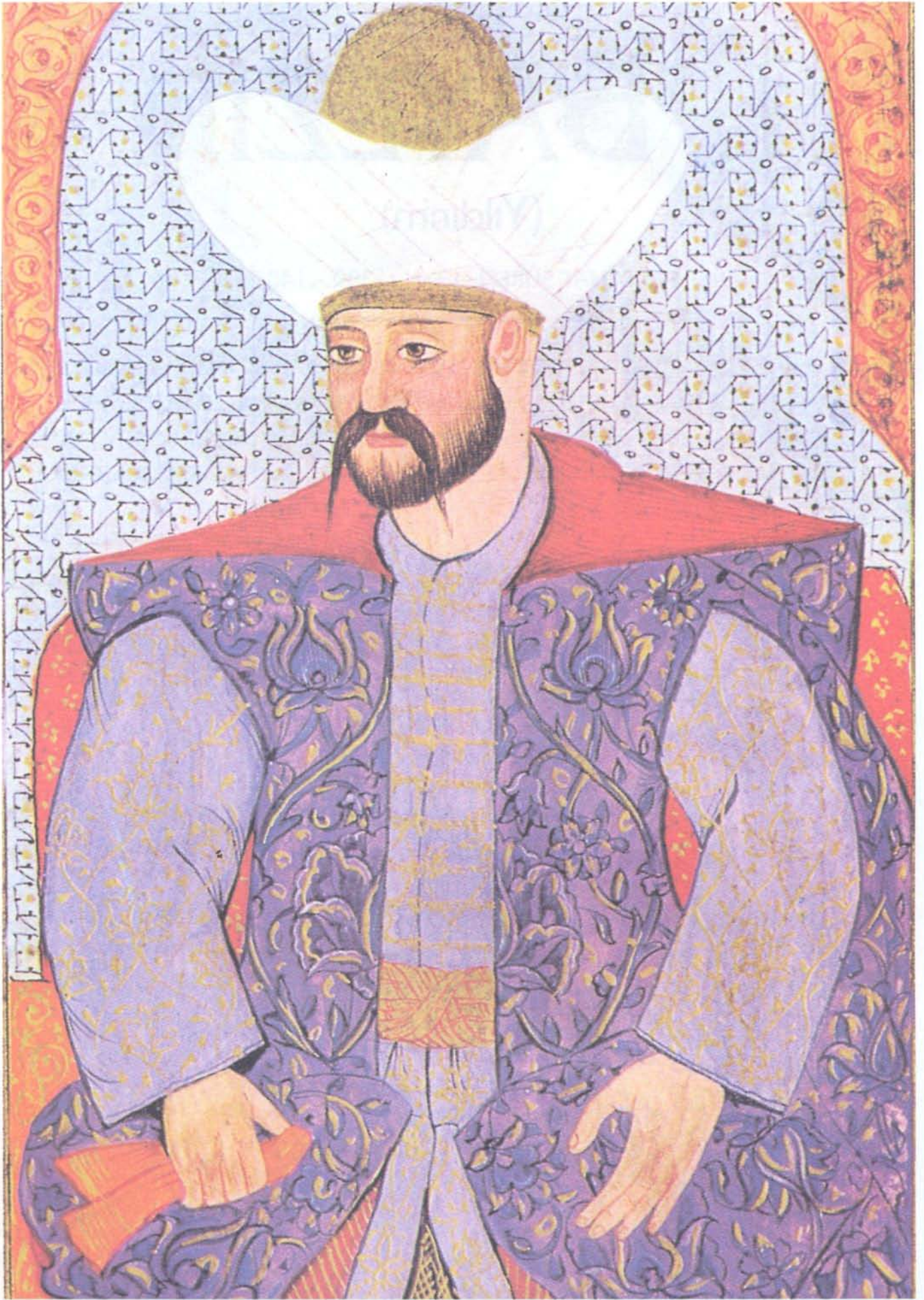
Osmanlı beyliği, I. Murat'ın döneminde, özellikle Rumeli'de büyüyecek yerini sağlamlaştırdı. I. Murat, Bursa'yı cami, medrese, imaret gibi yapılarla bayındır bir kent hâline getirdi. Ticarete, kültüre, sanata önem vererek yasal ve iktisadî ilerlemeyi sağladı. Yine bu dönemde devlet yönetimi kurumsal bir yapı kazanırken, askerlikte de yeni bir örgütlenmeye gidildi. Devşirme sistemi uygulanarak Acemi Ocağı ve Yeniçeri Ocağı kuruldu. Karamanlı Kara Rüstem Paşa'nın önerisiyle bir maliye örgütü oluşturuldu. Pençik akçesi ya da pençik resmi denen bir vergi kondu.

1. Murat tuğralı bir vakfiye
14 Mart 1366
(Topkapı Sarayı Müzesi Arşivi)

(Topkapı Sarayı Müzesi Arşivi)

[illegible]

I. Murat (Minyatür: Kıyafetül'İ-İnsâniyye fi Şemâill'i- Osmâniyye)

I. BAYEZİD

(Yıldırım)

SALTANAT SÜRESİ: 13 yıl (1389 - 1402)

YILDIRIM BAYEZİD, I. KOSOVA ZAFERİ'NİN KAZANILDIĞI, BABASI I. MURAT'IN BİR SIRP FEDAİSİ TARAFINDAN ŞEHİT EDİLDİĞİ GÜN (1389) TAHTA ÇIKTI. 29 YAŞINDA İDİ. KARDEŞİ YAKUP BEY, TAHT KAVGASININ ÖNLENMESİ İÇİN AYNI GÜN ORTADAN KALDIRILDI VE BAYEZİD, RAKİPSİZ OLARAK İDAREYİ ELE ALDI. SAVAŞTA GÖSTERDİĞİ BAŞARILARDAN ÖTÜRÜ KENDİSİNE YILDIRIM UNVANI VERİLDİ.

Yıldırım Bayezid

L Murat (Hüdavendigâr) ile Gülçiçek Hatun'un büyük oğludur. I. Bayezid, şehzadeliğinde Germiyanoglu Süleyman Şah'ın kızı Devlet Hatun ile evlendi (1381). Kardeşi Savcı Bey'in ayaklanmasını bastırdı (1385). Babası I. Murat'ın, Haçlı ordusuna karşı Kosova Meydan Savaşı'nda (1389), Rumeli askerlerini yöneterek Haçlı ordusunun bozguna uğratılmasında önemli rol oynadı. Savaştan sonra I. Murat bir Sırp tarafından şehit edilince, babasının vasiyeti uyarınca ordu komutanları tarafından tahta çıkarıldı. Bu arada kardeşi Yakup da boğduruldu.

Kosova Savaşı'nı fırsat bilen ve I. Murat'ın öldürüldüğünü öğrenen Anadolu beyleri, Karamanoğullarının önderliğinde, Yıldırım Bayezid'e karşı ayaklanma hazırlıklarına giriştiler. Karamanoğlu Ali Bey, Beyşe-

I. BAYEZİD	
Doğum tarihi	: 1360
Doğum yeri	: Edirne
Babası	: I. Murat
Annesi	: Gülçiçek Hatun (Rum)
Tahta çıktığı tarih	: Haziran 1389
Tahta çıktığında yaşı	: 29
Saltanatının sonu	: 28 Temmuz 1402
Tahttan ayrılma sebebi	: Tutsaklık
Saltanat süresi	: 13 yıl 1 ay
Ölüm tarihi	: 9 Mart 1403
Ölüm sebebi	: İntihar
Öldüğü yer	: Akşehir
Gömülü olduğu yer	: Bursa, Yıldırım Bayezid Camii yanındaki türbesinde.

YILDIRIM BAYEZİD (1360 - 1403) (Tablo: Topkapı Sarayı Müzesi)

I. BAYEZİD DÖNEMİ OLAYLARI

1389

- Şehzade Yıldırım Bayezid (I. Bayezid), devlet erkânı tarafından savaş meydanında Osmanlı hükümdarı ilân edildi.

Yıldırım Bayezid'in Kosova'da Cülusu
(Minyatür : Hünernâme)

- Yıldırım Bayezid'in ağabeyi Şehzade Yakup, bir saltanat kaygısını önlemek amacıyla Kosova'da idam edildi.
- Yıldırım Bayezid'in en küçük oğlu Çelebi Sultan Mehmet (I. Mehmet) doğdu.
- Sırbistan, Osmanlı Devletine bağlandı: Kosova zaferinden sonra Sırp Kralı Lazar'ın oğlu Etiyen (Stefan), Yıldırım Bayezid tarafından Sırbistan tahtına oturtuldu ve dostluk anlaşması imzalandı. Kral Etiyen, kız kardeşini padişaha eş olarak takdim etti.
- Bulgaristan ve Bosna toprakları fethedildi.

hir'i aldıktan sonra Eskişehir'e kadar ilerledi; Kadı Burhaneddin de Kırşehir'i ele geçirdi. Yıldırım Bayezid bunun üzerine, öncelikle Rumeli'yi güvenlik altına almak için Sırp Prens Lazar'ın kızı Despina'yla evlendi; sürekli bir ordunun da Macar sınırında kalmasını sağladı. Sırp, yapılan anlaşmaya genellikle bağlı kaldılar; ama Priştine ve Üsküp dolaylarında Vuk Brankoviç, topraklarını genişletmeye kalkışınca, Paşa Yiğit komutasındaki Osmanlı ordusu Üsküp'ü aldı.

Yıldırım Bayezid Rumeli'de güvenliği sağladıktan sonra, 1390'da Anadolu beyliklerine yöneldi. Aydınoğlu, Saruhanolu, Menteşeoğlu, Germiyanolu, Hamidoğlu beyliklerine bağlı toprakları (bu arada Alaşehir ile Beyşehir'i) Osmanlı Devleti sınırları içine kattı; Karamanoğlu beyliğine karşı sefer hazırlığına girerek Konya'yı kuşattı. Ama Candaroğlu Süleyman Bey'in Kadı Burhaneddin'le birleşip Karamanoğlu beyliğine yardım etmeye kalkışması üzerine, Karamanoğullarıyla anlaşma yaparak, Çarşamba ırmağının batısında kalan toprakları aldı.

OSMANLI - KARAMAN SAVAŞI

Karamanoğulları, kendilerini Selçukluların mirasçısı olarak görmekteydiler. Bu nedenle Osmanlıların Anadolu'da genişlemeleri, Karamanoğullarının siyasetine uygun değildi. İki taraf arasındaki rekabete rağmen I. Murat, kızı Nefise Sultan'ı Karamanoğlu beyi Alâeddin Ali Bey ile evlendirdi. I. Murat'ın amacı, kurulacak bu akrabalık sayesinde Rumeli'de fetihlere devam ederken, Karamanoğulları'ndan bir saldırı gelmesini önlemektir. Ancak, bu akrabalık da, Karamanoğullarının Osmanlılara karşı olan düşmanlığını önleyemedi.

I. Murat'ın Rumeli'de meşgul olmasından yararlanan Alâeddin Ali Bey, 1386'da Osmanlı topraklarına saldırarak, bazı yerleri işgal etti. Bu durum üzerine I. Murat, Karamanoğulları üzerine sefere çıktı. Konya civarında yapılan savaşı Osmanlılar kazandı. Savaş kaybeden Alâeddin Ali Bey, af dileyince bağışlandı ve beyliğinin devamına izin verildi.

Yıldırım Bayezid

CANDAROĞULLARI BEYLİĞİ OSMANLI EGEMENLİĞİNDE

1391'de Candaroğullarına ve Kadı Burhaneddin'e karşı yeniden harekete geçen I. Bayezid, çeşitli tarihlerde yapılan çatışmalardan sonra, önce Candaroğlu beyliğini, sonra da Taceddinoğulları, Taşanoğulları ve Bafra beyliği topraklarını Osmanlı egemenliğine aldı.

Kosova Meydan Savaşı'nda kazanılan zaferden sonra, Osmanlı Devleti'nin Bizans üstündeki denetimi gide rek artmış, hattâ Osmanlıların onayıyla tahta çıkan Bizans İmparatoru Manuel, Yıldırım Bayezid'in yaptığı seferlere katılmaya başlamıştı. Ama, Anadolu beyliklerine karşı girişilen hareket sırasında Rumeli'de Eflak voyvodası Mirçe'nin Tuna'yı geçip çevreyi yakıp yıktığını haber alan Yıldırım Bayezid, Rumeli'ye geçti; voyvoda tutsak alındı ve ağır bir fidye karşılığında yeniden topraklarına gönderildi. Ne var ki, I. Bayezid, Anadolu'ya döner dönmez, Venedikliler ile Macarlar anlaşarak Osmanlı Devleti'ne savaş açtılar (1393); bunlara Bulgar çarının da katılma olasılığı belirince, Şehzade Süleyman Çelebi, Bulgar Krallığının son parçasını da ortadan kaldırmakla görevlendirildi ve uzun bir kuşatmadan sonra, Bulgarların başkenti Tırnova'yı aldı. Sonraki yıllarda Rumeli'ye tam anlamıyla egemen olmaya çalışan I. Bayezid'in orduları Selânik, Tesalya ve Güney Arnavutluk'u ele geçirdiler. 1394'te İstanbul kuşatıldı. 1395'te Macaristan'a bir sefer düzenlendi, aynı yıl, yenilgiye uğratan Eflak beyi Mircea'nın yerine Vlad geçirildi; Niğbolu alındı ve Bulgar çarı öldürüldü.

Yıldırım Bayezid yönetimindeki Osmanlı Devleti'nin hızla genişlediğini ve güçlendiğini gören Avrupalılar, özellikle Macarlar ile Venedikliler, 1394 yılında anlaşarak Osmanlılara karşı bir Haçlı seferi düzenlemeye giriştiler. Macar Kralı Sigismund komutasındaki bir Haçlı ordusu, Yıldırım Bayezid'in İstanbul'u almaya çalıştığı 1396 yılında, Niğbolu'yu kuşattı. Ertesi yıl, Argos ve Atina ele geçirildi.

I. BAYEZİD DÖNEMİ OLAYLARI

1390

- Yıldırım Bayezid'in ilk Anadolu seferi: Osmanlılara karşı ittifak kuran Saruhan, Aydın, Germiyan, Menteşe, Hamit ve Teke beylikleri, Osmanlı hâkimiyeti alındı.

I. Bayezid

Batı Anadolu'daki Beyliklerin Ortadan Kaldırılması: I. Murat'ın Kosova'da şehit olduğu haberi Anadolu'ya gelince, Anadolu beylikleri bu durumdan yararlanmak istediler. Karaman, Aydın, Saruhan, Menteşe ve Hamitoğulları beylikleri Osmanlı topraklarına saldırdılar. Yıldırım Bayezid, bu sırada Rumeli'de bulunuyordu. Rumeli'deki sınırları güven altına alan Yıldırım Bayezid, Anadolu'ya geçti. Candaroğulları, Osmanlılara sadık kalarak, Yıldırım Bayezid'in yanında yer aldı. Yıldırım Bayezid, önce Germiyanogulları üzerine yürüdü. II. Yakup Bey, ele geçirilerek hapsedildi ve beyliğine son verildi. Aydınoglu İsa Bey, karşı koyamayıp teslim oldu. Bunu takiben Menteşeoğulları ve Saruhanogulları beyliğine son verildi. Aynı yıl içinde, Bizans'ın Anadolu'daki son şehri olan Alaşehir de Osmanlı topraklarına katıldı.

- Anadolu'da tek Bizans kenti olarak kalan Alaşehir fethedildi
- Yıldırım Bayezid, Sırp Prensesi Olivera ile evlendi.
- Çanakkale'deki Gelibolu kalesi yeniden yapılmaya ve çevreye askerî tesisler kurulmaya başlandı.

Gelibolu'yu gösteren bir gravür (Brager)

I. BAYEZİD DÖNEMİ OLAYLARI

1391

- İstanbul, Osmanlılar tarafından ilk kez kuşatıldı: Bizansa gözdağı vermek için yapılan ve yedi ay süren kuşatma sonunda Bizanslılardan bazı imtiyazlar elde edildi.

Yıldırım Bayezid ile Karaman seferine katılan İmparator Manuel dönüştü, izin almadan İstanbul'a gitmişti. İmparatorun davranışlarından şüphelenen Yıldırım Bayezid, Edirne'de iken, Manuel'in, Macar Kralı Sigismund'a gönderdiği mektubu ele geçirdi. Bu durum üzerine Yıldırım Bayezid, İstanbul'un kuşatılmasına karar verdi. 1391 yılında İstanbul, karadan ve denizden kuşatıldı.

İstanbul'u Bizans döneminde gösteren bir minyatür

- Mora yarımadası ve Macaristan çevrelerine çeşitli akınlar yapıldı.
- Karaman seferi: Karamanoğullarının başkenti Konya kuşatıldı. Aynı zamanda Yıldırım Bayezid'in eniştesi olan Karamanoğlu beyi Alâeddin Ali Bey'in barış isteği üzerine anlaşma imzalandı.
- Bizans İmparatoru V. Yüanis'in ölümü üzerine, Yıldırım Bayezid'in elinde rehine olarak bulunan oğlu II. Manuel Paleologos, Bursa'dan İstanbul'a kaçarak Bizans tahtına oturdu.

1392

- Kastamonu Beyliği fethedildi.
- Merkezi Sinop olan Candaroğulları Beyliği, Osmanlı hâkimiyeti altına girdi.

Niğbolu Savaşı

NİĞBOLU SAVAŞI VE SAVAŞA YOL AÇAN SEBEPLER

- Yıldırım Bayezid'in, Macar Kralı Sigismund'u yenilgiye uğrattıktan sonra, Bulgar Krallığı'nı ortadan kaldırması ve sınırlarını Tuna nehrine kadar genişletmesi,
- 1391 yılından itibaren İstanbul'un kuşatma altına alınmış olması ve Bizans'ın Avrupa'dan yardım isteği,
- Yıldırım Bayezid'in, Bosna ve Arnavutluk'a yaptığı akınlar sonunda, buralara yerleşmeye çalışması.

Bütün bu nedenler sonucu, 1394 yılında Papa IX. Bonifas, Türklere karşı yeni bir Haçlı seferi düzenlenmesi için harekete geçti. Papa'nın bu konuda başvurduğu tüm Avrupa ülkeleri, olumlu cevap verdiler. Macar Kralı Sigismund'un idaresinde büyük bir ordu toplandı.

Yıldırım Bayezid, Avrupa'da bir Haçlı seferinin düzenlendiğini ve bu kuvvetlerin yola çıktığını duyunca, İstanbul kuşatmasını kaldırarak Edirne'ye geldi. Aynı hızla Tınova'ya gelen Yıldırım Bayezid, burada son hazırlıklarını tamamlayarak Niğbolu'ya ulaştı. Niğbolu, daha önceden Haçlılar tarafından nehir ve karadan kuşatılmış bulunuyordu. Niğbolu kalesi komutanı Doğan Bey, az bir kuvvetle kaleyi savunmaktaydı. Kendilerine son

derece güvenen Haçlılar, Yıldırım Bayezid'i, hiç beklemedikleri bir anda karşılarında görünce ne yapacaklarını şaşırdılar. Çünkü, Haçlı kuvvetleri, Niğbolu'yu kuşatmış durumda ve dağınık hâldeydiler. Düşmanın bu durumundan yararlanmayı düşünmeyen Yıldırım Bayezid onlarla mertçe bir meydan savaşı yapmak için toplanmalarına fırsat tanıdı.

Fransız şövalyelerinin saldırısıyla başlayan savaş, Türk ordusunun kesin zaferiyle sonuçlandı. Macar Kralı Sigismund, Tuna nehrindeki bir Venedik gemisine binerek kaçabildi. Avrupa'nın birçok ünlü şövalyesi tutsak edildi (25 Eylül 1396). Bu zaferden sonra, Haçlılar tarafından işgal edilmiş olan kaleler geri alındı. Macaristan içlerine kadar akınlar yapıldı.

Yıldırım Bayezid, esir alınan şövalyeleri, önce Gelibolu'ya, sonra Bursa'ya gönderdi. Daha sonra bu şövalyeler, kurtuluş parası (fidye) karşılığında serbest bırakıldılar. Savaş sırasında elde edilen ganimetle ülkenin birçok yerinde hayır kurumları yapıldı. Bursa'daki Ulucami, bunlardan biridir.

I. Bayezid

I. BAYEZİD DÖNEMİ OLAYLARI

1392

- Antalya alınarak Hamitoğulları Beyliği'ne son verildi.
- Bulgaristan topraklarına hücum eden Macarlar, Niğbolu ve çevresini ele geçirdi. Yıldırım Bayezid'in buraya büyük bir kuvvet göndermesi üzerine Sigismund yönetimindeki Macarlar her şeyi bırakarak kaçtı.
- Yıldırım Bayezid komutasındaki Osmanlı ordusu ile Sivas yöresini elinde tutan Kadı Burhanettin komutasındaki ordu arasında Çorum yakınlarında yapılan savaşta Osmanlı ordusu yenildi. Yıldırım Bayezid'in oğlu Ertuğrul çatışmada öldü.
- Arnavutluk'taki İşkodra kenti işgal edildi.

1393

- Şehzade Çelebi Mehmet komutasındaki Osmanlı kuvvetleri Amasya'yı işgal etti.
- Türklerin egemenliği altındaki Bulgar krallığının başkenti olan Tırnova kalesi ele geçirildi. Böylece siyasi anlamda devam eden Bulgar krallığı tümüyle kaldırılarak Bulgaristan'ın tamamı ele geçirildi.

Tırnova Kalesi

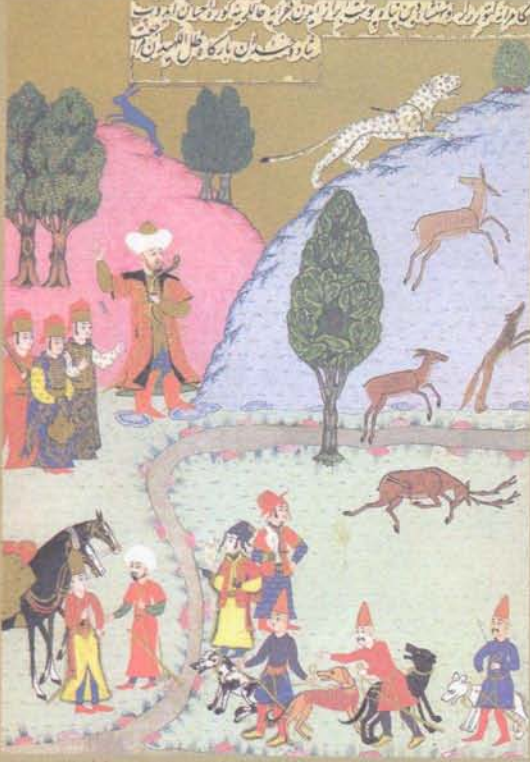
1394

- İstanbul kuşatması sırasında Bizanslılara yardım eden Avrupa ülkeleri gemilerinin Selânik'te demirlemesi üzerine Yıldırım Bayezid, Selânik'i kuşattı. Kuşatma sonunda Selânik ele geçirildi.

I. BAYEZİD DÖNEMİ OLAYLARI

1394

- Selânik'ten sonra Kuzey Yunanistan'daki Yenişehir (Larisa) ve çevresi ele geçirildi.

Yıldırım Bayezid'in Yenişehir'de avlanması
(Minyatür: Hünernâme)

- İşkodra'nın güney bölgelerine hücum eden Osmanlı kuvvetleri, Arnavutluk'taki birçok bölgeyi ele geçirdi.

1395

- Yıldırım Bayezid, uzun süre abluka altında tuttuğu İstanbul'u ikinci kez kuşattı. Kış mevsiminin yaklaşması üzerine kuşatmaya son verildi.
- Yıldırım Bayezid, Mısır'daki Abbâsî halifesine elçiler göndererek kendisine "sultan" unvanının verilmesini istedi.

MALATYA, ELBİSTAN, DİVRİĞİ VE BESNİ, OSMANLI EGEMENLİĞİNDE

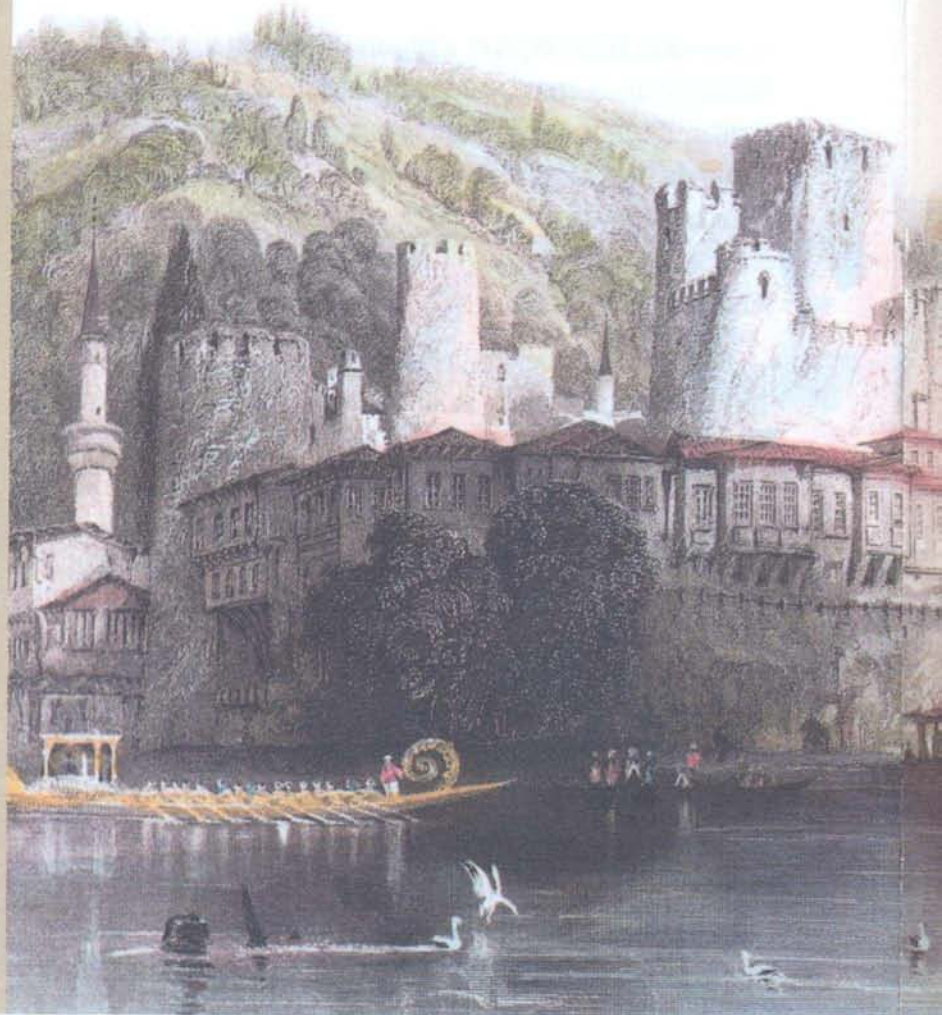
Yeniden Anadolu'ya dönen Yıldırım Bayezid, Osmanlı Devleti'ni sürekli rahatsız eden Karamanoğulları beyini öldürttü; beyliğin topraklarını, Kadı Burhaneddin yönetimindeki bölgeyi, Malatya, Elbistan, Divriği ve Besni'yi Osmanlı Devleti sınırları içine aldı.

Yıldırım Bayezid, Anadolu beylikleriyle uğraşırken, Timur 1399 yılında Anadolu kapılarına dayandı ve Yıldırım Bayezid ile Timur'un orduları 28 Temmuz 1402'de Ankara yakınlarındaki Çubuk ovasında karşı karşıya geldiler.

ANKARA SAVAŞI VE SEBEPLERİ

1370 yılında Belh şehrinde hükümdar ilân edilen Timur, kısa zamanda İran, Kafkasya, Irak ve Azerbaycan'ı alarak, Osmanlı Devleti'nin sınırlarına iyice yaklaşmıştı.

Yıldırım Bayezid'in, Anadolu Türk birliğini kurmak amacıyla beylikleri ortadan kaldırması, Kadı Burhaneddin Devleti topraklarıyla Malatya'yı alması, Osmanlılar ile Timur Devleti'ni komşu hâle getirmişti. Çin üzerine sefere

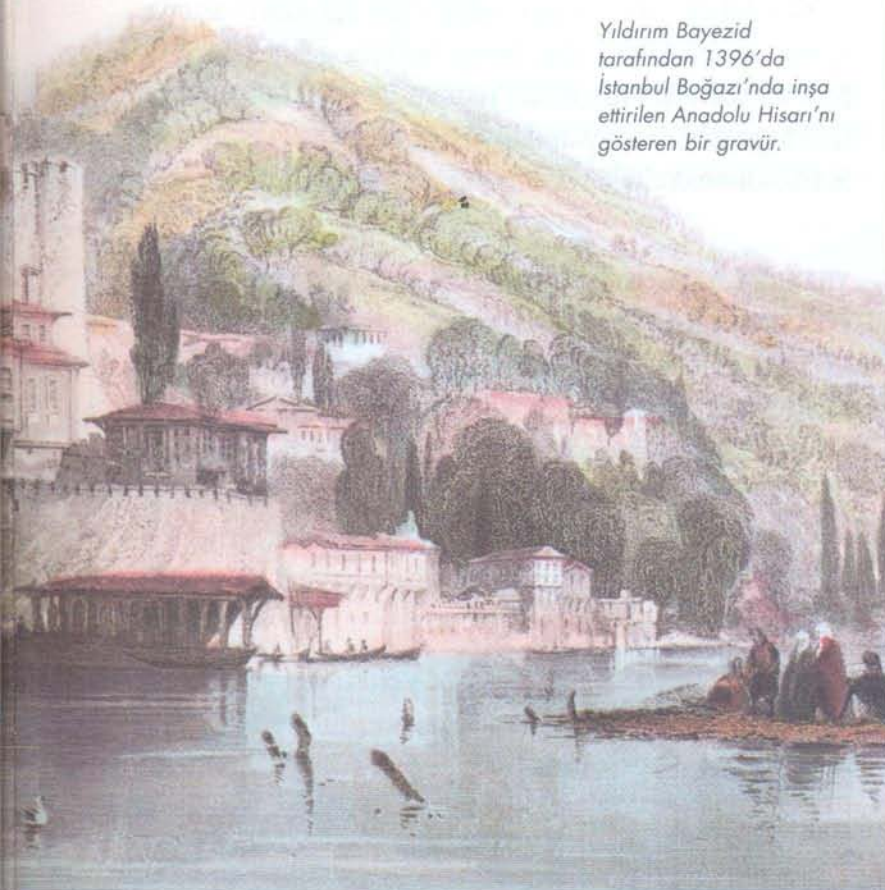

çıkmayı düşünen Timur, geride Osmanlılar ve Memlûkler gibi güçlü devletler bırakmak istemiyordu.

Timur, 1393-1394 yıllarında, Anadolu'nun doğusunda ve Irak'ta faaliyette bulunduğu sırada, Anadolu beylikleriyle temas kurarak, onları itaate çağırmış ve çoğundan olumlu cevap almıştı. 1399 yılında Osmanlıların, Malatya ve Elbistan'ı almaları Memlûkler ile aralarının açılmasına sebep olmuştu. Bu durumu yakından izleyen Timur, her iki düşmanını ortadan kaldırmak için zamanın geldiğine karar verdi. 1400 yılında Azerbaycan'da kışlayan Timur'un yanına gelen Anadolu beyleri, bağlılıklarını bildirip, Anadolu'ya sefer için Timur'u kışkırtmaya başladılar. Bu arada Timur'un önünden kaçan Karakoyunlu hükümdarı Kara Yusuf ile Celâyirli hükümdarı Ahmet Celâyir de, Yıldırım Bayezid'e sığınmışlardı. Timur, bu iki hükümdarın kendisine teslim edilmesini istedi. Yıldırım Bayezid, bunu kabul etmedi. Bu olay, Yıldırım Bayezid ile savaşımak amacıyla olan Timur için yeterli bir sebep oldu. İki hükümdar arasında sert mektuplar yazıldı.

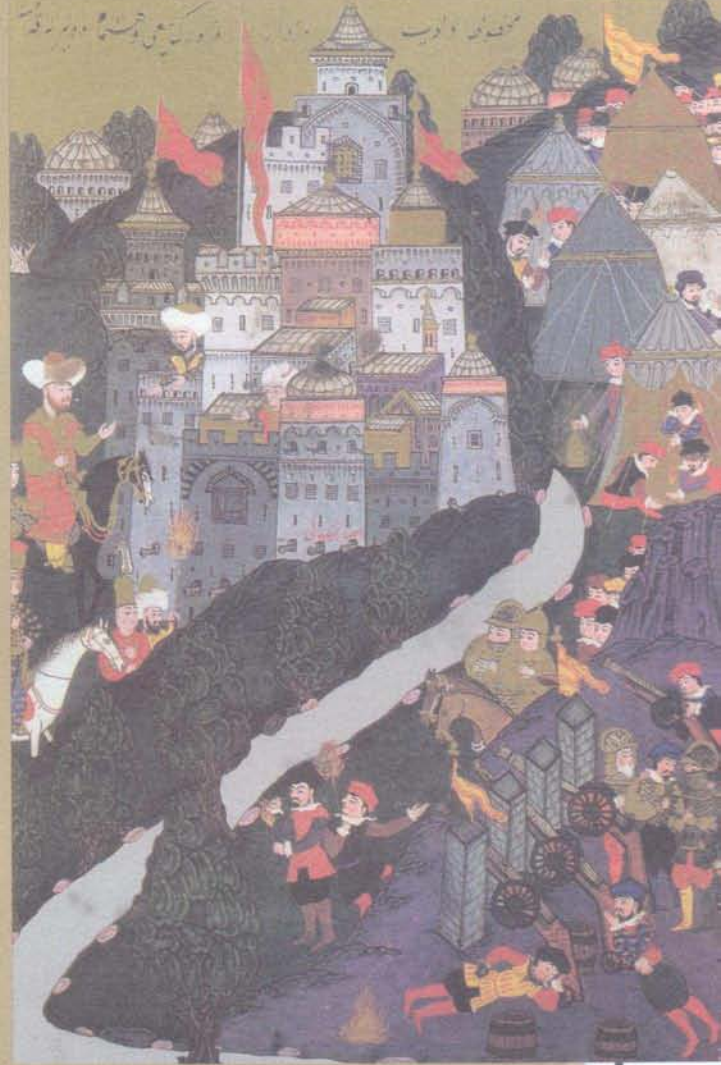
Yıldırım Bayezid tarafından 1396'da İstanbul Boğazı'nda inşa ettirilen Anadolu Hisari'nin gösteren bir gravür.

I. BAYEZİD DÖNEMİ OLAYLARI

1396

- Niğbolu Zaferi: Niğbolu'da Haçlılarla karşılaşan Yıldırım Bayezid komutasındaki Osmanlı ordusu, Haçlı ordusunu mağlûp etti.

Niğbolu Savaşı
(Minyatür: Hunername)

- Niğbolu Zaferi üzerine Mısır'daki Abbâsî Halifesi I. Mutevekkil tarafından Yıldırım Bayezid'e "Sultan-ı İklim-i Rum" unvanı verildi.
- Arnavutluk topraklarına yapılan yeni akınlarda İşkodra çevresi, Kesriye, Draç ve Berat gibi kentler ele geçirildi.
- Karadeniz Boğazı girişindeki Şile ele geçirildi.
- Boğaziçi'nde Göksu deresi ağzında Anadolu Hisari'nin yapımına başlandı.
- İstanbul üçüncü kez kuşatıldı.

I. BAYEZİD DÖNEMİ OLAYLARI

1397

- Yunanistan üzerine yapılan sefer sonunda Atina ve çevresi ele geçirildi.
- Yunanistan topraklarında ilerleyen Osmanlı kuvvetleri, Mora üzerine yaptığı akınlardan üçüncüsünde Argos kalesini ele geçirdi.
- Karaman hükümdarı Alâeddin Ali Bey'in yeniden Osmanlı topraklarına saldırması üzerine savaş açan Yıldırım Bayezid, bu savaşı kazandı ve Alâeddin Ali Bey'i idam ettirerek Karamanoğulları topraklarını ele geçirdi.

1398

- Karadeniz bölgesindeki Samsun, Ordu, Giresun, Çarşamba, Merzifon ve Havza'daki küçük Türk beylikleri ve ellerindeki topraklar Osmanlı yönetimine girdi.
- Sivas ve çevresini egemenliğinde bulunduran Kadı Burhanettin Ahmet, Karayülük diye tanınan Akkoyunlu hükümdarı Kara Osman Bey'le yaptığı savaşta öldürüldü. Yardım isteyen Sivaslıların çağrısı üzerine Akkoyunlu hükümdarını mağlûp eden Osmanlılar, tüm Sivas çevresini ele geçirdi.

1399

- Memlûklere ait olan Malatya, Kâhta, Divriği ve Dulkadiroğulları egemenliğindeki Elbistan, Osmanlı kuvvetlerince ele geçirildi. Böylece Osmanlı toprakları, Fırat boylarına kadar yayılmış oldu.
- Bizans İmparatoru II. Manuel Paleologos, Türklere karşı yeni bir Haçlı seferi hazırlamak amacıyla İtalya, Fransa ve İngiltere'ye gitti.
- Irak ve Azerbaycan'ı işgal ederek Osmanlı Devleti'yle komşu olan Timur ile Yıldırım Bayezid arasında, Timur'dan kaçarak Osmanlılara sığınan hükümdarlar nedeniyle ortaya çıkan anlaşmazlık giderek düşmanlığa dönüştü.

TİMUR'UN İSTEKLERİ

Timur 1400 yılında Anadolu'ya girdi ve Sivas'ı aldı. Timur'un Sivas'a geldiğini öğrenen Yıldırım Bayezid, hazırlıksız olduğundan karşılık veremedi. Kayseri'ye gelerek durumu inceledi ve savaşı kendi topraklarında kabul etmeyi uygun gördü. Yıldırım Bayezid bu seferi sırasında Sivas'a karşılık, Timur'un elinde bulunan Erzincan ve Kemah'ı aldı. Erzincan valisi Mutaharten'i rehin alarak Bursa'ya götürdü. Böylece iki Türk hükümdarının arası iyice açıldı.

Başta, Sadrazam Çandarlızade Ali Paşa olmak üzere, devlet adamlarının çoğu savaşa karşıydılar. Bunlar, Yıldırım Bayezid'i, anlaşma ortamı yaratacak bir mektup göndermeye ikna ettiler. Ancak, Timur'un anlaşmaya niyeti yoktu. Son olarak Yıldırım Bayezid'den şu isteklerde bulundu:

- 1- Kemah Kalesi'nin Mutaharten'e verilmesi,
- 2- Şehzadelerden birinin kendi yanına gönderilmesi,
- 3- Bağlılık işareti olarak kendisine gönderilecek olan külâh ile kemerin kabul edilmesi,
- 4- Anadolu beylerinden alınan yerlerin eski sahiplerine verilmesi,
- 5- Kara Yusuf'un ve Ahmet Celâyir'in teslim edilmesi,
- 6- Timur adına hutbe okutulması ve para bastırılması.

Görüldüğü gibi, savaşa sebep olan olayların başında, Timur'un anlaşma kabul etmez tutumu gelmektedir. Timur'un çocukları arasında, Yıldırım Bayezid'in hayranları olduğu gibi, Hristiyan dünyası ile sürekli savaşan böyle bir hükümdarla savaşılmasını istemeyenler de vardı.

YILDIRIM BAYEZİD İLE TİMUR'UN ANKARA ÇUBUK OVASINDA KARŞILAŞMASI

1402 yılında Timur, Anadolu'ya girince, Yıldırım Bayezid harekete geçti. Osmanlı orduları Ankara önlerine geldiğinde, Timur da Sivas'a yürüdü. Yıldırım Bayezid, Timur'un Sivas'ta olduğunu öğrenince, savaşı Akdağmadeni yöresinde yapmak istedi. Burada, genellikle ağır süvariye sahip olan Timur'un başarılı olma şansı azdı.

Timur, Sivas ve Tokat yöresinde savaşmanın tehlikeli olduğunu görünce, Kayseri'ye geldi.

Rahatça savaş yapabilecek meydan bulması gerekiyordu. Orta Anadolu'da ilerleyerek, Ankara'ya geldi ve şehri kuşattı.

Ankara Savaşı'nda esir alınan Yıldırım Bayezid, Timur'un önünde.
(Gravür : Russo-Turkish War, Londra, 1878)

Yıldırım Bayezid, Timur'u zor bir durumda yakaladı. Şahzadeler ve kumandanlar, hemen hücumla geçilmesini istedilerse de, Yıldırım Bayezid, mertçe savaşmak istedi ve Timur'un bu güç durumundan yararlanmak istemedi.

TİMUR'UN YILDIRIM BAYEZİD'İ ESİR ALMASI

İki ordu, Ankara'nın Çubuk ovasında karşılaştı. Savaşın ilk anlarında Osmanlı kuvvetleri duruma hâkimdiler. Timur, zor anlar geçirmeye başlamıştı. Ancak savaşın ilerleyen saatlerinde, Karatatarlar ile Anadolu tımarlı sipahilerinin ihanet etmesi sonucu, Osmanlı ordusu çözülmeye başladı. Yıldırım Bayezid, geri çekilme önerisini kabul etmedi. Çandarlızade Ali Paşa, Şehzade Süleyman Çelebi ile birlikte savaş meydanını terk ederek Bursa'ya geldi. Mehmet Çelebi de, kuvvetleriyle savaştan çekildi.

Çataltepe'ye çekilen Yıldırım Bayezid, yanındaki az bir kuvvetle mücadele ediyordu. Karanlık bastığında, ismine yakışır bir sürat ve cesaretle etrafındaki kuşatmayı yar-

I. BAYEZİD DÖNEMİ OLAYLARI

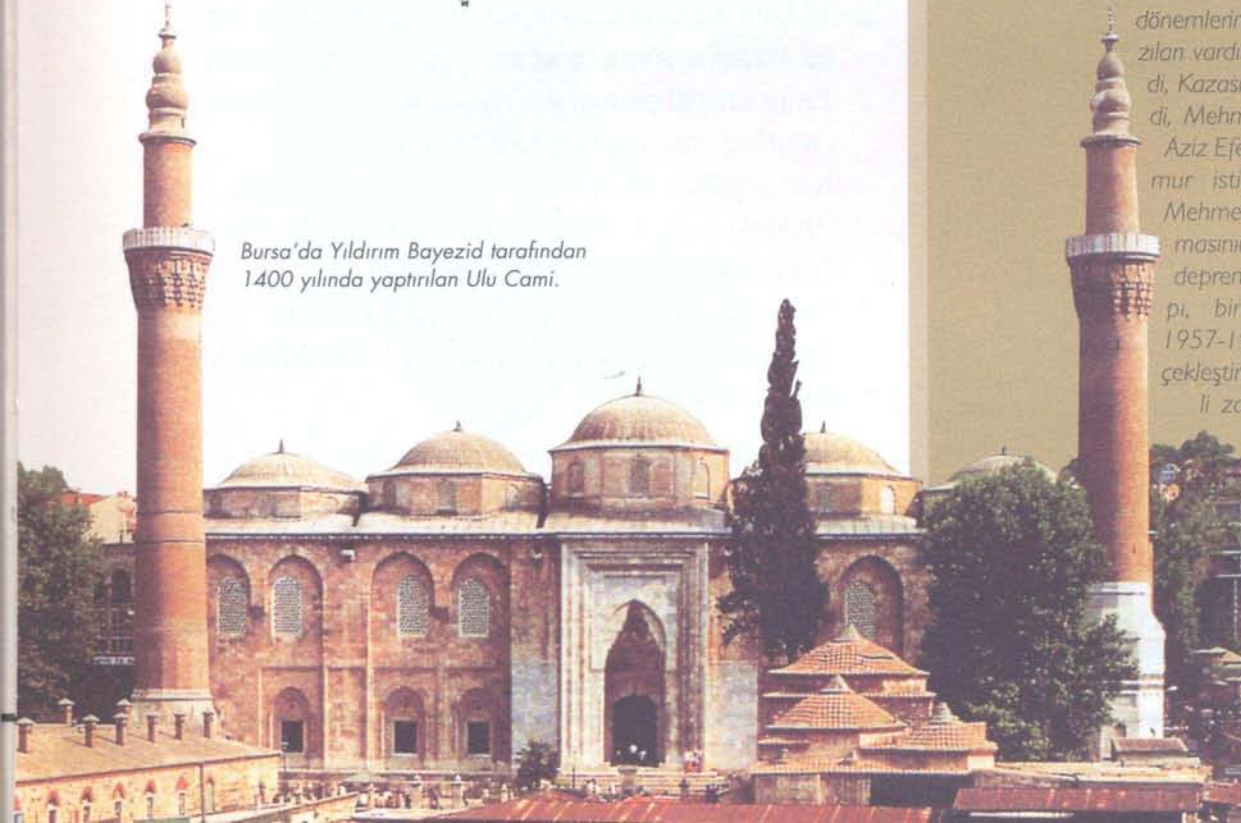
1400

■ Bursa'da Yıldırım Bayezid tarafından yaptırılan Ulu Cami inşaatı bitti.

Bursa Ulu Cami :

Bursa'nın en büyük camisi, erken Osmanlı mimarlığının ya da Bursa üslubunun en önemli örneklerindendir. 1396-1400 yılları arasında Bayezid tarafından yaptırıldı. Tümüyle kesme taştan, kalın duvarlı yapı, dıştan 69x55 m boyutları, 3180 m² iç alanıyla, Anadolu Türk mimarlığının en büyük camilerindendir. Çok ayaklı ulu camilerin en gelişmiş örneğini oluşturan yapının ana mekânı, on iki kalın ayakla yirmi bölüme ayrılmış, her bir bölüm kubbeyle örtülmüştür. Kubbelere geçiş, küresel bingilerle sağlanmıştır. Orta eksenindeki ikinci kubbenin üstünde bir aydınlık feneri, altında da büyük bir şadırvan vardır. Bu düzenleme, ilk İslâm camileriyle Anadolu Selçuklu camilerinin belirgin özelliklerindendir. Son cemaat yeni bulunmayan camiye, kuzey cephesindeki görkemli bir taş kapıdan ve yan cepheledeki iki kapıdan girilir. Kuzey cephesinin köşelerine mermer kaideli, tuğla gövdeli minareler yerleştirilmiştir. Minarelerin ahşap ve kurşun kaplı külâhları, 1889'daki yangından sonra taştan, barok üslûpta yenilenmiştir. Sekiz sıra mukarnaslı, köşeleri kum saatli mihrap, 1855 depreminden sonra, Mehmet Usta tarafından abartmalı bir biçimde onarılmıştır. Selçuklu üslûbundan Osmanlı üslûbuna geçiş örnekleşen başyapıtlardan biri olarak nitelenen, künde-kârı tekniğindeki ahşap minber, Antepli Hacı Mehmet bin Abdülaziz el-Dukkî'nin ürünüdür. 1549 tarihli müezzen mahfilinin karşısındaki tek parça mermerden oyulmuş rokoko üslûptaki vaiz kürsüsü, 1816'da yapılmıştır. Caminin duvar ve ayaklarında Türk hat sanatının güzel örnekleri bulunmaktadır. Bunlar arasında dönemlerinin ünlü hattatlarının yazılan vardır (Yesari Mehmet Efendi, Kazasker Mustafa İzzet Efendi, Mehmet Şefik Bey, Mehmet Aziz Efendi vd.) Anadolu'nun Timur istilası ve Karamanoğlu Mehmet Bey'in Bursa kuşatmasının yanı sıra yangın ve depremlerden zarar gören yapı, birkaç kez onarılmıştır. 1957-1960 yılları arasında gerçekleştirilen son onarımda, çeşitli zamanlarda yapılan sıvalar temizlenmiş, taş-kapı, minarelerin kürsüleri ve pencereler yenilenmiştir.

Bursa'da Yıldırım Bayezid tarafından 1400 yılında yaptırılan Ulu Cami.

I. BAYEZİD DÖNEMİ OLAYLARI

1400

- Dördüncü İstanbul kuşatması: Bizans imparatorunun Avrupa ülkelerini yeni bir Haçlı seferi için örgütlemeye çalışması üzerine Yıldırım Bayezid, İstanbul'u dördüncü kez işgal etti. Timur'un Anadolu'ya girmesi üzerine kuşatma kaldırıldı.

- Timur'un Anadolu'ya ilk hücumu: Sivas kalesini kuşatan Timur, şehri ele geçirdikten sonra yaptığı katliamda binlerce Osmanlı askerini öldürerek Sivas kalesini yerle bir etti.

1401

- Sivas katliamı üzerine, Timur'un himayesindeki Erzincan'a yürüyen Yıldırım Bayezid, Erzincan Beyliğini ele geçirdi ve Kemah Kalesi'ni aldı.

Yıldırım Bayezid tarafından fethedilen Erzincan
(Minyatür: Beyan-ı Menazil-i İrakeyn)

1402

- Yıldırım Bayezid ile Timur arasında yapılan Ankara Meydan Savaşı'nda Osmanlı ordusunu yenen Timur, Yıldırım Bayezid'i esir aldı.

Yıldırım Bayezid, Akşehir'de hasta yatağında
(Mufasssal Osmanlı Tarihi)

maya başladı. Bu sırada atı bir taşa çarparak yuvarlandı. Arkadan gelen Timur'un askerleri Yıldırım Bayezid'i yakalayarak esir aldılar.

ESARETE DAYANAMAYAN YILDIRIM BAYEZİD'İN ÖLÜMÜ

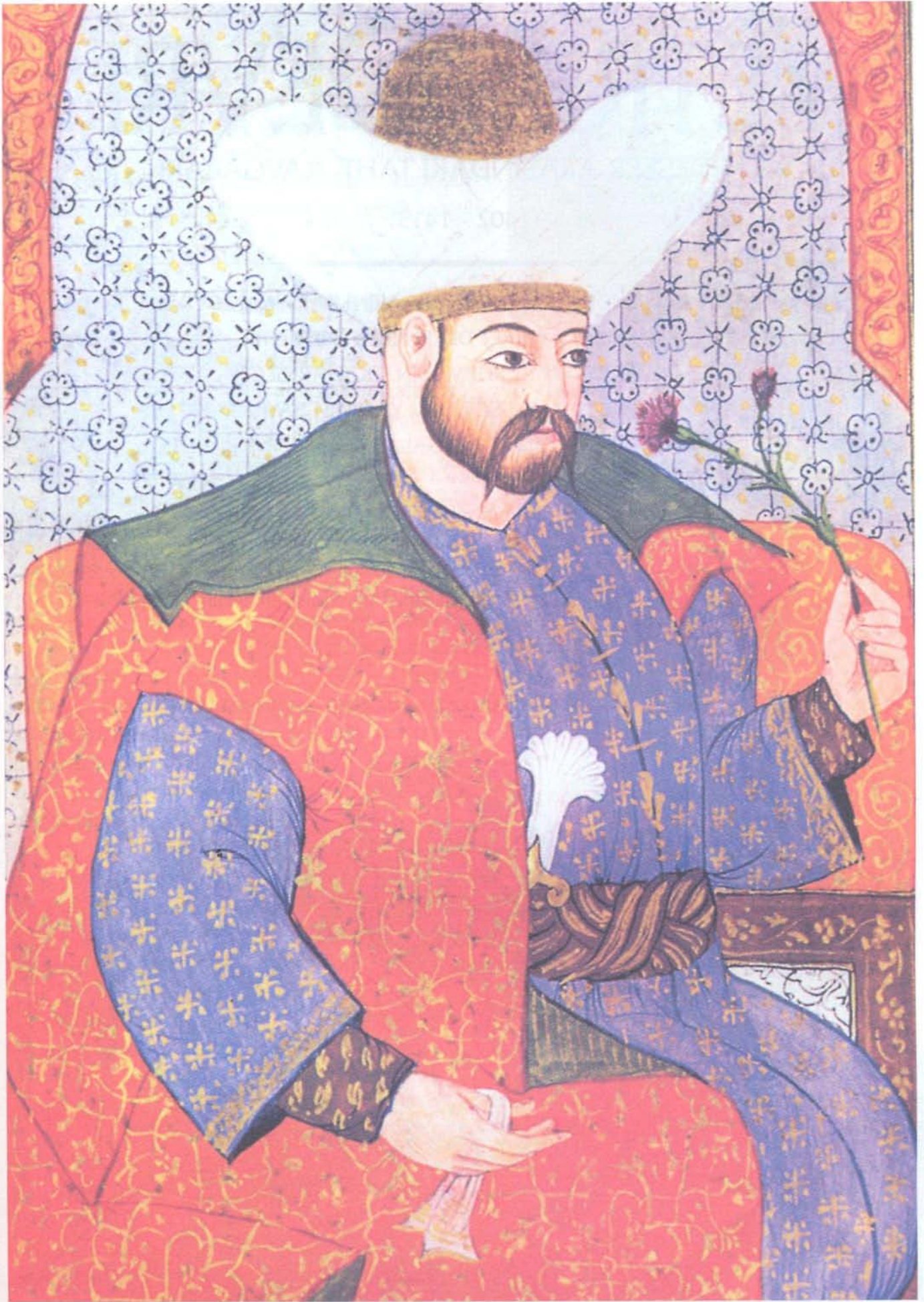
Timur, Ankara Savaşı'ndan sonra Kütahya'ya geldi. Karaman, Germiyan, Aydın, Saruhan, Menteşe ve Hamitoğulları beyliklerini yeniden kurdu. Kütahya'dan sonra Ege sahillerine inip İzmir'i aldı. Sekiz ay Anadolu'da kalan Timur, gittiği her yere Yıldırım Bayezid'i de götürdü. Son derece gururlu bir insan olan Yıldırım Bayezid, esarete dayanamadı. Bazı kaynaklara göre yenilgiyi kabul edemeyerek, yüzüğünün içinde taşıdığı zehiri içip kendini öldürdü, bazı kaynaklara göre de hastalanarak öldü (8 Mart 1403).

ANKARA SAVAŞI'NIN SONUÇLARI

Ankara Savaşı, Osmanlılar için yıkım olmuş ve çok acı sonuçlar vermiştir. Bu savaşın sonunda,

- 1- Balkanlarda toprak kaybedildi ve savunma durumuna geçildi. Arnavutluk boşaltıldı.
- 2- Yıldırım Bayezid zamanında çökmesi beklenen Bizans, bu savaştan sonra biraz daha yaşama şansı buldu.
- 3- Timur'un geri çekilmesinden sonra, Yıldırım Bayezid'in çocukları arasında taht kavgaları başladı.
- 4- Karesioğulları ve Eşrefioğulları hariç olmak üzere, Anadolu beyliklerinin yeniden kurulmasıyla, Anadolu Türk birliği bozuldu.
- 5- Timur'un çekilmesinden sonra, Anadolu'nun doğusunda güçlenen Akkoyunlular, Osmanlıları tehdit etmeye başladılar.

Bayezid'e ait kitabe ve vakfiyelerde kendisinin ve babasının isimlerinin başına "sultan" unvanı, sonlarına da "han" unvanlarının konduğu görülmektedir. Bayezid, Bursa'da Kâzrunî dervişlere ait dergâh, imaret, medrese, han, köprü, darüşşifa, zaviyeler ve ünlü Ulucami'yi yap-

Yıldırım Bayezid (Minyatür: Kıyafetül'İ-İnsâniyye fi Şemâilî'l-Osmâniyye)

FETRET DEVRİ

KARDEŞLER ARASINDAKİ TAHT KAVGALARI

(1402 - 1413)

OSMANLI TARİHİNDE, 1402 - 1413 YILLARINI KAPSAYAN DÖNEME

TARİHÇİLERCE FETRET DEVRİ ADI VERİLMİŞTİR.

“DEVLET OTORİTESİNİN KURULMASINA KADAR GEÇEN SÜRE”

ANLAMINA GELEN BU SÖZCÜK, YILDIRIM BAYEZİD’İN

OĞULLARI ARASINDAKİ TAHT KAVGALARI DÖNEMİNİ SİMGELER.

Yıldırım Bayezid’in
temsili bir resmi...

Timur ve Yıldırım Bayezid arasında 1402 yılında yapılan Ankara Savaşı’nda Osmanlı ordusu yenilmiş, Anadolu beyleri, eski topraklarına sahip olmuşlardı. Osmanlı şehzadeleri arasındaki saltanat mücadelesinin devam ettiği Fetret Devri 11 yıl sürmüştür.

YILDIRIM BAYEZİD SONRASI OSMANLI DEVLETİ

Yıldırım Bayezid, Ankara Savaşı’na giderken, çocukları Süleyman, İsa, Mehmet, Musa ve Mustafa Çelebi’yi de yanına almıştı. Bunlardan Süleyman Çelebi, savaşın kaybedildiğini anlayınca, önce Bursa’ya, daha sonra da Edirne’ye geldi. İsa Çelebi önce Balıkesir taraflarında saklanmış; Timur’un çekilmesinden sonra Bursa’ya gelerek padişahlığını ilân etmişti. Mehmet Çelebi ise, Amasya’ya çekilmişti. Musa Çelebi ve Mustafa Çelebi, Timur’a esir düşmüştü. Timur, daha sonra Musa Çelebi’yi serbest bırakmış, Mustafa Çelebi’yi ise, beraberinde Semerkant’a götürmüştü.

KARDEŞLER ARASINDA MÜCADELE BAŞLIYOR

Timur'un Anadolu'dan çekilmesinden sonra, kardeşler arasındaki ilk mücadele, İsa Çelebi ile Musa Çelebi arasında oldu. Musa Çelebi, Timur'un yanından ayrıldıktan sonra, Bursa'ya gelip, kardeşi İsa Çelebi'yi buradan uzaklaştırarak hükümdarlığını ilân etti. Ancak, hükümdarlığı uzun sürmedi. İsa Çelebi, tekrar geri gelerek, Musa Çelebi'yi Bursa'dan uzaklaştırdı. Musa Çelebi, Germiyanogullarına sığındı.

Süleyman Çelebi

MEHMET ÇELEBİ BURSA'DA, SÜLEYMAN ÇELEBİ RUMELİ'DE HÜKÜMDARLIĞINI İLÂN EDİYOR

Mehmet Çelebi, Bursa ve yöresine hâkim olan kardeşi İsa Çelebi'ye, Anadolu'yu aralarında bölüşmeyi teklif etti. Mehmet Çelebi, red cevabı alınca, Bursa üzerine yürüdü. Ulubat Savaşı'nda yenilen İsa Çelebi, İstanbul'a kaçtı. Bursa ve İznik'i alan Mehmet Çelebi, hükümdarlığını ilân etti. Kardeşi Musa Çelebi'yi yanına getirtti. Rumeli'de hükümdarlığını ilân etmiş olan Süleyman Çelebi de, İsa Çelebi'yi yanına aldı.

FETRET DÖNEMİ OLAYLARI

1402

- Yıldırım Bayezid'in oğullarından Şehzade Süleyman Çelebi Edirne'de; Mehmet Çelebi Amasya'da ve İsa Çelebi Balıkesir ve Bursa yöresinde padişahlığını ilân etti. Böylece Osmanlı toprakları üç hükümetli bir idare altına girmiş oldu.
- Timur kuvvetleri, ele geçirdiği Bursa ve İznik'i yağma ederek ateşe verdi ve buradaki halkın büyük bir kısmını kılıçtan geçirdi.
- Timur, Osmanlıların ele geçirdiği Anadolu beyliklerinin topraklarını eski sahiplerine ve vârislerine iade etti.
- Rodos şövalyelerinin elinde bulunan İzmir kalesi ve limanı Timur tarafından fethedilerek Aydınogulları'na verildi.

1403

- Timur tarafından tutsak edilen Yıldırım Bayezid, Akşehir'de öldü. 28 Temmuz 1402'de yapılan Ankara Savaşı'nda Timur'a yenilen Yıldırım Bayezid tutsak düşmüştü. Bayezid'i demir bir kafes şeklindeki kapalı tahirevane koyarak dolaştıran Timur, Batı Anadolu'ya doğru yürüdü. Timur'un İzmir ve Aydın'a kadar süren bu seferi sırasında Bayezid hastalığı nedeniyle Akşehir'de bırakılmıştı. Yenilgiyi ve Timur'un kendisine karşı davranışlarını gururuna yediremeyen Bayezid'in hastalığı giderek arttı ve tutsaklığının yedinci ayında 8 Mart 1403'te Akşehir'de öldü. Yıldırım Bayezid'in tutsaklığı dayanamayarak üzüntüsünden öldüğü belirtilirse de bir kısım tarihçiler onun, yüzüğündeki zehiri içerek intihar ettiğini ileri sürmektedirler.

Batılı bir ressam tarafından yapılan ve Timur'un, esir aldığı Yıldırım Bayezid'i kafes içinde gezdirmesini betimleyen bir tablo. (Clef des Connaissances, Cilt 5, 1968)

FETRET DÖNEMİ OLAYLARI

1403

- Timur ve ordusu, her yeri yağmalayarak ve yakıp yıkarak Anadolu'dan çekildi.
- Amasya'da hükümdar olan Yıldırım Bayezid'in küçük oğlu Mehmet Çelebi, yönetimleri Timur tarafından Türkmen beylerine bırakılan Niksar, Tokat, Şarkikarahisar ve Sivas'ı kendi topraklarına kattı.
- Edirne'de hükümdarlığını ilân eden Süleyman Çelebi (Emir Süleyman) ile Bizans İmparatoru Manuel Paleologos arasında İstanbul Antlaşması imzalandı. Buna göre; İstanbul önlerinden Selânik'e kadar uzanan Ege sahil bölgesi ile Varna'ya kadar uzanan Karadeniz sahil bölgesi, Bizans İmparatorluğu'na bırakıldı. Amasya'da hükümdarlığını ilân etmiş bulunan Mehmet Çelebi, Sivas yöresini ele geçirdikten sonra Bursa, Balıkesir ve çevresini kendi topraklarına kattı.

1405

- Mehmet Çelebi, kendisine hücum eden büyük kardeşi İsa Çelebi'yi Ulubat'ta yapılan savaşta mağlûp edip öldürttü.

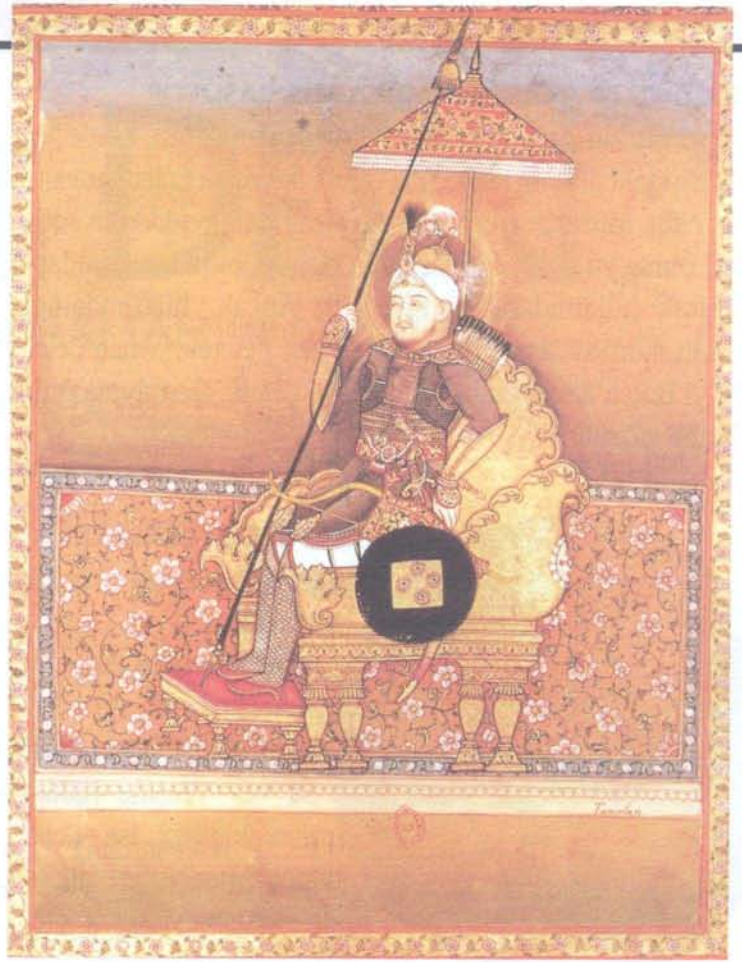

İsa Çelebi

- Saruhan ve çevresi Mehmet Çelebi tarafından ele geçirildi.
- Timurlenk öldü. Anadolu'yu terk ettikten sonra Semerkant'a giden ve oradan da Çin seferi için yola çıkan Timur, Çin'e varamadan hastalandı ve Otrar kentinde öldü.

1406

- Edirne'de hükümdarlığını ilân eden Süleyman Çelebi, kuvvetleriyle birlikte Bursa'ya geldi ve şehri ele geçirdi. Bursa'ya sahip olan, ancak ağabeyinin ordusuna karşı koyacak gücü olmayan Mehmet Çelebi, Bursa'yı terk ederek şehri ve hükümdarlığı büyük kardeşi Süleyman Çelebi'ye bıraktı.
- Süleyman Çelebi'nin sadrazamı Çandarlı Ali Paşa öldü. Babası Çandarlı Hayrettin Paşa'nın 1387'de ölümünden sonra I. Murat, Yıldırım Bayezid ve Fetret Devri'nde de Süleyman Çelebi'ye sadrazamlık yapan Çandarlı Ali Paşa, İznik'e gömüldü.

Timur'un bir minyatürü

SÜLEYMAN ÇELEBİ'NİN ÖLDÜRÜLMESİ

Süleyman Çelebi, kardeşi İsa Çelebi'ye kuvvet vererek, onu Bursa üzerine gönderdi. İsa Çelebi, Anadolu beyleriyle anlaştı. Ancak Mehmet Çelebi ile yaptığı savaşları kaybetti ve yakalanarak öldürüldü (1405). Bu olaydan sonra Süleyman Çelebi, Anadolu'ya geçti ve Bursa'yı aldı. Mehmet Çelebi ise, Amasya'ya çekilip, Süleyman Çelebi'nin Anadolu'dan çekilmesini sağlamak için Musa Çelebi'yi Rumeli'ye gönderdi. Bunu haber alan Süleyman Çelebi de, Edirne'ye geldi. Rumeli'de, Süleyman ve Musa Çelebi arasındaki mücadeleden, Musa Çelebi galip çıktı ve Süleyman Çelebi öldürüldü (1411).

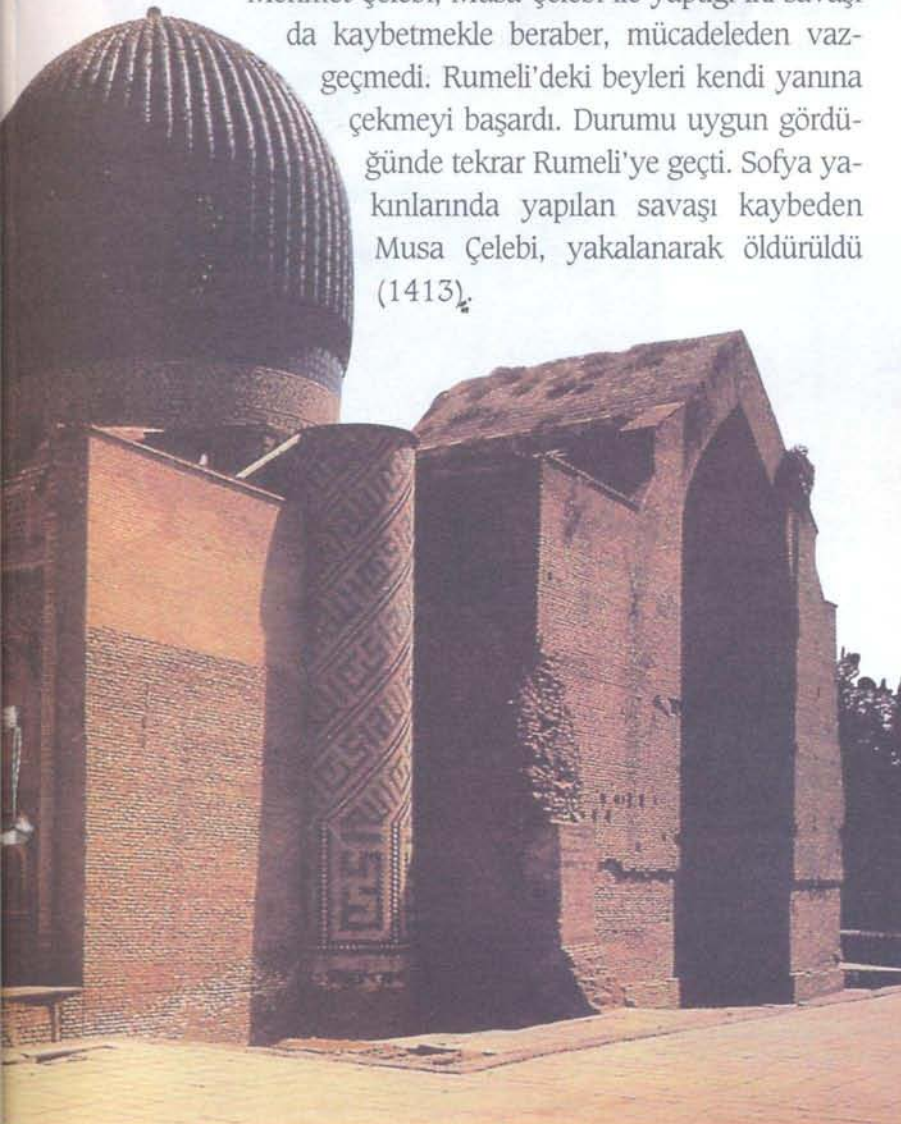

Bursa'daki Yıldırım Bayezid türbesi

MUSA ÇELEBİ'NİN ÖLDÜRÜLMESİ

Edirne'ye gelen Musa Çelebi, kardeşi Mehmet Çelebi ile yaptığı anlaşmaya uymadı ve hükümdarlığını ilân etti. Böylece Osmanlı tahtı için mücadele edenlerin sayısı ikiye iniyordu.

Mehmet Çelebi, Musa Çelebi ile yaptığı iki savaşı da kaybetmekle beraber, mücadeleden vazgeçmedi. Rumeli'deki beyleri kendi yanına çekmeyi başardı. Durumu uygun gördüğünde tekrar Rumeli'ye geçti. Sofya yakınlarında yapılan savaşı kaybeden Musa Çelebi, yakalanarak öldürüldü (1413).

FETRET DÖNEMİ OLAYLARI

1406

- Osmanlı tahtını ele geçirmek için mücadele eden Musa Çelebi, Rumeli'ye geçti. Süleyman Çelebi de bu harekâtı önlemek amacıyla Bursa'dan Edirne'ye gitti.

1407

- Süleyman Çelebi tarafından Bursa'da inşa ettirilen Yıldırım Bayezid Türbesi'nin yapımı tamamlandı.

1408

- Süleyman Çelebi ile Venedik Cumhuriyeti arasında dostluk antlaşması imzalandı. Antlaşmaya göre; Venedik Cumhuriyeti'nin, Arnavutluk sahilindeki topraklarının emniyeti karşılığı olarak Osmanlı padişahına yıllık 1600 duka haraç vermesi kararlaştırıldı.

1409

- Dönemin büyük şairi Süleyman Çelebi, Bursa'da, günümüzde de okutulmakta olan dinî edebiyatımızın "Mevlid" manzumesini tamamladı.

MEVLİD ve

SÜLEYMAN ÇELEBİ (? - 1422)

"Mevlid" manzumesini yazan şair Süleyman Çelebi'nin yaşamı üzerine geniş bilgi yoktur. Bursa'da yaşadığı, Yıldırım Bayezid'in imami ve Emir Sultan'ın dervişi olduğu bilinmektedir. Gölpınarlı'nın, Latîfî Tezkiresine dayanarak verdiği bilgiye göre, Bursa'da bir hocanın vaaz verirken peygamberleri birbirlerinden ayırmadığını, bu yüzden de Muhammed Peygamber'i İsa'dan üstün görmediğini bildirmesi üzerine irticaen "Ölmeyip İsa göğe buldu yol / Ümmeti olmağın idi ol" beytini söylemiştir. Daha sonra peygambere övgü temasını zenginleştirip geliştirerek, mesnevi biçimi ve aruzun "fâilâtün fâilâtün fâilün" kalıbıyla 800 beyte yakın destanını meydana getirmiştir. Tanhte, Vesiletü'n Necat (Kurtuluş Yolu) olarak bilinen Mevlid, Münacat (Tann'ya Yakarış), Veladet (Peygamberin Doğuşu), Risalet (Peygamber Oluşu), Mirac (Tann ile Buluşması), Rihlet (Ölümü) ve Dua olarak altı bölümde halkın anlayacağı bir dille yazılmıştır.

Süleyman Çelebi
(Tablo: Münif Fehim)

FETRET DÖNEMİ OLAYLARI

1410

- **Emir Süleyman (Süleyman Çelebi) vefat etti.**
Yıldırım Bayezid'in en büyük oğlu Süleyman Çelebi'yi kimi tarihçiler I. Süleyman diye de adlandıır. Babasının padişahlığı sırasında Balkan savaşlarında yararlıklar gösterdi. Ankara Savaşı'na katıldı. Timur, Rumeli'nin yönetimini ona bıraktı. Edirne'yi başkent yaptı. Bizans imparatoruyla bir anlaşma yapıp ona Selânik yarımadası ve Varna'ya dek Karadeniz kıyılarını bıraktı. Venedik ve Genevizlilere de ticari ayrıcalıklar tanıdı. Rumeli'deki hükümdarlığı yedi yıl sürdü. Bu süre içinde üç kardeşi: İsa, Mehmet ve Musa Çelebilerle çatıştı. Anadolu topraklarına geçip Aydınolu Cüneyt Bey'le savaşa kalkıştı ama Karamanoğlu ve Germiyanolu beylikleri ona karşı birleşince bundan caydı. Musa ve Mehmet Çelebiler, birlik olup, Emir Süleyman'a saldırdılar ve İstanbul'a kaçarken yakalayıp öldürttüler.

1411

- Rumeli'de Osmanlı tahtına Musa Çelebi çıktı.
- Simavna Kadısı oğlu Şeyh Bedreddin kadiaskerliğe tayin edildi.
- Musa Çelebi'nin, Bizans İmparatoru Manuel'e bir elçi göndererek 1402'den beri verilmemiş haraçları istemesi üzerine Bizans ile Emir Süleyman Çelebi zamanında imzalanan antlaşma bozuldu.
- Mehmet Çelebi ile Bizans imparatoru arasında ittifak antlaşması imzalandı. İmparator, Mehmet Çelebi kuvvetlerini İstanbul Boğazı'ndan Rumeli'ye geçirmeyi taahhüt etti.

1412

- İstanbul'u kuşatan Musa Çelebi, Mehmet Çelebi'nin Rumeli'ye geçmesi üzerine kuşatmayı kaldırdı.

1413

- Kardeşini tahttan indirmek üzere Rumeli'ye geçen Mehmet Çelebi kuvvetleriyle Musa Çelebi kuvvetleri, Çamurluova bölgesinde karşılaştı. Yapılan savaşta mağlup olan Musa Çelebi öldürüldü. Çelebi Mehmet'in yönetimi ele geçirmesiyle 11 yıl süren Fetret Devri sona erdi. Böylece Mehmet Çelebi, Anadolu ve Rumeli'deki bütün Osmanlı topraklarını egemenliği altına aldı.

İKTİDAR MÜCADELESİNİ

MEHMET ÇELEBİ KAZANIYOR

Rumeli'de yaklaşık üç yıl kadar hükümdarlığını sürdüren Musa Çelebi'nin, Mehmet Çelebi kuvvetlerince öldürülmesiyle on bir yıl süren kanşıklık dönemi sona erdi. Osmanlı Devleti, yeniden bir yönetim altında toplanmış oldu. Ancak bu süre içinde Osmanlı Devleti topraklarının pek çoğunu kaybetmişti. Mehmet Çelebi, duruma hâkim ol-

Mehmet Çelebi

Musa Çelebi

duktan sonra kaybedilen yerleri geri almaya yöneldi. Tarihimizde Mehmet Çelebi'ye, Osmanlı Devleti'nin ikinci kurucusu da denir.

Musa Çelebi'nin ölümü ile Çelebi Mehmet'in karşısında rakip kalmadığından bütün Osmanlı tarihi yazarlarının çoğunlukla Fetret Devri veya Fasila-i Saltanat adını verdikleri devir bu suretle sona ermişti.

Yıldırım'ın oğullarından İsa, Musa ve Süleyman Çelebi'ler Osmanlı mülkünün tamamına sahip olamadıklarından padişah sayılmamışlardır. Fetret devrinin sona ermesiyle Çelebi Mehmet Osmanlı topraklarının tamamına hükmetmeye başladığından, kendisi Yıldırım'dan sonraki padişah, yâni beşinci hükümdar kabul edilmiştir.

Ahmedî divanından iki sayfa

FETRET DÖNEMİ OLAYLARI

1413

■ Divan şairlerinden Ahmedî öldü

AHMEDÎ (1334 Uşak - 1413 Amasya)

15. yüzyıl divan şairlerimizdendir. Asıl adı Taceddin İbrahim'dir. İlk gençlik yılları Anadolu'da (Kütahya'da sanılıyor) geçti. Mısır'a giderek dönemin ünlü eğitimcilerinden Şeyh Ekmeleddin'in öğrencisi oldu. I. Bayezid'in oğlu I. Süleyman'ın Anadolu'ya geçip egemenliğini kabul ettirdiği yıllarda Bursa'ya yerleşerek şair Ahmed Dâî ile birlikte padişahın çevresinde bulundu. I. Süleyman'ın ölümünden sonra şehzadeler arasındaki kavga yıllarını Amasya'da geçirdi; orada, divan kâtipliği görevindeyken öldü. Ahmedî, 14. yüzyıl şairleri arasında gerek şiirlerinin çokluğu gerekse niteliği açısından, en üst noktadadır. Dili düzgün, betimlemeleri canlı ve renkli olup kendine özgü bir söyleyişi vardır. Şiirlerinde taşkın bir lirizmi dile getiren Ahmedî, divan şiirinin kurucularından sayılır. Edebiyat, tıp, tarih, sözlük gibi değişik alanlarda çalışmaları vardır.

Başlıca yapıtları: İskendername (8250 beyitlik mesnevi), Cemşid ü Hurşit (Cemşid ve Hurşit, konusu bir aşk hikâyesi olan 5000 beyitlik bir mesnevi), Tervihül-ervah (Ruhları Teskin Etme, 10 bin beyitlik mesnevi), Mirkâtü'l Edep (Edep Merdiveni, Farsça, sözlük biçiminde yapıt).

I. MEHMET

(Çelebi)

SALTANAT SÜRESİ: 8 yıl (1413 - 1421)

ÇOCUK DENECEK YAŞTA HÜKÜMDAR OLDU. HAYATI ZORLU MÜCADELELERLE GEÇTİ. TAHT KAVGALARI, İSYANLAR, BİRLİĞİ SAĞLAMAK VE ANKARA SAVAŞI'NDAKİ YENİLGİNİN YARALARINI SARMAK İÇİN BİR ÖMÜR HARCADI VE 4 MAYIS 1421 GÜNÜ, HENÜZ 42 YAŞINDAYKEN ÖLDÜ.

I. Mehmet'in Edirne'de bastırıldığı gümüş akçe

Beşinci Osmanlı padişahıdır. Doğum tarihi kesin olarak bilinmemekle birlikte 1379 olarak kabul edilir. I. Bayezid'in (Yıldırım) oğludur. 1391'de Amasya sancakbeyi oldu. 1402'de Ankara Savaşı'na katıldı. Savaşın yitirilmesi üzerine Amasya'ya çekildi. Amasya, Canik, Tokat, Niksar ve Sivas yörelerini tümüyle egemenliği altına aldı. Timur'la anlaşarak, onun üstün egemenliğini tanıdı ve ortaklaşa para bastırdı. Bursa yöresinde bulunan kardeşi İsa'ya haber göndererek, Anadolu'yu aralarında bölüşmeyi önerdiyse de, İsa Çelebi kabul etmedi. Bunu üzerine iki kardeş arasında çatışmalar başladı. Ulubat Savaşı'nda İsa Çelebi yenilerek kaçtı. Savaşta galibiyetle çıkan Çelebi Mehmet, 1404'te Bursa'ya girdi ve hükümdarlığını ilân etti.

I. MEHMET

Doğum tarihi	: 1379
Doğum yeri	: Edirne
Babası	: I. Bayezid
Annesi	: Devletşah Valide Sultan
Amasya'da hükümdarlığını ilân ettiği tarih	: Ağustos, 1402
Amasya ve Bursa'da hükümdarlığını ilân ettiği tarih	: 1404 (806)
Edirne'de tahta çıktığı tarih (Fetret devrinin sonu)	: 5 Temmuz 1413
Tahta çıktığında yaşı	: 26
Saltanatının sonu	: 26 Mayıs 1421
Tahttan ayrılma sebebi	: Ölüm
Saltanat süresi	: 7 yıl, 11 ay
Ölüm tarihi	: 26 Mayıs 1421
Ölüm sebebi	: Dizanteri - zehir (?) - felç (?)
Öldüğü yer	: Edirne
Gömülü olduğu yer	: Bursa, Yeşil türbe
Valilikleri	: Amasya (1393 - ?)

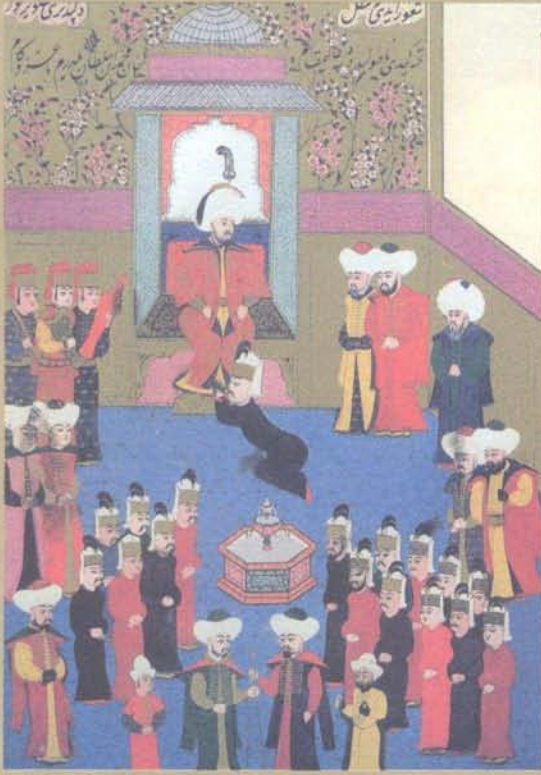

I. MEHMET (1379-1421) (Tablo: Kapıdağlı Konstantin)

I. MEHMET DÖNEMİ OLAYLARI

1413

- İktidar mücadelesini kazanan Mehmet Çelebi (I. Mehmet), Edirne'de tahta çıktı.

I. Mehmet'in tahta çıkışı.
(Minyatür: Hünernâme)

- Büyük bir alim olmasına rağmen fikirleri ile Anadolu'daki Türk ve Müslüman camiası için tehlikeli görülen Kadıasker Simavnalı Şeyh Bedreddin Mahmut azledildi ve İznik'te sürgün olarak oturmaya mahkûm edildi.

1414

- Karamanoğlu Mehmet Bey, Bursa'yı kuşattı. İvaz Paşa tarafından savunulan kenti ele geçiremeyen Karamanoğlu Mehmet Bey, şehrin kenar mahallelerini yakarak geri çekildi.
- Karamanoğlu tarafından kışkırtılan Aydınoğlu Cüneyt Bey isyan etti. Çelebi Sultan Mehmet, üzerine asker gönderince aman dileyip affedildi. Böylece İzmir kenti dışında bütün İzmir ve Aydın bölgesi Osmanlı topraklarına katılmış oldu.

Aydın'ın
19. yüzyılda
yapılmış bir
gravürü

I. Mehmet'in
başlattığı
akçe

MEHMET ÇELEBİ VE
SÜLEYMAN ÇELEBİ
MÜCADELESİ

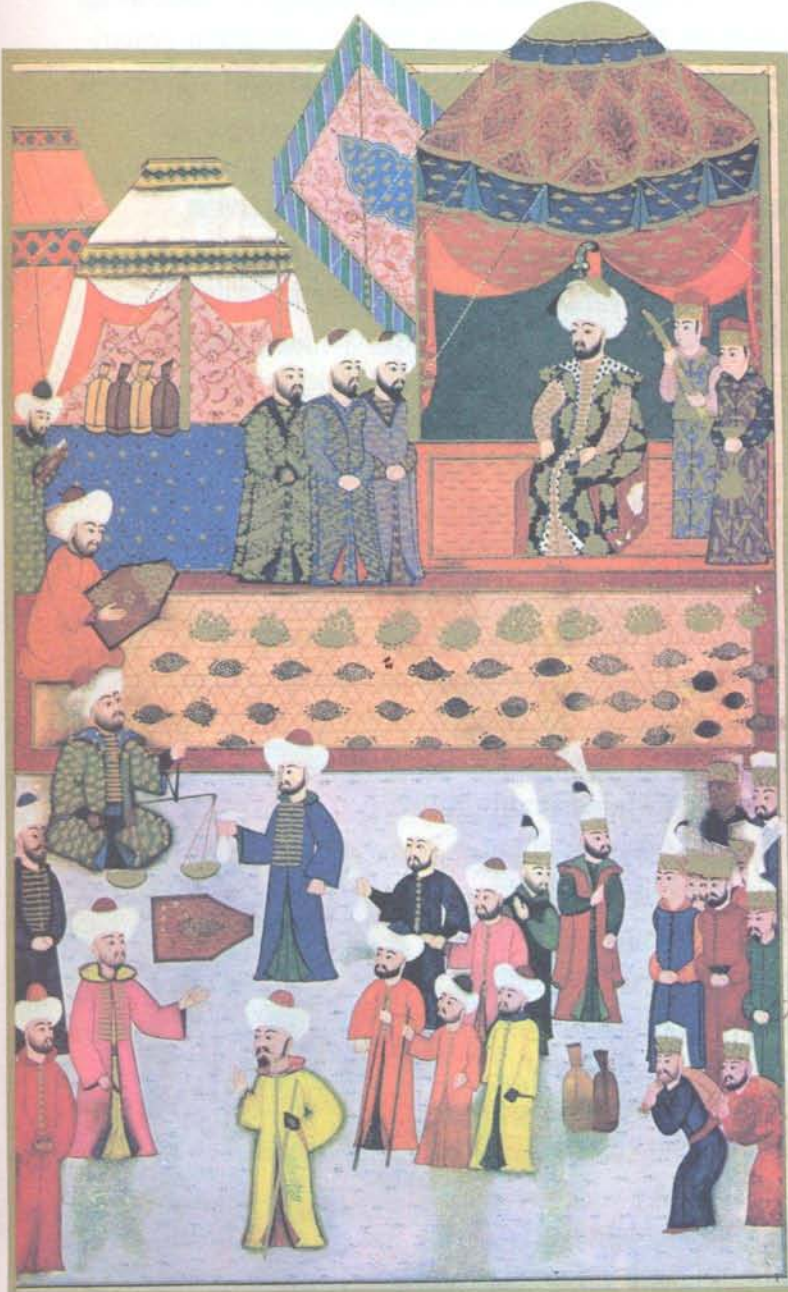
Aydınoğlu, Menteşe ve Germiyan beylerini ege-menliği altına alan Mehmet Çelebi, durumunu giderek güçlendirdi. İsa Çelebi'nin öldürülmesi üzerine Anadolu'da yalnız kalan Mehmet Çelebi'nin daha da güçlenmesinden çekinen Süleyman Çelebi, 1405'te Edirne'den yola çıkarak Anadolu'ya geçti. Bursa ve Ankara'yı aldı.

Mehmet Çelebi, Süleyman Çelebi'nin Rumeli'ye dönmesini sağlamak amacıyla, 1409'da kardeşi Musa Çelebi'yi Rumeli'ye gönderdi. Süleyman Çelebi, Musa Çelebi'nin ardından Rumeli'ye dönünce Çelebi Mehmet, Bursa'ya girerek, yönetimi yeniden ele geçirdi. Musa Çelebi, 1410'da Edirne tahtına geçti ve ertesi yıl İstanbul'u kuşattı. 1413'te Mehmet Çelebi, Rumeli'ye geçerek Sofya'nın güneyinde Samakar kasabası yakınında Çamurlu Derbend'deki savaşta Musa Çelebi'yi yendi ve öldürttü. Edirne'de, tüm devletin hükümdarı olduğunu ilân ederek 1402-1413 arasındaki Fetret Dönemi'ne son verdi.

AVRUPA'YA HÂKİM OLAN I. MEHMET
DEVLETİN SINIRLARINI GENİŞLETİYOR

Anadolu'da Aydınoğulları'ndan Çandarlı, Mene-men, Kayacık, Niş ve İzmir'i aldı. Karamanoğulları'ndan Akşehir, Beyşehir, Seydişehir, Otlukhisarı alındıktan sonra Konya kuşatıldı. Çelebi Mehmet, Konya kuşatması başarılı olmayınca 1414'te Karamanoğlu Mehmet Bey'le ba-

niş yaptı. 1415 ve 1416'da Bosna ve Eflâk'a seferler yapıldı. Dobruca'da Osmanlı egemenliği kesinleşti. Çalı Bey yönetimindeki donanma, Venedik'in elindeki Kiklat ve Eğriboz adalarına saldırdı. Bunun üzerine 1416'da Pietro Loredano kumandasındaki Venedik donanması saldırıya geçti. Marmara adası ve Gelibolu arasındaki savaşta Osmanlı donanması yenildi. 1417'de Bizans İmparatoru II.Manuel'in aracılığıyla iki taraf anlaştı. Aynı yıl Candaroğlu Beyliği'nden Tosya, Çankırı ve Kalecik alındı. 1419'da Bafra ve Samsun ele geçirildi. İlk kez Tuna deltasının kuzeyine geçilerek Besarabya'ya girildi ve Akkerman kuşatıldı. 1420'de Şeyh Bedreddin ve yandaşlarının Aydın, Manisa ve Edirne çevresinde başlattıkları ayaklanma bastırıldı; Şeyh Bedrettin ve öteki müritleri idam edildi.

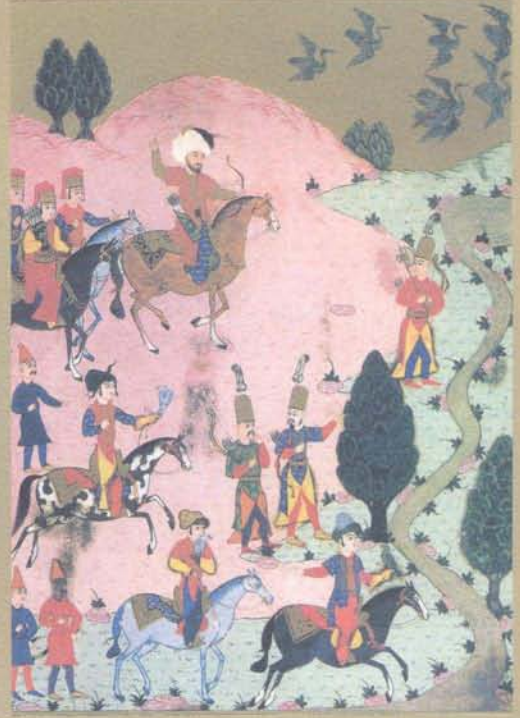

I. Mehmet tarafından bir yılda iki sefer olması sebebiyle askere bahşiş dağıtılmasını gösteren bir minyatür (Hünername)

I. MEHMET DÖNEMİ OLAYLARI

1415

- Çelebi Sultan Mehmet, Karaman seferine çıktı. Konya ele geçirildi ve esir düşen Karamanoğlu Mehmet Bey'le oğlu Mustafa Bey affedildi. Yapılan antlaşmayla Akşehir ve Ilgın, Karamanoğullarından alınarak Çelebi Sultan Mehmet'in dostu ve müttefiki Germiyanolu Yakup Bey'in topraklarına katıldı.

Çelebi Sultan Mehmet'in Karaman Seferine niyet ettiği sırada Kızılırmak kenarında avlanması (Minyatür:Hünername)

- Karamanoğlu Mehmet Bey, Çelebi Mehmet'in Rumeli'de Musa Çelebi ile savaşmasını fırsat bilerek, Osmanlı topraklarına saldırmıştı. Çelebi Mehmet, Rumeli'de duruma hâkim olduktan sonra Anadolu'ya geçti. Cüneytoğullarından İzmir'i aldıktan sonra, Karamanoğulları üzerine yürüdü. Akşehir, Beyşehir ve Seydişehir alındı. Karamanoğlu Mehmet, yaptığı üç savaşı da kaybettikten sonra barış istedi.

I. MEHMET DÖNEMİ OLAYLARI

1416

- Osmanlılarla Venedikliler arasında ilk deniz savaşı: Gelibolu'da yapılan bu savaş sonunda Osmanlıların 27 gemisi Venediklilerin eline geçti.

Yıldırım Bayezid zamanında kurulmuş olan Gelibolu tersanesi, Çelebi Mehmet zamanında daha da geliştirildi. Burada hazırlanan bir donanma, 1415'te, Çalı Bey emrinde Ege denizine açıldı. Venediklilerin Türk ticaret gemilerine zarar vermesine karşılık olarak birkaç Venedik gemisi esir alınarak geri döndü. 1416'da Marmara Adası ile Gelibolu arasında, Venediklilerle ilk deniz savaşı yapıldı. Bu savaşta Osmanlı donanması yenildi ve Çalı Bey şehit düştü.

- Çelebi Sultan Mehmet'in Eflâk Seferi:

Eflâk Voyvodası Mirça'nın isyankâr hareketleri üzerine Çelebi Sultan Mehmet, Eflâk üzerine yürüdü ve tüm Eflâk'ı işgal etti. Senelik vergiye bağlanan Mirça affedilerek voyvodalığı iade edildi. Bu arada Tuna'nın öte yakasındaki Yerköyü'ne Türk kalesi inşa edilmeye başlandı.

Şehzadeler mücadelesinde önemli rol oynayan Eflâk Prensi Mirça, Musa Çelebi'ye yardım etmişti. Bu sırada Mirça'ya karşı isyan eden Prens Dan, Osmanlılardan yardım istedi. Çelebi Mehmet, Mirça'ya kızgın olduğundan, Dan'ın yardım isteğini kabul etti. Mirça'ya da Macarlar destekliyordu. İki taraf arasında yapılan savaş, Dan kazandı. Durumun kötüye gittiğini gören Mirça, başı istedi. Eflâk, yeniden Osmanlı hâkimiyeti altına girmiş oldu.

Çelebi Sultan Mehmet'in Eflâk seferine giderken Tuna Nehri kenarında Ruscuk'ta kovandan bal çalanları cezalandırması (Minyatür:Hünernâme)

MUSTAFA ÇELEBİ OLAYI

Sultan Yıldırım Bayezid'in oğullarından olup saltanat iddiasına başladığı için Osmanlı tarihinde "Düzmece Mustafa" adıyla belirtilen Mustafa Çelebi, babasıyla birlikte Ankara Savaşı'na katılmıştı. Bayezid, tutsak alındıktan sonra kendisiyle birlikte merkez hattında bulunan Musa ve Mustafa, Timur'a ricada bulunarak kardeşiyle beraber kalmak istemişti. Bunun üzerine iki kardeş aranmaya başlanmış, Musa Çelebi bulunmuş ise de Mustafa bulunamamış, dolayısıyla kaybolduğu kanısına varılmıştı. Halbuki Timur, Ankara Savaşı'ndan sonra komşu hükümdarlara göndermiş olduğu fetihnamelerde, "Bayezid'in iki oğlu ile birlikte tutsak alındığını" bildirmesi, Musa ile Mustafa'nın tutsak alınmış olduğunu gösteriyor. Nitekim Mustafa Çelebi, tutsaklıktan birkaç yıl sonra kurtularak geri geldi.

MUSTAFA ÇELEBİ TUTSAKLIKTAN KURTULUYOR

Timur'la birlikte Semerkant'a götürülmüş olan Mustafa Çelebi, Timur'un ölümü üzerine tutsaklıktan kurtuldu; Anadolu'ya gelerek bir süre Karahanogullarının elinde bulunan Niğde'de kaldı. Daha sonra Manuel'in yanına gidip, kardeşi Çelebi Mehmet'e karşı kendisinden yardım talebinde bulundu. Mustafa Çelebi'nin, Yıldırım'ın oğlu olduğunu tespit ettiren Manuel, onun da Osmanlı ülkesinde hisse sahibi olması için iki Bizans generalini Çelebi Mehmet'e gönderdiyse de önerisi reddedilmiştir. Esasen kendi çıkarını ön plânda tutan imparator Manuel, Çelebi Mehmet'e dost olma hususunda güvence vermişti; fakat bu güvence, çıkarıyla ilgiliydi. Gerçekten daha önce imparator, Çelebi Mehmet'in Musa Çelebi ile mücadelesinde ona yardımcı olmuştu; çünkü Musa Çelebi, İstanbul'u kuşattıktan başka Selânik'i de almak istemişti; bunun üzerine Manuel, Çelebi Mehmet'le pazarlı-

ğa girişerek yaptığı anlaşma sonucunda, bazı yerleri alma karşılığında ona yardım etmişti. Bu kez de Mustafa Çelebi'nin kendisine, Osmanlı ülkelerinden daha çok menfaat sağlayacağını vadetmesi üzerine Manuel, onunla sıkı ilişkilere girişti. Bu amaçla 1419 yılında onu Rumeli'ye gönderdi. Mustafa Çelebi, önce Eflâk'a gönderildi; orada Eflâk prensi tarafından çok iyi karşılandı ve ondan yardım gördü; bu sırada Niğbolu Sancakbeyi Aydınoğlu Cüneyt Bey, derhal Eflâk'a giderek kendisine katıldı. Birleşik kuvvetler, kendilerine katılan diğer kuvvetlerle birlikte süratle Tesalya ve Selânik'te faaliyetlere giriştiler (1419); böylece başarısız oldukları takdirde de Selânik Kalesi'ne sığınabilme imkanı sağlamış oldular.

MUSTAFA ÇELEBİ YENİLİYOR

Öte yandan Çelebi Mehmet, bu faaliyetleri haber alınca derhal harekete geçti ve Selânik yörelerinde onlarla giriştiği savaşta, Mustafa Çelebi'yi yenilgiye uğrattı, fakat yakalayamadı. Çünkü Mustafa Çelebi, Cüneyt ve bazı yakınlarıyla birlikte Selânik Kalesi'ne çekilmişti. Çelebi Mehmet, Selânik Valisi Laskaris Leontarius'dan "Mustafa Çelebi'nin teslim edilmesini" istediye de vali, bu teslim önerisini reddetti, ayrıca Selânik valisine "Mustafa ile Cüneyt'in derhal kendisine gönderilmesini" emretti. Bunun üzerine Sultan Mehmet, daha ileri gitmeyerek imparatorun önerisini kabul ile Selânik kuşatmasını kaldırarak Edirne'ye döndü. İmparator, İstanbul'a getirilen Mustafa Çelebi, Cüneyt ve beraberindekileri Limni adasına gönderdi. Yapılan anlaşmaya göre, Osmanlı Devleti bunların masrafları için her yıl 300 bin akçe vermeyi, imparator da Çelebi Mehmet sağ oldukça Mustafa'yı serbest bırakmamayı ve Mehmet'in haleflerinin Bizans'a karşı takınacakları tavra göre hareket etmeyi kabul etmişti. Bundan sonra Çelebi Mehmet, Mustafa Çelebi'ye askerî yardımda bulunan Eflâk topraklarına akınlar yaptırmak suretiyle öç aldı. Daha sonra Sultan Çelebi Mehmet, 1420'de Anadolu'ya geçmek üzere İstanbul'a geldi.

Çelebi Mehmet

I. MEHMET DÖNEMİ OLAYLARI

1416

■ Aydınoğlu Cüneyt Bey, Niğbolu beyliğine atandı.

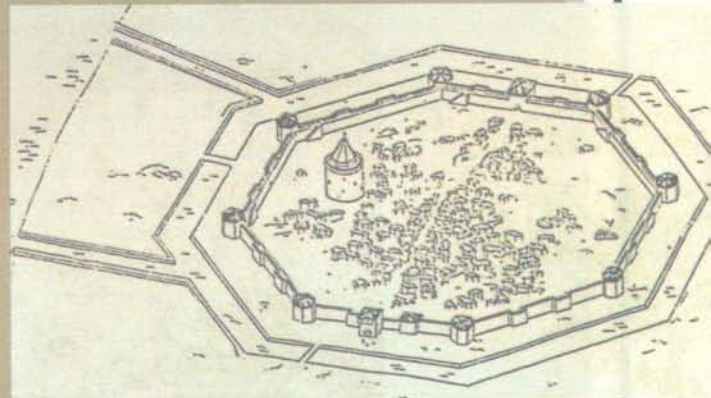
■ Çankırı, Tosya ve Kalecik dolayları Candaroğullarından alındı.

Candaroğullarından İsfendiyar Bey, kardeşler mücadelesinde Çelebi Mehmet'in rakiplerini desteklemiş, Osmanlılara ait bazı yerleri almıştı. Bu durum, aradaki ilişkilerin bozulmasına neden olmuşsa da, daha sonra ilişkiler düzelmişti. İsfendiyar Bey, Karaman ve Eflâk seferlerinde Çelebi Mehmet'e, oğlu Kasım Bey idaresinde kuvvetler göndererek yardım etmişti. Kasım Bey, Eflâk seferi dönüşünde babası İsfendiyar Bey'den bazı yerleri istemiş, isteği kabul edilmeyince de Osmanlılara sığınmıştı. Kasım Bey, Çelebi Mehmet'ten, bu yerlerin kendisine verilmesi konusunda yardımcı olmasını istedi. Çelebi Mehmet, İsfendiyar Bey'e bir mektup göndererek, Kastamonu, Küre, Tosya ve Çankırı'nın Kasım Bey'e verilmesini istedi. Bu isteğin kabul edilmemesi üzerine Osmanlı kuvvetleri, Sinop'u kuşattı. İsfendiyar Bey, karşı koyamayacağını anlayarak, Osmanlı hâkimiyetini tanımak zorunda kaldı.

1417

■ Arnavutluk'taki Avlonya kenti fethedildi.

Oğlunu Osmanlı sarayına gönderen Jan Kastriyot Osmanlılarla birlikte görüldüğü halde Venediklilerle de anlaşmayada çalıştığından 1415'te Akçehisar'ın işgalinden bir sene sonra, üzerine ordu gönderilerek Avlonya kenti fethedildi.

Avlonya

■ Çelebi Sultan Mehmet, 14 yaşındaki büyük oğlu Şehzade Murat'ı (geleceğin II. Murat'ı) Amasya valiliğine tayin etti.

I. MEHMET DÖNEMİ OLAYLARI

1418

- Samsun Seferi: Bir kısmı Ceneviz kolonisinin bir kısmı da İsfendiyaroğlu Hızır Bey'in elinde olan Samsun, Osmanlı topraklarına katıldı.

1419

- Bursa'da Yeşil Cami adıyla anılan Çelebi Sultan Mehmet Camii'nin yapımı tamamlandı.

Yeşil Cami: Bursa'da Mimar Hacı İvaz tarafından, Çelebi Sultan Mehmet'in emri üzerine yapımına başlandı. Yarım kalmış bazı süslemelerden ötürü tam olarak bitirilemeden hizmete açıldığı sanılır. Planı ters "T" biçiminde olup, ilk dönem Osmanlı mimarisinin en güzel örneğidir. Esas yerleşim yerinin ortasında şadırvan bulunur. Camideki mahfiller büyük bir özenle süslenmiştir. Caminin gerçek ünlü, çini kaplamalarından gelmektedir. Tavan, ayrıca zengin motiflerle süslenmiştir. Keme taş ve mermerden yapılan caminin sağ ve solundaki iki minare, son yüzyıllarda eklenmiştir.

Yeşil Türbe: Bursa'da Yeşil Cami'nin yanında bulunan bu türbe Çelebi Sultan Mehmet'e aittir. Hacı İvaz Paşa tarafından yapıldı. Yapı sekiz köşelidir, yüksek bir kasnak üzerine oturan, 6.60m. yüksekliğinde dik bir kubbeyle örtülmüştür. Kapı kanatları ceviz ağacına oyulmuş geometrik motiflerle süsli'dür. Türbenin içi ve dışı baştan başa çinilerle kaplıdır. Çelebi Sultan Mehmet'in sandukası türbenin tam ortasında bulunur. Sandukanın üzerinde altın yıldızlarla yazılmış kitabe vardır.

- Timur'un saldırıları sırasında Bizanslılar tarafından ele geçirilen Danica, Hereke, Gebze, Pendik ve Kartal gibi sahil kasaba ve kaleleri ikinci defa fethedildi.

■ Düzmece Mustafa Olayı:

Timur'la yapılan Ankara Savaşı sırasında ortadan kaybolan Yıldırım Bayezid'in oğullarından Şehzade Mustafa, daha sonra ortaya çıkarak tahtta hak iddia etti. Bunun üzerine kendisine yardım eden Aydınoğlu Cüneyt Bey'le birlikte Bizans topraklarında hapsedildiler.

BİZANS'IN ELE GEÇİRDİĞİ YERLER GERİ ALINIYOR

Sultan I. Mehmet, Bursa'da Yeşilcami, medrese, imaret ve türbesini yaptırdığı sırada, devlet adamlarının tavsiyeleri üzerine, bunlara vakıf yapmak amacıyla daha önce Osmanlılara ait iken Ankara Savaşı'ndan sonra Bizans'a geçen Hereke, Gebze, Danca, Kartal ve Pendik'i, Umur Bey'i göndererek yeniden ele geçirdi (1420).

ÇELEBİ MEHMET'İN ÖLÜMÜ VE ÖLÜMÜNÜN GİZLENMESİ

Çelebi Mehmet, kışı Bursa'da geçirdikten sonra 1421 ilkbaharında, Gelibolu üzerinden Edirne'ye geldi. Sultanın Edirne'ye geldiğini haber alan imparator, onun kendi hakkındaki fikir ve düşüncelerini tespit için Leontarius'u elçi olarak Edirne'ye gönderdi. Çelebi, elçiyi iyi bir biçimde karşıladı ve "hastalığı sebebiyle kendisiyle daha sonra görüşeceğini" bildirdi. Esasen kendisine felç gelmişti. Sultan, iyileşemeyeceğini anladığı için vezirleri Bayezid, Çandarlızâde İbrahim ve Hacı İvaz paşaları çağırttı; Limni adasında hapiste bulunan kardeşi Mustafa Çelebi'nin durumu, kendi yaşamına bağlı olduğundan, ölü-

Yeşil Türbe'de dua (Tablo: Osman Hamdi)

münden sonra imparator, Mustafa'yı serbest bırakabilirdi. Bu sebeple sultan, "büyük oğlu Amasya Sancakbeyi Murat, Amasya'dan gelinceye kadar ölümünün gizli tutulmasını ve onun davet edilmesini" vasiyet etti. Bunun üzerine Murat'ı davet için Çaşnigirbaşı Elvan Bey, Amasya'ya gönderildi. Fakat sultan, Murat gelmeden önce hayata gözlerini yumdu (Mayıs 1421). Alınan önlemlerle İstanbul'a ve diğer yerlere giden yollar tutuldu. Hacı İvaz Paşa'nın tavsiyesiyle, "Padişahın, Karamanoğlu üzerine seferi vardır. Kapıkulu askerleri, Anadolu askeriyle Biga'da toplansınlar" şeklindeki, hayattaymış gibi sultanın buyruğu bildirildi. Anadolu Beylerbeyi'ne ferman gönderilerek askerleriyle Biga'ya gelmesi emredildi. Divan kurularak timar ve sancak verilip işler yürütülüyordu, böylece hiç kimse, Sultan Mehmet'in ölümünden haberdar değildi. Sultanın daima yanında olan silâhtarlar, onun ortalıkta görünmemesinden şüphelenerek "Efendimize ne oldu" diye vezirlere saldırdılar; fakat vezirler, "hekimler çıkmasına izin vermiyor" diyerek cevap verdiler ve birtakım önlemlerle sultanı görmek isteyenleri aldattılar. Edirne'ye gelmiş olan Bizans elçisi, sultanın kendisini kabul etmesini bekliyordu. Esasen onun gelişinden üç gün sonra Sultan Mehmet ölmüştü.

I. MEHMET DÖNEMİ OLAYLARI

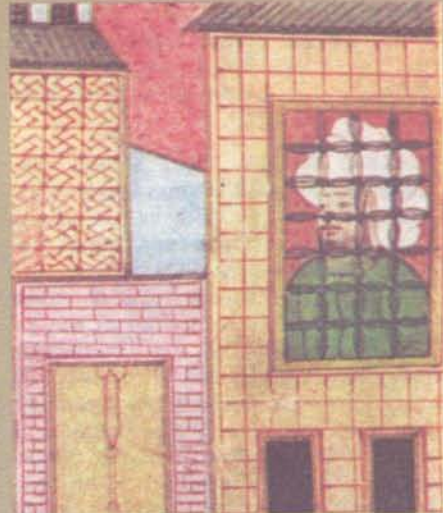
1420

■ Şeyh Bedreddin'in önderliğinde Börklüce Mustafa ile Torlak Kemal kuvvetleri, toprak ve vergi düzeninin bozukluğu sebebiyle ayaklandı. Anadolu'daki ilk toplumsal içerikli bu ayaklanma güçlükle bastırılabilirdi ve Şeyh Bedreddin, Serez'de asıldı.

Şeyh Bedreddin İsyanı:

Çelebi Mehmet döneminin en önemli olaylarından biri de Şeyh Bedreddin ve taraftarlarının çıkarmış oldukları isyandır. Edirne yakınlarında Samona'da (Samavna ya da Simavna) doğan Şeyh Bedreddin; Konya, Mekke ve Kahire gibi önemli ilim merkezlerinde okumuş ve devrinin önemli bilginlerinden biri olmuştur. Musa Çelebi, Edirne'de hükümdarlığını ilân ettiğinde, Şeyh Bedreddin'i kazasker tayin etmişti. Şeyh Bedreddin, bu arada İslâm dinine aykırı olan görüşlerini yaymaya başladı.

Çelebi Mehmet, padişah olduktan sonra Şeyh Bedreddin'i kazaskerlikten aldı. İlimine saygı göstererek, bin akçe aylıkla İznik'te oturmayla mecbur etti. İznik'te serbest olarak yaşayan Şeyh Bedreddin, adamları vasıtasıyla propagandasını sürdürmeye devam etti. Müritlerinden Börklüce Mustafa'nın, Karaburun yöresinde faaliyetini ilerlettiğini haber alınca, Rumeli'ye geçti. Silistre, Dobruca ve Deliorman taraflarında bir hayli taraftar topladı. Ayaklanma bölgesi olarak, Deliorman'ı seçti. Bu arada müritleri Börklüce Mustafa ve Torlak Kemal'in, Karaburun ve Manisa taraflarında faaliyetleri hızla geliyordu. İlk isyan Karaburun'da Börklüce Mustafa tarafından başlatıldı. Sadrazam Bayezid Paşa, ayaklanmayı bastırdı. Börklüce Mustafa, yakalanarak idam edildi. Bunu takiben yakalanan Torlak Kemal ve adamları da öldürüldü. Rumeli'ye geçen Bayezid Paşa, küçük bir çarpışmadan sonra Şeyh Bedreddin'i ele geçirdi. Serez'de yapılan yargılama sonunda idam edildi.

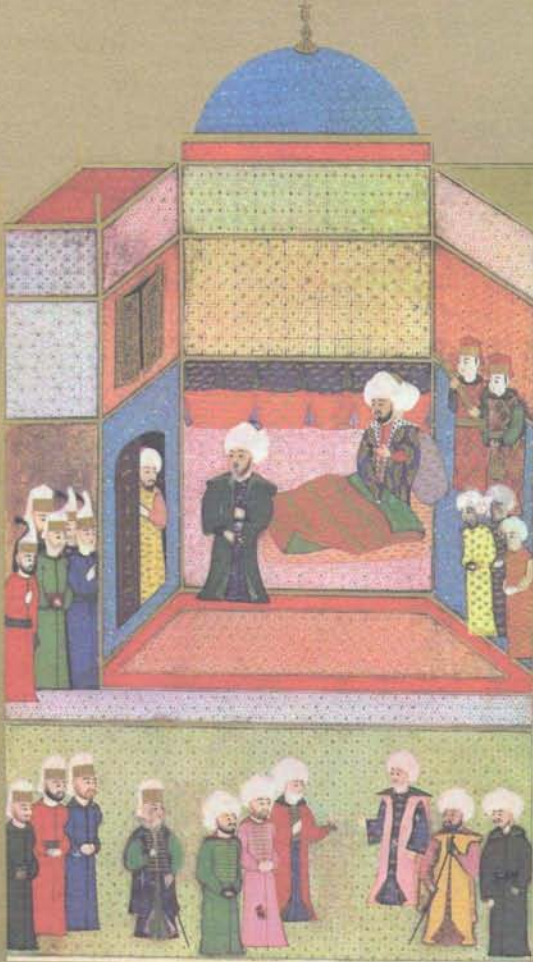

Şeyh Bedreddin'i gösteren bir minyatür

I. MEHMET DÖNEMİ OLAYLARI

1421

- Edirne'de katıldığı bir av sırasında kalp krizi geçiren Çelebi Sultan Mehmet öldü. Çelebi Sultan Mehmet'in ölümü, halk ve asker arasında karışıklık çıkmaması için duyurulmadı. Şehzade Murat'ın Amasya'dan gelmesine değin yaklaşık 40 gün ölümü herkesten gizlendi.

Çelebi Sultan Mehmet'in ölümünün askerden gizlenmesi
(Minyatür:Hünername)

Edirne'de kardeşi
Süleyman Çelebi
tarafından yapımına
başlanan Eski Cami'yi
I. Mehmet tamamlamıştır.

Sonunda Leontarius, Sultan Mehmet'in öldüğünü öğrendi ve derhal imparatora birkaç ulak gönderdi, fakat yollar tutulmuş olduğu için onlar, İstanbul'a gidemediler. Birkaç gün sonra elçi, haberi Mora yoluyla İstanbul'a bildirmeyi başardı. Böylece sultanın ölümü, Murat'ın Bursa'ya gelmesine kadar kırk gün gizlenmiş oldu. I. Mehmet Bursa'da Yeşil Türbe'ye gömüldü.

KİŞİLİĞİ VE HİZMETLERİ

Çelebi Mehmet, azimli, sabırlı, yüksek ahlâkı ve erdemliliği, verdiği sözü yerine getirmesi, nezaketi ve siyasî görüşleri, devlet siyasetine ait işlerde aşırılığa gitmeyerek durumu değerlendirmesi, plânlı ve programlı hareketi sayesinde parçalanmış olan Osmanlı Devleti'ni bir yönetim altında toplamayı başardı. Ankara Savaşı'ndan sonra kaybedilen yerleri yeniden ele geçirdi. Mehmet Çelebi'nin en büyüğü Murat (II. Murat) olmak üzere Mustafa, Kasım, Ahmet, Yusuf ve Mahmut adlarında altı oğlu ve yedi kızı oldu. Mehmet Çelebi; Fetret devri (1402-1413) denilen en tehlikeli bir zamanda devleti bölmek isteyen kardeşlerini ortadan kaldırarak Osmanlı Devleti'ni yeniden kurdu. Onun usta bir siyaset adamı ve iyi bir asker olarak Osmanlı Devleti'ni ikinci defa kurduğu Doğu ve Batı kaynaklarınca kabul edilir.

DÖNEMİNDE YAPILAN ESERLER

I. Mehmet, Bursa'da Yeşilcami medresesi, imaret ve türbesini yaptırdı. Edirne'de de Emir Süleyman tarafından başlatılan Eski Cami'yi 1414'te tamamladı ve Eski Bedesten'i ona vakıf yaptı. 1419'da bitirilen bu binaların mimarı, Hacı İvaz Paşadır. Türbesinin karşısında bulunan medresesi bugün müzedir. Cami ve türbesindeki çiniler ve ağaç oymalar değerli sanat eserleridir. Ayrıca, Edirne'de de bir cami (Camii Atik) ve bu camiye vakıf olmak üzere bir bedesten kurdurdu. Amasya'daki Şehzade türbesini yaptırdı (1410).

I. Mehmet (Minyatür: Kıyafetül'l-İnsâniyye fi Şemâill'i-Osmâniyye: }

II. MURAT

I. DÖNEM SALTANAT SÜRESİ : 23 yıl (1421 - 1444)

II. DÖNEM SALTANAT SÜRESİ : 5 yıl (1446 - 1451)

HAMMER'İN DE BELİRTTİĞİ GİBİ, "MEMLEKETİNİ ŞEREFLİ VE DOSDOĞRU YÖNETEREK MİLLETİNİN HÂTIRASINDA DİNDAR, LÜTUFKÂR, ADİL VE METİN BİR HÜKÜMDAR ÜNÜ BIRAKTI. SAVAŞTA OLDUĞU GİBİ BARIŞTA DA SÖZÜNÜN SADIK ERİYDİ. O, BİLİMSEL SOHBETLERİ SEVER, MUSİKİ, ŞİİR VE EDEBİYATA DÜŞKÜNLÜĞÜ İLE TANINIRDI."

II. Murat tuğralı bir ilâm, 1430
(Topkapı Sarayı Müzesi)

Altıncı Osmanlı padişahı olan II. Murat, I. Mehmet'in (Çelebi) oğludur. Çocukluk yıllarını Amasya'da geçirdi ve iyi bir öğrenim gördü. Daha sonra babasıyla Bursa'ya ve Edirne'ye gitti. 1415'te Osmanlıların en önemli Doğu sınır vilâyeti olan ve Amasya, Çorum, Sivas, Tokat, Osmancık bölgelerinden oluşan Danişmendiye beylerbeyliğiyle Amasya'ya döndü. Kendisine yardımcı olmak için lalası Yörgüç Bey (Paşa) da yanındaydı. 1416'da babasının Selânik'te Düzmece Mustafa ile uğraştığı sırada, Saruhan ve İzmir bölgesine giderek Börklüce Mustafa ayaklanmasını bastırdı. Karatatarların, kendisinin Amasya'dan ayrılmasından yararlanarak ayaklanması üzerine geri döndü.

II. MURAT

Doğum tarihi	: 1404
Doğum yeri	: Amasya
Babası	: I. Mehmet
Annesi	: Emine Hatun (Dulkadirli)
Tahta çıktığı tarih	: 5 Temmuz 1421
Tahta çıktığında yaşı	: 17 yaş, 1 ay
Saltanatının sonu	: 1 Aralık 1444
Tahttan ayrılma sebebi	: II. Mehmet lehine feragat
Saltanat süresi	: 23 yıl, 5 ay
İkinci defa tahta çıktığı tarih	: 1446
Tahta çıktığında yaşı	: 42 yaş, 3 ay
Saltanatının sonu	: 3 Şubat 1451
Tahttan ayrılma sebebi	: Ölüm
Saltanat süresi	: 4 yıl, 5 ay
Ölüm tarihi	: 3 Şubat 1451
Ölüm sebebi	: Felç
Öldüğü yer	: Edirne
Gömülü olduğu yer	: Bursa, Muradiye Camii yanında kubbесinin üzeri açık olan türbesinde.
Valilikleri	: Amasya

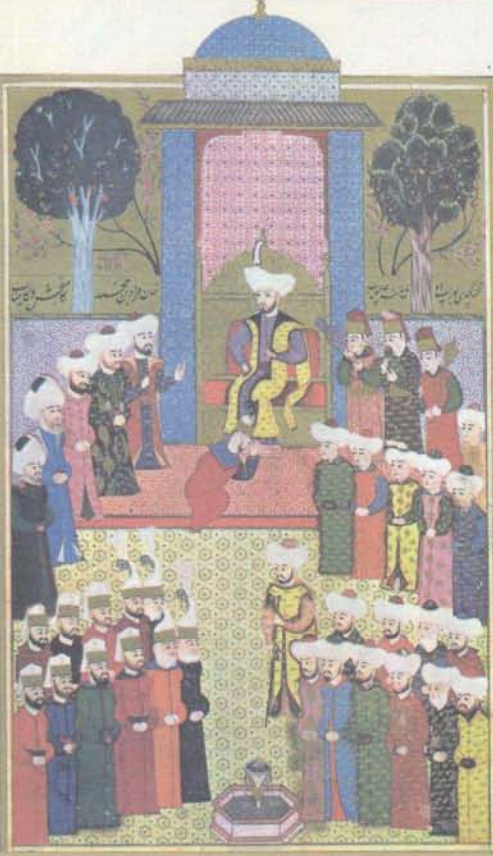

II. MURAT (1404 -1451) (Tablo: Kapıdağlı Konstantin)

II. MURAT DÖNEMİ OLAYLARI

1421

■ İkinci Murat, Bursa'da tahta çıktı.

II. Murat'ın Bursa'da cülusu
(Minyatür: Hünernâme)

■ Şehzade Mustafa Çelebi Olayı:

II. Murat, 1421 yılında padişah olduğunda, Bizans İmparatoru Manuel, kendisini kutlarken, aynı zamanda tehdit ediyordu. İmparator, II. Murat'a, iki erkek kardeşini İstanbul'a göndermesini, aksi halde Mustafa Çelebi'yi serbest bırakacağını bildirdi. İsteği kabul edilmeyince, Limni adasında bulunan Mustafa Çelebi'yi ve Aydınoğlu Cüneyt Bey'i serbest bıraktı.

Çelebi Mehmet döneminde giriştiği mücadeleyi kaybeden Mustafa Çelebi, II. Murat döneminde, Bizans imparatorunun yardım ve teşvikiyle yeniden saltanat mücadelesine girdi. Gelibolu'ya çıkan Mustafa Çelebi, Rumeli'deki halk ve askerler tarafından padişah olarak tanındı. Bu arada Karamanoğulları, Gemiyanogulları, Menteşoğulları ve Candaroğulları da Osmanlılara karşı saldırıya geçti.

Mustafa
Çelebi'nin
bastırdığı akçeŞEHZADELİĞİNDE BABASIYLA
BİRLİKTE SAVAŞLARA
KATILİYOR

Danışmendiye, o sırada beyliklerin hem birbiriyle hem de Osmanlı Devleti'yle çekiştiği bölgelerden biriydi; II. Murat babasının bu beyliklerle yaptığı savaşlara katıldı. İsfendiyaroğlu Hamza'nın elinden Samsun yöresini aldı (1421). Daha sonra, ölmek üzere olan babası tarafından Bursa'ya çağıldı, ama kente vardığında babası ölmüştü. Bunun üzerine Yeniçerilerin ve devlet büyüklerinin desteğiyle Osmanlı tahtına çıktı (25 Haziran 1421). Ama I. Mehmet ölmeden önce öteki oğullarının öldürülmesini engellemek için vasiyetinde bazı önlemler almıştı. Buna göre, II. Murat Edirne'de tahta çıkacak, Anadolu'nun yönetimi Mustafa'da olacak, Yusuf ve Mahmut, Bizans imparatorunun yanında kalacaklar, Bizans imparatoru da Çelebi Mehmet'in kardeşi Düzmece Mustafa Çelebi'yi serbest bırakmayacak ve II. Murat da Bizans'a bu konudaki masraflar karşılığı para ödeyecekti.

II. MURAT'IN TAHTA ÇIKIŞI

Ama II. Murat tahta çıkınca Yusuf ve Mahmut'u Bizans'a vermeyerek, Tokat'a gönderdi. Buna kızan Bizans İmparatoru II. Manuel Palaiologos, Limni'de sürgün yaşayan Düzmece Mustafa'yı serbest bırakarak, yanına kattığı kuvvetlerle Gelibolu'da bağımsızlık kurması için kışkırttı.

II. Murat

II. Murat, Bizans İmparatoru Manuel'i cezalandırmak amacıyla İstanbul'u kuşattı. İstanbul'un 1491'de yapılmış bir gravürü.

Bizans, gerçek padişah olarak II. Murat'ı değil, Mustafa'yı tanıdığını ilân etti. II. Murat'a karşı beylikler de ayaklanmış ve Osmanlı Devleti çözülme durumuna gelmişti. Germiyanoglu Yakup Bey de II. Murat'ın padişahlığını tanımıyor, yanında bulunan I. Mehmet'in küçük oğlu Mustafa Çelebi'yi destekliyordu. Karamanoğullarının Göller yöresini işgal etmesini, Menteşeoğullarının bağımsızlık ilânını, Aydınoğulları ve Saruhanogullarının topraklarını geri almasını, İsfendiyoğullarının da Osmanlıları tutan Kasım'ı kovmasını II. Murat kabul etmek zorunda kaldı.

Mevlîd yazarı Süleyman Çelebi'nin
Bursa'daki türbesi
(Tablo: Şefik Bursalı, İstanbul Belediyesi
Resim Koleksiyonu)

II. MURAT DÖNEMİ OLAYLARI

1422

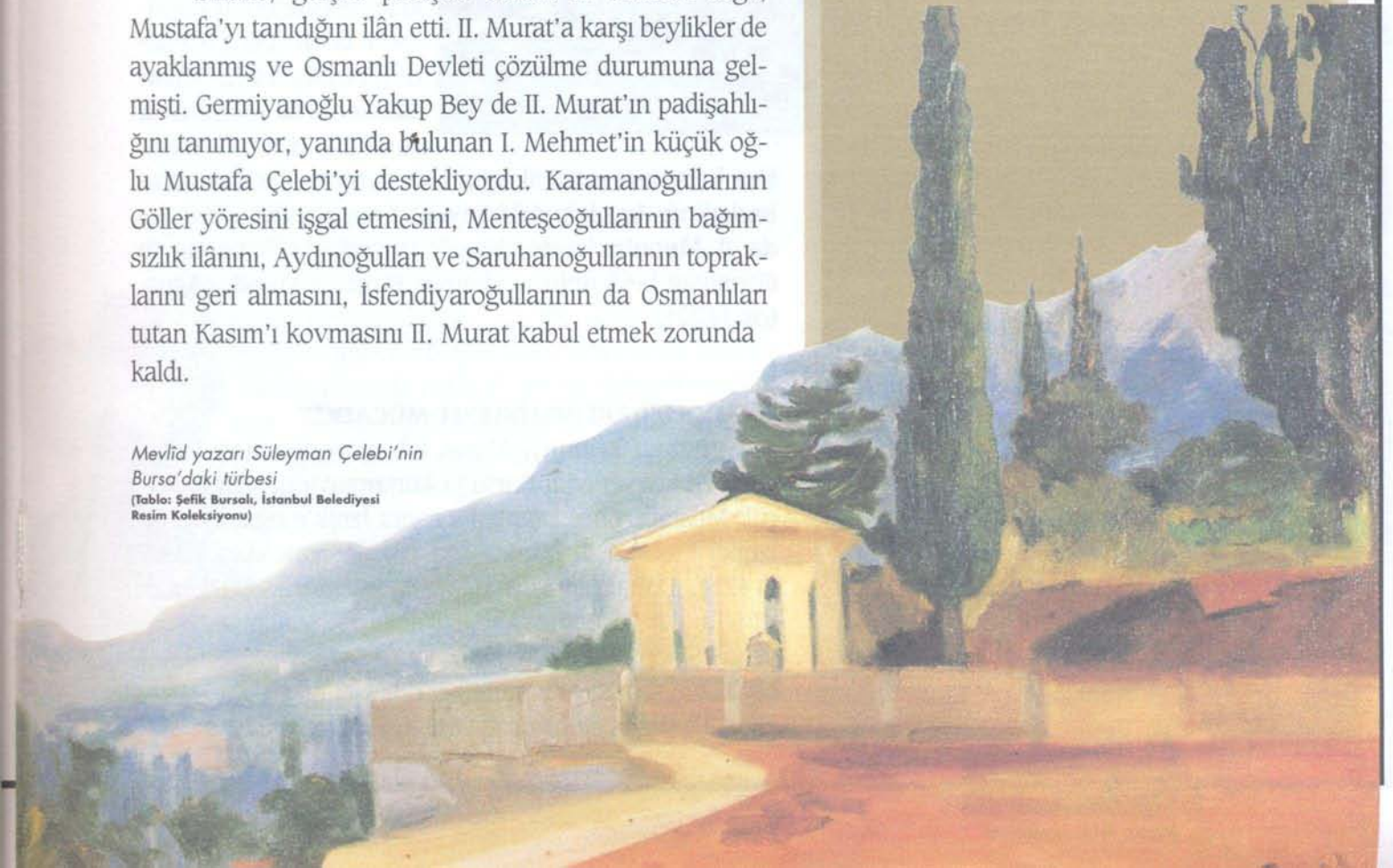
■ II. Murat'la amcası Şehzade Mustafa Çelebi arasındaki Ulubat Savaşı:

II. Murat, Şehzade Mustafa'nın Edime'de padişah olarak tanınması üzerine amcası Mustafa Çelebi'ye karşı harekete geçti. Rumeli Beylerbeyi Bayezid Paşa, Mustafa Çelebi'nin üzerine gönderildi. Rumeli askerlerinin Mustafa Çelebi'ye katılması üzerine Bayezid Paşa da Mustafa Çelebi'nin yanında yer aldı. Edime'de padişahlığını ilân eden Mustafa Çelebi, daha sonra Anadolu'ya geçerek Bursa'ya doğru ilerledi. Ulubat civarında yapılan savaşı kaybeden Mustafa Çelebi, Rumeli'ye kaçtı. Edime'de yakalandı ve kale burcuna asılarak idam edildi.

■ İstanbul Kuşatması:

II. Murat, Mustafa Çelebi olayı nedeniyle İmparator Manuel'i cezalandırmak için İstanbul'u kuşattı (1422). İmparator Manuel, bu kuşatmadan kurtulmak amacıyla II. Murat'ın kardeşi Küçük Mustafa Çelebi'yi isyana kışkırttı. Küçük Mustafa Çelebi, Karamanoğulları ve Germiyanogulları'ndan aldığı kuvvetlerle Bursa'yı kuşattı. Halkın rica ve hediyeleri sonunda, Bursa'yı almaktan vazgeçen Küçük Mustafa Çelebi, İznik'e geldi ve şehri aldı. II. Murat, bu olay üzerine İstanbul kuşatmasını kaldırırken, Bizans, bir kez daha amacına ulaşmış oluyordu. İznik üzerine yürüyen II. Murat, şehzadenin yakın adamlarını elde ederek, kardeşini yakaladı ve idam ettirdi.

■ Dinî edebiyatımızın şaheserlerinden "Mevlîd" manzumesinin yazarı Süleyman Çelebi, Bursa'da öldü.

II. MURAT DÖNEMİ OLAYLARI

1423

- Osmanlı topraklarına akınlar yapan ve çeşitli huzursuzlukların kaynağı hâline gelen Eflâk, Arnavutluk ve Mora üzerine seferler düzenlendi.

1424

- Candaroğlu İsfendiyar Bey'in Osmanlı hâkimiyetini kabulü:

II. Murat, şehzadeler olayından sonra, Anadolu Türk birliğini yeniden kurtarmak amacıyla harekete geçti. Önce, Candaroğulları üzerine gidildi. İki taraf arasında yapılan savaşta kaybeden İsfendiyar Bey, kaçarak Sinop kalesine sığındı. Bu yenilgiden sonra İsfendiyar Bey, barış istedi ve torununu II. Murat'a eş olarak verip arada akrabalık kuruldu.

Sinop (Gravür: Bertrand, 1875)

1425

- Almanya ve Macaristan'la iki yıl için mütareke imzalandı. 1411'de Almanya imparatorluğuna seçilen Macar Kralı Sigismund, on dört yıl sonra tebrik edildi. Kendisine hediye olarak kıymetli Türk halıları ve kumaşları gönderildi; imparator da altın kabızalı bir kılıç, atlar ve kumaşlar yolladı.

Macar Kralı Sigismund

TAHT KAVGALARI

Gelibolu'ya çıkan II. Murat'ın amcası Düzmece Mustafa Çelebi'ye kale dışında, kimse direnemedi. Mustafa Çelebi, hisarın ele geçirilmesini İzmiroğlu Cüneyt'e bırakarak Edirne'yi almak üzere yola çıktı, veziriazam Bayezid Paşa'yı Sazlıdere'de yenerek Edirne'ye girdi ve tahta oturdu. Bu arada Gelibolu hisarı alınmış, Mustafa'nın kuvvetleri boğaza egemen olmuştu. II. Murat, amcasına karşı harekete geçmeden önce Sırpların, Macarların desteğini sağladı (1421). Mustafa Çelebi, 20 Ocak 1422'de kalabalık bir süvari ve piyade ordusuyla Gelibolu'dan Anadolu'ya geçince, II. Murat ilk önlem olarak Ulubat köprüsünü yıktırarak Bursa yolunu kapadı. Yeniçeriler de Ulubat ırmağı kıyısında başarılı bir savunma yaptılar. Bu arada kimi uç beyleri de II. Murat'ın tarafına geçince, ordusu Hacı İvaz Paşa tarafından ordusu kılıçtan geçirilen Mustafa Çelebi, Gelibolu'ya çekilmek zorunda kaldı, ama Cenevizlilerin gemileriyle karşı kıyıya geçen II. Murat tarafından yakalanarak Kızılbaş Yenicesi'nde idam edildi (1422).

İSTANBUL KUŞATMASI

II. Murat bu gelişmelerden sorumlu saydığı Bizans imparatoru II. Manuel Palaiologos'u cezalandırmak için 50 gün süreyle İstanbul'u kuşattıysa da bir sonuç alamadı (Haziran 1422). Bundan sonra da karışıklıklar sürdü. Venedik, Osmanlı-

lara karşı cephe alarak güçlü bir donanma hazırlamaya başladı ve Anadolu'daki beylikler ayaklandılar. Bu arada, II. Murat'ın kardeşi Küçük Mustafa da, Karaman ve Germiyan beylerinin yardımıyla Bursa'yı kuşattı (Ağustos 1422).

ANADOLU'DAKİ BEYLİKLERLE MÜCADELE

Bunun üzerine II. Murat, Edirne'ye döndü ve Mihailoğlu ile kuvvetlerini Bursa'yı kurtarmaya gönderdi. Küçük Mustafa, önce İstanbul'a sonra İzmit'e sığındıysa da İzmit'i kuşatan II. Murat, onu yakalayarak idam ettirdi (1423). Daha sonra, Anadolu'da egemenliği sağlamak için Taraklı ve Borlu'ya kadar ilerleyen İsfendiyar Bey'i yendi. Sinop kalesine sığınan İsfendiyar Bey ile anlaşarak bağlılığını sağladı. Karamanoğlu II. Mehmet, Antalya'yı kuşattığı sırada ölmüştü. II. Murat, Karamanoğulları ara-

sındaki taht kavgalarından yararlanarak tahta çıkardığı İbrahim Bey ile anlaşıp Hamidili'ni ve Kayseri yöresini geri aldı. Öte yandan, Bizanslılar yapılan anlaşmayla Selânik'i, Venedik'e bırakmışlardı (1423). Ama bu durumu kabul etmeyerek Selânik'i kuşattılar; Venedik Selânik'e karşılık her yıl vergi vermeyi önerdi. II. Murat, İstanbul'un Venedik'in eline geçebileceğini düşünerek Cenevizliler aracılığıyla Bizans imparatoru II. Manuel ile anlaştı (1424). Bu sırada İzmir beyliğini ve Aydıneli'ni alan Cüneyt'in ardından, Anadolu'da öteki beyler de başkaldırıncı yeniden karışıklık doğdu. 1425'te Anadolu beylerbeyi Hamza Bey'in kuvvetleri Cüneyt Bey'i İpsala kalesinde kuşatıp öldürdü. İzmir ve Aydıneli ile Antalya ve Korkuteli'ni ellerinde tutan Tekeoğullarının toprakları da ele geçirildi.

VENEDİK SEFERİ VE OSMANLI-MACAR SAVAŞI

1426'da Türk denizcileri Venedik topraklarına sefer yapmaya başladılar. Drac'ı kuşattılar, ancak savaşa Macarlar da karışınca, II. Murat, Tuna'ya, aşarak, Macarları yendi. Sırp toprakları yağma edildi. Sırp despotu Stefan Lazaroviç anlaşılmak zorunda kaldı. II. Murat, Lazaroviç'in ölümünden sonra, yerine geçen Georgi Vulkoviç'i tanımayınca Osmanlı-Macar savaşı yeniden başladı. Macar kralı Sigismond yenilerek kaçtı. Yeni despot Georgi Vulkoviç eski anlaşmaları yeniledi. Eflak beyi de Osmanlılara bağlandığını ilân etti. Venedikliler, Osmanlılara yeniden başvurarak, yıllık vergiyi artırıp Selânik'i elde tutmak istediler. Ama bu istekleri kabul edilmedi. Bu arada Venedik ile anlaşılan Karamanoğulları, Hamidili'ni ele geçirdiler. Herat hükümdarı Timuroğlu Şahruh'un ilerlemesinden yararlanan Venedik, Gelibolu limanına saldırdı, ama bir başarı elde edemeyince geri çekilmek zorunda kaldı. II. Murat, Şahruh'a saldırmaktan çekinmişti; ama Şahruh, Karakoyunluların yendikten sonra daha fazla ilerlemeyerek Herat'a çekildi (1429).

II. Murat, 1430'da Selânik'i Venedik'ten alarak bir anlaşma imzaladı (Temmuz 1430). Buna göre Venedik, Selânik üstündeki Osmanlı egemenliğini tanıyor, Arnavutluk ve İnebahtı egemenliği için de haraç vermeyi kabul ediyordu.

II. Murat

II. MURAT DÖNEMİ OLAYLARI

1425

- **Aydinoğlu Cüneyt Bey yakalandı ve idam edildi:** Şehzade Mustafa Çelebi olayı sırasında kaçarak, kendi topraklarına gelen Aydınoğlu Cüneyt Bey, beyliğinin güçlenmesi için çalıştı. Bunu sağlamak için de, Osmanlılarla yeniden mücadeleye başladı. II. Murat, Cüneyt Bey'in kesin olarak ortadan kaldırılmasına karar verdi. Anadolu Beylerbeyi Hamza Paşa, Cüneyt Bey'in üzerine gönderildi. Ele geçirilen Cüneyt Bey, idam edildi ve İzmir yöresi, Osmanlı topraklarına katıldı.

Aydinoğlu Cüneyt Bey'in öldürülmesinden sonra tüm İzmir, Osmanlı topraklarına katıldı
(Gravür: Morchebeas, Paris, 1839)

- **II. Murat tarafından varlığına son verilen Menteşe Beyliği toprakları Osmanlı hâkimiyetine geçti.**

1426

- **Teke Beyliği işgal edildi.** Antalya'ya hücum eden Karamanoğlu Mehmet Bey, kaleden atılan bir güllenin isabet etmesi sonucu öldü ve Karamanoğlu kuvvetleri, Antalya kuşatmasını kaldırarak çekildiler.

1427

- **Germiyanoglu beyi II. Yakup öldü. Bıraktığı vasiyetname gereği, ülke toprakları, vâris olarak gösterdiği II. Murat'a verilerek Osmanlı hâkimiyetine girdi.**

Germiyanoglu beyi II. Yakup Bey'in erkek çocuğu yoktu. 1427 yılında Edime'ye gelen II. Yakup Bey, II. Murat'ın konuğu olmuş ve beyliğini Osmanlılara vasiyet etmişti. II. Yakup Bey, Kütahya'ya döndükten sonra vefat etti. II. Yakup Bey'in vasiyeti üzerine Germiyanogulları, Osmanlılara katıldı.

II. MURAT DÖNEMİ OLAYLARI

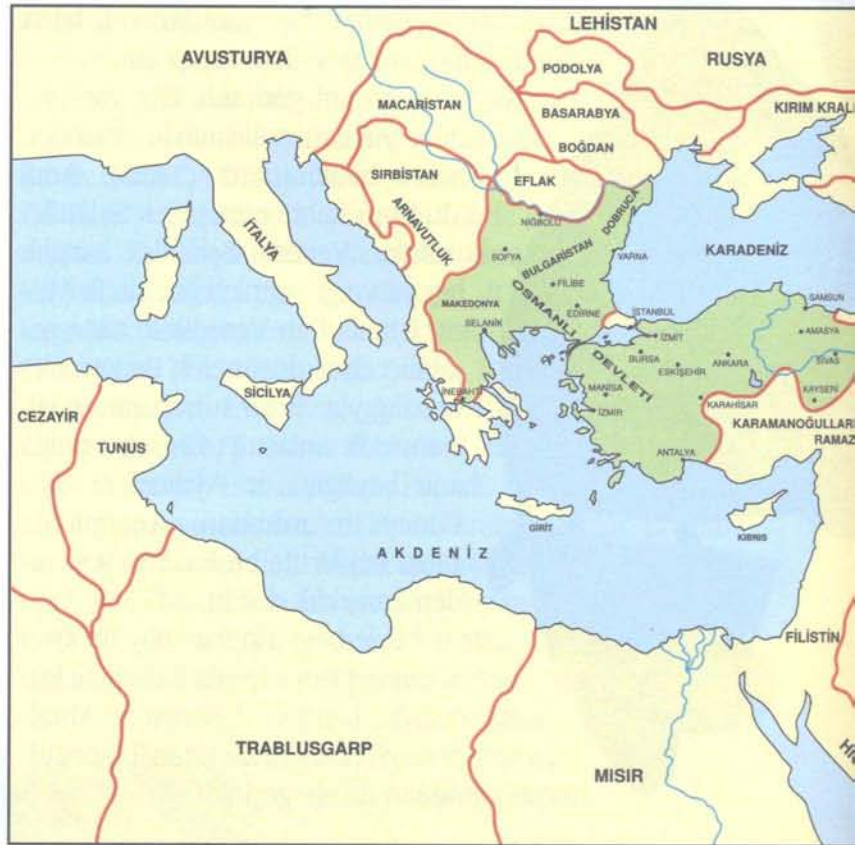
1429

■ Bayramiğin kurucusu Mutasavvıf Hacı Bayram Veli, Ankara'da öldü.

Hacı Bayram Veli: (1352 Solfasol / Ankara - 1429 Ankara); Gerçek adı Numan'dır. Çiftçi olan babası Koyunluca Ahmet'in tarlasında bir süre çalıştıktan sonra, öğrenim görmek için Ankara'daki Karamedrese'ye gitti. Bu okulu bitirince Bursa'ya giderek bir süre de orada eğitim gördü. Önceleri Halveti ve Nakşibendi tarikatlarından etkilendi, kısa zamanda bilgisi ve etkili konuşmalarıyla ün kazandı. Şeyh Hamidüddin tarafından Kayseri'ye çağıldı. Bir süre Kayseri'de kaldı. Şeyh Numan'a, Kurban Bayramı'nda geldiği için "Bayram" adını verdi. Hacı Bayram bundan sonra kendini tasavvufa adadı. Bayramilik tarikatının temellerini burada oluşturdu. Düşüncelerinin şeriatla bağdaşmaması yüzünden önce kovuşturulmaya uğradıysa da sonra II. Murat tarafından Ankara'daki Karamedrese'ye ve sonra da Bursa Medresesi'ne müderris olarak atandı. Şeyh Hamidüddin'in ölümünden sonra müderrisliği bırakarak, yaşamını tekkesinde çevresine toplananları yetiştirmekle geçirdi. Düşüncelerini, yazdığı öz Türkçe şiirlerle anlattı. Hacı Bayram Veli'ye göre, tek gerçek olan Tanrı'ya ulaşmak, ancak onu gönülde bir ışık olarak görebilmekle sağlanır. Bunu ancak algınlığın en üst aşamasına çıkmış kişi başarabilir. Tanrı'yı anma ilkeleri bilginin öğeleridir, varlık denen bütünü oluştururlar. Bayramilik tarikatının görüşleri bütün varlık türlerini Tanrı'nın bir yansıması sayan yeni-Platoncu akımdan kaynaklanmaktadır. Hacı Bayram Veli, felsefeden kaynaklanan bu inanç öğelerini doğrudan inceleyerek değil, tasavvuf geleneğiyle öğrenmiştir. Hacı Bayram Veli'nin ölümünden sonra, kurduğu Bayramilik tarikatı, bin Akşemsettin'in kurduğu Şemsîye, diğeri Bursalı Ömer Dede'nin kurduğu Melamiye olmak üzere iki kola ayrıldı. Hacı Bayram'ın gerek tarikatlar, gerek halk ve divan şiiri üzerindeki etkisi yüzyıllarca sürdü.

Hacı
Bayram
Veli

II. Murat'ın son dönemlerinde Osmanlı Devleti

EFLÂK SEFERİ

Rumeli beylerbeyi Sinan'ın Yanya'yı fethettiği sırada çıkan Arnavut beyleri ayaklanması, II. Murat tarafından bastırıldı (1433). Bu beylerin Macaristan ile ilişki kurması üstüne Macar kralı Sigismund, II. Murat'a elçi gönderip, Bosna, Sırbistan, Eflak ve Bulgaristan üstünde hak ileri sürdü. Bosna kralı ve Sırp despotu, Sigismund'u destekliyordu. Macarlar, ölen Eflak beyi yerine I. Vlad Drakul'u Eflak beyi yaptılar. Bu arada Karamanoğlu II. İbrahim, Osmanlı topraklarına saldırınca, II. Murat Anadolu'ya geçerek Akşehir, Konya, Beyşehir ve Hamideli'ni aldı; İbrahim Bey barış isteyerek Osmanlılara bağlandı. II. Murat daha sonra Rumeli'ye geçti. Sırp despotluğunu ortadan kaldırarak Eflak beyi I. Vlad Drakul'u Osmanlı Devleti'ne bağladı (1437).

II. Murat, 1438'de yeniden Macaristan üstüne sefer açarak Eflâk'ı aldı. 1440'ta Belgrad'ı kuşattı. 6 aylık kuşatmadan sonuç alınamayınca, Macarlar Hunyadi Yanoş komutasında saldırıya geçerek Osmanlıları Bosna'dan çıkardılar. 1442'de Şahabettin Paşa'nın ordusu da Eflak'ta başarı sağlayamadı. Karamanoğlu İbrahim Bey'in Akşehir ve Beyşehir üstüne yürümesi (1443). II. Murat'ın Karaman iline gelerek Konya ve Larende'yi

yağmalamasına yol açtı. II. Murat, İbrahim Bey ile anlaştıktan sonra Edirne'ye döndü; onun bu yokluğu sırasında da Hunyadi Yanoş, Sırp despotu ve yeni Macar kralı Ladislas'ın desteğiyle Tuna'yı geçerek, Rumeli'deki Osmanlı kuvvetlerini yendi ve Sofya ile Niş'i ele geçirdi. Bu başarı, başta Papa IV. Eugenius olmak üzere bütün Hristiyan dünyasında yeni bir Haçlı seferi umudu yarattı.

SEGEDİN ANTLAŞMASI

Arnavutluk ayaklanması ve Karamanoğullarının Akşehir ve Beyşehir'i ele geçirmeleri üstüne, II. Murat, Macarlarla Segedin Anlaşması'nı imzalamak zorunda kaldı (1444). Buna göre, Sırp despotluğu yeniden kuruluyor. Tuna sınır

oluyor, Bulgaristan Osmanlılara bağlı kalıyordu. II. Murat, Karamanoğlu beyliği ile de Beyşehir, Akşehir ve Seydişehir'i Karamanoğullarına bırakan anlaşmayı imzaladı.

II. MURAT DÖNEMİ OLAYLARI

1429

■ Sadrazam Çandarlı İbrahim Paşa öldü.

■ Din alimlerinden Mutasavvıf Emîr Sultan, Bursa'da öldü.

Emir Sultan: (1368 Buhara-1429 Bursa): Asıl adı Seyyid Şemseddin Muhammed bin Ali el-Hüseynî el-Buharî'dir. Hak arasında Emir Seyyid, ya da Emir Sultan diye anılır. Babası çömlükçiydi. Öğrenimini Buhara'da yaptı. Tasavvuf akımlarından etkilenecek Kübreviyye tarikatına girdi. Bazı kaynaklara göre İmamiyye mezhebine bağlıdır. Hac dönüşünde bir süre Medine'de kaldıktan sonra Bursa'ya geldi ve bugün Emir Sultan adını taşıyan Gökdere semtine yerleşti. Sadreddin Konevî'nin "Miftahü'l Gayb" (Bilinmeyenin Anahtarı) adlı yapıtını okuyarak Molla Fenarî'den icazet aldı. Kısa zamanda pek çok taraftar buldu. Yıldırım Bayezid'in kızı Hundi Hatun ile evlendi. Timur'un Bursa'ya gelişinde tutsak edildiyse de kısa bir süre sonra serbest bırakıldı. II. Murat'ın İstanbul kuşatmasına katıldı (1422). Emir Sultan, birçok padişah ve halk tarafından emiş bir kişi olarak tanınmış ve saygı görmüştür. Yahya Efendi'nin "Menakibü'l Cevahir", Nîmetullah'ın "Menakib-ı Emir Sultan", Senai'nin "Keşifnâme", Hüsami'nin "Zebdetü'l-Menakib" adlı yapıtlarında Emir Sultan'ın yaşamı ve yetenekleri konusunda bilgiler verilmiştir.

Emir Sultan adına ölümünden sonra karısı Hundi Fatma Hatun'un yaptırdığı cami (Görüntü: Thomas Allom)

II. MURAT DÖNEMİ OLAYLARI

1430

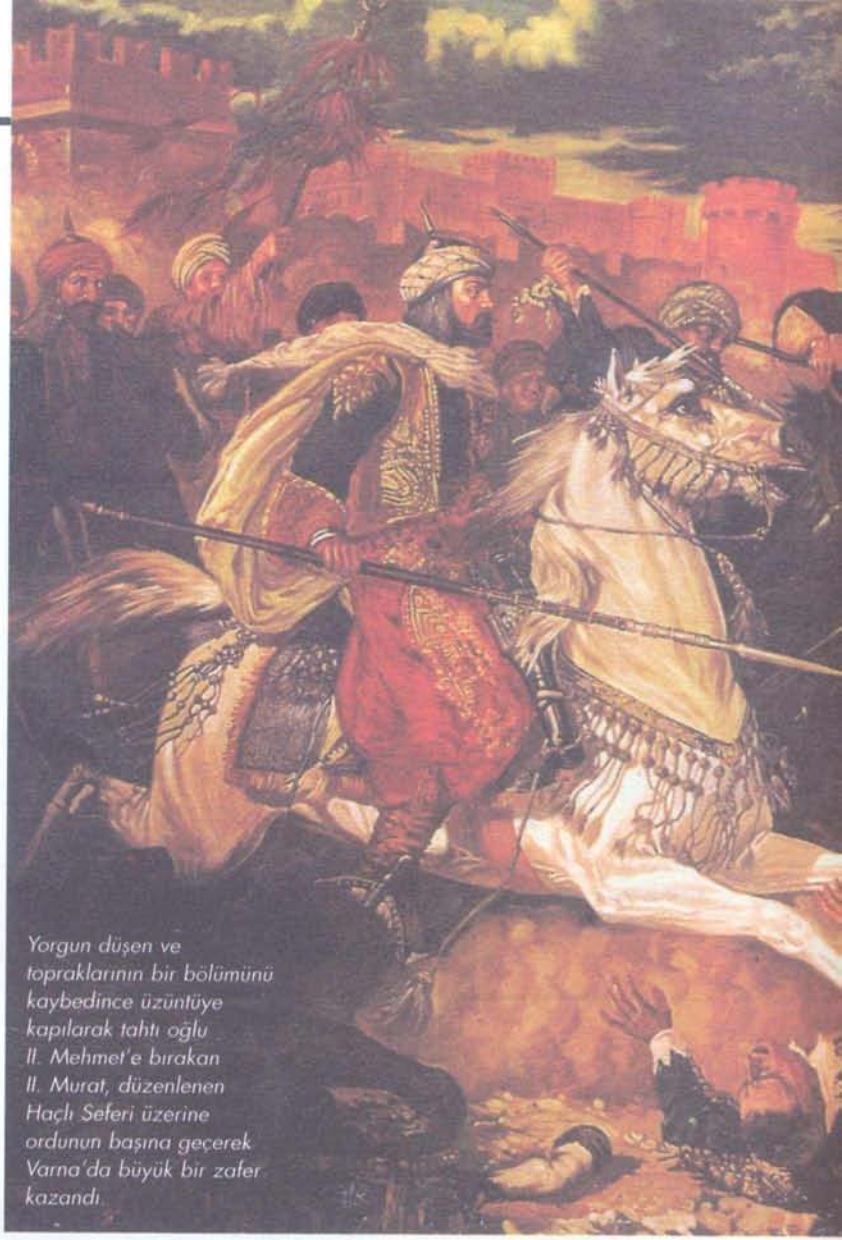
- Venediklilerin eline geçmiş bulunan Selânik, üçüncü kez ele geçirildi.

1431

- Divan edebiyatının önemli şairlerinden Şeyhî öldü.

Şeyhî (1375 Kütahya - 1431 Kütahya): Asıl adı Yusuf Sinanettin'dir. Yetiştği yıllar doğduğu kentte, sonra İran'da öğrenim gördü, hekim oldu. Dönüşünde Germiyanoglu II. Yakup'a hekimlik ve musahiplik yaptı. Ankara'ya giderek (1415) Çelebi Sultan Mehmet'in özel hekimliğinde bulundu. Hizmeti karşılığında kendisine timar olarak verilen Tokuzlu köyüne giderken yolda soyulması üzerine ünlü yapıtı "Hamame"yi yazdı. II. Murat tarafından saraya alındı. Padişahın isteğiyle yazmaya başladığı "Hüsrev ü Şirin Mesnevisi"ni bitiremeden öldü. "Feilâtün mefâilün feilün" ölçüsüyle mesnevi biçiminde yazılan ve 120 beyitten oluşan "Hamame" (Eşek kitabı anlamına) öykülemesindeki ustalığı ve toplumsal yaşam biçimini alaya bir tarzda eleştiren içeriğiyle hiciv edebiyatında önemli bir yer tutar. Dili, imajları ve canlı betimlemeleriyle çağının büyük şairleri arasında sayılan Şeyhî, tasavvuf düşüncesinin öğeleri ile klasik Fars şiirinin özelliklerini yetkince birleştirerek, divan edebiyatına katkıda bulunmuştur.

- İtalyan beylerinin hâkimiyeti altındaki Yanya halkı, II. Murat'a başvurarak özgürlüklerine doku-nulmaması koşuluyla kenti Osmanlı idaresine teslim ettiler.

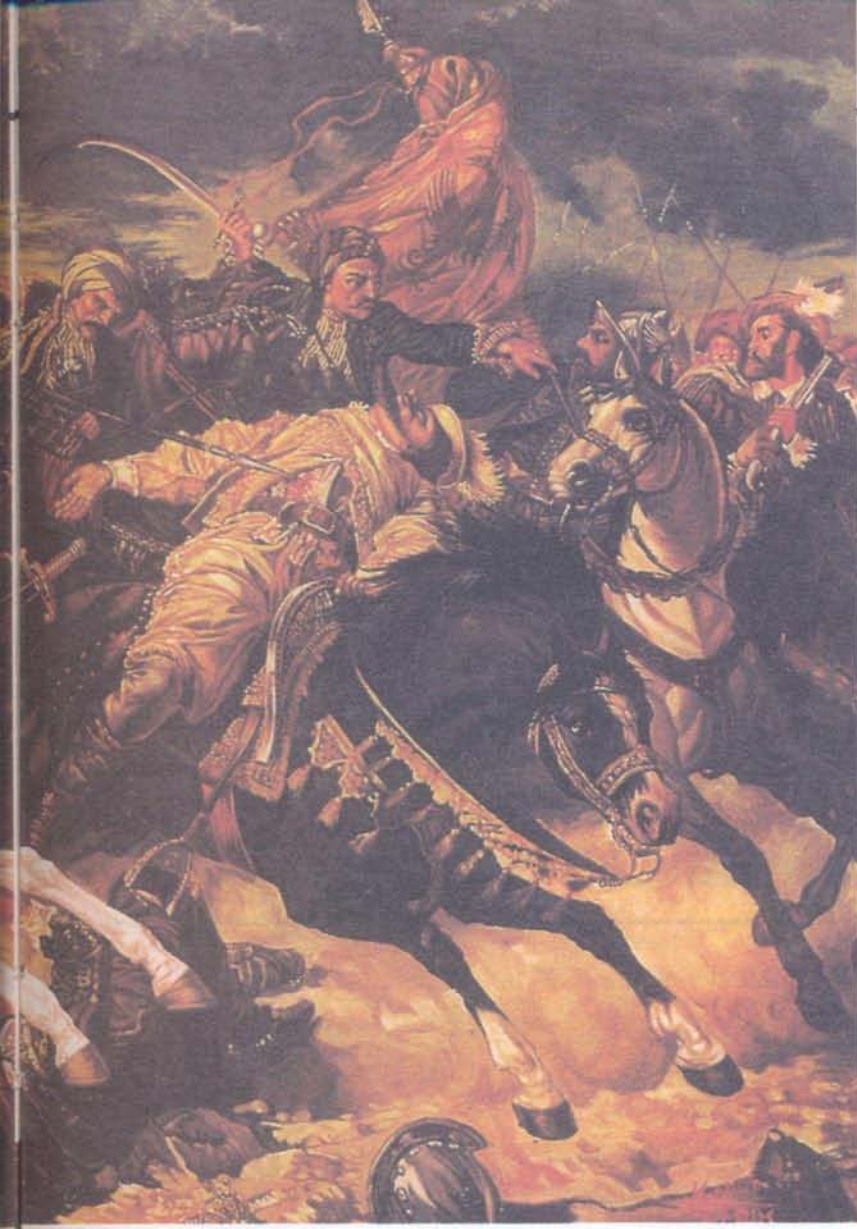
Yorgun düşen ve topraklarının bir bölümünü kaybedince üzüntüye kapılarak tahtı oğlu II. Mehmet'e bırakan II. Murat, düzenlenen Haçlı Seferi üzerine ordunun başına geçerek Varna'da büyük bir zafer kazandı.

VARNA SAVAŞI

Yaşamının hareketli geçmesi nedeniyle yorgun düşen ve topraklarının bir bölümünü yitirmesi nedeniyle üzüntüye kapılan II. Murat, tahtı oğlu II. Mehmet'e bırakarak Manisa'ya çekildi. Osmanlı tahtına 12 yaşında bir çocuğun geçtiğini gören Bizans, Venedik ve Papalık ile Hunyadi Yanoş,

19. yüzyılda yapılan bir gravürde Yanya'daki Tepedelenli Ali Paşa Sarayı

anlaşmayı bozmak için Macar kralına baskı yaparak yeni bir Haçlı seferi düzenlediler. Bu arada, II. Mehmet'in adamları Zağanos ve Şahabettin paşalar ile Çandarlı Halil Paşa iktidar savaşımına girmişti. İşte böyle bir ortamda Macar ve Eflâk orduları Varna'ya ulaştı. Venedik donanması Gelibolu boğazını kapadı. II. Murat, Edirne'ye gelecek ordunun yönetimini üstlendi. Varna'da yapılan savaşta haçlılar yenildi ve Ladislas öldürüldü (1444).

II. Murat

II. MURAT DÖNEMİ OLAYLARI

1432

- Geleceğin İstanbul Fatihi Şehzade Mehmet (Fatih Sultan Mehmet), Edirne'de doğdu.

II. Mehmet'in çocukluk defterindeki yazı ve desenler (Topkapı Sarayı Müzesi).

1435

- Osmanlılar aleyhine Macaristan ve Eflâk hükûmetleriyle işbirliği yapan ve Osmanlı topraklarına saldıran Karamanoğlu İbrahim Bey, Konya'da mağlûp edildi. Yenilen İbrahim Bey, İçel'in dağlık bölgelerine kaçtı.
- Sırp Kralı Yorgi Brankoviç, güzelliğiyle meşhur kızı Prenses Mara'yı II. Murat'a eş olarak sundu ve Sırp Krallığı, Osmanlı Devleti'ne bağlandı.

1436

- Edirne'de Muradiye Camii yapıldı.

1437

- Evrenosoğlu Ali Bey'in kumandasında Macaristan'a bir akın düzenleyen Türk akıncıları, Transilvanya'ya kadar ilerlediler.

1439

- II. Murat, Macar kralı ile ittifak yapan Sırp Kralı Jorj Brankoviç'in oturduğu başkent Semendire'yi fethetti. Kızı Mara'yı II. Murat'a vererek akraba olan Brankoviç ise yenilgi üzerine Macaristan'a kaçtı.

1441

- Belgrad kuşatması: Osmanlı ordusu ile Sırp ordusu arasında yapılan savaşlarda bir netice alınmadı ve altı ay süren kuşatma, bir sonuç alınmadan kaldırıldı.

II. MURAT DÖNEMİ OLAYLARI

1442

■ Transilvanya prensi ve Macar ordusu Başkumandanı Jan Hunyat (Hunyadi Yanoş), Mezid Bey kumandasında Transilvanya'ya giren Türk akıncılarını Hermanstad (Erdel) önünde mağlûp etti. Mezid Bey ve oğluyla birlikte 20.000 Türk akıncısı öldürüldü.

■ Jan Hunyat (Hunyadi Yanoş), Hermanstad (Erdel) yenilgisinin intikamını almak için sefer düzenleyen Hadım Lala Şahabettin Şahin Paşa komutasındaki 40.000 kişilik Osmanlı ordusunu Vasag'da yapılan savaşta ikinci kez mağlûp etti.

Jan Hunyat (Hunyadi Yanoş)

1443

■ Karamanoğlu Seferi:

Karamanoğlu Mehmet Bey, şehzadeler olayından yararlanarak, bir kısım Osmanlı topraklarını işgal etmişti. Mehmet Bey'in ölümünden sonra, çocukları arasında taht kavgası çıktı. Osmanlılara sığınan İbrahim Bey, II. Murat'ın yardımıyla Karaman tah-tını elde etti. II. Murat, kız kardeşini de Karamanoğlu İbrahim Bey'e verdi. İbrahim Bey, kendisine yapılan yardımlara rağmen Osmanlılara karşı düşmanca tutumunu sürdürmeye devam etti. Osmanlılar aleyhine Macarlarla ittifak yaptı. II. Murat, 1435'teki seferden sonra 1443'te Karamanoğulları üzerine ikinci bir sefer yaptı. Her iki savaşı da kaybeden İbrahim Bey, affedilerek, beyliğinin başında bırakıldı.

Karamanoğullarının başkenti Karaman
(Gravür: E. J. Davis, 1879, Londra)

1444

■ Avrupa ülkelerini harekete geçirip Türklere karşı yeni bir Haçlı seferi düzenleyen Jan Hunyat (Hunyadi Yanoş), Sofya yakınlarındaki İzledi Derbendi ve Niş yakınlarındaki Morova'da yapılan savaşlarda Osmanlı ordusunu mağlûp etti.

Varna Meydan Savaşı (Tablo: Chelebowsky, İstanbul Askeri Müzesi)

Zaferden sonra II. Murat, yeniden Manisa'ya çekildi. Bir buçuk yıl sonra Edirne'deki Yeniçeri ayaklanması üzerine Edirne'ye döndü. Yeniden tahta geçti (1446). Hemen sefere çıkarak Arnavutluk ayaklanmasını bastırdı. Mora ve Eflâk'ı kendine bağladı. Bu arada padişahla anlaşmak isteyen Eflâk beyi I. Vlad Drakul, I. Hunyadi Yanoş tarafından öldürüldü.

Arnavutluk seferinden sonra II. Murat'ın Sofya'ya geçmesi, Hunyadi Yanoş'u yeniden harekete geçirdi.

II. Murat

VARNA SAVAŞI (10 Kasım 1444)

Balkanlarda uğranılan başarısızlıklar sonucu II. Murat, Karaman seferi dönüşünde Edime'ye gitmedi.

II. Mehmet (Fatih), tahta geçtiği zaman 12 yaşındaydı. Haçlılar, bu durumdan yararlanmak istedi. Segedin Antlaşması'nı zaten bir oyalama olarak imzalamışlardı. Amaçları, iyice hazırlandıktan sonra tekrar saldırıya geçmekti. Kardinal Sezarini, Papa'nın onayı alınmadan yapılan antlaşmanın geçerli olamayacağını ileri sürerek, antlaşmayı geçersiz saydığını ilân etti. Tuna nehrini geçen Haçlılar, Osmanlı topraklarını istilâya başladılar.

Balkanlar'daki bu beklenmeyen gelişme karşısında, başta Sadrazam Çandarlızade Halil Paşa olmak üzere, devlet adamlarının çoğu, II. Murat'ın yeniden tahta geçmesini istediler. Bu amaçla, II. Murat'ı Edime'ye çağırdılar. Ancak, bu konuda paşalar arasında görüş ayrılığı ortaya çıktı. II. Mehmet'in yakın adamı, düşmanın karşılanması için hemen harekete geçilmesi düşüncesindeydiler. Başlarında Halil Paşa'nın bulunduğu bir kısım devlet adamları ise, II. Mehmet'in sefere çıkmasını doğru bulmadılar ve engel oldular. Sonunda, II. Mehmet'in Edime'de kalması ve babasının çağırılması kararlaştırıldı. Bu çağrı karşısında II. Murat, Edime'ye geldi.

1444'te, Varna'da 8-9 saat süren savaşın sonunda Haçlılar yenilgiye uğratıldı. Macaristan Kralı Ladislas öldürüldü. Jan Hunyat, kuvvetlerini da-hi toplayamadan savaş alanından kaçtı.

Haçlıların, Avrupa'nın güneydoğusunu ve İstanbul'u Osmanlılardan kurtarmak amacıyla yaptıkları saldırı, Varna'da yenilgiye uğramalarıyla sonuçlandı. Balkanlarda 500 yıl sürecek olan Osmanlı hâkimiyeti kesinleşti.

II. MURAT DÖNEMİ OLAYLARI

1444

■ Edirne-Segedin Antlaşması

Jan Hunyat karşısında uğranılan yenilgiler ve Karamanoğullarının saldırısı karşısında Osmanlılar güç durumda kaldılar. Bu durum karşısında II. Murat, Macarlarla Segedin Antlaşması'nı yaptı. 1444'te imzalanan antlaşma, Segedin'de Macar kralı tarafından da onaylandı. Bu nedenle tarihimizde Edirne - Segedin Antlaşması olarak yer alır. Bu antlaşmaya göre;

- Sırp Krallığı yeniden kurulacak,
- Macaristan himayesindeki Eflâk, eskiden olduğu gibi Osmanlılara vergi verecek,
- Her iki taraf, Tuna nehrini aşmamaya dikkat edecek,
- Antlaşma 10 yıl devam edecekti.

■ II. Murat padişahlıktan çekildi.

Balkanlardaki başarısızlıklar üzerine II. Murat, padişahlığı, henüz 12 yaşında olan oğlu II. Mehmet'e bıraktı ve Manisa'ya çekildi.

■ Varna Savaşı kazanıldı (10 Kasım 1444).

1445

■ Yeniçerilerin başlattığı Buçuktepe İsyanı üzerine II. Mehmet tahttan çekildi ve babası II. Murat yeniden tahta çıktı.

Buçuktepe Vak'ası: Osmanlı tarihinde ilk yeniçeri ayaklanmasıdır. II. Murat'ın, yenni oğlu II. Mehmet'e (Fatih) bırakarak Manisa'ya çekilmesinden sonra para ayarı düşürülünce, asker ocağı ve piyasa olumsuz yönde etkilendi. Bundan hoşnutsuzluk duyan yeniçeriler, Edime'de çıkan ve kentin önemli bölümüyle çarşısını yok eden büyük bir yangını fırsat bilerek ayaklandılar. Vezir Hadım Şahabettin Paşa'nın konağını yağmalayan ayaklanmacılar, daha sonra bu olaydan ötürü "Buçuktepe" adını alan yere çekildiler. Yeniçerilerin "buçuk akçe" zam yapılarak yatıştırılmalarına karşın bunların, "küçük padişah"ı değil de, babasını istedikleri anlaşıncı, Sadrazam Çandarlı Halil Paşa ve öteki devlet adamları, II. Murat'ı yeniden tahta çağırmak zorunda kaldılar. On üç yaşındaki oğlu II. Mehmet'in yerine II. Murat'ın yeniden tahta çıkması sonucu, ayaklanma son buldu.

1446

■ İkinci kez tahta çıkan II. Murat, Mora şehirlerini geri alan Prens Constanios'a karşı Mora seferine çıktı. Savaşta yenilen Mora despotu haraca bağlandı ve Mora kentleri tekrar Osmanlı egemenliği altına girdi.

Marin isimindeki kâfir elçisi ve maiyeti huzurunda, II. Murat'ın bir hedefe üç defa ok atışı.

(Minyatür: Hünernâme)

II. MURAT DÖNEMİ OLAYLARI

1447

- II. Murat, Arnavutluk kraliyet ailesinden İskender Bey'in isyan etmesi üzerine Arnavutluk'a bir sefer düzenledi. Kroya (Akçahisar) Kalesi kuşatıldı ve yeni bir Haçlı seferi tehlikesi üzerine kuşatma yarım bırakıldı.

1448

- İkinci Kosova Savaşı:

Macar kahramanı ve kral nâibi Hunyadi Yanoş'un çelik miğferinin II. Murat tarafından kılıç darbesiyle parçalanması
(Minyatür: Hunername)

1450

- Arnavutluk'ta isyan eden İskender Bey'e karşı ikinci bir Arnavut seferi düzenlendi. Berat kenti ele geçirildi. Kroya (Akçahisar) Kalesi ikinci kez kuşatıldıysa da alınamadı.

- Bir felç geçiren II. Murat, Edirne'de öldü. Bursa'ya nakledilen cenazesi, kendisinin yaptırdığı Büyük Cami'nin yanındaki türbesine defnedildi.

Kosova Savaşı'nı gösteren bir tablo

İKİNCİ KOSOVA SAVAŞI (1448):

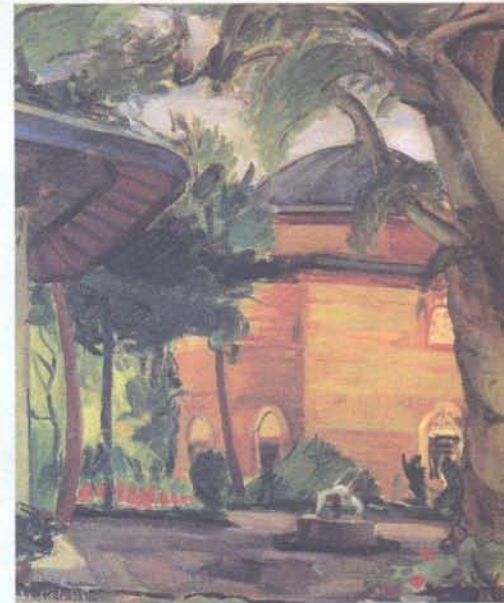
Varna'da uğradığı yenilginin izlerini silmek isteyen Hunyadi Yanoş (Jan Hunyat), 1448'de kalabalık bir ordu ile yeniden saldırıya geçti. II. Murat, Haçlıları Kosova'da savaşa mecbur etti. Üç gün süren bu savaş, kesin bir Türk zaferiyle sonuçlandı. Hunyat, kurtuluşu yine kaçmakta buldu.

İkinci Kosova zaferi sonucu Orta Avrupa ülkeleri, uzun süre savunma durumuna geçmek zorunda kaldılar. Türkleri, Tuna'nın güneyinden değil atmak, ellerindeki toprakları koruyabilme çabasına düştüler. Bu zafer, Türklerin Balkanlarda kesin olarak yerleşmesini sağladı.

II. MURAT'IN ÖLÜMÜ

Macaristan'a yaptığı akınlarla zaferini pekiştiren II. Murat 1451'de Edirne'de öldü ve Bursa'da gömüldü.

II. Murat'ın dönemi, savaşlar ve ayaklanmalar nedeniyle devletin oldukça sarsıldığı bir dönemdir. Vergilerin artması, toprak düzeninin bozulmasına yol açtı. Bu dönemde bayındırlık işlerinde ileri gidiildi, çeşitli yerlerden gelen bilim ve sanat adamları Bursa ve Edirne'ye yerleştiler.

II. Murat'ın Büyük Cami yakınındaki türbesi
(Tablo: Ali Avni Çelebi, Türkiye İş Bankası Koleksiyonu)

II. Murat (Minyatür: Kıyafetül'l-İnsaniyye fi Şemâill'l-Osmâniyye)

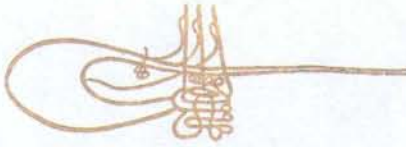
II. MEHMET

(Fatih)

I. DÖNEM SALTANAT SÜRESİ: 2 YIL (1444 -1446)

II. DÖNEM SALTANAT SÜRESİ: 30 yıl (1451-1481)

FATİH SULTAN MEHMET, ÇOK YÖNLÜ, İLERİ GÖRÜŞLÜ BİR PADİŞAHTI. İSTANBUL'UN FETHİ, ONUN İÇİN ÖNEMLİ BİR HEDEFTİ AMA, SADECE SURLARI YIKIP ŞEHİRLER ALMAKLA BİR YENİ ÇAĞ AÇILAMAZ, CİHANA NİZAM VERİLEMEZDİ. ÖNCE HRİSTİYAN DÜNYASININ KENDİSİNE KARŞI BİRLEŞMESİNİ ÖNLEMeye ÇALIŞTI. ANADOLU'DAKİ TÜRK BİRLİĞİNİ KURMAK İÇİN GAYRET GÖSTERDİ. O, BAŞARILI BİR KUMANDAN, BİR FİKİR ADAMI OLDUĞU KADAR BÜYÜK BİR DEVLET ADAMIYDI DA...

II. Mehmet'in tuğrası.

Yedinci Osmanlı padişahı II. Mehmet, II. Murat'ın oğludur. Dönemin ünlü eğitimcilerinden Molla Gürani ve Molla Hüseyin'den ders aldı. Siyaset ve yönetim bilgisini artırmak için şehzade sancağı olan Manisa'ya gönderildi. Burada da sıkı bir öğrenim görererek geleneksel Doğu ve İslâm bilimlerinin yanısıra, Rumca ve Lâtince de öğrendi. Yoğun iç ve dış sorunlar karşısında II. Murat, yorulduğunu belirterek 1444'te tahtını II. Mehmet'e bırakarak Manisa'ya çekildi.

II. MEHMET (FATİH)

Doğum tarihi	: 30 Mart 1432
Doğum yeri	: Edirne
Babası	: II. Murat
Annesi	: Hümâ Hatun
Birinci kez tahta çıktığı tarih	: 1 Aralık 1444
Tahta çıktığında yaşı	: 12 yaş, 8 ay
Saltanatının sonu	: 1446
Tahttan ayrılma sebebi	: Babası lehine terk
Saltanat süresi	: 1 yıl, 9 ay
İkinci kez tahta çıktığı tarih	: 18 Şubat 1451
Tahta çıktığında yaşı	: 18 yaş, 11 ay
Saltanatının sonu	: 3 Mayıs 1481
Tahttan ayrılma sebebi	: Ölüm
Saltanat süresi	: 30 yıl, 3 ay
Ölüm tarihi	: 3 Mayıs 1481
Ölüm sebebi	: Nikris - şeker - zehir (?)
Öldüğü yer	: Gebze, Hünkâr çayırı.
Gömülü olduğu yer	: İstanbul, Fatih Camii mihrabı önündeki türbesinde.
Valilikleri	: Amasya (1437-1439); Manisa (1439-1444, 1446-1451)

FATIH SULTAN MEHMET (1432 - 1481)

(Portre: Gentile Bellini)

II. MEHMET DÖNEMİ OLAYLARI

1451

- Geleceğin Fatih Sultan Mehmet'i II. Mehmet, babası II. Murat'ın öümü üzerine Edirne'de tahta çıktı.

II. Mehmet'in Edirne'de cülûsu
(Minyatür: Hünernâme)

- II. Murat'ın cenazesi Bursa'ya nakledilerek kendisinin yaptırdığı Muradiye Camii'nin yanındaki türbesine gömüldü.
- II. Mehmet'in çok küçük yaştaki kardeşi Şehzade Ahmet, "Nizam-ı Âlem" için boğularak öldürüldü. Bu tarihten sonra Kanunname-i Âli-i Osman'a, şehzadelerin saltanat kavgalarına son vermek amacıyla öldürülmesinin yasalara uygun olduğunu belirten bir madde kondu.
- Dinî edebiyatın Mevlid gibi bestelenerek okunan eserlerinden biri olan Muhammediye yazarı Yazıcıoğlu Mehmet Efendi, Gelibolu'da öldü.
- Karamanoğlu İbrahim Bey'in Osmanlı topraklarına saldırması üzerine II. Mehmet, Karaman seferine çıktı. Barış isteyen Karamanoğlu İbrahim Bey'in teklifi kabul edildi.

12 YAŞINDAKİ
GENÇ PADİŞAH

Böylece o sırada Edirne'de babasının yerine kaymakamlık görevini sürdüren II. Mehmet, Osmanlı tahtına çıktı. Bununla birlikte, II. Murat'ın, tahtı 12 yaşındaki Mehmet'e bırakması, devleti kısmen zor ve bunalımlı sorunlarla karşı karşıya getirdi. Çandarlı Halil Paşa ile öbür vezirlerden Şehabettin, Zağanos ve İbrahim paşaların kendi aralarında sürtüşmeleri içte derin yaralar açtı; ayrıca bu taht değişikliğini fırsat bilen Avrupa'nın, yeniden Haçlı ordusu kurma girişiminde bulunması dışta da tehlikenin belirdiğini göstermekteydi. Nitekim, Macar kralı, Segedin Anlaşması'nın koşullarına uymayarak, hazırlanan Haçlı ordusunun başına getirildi (4 Ağustos 1444).

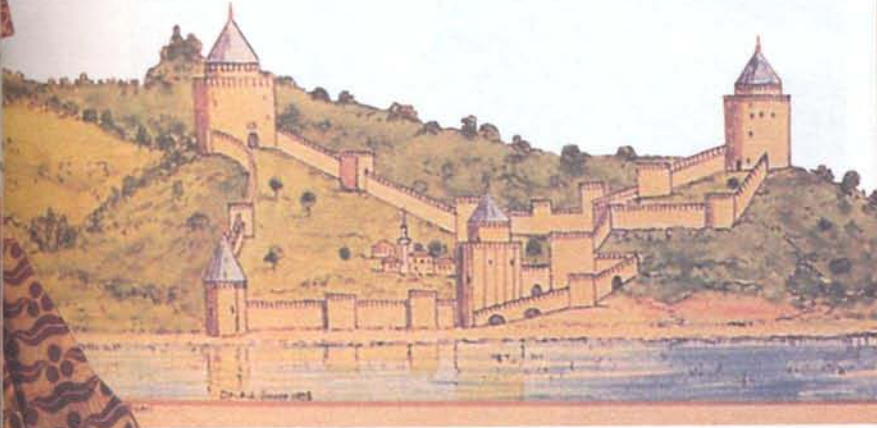

II. MURAT, YENİDEN DEVLETİN BAŞINA GEÇİYOR

II. Mehmet, ilerleyen Haçlılara karşı alınacak önlemleri Divan'da konuşurken, özellikle Veziriazam Çandarlı Halil Paşa'nın isteğine uyup, babası II. Murat'a, "Hünkâr iseniz siz payitahta gelesiz ve ordunun başına geçesiz; yok eğer biz hünkâr isek emrediyorum, acele fermanım yerine gele" biçiminde bir ferman gönderdi. Bunun üzerine Edirne'ye gelen II. Murat, kurulacak ordunun başına II. Mehmet'i geçirmek istediye de, Çandarlı buna karşı çıkarak başkomutanlığı ele almasını rica etti. Böylece II. Mehmet, resmen padişahlığını korumuş oluyordu. Kısacası II. Mehmet'in padişahlığı kimi kaynaklarda değinildiği gibi bitmemiştir. İstanbul'da hazırlanan ordunun başına geçen II. Murat, Haçlıları Varna'da yenmeyi başardıktan sonra (10-11 Kasım 1444) Edirne'de çok kısa bir süre kalmış, sonra oğlunun durumunu sarsmamak için Manisa'ya dönmüştür. Ancak Varna zaferine karşın Haçlı zorlamasının kökü kazınmamıştı.

İÇ KARIŞIKLIKLAR VE BUÇUKTEPE VAK'ASI

Bu arada Haçlı donanması Karadeniz'de yeni savaş hazırlıkları yaparken, Bizans da elinde rehin tuttuğu şehzade Orhan Çelebi'yi Rumeli'ye

Fatih Sultan Mehmet'in İstanbul Boğazı'nda yaptırdığı Rumeli Hisarı
(Resim: Süheyl Ünver)

geçirmeyi plânliyordu. Aynı yıl, klasik tarihlerde Buçuk-tepe olayı olarak yer alan bir ayaklanma başgösterdi. Edirne'deki Yeniçerilerin ulufe sorununu ortaya atarak başlatılan ayaklanma güçlükle bastırıldı. İkinci Kosova Savaşı'nda ve 1450 Haziranında yapılan Arnavutluk seferinde de, II. Murat'ın yanından ayrılmayan II. Mehmet, aynı yıl Dulkadiroğlu Süleyman Şah'ın kızı Sitti Hatun'la evlendirildi. 3 Şubat 1451'de aniden rahatsızlanarak ölen babasının yerine geçmek üzere Çandarlı'nın çağrısıyla Manisa'dan Edirne'ye geldi.

Fatih'in "Şahi" adlı top ve ordusu ile İstanbul'a yürüyüşü
(Tablo: Hasan Rıza, Deniz Müzesi - İstanbul)

II. MEHMET DÖNEMİ OLAYLARI

1452

- II. Mehmet, Bizans'a gelecek yardımları önlemek ve İstanbul'u kuşatmada üs olarak kullanacağı Rumeli Hisarı'nın yapımına başladı.
- Rumeli Hisarı'nın yapımına engel olamayan Bizans imparatoru, Osmanlı Devleti'ne savaş ilân etti ve sur kapılarını ördürerek kapattı.

1453

- 2 Nisan: II. Mehmet'in, Edirne'de döktürdüğü ve şubat ayında yola çıkan "Şahi" adı verilen büyük top İstanbul önlerine getirildi.
- 5 Nisan: Bizanslılar, gemilerin girmesini önlemek amacıyla İstanbul halicine zincir gerdiler.

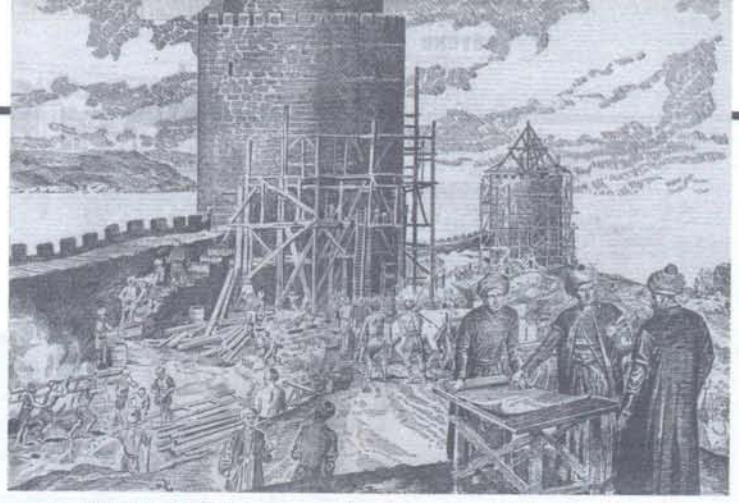

Bizanslıların, Osmanlı gemilerinin girmesini önlemek amacıyla Halic'e gerdigi zincir
(Deniz Müzesi - İstanbul)

II. MEHMET DÖNEMİ OLAYLARI

1453

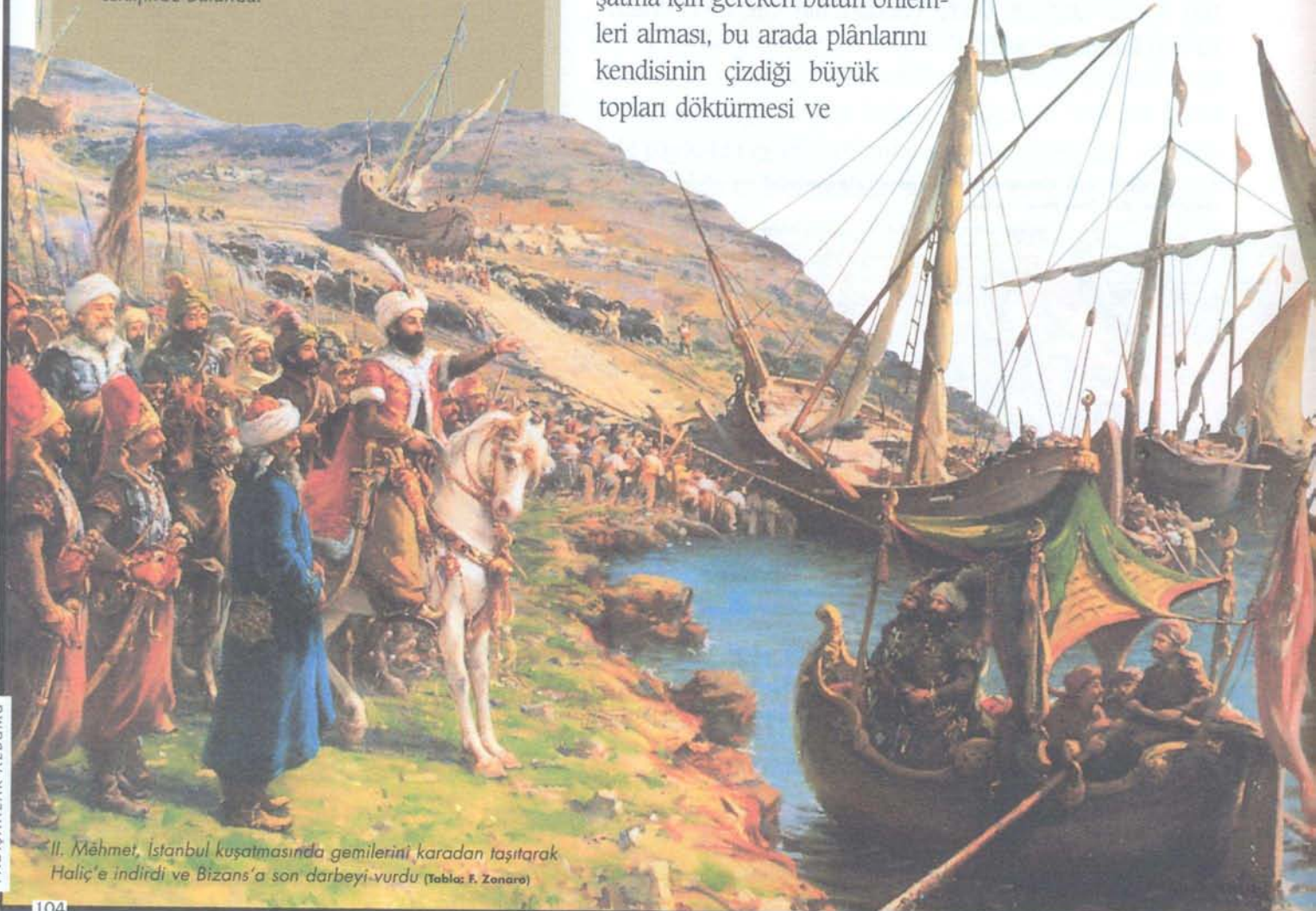
- 6 Nisan: İstanbul kuşatması başladı.
- 12 Nisan: Osmanlı donanması Dolmabahçe önlerine demirledi.
- 18 Nisan: İstanbul çevresindeki Adalar fethedildi.
- 20 Nisan: Bizans'ın yardımına gelen 5 gemi Osmanlı donanmasından kurtulup Haliç'e girdi.
- 22 Nisan: Osmanlı donanmasına ait gemiler karadan taşınarak Haliç'e indirildi.
- 23 Nisan: Osmanlı askerleri Haliç'te köprü kurdu. Bizans imparatoru, II. Mehmet'e barış teklifinde bulundu.
- 18 Mayıs: Kuşatmada önemli rol oynayan tekerlekli kule, surların önünde kullanıldı.
- 28 Mayıs: II. Mehmet, genel saldırıdan önce Bizans imparatoruna, teslim olması teklifinde bulundu.

II. Mehmet, 1452'de yapımına başlanan Rumeli Hisarı'nın inşaatını sık sık denetlerdi (Resim: Münif Fehim)

FETİH HAZIRLIKLARI VE İSTANBUL'UN FETHİ

II. Mehmet'in tahta ilk çıktığı günlerde Karamanoğulları bu saltanat değişikliğini fırsat bilerek harekete geçtiler de başarı kazanamayınca anlaşma yapmak zorunda kaldılar. Öte yandan, Balkan devletleri krallarıyla da barış anlaşmaları imzalayan II. Mehmet'in asıl hedefinin İstanbul'u fethetmek olduğu, daha o zaman anlaşılmıştı. Nitekim, 21 Mart 1452'de yapımına başlanan Rumeli Hisarı, İstanbul kuşatmasının ilk temel hazırlığı oldu. Daha henüz 20 yaşında bir genç olan II. Mehmet'in kuşatma için gereken bütün önlemleri alması, bu arada plânlarını kendisinin çizdiği büyük toplanı döktürmesi ve

II. Mehmet, İstanbul kuşatmasında gemilerini karadan taşıtarak Haliç'e indirdi ve Bizans'a son darbeyi vurdu (Tablo: F. Zonaro)

Fetih öncesi, İstanbul'un bilinen en eski haritalarından biri olarak kabul edilen gravür (H. Schedel, 1493)

özellikle kuşatma sırasında gemileri karadan (Humbaracı yokuşu-Asmalımescit-Tepebaşı ve Kasımpaşa) Haliç'e indirmesi, onun fetih için gerekli tüm yeteneklere sahip olduğunu gösterir. 23 Mart 1453'te, ordusuyla birlikte Edirne'den yola çıkarak 5 Nisan'da Topkapı önüne gelen II. Mehmet, kuvvetlerini zekice hazırladığı plâna uygun olarak yerleştirdikten sonra 6 Nisanda top ateşiyle kentin fethedilmesi hareketini başlattı. 29 Mayıs'a dek süren kuşatmadan sonra Bizans düştü. İyi bir komutan ve padişah olan II. Mehmet, İstanbul'u fethederek tüm dünya ve Türk tarihinin akışını değiştirdi, Ortaçağ'ı kapatıp Yeniçağ'ı başlattı. Bu büyük fetih sonrasında Osmanlı Devleti'nin Balkanlar'daki yayılması hızlandı.

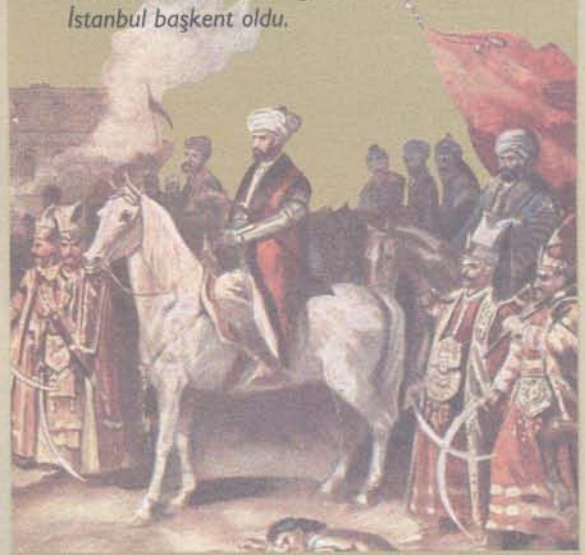
Fatih Sultan Mehmet'in çorşı ressamlarınca yapılmış bir minyatürü

II. MEHMET DÖNEMİ OLAYLARI

1453

- 29 Mayıs: Genel saldırıya geçen Türk kuvvetleri, sabah saatlerinde İstanbul'u fethetti. Fethi gerçekleştiren ve bundan böyle Fatih Sultan Mehmet olarak anılacak olan II. Mehmet, İstanbul'a girdi. İstanbul başkent oldu.

Fatih, Ayasofya önünde (Tablonun aslı Askeri Müzededir)

- 1 Haziran: Bizans'ın en önemli eserlerinden Ayasofya Kilisesi, camiye dönüştürüldü. Bizanslılarla anlaşığı öne sürülerek azledilen Sadrazam Çandarlı Halil Paşa idam edildi. Yerine Mahmut Paşa getirildi.
- Fatih Sultan Mehmet, yeni bir Rum Ortodoks patrik tayin etti.

Fatih Sultan Mehmet'in Gennadios Sholarios'a patriklik beratını verişini betimleyen mozaik pano (Fener Patrikanesi - İstanbul)

İstanbul'u
fetheden
II. Mehmet, tüm
dünya ve Türk
tarihinin akışını
değiştirdi

6 Nisan 1453'te başlayan İstanbul kuşatması 53 gün gibi kısa bir sürede tamamlanarak 29 Mayıs 1453'te Fatih Sultan Mehmet'in İstanbul'a girmesiyle son buldu.

BALKANLARDAKİ FETİHLER

İstanbul'un fethinden hemen sonra, daha babasının sağlığında kendisini istemediğini belli eden Çandarlı Halil Paşa'yı önce Yedikule'ye hapsediren Fatih Sultan Mehmet daha sonra da öldürttü. Aynı zamanda yeni seferlere çıkmak için orduyu hazırlayarak ilk Sırbistan seferine çıktı (1454). Bu sefer sırasında alınan kalelerin Firuz Bey tarafından Macar Hunyadi Yanoş'a karşı korunamaması nedeniyle Sırbistan'a yeniden sefer açan Fatih, yalnız kalan Sırp despotu ile, alınan kalelerin Osmanlılarda kalması ve yılda otuz bin florin verilmesi koşuluyla anlaşma yaptı. Ancak bir sınır sorunundan ötürü çıkan anlaşmazlık üzerine Fatih bir kez daha Sırbistan seferine çıkarak Noboberda'yı aldı (1455). Firuz Bey'e karşı başarılı olan Hunyadi Yanoş'un koruduğu Belgrad üzerine de sefer yapan Fatih, kaleyi kuşatmasına karşın çok sayıda asker şehit olduğu ve kendisi de yaralandığı için kuşatmayı kaldırmak zorunda kaldı (1456). Bununla birlikte, Mora seferine çıkan Fatih, Mahmut Paşa komutasında gönderdiği bir kuvvete Sırbistan'ın kesin olarak fethedilmesini emretti ve Mahmut Paşa, başta Semendire olmak üzere bütün Sırbistan'ı alarak burasını Osmanlılara bağlı bir sancak hâline getirdi. Öte yandan, Bizans İmparatorunun kardeşlerinin (Thomas ve Dimitrios) elinde bulunan Mora'daki iç karışıklıklardan yararlanmak isteyen Fatih, Dimitrios'un da yardım istemesi üzerine Mora seferini düzenledi ve başta Tesalya olmak üzere bütün Mora'yı ülkesi sınırları içine kattı (1458). Balkanlardaki bu fetihler sürerken Ege denizinde de üstünlük kurmak isteyen Fatih'in ele geçirdiği başta Enez olmak üzere İmroz, Taşoz ve Semadirek Limni, Midilli ve Eğriboz gibi adaların alınması izledi.

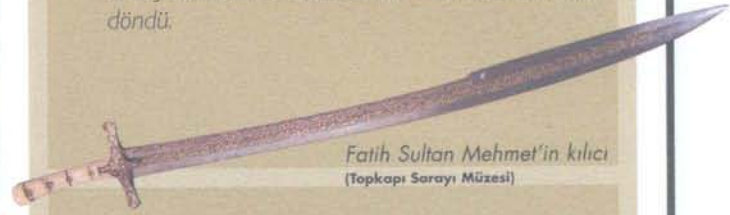
II. MEHMET DÖNEMİ OLAYLARI

1454

- İstanbul Beyazıt'ta şimdiki üniversite binasının bulunduğu yerdeki Eski Saray'ın yapımı tamamlandı.

Birinci Sırbistan Seferi:

Sırların Macar ve Ulahlarla ilişki kurmaları üzerine Fatih Sultan Mehmet komutasındaki 20 bin kişilik Osmanlı ordusunun Sırbistan'a yaptığı bu ilk seferde Sivricehisar teslim alındıysa da Semendire ele geçirilemedi. Bu ilk seferden Osmanlılar bir sonuç alamadı ve Fatih Sultan Mehmet, Edirne'ye döndü.

Fatih Sultan Mehmet'in kılıcı
(Topkapı Sarayı Müzesi)

1455

İkinci Sırbistan Seferi:

Fatih Sultan Mehmet komutasındaki Osmanlı ordusunun Sırbistan'a yaptığı ikinci seferde, madenleri ile tanınan Kiritovulos ele geçirildi. Sırbistan'ın yağmasına Karaca Bey komutasında bir birlik bırakıldı. Fatih Sultan Mehmet, Selânik yolu ile İstanbul'a döndü.

Arnavutluk'ta Berat zaferi:

Evrenosoğlu İsa Bey komutasındaki Osmanlı ordusu, İtalyanlarla işbirliği yapan Arnavutluk hükümdarı İskender Bey kuvvetlerini Arnavutluk'un Berat kenti önlerinde mağlup etti.

Fatih Sultan Mehmet
(Minyatür: Nakkaş Sinan Bey, Topkapı Sarayı Müzesi)

II. MEHMET DÖNEMİ OLAYLARI

1456

- **Üçüncü Sırbistan Seferi ve Belgrad Kuşatması:** Fatih Sultan Mehmet komutasındaki 150 bin kişilik Osmanlı ordusunun Sırbistan'a yaptığı üçüncü seferde Grosvaç'ta dökülen toprak Tuna nehri yolu ile erzakları taşıyan 200 gemiye bindirildi. Belgrad'da Macar komutanı Jan Hunyad komutasındaki 60 bin kişilik Haçlı ordusu ile kanlı çarpışmalar oldu. Belgrad'a girmekte olan Osmanlı ordusu, zafer sarhoşluğu yüzünden kaleye giren askerlerini boş yere kaybetti. Durum kötüleşirken Macarlar bozguna uğratıldı. Bir ay süren bu savaşta Osmanlı ordusu 24 bin şehit ve 300 top kaybetti. Dayı Karaca Bey ile yeniçeri ağası Hasan Ağa şehit oldular. Jan Hunyad yaralandı. Bu savaşta Belgrad ikinci kez kuşatıldığı halde alınamadı.
- Belgrad kuşatmasında yaralanan Sırp Hükümdarı Hunyadi Yanoş öldü (11 Ağustos).
- Cenevizlilere ait olan Enez ve Ege adalarından Semadirek ve Taşoz fethedildi.

1458

- **Birinci Mora Seferi ve Atina'nın fethi:** Fatih Sultan Mehmet komutasındaki Osmanlı ordusunun Mora despotları üzerine yaptığı ilk seferdir. 4500 altın karşılığı barış tekliflerini Fatih Sultan Mehmet kabul etmedi. Kuzey Mora'da Korint, Tarsos, Filyos, Akribe, Roumeli, Mohlion ve Patras, Osmanlıların eline geçti. Fatih Sultan Mehmet, Atina'yı da aldıktan sonra Üsküp'e geçti.
- Sırbistan'da çıkan karışıklıklar üzerine bu ülkeye sefer yapıldı ve Semendire kuşatıldıysa da alınamadı.
- İstanbul surlarının Yedikule kısmında iki yeni sur ve kulelerin inşaatı tamamlandı.

Yedikule surlarının 19. yüzyılda yapılmış bir gravürü

Fatih Sultan Mehmet'in Belgrad Kalesine hücumu (Minyatür: Hünername)

KARADENİZ KIYILARI DÜŞMANDAN TEMİZLENİYOR

Ege'deki bu başarı sonrası Karadeniz'i bir Türk gölü hâline getirmeyi amaçlayan Fatih, Karadeniz kıyılarındaki kentlerin fethi için şaşırtıcı bir plân hazırladı. Buna göre Amasra, Sinop ve Trabzon üzerine yapılacak olan üç sefer birbiri ardından bir mevsimde gerçekleştirilecek ve plân gizli tutulacaktı. Nitekim, Zonguldak'ın batısında küçük bir yarımada üstünde kurulan Amasra, Cenevizlilerin elindeydi. Osmanlı Devleti'ne vergi vermekle birlikte gemileriyle çevreyi tedirgin eden Cenevizliler üzerine 150 parçalık bir donanma gönderdiği gibi, kendisi de karadan Amasra üzerine yürüdü. Ceneviz beyine yapılan teslim önerisi olumlu

karşılandığı için kale, savaşıl-
madan ele geçirildi. bu sefer
sırasında Çandaroğlu İsmail
Bey'in elinde bulunan Bakır-
küresi'nin geliri istendi ama
bey bu isteğe uymayınca, Fatih
bunu yeterli bir savaş nedeni sayarak

Mahmut Paşa'ya Sinop'un alınması emrini verdi (1461).
Bu sırada, dördüncü Haçlı seferi sonrası İstanbul'u ele ge-
çiren Lâtinlerin elinden kaçarak Trabzon'da bir imparator-
luk kurmuş olan IV. Aleksios Komnenos'un soyundan ge-
len II. Davit Komnenos, imparator olarak bulunmaktaydı.
Fatih'in Karadeniz'de izlediği fetih siyasetinden kuşkula-
nan Davit, bir yandan akrabası Uzun Hasan Bey'e, bir
yandan da Papa'ya başvurarak yardım istedi. Durumu
tehlikeli gören Fatih, bu imparatorluğa son vermek ama-
cıyla kara ve denizden Trabzon üstüne yürüyerek, kaleyi
kuşattı. Beklediği yardımın gelmemesi üzerine, ileri sürü-
len barış koşullarına uyan David'e, Serez taraflarında bir
has verildi ve böylece 158 yıl süren imparatorluk da Os-
manlıların eline geçmiş oldu (26 Ekim 1461).

II. MEHMET DÖNEMİ OLAYLARI

1459

■ Semendire Savaşı:

Bu savaş, Fatih Sultan Mehmet ve Mahmut Paşa komutasındaki Osmanlı ordusu ile Sırp, Bosna ve Macar ordusu arasında Tuna nehri kıyısındaki Semendire kalesinde yapıldı. Düşman kuvvetleri yenilince Semendire ile diğer Sırp kaleleri Osmanlıların eline geçti. Böylelikle Sırbistan'ın fethi tamamlanmış oldu. Semendire sancak hâline getirildi. Macaristan'a yapılan seferlerde Semendire bir üs olarak kullanıldı.

■ Eyüp Camii ve türbesinin inşaatı tamamlandı.

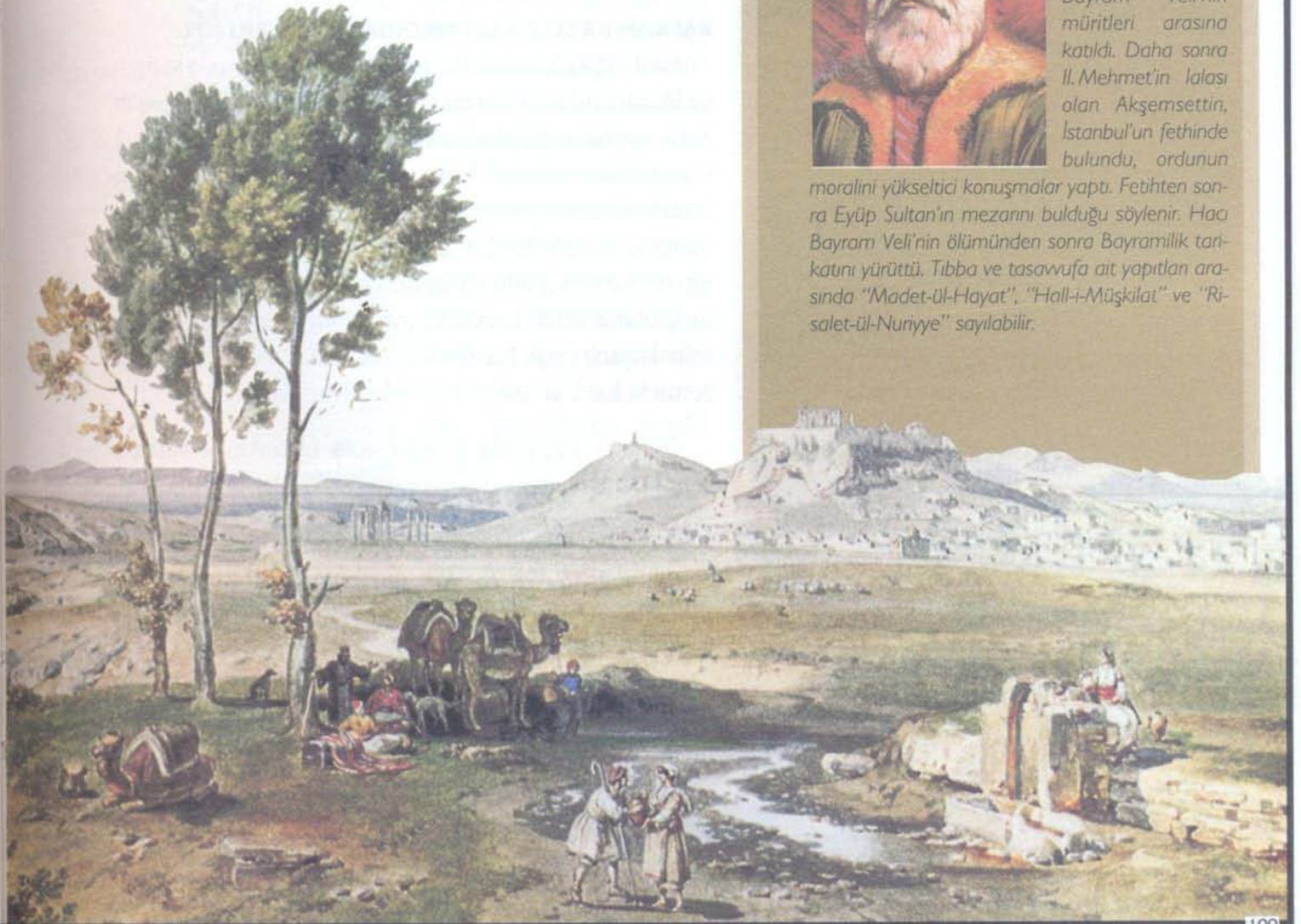
■ Din bilgini ve Fatih Sultan Mehmet'in hocası Akşemsettin öldü.

Akşemsettin (1389 Osmanak-1459 Göynük),

mutasavvıf ve hekim. Asıl adı Şemsettin bin Hamza'dır. Öğrenimini bitirdikten sonra Osmanak'a müderris oldu ve Hacı Bayram Veli'nin müritleri arasında katıldı. Daha sonra II. Mehmet'in lalası olan Akşemsettin, İstanbul'un fethinde bulundu, ordunun

moralini yükseltici konuşmalar yaptı. Fetihten sonra Eyüp Sultan'ın mezarını bulduğu söylenir. Hacı Bayram Veli'nin ölümünden sonra Bayramilik tarikatını yürüttü. Tıbbı ve tasavvufa ait yapıtları arasında "Madet-ül-Hayat", "Hall-i Müşkılât" ve "Risale-ül-Nuriyye" sayılabilir.

Fatih'in Birinci Mora Seferi sonunda Atina fethedildi (Tablo: Carl Rottman, Greek Pointing, 1974)

II. MEHMET DÖNEMİ OLAYLARI

1460

■ İkinci Mora Seferi:

Mora'da çıkan ayaklanmalar üzerine Zağnos Paşa komutasındaki Osmanlı ordusu Mora'ya ikinci bir sefer düzenledi. Fatih Sultan Mehmet de Mora'ya gelerek sefere katıldı. Mora despotu Demetrius, Isparta'yı Osmanlılara teslim ederek padişahın huzuruna alındı. Güney Mora'da Modon, Koron ve Navarin, Osmanlıların eline geçti.

1461

■ Cenevizlilerin egemenliğindeki Amasra fethedildi.

Amasra

■ Sinop ve çevresine egemen olan İsfendiyoğulları Beyliği, Osmanlı topraklarına katıldı.

■ Trabzon Rum İmparatorluğu fethedildi.

Trabzon savaşı: Fatih Sultan Mehmet komutasındaki Osmanlı ordusu ile Trabzon Rum İmparatorluğu ordusu arasında Trabzon kalesinde yapılan bu savaşta, Mahmut Paşa komutasındaki Osmanlı donanması Trabzon kalesini denizden kuşattı. Son Trabzon Rum İmparatoru David Komnen'in baş teklifi kabul edilmedi. Kale ele geçirilince 257 yıllık Trabzon Rum İmparatorluğu ortadan kaldındı. Fatih Sultan Mehmet de David Komnen'in kızı Anna ile evlendiyse de aynı yıl boşandı.

Fatih Sultan Mehmet (Tablo: Costanzo de Ferrara)

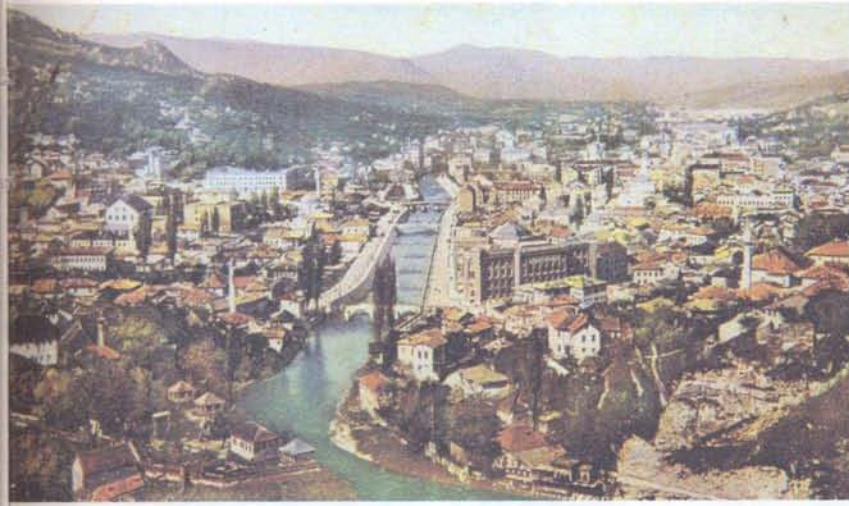
BALKAN KRALLIKLARI ORTADAN KALDIRILIYOR

Fatih, tıpkı İskender Bey gibi Osmanlı sarayında yetişen ve ilk zamanlar dostça bir siyaset izleyen III. Vlad Çepeş'in daha sonraları düşmanca hareketlere başlaması ve hattâ Osmanlı kuvvetlerine karşı ani tuzaklar kurarak askerleri tutsak ettikten sonra kazığa oturtması ve Macarlarla, Osmanlılar aleyhinde gizli anlaşmalar yapması üzerine artık Kazıklı Voyvoda adını alan III. Vlad üstüne sefer düzenlemeye karar verdi. Kazıklı Voyvoda'nın direnmesine karşın sefer başarılı geçti; Kazıklı Voyvoda, Macaristan'a kaçmak zorunda kaldı ve bölgede yeniden barış sağlandı (1462).

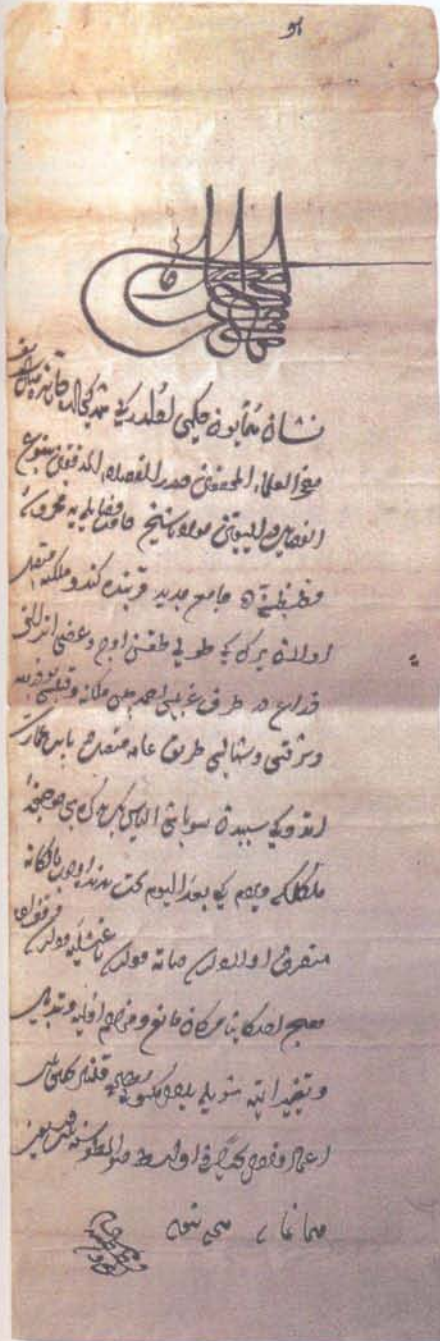
Osmanlı sarayında yetişen ama ülkesine döndükten sonra Osmanlılara vergi vermeyen İskender Bey'in, Bala-

Trabzon kalesi (Gravür: Jouanin, Paris, 1840)

Bosna-Hersek'in başkenti Saraybosna'nın 19. yüzyıldaki görünümü

ban Bey ile Arnavut Yakup Bey'i yenmesi üzerine Fatih, Arnavutluk seferine çıkmaya karar verdi (1465). Arnavutluk'a girdikten sonra bölgeyi daha da iyi denetlemek için Elbasan Kalesi'ni yaptırdı. Fatih'in çekilmesinden sonra Papa ve Napoli Krallığı'ndan yardım alarak Elbasan'ı kuşatan İskender Bey üzerine ikinci bir sefere çıkıldı (1467). Bir yıl sonra, İskender Bey ölünce, Arnavutluk sorununun kolay çözümlenir bir duruma gelmesine karşın başta İşkodra olmak üzere, önemli kaleler 1479'a kadar kendilerini korudular. Bu tarihte Fatih'e teslim olan İşkodra, önemli bir üs hâline getirildi.

Fatih Sultan Mehmet tuğralı mülknâme, 1468
(Topkapı Sarayı Müzesi)

II. MEHMET DÖNEMİ OLAYLARI

1462

■ Midilli Adası fethedildi.

■ Eflâk prensliği, Osmanlılara bağlı bir eyalet hâline getirildi.

Eflâk Seferi: Eflâk'ın kazıklı Voyvodası III. Vlad'ın Bulgaristan'a girip yağmalaması ile Yunus ve Hamza beyleri şehit etmesi yüzünden Fatih Sultan Mehmet'in Eflâk'a açtığı sefer sonunda Eflâk, Osmanlı yönetimine girdi. III. Vlad da Macaristan'a kaçtı.

1463

■ İstanbul'daki Fatih Camii'nin inşaatına başlandı.

■ Bosna ve Hersek krallığı fethedildi.

Sırbistan'ın fethinden sonra, Bosna kralı, her yıl Osmanlılara vergi vermeyi kabul etmişti. Osmanlıların Venediklilerle savaşmasını fırsat bilerek vergiyi göndermedi. Bunun üzerine bizzat Fatih, sefere çıktı. Bu sefer sonucu önce Bosna, daha sonra Hersek fethedildi. Bosna ve Hersek halkı bir süre sonra Müslümanlığı kabul ettiler. Bosna ve Hersek bu tarihten sonra, halkının yaşantısından, mimari yapılarına kadar İslâmî bir görünüm kazandı. Bosna ve Hersek'in Müslüman olması, geçmişten günümüze kadar Sırpların bir hedefi hâline gelmesine sebep olmuştur.

■ Karada ve denizde 16 yıl sürecektir Osmanlı-Venedik savaşı başladı.

1464

■ Karamanoğlu İbrahim Bey'in ölmesi üzerine çocukları arasında taht mücadelesi başladı.

II. MEHMET DÖNEMİ OLAYLARI

1466

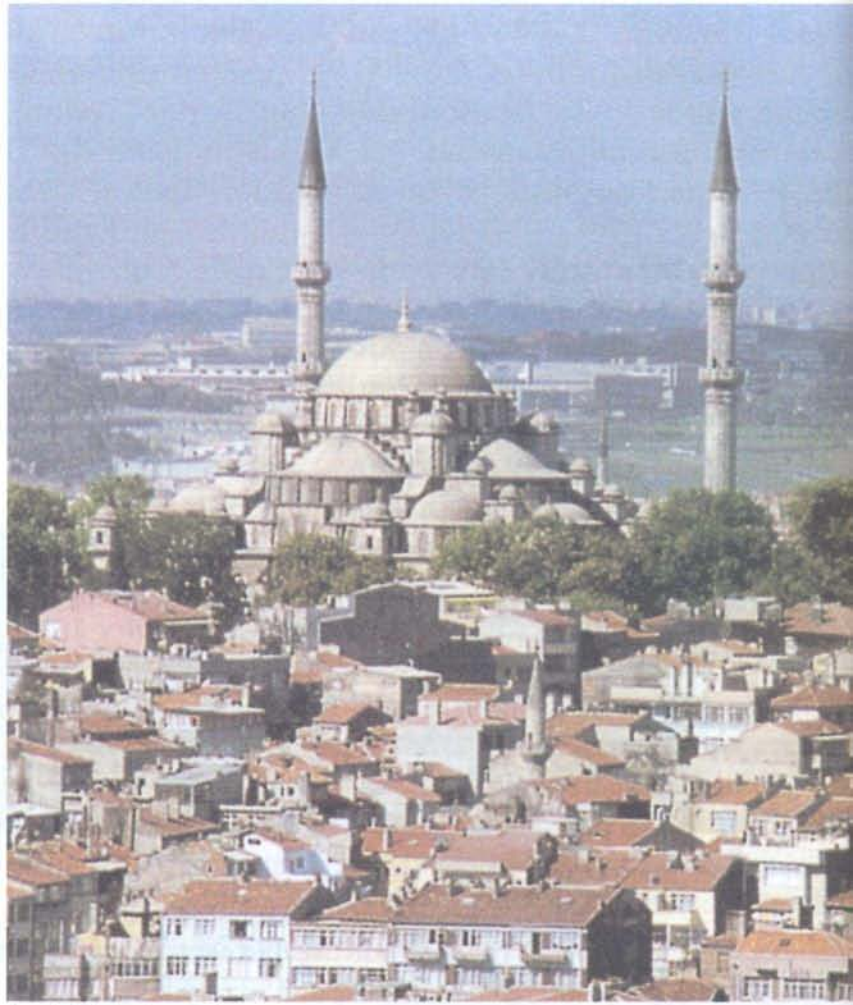
- **Arnavutluk üzerine sefere çıkan Fatih Sultan Mehmet, Elbasan kalesini yaptırdı ve Akçahisar hariç tüm Arnavutluk'u ele geçirdi.**
- **Karamanoğlu toprakları Osmanlılara katıldı.**
1463'te Karamanoğlu İbrahim Bey'in ölümünden sonra çocukları arasında taht mücadelesi başladı. İbrahim Bey'in büyük oğlu İshak Bey, Akkoyunlu Hükümdarı Uzun Hasan'ın yardımıyla beyliği ele geçirdi. Bunun üzerine kardeşi Pir Ahmet Bey de Fatih'ten yardım istedi. Pir Ahmet Bey, Fatih'in gönderdiği kuvvetlerle İshak Bey'i yenilgiye uğrattı. Karamanoğulları Beyliğini ele geçiren Pir Ahmet Bey, Osmanlı hâkimiyetini kabul etti. Ancak, Pir Ahmet Bey, bir süre sonra, Osmanlılara verdiği yerleri geri almak istedi ve bu amaçla Venediklilerle anlaştı. Karamanoğullarının Venediklilerle anlaşması üzerine Fatih, sefere çıktı ve Konya ile Karaman, Osmanlı topraklarına katıldı. Pir Ahmet Bey, Akkoyunlu Hükümdarı Uzun Hasan'a sığındı. Bu olay, Osmanlılar ile Akkoyunluların arasının açılmasına neden oldu.
- **Sadrazam Mahmut Paşa azledildi ve yerine Mehmet Paşa sadrazam oldu.**

1468

- **Arnavutluk hükümdarı İskender Kastrioti öldü.**
Arnavutluk'un soylu ailelerinden Kastriotilere mensup olan Georgi, Osmanlı Padişahı II. Murat zamanında egemenlik altına alınan bu ülkeden kopanarak Edirne Sarayı'na götürülmüştü. Orada Müslüman yapılarak İskender adı verilen Georgi, Osmanlı eğitimi görmüştü. Zamanla, Osmanlı kuvvetleriyle bazı savaşlara da katılan ve başarılar kazanan İskender Bey, 1443'te, emrindeki Arnavutlarla birlikte Arnavutluk'a kaçarak ayaklanmış, 25 yıl süreyle Osmanlı kuvvetlerine karşı çete savaşı vererek mücadele etmişti.
- **Fatih Sultan Mehmet'in 9 yaşındaki oğlu Şehzade Cem, Kastamonu valiliğine tayin edildi.**

1469

- **Karamanoğullarının İçel'deki kuvvetlerine karşı sefere çıkan Rum Mehmet Paşa, Ermenek, Aksaray ve İçel'i aldıktan sonra Silifke civarında yenilgiye uğrayınca sadrazamlıktan azledildi. Yerine İshak Paşa getirildi.**

İstanbul'daki ilçeye adını veren Fatih Camii

BOĞDAN, OSMANLI TOPRAKLARINA BAĞLANIYOR

Tıpkı öteki Balkan prenslikleri gibi, Boğdan da Osmanlılara vergi vermek koşuluyla yarı bağımlı durumunu 1455'ten beri koruyordu. Ancak daha sonraları iş başına geçen Stefan Cel Mare, İşkodra'nın fethiyle görevlendirilen Hadım Süleyman Paşa'nın kuvvetlerine karşı harekete geçerek bozguna uğratmıştı. Durumu haber alan Fatih, kuvvetli bir ordunun başında sefere çıkınca, Stefan Cel Mare, Papa'dan ve Avrupa krallarından yardım istedi. Osmanlı ordusunun Fatih yönetiminde sınırı geçtiğini haber alan Boğdan prensi, Osmanlılara karşı çıkmayarak savunma önlemleri aldı. Ancak Fatih'in komutasındaki Türk kuvvetleri, prensin kuvvetlerini dağıttıkları gibi, kendisini esir aldılar ve Boğdan, Osmanlılara bağlı bir sancak durumuna getirildi.

Bosna Kralı Stefan Tomaseviç de vergisini vermediği için aynı biçimde Osmanlı ordusu tarafından cezalandırılarak, toprakları iki kez yapılan sefer sonrası Osmanlılara katıldı. Fatih gerek Bosna, gerekse Boğdan işlerini çözüm-

ledikten sonra Stefan Kosaroviç yönetimindeki Hersek üstüne yürüdü, kralın dayanamayarak Osmanlı egemenliğini kabul etmesi üzerine Hersek de alındı.

ANADOLU'DAKİ TÜRK BEYLİKLERİ

Fatih'in Balkanlar'da sürdürdüğü bu başarılı seferler sırasında, Anadolu'da Osmanlılara bağlanmayan Karamanoğulları üstüne de sefer düzenlendi. Buraya gönderilen Mahmut Paşa'dan sonra, Rum Mehmet ve Gedik Ahmet paşalar, Karaman ülkesini tamamen Osmanlı topraklarına katmayı başardılar ve böylece Anadolu'da Fatih'e bağlı olmayan beylik kalmadı (1471).

Fatih Sultan Mehmet

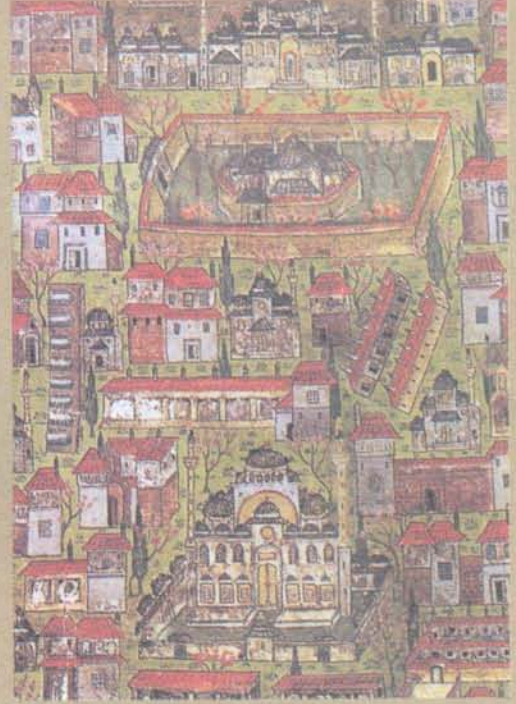
II. MEHMET DÖNEMİ OLAYLARI

1470

- Venediklilerin egemenliğindeki Eğriboz adası fethedildi.

Mahmut Paşa komutasındaki 200 gemilik Osmanlı donanması ile Venedik donanması arasında Eğriboz adasında yapılan kanlı deniz savaşında Venedikliler yenildi. 17 gün kuşatma altında kalan Eğriboz adası Osmanlıların eline geçti.

- Fatih Camii inşaatı tamamlandı.

Fatih Camii ve külliyesi
(Minyatür: Matrakçı Nasuh, 1537)

- Sadrazam İshak Paşa, Karamanoğulları beyliğine karşı sefere çıktı. Niğde, Üçhisar ve Ortahisar kaleleri ele geçirildi.

1471

- Gedik Ahmet Paşa kumandasındaki Osmanlı kuvvetlerince kuşatılan Alâiyye (Alanya) beyliği ele geçirildi.

1472

- Venediklilerle yaptığı anlaşmaya güvenen Akkoyunlu Hükümdarı Uzun Hasan, yeğeni Yusufca Mirza komutasındaki askerleriyle Karamanoğlu topraklarını eski sahiplerine geri vermek amacıyla Osmanlı ordusuna saldırdı. Yapılan savaşta Gedik Ahmet Paşa kuvvetleri yenildi.

II. MEHMET DÖNEMİ OLAYLARI

1472

- Fatih Sultan Mehmet, Konya'da valilik yapan Şehzade Mustafa'yı Yusufça Mirza kuvvetleri üzerine göndererek yenilginin öcünü almasını istedi. Beyşehir Gölü yakınlarındaki Kireli'de yapılan savaşta Osmanlı ordusu, Yusufça Mirza'yı yendi ve esir aldı.
- Topkapı Sarayı'nın (o zamanki adıyla Yeni Saray) yapımına başlandı.
- Fatih Sultan Mehmet tarafından yaptırılan Topkapı Sarayı çevresindeki Çinili Köşk inşaatı bitti.
- Murat Paşa tarafından yaptırılan İstanbul Aksaray'daki Murat Paşa Camii ve külliyesi inşaatı tamamlandı.

İstanbul Aksaray'da Fatih dönemi camilerinden Murat Paşa Camii

OTLUKBELİ SAVAŞI

Bu başarılarından sonra Fatih, doğuya dönük bir fetih siyaseti izlemeye koyuldu. Doğuda Karakoyunluların yerine kurulmuş olan Uzun Hasan Bey yönetimindeki Akkoyunlular, zaman zaman Fatih'in fetih siyasetine ters düşen bir siyaset gütmeyi, bu arada gerek Anadolu beylikleri, gerekse Hristiyan krallıklarıyla ittifak kurmayı sürdürmekteydiler. Tutumu ve kazandığı bazı başarıları Fatih tarafından izlenen ve huzursuzluğu giderek artan Uzun Hasan Bey, sonunda kendisini en büyük Asya sultanı sayarak 1471'de Osmanlı topraklarına kuvvet gönderip, Tokat'ı yağmaladı ve Karamanoğullarının topraklarını ele geçirdi.

Onun bu tutumuna karşın Fatih, 10 Mart 1473'te hazırladığı orduyla Üsküdar'dan yola çıktı. Cem Sultan ile Bayezid'in de kuvvetleriyle katıl-

dığı Osmanlı ordusu, Tercan'da Uzun Hasan Bey'in kuvvetlerinin yaklaşması üzerine, özellikle Has Murat Paşa'nın kuvvetlerinin harekete geçmesiyle öncü savaşını başlattıysa da, paşa şehit düştü ve askerleri yenilgiye uğratıldı. Bu durum üzerine hareket emrini veren Fatih, Uzun Hasan ile savaşı Otlukbeli denen yerde yapmayı kabul etti. Osmanlı tarihlerine "Şehzadeler Savaşı" olarak da geçen bu savaşta, Osmanlı ordusunun merkezinde Fatih, sağ kanadında Şehzade Bayezid, sol kanadında Şehzade Mustafa'nın yönetiminde kuvvetler bulunmaktaydı. Buna karşın Uzun Hasan Bey'in merkezdeki kuvvetleri yönettiği, Akkoyunlu ordusunun sağ kanadında oğlu Zeynel Bey, sol kanadında ikinci oğlu Uğurlu Mehmet Bey yer almışlardı. 11 Ağustos 1473'te başlayan savaşta Akkoyunluların merkezine saldıran Fatih, kısa zamanda Uzun Hasan Bey'in kuvvetlerini dağıtmayı başardı; böylece Fatih, kendisinden başka güçlü bir sultan bulunmadığını, bu savaşı kazanarak bir kez daha kanıtlamış oluyordu.

Fatih Sultan Mehmet

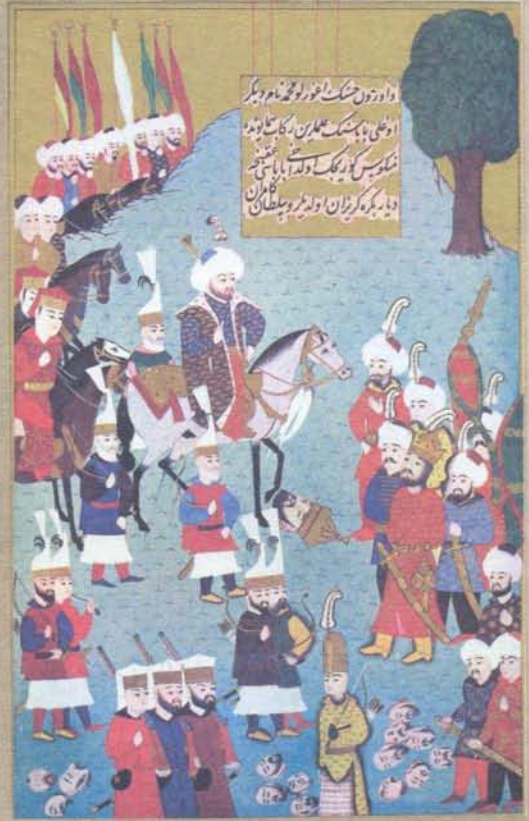
II. MEHMET DÖNEMİ OLAYLARI

1473

■ Otlukbeli Savaşı (11 Ağustos):

XV. yüzyılın başlarında Doğu Anadolu'da bir devlet kuran Akkoyunlular, Uzun Hasan zamanında çok güçlendiler. Uzun Hasan, kısa zamanda ülkesinin sınırlarını genişleterek, büyük bir devlet kurdu. Uzun Hasan, kazandığı başarılarından sonra, kendini Timur gibi görmeye başladı. Yanına sığınan Pir Ahmet Bey'i destekledi. Venedikliler ile Osmanlılar aleyhine ittifak yaptı.

Uzun Hasan'ın Osmanlılar aleyhine faaliyetlerde bulunması üzerine Fatih, 1473'te Akkoyunlular ile savaşa karar verdi. Uzun Hasan, tamamı atlı birliklerden oluşan ordusuna güveniyor ve Osmanlıların, bir kısım kuvvetlerini Rumeli'de bırakacakları düşüncesinden cesaret alıyordu. Erzincan yakınlarında Otlukbeli'de yapılan savaşta, Osmanlı ordusu, ateşli silahların yardımıyla, Akkoyunlu ordusunu birkaç saat içinde yenilgiye uğrattı. Bu yenilgiden sonra bir daha kendini toparlayamayan Akkoyunlu Devleti, Uzun Hasan'ın ölümünden sonra dağıldı.

Uğurlu Mehmet Bey, Otlukbeli Savaşı'nda yenilen babası uzun Hasan'a ait eşyaları ve beylik alemlerini seyrederken
(Minyatür: Hünernâme)

■ Akkoyunlularla ittifak yapan Venedik, Papalık ve Rodos şövalyelerinin gemilerinden oluşan bir donanmayla Antalya, İzmir ve Midilli limanlarına saldırarak her tarafı yakıp yıktılar.

II. MEHMET DÖNEMİ OLAYLARI

1474

- Kastamonu valiliği yapmakta olan Şehzade Cem, Şehzade Mustafa'nın ölümü nedeniyle boşalan Karaman (Konya) valiliğine tayin edildi.
- Osmanlı ordusu, Venediklilerin elinde bulunan İskodra'yı kuşattı. Üç buçuk ay süren kuşatma sonunda çok kayıp verildiği için kent ele geçirilemedi ve kuşatma kaldırıldı.
- Otlukbeli Savaşı'ndan sonra azledilen Sadrazam Mehmet Paşa idam edildi, yerine Gedik Ahmet Paşa tekrar sadrazam oldu.
- Fatih döneminin ünlü astronomu ve matematikçisi bilgin Ali Kuşçu, İstanbul'da öldü (16 Aralık).

Ali Kuşçu : Doğum yeri ve tarihi bilinmemektedir. Babası Türkistan ve Maverünnahr Emiri Uluğ Bey'in doğancıbaşısıydı. İlk öğrenimini Semerkant'ta yaptı. Bizzat Uluğ Bey'den matematik ve astronomi öğrendi. Daha sonra öğrenimine Kırman'da devam etti ve Semerkant'a döndü. Uluğ Bey'in Semerkant'ta kurduğu rasathanenin başına geçti (1421). Uluğ Bey'in ölümünden sonra Semerkant'tan ayrıldı (1450). Bir süre Akkoyunlu hükümdarı Uzun Hasan'ın yanında Tebriz'de kaldı (1449). Uzun Hasan, Osmanlılarla barış konuşmalarını yürütmek üzere onu elçi olarak Fatih'e (II. Mehmet) yolladı. Ünlü bilgine hayran olan Fatih, kendisini İstanbul'a çağırdı. O da elçilik görevini tamamlayınca İstanbul'a yerleşti. Ayasofya Medresesi'nde müderrislik yaptı. Din, astronomi ve matematik üstüne yapıtlar verdi.

Başlıca yapıtları: *Unkud-üz Zevahir fi Nazm-ül-Cevahir* (Mücevherlerin Dizilmesinde Görülen Salkım), *Risalet-ül fi'l Hey'et* (Astronomi Risalesi), *Mahbub-ül-Hamail fi Keşf-il Mesâil* (Meselelerin Keşfinde Tılsımların En Makbulü).

Ali Kuşçu, Fatih Sultan Mehmet'e eserini sunarken (Minyatür: Kitab-ı Şakâik-ı Numuniye, Topkapı Sarayı Müzesi)

DENİZLERDEKİ BAŞARILAR

Fatih'in Akkoyunlu, Karaman, Arnavutluk, Bosna, Hersek, Boğdan, Mora ve adalardaki başarıları yanında Candaroğulları ile Trabzon Rum İmparatorluğu'na karşı elde ettiği başarılar özellikle Batı tarafından kuşkuyla izleniyordu; ayrıca yeni yeni ittifaklar da ortaya çıkmıştı. Fatih'in kurmuş olduğu gizli haberalma örgütleri, durumu günü gününe kendisine haber vererek onun hazırlıklı olmasına yardım ediyorlardı. Başta Papalık olmak üzere Venedikliler, Rodos Şövalyeleri ve Macaristan, birbirleriyle yardımlaşmaya dayalı ittifaklar yapmışlardı. Bosna seferi sırasında Macar ilerleyişi durdurulmakla birlikte, Venediklilerin deniz kuvvetleri Taşoz, İmroz ve Semadirek adalarını alarak Atina'yı işgal ettiler, ancak daha sonra Türk ilerleyişi karşısında geri çekildiler.

Bununla birlikte Fatih, 1475'te Venediklilerle anlaşma yapmayı, devletin çıkarına daha uygun buldu. Buna göre, iki taraf da birbirlerine saldırmayacaklardı. Ancak verilen üç yıllık süre tamamlanmadan Venedikliler Anadolu kıyılarına karşı saldırıya geçtiler. Bunun üzerine Fatih, Osmanlı donanmasını da harekete geçirerek Kroya'yı aldı (1478). Fatih'in bu başarısından sonra İstanbul'a gelen Venedik elçisi, Venedik Cumhuriyeti'nin barış isteğinde bulunduğunu bildirdi, fethedilen yerler Osmanlılarda kalmak üzere 16 yıllık bir anlaşma imzalandı (1479). Venediklilerin savaşı başlatmalarının asıl nedeni Kırım Hanlığı'nın Osmanlılara bağlanmasıydı. Müslüman tacirlerin yardım istemesi üzerine Gedik Ahmet Paşa komutasında gönderilen bir Osmanlı donanması Kırım'ı alarak Osmanlı topraklarına katmıştı. Venediklilerle yapılan anlaşma sonrası boş kalan Osmanlı donanması, Gedik Ahmet Paşa komutasında İtalya seferi için görevlendirildi. Bunda, Roma'nın fethedilmesi için bir hazırlık plânı da sezmek olasıdır. Nitekim Fatih, yaşamının sonuna dek bu plânının gerçekleşmesi için çalışacaktır (25 Temmuz 1480'de Otranto'yu kuşatan Gedik Ahmet Paşa,

11 Ağustos 1480'de bu liman kentini fethederek kuzeyden İtalya'ya sarmak için Fatih'in emirlerini beklemeye başladı. Ancak Fatih'in Mayıs 1481'de ölümü üzerine yerine geçen II. Bayezit tarafından geri

Fatih Sultan Mehmet'in Atmeydanı'ndaki Yılanlı Sütuna Şeşper Atışı
(Minyatür: Hünername)

çağnıldı. Gedik Ahmet Paşa'nın kardeş kavgalarından sonra öldürülmesi üzerine, Fatih'in başlatmış olduğu bu büyük fetih tasarı sona erdi).

Fatih, Karadeniz'den sonra Akdeniz'i de bir Türk gölü hâline getirmeyi plânladığı için Gedik Ahmet Paşa'yı İtalya'ya gönderirken, Mesih Paşa komutasındaki 100 parçalık bir donanmayı da Rodos'un fethedilmesi için görevlendirmişti (1479). Üç ay kadar süren Rodos kuşatması, Mesih Paşa'nın kuşatmayı kaldırarak geri dönmesiyle sonuçlanınca paşa bu görevden alındı.

İşkodra kuşatması (Gravür: Mufassal-Osmanlı Tarihi)

II. MEHMET DÖNEMİ OLAYLARI

1474

- Sadrazam Mahmut Paşa tarafından yaptırılan İstanbul Mahmutpaşa semtindeki Mahmut Paşa Camii ve külliyesinin yapımı tamamlandı.

1475

- Osmanlıların Boğdan adını verdikleri Romanya'daki Moldova prensliğine hücum eden Osmanlı ordusu yenilgiye uğradı ve büyük kayıplar verdi.
- Kırım'daki karışıklıklar üzerine gönderilen Osmanlı donanması buradaki Kefe kalesini ve çevresini ele geçirdi. Böylece Kırım Hanlığı, Osmanlı yönetimi altına girmeğe başladı. Kırım Hanlığına da Mengli Giray getirildi.

1476

- Fatih Sultan Mehmet'in Boğdan seferi: Boğdan Beyliği, 1455'te Osmanlılara vergi vermeyi kabul etmişti. Ancak, Osmanlıların doğuda ve batıda savaşmalarını fırsat bilen Boğdan Beyliği, vergilerini ödememeye başlamıştı. 1475 yılında Boğdan'a hücum eden Hadim Süleyman Paşa kumandasındaki Osmanlı ordusu, Boğdan Voyvodası IV. Stephan kuvvetleri tarafından yenilgiye uğratılmıştı. Bunun üzerine Boğdan'a bir sefer düzenleyen Fatih, burayı Osmanlılara bağlı bir beylik durumuna getirdi.

1477

- Arnavutluk üzerine sefer yapmaktan kaçınan Arnavut asıllı sadrazam Gedik Ahmet Paşa, azledildi ve hapse atıldı. Yerine Karamanî Mehmet Paşa getirildi.
- Venediklilerin elinde olan Kuzey Yunanistan'daki İnebahtı (Leponto) kalesi kuşatıldıysa da ele geçirilemedi.

1478

- Arnavutluk'taki Akçahisar (Kroya) kalesi, on üç aylık bir kuşatma sonunda fethedildi (16 Haziran).
- Fatih Sultan Mehmet, Akçahisar'dan sonra İşkodra'yı kuşattı. Üç ay süren kuşatma sırasında çevredeki kaleler fethedildiyse de kışın yaklaşması nedeniyle çevrede bir kuvvet bırakılarak kuşatmaya son verildi.

II. MEHMET DÖNEMİ OLAYLARI

1478

- Tutuklanarak Rumeli Hisarı'na hapsedilen eski sadrazam Gedik Ahmet Paşa affedilerek Selânik'e tayin edildi.

1479

- **Osmanlı-Venedik barışı:**
Karada ve denizde 16 yıldır devam eden Osmanlı-Venedik savaşına son veren İstanbul Barış Antlaşması imzalandı. Amavutluk'taki Osmanlı egemenliğini kabul eden Venedikliler, İşkodra'yı ve Limar adasını Osmanlı Devletine bıraktı ve savaş tazminatı ödemeyi kabul etti. Buna karşılık Venedik, İstanbul'da balyos (elçi) bulundurma ve Osmanlı yönetimindeki yerlerde ticaret yapma haklarını elde etti.
- Yunanistan'ın batı sahilindeki Levkas (Aya Mavri), Kefalonya ve Zenta adaları Gedik Ahmet Paşa yönetimindeki Osmanlı donanması tarafından zaptedildi.
- Fatih Sultan Mehmet'in Venedik'ten bir ressam gönderilmesini istemesi üzerine seçilen ünlü İtalyan ressam Gentile Bellini İstanbul'a geldi. Gentile Bellini (1429-1507): Portreleri ve Venedik manzaralarıyla tanınan Bellini, Rönesans döneminin ünlü bir sanatçı ailesine mensuptur. Babası Jacopo ve kardeşi Giovanni de ressarndı. Fatih Sultan Mehmet'in Venedik'ten usta bir ressam istemesi üzerine Eylül 1479'da İstanbul'a gönderildi. Fatih tarafından içtenlikle karşılanan Bellini, Aralık 1480'e değin İstanbul'da kaldı. Bellini, 1480 yılında Fatih'in bir portresini yaptı. Şu anda Londra'daki Ulusal Galeride bulunan bu resmin daha büyük boyda bir kopyası İtalyan ressam Fausto Zonaro tarafından yapıldı ve Topkapı Sarayı'na kondu.

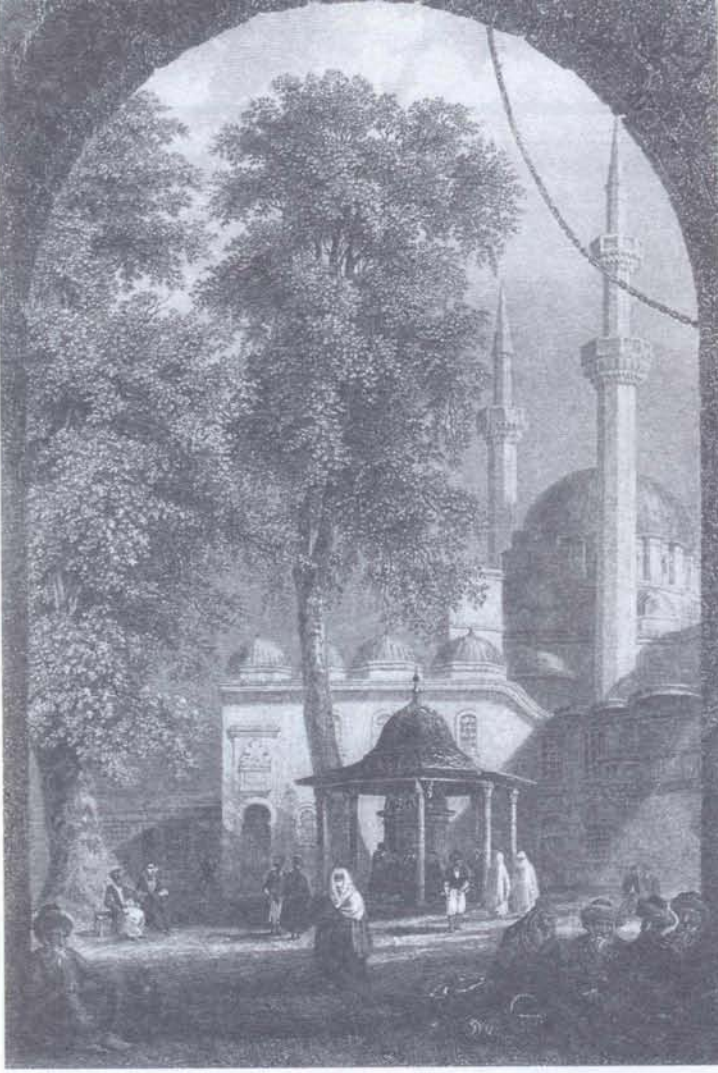
Fatih Sultan Mehmet

MISIR SORUNU VE II. MEHMET'İN ÖLÜMÜ

Fatih'in fetih tasarısı içinde olmakla birlikte uygulama alanına koyamadığı bir başka iş de Hicaz su yolları sorunundan kaynaklanan Mısır (Memlûk) sorunudur. Bu sorunun zaman zaman ortaya çıkmasında hiç kuşkusuz Maraş ve Elbistan taraflarında egemenlik süren Dulkadir Beyliğinin büyük payı vardı. Çünkü bu beylik, çıkarları gereği, bir yandan Osmanlılara yakın görünmeye çalışırken, öte yandan da Mısır'a yakın bir siyaset izlemekteydi. Bunu bilen Fatih, Mısır ve Dulkadir sorununu birlikte düşünmüş olmasına karşın karısının Dulkadir Beyi'nin kızı olması nedeniyle kendisine yandaş Dulkadir beylerini işbaşına getirerek istediklerini gerçekleştirme olanağı elde etmiştir. Nitekim Mısır'a yandaş olan Şahbudak Bey'e karşı Fatih'in Alaüddeve Bozkurt'u tutması, bunun en açık bir kanıtıdır. Savaş meydanlarında yıpranan ama başandan başanya koştugu için rahatsızlığını bile düşünecek zamanı olmayan Fatih, kimi kaynaklara göre Mısır, kimilerine göreyse (oğlu Cem'i Suriye sınırına göndermesine karşın) İtalya seferinin hazırlıklarını titizlikle sürdürdü ve her zaman olduğu gibi yalnız kendisinin bildiği sefere çıkmak üzere 1481'in baharında Kapıkulu askerleriyle birlikte Üsküdar'a geçti. Uzun zamandan beri belirtileri görülen damla (gut) hastalığının yeniden etkisini göstermesi üzerine Üsküdar'daki karargâhta dinlenen Fatih, biraz düzelince orduya hareket emrini verdi. Üsküdar'dan kalkan ordu yoluna devam ederken, Fatih de araba içinde orduyu izliyordu. Gebze yakınlarında Tekfurçayın'na (Hünkârçayın) indiği sırada rahatsızlığı artan Fatih birden fenalaştı ve burada 3 Mayıs 1481'de öldü.

Levkas Adası'nın adı bilinmeyen bir ressam tarafından yapılmış tablosu (XIX. yüzyıl)

Eyüp Camii (Gravür: Bartlett)

HİZMETLERİ

Güçlü bir asker ve devlet adamı olduğu kadar geniş görüşlü bir fikir adamı olarak da tanınan Fatih Sultan Mehmet, edebiyat, din felsefesi meselelerine, coğrafya, matematik ve astronomiye özel bir ilgi duydu. Bu yüzden fetih-ten sonra sekiz manastır ve kiliseyi medrese hâline getirdi. Zeyrek ve Ayasofya medreselerini açtı. 1470'te bitirilen ve kendi adıyla bilinen caminin çevresine sekizli medreselerini (Semaniye), sonra da gerilerine tamamlayıcı tetimmeleri yaptırarak bir imaret, bir dârüşşifa ilâve ederek bunları vakıflara bağladı. Ayrıca bugün Vefa adı verilen semtte Şeyh Ebul Vefâ için bir cami yaptırdı; Eyüp'te Ebu Eyyubi'l-Ensari'nin mezarı yanına bir cami bina ettirerek, buna sonra medrese ve imaret ilâve etti. Devrinin en büyük bilginleri; fıkıhta Molla Hüsrev, tefsirde Molla Gürani, Molla Yegân, İstanbul'un ilk kadısı Hızır Bey Çelebi, metamatikte Ali Kuşçu ve özellikle sevdiği kelâm bilgini Hocazade'dir. Türk Sultanının isteği üzerine Gentile Bellini, İstanbul'a gelerek (Eylül 1479-Ocak 1481) Fatih Sultan Mehmet'in resmini yaptı ve Yeni Saray'ın (Topkapı Sarayı) duvarlarını Rönesans üslûbu fresklerle süsledi. Fatih Sultan Mehmet, şair bir hükümdar olarak Avnî mahlasıyla şiirler yazdı.

II. MEHMET DÖNEMİ OLAYLARI

1480

■ İtalya seferi ve Otranto limanının fethi:

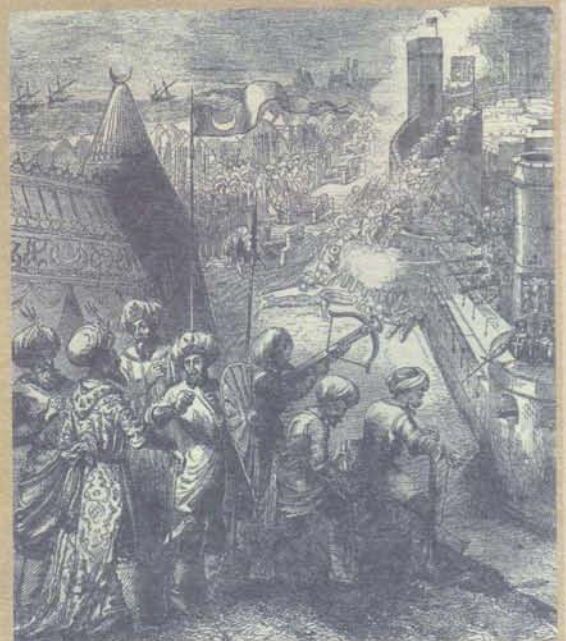
Gedik Ahmet Paşa komutasındaki Osmanlı ordusu ile Napoli Krallığı arasında İtalya yarımadasındaki Otranto'da yapılan ve 15 gün süren çarpışmadan sonra Napoli krallığının elindeki Otranto ele geçirildi.

■ Rodos kuşatması:

160 gemilik Osmanlı donanması ile Rodos şövalyeleri arasındaki bu savaşta Rodos adasının St. Ethien dağı kıyısına Osmanlı ordusu çıkartma yaptı. Şiddetli top ateşine rağmen yapılan üç Osmanlı taarruzundan sonuç alınamadı. Bu kuşatma 3 ay sürdü (Ağustos).

Rodos adasının Pirî Reis tarafından yapılan haritası.

Rodos kuşatmasını gösteren gravür (Gravür: Russo Turkish War)

II. MEHMET DÖNEMİ OLAYLARI

1480

- Osmanlı Devleti'nde adalet işlerine bakan kazaskerlik makamı, Anadolu ve Rumeli kazaskerliği adıyla ikiye ayrıldı.

Fatih'in kaftanı
(Topkapı Sarayı)

1481

- Doğuya doğru bir sefere çıkan Fatih Sultan Mehmet, Maltepe yakınlarındaki Hünkâr çayırında hastalanarak öldü (3 Mayıs).

Fatih Sultan Mehmet'in ölümünde Osmanlı Devleti sınırları (1481)

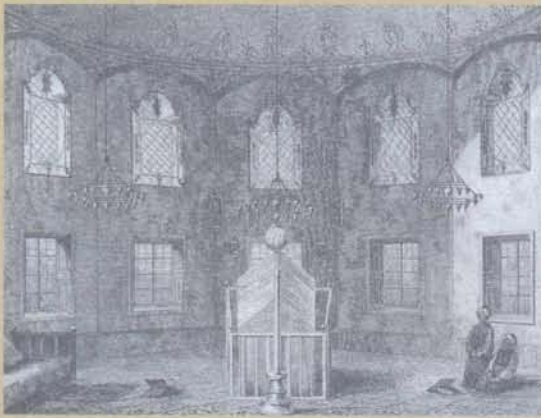
1457'de İstanbul'u merkez yapan Fatih; bir iç kale olarak Yedikule'yi inşa ettirip burayı devlet hazinesi olarak kullandı; 1454'te, bugünkü İstanbul Üniversitesi'nin bulunduğu yerde Eski Saray'ı; 1478'de de Sarayburnu gerisinde Zeytinlik adı verilen Yeni Saray'ı (Topkapı) yaptırdı; 1472'de Çinili Köşkü yaptıran Fatih, İstanbul'un savunması için Çanakkale Boğazı'nda Kilitbahir ve Sultaniye kalelerini yaptırdı; tersaneyi Gelibolu'dan alıp 1462'de Kadirga limanına getirdi.

Fatih'in zehirlendiği ileri sürüldüyse de bunun doğru olmadığı ve bütün Türk padişahlarının geçirdiği damla (gut-nikris) hastalığından öldüğü bilinir. Fatih, yeni bir çığır açan hükümdardır. Onu tamamen bir hümanist ve Rönesans hükümdarı saymak doğru değildir. Ancak, onun hoşgörüsünü çocukları ve torunları devam ettiremeyerek devletin gittikçe gerilemesine sebep oldular. Fatih'in öldükten sonra tahnit edilen cesedi, 3 Mayıs'tan 22 Mayıs'a kadar Yeni Saray'da (Topkapı Sarayı'nda) kaldı ve 22 Mayıs'ta, Amasya'dan İstanbul'a gelerek tahta geçen oğlu Beyazid'in Türk geleneğine uygun olarak hazırlattığı bir törenle 1470'te tamamlanan ve kendi adıyla anılan Fatih Külliyesi'ndeki türbesine gömüldü.

Fatih Sultan Mehmet

Fatih türbesi (Tablo: Zeki Kocamemi)

Fatih türbesi iç görünüm (Jovanin, Paris 1840)

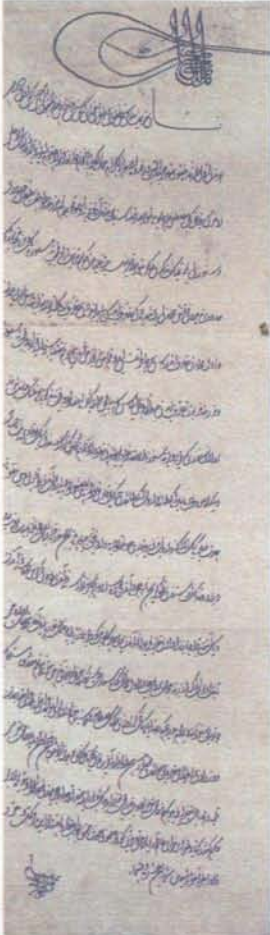
Fatih Sultan Mehmet (Minyatür: Kıyafetül'l-İnsâniyye fi Şemâill'il-Osmâniyye:)

II. BAYEZİD

SALTANAT SÜRESİ: 31 yıl (1481 - 1512)

SULTAN II. BAYEZİD DÖNEMİNDE BÜYÜK FETİHLER PEK YOKTUR. FAKAT BU DÖNEMDE İMPARATORLUĞUN SINIRLARI KORUNMUŞ, ORDUNUN GÜCÜ ARTIRILMIŞ VE DAHA SONRAKİ DÖNEMLERDE BÜYÜK FETİHLERİN GERÇEKLEŞTİRİLMESİ İÇİN UYGUN ORTAM HAZIRLANMIŞTIR. OSMANLI TARİHİNİN YAZILMASINI EMREDEN İLK PADİŞAH OLMUŞ, ÜNLÜ TARİHÇİLER NEŞRİ VE BİTLİSİ'NİN ESERLERİ ONUN DÖNEMİNDE YAZILMIŞTIR.

II. Bayezid'in tuğralı beratı,
1508
(Topkapı Sarayı Müzesi)

Sekizinci Osmanlı padişahı II. Bayezid, Fatih Sultan Mehmet'in oğludur. Amasya'da sancakbeyliği yaptı. Akkoyunlu beyi Uzun Hasan ile yapılan Otlukbeli Savaşı'nda (1473) Osmanlı ordusunun sağ kanadına komuta etti. 1481'de Fatih'in ölümü üzerine kendisini destekleyen devlet adamları ve yeniçerilerin yardımıyla tahta çıktı. Kardeşi şehzade Cem ile taht kavgaları yüzünden hep tedirgin yaşadı.

II. BAYEZİD

Doğum tarihi	: Ocak 1448
Doğum yeri	: İstanbul
Babası	: II. Mehmet
Annesi	: Gülbahar Valide Sultan (Dulkadirli)
Tahta çıktığı tarih	: 4 Mayıs 1481
Tahta çıktığında yaşı	: 33 yaş 4 ay
Saltanatının sonu	: 24 Nisan 1512
Tahttan ayrılma sebebi	: Ölüm
Saltanat süresi	: 22 yıl
Ölüm tarihi	: 26 Mayıs 1512
Ölüm sebebi	: İntihar (rivayet)
Öldüğü yer	: Çorlu dolayında, Dimetoka'ya giderken
Gömülü olduğu yer	: İstanbul, Bayezid Camii mihrabı önündeki türbesi

II. BAYEZİD (1448 - 1512)

II. BAYEZİD DÖNEMİ OLAYLARI

1481

- Fatih Sultan Mehmet'in ölümü üzerine oğulları II. Bayezid ve Cem Sultan arasında iktidar mücadelesi başladı.

İstanbul'da çıkan olaylarda Cem taraftan Sadrazam Karamanî Mehmet Paşa öldürüldü ve tahta, II. Bayezid Amasya'dan gelene dek oğlu Şehzade Korkut vekâleten çıkarıldı (4 Mayıs).

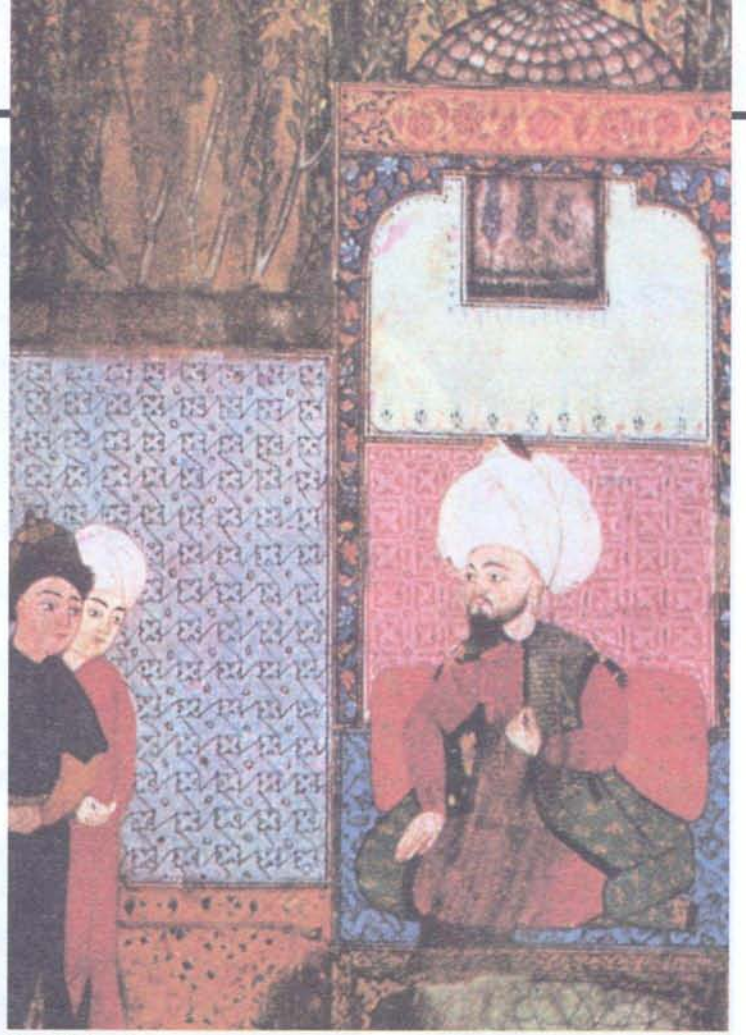
- II. Bayezid, valilik yapmakta olduğu Amasya'dan İstanbul'a gelip tahta çıktı (21 Mayıs).

Fatih Sultan Mehmet öldüğü zaman, büyük oğlu Bayezid, Amasya; küçük oğlu Cem, Konya valisi idi. Sadrazam Karamanî Mehmet Paşa, Fatih'in ölümünü askerden gizlerken, aynı zamanda Bayezid ve Cem'e haber gönderdi. Sadrazam Karamanî Mehmet Paşa, Cem'in padişah olmasını istiyordu. Bu amaçla bazı tedbirler alarak, Bayezid'den önce Cem'i İstanbul'a getirtmeye çalıştı. Ancak, Karamanî Mehmet Paşa'nın rakipleri, Cem'e gönderilen habercileri tutukladılar ve askeri kışkırtılar. Ayaklanan Yeniçiler, Karamanî Mehmet Paşa'yı öldürdüler. Yeniçiler, Bayezid'in 11 yaşındaki oğlu Korkut'u, babasına vekâleten tahta çıkardılar. Bir süre sonra İstanbul'a gelen Bayezid, oğlu Korkut'tan saltanatı resmen teslim aldı.

II. Bayezid'in cülusu (Minyatür: Hünernâme)

- II. Bayezid kuvvetlerini Bursa'da yenen Şehzade Cem de Bursa'da tahta çıktı (28 Mayıs).

Cem Sultan (Âşık Çelebi'nin Me-Şa-irü's şu'ara adlı eserinden minyatür)

CEM SULTAN OLAYI

Şehzade Cem, 1481 Haziranında Yenişehir'de yenilgiye uğratılınca Suriye'ye, oradan da Mısır'a kaçtı. Mısır sultanı Kayıtbay'ın yardımıyla birkaç başarısız deneme yaptıktan sonra 1482 Temmuz ayında Rodos şövalyelerine sığındı. Aynı yılın Eylülünde Fransa'ya götürüldü. Osmanlı Devleti, Cem'in Napoli'de öldürülmesine kadar (1495) Hristiyan ülkelerince devletin parçalanmasına alet edilmesi ihtimali ile karşı karşıya kaldı. Cem hayatta oldukça Bayezid, durumunu emniyette görmedi ve büyük teşebbüslere girişemedi. Fakat bu süre içinde Hersek, Osmanlı idaresi altına sokuldu (1483). 1484'te yapılan Boğdan seferiyle Tuna ağzındaki Kili ve Kuzey Besarabya bölgesindeki Akkerman kaleleri alındı.

OSMANLI-MISIR SAVAŞI

Mısır Kölemen Devletiyle yapılan savaşlar Bayezid devrinin en önemli siyasî olayıdır. Harbin sebebi, Kölemen hükümdarı Kayıtbay'ın Cem'i bir hükümdar gibi karşılaması, Karamanoğlu Kasım Bey'in eski beyliğini ele geçirme isteğine taraftar olması, ayrıca Adana-Tarsus bölgesindeki Ramazanoğulları beyliğinin iç işlerine kanşmasıdır.

Şehzade Cem tuğralı ferman,
19 Mayıs 1481
(Topkapı Sarayı Müzesi)

Bu yüzden Ramazanoğlu Mehmet bey, Bayezid'e sığındı ve ülkesini Osmanlılara bıraktığını bildirdi. Osmanlı-Mısır savaşları altı yıl sürdü (1485-1491), fakat kesin bir sonuç sağlanamadı. Tuna beyinin aracılığıyla İstanbul'da yapılan anlaşmaya göre Ramazanoğulları ülkesi Osmanlılarda kaldı, yalnız Çukurova'daki üç kasaba Kölemenlere verildi.

MACAR ORDUSU YOK EDİLİYOR

1492-1495 yılları arasında Osmanlı akıncıları devamlı olarak Tuna nehri ve Bosna ötesindeki Hırvatistan, İllirya, Styria, Sirmiya ve Venedik'in kuzey taraflarına,

Banat, Carniola, Carinthia'ya akınlar yaparak Hristiyan ülkelerine dehşet salmışlardı. Bu akınlardan birinde, 1492'de Villach civarında ağır bir yenilgiye uğramakla beraber 1493'te Adbina'da Hırvat kuvvetlerini hemen imha etmişlerdi. Bu hareket 1495'te Macarlarla yapılan 30 yıllık bir anlaşma ile sona erdi; fakat Osmanlı akıncılarının faaliyetleri başka yerlerde devam etti. Kili ve Akkerman, Osmanlıların eline geçince Polonya'nın Karadeniz'le bağlantısı kesildiğinden engeli ortadan kaldırmak üzere bu devlet, Boğdan'ın kendine bağlamaya çalıştı. Boğdan beyliği Tuna boyundaki Osmanlı sancakbeylerinin de yardımı ile karşı koymayı başardı. Suçeva (Suceava) kaleşi kuşatmasından vazgeçmek zorunda kalan Polonyalılar, 1497'de Bukovina'da Kozmin yakınında da yenildiler. Osmanlı akıncıları, Kırım süvarilerinin de desteği ile 1498'de Galiciya ve Podolya topraklarına girerek büyük tahribat yaptılar, aynı yılın sonbaharında Galiciya'ya karşı yapılan diğer bir akın da felâketle sona erdi. Polonya 1499'da Boğdan ile bir anlaşma yaptı, bunu Osmanlı - Polonya anlaşmasının yenilenmesi takip etti. Bayezid, ordusunun gücünü artırmak için topçu ocağında ıslahat yaparak o zamana kadarkinden daha fazla ateş gücü sağladı.

II. Bayezid

II. BAYEZİD DÖNEMİ OLAYLARI

1481

- II. Bayezid komutasındaki Osmanlı ordusu ile Şehzade Cem'in kuvvetleri arasında Bursa yakınlarındaki Yenişehir'de yapılan savaşta yenilen Cem Sultan önce Konya'ya, ardından da Mısır'a kaçtı.

Babasının ölümünü zamanında öğrenemeyen Cem, II. Bayezid'in padişahlığını tanımadı. Tahtı zorla ele geçirmek isteyen Cem, topladığı kuvvetlerle Bursa üzerine yürüdü; Bursa'yı ele geçirdi ve adina hutbe okutup para bastırdı. Cem, II. Bayezid'e haber göndererek, devletin ikiye bölünmesini ve Anadolu'nun kendisine bırakılmasını istedi. II. Bayezid, bu teklifi reddetti. Bunun sonucu, kardeşler arasındaki mücadele şiddetlendi. Anadolu'ya geçen II. Bayezid, Bursa üzerine yürüdü. Yenişehir ovasında yapılan savaşta kaybeden Cem, Konya'ya çekildi. Burada da kendisini güvencilerde bulmadı ve Memlûklere sığındı.

- İtalya topraklarından Otranto'yu işgal eden Gedik Ahmet Paşa'nın, Fatih'in ölümü üzerine İstanbul'a çağırılmasından sonra bir saldırı düzenleyen İtalyanlar kaleyi geri aldı.

1482

- Kahire'de Memlûklere sığınan Cem Sultan, Karamanoğullarının daveti üzerine Anadolu'ya geçti ve Konya'da Osmanlı ordusuyla yaptığı savaşlarda mağlûp oldu ve önce Rodos'a, ardından da Fransa'ya gitti.

Osmanlı Devleti'nin karşılıklı güvende bulunmasından yararlanmak isteyen Karamanoğlu Kasım Bey, Cem'i Anadolu'ya çağırdı. Kasım Bey'in amacı, Cem ile birleşip, Karamanoğulları Beyliği'ni yeniden kurmaktır. 1482'de Anadolu'ya gelen Cem, Kasım Bey ile birlikte Konya üzerine yürüdü. Ancak, Konya halkının II. Bayezid'i desteklemesi sonucu, Cem, burada da yenilgiye uğradı. II. Bayezid, Cem'e haber göndererek, padişahlık istediğinden vazgeçmesini istedi. Kudüs'te oturursa, her türlü masraflarının karşılanacağını bildirdi. Cem, isteklerinden vazgeçmedi. II. Bayezid'in gönderdiği kuvvetler karşısında tutunamayan Cem, Rodos şövalyelerine sığındı. Cem'in amacı, Rumeli'ye geçmek ve toplayacağı kuvvetlerle İstanbul üzerine yürümektir. Ancak, Rodos şövalyeleri, önceden II. Bayezid ile anlaşmışlardı. Cem'i serbest bırakmadılar ve Fransa'ya götürdüler. II. Bayezid ile kardeşi Cem Sultan arasındaki taht mücadelesinin önemli bir yanı da, devlet yönetiminde Türk yöneticiler ile devşirmeler arasındaki iktidar mücadelesi olmasıdır. Bu mücadelede II. Bayezid'i devşirme yöneticiler desteklerken, Cem'i, başlarında Sadrazam Karamanî Mehmet Paşa'nın bulunduğu Türk yöneticiler desteklemiştir. Bu mücadele sonrasında devşirme yöneticiler, yönetimde etkinliği ele geçirtiler.

Cem Sultan

II. BAYEZİD DÖNEMİ OLAYLARI

1482

- II. Bayezid, Cem Sultan'la mücadelesinde kendi yanında olan, ancak Cem'den yana olduğundan kuşkulandığı Sadrazam Gedik Ahmet Paşa'yı idam ettirdi (18 Kasım).
- Osmanlı-Venedik barış antlaşması yenilendi.

1483

- II. Bayezid Morova seferine çıktı.
- Cem Sultan olayları nedeniyle ihmal edilen Hersek'te başlayan karışıklıklar üzerine Hersek yeniden işgal edildi.
- Karamanoğlu Kasım Bey'in ölümü üzerine yönetimindeki İçel Beyliği'ne Mahmut Bey getirildi.

1484

- II. Bayezid, Boğdan (Moldova) üzerine sefere çıktı. Tuna üzerindeki Kilya (Kili) kalesi ve Akkerman kaleleri fethedildi. Bu seferde Kırım ordusu, Osmanlı ordusu yanında yer aldı. Boğdan'ın fethi ile Kardeniz'in kuzeybatı ve güney kıyıları Osmanlı hâkimiyeti altına girmiş oldu.

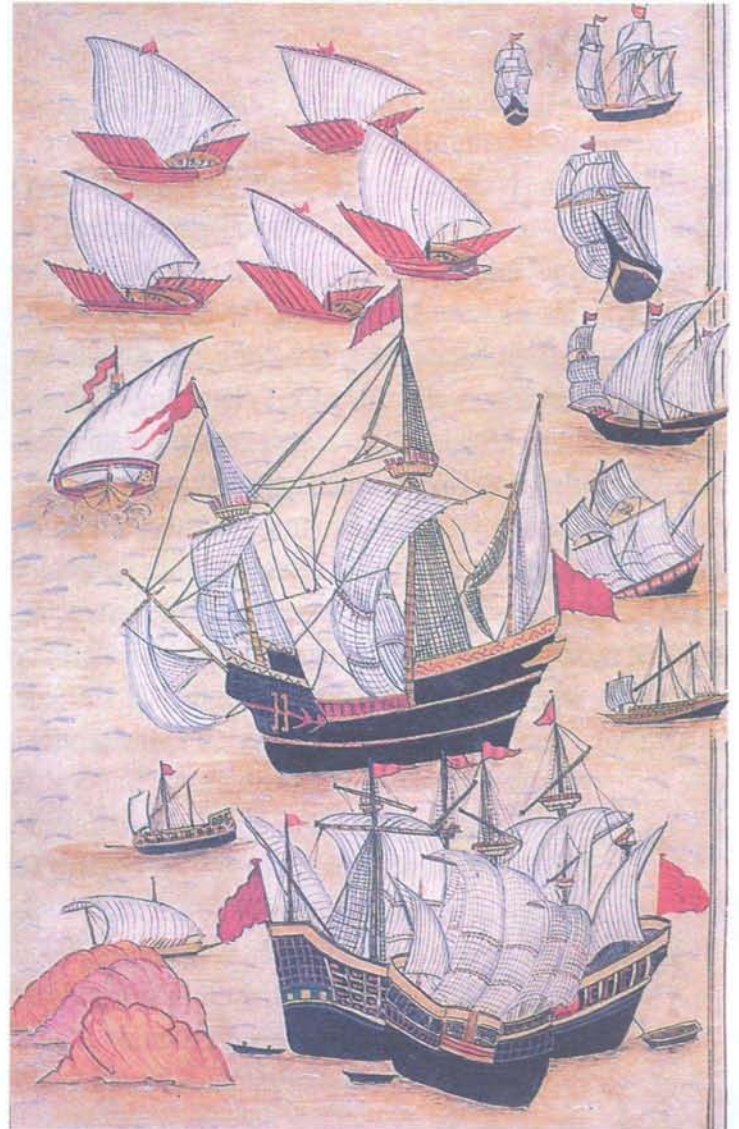

Kırım Hanı Mengli Giray Han sefere katılmak üzere II. Bayezid huzurunda
(Minyatür: Hünername)

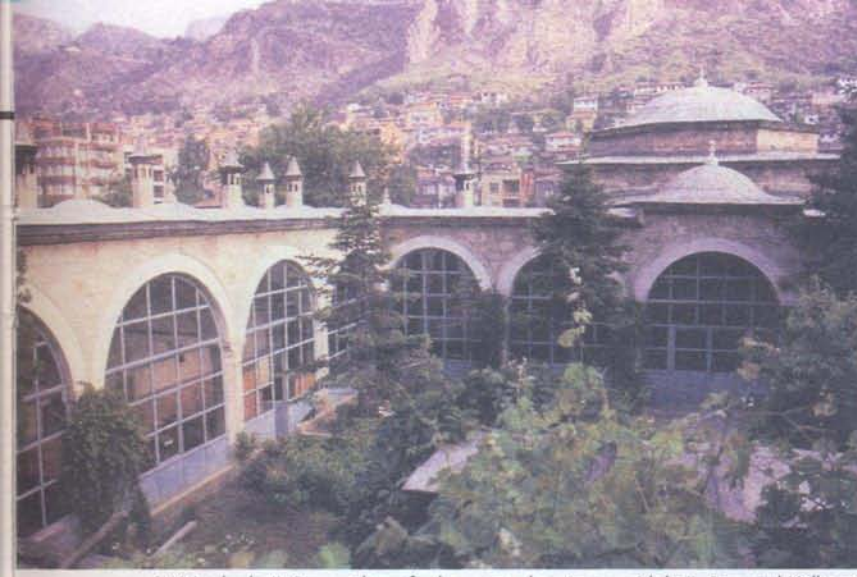

DENİZLERDEKİ BAŞARILAR

Ege ve Adriyatik denizinde çeşitli yerlerde yaptırdığı gemilerle de donanmanın gücünü artırdı. Bütün bu hazırlıklar Venedik ile muhtemel bir savaş içindi; çok geçmeden Venediklilerin Mora, Arnavutluk ve Dalmaçya sahillerinde, aradaki anlaşmayı ihlâl eder mahiyet-teki hareketleri savaşın başlamasına sebep oldu. Karadan padişahın emrindeki ordu, denizden de donanmanın bas-kısı sonucunda İnebahtı (Aynabahtı: Lepanto) 1499 Ağustos'unda Osmanlıların eline geçti; bundan evvel Osmanlı donanması, Brodano (Zensio) deniz savaşında Venedik donanmasını geri çekilmeye mecbur etti. Bosna gazileri, Friuli bölgesine büyük bir akın yaptılar; İnebahtı'nın zaptından sonra Vicenza'ya kadar Venedik topraklarını tahrip ettiler. Modon, Koron ve Navarin 1500 yılında, Adriyatik sahilindeki Draç (Durazzo) 1501'de Osmanlıların

II. Bayezid döneminde Osmanlı Donanması
(Matrakçı Nasuh "Tarih-i Sultan Bayezid"den çizim Ülker Erke, Kültür Bakanlığı, 1998)

1486 yılında II. Bayezid tarafından yaptırılan Amasya'daki II. Bayezid Külliyesi

eline geçti. Aynı yıl bir haçlı donanmasının Midilli adasını kuşatma teşebbüsleri, Saruhan valisi şehzade Korkut ve donanma ile gelen Hersekzade Ahmet Paşa'nın gayretlerine rağmen başarılı olmadı (1501). Venedik 1502'de barış istedi; bunun için son anlaşma 1503'te tamamlandı.

SÜNNİ-Şİİ ÇATIŞMASI

1503 ile 1512 yılları arasında Osmanlı Devleti doğuda gittikçe büyüyen bir kriz ile karşı karşıya kaldı. Şîî mezhebinin başı olarak ortaya çıkan İsmail Safevî, 1499'da faaliyete geçerek kısa zamanda bütün İran'ı idaresi altına aldı. Şîî mezhebi adına yapılan şiddetli propaganda faaliyeti, Anadolu'daki Türkmen aşiretler arasında etkili oldu. Sünnî Müslümanlığı temsil eden Osmanlılar, toprakları içinde Şîî mezhebinin yayılma tehlikesine ilgisiz kalırlarsa ileride bir kısım bölgelerin Safevîler idaresine geçmesi ihtimaline dayanarak dikkatli olma zorunluluğunu hissettiler. Anadolu'da Şah İsmail taraftarlığını önlemek amacıyla Alevî-

lerin İran'a gitmeleri Bayezid tarafından yasaklandığı gibi, yakalananlar da Rumeli'ye sürüldü (1502). Trabzon valisi olan Şehzade Selim, Şah İsmail'in maksadını iyi anladığından ilk darbeyi oradayken vurmuştu. 1508'de Şah İsmail, Alâüddevle Bey ile savaştığı sırada Osmanlı doğu hudutları takviye edildi. 1511'de Teke bölgesinde Şahkulu adlı bir halife idaresinde isyan çıktı. Asiler Kütahya'yı yağmaladıktan sonra Bursa'ya doğru ilerlediler. 1511 yazında Kayseri ve Sivas arasında, Sadrazam Ali Paşa emrindeki kuvvetlere yenildiler; fakat bu savaşta hem Ali Paşa hem de Şahkulu öldürüldü; Şahkulu'nun taraftarları İran'a gitti.

II. Bayezid'in, heykeltıraş Yavuz Görey tarafından yapılan heykeli.

II. BAYEZİD DÖNEMİ OLAYLARI

1485

- Osmanlı Devleti ile Mısır'daki Memlûkler arasında altı yıl sürecektir olan savaş başladı. Fatih'in son zamanlarında bozulmaya başlayan Osmanlı-Memlûk ilişkileri, II. Bayezid döneminde daha da gerginleşti. İki ülke arasındaki ilişkilerin bozulmasının nedenleri şunlardı:
 - 1- Fatih'in, Hicaz su yollarının onanması ve bakımı konusundaki teklifinin, Memlûkler tarafından kabul edilmemesi.
 - 2- Memlûk Sultanı Kayıtbay'ın, Cem Sultan'a, bir hükümdar gibi davranması ve Karamanoğlu Kasım Bey'i desteklemesi.
 - 3- Memlûklerin, Dulkadiroğulları Beyliği'nin işlerine karışmaları ve Ramazanoğulları Beyliğini egemenlikleri altına almak istemeleri.
 - 4- Hindistan hükümdarlarından II. Mahmut Şah tarafından Fatih'e gönderilen elçinin, Cidde'de engellenerek, hediyelerin, Memlûklerin Cidde valisi tarafından sultan Kayıtbay'a gönderilmesi. Osmanlıların giderek güçlenmesi ve İslâm dünyasının lideri durumuna gelmekte olması, Memlûkleri rahatsız etmekteydi. 1485'te başlayan savaşlar 1491'e kadar devam etti.

- İstanbul'daki Davut Paşa Külliyesinin yapımı tamamlandı.

1486

- Osmanlılarla Memlûkler arasında Adana'da yapılan savaşta Osmanlı ordusu yenildi. Komutan Hersekzade Ahmet Paşa esir alınarak Kahire'ye götürüldü. Tarsus ve Adana, Memlûklerin eline geçti.
- Tanrısal aşkı dile getiren Tazarrunâme yazarı, matematikçi, bilgin ve sadrazam Sinan Paşa öldü.
- II. Bayezid tarafından Amasya'da yaptırılan II. Bayezid Camii inşaatı tamamlandı.
- İstanbul Yedikule'deki Studios Manastırı'nın bir parçası olan Ayios Ioannes Prodromos (Vaftizci Yahya) Kilisesi, kiliseden camiye çevrilerek İmrâhor Camii adıyla ibadete açıldı.

İmrâhor Camii
(Görüntü: 19. yüzyıl)

II. BAYEZİD DÖNEMİ OLAYLARI

1487

- II. Bayezid tarafından Edirne'de yaptırılan II. Bayezid Camii ve külliyesi inşaatı tamamlandı.

1488

- Memlük kuvvetleriyle Osmanlı ordusunun Tarsus-Adana arasındaki Ağaçayırı'nda yaptıkları savaşta Osmanlı ordusu mağlûp oldu.
- Rodos şövalyeleri tarafından Papalık makamına satılan Cem Sultan, Fransa'dan Roma'ya gönderildi.
- Osmanlı şeyhülislâmlarından, Fatih'in hocası Molla Gürani İstanbul'da öldü.

1489

- İstanbul'daki ilk büyük şiddetli depremde birçok ev yıkıldı (16 Ocak).

1509 yılı depreminde İstanbul yerle bir oldu
(Resim: Münif Fehim)

II. Bayezid'i İtalya'da Borgia'nın sarayında gösteren bir tablo (Tablo: Vatikan Müzesi)

MOLLA GÜRANI (1416-1488): Asıl adı Şemsettin Ahmet Bin İsmail olmakla birlikte Gürani'de doğması nedeniyle Molla Gürani olarak anılır. Öğrenimini Bağdat, Diyarbakır ve Hasankeyf'te ünlü bilginlerden ders alarak tamamladı. Kahire'ye giderek (1434) ünlü bilgin Askanani'nin derslerini izledikten sonra Mısır'da Berkukiye Medresesi'nde fıkah dersleri verdi. Gurunu ve geçimsizliği yüzünden Mısır'dan kovulunca Osmanlı bilginlerinden Molla Yegân tarafından II. Murat'a takdim edildi. Bursa'da Kaplıca Medresesi müdemsliğine atandı. Bir yıl sonra Manisa'da sancakbeyi olan Şehzade Mehmet'e (Fatih) hoca oldu. Şehzade Mehmet padişah olunca kazaskerliğe getirildi. Keyfi uygulamaları nedeniyle bu görevden alınarak Bursa kadılığına gönderildi. Ancak kısa bir süre sonra bu görevden de alınınca, hac bahanesiyle ülke dışına gitti. 1457'de İstanbul'a döndü. Yeniden Bursa kadılığına atandı. Burada Kur'an tefsirini tamamlayarak Fatih'e sundu. Bunun üzerine 1480'de, ölünceye dek yürüteceği Şeyhülislâmlık görevine getirildi. Daha çok ilâhiyatçı olarak tanınan Molla Gürani, gazeller de yazdı. Bugün adıyla anılan mahallede yaptırdığı caminin avlusuna gömüldü.

Başlıca eserleri: Gayetü'l-Mesani fi Tefsiri Kelâmü'l-Rabbani (Tann Kelâmının Açıklanması Yolunda Tekrarrın Amacı), Keşfü'l-Esrar an Kıraati Eimmeti'l-Ahyar (Hayırlı İmamların Okuyuşu Konusundaki Sırların Açıklanması).

Molla Gürani'ye ait El-keşerül câri ilâ riyâzî'l- Buhârî adlı eserinin ilk iki sayfası
(Murat Molla Kütüphanesi)

BABA-OĞUL ÇATIŞMASI

Gençliğinde eğlenceli bir hayat süren Bayezid, yaşlandığında yalnızlığı ve ibadeti tercih etti. İlerlemiş yaşı, devlet işlerine bakmasına engel olduğundan idareyi vezirlere bıraktı. Oğullarından Ahmet Amasya'da, Selim Trabzon'da, Korkut Antalya'da, Şehinşah Karaman'da bulunuyordu. Selim ve Ahmet arasında bir taht rekabeti başlamıştı. Selim, 1511'de Kırım'daki Kefe'ye gitti, Kırım hanının desteğini sağladı ve Tuna'dan geçerek ilerlemeye başladı. Bir yandan da kendisine Rumeli'de bir yer verilmesini istedi. Bayezid, oğlu ile çarpışmaktan çekinerek onu Semendire'ye tayin etti.

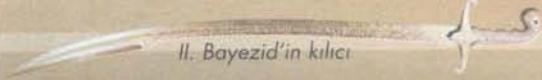
II. Bayezid'in altın sikkesi.

II. BAYEZİD DÖNEMİ OLAYLARI

1489

- Memlûkler tarafından kuşatılan Adana teslim oldu.
- II. Bayezid tarafından Çorum-Osmancık arasında yaptırılan II. Bayezid köprüsü inşaatı tamamlandı.

1490

- Osmanlı Devleti ile Lehistan (Polonya) arasında barış antlaşması imzalandı.
- Dulkadiroğlu Beyliği'nin de Memlûkler yanına geçmesiyle oluşan ordu ile Osmanlı kuvvetleri arasında Kayseri'de yapılan savaşta Osmanlı ordusu mağlûp oldu.
- II. Bayezid'in hazinedarbaşısı tarafından İstanbul Divanyolu'nda yaptırılan Firuzağa Camii inşaatı tamamlandı.

1491

- Osmanlı Devleti ile Mısır'daki Memlûk Devleti arasında altı yıl devam eden savaş, Kahire'de yapılan barış antlaşmasıyla son buldu. Her iki taraf için de büyük kayıplara neden olan bu savaşlar, Tunus beyinin aracılığı ile sona erdi. Osmanlılar, bu savaşlarda ele geçirmiş oldukları Çukurova yöresini (Mekke ve Medine evkafına ait olması nedeniyle) Memlûklere bıraktılar.

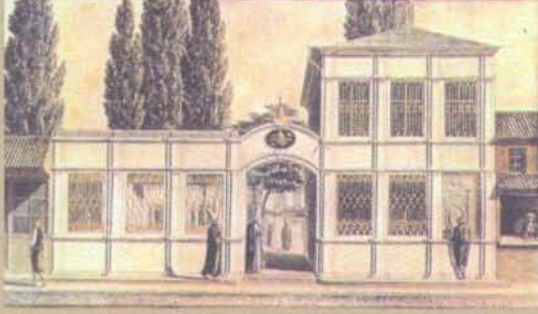

II. Bayezid huzurunda Tunus Sultanı'nın hediye ettiği bir arslan ile su sığırının mücadelesi ve II. Bayezid'in su sığırını öldürmesi (Minyatür: Hünernâme)

II. BAYEZİD DÖNEMİ OLAYLARI

1491

- İstanbul Tünel'de Galip Dede Dergâhı olarak da anılan Galata Mevlevihanesi inşaatı bitti.

Galata Mevlevihanesi
(Gravür, 18. yy. Divan Edebiyatı Müzesi)

1492

- Macaristan seferi ve Belgrad kuşatması: Macaristan üzerine sefere çıkan Hadım Süleyman Paşa yönetimindeki Osmanlı ordusunun Erdel'de; Almanya yakınlarına kadar ulaşan Osmanlı akıncısı Mihaloğlu Ali Bey kumandasındaki Türk akıncılarının da Almanlara yenilmesi ve büyük kayıplar vermesi üzerine Osmanlılar geri çekildiler.

1493

- Bosna Beylerbeyi Yakup Paşa komutasındaki Osmanlı ordusu, Hırvatistan'ın Kırbova (Adbina) bölgesinde Macarlarla yaptığı savaşta Macar ordusunu mağlûp etti ve büyük kayıp verdirdi.

1495

- Napoli'ye getirilirken hastalanan Cem Sultan öldü (25 Şubat). Ağabeyi II. Bayezid ile girdiği iktidar mücadelesinde yenilen Cem, Rodos şövalyelerine sığınmış, ancak II. Bayezid'le anlaşılan şövalyelerce serbest bırakılmayarak Fransa'ya yollanmıştı.

Fransa'da üç yıl kadar kalan Cem, daha sonra Papa VIII. İnoan'a teslim edildi. Bu sırada Fransa Kralı VIII. Şarl, İtalya'ya girdi. VIII. Şarl'ın amacı, Cem'i yanına alıp, İstanbul ve Kudüs üzerine Haçlı seferi düzenlemektir. VIII. Şarl, bazı şartlarla Cem'i Papa'dan aldı. Cem, Napoli'ye geldiği zaman hastalandı. 1495'te ölen Cem'in cenazesi Bursa'ya getirildi. Cem'in, II. Bayezid'den para alan Papa tarafından zehirlendiği de ileri sürülmektedir. İyi bir şair olan Cem Sultan'ın Türkçe ve Farsça olmak üzere iki Divan'ı vardır.

Cem Sultan'ın kaftanı

ŞEHZADE SELİM YENİLİYOR

Sadrızam Ali Paşa, Şehzade Ahmet lehine çalışıyordu. Selim, babasının ikamet ettiği Edirne üzerine yürümeye devam etti; İstanbul'a doğru çekilen Bayezid, Çorlu yakınlarındaki Uğraş deresinde konakladı. 3 Ağustos 1511'de burada yapılan savaşta Selim yenildi, kaçarak Kırım'a iltica etti.

II. BAYEZİD TAHTTAN FERAGAT EDİYOR

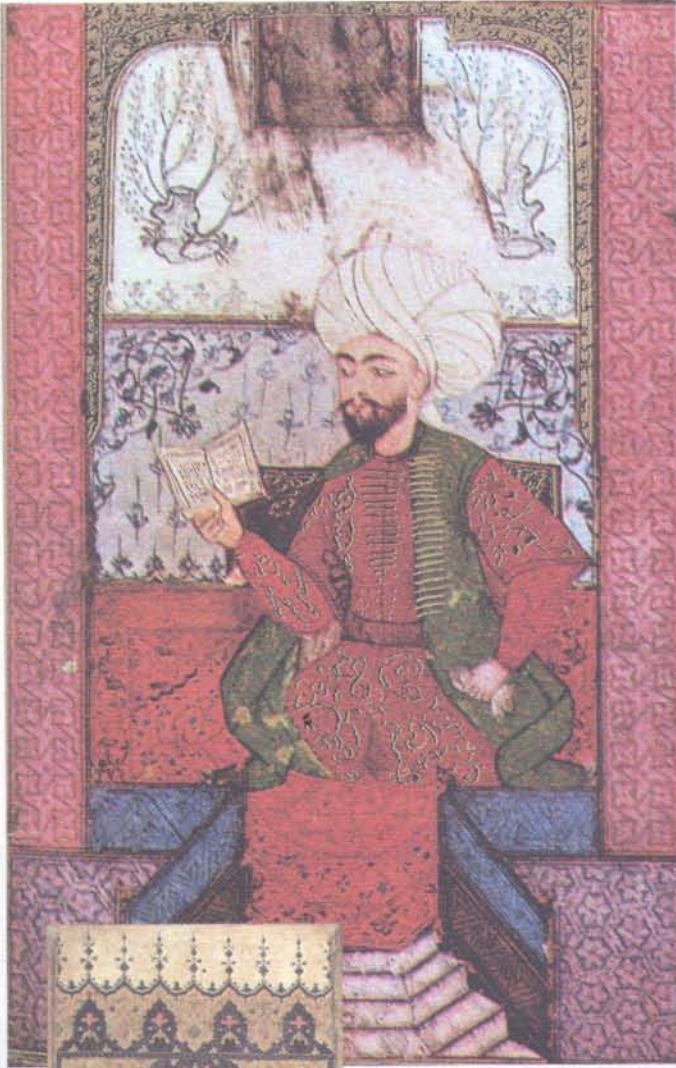
Bu sırada Ali Paşa, Şahkulu üzerine sefere gönderilmişti. Şehzade Ahmet, Şahkulu vak'asından sonra İstanbul'a yürüyerek isteklerini gerçekleştirmek için teşebbüste bulundu. Maltepe yakınlarına gelince yeniçeriler ayaklanarak Selim lehine gösterilerde bulundular. Ahmet'i istemediklerini bildirdiler. Bu sonuç karşısında Bayezid, Şehzade Selim'i, Kefe'den çağırarak Semendire'yi ona vermeye razı oldu. İstanbul'da Şehzade Ahmet'in Safevîlerle bir anlaşma yapacağı hakkında bir endişe vardı; bu endişe ve yeniçerilerin Selim'i hükümdar olarak istemeleri Şehzade Ahmet'e karşı şiddetli bir çarpışmanın kaçınılmazlığını ortaya çıkardı. Bayezid bunun üzerine 1512 Nisanında Şehzade Selim lehine tahttan feragat etti. Bayezid, ikamet yeri olarak Dimetoka'yı seçti; fakat oraya giderken yolda öldü (10 Haziran 1512).

II. Bayezid

AHMET PAŞA (? Edirne-1497 Bursa) :

II. Murat'ın kazaskerlerinden Veliyiddin bin İlyas'ın oğludur. Yaşamının çoğunu Bursa'da geçirdiği için Bursalı Ahmet Paşa diye tanınır. Güçlü bir medrese eğitimi görerek ilmiye sınıfına geçti; Bursa Muradiye Medresesi'ne müderris olarak atandı. Bir süre sonra Edirne kadısı oldu. Fatih Sultan Mehmet'in tahta çıkmasından sonra, padişahın güvenini kazanarak, kazasker, müşahip ve hoca, sonra da vezir oldu. İstanbul kuşatmasında bulundu. Sarayda önemli bir yer edindi. Ancak, saray nedimelerinden birine aşın ilgi duyması nedeniyle vezirlikten alındı, idam edilmek üzere tutuklandı. Ancak, yazdığı "kerem" redifli kasidesini padişaha sunarak ölümden kurtuldu. Bunun üzerine Bursa'da Orhan ve Muradiye Medresesi mütevelliliğine atandı. II. Bayezid'in tahta çıkmasıyla (1481) Bursa Sancakbeyi oldu. Ahmet Paşa, XV. yüzyılın en önemli divan şairlerinden sayılmış, divan şiirine getirdiği olanaklar ve kusursuz, uyumlu söyleyişiyle Baki'ye kadar olan dönemi etkilediği kabul edilmiştir. Çok önemli kasideler yazmasına karşın, İran şairlerinin kullandığı sözcük ve terkiplere fazlaca yer verdiği için eleştirilmiştir. "Divan"ı, 1966'da Ali Nihat Tarlan tarafından derlenerek yayımlanmıştır.

1497'de ölen divan şairi

Ahmet Paşa

(Âşık Çelebi'nin Me-Şa-irü's şu'ara adlı eserinden minyatür)

Ahmet Paşa Divanı'nın

ilk sayfası

(Süleymaniye Kütüphanesi)

II. BAYEZİD DÖNEMİ OLAYLARI

1495

- İlk Rus elçisi İstanbul'a geldi. Ancak Mihail Pleçsef adındaki bu elçi, "görgü kurallarını bilmeyen kaba bir adam" olduğu gerekçesiyle padişah tarafından kabul edilmeden ülkesine geri gönderildi.

1497

- Venediklilere bağlı bulunan Karadağ Beyliği, Osmanlı koruması altına alındı.
- XV. yüzyılın en önemli divan şairlerinden Ahmet Paşa, Bursa'da öldü.
- II. Bayezid'e 15 yıl sadrazamlık yapan Davut Paşa azledildi. İstanbul'un bir semtine de adı verilen Davut Paşa, cami, medrese ve birçok çeşme yaptırmıştı.
- Azledilen Davut Paşa'nın yerine Hersekzade Ahmet Paşa getirildi.

1498

- Lehistan (Polonya) Kralı Jean Albert'in, Boğdan'a saldırması üzerine Silistre Sancakbeyi Bali Bey komutasındaki Türk akıncıları Lehistan'daki birçok kaleyi ele geçirip Varşova yakınlarına kadar sokuldular ve pek çok ganimet ele geçirdiler.
- Sadrazam Hersekzade Ahmet Paşa azledildi, yerine Çandarlı İbrahim Paşa tayin edildi.

II. Bayezid'in Trabzon'da bastırıldığı sikke

1499

- II. Bayezid'in Yunan Seferi:
Venediklilerin Mora kıyılanna saldırıda bulunması üzerine, II. Bayezid kumandasındaki Osmanlı ordusu, Mora kıyılarında Venediklilere ait olan İnebahtı limanına karadan ve denizden saldırıya geçti.
- Burak Reis'in Sapienza Zaferi (28 Temmuz):
İnebahtı'ya gitmekte olan Osmanlı donanmasına Sapienza adası önlerinde saldıran Venedik donanmasının iki gemisi arasında kalan Burak Reis, düşman gemileriyle birlikte kendi gemisini de yaktı. Burak Reis ve 500'e yakın Türk denizcisi öldü. Komutanları da gemiyle birlikte yok olan Venedik donanması kaçtı.

II. BAYEZİD DÖNEMİ OLAYLARI

1499

■ Cem Sultan'ın İtalya'dan getirilen cenazesi Bursa'daki Muradiye türbesine gömüldü.

■ Karadan ve denizden kuşatılan İnebahtı fethedildi (30 Ağustos).

1500

■ Venediklilere ait olan Mora yarımadasının güneyindeki Modon kenti, II. Bayezid tarafından fethedildi. Donanmanın da denizden saldırması ile Modon'dan başka Koron ve Navarin kentleri de Osmanlıların eline geçti.

1501

- İstanbul'daki Bayezid Camii'nin temel atma töreni yapıldı.
- Midilli adasını ele geçiren Fransız donanmasına karşı saldırıya geçen Osmanlı kuvvetleri Fransızları mağlûp etti. Yenilen Fransız donanması kaçtı.
- Arnavutluk kıyısındaki Dıraç limanı ve kenti fethedildi.
- Avarız vergisi alınmaya başlandı: Avrupa'daki Hristiyan ittifakına karşı açılan seferlerin masraflarını karşılamak amacıyla her evden 10 akçe alınmasıyla başlayan bu vergi Tanzimat dönemine kadar devam etti.

1502

■ Osmanlı-Venedik Barışı imzalandı.

1503

- Osmanlılarla Macarlar arasında barış anlaşması yapıldı.
- Sadrazam Hadım Ali Paşa azledildi; yerine ise tekrar Hersekzade Ahmet Paşa getirildi.

1505

■ 1501 yılında temeli atılan Bayezid Camii'nin yapımı tamamlandı.

1506

- İkinci kez sadrazam olan Hersekzade Ahmet Paşa azledildi ve yerine tekrar Hadım Ali Paşa tayin edildi.
- Divan şairlerinden Mihri Hatun, Amasya'da öldü.

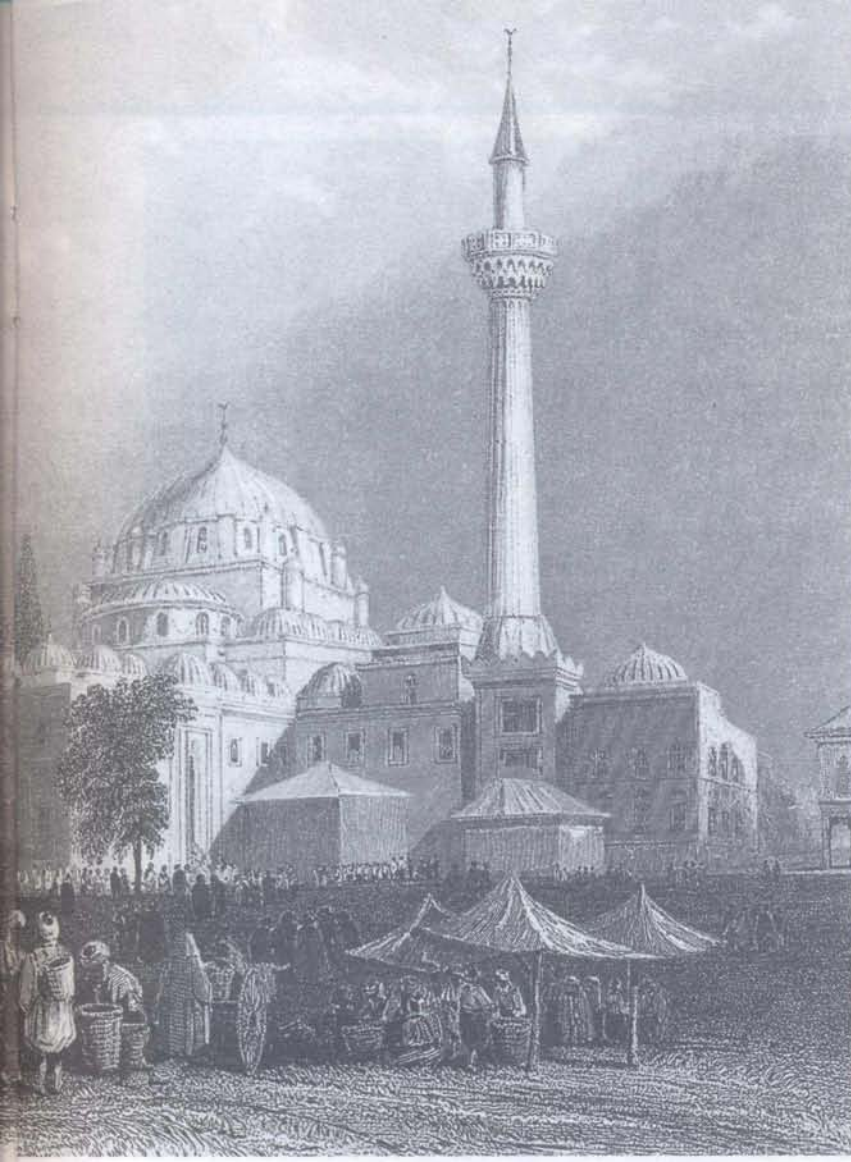
İnşaatına 1501 yılında başlanan ve 4 yılda tamamlanarak ibadete açılan İstanbul'daki Bayezid Camii'nin 19. yüzyılda yapılmış bir gravürü (Bartlett)

HİZMETLERİ

II. Bayezid, âlim ve şair Osmanlı hükümdarlarından. Sakin bir hayatı ve okumayı severdi; mecbur olmadıkça mücadeleye girmeyen bir tabiata sahipti. İstanbul'da adına bir külliye, Edirne'de de Tunca kenarında Bayezid külliyesi (1486), Amasya'da cami, medrese, mektep, imaret ve zaviye kütüphanesi (1487) yaptırdı.

II. Bayezid, İspanya'yı terke zorlanan Yahudileri ülkeye kabul edip göçmen olarak İstanbul, Edirne ve Selânik'e yerleştirdi. Resim, İspanya'dan gelen Yahudilerin II. Bayezid'e hediye vermesini betimliyor

II. Bayezid, şiiirlerinde Adlî mahlâsını kullanmış ve küçük bir divan teşkil edecek kadar şiir söylemişti. Daha Amasya'daki valilik hayatından başlayarak, etrafına âlim, şair ve sanat adamlarını toplamış, böyle bir çevre içinde yetişmişti. Hükümdarlığı zamanında 30'dan fazla âlim ve şaire maaş bağlatmış, asrın büyük âlimi Molla Camî'ye her yıl 1000 altın göndermiştir. Şiirleri genellikle rindane ve sofiyâne söylemişlerdir. Bu şiirler sade ve tabîî bir dille yazılmıştır. 124 şiirini toplayan Divan'ı, 1890'da Matbaa-i Osmaniyye'de basıldı. Divanının Yavuz Sultan Selim'in emriyle yazıldığı rivayet edilmektedir. II. Bayezid hat sanatına da çalışmıştı. Kendisinin 6 peşrevle 3 saz semaîsi bestelediği söylenir.

II. Bayezid'in
Edirne'de
yaptırdığı
II. Bayezid
Camii ve
Külliyesi

II. BAYEZİD DÖNEMİ OLAYLARI

1507

- Bayezid Camii külliyesine bağlı olan Bayezid Medresesi açıldı.

1508

- Divan şairi Necati öldü.
- Yusuf ile Züleyha yazarı divan şairi Hamdullah Çelebi öldü.

1509

- Şehzade Korkut, Manisa'ya tayin isteğinin kabul edilmemesi üzerine Mısır'a iltica etti.
- İstanbul'da deprem: "Küçük Kıyamet" adı verilen deprem sonunda İstanbul yerle bir oldu (22 Ağustos).

1510

- Deprem sonucu yıkılan İstanbul; Anadolu ve Rumeli'den getirilen seksen bin kişiyle yeniden inşa edildi.

1511

- Rumeli sancaklarından birine naklini isteyen geleceğin Yavuz Sultan Selim'i Şehzade Selim, bu isteği reddedilince, kardeşi Şehzade Ahmet'in padişah olmaması için Edirne'ye gelerek saltanatını ilân etti. 40 bin kişilik bir orduya sahip olan Şehzade Selim, Çorlu'da babası II. Bayezid ile yaptığı savaşta mağlûp oldu ve Kefe'ye kaçtı.
- İstanbul hükûmeti tarafından tahta çağrılan Şehzade Ahmet'in yola çıkması üzerine Selim taraftarı yeniçeriler isyan etti.

1512

- Saray önünde toplanan yeniçerilerin, Şehzade Selim'in başa geçmesini istemeleri üzerine Selim, tahta çağrıldı ve İstanbul'da büyük bir merasimle karşılandı.
- Şehzade Selim'in ve yeniçerilerin baskılarına dayanamayan II. Bayezid, tahttan çekildi ve yerine, gelecekte Yavuz Sultan Selim olarak anılacak I. Selim tahta çıktı.

Yavuz Sultan Selim

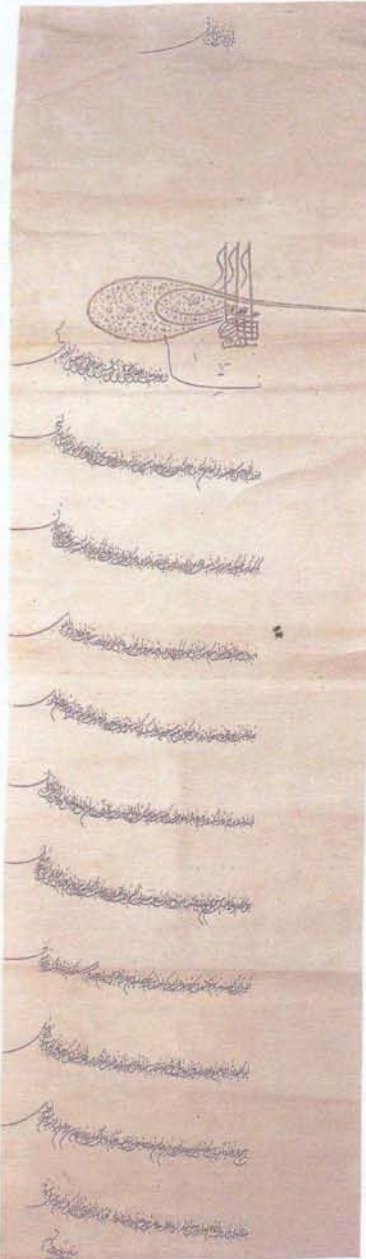
I. SELİM

(Yavuz)

SALTANAT SÜRESİ: 8 yıl (1512 – 1520)

ÜÇ MEYDAN SAVAŞI KAZANDI. ANADOLU'DA TÜRK BİRLİĞİNİ KURDU.
OSMANLI TOPRAKLARI ONUN ZAMANINDA ÜÇ MİSLİ GENİŞLEDİ VE YİNE ONUN
DÖNEMİNDE HALİFELİK, ABBASİLERDEN OSMANOĞULLARINA GEÇTİ.

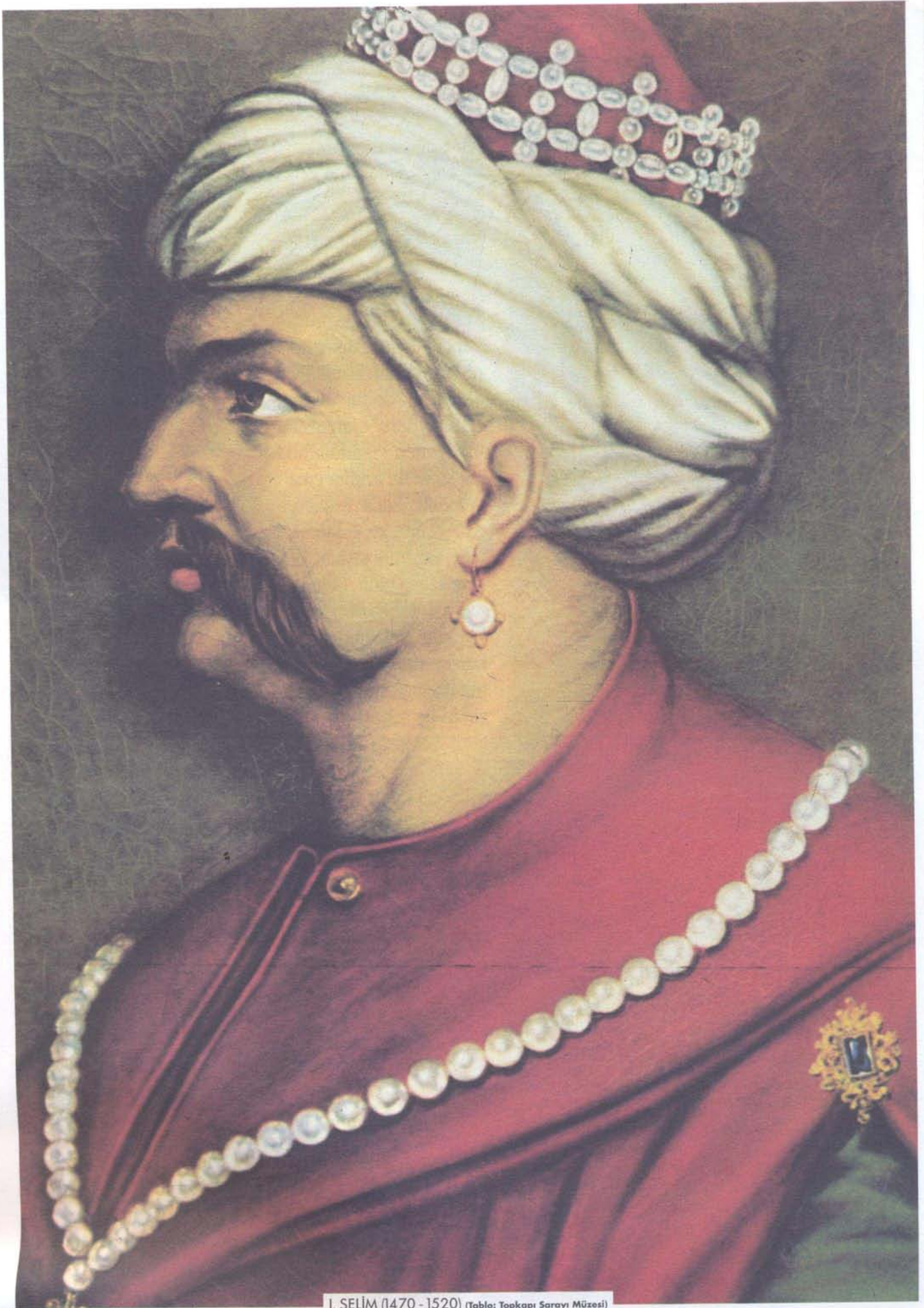

Yavuz Sultan Selim tuğralı hüküm, 1518
(Topkapı Sarayı Müzesi)

Dokuzuncu Osmanlı padişahı I. Selim (Yavuz), II. Bayezid'in oğludur. Amasya'da yetişti. Farsça öğrendi. Şiirle ve sporla ilgilendi. Babası padişah olunca Trabzon sancakbeyliğine atandı (1494). Valiliği sırasında Trabzonluları rahat bırakmayan Gürcüler üzerine üç sefer yaptı. Bu seferlerde bugün Türkiye toprakları içinde bulunan Kars, Erzurum, Artvin ve çevresini fethederek Osmanlı topraklarına kattı. Buralarda yaşayan Gürcülerin hepsi Müslüman oldu. Diğer taraftan İran'da Safevî Devleti'nin başına geçen Şah İsmail, Osmanlı Devleti'ni yıkmak istiyordu. Şah İsmail'in Osmanlı topraklarından geçerek Dulkadiroğulları topraklarına girmesi üzerine Şehzade Selim de emrindeki az bir kuvvetle harekete geçti. Akkoyunlu topraklarından Bayburt, Erzincan, Kemah, İspir, Gümüşhane ve Çemizgezek çevresini ele geçirdi. Fakat bütün Akkoyunlu mirasına sahip olduğunu iddia eden Şah İsmail, bu toprakları geri almak için kardeşi İbrahim Mirza'yı bölgeye gönderdi. Şehzade Selim ise, hızla hareket ederek Erzincan yakınlarında Safevî ordusunu perişan etti ve İbrahim Mirza'yı esir aldı. Şah'a karşı bu başarıları, Şehzade Selim'e büyük prestij kazandırdı.

I. SELİM

Doğum tarihi	: 1470
Doğum yeri	: Amasya
Babası	: II. Bayezid
Annesi	: Ayşe Hatun (Dulkadirli)
Tahta çıktığı tarih	: 24.4.1512
Tahta çıktığında yaşı	: 42 yaş
Saltanatının sonu	: 22.9.1520
Tahttan ayrılma sebebi	: Ölüm
Saltanat süresi	: 8 yıl, 5 ay
Ölüm tarihi	: 22.9.1520
Ölüm sebebi	: Kanser
Öldüğü yer	: Çorlu
Gömülü olduğu yer	: İstanbul, Sultan Selim Camii mihrabı önündeki türbesinde
Valilikleri	: Trabzon (1494-1510); Semendire (1511)

I. SELİM (1470 - 1520) (Tablo: Topkapı Sarayı Müzesi)

I. SELİM DÖNEMİ OLAYLARI

1512

- II. Bayezid'in tahtı bırakmak zorunda kalarak ayrılması üzerine başa geçen Şehzade I. Selim (Yavuz Sultan Selim) İstanbul'da tahta çıktı.

Yavuz Sultan Selim'in tahta çıkışı
(Minyatür: Hünernâme)

II. Bayezid'in üç oğlu vardı. Büyük oğlu Ahmet, Amasya'da; ortanca oğlu Korkut, Manisa'da; küçük oğlu Yavuz Selim, Trabzon'da vali bulunuyorlardı. II. Bayezid, şehzadeleri arasında tam bir aynım yapmamakla beraber, kalben, büyük oğlu Ahmet'i tutmaktaydı. Sadrazam Ali Paşa başta olmak üzere, devlet büyüklerinin çoğu, Şehzade Ahmet'i padişah yapmak istiyorlardı. Padişah olma konusunda vâris, kanunen belirlenmediği için, tahta geçen şehzadenin, diğer kardeşlerini öldüreceği düşüncesi, Yavuz Selim'in harekete geçmesine neden oldu. Rumeli'de kendisine sancak verilmesini istedi. İsteği kabul edilmeyen Yavuz Selim, Keleş sancakbeyi olan oğlu Süleyman'ın yanına gitti. Kayınpederi Kırım Hanı Mengli Giray'dan aldığı kuvvetlerle Trakya'ya geldi. Bu sırada II. Bayezid, etrafındakilerin etkisiyle Edirne'ye doğru yola çıktı. Şehzade Ahmet'in taraftarları, Selim'i ayalamak için, Semendire sancakbeyliğinin kendisine verildiğini bildirirken, aynı anda Şehzade Ahmet'i tahta çıkarma konusundaki faaliyetlerini hızlandırdılar. Bunun üzerine isyan eden Selim, Çorlu civarındaki Kaşgiranı avasına geldi. Burada yapılan savaşta kaybeden Selim, Keleş'e kaçtı.

II. Bayezid, yennî oğlu Ahmet'e bırakmak için, onu İstanbul'a çağırdı. Bu sırada Manisa valisi bulunan Korkut da İstanbul'a gelmiş, padişah olması için yenîçerilerden yardım istemişti. Yenîçeriler ise, ataklığını ve cesaretini Kaşgiran Savaşında gördükleri Selim'in padişah olmasını istiyorlardı. Yenîçeriler, II. Bayezid'e baskı amacıyla, bazı yağma hareketlerine giriştiler. Bu durum karşısında II. Bayezid, padişahlığı, oğlu Selim'e bırakmak zorunda kaldı.

ŞAH İSMAİL ÖZÜR DİLİYOR

Şehzadenin bu faaliyetlerinden telâşa kapılan Şah İsmail, II. Bayezid'e bir mektup göndererek yaptıklarından dolayı özür diledi ve Şehzade Selim'den şikâyetçi oldu. Nitekim II. Bayezid'in emri üzerine Şehzade Selim, Şah'ın kardeşini serbest bıraktığı gibi; Erzincan, Kemah, Bayburt ve İspir'i Safevîlere geri verdi.

SALTANAT MÜCADELESİ

Bu duruma rağmen Şah İsmail, Osmanlı Devleti'ni içerden çöktürmeye çalışıyordu. Öte yandan Mısır Memlûkleri'ni de, rakibi Osmanlılar aleyhine daimî olarak kışkırtıyordu. Şah'ın bu faaliyetleri sonucunda Anadolu'da ortaya çıkan Şahkulu, Baba Tekeli ve Nur Halife isyanları binlerce masum kişinin ölmesine sebep oldu. Şehzade Ahmet ve Veziriazam Hadım Ali Paşa kumandasındaki kuvvetler, asile-

Yavuz Sultan Selim
(Minyatür: Sümbül Ahbar)

karşısında bozguna uğradı ve Osmanlı ülkesinde bir otorite boşluğunun doğmasına sebep oldu. Neticede II. Bayezid'in üç şehzadesi arasında saltanat mücadelesi başgösterdi. Şehzade Ahmet'in Şahkulu karşısındaki başarısızlığı, Şehzade Korkut'un ise yumuşak tabiatlı olması dolayısıyla yenîçeriler Selim taraftanydı.

Ancak II. Bayezid'in vezirleri, Şehzade Ahmet'in padişah olmasını istiyorlardı. Şehzade Ahmet, padişah olursa yine vezir olabileceklerini, azledilmeyeceklerini biliyorlardı. Padişahın meyli de, yaşının büyüklüğü sebebiyle Şehzade Ahmet'e idi. Bu sırada Selim'in, ziyaret maksadı ile Kırım'a gitmesi, aleyhindeki devlet adamlarını harekete geçirdi. Bunlar Selim'in saltanat için hazırlandığını ileri sürerek, üzerine Rumeli Beylerbeyi Hasan Paşa'nın gönderilmesini sağladılar. Hasan Paşa muharebeye girmeyecek geri çekildi. Bunun üzerine padişahın bizzat Selim'e karşı harekete geçmesi sağlandı. Ancak Rumeli akıncı ve sancakbeyleri muharebeden vazgeçti.

Bu arada vezirler, Şehzade Ahmet'e acele İstanbul'a gelmesi için haber gönderdiler. Şehzade Ahmet, Maltepe'ye kadar geldiyse de ordu, veliahtın İstanbul'a girmesini istemedi. Divan, veliahtın sancağına dönmelerini emretti. Öte yandan Şehzade Ahmet'in İstanbul'a çağırılması, Şehzade Selim taraftarlarını harekete geçirdi. İstan-

Yavuz Sultan Selim, tahttan indirdiği babası II. Bayezid'i Edirne kapısından Dimetoka'ya uğurlarken (Resim: Nezih)

bul'da ordu açıkça Şehzade Selim lehine büyük gösteri yaptı (6 Mart 1512). Büyük oğlunu desteklemekle kan döküleceğini anlayan II. Bayezid, oğlu Selim'i İstanbul'a davet etti. Şehzade Korkut çok seviliyorsa da, erkek evlâdı olmadığından ikinci plânda kalmıştı. Şehzade Selim, 19 Nisan'da İstanbul'a geldi. Üç yaş büyük olan ağabeyi Korkut, kendisini karşılayarak tebrik etti. Bundan sonra Selim, Yenibahçe'de kendisi için kurulan çadıra geldi. 24 Nisan 1512'de babası II. Bayezid, saltanatı kendisine teslim etti.

I. Selim (Yavuz), tahta geçtikten sonra, önce devletin iç işlerini yoluna koymaya çalıştı. İsyan çıkarmak için harekete geçen, Anadolu'da kendilerine pek çok taraftar toplayan Şehzade Ahmet ve Şehzade Korkut, etraflarına asker toplamaya devam ettiler. Yavuz Sultan Selim, memleketin birlik ve beraberliğini sağlamak, isyanı bastırmak için, kardeşleri ile mücadele etmeye mecbur kaldı. İstemeyerek, üzülmekle, yaptığı bir mücadelelerde galip gelerek isyanları bastırdı. Elebaşlarını öldürttü. İsyanı kışkırtan, kendisini istemeyen Sadrazam Mustafa Paşa'yı da idam ettirdi.

I. SELİM DÖNEMİ OLAYLARI

1512

■ II. Bayezid'in ölümü:

İstanbul'dan ayrılp Dimetoka'ya yerleşmeye karar veren II. Bayezid, oğlu Yavuz Sultan Selim tarafından uğurlandıktan üç gün sonra yolda öldü. II. Bayezid'in, eceliyle ölmeyip oğlu Yavuz Sultan Selim tarafından zehirlenerek öldürüldüğü de bazı tarihçilerce ileri sürülmektedir.

■ Anadolu'da isyan eden Şehzade Ahmet, Amasya'ya saldırdı ve kenti ele geçirerek padişahlığını ilân etti.

■ Sadrazam Koca Mustafa Paşa idam edildi.

■ Yavuz Sultan Selim, babaları daha önce ölmüş olan 5 yeğenini idam ettirdi.

Yavuz Sultan Selim bir sefer sırasında

I. SELİM DÖNEMİ OLAYLARI

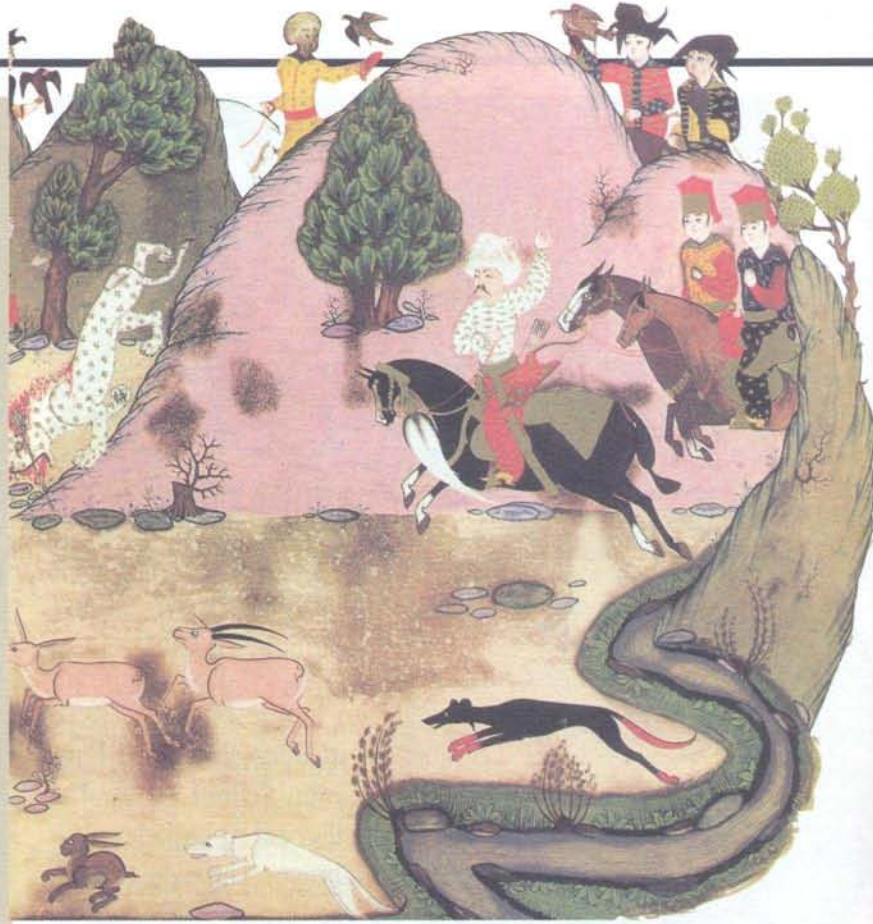
1513

- Yavuz Sultan Selim, yeniden iktidar mücadelesine başlayacağını haber aldığı kardeşi Manisa Valisi Şehzade Korkut'u idam ettirdi.
- Yavuz Sultan Selim'e karşı taht mücadelesine başlayan öteki kardeşi Şehzade Ahmet, Mudanya'da yapılan savaşta yenildi ve idam edilerek öldürüldü.

1514

- Yavuz Sultan Selim, İran seferine çıktı (26 Mayıs).
 - Çaldıran Savaşı: İran Hükümdarı Şah İsmail kuvvetleriyle Van Gölü'nün kuzeyindeki Çaldıran'da karşılaşan Yavuz Sultan Selim, Şah İsmail kuvvetlerini mağlup etti.
- Yavuz Sultan Selim, daha Trabzon valisiyken, İran'daki Türk Safevî Devleti hükümdarı Şah İsmail'in amacını anlamıştı. Padişah olduktan sonra, ülke içindeki huzursuzluktan giderip, şehzadeler sorununu hallettikten sonra, İran konusu ile ilgilenmeye başladı. 1514'te İran üzerine hareket eden Yavuz Sultan Selim, Azerbaycan'daki Çaldıran ovasında Şah İsmail'i yenilgiye uğrattı. Şah İsmail, savaş alanından güçlükle kaçabildi. Bu savaşta Osmanlı ordusunun ateşli silâhlara sahip olması, savaşı kısa sürede sonuçlandırmış ve kesin zafere sağlamıştı.
- Çaldıran zaferi ile Doğu ve Güneydoğu Anadolu ele geçirildi. Dulkadiroğulları Beyliği'ne son verilerek, toprakları, Osmanlı ülkesine katıldı. Bu zaferin ekonomik yönden önemli sonucu ise, Tebriz-Halep ve Tebriz-Bursa ipek yolunun denetim altına alınmasıdır. Çaldıran zaferi ile kazanılan topraklar, Osmanlılar ile Memlûkleri komşu ülkeler durumuna getirdi. Yavuz Sultan Selim, İran'dan dönüşünde, bine yakın sanatçı, bilgin ve şairi İstanbul'a getirdi.

Şah İsmail'i savaşta gösteren bir duvar resmi
(İsfahan)

Yavuz Sultan Selim'in Çaldıran Seferi sırasında Küskün deresi kenarında otağ kurduğu yerde kaplan avlaması (Minyatür: Hünername)

ÇALDIRAN SAVAŞI

I. Selim, Trabzon valiliği sırasında Şah İsmail'in Osmanlılara olan düşmanca davranışını çok iyi değerlendirmiş, bir kez de İran topraklarına girmişti. Şahkulu ayaklanmasının da Şah İsmail'in kıskırtmasıyla çıkartıldığı biliniyordu. Şah İsmail'in amacı, Osmanlı Devleti'ni içten çökertmek ve Anadolu'ya egemen olmaktır. Bu amacını gerçekleştirebilmek için daha II. Bayezid döneminde Memlûklerle ve Venediklilerle çeşitli anlaşmalar yapmıştı.

Yavuz Sultan Selim hazırlıklarını tamamladıktan sonra, 1514'te Üsküdar'a geçerek İran seferine çıktı. İzmit'e vardığında, Şah İsmail'e bir mektup göndererek, savaşmak istediğini resmen bildirdi. Ordu, Yenişehir'e geldiğinde Anadolu ve Rumeli beylerbeyleri kuvvetleri ile orduya katıldı. 20 bin tımarlı sipahiden meydana gelen öncü ordusuna vezir Dukakinzade Ahmet Paşa tayin edildi. 2 Haziran'da Sivas'a varan Sultan, 140 bin asker, 5 bin zahireci ve 60 bin deveye yüklenen orduyu yoklamaya tâbi tutup, yiyecek sağlamak üzere İskender Paşa kumandasındaki 40 bin askeri burada bıraktı.

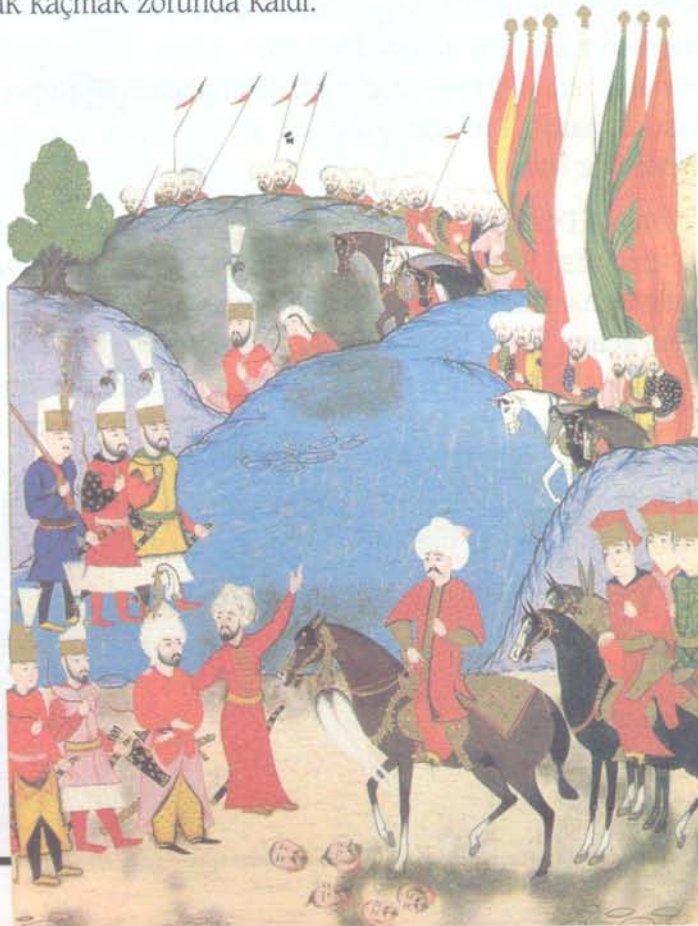
Koçhisar (Hafik) kazasına gelince savaş düzeni alındı ve bundan sonra bu tertip üzere gidildi. Akşehir ve İran'la hudut olan Suşehri'nden itibaren Safevî Devleti'nin topraklarına girildi. Bundan sonra Safevîlerin, geçiş yollarını tahrip etmelerinden dolayı ordunun durumu güç-

leşmeye başladı. Osmanlı hükümdarı, bu sefere giderken Dulkadir beyi Alaüddövl'e mektup yollayarak kendisini savaşa katılmaya davet ettiyse de, Alaüddövl bu teklife yanaşmadığı gibi, zahire kollarını da vurmak suretiyle orduyu sıkıntıya soktu.

Ordunun bu güç şartlar altında ilerlemesi Şah İsmail ile savaş aleyhtarlarına fırsat verdi ve yavaş yavaş askeri tahrik ettiler. Fırat kenarına ve Erzincan'a gelindiği zaman asker, kumandanlar ve vezirler, düşmanın meydanda olmasından dolayı daha ileri gidemeyeceklerini, geri dönmeleri gerektiğini söyleyince, I. Selim bunu şiddetle reddetti.

I. Selim, ordusuyla Kazlıgöl mevkiine geldiğinde, Şah İsmail'in Çaldıran'da olduğu haberi geldi. Osmanlı ordusu, 22 Ağustos günü Çaldıran'ın Akçay vadisi tepelerinde konakladı. Osmanlı ordusu savaş düzeni aldı. Ordunun sağ kanadını Anadolu Beylerbeyi Sinan Paşa ile Zeynel Paşa'nın emrindeki Anadolu ve Karaman kuvvetleri, sol kanadını ise Rumeli Beylerbeyi Hasan Paşa kumandasındaki Rumeli askerleri teşkil ediyordu. Sultan merkezde olup, yanında Sadrazam Hersekzade Ahmet Paşa, vezir Dukakinoğlu Ahmet Paşa, vezir Mustafa Paşa, Ferhat Paşa, Karaca Paşa bulunuyordu.

Yavuz Sultan Selim, ordusunu son bir kez gözden geçirdikten sonra hücum emrini verdi. Osmanlı ordusunun ustaca manevraları sayesinde İran ordusu kısa zamanda dağılmaya başladı. Askerinin dağıldığını gören Şah, durumun kendisi için çok tehlikeli olduğunu anlayınca, yaralı bir vaziyette taht ve hanımını savaş meydanında bırakarak kaçmak zorunda kaldı.

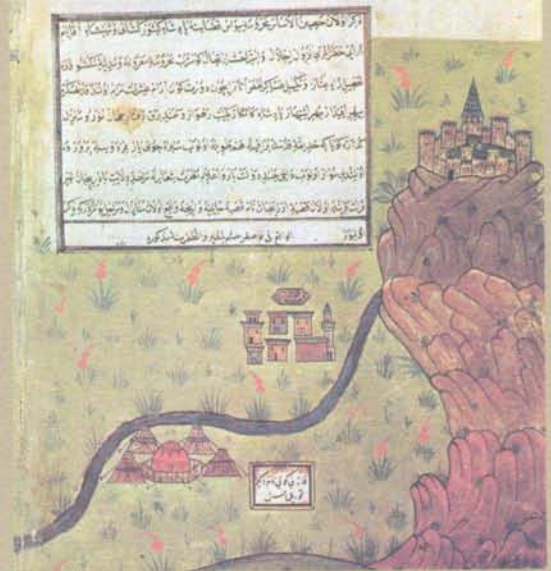

Yavuz Sultan Selim'in İran seferinden dönüşü (Minyatür: Hünernâme)

I. SELİM DÖNEMİ OLAYLARI

1515

- Kış Amasya'da geçiren ve tekrar İran'a yürümek isteyen Yavuz Sultan Selim'e karşı çıkan yeniçeriler isyan etti. Yavuz Sultan Selim, askeri bu isyana teşvik eden Sadrazam Ahmet Paşa'yı idam ettirdi.
- Amasya'dan Kemah üzerine yürüyen Yavuz Sultan Selim, Kemah'ı ve tüm Dulkadiroğulları ülkesini Osmanlı topraklarına kattı.
- İran seferini tamamlayan Yavuz Sultan Selim, İstanbul'a döndü ve İran seferinde askeri kıskırtmakla suçladığı kazasker ve tarihçi Tacizade Cafer Çelebi ile Sekbanbaşı Balyemez Osman Ağa'yı idam ettirdi.
- Yavuz Sultan Selim'in İstanbul'a dönmesini fırsat bilen Şah İsmail yanlısı Kara Han kuvvetleri Diyarbakır'ı ele geçirdi. Bunun üzerine bu kente büyük kuvvetler gönderilmesi kararlaştırıldı. Bıyıklı Mehmet Paşa kumandasındaki Osmanlı ordusu, durumun kötüye gittiğini gören Kara Han'ın kaçmasıyla Diyarbakır'ı olaysız ele geçirdi.

Bıyıklı Mehmet Paşa'nın Şah İsmail kuvvetlerini yendiği Mardin yakınlarındaki Koçhisar (Minyatür: Matrakçı Nasuh)

1516

- Diyarbakır'ı ele geçiren Bıyıklı Mehmet Paşa, Mardin yakınlarındaki Koçhisar'da yaptığı savaşta Şah İsmail kuvvetlerini yendi. Böylece Güneydoğu Anadolu toprakları Osmanlı Devleti'ne geçti ve Mısır'ın fethi yolu açılmış oldu (26 Nisan).

I. SELİM DÖNEMİ OLAYLARI

1516

■ Yavuz Sultan Selim'in Mısır Seferi ve Mercidabık Savaşı.

Osmanlılar ile Memlükler arasında, Fatih döneminden beri süregelen anlaşmazlıklar bulunuyordu. II. Bayezid döneminde, iki ülke arasında çıkan ve altı yıl süren savaşlar sonunda, anlaşmaya varılmıştı. Ancak bu durum, iki ülke arasındaki mevcut anlaşmazlıkları ortadan kaldırmamıştı.

Yavuz Sultan Selim döneminde, Dulkadiroğulları Beyliği'ne son verilmesi, Osmanlılar ile Memlükler arasında ki mevcut gerginliği daha da artırdı.

Müslümanlarca kutsal sayılan Mekke ve Medine'nin Memlüklerle bağlı olması, Müslümanların din başkanı olarak kabul edilen Abbasi halifesinin Mısır'da oturması, Memlüklerle, İslâm dünyasında üstünlük sağlıyordu. İran'ın Şii propagandası da, gelecekte Osmanlı Devleti'nin çıkarlarını tehdit edebilirdi.

Ayrıca, Mısır'ın alınması, ekonomik yönden de Osmanlılar için önemliydi. Çünkü Mısır alınırsa, buradan geçen ticaret yolları da (Baharat Yolu)

ele geçilecek ve bu sayede Avrupa ülkeleri, ekonomik yönden Osmanlılara bağımlı duruma geleceklerdi. Yavuz Sultan Selim, Mısır seferine karar verirken, siyasi, dinî ve ekonomik faktörleri de dikkate almıştı. 1516'da Sadrazam Hadım Sinan Paşa komutasındaki Osmanlı ordusunun Suriye'den geçmesine Memlüklerin izin vermemesi üzerine, Yavuz Sultan Selim sefere çıktı. İki ordu Halep yakınlarında Mercidabık'ta karşılaştı. Toplar ve ateşli silâhlarla donatılmış Osmanlı ordusu, Memlük ordusunu büyük yenilgiye uğrattı. Memlük Sultanı Kansu Gavri, savaş alanında öldü. Halep ve Şam ele geçirilerek, Suriye, Osmanlı topraklarına katıldı.

■ Yavuz Sultan Selim Halîp'e girdi (28 Ağustos).

■ Şam'a doğru harekete geçen Yavuz Sultan Selim, teslim olan Hama kentine girdi (19 Eylül).

■ Yavuz Sultan Selim, Şam kentine girdi (27 Eylül).

YENİ YERLER, YENİ ZAFERLER KAZANILIYOR

Çaldıran zaferinden sonra Yavuz Sultan Selim ordusu ile Tebriz'e girdi. 15 Eylül'de Tebriz'den ayrılarak Karabağ'a, oradan Amasya'ya geldi. Kışı burada geçiren I. Selim, ilkbaharda tekrar İran seferine çıkacağı için top ve cephaneyi Şarkî Karahisar'da bırakmıştı. Ancak 1515 Şubatı'nda I. Selim'i İran seferinden alıkoymak isteyen bazı devlet adamları tarafından yeniçeriler tekrar ayaklandırıldı. Ayaklanma sebebini araştıran Yavuz Selim, Sadrazam Dukakinzade Ahmet Paşa'nın bu olayda parmağı olduğunu anlayıp onu idam ettirdi ve bir müddet sadarete kimseyi tayin etmedi.

Kışı Amasya'da geçiren Yavuz Sultan Selim, askerin vaziyeti sebebiyle İran üzerine tekrar sefer yapılamayacağını anladıktan sonra, doğu ve güney sınırlarına ait bazı yerleri ele geçirmedikçe emniyet sağlanamayacağı için

Kemah seferine çıktı ve kaleyi fethetti. Sultan'ın niyeti bütün Anadolu'yu düşmandan temizlemektir. İran seferi sırasında Dulkadiroğlu Alaüddevle'nin Şah'a karşı savaşa katılması istenmişti. O bunu kabul etmediği gibi kendisine

Yavuz Sultan Selim'in Mısır seferi sırasında ele geçirilen bir Memlük topu (Harbiye Askerî Müzesi)

bağlı bazı aşiret reisleri de Osmanlı zahire kollarını vurmuştu. Ayrıca Alaüddevle, Safevîlere ve Mısır Memlüklerine yardımda bulunuyordu. Halbuki Dulkadiroğlu Alaüddevle'nin ablası Yavuz Sultan Selim'in babaannesi idi. Buna rağmen Alaüddevle, Sultan Selim'e karşı düşmanca hareketlerden geri durmadı. Sultan Selim, Dulkadiroğlu'nun üzerine Şehsüvaroğlu Ali Bey'i gönderdi. Ali Bey, kısa zamanda Dulkadiroğullarına ait toprakları Osmanlı Devleti'ne kattı.

Safevî Devleti'nin batı sınırındaki şehir ve kalelerden en önemlisi Diyarbakır idi. Sultan Selim, Diyarbakır'ın alınmasına karar verip, Osmanlı Devleti'ne gelmiş olan bilim adamı İdris-i Bitlisî vasıtasıyla bu şehri sulh yoluyla almaya çalıştı ve bunda başarılı oldu. Diğer taraftan yine İdris-i Bitlisî'nin yardımıyla Mardin de Osmanlı topraklarına katıldı. Böylelikle Urmiye, İtak, İmadiye, Siirt, Eğil, Hasankeyf, Palu, Bitlis, Hizran, Meyyafarıkın, Cizre, Osmanlı hâkimiyetine girdi.

Temmuz başlarında ordu ile İstanbul'a dönen Yavuz Sultan Selim, ilk iş olarak, yeniçeri ordusunda ıslâhat yaptı. Çaldıran Savaşı'nda yeniçeriye isyana sevkeden vezir İskender Paşa'yı, Sekbanbaşı Balyemez Osman Ağa'yı idam ettirdi. Sultan, bu hadiseden sonra askeri tahrik edeceklerini göz önüne alarak ocaktan yetişenlerden yeniçe-

1122 est Ierusalem. Ego sum in medio Gentium
polus, et in eius circuitu fortis

1516 yılında fethedilen Kudüs'ü gösteren bir gravür

ri ağası olma usulünü kaldırdı ve saraydan yetişme, güvenilir kişilerden ağalığa atama usulünü getirdi. Fitneyi yatıştırdıktan, sonra askerin itaatinden emin olduktan sonra, tekrar doğu seferine çıkmak için hazırlıklara girişti. Osmanlı Devleti'nin Ortadoğu'daki hâkimiyetinin genişlemesi, Suriye, Filistin, Arabistan yanmadası, Mısır ve Kuzey Afrika'nın doğusuna hâkim Memlûklü sultanı Kansu Gavri'yi harekete geçirip tedbir almaya sevketmişti.

Yavuz Sultan Selim

I. SELİM DÖNEMİ OLAYLARI

1516

- Sadrazam Sinan Paşa, Memlûk komutanı Canberdi Gazali komutasındaki orduyu Gazze yakınlarındaki Han Yunus'ta mağlûp etti (21 Aralık).
- Yavuz Sultan Selim, Kudüs'e girdi (30 Aralık).

Yavuz Sultan Selim'in kılıcı.

1517

- Yavuz Sultan Selim, Gazze'ye girdi (2 Ocak).

- Mısır seferine karşı çıkan ve orduyu Sina çölünden geçirmenin imkânsız olduğunu ileri süren Sadrazam Hüseyin Paşa idam edildi.

■ Ridaniye Savaşı (22 Ocak):

Yavuz Sultan Selim, Mısır üzerine yürüdü. Kansu Gavri'nin yerine hükümdar olan Tomanbay, Kahire yakınlarında Ridaniye'de güçlü bir savunma hattı oluşturdu. Yavuz Sultan Selim, Ridaniye savunma hattını yandan geçerek, Memlûk ordusunu arkadan kuşatıp saldırıya geçti. Memlûk ordusunun toplan ve ateşli silâhları işe yaramaz duruma geldi. Karşı saldırıya geçen Osmanlı ordusu, Memlûkleri yenilgiye uğrattı. Osmanlı ordusu, Kahire'ye girdi. Tomanbay yakalanarak idam edildi.

■ Kahire'nin Fethi (29 Ocak) :

Ridaniye Savaşı sonunda Osmanlıların eline geçen Kahire'de Memlûk sultanı Tomanbay'ın askerleri ile Osmanlı ordusu arasında üç gün süren kanlı sokak çarpışmalarında ikinci kez yenilen Tomanbay, ancak kadın kılığında girerek kaçabildi. Bu çarpışmada Kahire sokaklarında 50 bin Mısırlı can verdi. Memlûk komutanı Canberdi Gazali de teslim oldu. Böylece 267 yıllık Memlûkler Devleti ortadan kaldırılmış oldu.

I. SELİM DÖNEMİ OLAYLARI

1517

- Osmanlı topraklarına katılan Hicaz'daki "Kutsal Emanetler" Yavuz Sultan'a teslim edildi.

Mısır seferi sırasında Osmanlı topraklarına katılan Hicaz'daki "Kutsal Emanetler" İstanbul Topkapı Sarayı'nda muhafaza edilmektedir.

- Osmanlı donanması İstanbul'a döndü.
- Yavuz Sultan Selim, Mısır'dan ayrılarak Suriye'ye geçti.

1518

- Mısır seferine ve fethedilen Mısır'a Çerkez Hayır Bey'in tayin edilmesine sitem eden Sadrazam Yunus Paşa'nın idam edilmesi üzerine sadrazamlığa Piri Mehmet Paşa getirildi.

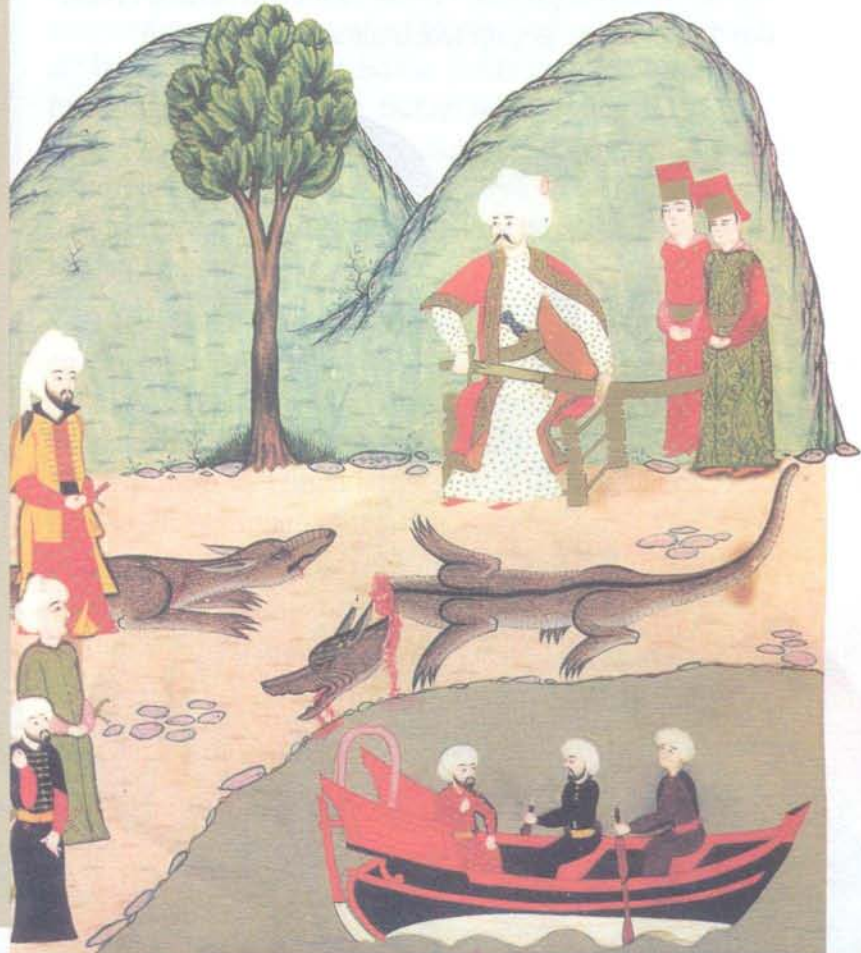

- İki yılı aşkın bir süredir devam eden Mısır seferini başarıyla bitiren Yavuz Sultan Selim, İstanbul'a döndü. Bir süre İstanbul'da kalan padişah daha sonra Edirne'ye gitti.

MERCİDABIK ZAFERİ

I. Selim, sıranın Memlûklere geldiğini plânlayarak 1516'da Mısır seferine çıktı. Memlûk sultanı Kansu Gavri, Osmanlı ordusunu Halep yakınlarındaki Mercidabık ovasında karşıladı. Osmanlı ordusu ateş üstünlüğü ve I. Selim'in başarılı yönetimiyle Memlûk ordusunu kısa zamanda bozguna uğrattı. Kansu Gavri öldü, yerine genç Tomanbay, Mısır sultanı oldu (1516). Memlûk ordu hazine-si ve pek çok ganimet ele geçti. Birçok Memlûk komutanı tutsak alındı ya da I. Selim'e bağlılıkları sağlandı.

Yavuz Sultan Selim, Mısır seferinde Nil nehri kıyısında kılıcı ile bir timsahı kesmesi (Minyatür: Hünernâme)

Akdeniz'de sefere çıkma niyetinde olan Yavuz Sultan Selim, Haliç'teki eski Bizans tersanesinin yerine yenisinin yapılmasını emretti (Gravür: Brindesi)

RİDANİYE SAVAŞI

I. Selim, yeni Memlûk sultanı Tomanbay'a önerdiği anlaşmanın kabul edilmemesi üzerine, gönderilen Memlûk öncü birliklerini yenerek, Sina çölünü geçti. Bu arada Memlûk ordusu Ridaniye'de toplanmış, Kahire'yi savunmak üzere topçu birlikleri oluşturulmuştu. I. Selim, cepheden saldırıcağı izlenimi verip ordusunun büyük bölümünü Memlûk cephesinin sağından, El Mukaddem dağı'nın güneyinden geçirerek, Memlûk ordusunun gerisine kaydırıldı. Yapılan meydan savaşında (1517) Memlûk ordusu ağır bir yenilgiye uğradı. Tomanbay, zırhlı süvari birliğinin başında, önce Osmanlı hatlarını yararak I. Selim'in otağına kadar gelip, Sadrazam Sinan Paşa ile birlikte birçok kişiyi kılıçtan geçirmesine ve bir baskınla Kahire kalesini elde etmesine karşın, Osmanlıların Kahire'ye girmesiyle burada tutunamayarak yakalanıp idam edildi ve Mısır, Osmanlı İmparatorluğu'nun bir eyaleti durumuna geldi.

Yavuz Sultan Selim'in bir aynaya ok atışı (Minyotür: Hünernâme)

I. SELİM DÖNEMİ OLAYLARI

1519

Anadolu'da ilk Celâli İsyanı:

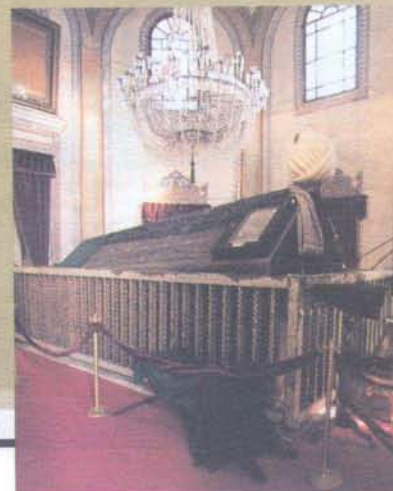
Şii olduğu söylenen Bozoklu Şeyh Celâl, bir yandan Şah İsmail casuslarının yoğun propagandası, bir yandan da içinde bulundukları ağır iktisadî koşullar nedeniyle Osmanlı Devletine başkaldırmaya hazır durumdaki Türkmen toplulukları ayaklandırdı. Tokat, Bozok (Yozgat) ve Amasya yörelerini denetimleri altına alan ayaklanmacılar, Osmanlı yönetiminin bölgedeki sancakbeyleriyle görevlilerini de kendilerine katılmak zorunda bıraktılar. Yavuz Sultan Selim, ayaklanmanın bastırılması için Rumeli Beylerbeyi Ferhat Paşa'yı görevlendirirken, Dulkadir beyi Şehsuvaroğlu Ali Bey'i de onun yardımcılarına atadı. Ferhat Paşa, İstanbul'dan yola çıkarken, Şehsuvaroğlu da Elbistan'dan çıkıp ayaklanmacıların üstüne yürüdü. Osmanlı kuvvetlerine karşı koyamayacağını anlayan Şeyh Celâl, İran'a sığınmak amacıyla Sivas'a doğru çekilmeye başladı. Ferhat Paşa'yı beklemeksizin saldırıya geçen Şehsuvaroğlu, ayaklanmacıları bozguna uğratarak dağıttı ve kaçmaya çalışan Şeyh Celâl'i öldürüp kesik başını İstanbul'a gönderdi. Bu olayın ardından XVII. yy. sonlarına kadar Anadolu'da devlete karşı başgösteren dinsel ve dinsel olmayan bütün ayaklanmalara katılanlar Bozoklu Celâl'in adıyla "Celâli" diye anılmıştır.

■ Cezayir beyi Barbaros Hayrettin, Yavuz Sultan Selim'e başvurarak Osmanlılara bağlanmak istediğini bildirdi. Teklifi kabul edilen Barbaros Hayrettin'e Cezayir Beylerbeyliği verildi.

■ Yavuz Sultan Selim, büyük bir donanma yapımına karar verdi ve görevlendirdiği Piri Mehmet Paşa'dan, Haliç'te yeni bir tersane yapılmasını istedi.

1520

■ İstanbul'dan Edirne'ye gitmek üzere yola çıkan Yavuz Sultan Selim, sırtında çıkan çibandan dolayı oluşan hastalığı nedeniyle Çorlu yakınlarında öldü.

Yavuz Sultan Selim'in türbesi

Yavuz Sultan Selim dönemindeki Osmanlı Devleti sınırları

KUTSAL EMANETLER TESLİM ALINDI

Osmanlı donanması da Suriye, Filistin ve Mısır kıyılarındaydı. I. Selim Mısır'ın yönetimini yeniden düzenledi. Bu arada Mekke şerifi, oğlunu göndererek Osmanlılara bağlılığını bildirdi. Mekke ve Medine kentlerinin anahtarlarıyla kutsal emanetler padişaha teslim edildi (1517).

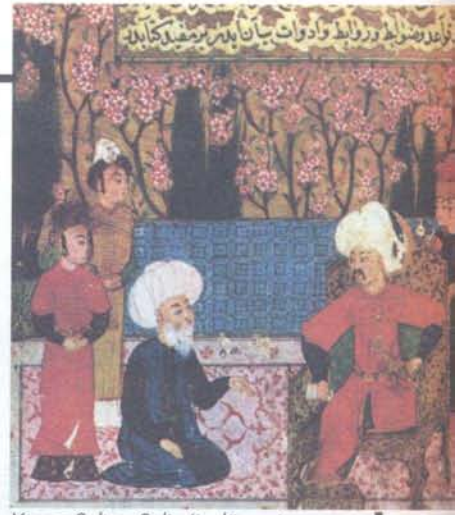
Alman İmparatoru Kayzer Wilhelm, 1904 yılında Türk-Alman dostluğu nişanesi olarak bastırıldığı Yavuz Sultan Selim Divanı (Süleymaniye Kütüphanesi)

HALİFELİK, OSMANOĞULLARINA GEÇİYOR

Kutsal emanetleri alarak İstanbul'a dönen I. Selim, daha sonra Halife III. Mütevekkil'i de İstanbul'a getirtti. Böylece halifelik, Abbasî soyundan Osmanlılara geçmiş oldu. I. Selim, İran'la herhangi bir barış girişiminde bulunmadığı gibi, bu ülkeyle yapılan ipek ticaretine de yasak koydu.

HİZMETLERİ VE ÖLÜMÜ

I. Selim, Mısır dönüşünden sonra özellikle donanma ile ilgilendi. Doğu ticaretinin önemini anladığından Filistin ve Mısır kıyılarını İstanbul'a denizyoluyla bağlamayı düşündü. Mısır'da bulunduğu sırada bu iş için Memlûk denizcisi Selman Reis'i İstanbul'a gönderdi. Ha-

Yavuz Sultan Selim'i, dönemin şairlerinden Halimî Çelebi ile gösteren bir minyatür (Âşık Çelebi, Me-şar'ü's-su'ara)

liç'teki eski Bizans tersanesinin yerine yenisinin yapılmasını emretti. Selim'in amacı Rodos'a, Kıbrıs'a veya Sicilya'ya bir sefer yapmaktı. Sadrazam Piri Paşa'yı kapıkulu askeriyile Edirne'ye yolladı. Arkadan kendi de hareket etti (1520). Ancak sırtındaki şirpençe çibanından rahatsız olduğundan Çorlu'da bir süre dinlendi; yapılan tedaviden sonuç alınamayacağını anladığı için vezirlerini çağırttı. Oğlu Süleyman'a, gelmesi için haber gönderdi ve bu sırada öldü (22 Eylül 1520). Ölümü, oğlu Süleyman gelinceye kadar gizli tutuldu. Sonra İstanbul'da Mirza Sarayı denilen bugünkü Sultan Selim Camii yanına gömüldü. I. Selim kısa süren saltanatında daha çok savaşlar ve savaş hazırlıklarıyla uğraştığından büyük imar hareketlerine giremedi. Sadece Şam'da Muhiddin Arabî için türbe, cami ve imaretle, Konya'da Mevlânâ dergâhında su tesisleri yaptırdı. Edebiyatla da ilgilenen Yavuz Sultan Selim'in Farsça bir Divan'ı, birkaç tane Türkçe şiiri vardır.

Yavuz Sultan Selim'in adına yaptırılan İstanbul'daki Sultanselim Camii

ADIM ADIM OSMANLI TARİHİ VE
PADIŞAHLAR ALBÜMÜ,
ÜÇ KİT'AYA YAYILARAK EVRENSEL BİR
İMPARATORLUK KURAN OSMANLI DEVLETİ'NİN TARİHİNİ,
OSMAN GAZİ'DEN VAHDETTİN'E,
KRONOLOJİK BİR SIRA İÇİNDE VERMEYİ AMAÇLIYOR.
ALBÜMDE, HER PADIŞAHIN HAYATI VE
O DÖNEM İÇİNDEKİ OLAYLAR RESİM,
HARİTA VE TABLOLAR EŞLİĞİNDE
ELE ALINIYOR.

ADIM ADIM

OSMANLI TARİHİ

1299-1520

ORHAN GAZİ

I. MURAT

I. BAYEZİD

I. MEHMET

II. MURAT

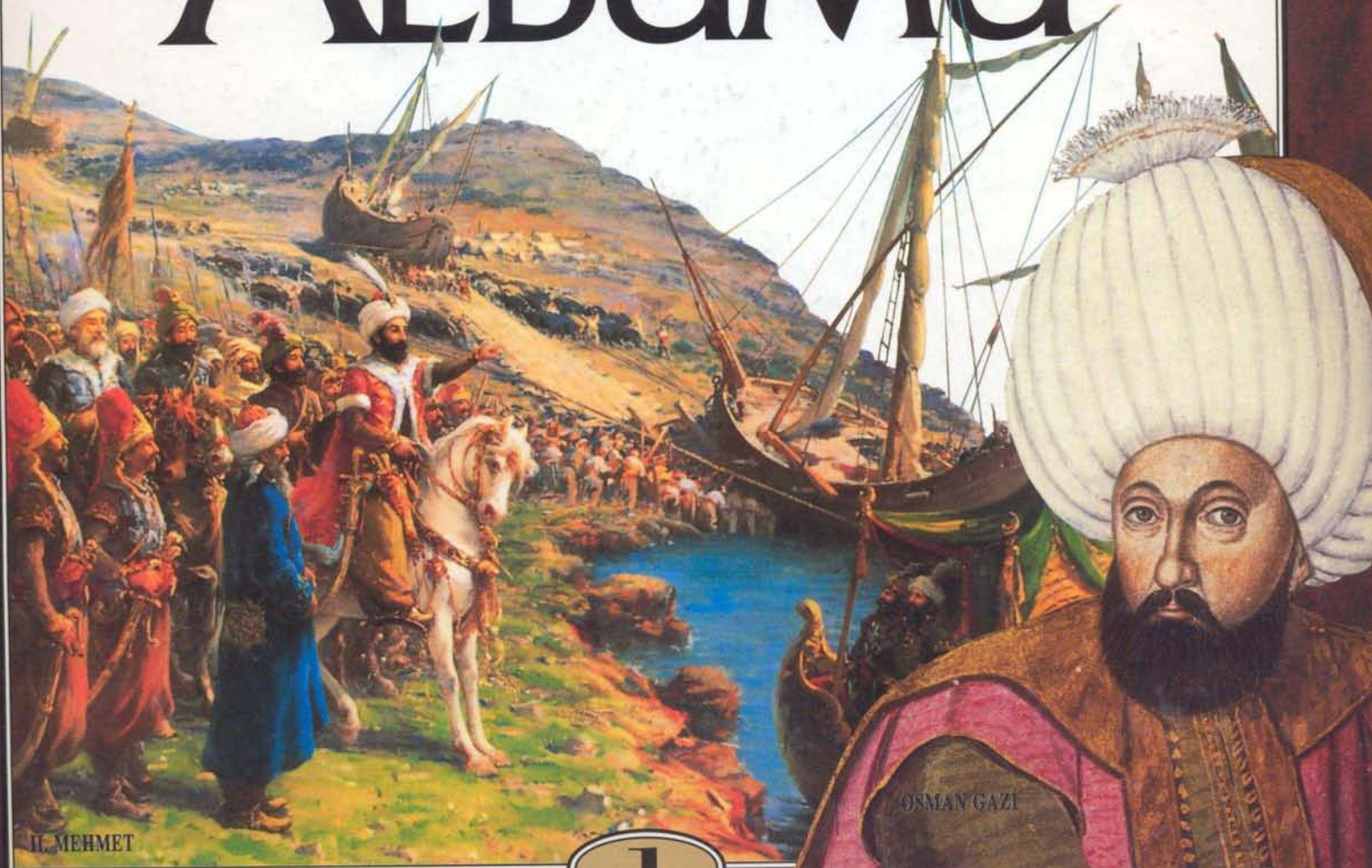
II. BAYEZİD

I. SELİM

ŞABAH

PADİŞAHLAR ALBÜMÜ

OSMAN GAZİ

1

ADIM ADIM OSMANLI TARİHİ VE PADİŞAHLAR ALBÜMÜ

1. CİLT (1299-1520)

1

OSMAN GAZİ

2

ORHAN GAZİ

3

I. MURAT (Hüdavendigâr)

4

I. BAYEZİD (Yıldırım)

5

I. MEHMET (Çelebi)

6

II. MURAT

7

II. MEHMET (Fatih)

8

II. BAYEZİD

9

I. SELİM (Yavuz)

BOYUT YAYIN GRUBU
DOSYA YAYINLARI

BOYUT DOSYA YAYINLARI

ADIM ADIM OSMANLI TARİHİ VE PADİŞAHLAR ALBÜMÜ

1

Genel Yönetmen
BÜLENT ÖZÜKAN

Genel Müdür
NİLGÜN ÖZÜKAN

Genel Sanat Yönetmeni
MURAT ÖNEŞ

Elektronik Yayıncılık
Koordinatörü
HULUSİ ORAN

Tasarım Hazırlık
NİMETULLAH AKPOLAT

Dizgi
LALE KIRIM
RABİYA ÇİÇEK

Renk Ayrımı
İZZET ÖZBAY
ÖZCAN YILDIZ

Elektronik Montaj
VEDAT DOĞAN

Yayın Yönetmeni
ABDULLAH ÖZKAN

Metin Yazımı
NECDET ZEYBEK
KEMAL KARA

Sanat Yönetmeni
YILDIZ ERTAN

Redaksiyon ve Düzelti
NECDET ZEYBEK

Arşiv
ABDULLAH ÖZKAN

Görsel Bölüm - İletişim
HASAN TAVİLOĞLU

Katkıda Bulunanlar
SEVGİ ÖZKAN
İLKNUR GÜRACAR
BİLGE DURBAŞ
ZERRİN GÖKIRMAK

Baskı

BOYUT MATBAACILIK A.Ş.

Matbaacılar Sitesi 1. Cadde No:115
(Milliyet Gazetesi Arkası)
34560 BAĞCILAR / İSTANBUL
Tel : 0212 629 53 00 (pbx)
Faks : 0212 629 05 74-75

info@boyut.com.tr

BOYUT YAYIN GRUBU

© 1999 Boyut Yayıncılık A.Ş., İstanbul

Fikir ve Sanat Eserleri Yasası'nın 34. maddesine dayanılarak
hazırlanan bu kitabın her türlü yayın hakkı
Boyut Yayıncılık A.Ş.'ye aittir.

SUNUŞ

Adım Adım Osmanlı Tarihi ve Padişahlar Albümü; 1299'da Osman Gazi'nin, Osmanlı Beyliği'ni kurmasıyla başlayıp son Osmanlı padişahı VI. Mehmet Vahdettin'in 17 Kasım 1922 günü ülkeyi terk etmesine kadar geçen 623 yıllık bir dönemi kapsamakta...

Bu dönemde 36 padişah, devletin başına geçti. Farklı özellikteydi devletin başındakiler. Bunlar arasında devleti çok iyi yönetenler, ordunun başında zaferden zafere koşanlar çoğunlukta idi. Padişahların bazılarında "av merakı", bazılarında "hanım merakı" daha ağır bastı; devlet işleri unutuldu. Çocuk yaşta başa geçenler oldu. İçlerinde akıldan yoksunları da vardı. Sonuçta devlet büyüdü, zarar gördü ve yıkıldı.

623 yıllık bu süreçte çeşitli olaylar, ekonomik ve sosyal yapılanmada farklılıklar görüldü. İyiler, kötüler... Doğrular, yanlışlar... Günahlar, sevaplar...

İnsan, çoğu kez düşünür ve kendi kendine sorar: İnsanın dünü nasıldı? Ne gibi mücadeleler verdi? Bugünkü kültür ve medeniyete nasıl ulaştı? İstedik ki, insan bu tür soruların karşılığını rahatlıkla bulup geçmişteki olayları öğrensin. Aynı zamanda düşüncelerini olgunlaştırsın ve kültür yönünden yükselsin. İşte, bu amaçla yola çıktık.

Üç kıtaya yayılarak evrensel bir imparatorluk kuran Osmanlı Devleti'nin tarihini, kronolojik bir sıra içinde vermeyi uygun gördük.

Bu, bir ihtiyaçtan doğdu. Çünkü, elimizde İsmail Hami Danişmend'in "İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi"nden başka geniş kapsamlı kronolojik bir kaynak yoktu ve bu da, dilinin eskiliği nedeniyle kullanışsız bir hâl almıştı. Biraz da sıkıcıydı. Hatta, bilim adamları ve yazarlar dışında, çoğu kimse tarafından bilinmiyordu bile...

Bu olumsuzlukları gözönüne alarak, hazırladığımız bu kronolojik albümde; öncelikle, geleceğe ışık tutması açısından, geçmişte yaşananları, genç kuşaklara aktarmayı düşündük.

Albümde, her padişahın hayatını ve o dönem içindeki olayları resim, harita ve tablolar eşliğinde kronolojik bir sıra içinde vermeye çalıştık.

Bütün bunları yaparken de, okuyucuyu sıkmadan bilgilendirmek için, metin bölümünü kısa tutup görsel malzemeyi öne çıkardık.

Özetle, yoğun bir çalışmanın ürünü olan bu albümün, öğrenmek isteyen herkese yararlı olacağı inancındayız.

1. CİLT 1299-1520

OSMAN GAZİ ORHAN GAZİ I. MURAT I. BAYEZİD I. MEHMET II. MURAT II. BAYEZİD I. SELİM

SUNUŞ	3	OSMAN GAZİ	22
OSMANLI DEVLETİ KURULURKEN		ORHAN GAZİ	34
YAKIN DOĞU ANADOLU VE		I. MURAT (Hüdavendigâr)	46
BALKANLAR	6	I. BAYEZİD (Yıldırım)	58
OSMANLI DEVLETİ'NİN KURULUŞU	8	FETRET DEVRİ	
OSMANLILARDA DEVLET ANLAYIŞI	10	(Kardeşler Arasındaki Taht Kavgaları)	70
OSMANLI PADİŞAHLARI VE		I. MEHMET (Çelebi)	76
ÖZELLİKLERİ	18	II. MURAT	86
OSMANLI PADİŞAHLARI	20	II. MEHMET (Fatih)	100
		II. BAYEZİD	122
		I. SELİM (Yavuz)	134

II. MEHMET

3. CİLT 1648-1789

II. SÜLEYMAN II. AHMET II. MUSTAFA III. AHMET I. MAHMUT III. OSMAN III. MUSTAFA I. ABDÜLHAMİT

IV. MEHMET (Ava)	292
II. SÜLEYMAN	316
II. AHMET	324
II. MUSTAFA	332
III. AHMET	346
I. MAHMUT	368
III. OSMAN	388
III. MUSTAFA	394
I. ABDÜLHAMİT	412

IV. MEHMET

2. CİLT 1520-1648

II. SELİM

III. MURAT

III. MEHMET

I. AHMET

I. MUSTAFA

II. OSMAN

IV. MURAT

SULTAN İBRAHİM

I. SÜLEYMAN (Kanuni)	148
II. SELİM (San)	186
III. MURAT	200
III. MEHMET	216
I. AHMET	226
I. MUSTAFA	240
II. OSMAN (Genç)	242
IV. MURAT	258
SULTAN İBRAHİM	274

I. SÜLEYMAN

4. CİLT 1789-1922

IV. MUSTAFA

II. MAHMUT

ABDÜLMECİT

ABDÜLAZİZ

V. MURAT

II. ABDÜLHAMİT

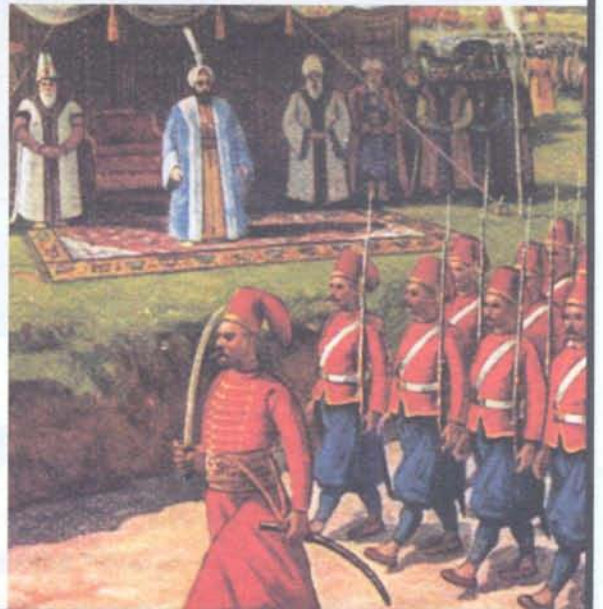
V. MEHMET

VI. MEHMET

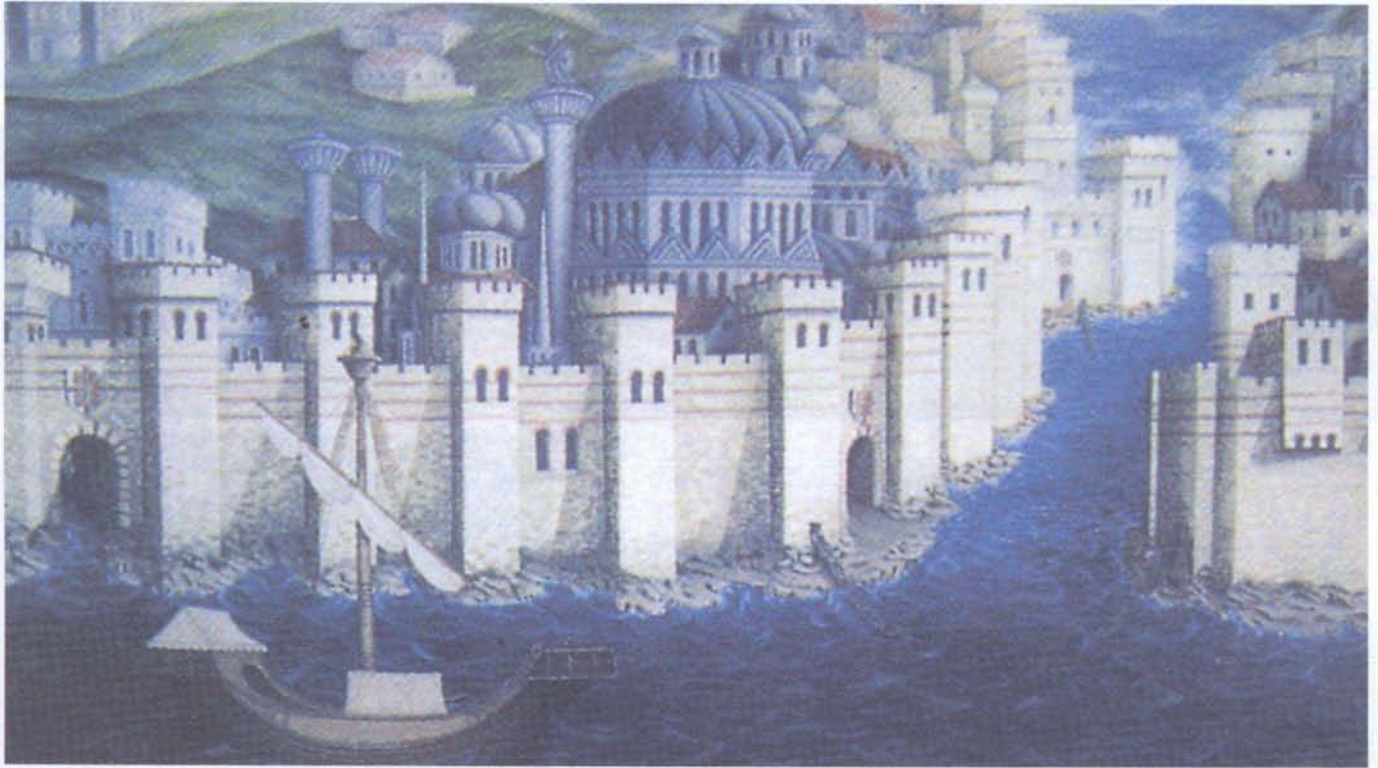
III. SELİM	436
IV. MUSTAFA	454
II. MAHMUT	460
SULTAN ABDÜLMECİT	480
SULTAN ABDÜLAZİZ	502
V. MURAT	522
II. ABDÜLHAMİT	528
V. MEHMET (Reşat)	552
VI. MEHMET (Vahdettin)	566

III. SELİM

OSMANLI DEVLETİ KURULURKEN YAKIN DOĞU ANADOLU VE BALKANLAR

XIV. YÜZYIL BAŞINDA, YAKIN DOĞU'NUN EN GÜÇLÜ DEVLETİ, MEMLÜKLER İDİ. MEMLÜKLER, UZUN YILLAR MOĞOLLAR VE HAÇLILARLA SAVAŞARAK YAKIN DOĞU'NUN TÜMÜNE EGEMEN OLDULAR. MEMLÜKLER, UZUN YILLAR BOYU GÜÇLERİNİ DEVAM ETTİRDİLER. ABBASÎ HALİFESİNİN MİSİR'DA BULUNMASI, MEMLÜKLERE, İSLÂM DÜNYASINDA DİNÎ YÖNDEN ÜSTÜNLÜK SAĞLIYORDU.

XIV.yüzyıl başında Anadolu'daki topraklarının önemli bir kısmını kaybetmiş olan Bizans İmparatorluğu'nun başkenti Konstantinopolis (İstanbul)'in çevresi surlarla çevriliydi; bu yüzden şehrin ele geçirilmesi çok zordu.

XIV.

yüzyıl başında Yakın Doğu, ekonomik yönden dünyanın en önemli bölgesi durumundaydı. Hindistan'dan başlayan ve Mısır ile Suriye limanlarında sona eren "Baharat Yolu", Memlûk topraklarından geçiyordu. Bu durum, Memlûklere ekonomik yönden büyük fayda sağlamaktaydı.

Anadolu'yu ve Avrupa'yı egemenliği altına alan Roma İmparatorluğu'nun, 395'te Batı ve Doğu Roma İmparatorluğu (Bizans) adıyla ikiye ayrılmadan önceki hâkimiyet alanını gösteren harita.

XIV. yüzyıl başlarında Anadolu'da şu devletler bulunuyordu:

- Türkiye Selçuklular Devleti
- İlhanlılar
- Bizans İmparatorluğu
- Trabzon Rum İmparatorluğu

Bu devletlerden Türkiye Selçukluları Devleti, 1243 Köse Dağı Savaşı sonrasında, İlhanlılara bağımlı hâle gelmişti. XIV. yüzyılın başında Türkiye Selçukluları Devleti, siyasî ve askerî gücünü tamamen kaybetmiş durumdaydı. Moğolların önünden kaçan Türkmenler, sınır bölgelerinde toplanmıştı. 1308'de Sultan II. Mesut'un ölümüyle Türkiye Selçukluları Devleti sona erdi. İlhanlılar, bundan sonra Anadolu'yu genel valiler vasıtasıyla yönetmeye başladılar. İlhanlıların etkili olamadığı sınır bölgelerinde yaşayan Türkmenler, birçok beylikler kurdular. 1336'da İlhanlılar Devleti'nin sona ermesiyle Türkmen beylikleri bağımsız duruma geldiler. Bu beylikler, bir süre sonra, Türkiye Selçukluları Devleti'nin yerini almak amacıyla aralarında mücadeleye başladılar. Başlangıçta en güçlü beylikler Karamanoğulları, Candaroğulları ve Germiyanogulları idi.

Bizans İmparatorluğu, XIV. yüzyıl başında Anadolu'daki topraklarının çoğunu kaybetmişti. Daha çok Trakya, Marmara ve Kocaeli Yarımadasında varlığını

sürdüremektedir. Ekonomik durumu çok iyi olmayan Bizans'ın en önemli gelir kaynağı, Boğazlardan geçen Venedik ve Ceneviz ticaret gemilerinden aldığı vergilerdi. Trabzon Rum İmparatorluğu ise, bu yüzyılın başında İlhanlılara bağlı durumda bulunuyordu.

Bizans İmparatorluğu, XIV. yüzyılın başlarında Balkanlarda da kaybetmişti. İmparatorluk makamında devamlılık yoktu. Generaller, imparator olmak amacıyla sürekli isyan etmekteydiler. Şehir ve kasabaları yöneten tekfurlar, merkezî yönetimi dinlememekteydiler. Halk, tekfurların baskısından, vergilerin ağırlığından yakınır durumdaydı.

XIV. yüzyılın başlarında Balkanlarda bulunan başlıca devletler şunlardı: Bulgar Krallığı, Sırp Krallığı, Arnavut, Bosna, Hersek, Eflâk ve Boğdan beylikleri. Bunların içinde en güçlü olanı, Sırp Krallığı idi. Balkanlarda, siyasî birlik olmadığı gibi, dinî birlik de yoktu. Bulgarlar, Sırp, Ortodoks; Bosnalılar ve Hersekliiler Bogomil mezhebine mensup; Macarlar, Ulahlar ve Hırvatlar Katolik idiler. Bu arada, Macarlar ve Venedikliler, Balkanları ele geçirme çabasındaydılar. Ancak, Katolik olmaları ve Ortodoks olan Balkan milletlerini Katolik olmaya zorlamaları, bölgede siyasî ve dinî çatışmalara neden olmaktaydı.

OSMANLI DEVLETİ'NİN KURULUŞU

1 2 9 9

OSMANLI BEYLİĞİNİN YURT EDİNDİĞİ TOPRAKLAR, BİZANS İMPARATORLUĞU'NUN BÜYÜK KENT VE KASABALARININ BULUNDUĞU MARMARA BÖLGESİ TOPRAKLARIYLA KOMŞUYDU.

AYRICA BU TOPRAKLARIN, BİZANS'I TEBRİZ'E BAĞLAYAN TİCARET YOLU ÜZERİNDE BULUNMASI, BEYLİĞE BÜYÜK GELİR SAĞLIYORDU.

Osmanlıların bağlı bulunduğu Kayı Boyu damgası vurulan XVI. yüzyıla ait tombak at zırhı.
(Askerî Müze - İstanbul)

KAYI BOYU'NUN ANADOLU'YA GELİŞİ

Oğuzların Günhan koluna mensup olan Kayı boyu, 1071 Malazgirt Savaşı'ndan sonra Anadolu'yu fethetmek için gelen diğer Oğuz boylarının içinde yer almıştır. Kayı boyuna mensup olanların Anadolu'ya gelişleri, daha sonraki tarihlerde de devam etmiştir. 24 Oğuz boyu içinde önemli bir yeri bulunan Kayı boyunun damgası, iki ok ile bir yaydan oluşmaktaydı. Kayı'nın anlamı, güç ve kudret sahibi demektir.

Tarihî bilgilere göre, Kayı boyunun bir kısmı, Türkiye Selçukluların Sultanı I. Alâeddin Keykubat zamanında, Ankara yakınlarındaki Karacadağ yöresine yerleştirilmiştir. Bu sırada Kayı boyunun başında Ertuğrul Bey bulunuyordu. Ertuğrul Bey'in yönetimindeki Kayılar, bir süre sonra batıya doğru ilerleyerek, Söğüt ve Domaniç'i ele geçirdiler. Kayılar, Söğüt'ü kışlak, Domaniç'i yaylak olarak kullandılar.

Ertuğrul Bey, bu tarihlerde Türkiye Selçukluların Devleti'nin batı sınırında bir "uçbeyi" idi. Uçbeylerinin görevi sınırları korumaktır. Ertuğrul Bey, çok ileri bir yaşta Söğüt'te vefat etti (1281).

Osmanlı beyliğinin yurt edindiği topraklar, Bizans İmparatorluğu'nun Marmara bölgesi topraklarıyla komşuydu. Bu topraklarda Bizans'ın büyük kent ve kasabaları bulunuyordu. Bu durum, göçebe hayvancılık ekonomisinin birbirini tamamlayan bir bütün oluşturmaya neden oluyordu. Bölgede, Bizans kent ekonomisinin ürünleriyle göçebe Türkmenlerin hayvancılık ekonomisinin ürünlerinin pazarlandığı, takas edildiği büyük pazarlar kuruluyor, bu pazarlar bölgeye, dolayısıyla Osmanlı beyliğine büyük bir ekonomik potansiyel kazandırıyor-

Osmanlı Beyliği'nin kurulduğu dönemde Anadolu'daki beylikler

du. Ayrıca Osmanlı beyliğinin kurulduğu topraklar, Bizans'ı Tebriz'e bağlayan ticaret yolu üzerinde bulunuyordu. Bu işlek ticaret yolunun Osmanlı beyliğinin topraklarından geçmesi, vergi, haraç ya da yağma biçiminde beyliğe büyük gelirler sağlıyordu.

Osmanlı beyliğinin kurulduğu Eskişehir-Sakarya-Söğüt dolayları, Anadolu'da biçim bakımından İlhanlılar'a bağlı olsa da, Moğol-İlhanlı etkisinin uzanamayacağı kadar batıda yer alan bir bölgeydi. Bu yüzden Osmanlı beyliğinin toprakları, Moğol baskısından kaçan Oğuz aşiretleri ve Anadolu Selçuklularına mensup asker, memur ve bilim adamları için bir sığınak yeri işlevini yerine getiriyordu. Bu ise, başlangıçta toprakları küçük, nüfusu az; asker, yönetici ve bilim adamı olarak deneyimli kimselere gereksinim duyan Osmanlı beyliğinin insan potansiyelini güçlendiriyordu.

Osmanlı beyliğinin kurulduğu sıralarda, Bektaşilik ve Babaîlik gibi tarikatlar, bölgede etkili bulunuyordu. Bunun gibi dinsel karakteri olan Ahîler de Osmanlı beyliği kurulduğu sıralarda bölgede ve bölge insanları üzerinde etkili olan bir esnaf kuruluşuydu. Osmanlı beyliğinin kurucusu kabul edilen Osman Bey'in bölge insanları üzerinde büyük nüfuzu olan Şeyh Edebalı'nın kızı Bâlâ Hatun ile evlenebilmek için ısrar etmesi, onun politik ileri görüşlülüğünü gösterir. Nitekim Osman Bey ile Bâlâ Hatun'un evlilikleri gerçekleştiği sonradan Ahîlerin önde gelenlerinden Şeyh Mahmut Gazi, Ahi Şemseddin ve oğlu Ahi Hasan ve Cendereli (Çandarlı) Kara Halil, Osmanlı beyliğinin hizmetine girmişler ve bu beyliğin kuruluşunda, büyümesinde ve örgütlenmesinde, en azından Osmanlı hanedanı mensupları kadar önemli roller oynamışlardır.

Ertuğrul Gazi'nin Söğüt'teki büstü

Osmanlı beyliğinin temelleri XIII. yy. ortalarında böyle bir ortamda atıldı. Beyliğe adını veren Osman Bey'in babası Ertuğrul Bey hakkında sağlam ve güvenilir bilgiler hemen hemen yok gibidir. Bilinen, kendisinin XIII. yüzyılda Batı Anadolu'da yaşayan Türkmen beylerinden biri olduğudur. Babası gibi Osman Bey'in hayatı hakkında da bilinmeyenler pek çoktur. Osman Bey, Çobanoğulları beyliğinin vasalı olarak Bizans topraklarına akınlarda bulunurken bu beyliğin Bizans'la anlaşması üzerine, bölgede Bizans üzerine akınlarda bulunanlar, etkinliklerini bu kez Osman Bey'in bayrağı altında sürdürdüler. Bu durum yavaş yavaş Osman Bey'i bağımsızlığa doğru iten bir etken oldu. Osman Bey, bölgenin ve Bizans'ın içinde bulunduğu durumdan ustaca yararlanmasını bildi; bölgedeki İslâm tarikatlarının, özellikle Şeyh Edebalı'nın gücünden ve nüfuzundan yararlandı. Bizans'a karşı savaşan gazilerin önderi durumuna ge-

Ertuğrul Gazi'nin Söğüt'teki türbesi

len Osman Bey, Bizans köy, kasaba ve kalelerini birer birer ele geçirmeye başladı. Başarıları hem topraklarının büyümesine, hem de Anadolu Selçuklu topraklarından, komşu Türkmen beyliklerinden asker, komutan ve yöneticilerin onun saflarına katılmasına yol açtı. Genellikle 1299 tarihi, Osman Bey'in bağımsızlığını ilân ettiği tarih olarak kabul edilir. 1299'da Türkiye Selçukluların Sultanı III. Alâeddin Keykubat'ın, İlhanlı hükümdarının yanına gitmesi sonucu, Anadolu'da bir iktidar boşluğu ortaya çıkmıştı. Bu durumdan yararlanarak bağımsızlıklarını ilân eden Türkmen beylikleri gibi, Osman Bey de, 1299'da bağımsızlığını ilân etti.

OSMANLILARDA DEVLET ANLAYIŞI

Osmanlılar, bir uç beyliği olarak tarih sahnesine çıktılar. Bu nedenle yönetim, ilk zamanlar, uç beyliğinin geleneklerine göre düzenlenmişti. Yönetim, Osmanlı ailesine aitti ve ailenin başkanı, beyliğin de yöneticisiydi. Ancak, bey seçiminde, diğer beylerin de düşünceleri alınırdı.

Osmanlıların, kısa zamanda güçlü bir devlet kurmaları tesadüf olmayıp, tutarlı bir devlet anlayışının sonucudur. Osmanlı Devleti, daha önceki Türk-İslâm devletlerinin kültürel mirasları üzerine kurulmuştu. Osmanlılar, XIV. yüzyıla kadar, devlet yönetimi konusunda tecrübe birikiminden en iyi şekilde yararlandılar. Osmanlı devlet anlayışında, Türk-İslâm devletlerinin ve Orta Asya geleneğinin etkisi bulunmaktadır. Bununla beraber Osmanlılar, gelişen zamana uygun olarak, merkez ve taşra yönetiminde, kendilerine özgü bir yönetim geliştirdiler.

Osmanlı Devleti'nde, devlet başkanı "padişah" idi. Padişahlar, devletin mutlak hâkimiydiler. İdarî, askerî, malî ve hukukî konularda geniş yetkilere sahiptiler. Ancak, bu yetkilerini kullanırken, kanunlara, törelere, gelenek ve göreneklere uymak zorundaydılar. Padişahların sorumlulukları, daha önceki Türk devletlerinin hükümdarlarından farklı değildi. Ülkenin topraklarını genişletmek ve ülkeyi geliştirmek, halkın refah ve mutluluğunu sağlamak, padişahın başlıca göreviydi. En önemli görevi ise, ülkede adaleti sağlamaktı. Osmanlı Devleti'nin, güçlü ve 600 yılı aşan bir süre varlığını devam ettirmesinde, ülkede sağlanan adaletin büyük rolü olmuştur.

Padişahın, bütün egemenlik gücüne sahip olması, Osmanlı

Devleti'nin yönetim şeklini de belirlemişti. Devlet, tam bir merkeziyetçilikle yönetilirdi. Ülkenin bütün bölgeleri, başkentten verilen emirlerle yönetilmekteydi. Yöneticiler, merkezden atanır ve denetlenirdi. Aile içindeki bütün erkek çocuklar, taht üzerinde eşit haklara sahiptiler. Bu nedenle, kimin padişah olacağı hakkında XVII. yüzyıl başına kadar kesin bir kural yoktu. Erkek çocuklar arasında kimin tahta çıkacağı konusunda, devlet adamlarının, ulemanın ve askerlerin tercihleri önemli rol oynamaktaydı.

Osmanlılardan önceki Türk devletlerinde hükümdarlar, ülkeyi, kardeşleri ve kendi çocukları arasında paylaştırdı. Çünkü, onlar da hükümdar kadar egemenlik hakkına sahiptiler. Bu paylaşım sistemi, güçlü Türk devletlerinin bir süre sonra parçalanmalarına ve yıkılmalarına sebep oluyordu. Bu nedenle Osmanlılar, şehzadelere, geniş yetkilerle büyük eyaletlerin valiliğini vermediler. Osmanlı şehzadeleri, ancak sancakbeyi olabildiler. Yetkileri de son derece sınırlıydı. Ayrıca, ülke içinde herhangi bir aileye ve aşirete imtiyaz tanınmadı. Osmanlılar, Selçuklularda olduğu gibi, bir bölgeyi fetheden komutanlara, o bölgenin yönetimini vermediler. Fetheden kim olursa olsun, alınan topraklar mutlaka padişaha ait oluyordu. Bu çeşit merkeziyetçi uygulamalar sayesinde devlet, gelişti ve güçlendi.

XIX. yüzyılda ilân edilen Tanzimat Fermanı ve Meşrutiyet, padişahların yetkilerini yeniden düzenleme amacı güdüyordu. Bununla beraber, gerek Tanzimat ve gerekse Meşrutiyet döneminde padişahlar, mutlak yönetim hakkını kullanmaya devam ettiler.

Kanunî Sultan Süleyman, 46 yıl süreyle tahtta en uzun süre kalan Osmanlı padişahı olmuştur.

Padişahlar her konuda geniş yetkilere sahipti. Önemli konularda devlet adamlarının görüşlerini almakla birlikte son kararı kendileri verirlerdi. Yukarıdaki resimde bir padişahın Cuma namazına gittiği Eyüp Camii'nden dönüşü betimleniyor (Gravür: Thomas Allom).

PADIŞAHLAR

Osmanlı Devleti, kurulduğu zaman küçük bir beylikti. Devletin başında ilk zamanlar "bey" ya da "gazi" unvanı ile anılan bir hükümdar bulunuyordu. Osmanlı hükümdarları içinde ilk defa "sultan" unvanını I. Murat kullanmıştır. Bunların yanı sıra hükümdarlara, "han", "hakan" ve "hünkâr" da denilmiştir. Yavuz Sultan Selim'in 1517 Mısır seferinden sonra, Osmanlı hükümdarları "halife" unvanı da aldılar. Ancak, devletin güçlü olduğu dönemlerde halifelik unvanını siyasî amaçlarla kullanmak gereğini duymadılar. Osmanlı hükümdarları, halifelik unvanını ilk olarak, 1774 Küçük Kaynarca Antlaşması sonrasında kullanmaya başladılar. Osmanlı hükümdarlarının en yaygın kullandıkları unvan, "padişah" olmuştur.

Padişahlar, devletin kurucusu Osman Bey'in soyundan gelirlerdi. Padişahlık, babadan oğula geçmekle beraber, ilk zamanlar bu konuda belli bir veraset sistemi yoktu. Bu durum, eski Türk geleneğinden kaynaklanıyordu. Buna göre, ailenin bütün erkekleri,

taht üzerinde hak sahibiydiler. Bu nedenle, her hükümdar değişikliğinde taht kavgaları çıkar ve devlet sarsıntı geçirirdi. Tahta çıkan şehzade, egemenlikte hak ileri sürmemeleri için, erkek kardeşlerini öldürtmek zorunda kalıyordu. Bu yöntem, bir saltanat yasası olarak, XVII. yüzyıl başlarına kadar devam etti.

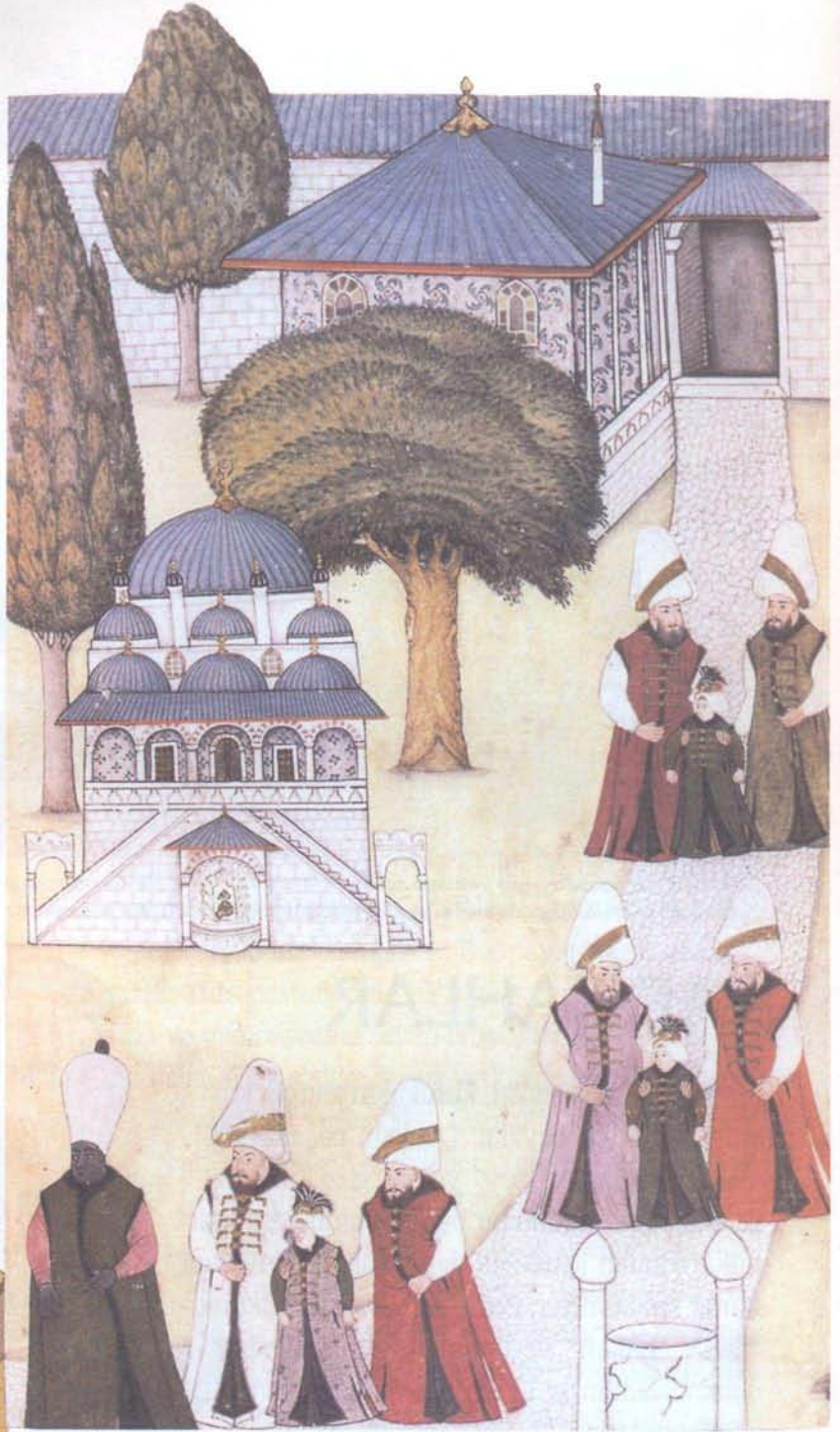
XVII. yüzyıl başlarında I. Ahmet zamanında yapılan bir düzenlemeyle, Osmanlı ailesinin en yaşlı ve olgun (ekber ve erşed) olanının tahta geçmesi usulü getirildi.

Padişahlar, her konuda çok geniş yetkilere sahip bulunuyorlardı. Önemli konularda, büyük devlet adamlarının düşüncelerini almakla beraber, son kararı yine kendileri verirdi. Divan'a başkanlık etmek (Fatih'le birlikte, bu görev sadrazamlara bırakılmıştır), ordulara komuta etmek, büyük devlet adamlarını atamak, savaşa ve barışa karar vermek padişahın başlıca görevleriydi. Bu görevlerini yerine getirirken, Kur'an'a ve şeriat hükümlerine göre hareket etmek için zamanın şeyhülislâmından "fetva" alırlardı.

ŞEHZADELER

O smanlı padişahlarının erkek çocuklarına "şehzade" ya da bilgili, görgülü, kibar anlamına gelen "çelebi" denirdi. Şehzadelere, küçük yaşlarından itibaren sancaklara gönderilir, askerî ve idarî konularda yetiştirilirdi. Sancakta bulunan şehzadeleri "çelebi sultan" denirdi. Şehzadelere yardımcı olmak üzere, yanlarına "lala" denilen bilgili, tecrübeli devlet adamları verilir. Bu uygulamadaki amaç, şehzadelerin devlet yönetimini öğrenmesiydi. XV. Yüzyıl ortalarına kadar İzmit, Bursa, Eskişehir, Aydın, Kütahya, Balıkesir, Isparta, Antalya, Amasya, Manisa ve Sivas, başlıca şehzade sancakları olmuştur.

XVI. yüzyılın sonlarından itibaren, şehzadelerin sancaklara gönderilme usulü kaldırıldı. Bunun yerine, sarayda kalmaları ve eğitimlerini burada tamamlama uygulaması getirildi. III.

Topkapı Sarayı Üçüncü Avlusu'nda III. Ahmet'in şehzadeleri sünnet töreni için mermer taşıya götürülüyor.

(Surname-i Vehbi'den Levni'nin minyatürü - Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi)

Mehmet, sancağa gönderilen son şehzade olmuştur. Şehzadelerin sancaklara gönderilmesi uygulamasına son verilmesi, onların devlet yönetimiyle ilgilerinin kesilmesine, toplumdan uzaklaşmalarına sebep olmuştur. Şehzadeler, cülûs töreniyle tahta çıkarlar ve onlar için "kılıç alayı" düzenlenirdi.

MERKEZ TEŞKİLÂTI

Osmanlı devlet teşkilâtı, padişahın mutlak egemenliğini gerçekleştirmek için kurulmuştu. Devletin bütün yönetim birimleri doğrudan padişaha bağlı olarak teşkilâtlandırılmıştı. Meydana getirilen bu teşkilâtın merkezinde, padişah ve saray teşkilâtı bulunuyordu.

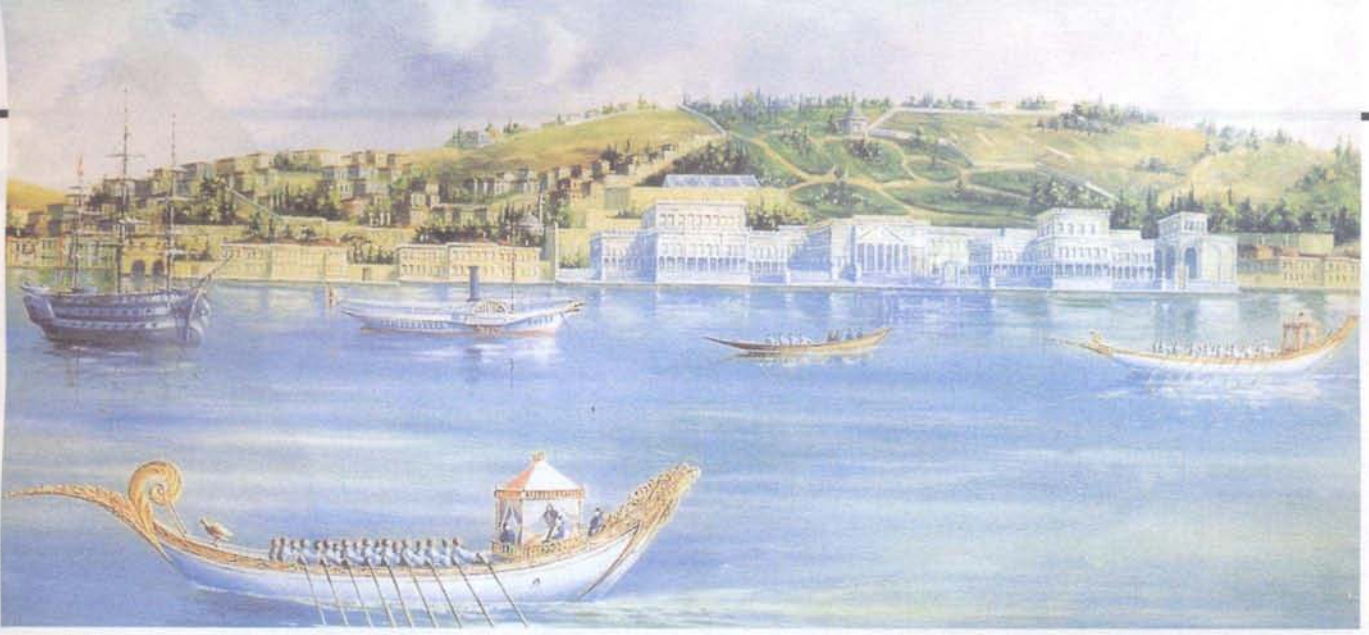
SARAY

Osmanlı Devleti'nde saray, padişahın özel hayatının geçtiği ve devletin yönetildiği yerd. Osmanlı Devleti'nin ilk yıllarından itibaren saray teşkilâtı kurulmuş, devletin gelişmesine paralel olarak, saraylar da büyümüştür. İlk saray, 1326'da Bursa'da, daha sonra 1361'de Edirne'de yapılmıştır. İstanbul'un fethinden sonra, Fatih Sultan Mehmet ta-

Osmanlı padişahlarının yaşamını sürdürdüğü saraylardan biri olan Topkapı Sarayı'nın yapımına Fatih Sultan Mehmet döneminde başlandı.

rafından yaptırılan Topkapı Sarayı, XIX. yüzyıl ortalarına kadar padişahların oturduğu ve merkez teşkilâtının bulunduğu yer olmuştur.

XIX. yüzyılın ikinci yarısından itibaren padişahlar, Dolmabahçe Sarayı, Yıldız Sarayı, Çırağan Sarayı ve Dolmabahçe Sarayı gibi saraylarda oturmaya başladılar. Topkapı Sarayı, iki bölümden oluşuyordu:

Padışah Abdülaziz tarafından yaptırılan Çırağan Sarayı

BİRÜN (DIŞ SARAY)

Sarayın dış bölümüdür. Sarayın, Bab-ı Hümayun adı verilen dış kapısından girildiğinde, birinci avluya geçilir. Bundan sonra vanlan Babü's-selâm kapısından girildiğinde, orta avluya geçilir. Bu avluda "Has Odalar" yer alır. Bu odalarda saray hizmetlileri bulunurdu. Orta kapıdan sonra ise ikinci avluya geçilir. Burada, Has Ahırları, Zülüflü Baltacılar koğuşları ve Divan-ı Hümayun'un toplandığı "Kubbealtı" bulunurdu. İkinci avludan sonra Babü's-saade denilen kapıya ulaşılır. Bu kapı, Birün (dış saray) ile Enderun'u (iç saray) birbirine bağlardı. Babü's-saade'nin karşısında padişahların, Divan üyeleri ve yabancı elçileri kabul ettiği "Arz Odası" vardı.

ENDERUN (İÇ SARAY)

Burası, padişahın özel hayatını geçirdiği bölümdü. Bu bölümde, Enderun denilen saray okulu ve Harem bulunurdu. Enderun, saray görevlilerinin yetiştirildiği yerd. Enderun'da eğitim faaliyeti "oda" adı verilen yerlerde yapılmaktaydı. Enderun'a alınacaklarla ilgili olarak yapılan işlemler şunlardı:

Devşirme yoluyla toplanan çocuklar, Acemi Ocağı'na gönderilmeden önce, bir seçime tâbi tutulurlardı. Seçilen çocuklar, önce Edirne Sarayı, Galata Sarayı ve İbrahim Paşa Sarayı'nda eğitilirdi. Bu eğitim sonrası ikinci bir seçim daha yapılırdı. Bu seçim sonrası Topkapı Sarayı'ndaki "Büyük Oda" ve "Küçük Oda"ya alınırlardı. Burada sıkı bir eğitimden geçirilirdi. Bu eğitimin amacı, saraya alınacak kişileri, devlet adamı, asker ve seçkin kişiler olarak yetiştirmektir. Bu odalardaki eğitim sonrasında da yeni bir seçim yapılır; seçilenler, padişahın özel hizmetine ait odalara alınırlardı. Bu odalar şunlardı:

Has Oda: Burada bulunanlar, padişahın günlük hizmetinde bulunurlardı. Bu odanın yöneticisine

"Hasodabaşı" denilirdi. Has Oda, rütbe bakımından en yüksek hizmetlilerin bulunduğu yerd.

Hazine Odası: Bu odada bulunanlar, padişahın özel hazinesine ve değerli eşyalarna bakarlardı.

Kiler Odası: Burada bulunanlar, padişahın sofrâ hizmetlerine bakarlardı.

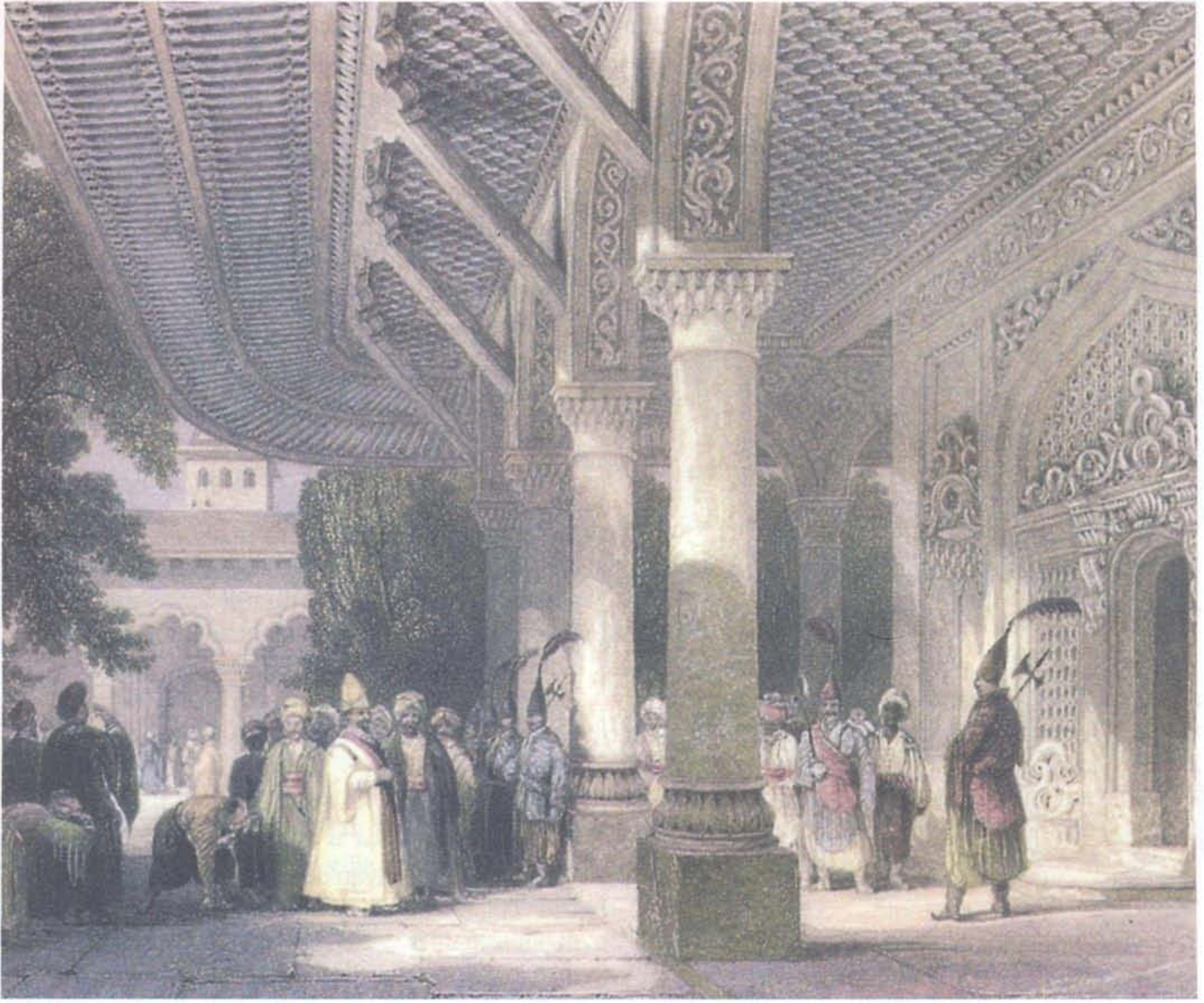
Seferli Odası: Müzisyen, berber gibi hizmetlilerin bulunduğu yerd.

Bu odalarda eğitimlerini tamamlayanlar, "çıkma" denilen bir tayin usulüyle Birün'da ve taşrada önemli görevlere getirilirdi.

Harem: Saray kadınlarının bulunduğu bölümdü. Burada, padişahın annesi valide sultan ve eşleri ile cariyeler bulunurdu. Harem'deki kadınlar başkalfa kadın'ın yönetiminde özel bir eğitimden geçirilirdi. Harem'in yöneticisi "harem ağası" ıdı.

Osmanlı haremde günlük yaşam.

Kubbealtı'na toplantıya gelen vezirler (Gravür: Thomas Allom).

DİVAN-I HÜMAYUN

Divan, merkez teşkilâtının temelini oluşturmaktaydı. İlk Osmanlı Divan'ı, Türkiye Selçukluları Devleti'ndeki Divan örnek alınarak kuruldu. Orhan Bey zamanından beri Osmanlılarda Divan teşkilâtının bulunduğu bilinmektedir. İlk zamanlar Divan üyeleri, padişah, vezir ve Bursa kadısı idi. Divan toplantılarına padişahlar başkanlık yapmaktaydı. Bu nedenle, padişah nerede ise, Divan da orada toplanırdı. Fatih ve ondan sonraki padişahlar, bu görevi veziriazamlara bıraktılar. Padişahlar, bundan sonra Divan toplantılarını "kasr-ı adl" denilen pencereden izlemeye başladılar.

Fatih Sultan Mehmet zamanına kadar her gün sabah namazından sonra toplanan Divan, sonradan haftada dört gün toplanmaya başladı. Divan, Topkapı Sarayı'nda "Kubbealtı" deni-

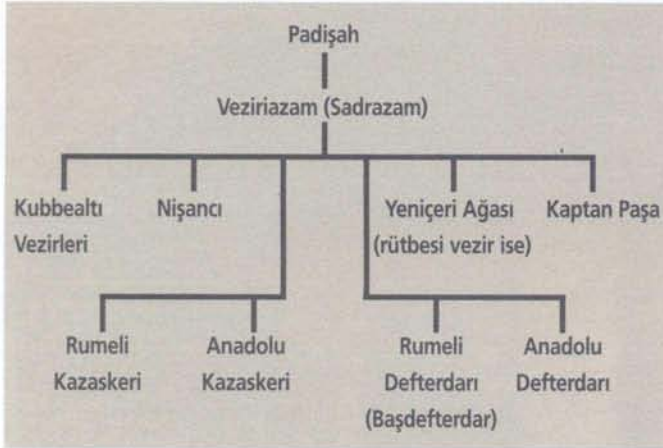
len yerde toplanırdı. Divan'da, siyasî, idarî, askerî, örfî, şer'î, adlî ve malî konular, şikâyet ve davalar görüşülüp karara bağlanırdı. Divan görüşmeleri öğle zamanı sonar erer, bundan sonra önce veziriazam (sadrazam), daha sonra diğer Divan üyeleri, padişahın huzuruna çıkarak, görüşmeler hakkında bilgi verirlerdi.

Divan-ı Hümayun dışında diğer divanlara, veziriazam konağında toplanan ikindi, Çarşamba ve Cuma divanları, veziriazam, sefere çıktığı zaman topladığı "Sefer Divanı", yenîçerilerin maaşlarının dağıtılması için toplanan "Ulûfe Divanı", padişahın yabancı elçileri kabulü sırasında toplanan "Galebe Divanı", olağanüstü hallerde toplanan "Ayak Divanı" ve yine sefer sırasında at üzerinde yapılan toplantıya "At Divanı" adı verilirdi.

DİVAN-I HÜMAYUN ÜYELERİ

Dİvan'da bulunan ve görüşmelere katılan kişilere, Divan üyeleri denirdi.

Divan üyeleri ve bunların başlıca görevleri şunlardır:

VEZİRİAZAM (SADRAZAM)

Padişah'tan sonra en yetkili devlet adamı, veziriazamdı. Devlet yönetiminde padişahın vekili sayılır ve kendisinde, padişahın mührü bulunurdu. Orhan Bey zamanında, toprakların genişlemesi ve devlet işlerinin artması sonucu ilk vezirlik makamı kuruldu. I. Murat zamanında vezirlerin sayısı üçe çıktı. Vezirlerin derecelerini göstermek için, birinci vezire "veziriazam" denildi.

Büyük devlet memurlarını atama, görevden alma, veziriazamın buyruğu ile olurdu. Padişah sefere çıkmadığı zaman, "serdâr-ı ekrem" unvanıyla orduya komuta ederdi. Veziriazamlar, İstanbul'da önceleri Paşakapısı, sonraları Babiâli denilen yerde otururlardı. Veziriazamın görevinden azli, padişah mührünün geri alınmasıyla olurdu.

VEZİRLER

Vezirler, çeşitli devlet işlerinde yetişmiş tecrübeli kişiler olduklarından, görüşlerinden yararlanılır ve veziriazamın verdiği işleri yaparlardı. İlk Osmanlı vezirlerinin çoğu ulema (bilgin) kökenli idiler. Sonradan asker kökenli kişiler de vezirliğe getirildiler. Vezir olabilmek için, sancakbeyliği, beylerbeylik ve son olarak da Rumeli Beylerbeyliği'nde bulunmak gerekliydi. Divan toplantılarında, veziriazamın sağında otururlardı. XV. Yüzyılın sonlarına kadar üç vezir bulunuyordu. XVI. Yüzyılın sonlarında vezir sayısı yediye kadar çıkmıştır. Bu vezirlere, Kubbealtı vezirleri veya "kubbenişin" adı verildi.

KAZASKERLER

Kazaskerlik, 1362'de I. Murat zamanında kuruldu. 1480 yılına kadar bir kazasker bulunurken, Fatih döneminde, Anadolu ve Rumeli kazaskerleri olarak sayıları ikiye çıkarıldı. Bunlardan Rumeli kazaskeri, rütbe bakımından daha ileri idi. Kazaskerler, Divan'da büyük davalara bakar, ayrıca kendi bölgelerindeki kadı ve müderrisleri atama ve görevden alma işlerine karar verirdi.

DEFTERDARLAR

Defterdarlar, Divan'da malî konularda açıklamalarda bulunurlar, devletin gelir ve giderlerine bakarlardı. İlk zamanlarda, defterdar sayısı bir iken, sonraları malî işlerin artmasından dolayı sayısı ikiye yükseltilmiştir. Bunlar; Rumeli Defterdarı (Başdefterdar) ve Anadolu Defterdarı idi. Rumeli Defterdarı, Rumeli'deki malî işlere; Anadolu Defterdarı, Anadolu'daki malî işlere bakardı. Rumeli Defterdarı, aynı zamanda bütün malî işlerden sorumluydu.

Mübaşir, Mekke Kadısı, Rumeli Kazaskeri, Nakibüleşraf ve İstanbul Kadısı'nı bir arada gösteren bir gravür.

NIŞANCI (TEVKİ-İ TUĞRAİ)

Nişancı, padişahın adına yazılacak fermanlara, beratlarla ve nâmelere, hükümdarın imzası olan tuğrasını çekerdi. Ayrıca, devletin arazi kayıtları, tahrir defterlerinde düzeltmeler Nişancı tarafından yapılırdı. Nişancı, kanunları iyi bilir, gerektiğinde Divan'da açıklamalarda bulunurdu.

Nişancı'ya bağlı olarak çalışan Reisülküttab, Divan kâtiplerinin şefi idi. Reisülküttab, Divan üyesi olmamakla beraber, Divan işlerindeki tecrübesi nedeniyle önemi büyüktü. Görevleri, Divan'da verilen kararları düzelttikten sonra tamamlamak, fermana uygun olarak emirleri yazmak, padişaha ve veziriazama gelen mektupları tercüme ettirerek, bunlara cevap hazırlamaktı. Reisülküttaba bağlı olarak çalışan kalemler ve bunların görevleri şunlardı:

Beylikçi Kalemi: Divan-ı Hümayun'da alınan kararların ve görüşülen konuların tutanaklarını yazıya geçirirdi. Ayrıca, dış ilişkiler ile ilgili kararları yazıya geçirir, anlaşmalarla ilgili metinleri düzenlerdi. Bu kalemin başında olan kişiye, Beylikçi Efendi denirdi.

Tahvil Kalemi: Bu kalem, yüksek dereceli görevlilerin (vezir, beylerbeyi, sancakbeyi) özlük işleriyle ferman ve beratları düzenlerdi. Ayrıca, zeamet ve tumar kayıtları da bu kalem tarafından tutulurdu.

Rûûs Kalemi: Tahvil kaleminin görev alanı dışında kalan bütün görevlilerin (kethüda, dizdar, müderris, imam) işlemleri bu kalem tarafından düzenlenirdi.

Âmedî Kalemi: Veziriazam ile padişah arasında yazışmaları, yabancı devletlere gönderilecek mektupları düzenlerdi. Osmanlı Devleti'nin, Avrupa ülkelerinde devamlı elçi bulundurmasından sonra, elçilerden gelen raporları kaydetmek, cevap yazmak, şifre çözmek görevi de bu kaleme aitti. Tanzimattan sonra bu kalemin önemi daha da arttı.

Yeniçeri Ağası

YENİÇERİ AĞASI

Yeniçeri ağası, Yeniçeri Ocağı'nın en büyük komutanıydı. Yeniçeri ağası, vezir rütbesine sahip ise, Divan'ın tabii üyesi sayılıp, görüşmelere katılırdı. Yeniçeri ağası, arz günü, vezirlerden önce padişahın huzuruna çıkar, yeniçeriler hakkında bilgi verirdi.

Kaptan-ı Derya

KAPTAN-I DERYA

Kaptan-ı Derya, donanma ve denizcilikle ilgili işlerden sorumluydu. XVI. Yüzyılın ikinci yarısında vezir rütbesi aldıktan sonra Divan üyesi oldular.

ŞEYHÜLİSLÂM (MÜFTÜ)

Şeyhülislâm, Divan'da alınan kararların İslâm dinine uygun olup olmadığı konusunda "fetva" verirdi. Şeyhülislâm, Divan üyesi olmamakla beraber, Divan'da alınan kararların dine ve şeriata uygun olup olmadığını kontrol ederdi. Fatih döneminde rütbe ve makam olarak Kazaskerlerden sonra gelen Şeyhülislâm, Kanunî döneminde veziriazamla eşit sayıldı.

Şeyhülislâm

TARİHÇİ REŞAT EKREM KOÇU'NUN ANLATIMIYLA

OSMANLI PADİŞAHLARI VE ÖZELLİKLERİ

OSMANOĞULLARI HANEDANINDAN ALTI YÜZYIL BOYUNCA 36 PADİŞAH GELMİŞTİR (BAZI TARİHÇİLER, FETRET DEVRİ'NDE SALTANAT SÜREN SÜLEYMAN ÇELEBİ VE MUSA ÇELEBİ'Yİ PADİŞAHLIK YAPMIŞ KABUL EDEREK BU SAYIYI 38 OLARAK BELİRTMEKTEDİRLER). I. SELİM'DEN İTİBAREN BUNLARIN 28'İ AYNI ZAMANDA MÜSLÜMANLARIN HALİFESİ OLMUŞTUR. SON PADİŞAH VI. MEHMET'İN VATANIMIZI TERK EDEREK YABANCI BİR MEMLEKETE İLTİCA ETMESİ ÜZERİNE TÜRKİYE'DE SALTANAT KALDIRILMIŞ VE ABDÜLÂZİZ'İN OĞLU ABDÜLMECİT, TÜRKİYE MİLLET MECLİSİ TARAFINDAN HALİFE İLÂN EDİLMİŞTİR. BU ZATIN DA GENE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ KARARIYLA OSMANLI HANEDANININ BÜTÜN ÜYELERİYLE BERABER MEMLEKETTEN ÇIKARILMASIYLA TÜRKİYE'DE HİLÂFET MÜESSESESİ DE KALDIRILMIŞTIR. BURADA, BU 36 TARİHİ SİMA ÜZERİNDE ÇEŞİTLİ AÇILARDAN BAKARAK BİR CETVEL TANZİM EDELİM:

EN UZUN SALTANAT SÜREN:

Kanunî Sultan Süleyman
(46 yıl)

PADİŞAHLIĞI YİRMİ YILI GEÇENLER:

Osman Gazi (25 yıl), Orhan Gazi (36 yıl), I. Murat (27 yıl), II. Murat (30 yıl), Fatih Sultan Mehmet (32 yıl), II. Bayezid (31 yıl), I. Süleyman (Kanunî) (46 yıl), III. Murat (21 yıl) IV. Mehmet (40 sene), III. Ahmet (27 yıl), I. Mahmut (24 yıl), II. Mahmut (31 yıl), II. Abdülhamit (33 yıl).

EN KISA SALTANAT SÜRENLER:

I. Mustafa (1 yıl 7 ay),
IV. Mustafa (1 yıl 2 ay)

ON YILDAN AZ SALTANAT SÜRENLER:

I. Mehmet (8 yıl),
I. Selim (8 yıl),
III. Mehmet (8 yıl),
II. Osman (4 yıl),
İbrahim (8 yıl),
II. Süleyman (4 yıl),
II. Ahmet (5 yıl),
III. Osman (3 yıl),
V. Mehmet (9 yıl),
VI. Mehmet (4 yıl).

KIRK YAŞINDAN SONRA PADİŞAH OLANLAR:

Osman Gazi (41 yaşında),
Orhan (40 yaşında), I. Selim (Yavuz) (45 yaşında), II. Selim (43 yaşında), II. Süleyman (45 yaşında), II. Ahmet (49 yaşında), III. Mustafa (42 yaşında), I. Abdülhamid (49 yaşında), V. Mustafa (42 yaşında), III. Osman (51 yaşında), I. Abdülhamid (49 yaşında), VI. Mehmet (57 yaşında).

EN YAŞLI OLARAK PADİŞAH OLAN:

V. Mehmet (65 yaşında).

PEK GENÇ VEYA ÇOCUK İKEN PADİŞAH OLANLAR:

II. Murat (18 yaşında),
Fatih Sultan Mehmet (19 yaşında), I. Ahmet (13 yaşında), II. Osman (14 yaşında), IV. Murat (15 yaşında), IV. Mehmet (7 yaşında), Abdülmecit (18 yaşında)

TAHTAN İNDİRİLENLER:

II. Bayezit, I. Mustafa, II. Osman, İbrahim, IV. Mehmet,
II. Mustafa, III. Ahmet, III. Selim,
IV. Mustafa, Abdülâziz, V. Murat,
II. Abdülhamit

İHTİLÂLDE ÖLDÜRÜLEN: II. Osman

FETVA İLE İDAM EDİLEN: İbrahim.

SELEFİ TARAFINDAN İDAM ETTİRİLEN: IV. Mustafa

İNTİHAR EDEN:

I. Bayezit (rivayet), Abdülâziz (rivayet).

SİYASİ SUİKASTE KURBAN OLAN:

Fatih Sultan Mehmet (rivayet), Abdülâziz (rivayet).

ORDUNUN BAŞINDA HARBE GİDENLER:

Osman Gazi,
Orhan Gazi, I.
Murat, I. Bayezid,
I. Süleyman,
Musa, I. Mehmet,
II. Murat,
Fatih Sultan
Mehmet,
II. Bayezid, Yavuz Selim, Kanunî Sultan Süleyman, III.
Mehmet, II. Osman, IV. Murat, II. Mustafa

MUHAREBEDE ŞEHİT OLAN: I. Murat

MUHAREBEDE YARALANAN: Fatih Sultan Mehmet

DÜŞMANA ESİR DÜŞEN: I. Bayezid

DİVAN SAHİBİ ŞAİR:

Fatih Sultan Mehmet, I. Selim, I. Süleyman. Osmanlı padişahlarının pek çoğu şiirle meşgul olmuştur.

BÜYÜK MUSİKİŞİNAS: III. Selim. Osmanlı padişahlarının çoğu musiki ile yakından meşgul olmuştur.

HATTAT: III. Ahmet. Osmanlı padişahlarının çoğu güzel yazı ile meşgul olmuştur.

RESİM HEVESKÂRİ: Abdülâziz

RESSAM: Halife Abdülmecit

GÜREŞE MERAKLI VE BİZZAT GÜREŞEN:
IV. Murat, Abdülâziz

ÇILGIN DERECEDE AV MERAKLISI: IV. Mehmet; avcılık, Osmanlı hanedanında millî bir gelenek olarak yaşatılmıştır.

BÂZÎ SAHİBİ KEMANKEŞ: IV. Murat, III. Selim, II. Mahmut. Osmanlı padişahlarının çoğu kemankeşlikle (okçulukla) yakından meşgul olmuşlardır.

BİR EL SANATI İLE MEŞGUL OLAN: Kanunî Sultan Süleyman (kuyumculuk), II. Abdülhamit (marangozluk)

AŞIRI KADIN DÜŞKÜNÜ:

III. Murat, III. Mehmet, İbrahim

AĞIR SİNİR HASTASI: İbrahim

NEFİS KÖRLETMİŞ PERHİZKÂR: II. Bayezid, V. Mehmet

AYYAŞ DENİLECEK KADAR İÇKİ DÜŞKÜNÜ:

I. Bayezid, I. Süleyman, II. Selim, IV. Murat, Abdülmecit, V. Murat

DOĞUŞTAN TIMARHANELİK MECNUN: I. Mustafa

TECENNÜN EDEN: V. Murat.

KARDEŞLERİNİ ÖLDÜRTE:

II. Murat, I. Selim,
III. Mehmet (19 kardeşini bir anda boğdurttu, II. Osman, IV. Murat, II. Mahmut

BABASINI ÖLDÜRTE: I. Selim (rivayet), IV. Mehmet (7 yaşında bir çocuktu, engelleyemezdi)

OĞLUNU ÖLDÜRTE: I. Süleyman, III. Mehmet

SEYAHATİ SEVEN VEYA SEYAHATE ÇIKARILAN:

IV. Mehmet, Abdülmecit, Abdülâziz, V. Mehmet

YABANCI MEMLEKETLERİ RESMEN ZİYARET EDEN:

Abdülâziz (Fransa ve İngiltere)

VATANINI TERK EDİP YABANCI MEMLEKETE İLTİCA EDEN: VI. Mehmet

GÖZLÜK KULLANAN: VI. Mehmet.

ENFİYE TİRYAKİSİ: III. Selim

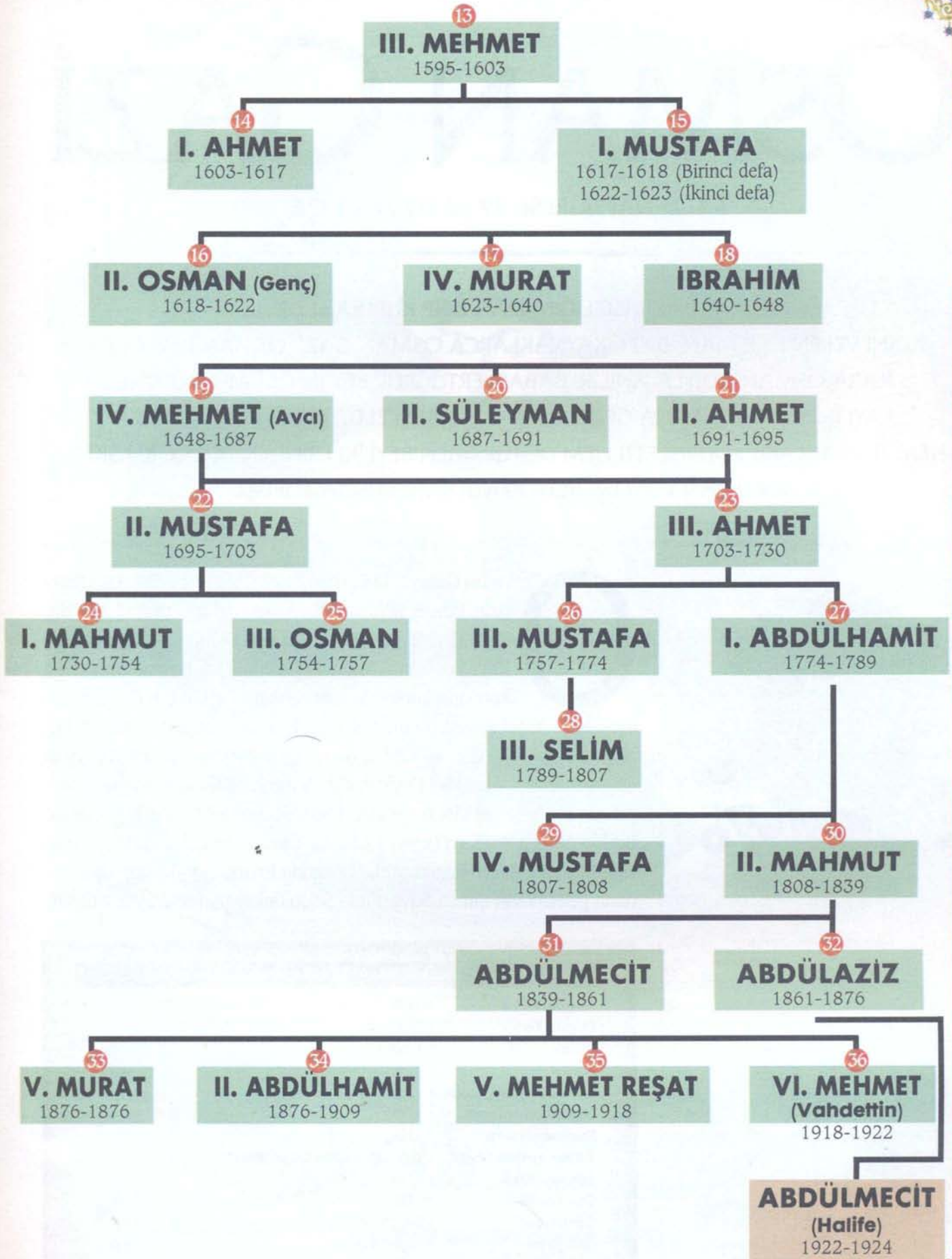
OBUR DENİLECEK KADAR BOĞAZINA DÜŞKÜN:
Abdülâziz

TEBDİLİ KIYAFETLE HALK ARASINDA

DOLAŞMASINI SEVEN: II. Osman, IV. Murat, III. Osman, III. Selim, II. Mahmut

OSMANLI PADİŞAHLARI

OSMAN GAZİ

SALTANAT SÜRESİ: 27 yıl (1299 - 1326)

1299'DA BAĞIMSIZLIĞINI İLÂN EDİP KURDUĞU DEVLETE ADINI VEREN I. OSMAN, BAZI KAYNAKLARCA OSMAN GAZİ, OSMAN BEY YA DA KARA OSMAN ADIYLA ANILIR. BABASI ERTUĞRUL BEY'İN ÖLÜMÜ ÜZERİNE KAYI BOYU'NUN BAŞINA GEÇTİ. BİZANS'A KARŞI ELDE ETTİĞİ BAŞARILARLA HEM TOPRAKLARINI GENİŞLETTİ HEM DE TÜRKMEN BEYLİKLERİNDEN PEK ÇOK ASKER, KOMUTAN VE YÖNETİCİYİ KENDİ SAFLARINDA TOPLADI.

Osmanlı Devleti arması

Osman Gazi ya da Osman Bey adıyla anılır. Babası, Oğuzların Bozok kolunun Kayı boyundan Ertuğrul Bey'dir. Kurduğu devlete adını veren I. Osman'ın bağlı olduğu Kayı boyunun Anadolu'ya nasıl ve ne zaman geldiği konusunda olduğu gibi, Osman Bey'in adı da hâlâ tartışmalıdır. Ataman veya Otman biçiminde de söylenen I. Osman'a, bazı kaynaklar Kara Osman Bey de demektedir. Kayı boyunun, XII. yy'ın ilk yarısında, I. Alaeddin Keykubat döneminde, Maveraünnehir dolaylarından, Moğol istilâsı nedeniyle kaçarak Anadolu'ya geldiği sanılır. Bir kaynağa göre, Kayı boyu, 1230'da Anadolu Selçuklu sultanı I. Alaeddin Keykubat ile Harzemşahlar arasında Erzincan yakınlarında meydana gelen Yassı Çimen Savaşı'nda Selçukluların yanında yer almıştır.

OSMAN GAZİ

Doğum Tarihi	: 1258
Doğum Yeri	: Söğüt
Babası	: Ertuğrul
Annesi	: Türk
Aşiret reisi olduğu tarih	: 1281
Uç reisi olduğu tarih	: 1299
Saltanatının sonu	: 1326
Tahtan ayrılma sebebi	: Oğlu Orhan lehine feragat-ölüm (?)
Saltanat süresi	: 27 yıl
Ölüm tarihi	: 1326
Ölüm sebebi	: Felç (?) - nikris (gut)
Öldüğü yer	: Söğüt - Bursa (?)
Gömülü olduğu yer	: Bursa, Hisar içinde Osmaniye meydanında Gümüşlü Kümbet'te

OSMAN GAZİ (1258-1326) (Tablo: Kapıdağlı Konstantin)

OSMAN GAZİ DÖNEMİ OLAYLARI

1299

- Osman Gazi, bağımsızlığını ilân ederek Osmanlı Beyliği'ni kurdu.

Osman Bey, Çobanoğulları beyliğinin vasalı olarak Bizans topraklarına akınlarda bulunurken bu beyliğin Bizans'la anlaşması üzerine, bölgede Bizans'a karşı olanlar, etkinliklerini bu kez Osman Bey'in bayrağı altında sürdürdüler. Bu durum yavaş yavaş Osman Bey'i bağımsızlığa doğru iten bir etken oldu. Osman Bey bölgenin ve Bizans'ın içinde bulunduğu durumdan ustaca yararlanmasını bildi; bölgedeki İslam tatarlarının, özellikle Şeyh Edebali'nin gücünden ve nüfuzundan yararlandı. Bizans'a karşı savaşan gazilerin önderi durumuna gelen Osman Bey, Bizans köy kasaba ve kalelerini birer birer ele geçirmeye başladı. Başarıları hem topraklarının büyümesine, hem de Anadolu Selçuklu topraklarından, komşu Türkmen beyliklerinden asker, komutan ve yöneticilerin onun saflarına katılmasına yol açtı. Genellikle 1299 tarihi, Osman Bey'in bağımsızlığını ilân ettiği tarih olarak kabul edilir. 1299'da Türkiye Selçuklu Sultanı III. Alâeddin Keykubat'ın, İlhanlı hükümdarının yanına gitmesi sonucu, Anadolu'da bir iktidar boşluğu ortaya çıkmıştı. Bu durumdan yararlanarak bağımsızlıklarını ilân eden Türkmen beylikleri gibi, Osman Bey de, 1299'da bağımsızlığını ilân etti.

Osman Gazi'nin tahta çıkışını gösteren bir minyatür (Hünernâme)

KAYI BOYU BAŞKENTİ SÖĞÜT

Kayı boyunun başındaki Ertuğrul Bey'in (Ertuğrul Gazi), 1281'de Söğüt'te ölümüne kadar yarım yüzyıl Kayı boyunun beyliğini yaptığı bilinir. Önce Ankara'ya, daha sonra da Eskişehir dolaylarına uç beyliği olarak yerleşen Kayı boyunun başkenti Söğüt, Eskişehir-Bilecik arasındaydı.

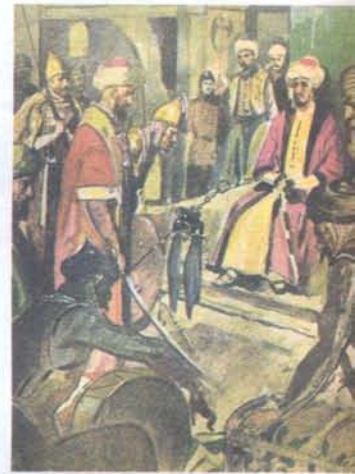
OSMAN GAZİ DÖNEMİNİN İLK SAVAŞI

I. Osman döneminin ilk savaşı Ermeni Beli (Derbendi) Savaşı'dır (1284). Ertuğrul Bey döneminden beri Kayı boyunun Bilecik tekfuruyla dostluğu sürüyordu. Kayılar yaylaya çıkarken bazı eşyalarını Bilecik'e emanet bırakıyor, dönüşte geri alıyorlardı. Anlaşmaya göre bu işler silâhsız gençler ve kadınlar tarafından yapılır, buna karşılık da tekfura bazı hediyeler verilirdi.

Kayı boyunun gidiş ve dönüşlerinde, İnegöl tekfuru saldırıda bulunarak zarar veriyordu; hatta bununla da yetinmeyerek çevre tekfurlarını Osman Bey'e karşı kışkırtıp Ermeni Beli denen bölgede I. Osman'a pusu kurdu. Bilecik tekfuru aracılığıyla bu durumdan haberi olan I. Osman, kuvvetlerinin az olmasına karşın savaşı kabul etti. Bu savaşta kardeşi Sanı Batı'nın (Sanı Yatı) oğlu Bay Hoca şehit oldu. Bunun üzerine öteki tekfurlar Osman Bey'e karşı birleştiler. Başarılarından ötürü, Anadolu Selçuklu sultanı tarafından Söğüt, Osman Bey'e yurt olarak verildi ve Osman Bey, Eskişehir Sancağı'nın başına getirildi.

BAĞIMSIZLIĞA DOĞRU İLK ADIM

I. Osman'ın ilk önemli başarısı Kolça (Kulaca Hisar) kalesine yaptığı baskınla kaleyi fetihmesidir. Bu kalenin fethi, İnegöl ve Karacahisar tekfurlarının birleşmesine yol açtı. Domaniç dolaylarında yapılan İkizce (Erice) Savaşı'nı I. Osman'ın kazanmasına karşın kardeşi Sanı Batı şehit oldu. Bu başarısı üzerine Selçuklu sultanı, Kara

Bazı tarihçiler Selçuklu Sultanı'nın I. Osman'a tuğ, alem, altın kılıç gibi beylik alâmetlerini gönderdiğini belirtmektedir. Yukarıdaki temsili resim bu töreni betimliyor. (Mufasssal Osmanlı Tarihi)

I. Osman,
1281'de,
Ertuğrul Bey'in
ölümü üzerine,
Söğüt yöresine
yerleşmiş bulunan
kayı boyunun başına
geçti. Yakın dostluk
kurduğu Şeyh
Edebâli'nin kızı Bâlâ
Hatun ile evlendi.
Yandaki temsili
resimde, solda Şeyh
Edebâli, yanında kızı
Bâlâ Hatun ve
Osman Gazi
görülüyor.

(Tablo: Münif
Fehim)

Balaban Çavuş ile I. Osman'a bir ferman daha göndererek bütün vergilerden arındırıldığını bildirdi. Ayrıca tuğ, alem, altın kılıç, gümüş takımlı at ve yüz bin dirhem para gibi beylik alâmetlerini gönderdi. Onun bu başarıları Bursa ve İznik tekfurlarını kaygılandırdı. I. Osman da onlara gözdağı vermek amacıyla İznik ve çevresine akınlar yaparak birçok ganimet elde etti. Yarıhisar ve Karacahisar tekfurları öncülüğünde I. Osman'a karşı yeniden bir ittifak yapıldı. I. Osman buna karşılık uzun bir kuşatmadan sonra Karacahisar kalesini fethetti (1291). Ardından, alınan ganimetlerin beşte birini, İslâm geleneği gereği, Konya'ya Selçuklu sultanına gönderdi. Kalanını ise savaşa katılan gaziler arasında paylaştırdı. Gene aynı yıllarda I. Osman'ın Sakarya ırmağının yukarı havzasına akınlar yaptığı, bu akınların Göynük, Sorgun, Taraklı ve Mudurnu yörelerine kadar uzandığı bilinmektedir. I. Osman, bu olaylardan sonra yedi yıl kadar Bizans topraklarına akın yapmadığı gibi herhangi bir tekfurla da savaşmadı.

Osman Bey, ilk eşi Bâlâ Hatun'un ölümünden uzun bir müddet sonra Ömer Bey adlı bir zatın kızı Mal Hatun'la evlendi. Ondan da Alâeddin, Çoban, Hamit, Pazarlı, Melik beyler ve Fatma Hatun doğdu. Bazı kaynaklar ise, bu çocuklarını Bâlâ Hatun'dan, Orhan Bey'in Mal Hatun'dan doğduğunu yazarlar. Doğruluğunun tahkiki imkânsız eski Osmanlı kaynak ve rivayetleri ise Edebâli'nin kızının Mal Hatun olduğunu kaydetmişlerdir. Ancak kesin olarak bilinen, Osman Bey'in Edebâli'nin güzellik şöhreti bütün civarı tutan kızına âşık olduğu, onun da genç ve güzel Bey'e gönül verdiği şeklindedir.
(T. Yılmaz Öztuna)

Osman Gazi (Gravür: Jouannin, Paris, 1840)

OSMAN GAZİ DÖNEMİ OLAYLARI

1301

■ Yenişehir kalesi fethedildi ve komuta merkezi buraya taşındı.

Yenişehir'i gösteren bir minyatür
(Matrakçı Nasuh: Beyan-ı Menazil-i Sefer-i İrakeyn).

1302

■ Koyunhisar Savaşı: Osman Bey, Gemlik'in güneyindeki Koyunhisar'da (Baphaon) yapılan savaşta Bizans ve müttefiklerinden oluşan orduyu bozguna uğrattı.

Osman Bey'in elde ettiği başarılar, komşu Rum tekfurlarını ve Bizans imparatorunu harekete geçirdi. Bu tarihe kadar Bizans, Osman Bey'i, ciddi bir tehlike olarak görmemişti. Tekfurlardan gelen haberler üzerine imparator, duruma müdahale etmeye karar verip, generallerinden Muza-lon komutasındaki iki bin kadar askerini, tekfurlara yardım için gönderdi. Koyunhisar'da meydana gelen ilk Osmanlı-Bizans savaşını, Türkler kazandı. Bu savaştan sonra Bursa, kuzey kısmı hariç, Türkler tarafından çevrildi. Böylece İzmit yolu açılmış oldu. Koyunhisar Savaşı'ndan sonra Osman Bey, İznik ve Bursa'yı savunmasız bırakmak, bu şehirlerin etrafındaki kaleleri ele geçirmek gibi bir siyaset izledi.

OSMAN GAZİ DÖNEMİ OLAYLARI

1306

- Dinboz zaferi: Kestel ve Ulubat kaleleri fethedildi.

Osman Gazi komutasındaki Osmanlı ordusu ile Bizans tekfurları ordusu arasında Dinboz'da yapılan bu savaşta, birleşen Tekfurlar yenilince Dinboz ve Kestel kaleleri Osmanlıların eline geçti. Kestel, Madenos ve diğer yerlerin tekfurları bu çarpışmada öldüler. Ulubat tekfurunun yanına kaçan Kete tekfuru ile Osmanlı tarihinin ilk askeri anlaşması yapılarak Kete Kalesi de ele geçirildi.

1307

- İznik kuşatması başladı.

1308

- Ulubat gölü üzerindeki Alyos adası, Aygıt Alp'in oğlu Kara Ali tarafından barış yoluyla teslim alındı.
- İznik - İzmit yolu üzerinde yer alan İznik'in ileri karakollarından Karahisar (Trikokiya) fethedildi.

Osman Gazi'nin Bizanslılardan bir kaleyi alışı gösteren gravür
(Paul Ricaut - Osmanlı Tarihi)

YARHİSAR VE BİLECİK'İN FETHİ

Bu süre içinde gene Bilecik tekfuru ve özellikle Harmanıkaya tekfuru Köse Mihal ile dostluğunu sürdürdü. Ama tekfurlar, I. Osman'ın çevrede güç kazanmasını kaygıyla izliyorlardı. Bilecik tekfurunu I. Osman'ın aleyhine döndürerek ve onu Yarhisar tekfurunun kızıyla evlenen Bilecik tekfurunun düğününe çağırarak öldürmeyi amaçladılar. Durumu Köse Mihal aracılığıyla öğrenen I. Osman, her zamanki gibi yaylaya çıkma bahanesiyle kırk gaziyi

Kuruluş döneminde Osmanlı Beyliği

kadın kılığında Bilecik Hisarı'na soktuğu gibi Çakır Pınar'nda toplanan düğün alayıyla birlikte gelin Horofira'yı (Horophira)da tutsak etti. Yarhisar ve Bilecik fethedildi (1298). Adı Nilüfer olarak değiştirilen Horofira, I. Osman'ın oğlu Orhan Bey ile evlendirildi (Şehzade Süleyman Paşa ve I. Murat'ın anneleri, Nilüfer Hatun'dur).

I. Osman, İnegöl tekfurunu cezalandırmak üzere komutanlarından Turgut Alp'i İnegöl'ün fethi için gönderdi. Kısa zamanda İnegöl ve çevresi Osmanlılara katıldı. İnegöl alındıktan sonra Bilecik, beyliğe başkent yapıldı.

OSMAN GAZİ BAĞIMSIZLIĞINI İLÂN EDİYOR

Bu sırada Anadolu'da Moğol baskısı artmış, zaman zaman İlhanlı prensleri Anadolu'da ayaklanır olmuşlardı. İlhanlı Hükümdarı Gazan Mahmut Han, Anadolu Selçuklu Hükümdarı Sultan III. Alaeddin Keykubat'ı Konya'dan alarak İran'a götürdü. Bu durum Anadolu'da bir boşluk yarattı. Selçuklu tahtının boş kalması üzerine devlet otoritesinin zayıflamasını fırsat bilen Anadolu Türk beyleri, daha da bağımsız hareket etmeye başladılar. Bir yandan da Anadolu'nun doğrudan İlhanlıların denetimine geçmesinin verdiği tedirginlik ve güvensizlik bütün Anadolu'ya ve uç beyliklerine yayıldı. Birçok Selçuklu devlet adamı, komutan, yıllarca Bizans ve tekfurlarıyla cihat ve gaza yapan I. Osman'ın hizmetine girdiler. Ayrıca Anadolu'daki Türkmen boylan kitleler hâlinde Bizans'a karşı din uğruna savaşmak için Osmanlı ülkesine yöneldiler. Böylece daha da güçlenen I. Osman, Türkmen beylerinin de desteğiyle bağımsızlığını ilân etti (1299).

OSMANLI DEVLETİ'NİN TEMELİ ATILYOR

Anadolu Selçuklu devlet düzeni temel alınarak devlet kurumlarının temelleri atıldı. Her kaleye subaşı, kadı ve dizdar atandı. Yenişehir ve Yund kaleleri de bu sırada fethedildi. Yenişehir, Bursa'ya yakın olması ve denetiminin kolay yapılabilmesi sebebiyle beyliğin merkezi oldu.

OSMAN GAZİ DÖNEMİ OLAYLARI

1313

- Osman Gazi'nin sadık dostu Harmankaya Tekfuru Köse Mihal, İslâm dinini kabul etti; kalesi ve adamlarıyla Osmanlılara katıldı.

KÖSE MİHAL KİMDİR?

Köse Mihal'in Söğüt-Harmankaya'daki mezarı

Osmanlıların kuruluş yıllarındaki fetihlerinde önemli rol oynayan akıncı beyi Köse Mihal, Bizans'ın Harmankaya (bugün Mihalgazi, Bilecik) tekfuruydu. Osmanlı kaynaklarına göre, 1280'lerde Eskişehir Türk beyi ile Osmanlı Devleti'nin kurucusu Osman Bey arasındaki bir savaşta Eskişehir beyinin yanında çarpışırken tutsak düştü, ama yiğitliğinden ötürü serbest bırakıldı. Bu olaydan sonra Osman Bey'in yakın dostu oldu. 1292'de Taraklı, Göynük ve Mudurnu yörelerine düzenlediği akınlarda onun yanında yer aldı. Bilecik ve Yarhisar tekfurlarının suikast hazırlığını Osman Bey'e bildirdi. Bunun üzerine harekete geçen Osman Bey, bu iki kenti ele geçirdi (1299). Daha sonra Müslümanlığı kabul etti ve Abdullah adını aldı. Osmanlıların hizmetinde Geyve, Akhisar ve Orhaneli'nin fethinde bulundu. Bursa'nın alınmasında (1326) katkısı oldu. Daha sonraki Rumeli fetihlerinde önemli rol oynayan ünlü akıncı ailesi Mihaloğulları, onun soyundan gelir.

Osman Gazi'nin Alanya'daki Reinharshausen Sarayı'nda bulunan tablosu

(Kültür ve Sanat - Ocak 1977)

OSMAN GAZİ DÖNEMİ OLAYLARI

1314

- Lefke (Osmaneli), Mekece, Akhisar, Geyve ve Gölpinarı yakınındaki Leblebici (Löblüce) kaleleri fethedildi

- Bursa kuşatması başladı.

Bursa'nın 1700'lerde yapılmış bir gravürü
(P. de Tournesurt Paris, 1717)

1316

- Orhan Bey ve Nilüfer Hatun'un büyük oğlu, geleceğin Rumeli Fatih Şehzade Süleyman dünyaya geldi.

1320

- Osman Gazi'nin rahatsızlığı nedeniyle oğlu Orhan Bey yönetimi ele aldı.

Osman Gazi, nikris (gut) hastalığı nedeniyle 1320 yılından sonra fetih harekâtında bulunamamıştı. Bu nedenle oğlu Orhan Bey'i kendine vekil yaptı. Osman Gazi, yönetimi oğluna bıraktıktan sonra ne kadar daha yaşadığı hakkında çok kesin bilgiler yoktur. Orhan Bey'in bastırıldığı ilk paradan, kendisinin 1324 yılında Osmanlı Beyliğinin başına geçtiği anlaşılmaktaysa da, tarihçiler, resmî tahta çıkış tarihinin, Osman Gazi'nin öldüğü 1326 yılında olduğunu belirtmektedirler.

Osman Gazi
(Tablo: Topkapı Sarayı)

OSMAN GAZİ, YÖNETİMİ MERKEZİLEŞTİRİYOR

I. Osman, yönetimindeki toprakları beş bölgeye ayırdı. Bileciği kayınpederi Edebali'nin yönetimine vererek kendi ailesini buraya yerleştirdi. Sultanönü ve çevresini oğlu Orhan Bey'e, Eskişehir ve dolaylarını Gündüz Alp'e, İnegöl'ü Turgut Alp'e, Yarhisar'ı Hasan Alp'e, İnönü ve çevresini de Aykut Alp'e verdi.

I. Osman'ın amcası Dünder Bey, Köprü Hisar kalesine yapılması tasarlanan saldırıya karşı çıktı. Toplanan savaş meclisindeki tartışma büyüyerek, I. Osman'ın, amcasını okla öldürmesiyle sonuçlandı. İznik'in doğusunda bulunan Köprü Hisar kalesi fethedildi. I. Osman, 1303'te İznik üstüne yürüdü. Kalenin çok sağlam olduğu, saldırıyla fethedilemeyeceği anlaşıldığından, İznik'in kuzeyindeki dağ eteğinde bir kale yapıldı. Taz Ali buraya komutan bırakılarak İznik kuşatmaya alındı ve çevresiyle ilişkisi kesildi. Harekâta devam eden I. Osman, İznik çevresini vurarak Marmaracık kalesini aldı.

TEKFURLAR OSMAN GAZİ'YE KARŞI BİRLEŞİYOR

Bursa tekfurı, I. Osman'ın hareketlerini kendisi için tehlikeli gördüğünden 1306'da çevre kale tekfurlarıyla bir toplantı yaptı. I. Osman'a karşı birlikte hareket etmenin gereği üstünde durdu ve bir ittifak yapıldı. Bu ittifaka başta Bursa olmak üzere Atranos, Kete, Bednos ve Kestel tekfurları katıldı. Birleşik tekfur kuvvetleri, İzmit'in kuzeydoğusunda Koyunhisar önünde Osman Bey'le savaşa girdiler. I. Osman'ın yeğeni Aydoğdu bu savaşta şehit oldu. Osmanlı kuvvetlerinin geri çekilmesini Osman Bey'in çabası önledi ve Osmanlılar savaşı kazandı.

Osman Gazi'yi, Konuralp (solda) ve Akça Koca (sağda) ile gösteren bir gravür.

DİNBOZ ZAFERİ

Çekilen tekfurlar ordusu izlenerek Dinboz'a kadar sürülen düşmanla yapılan ikinci çarpışmayı da I. Osman kazandı. Kestel ve Bednos tekfurları savaş alanında öldürüldü. Kete tekfurunun da esir alınarak kendi kalesi önünde öldürülmesi, kalenin hemen teslim edilmesini sağladı (Bazı kaynaklara göre bu savaş 1301'de yapılmıştır). Kısa zamanda Kestel ve Ulubat kaleleri de Osmanlıların eline geçti. Bu arada İznik çevresindeki Karahisar kalesi alındı.

KÖSE MİHAL, OSMAN GAZİ'NİN HİZMETİNE GİRİYOR

I. Osman, yıllar öncesine dayanan dostluklarından dolayı Harmankaya tekfuru Köse Mihal'e Müslümanlığı kabul etmesini önerdi. Köse Mihal, İslamı kabul ederek Abdullah Mihal adını aldı. Harmankaya toprakları Osmanlı topraklarına katıldı. Köse Mihal'in kılavuzluğuyla Löblüce, Mekece ve Lefke (Osmaneli) elde edildi. Üç kalenin tekfuru da bağlılığı kabul ettiklerinden yerlerinde bırakıldı. I. Osman, komutanlarından Samsa Çavuş'a Sakarya kıyısında Hisarcık'ı vererek bu tekfurları gözetim altında tutuyordu. Geyve Akhisarı (Pamukova) tekfuru, I. Osman'a karşı koyduğu için savaşıldı, tekfur gerileyerek kaleye kapandı, daha sonra da Kara Cebesi kalesine kaçınca, Geyve'deki Akhisar Kalesi I. Osman'a kapılarını açtı. Tekirpınar kalesi kuşatması Aykut Alp'in oğlu Kara Ali'ye bırakıldı.

BURSA KUŞATMASI BAŞLIYOR

I. Osman, Bursa ile ilgilenmeye başladı. Yapılan savaş toplantılarında Bursa'nın kuşatmayla alınamayacağı anlaşıldığından, çevresine iki küçük kale yapılarak kuşatıldı. Bu kuşatma, Bursa'nın, iki kaleye konan küçük Osmanlı kuvvetleriyle fethine kadar on yıl sürdü. Bursa çevresindeki topraklar Osmanlıların eline geçtiği gibi Bursa'ya giriş çıkış ve yiyecek yardımına engel olundu.

OSMAN GAZİ DÖNEMİ OLAYLARI

1321

■ Orhan Bey, Mudanya'yı fethetti.

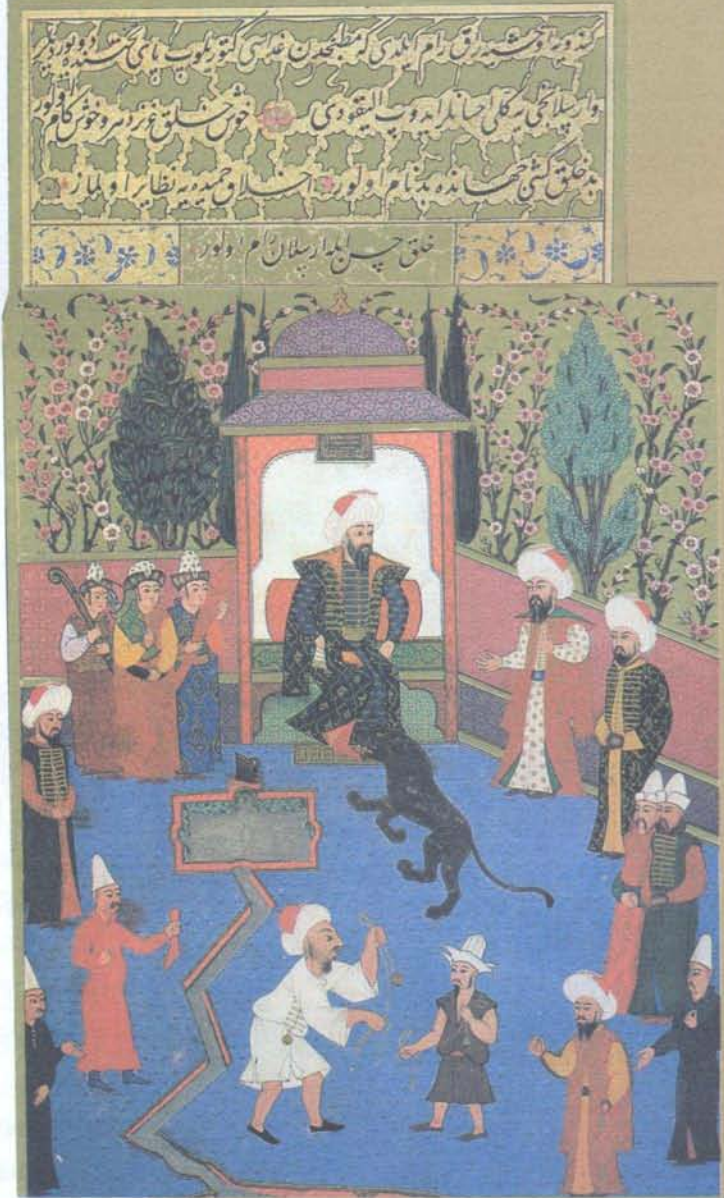
1324

■ Küçük bir Türk Beyliği olan Umur-Han Beyliği elindeki Akyazı fethedildi.

■ İzmit yakınlarındaki Karamürsel, Kara Mürsel Bey tarafından fethedildi.

1325

■ Bursa'nın ele geçirilmesini engelleyen önemli kalelerden Orhaneli (Atranos) ele geçirildi.

Bağdat'tan bir aslancının getirdiği aslanın Osman Gazi'nin çizmesini yalaması

(Minyatür : Hünernâme)

OSMAN GAZİ DÖNEMİ OLAYLARI

1326

■ Şeyh Edebâli öldü.

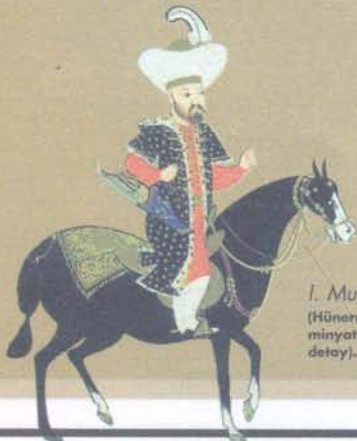
Ertuğrul Bey, 1281 yılında, doksan yaşını geçmiş olduğu hâlde vefat ettiği zaman oğlu Osman Gazi uzun bir zamandan beri ona vekâlet etmekte bulunuyordu. Ertuğrul Bey'in vefatı üzerine önce kendi kabilesi ve sonra diğer kabile ve aşiretler onun reisliğini tanıdılar. Osman Gazi o sırada 23 yaşındaydı. Beyliğin başına geçişinden kısa bir müddet sonra, Ahî reislerinden olup İsburnu civarında tekkesi bulunan Şeyh Edebâli'nin kızı Bâlâ Hatun'la evlenmiştir. Şeyh Edebâli, aynı zamanda devrinin meşhur alimlerinden idi. Aslen Adanalı olup tahsilini Suriye ve Mısır'da yapmıştı. Ahîlik o sırada Anadolu'da fevkalâde nüfuzlu ve yaygın bir tankattı. Edebâli'nin ise itibarı pek büyük, müritler pek fazlaydı. Osman Gazi, onun kızını almak suretiyle Ahîlik nüfuzundan istifade etmek istedi ve buna muvaffak da oldu. Nitekim, Osmanlı beyliğinin kuruluş ve gelişiminde pek büyük hizmetleri görülen Şeyh Mahmut Gazi, Ahî Şemseddin oğlu Ahî Hasan ve sonra sadrazam olan Çandarlı (Cendereli) Kara Halil Paşa hep Ahîlerdendir.

Eski Osmanlı tarihçileri ve anonim Osmanlı tarihleri Edebâli'nin kızını yanlış olarak daima Mal Hatun diye anmışlardır. Halbuki, Orhan Gazi'nin annesi olan Mal Hatun, Ömer adlı bir zatın kızıdır ve Orhan Gazi'ye ait 1324 tarihli bir vakfiyede bu husus sarıh şekilde kayıtlıdır. Edebâli'nin kızı Bâlâ Hatun ise, Şehzade Alâeddin'in annesidir.

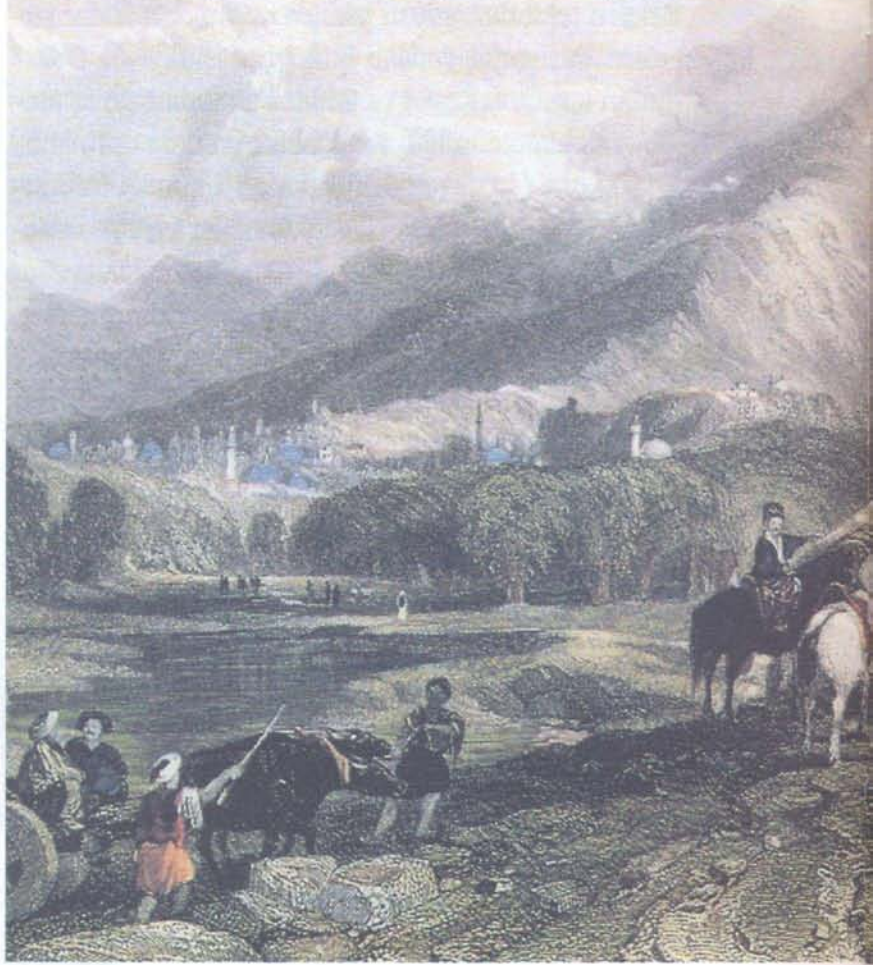
(Mufasssal Osmanlı Tarihi)

■ Orhan Bey'in ikinci oğlu Murat Hüdavendigâr doğdu.

Orhan Bey'in oğullarından Süleyman Paşa ile Murat Bey, Yarıhisar Tekfuru'nun kızı Nilüfer Hatun'dan, Halil Bey, Bizans İmparatoru Kantakuzenos'un kızı Prenses Teodora'dan, İbrahim Bey yine Rum prenseslerinden Asporça Hatun'dan doğmuşlardır. Keza kızı Fatma Sultan da aynı kimsesindendir. Bütün bunlardan, Orhan Bey'in en az üç evlilik yaptığı anlaşılmaktadır.

I. Murat
(Hünername'deki minyatüründen detay).

1326'da Osmanlı topraklarına katılan Bursa (Gravür: Thomas Allom, 1839)

OSMAN GAZİ, YÖNETİMİ

OĞLU ORHAN BEY'E BIRAKIYOR

I. Osman bu sırada Orhan Bey aracılığıyla Germiyanogulları hizmetinde bulunan Çavdar aşiretinin bazı hareketlerini önledi. Orhan Bey bu olaydan sonra Sakarya boylarına bir sefer yaptı. I. Osman, 1320'de Nikris (gut) hastalığının artmasından dolayı tüm devlet adamlarını ve komutanlarını toplayarak, askerî hareketlerde oğlu Orhan Bey'i vekil olarak atadığını bildirdi. Ancak ölümüne kadar beyliğin başında gene kendisi bulundu, önemli kararlar gene kendisinden çıktı. I. Osman, Bizans'a karşı üç uç beyliği oluşturdu. Karadeniz'e kadar olan bölgeyi Konur Alp'e, İzmit ve çevresini Akça Koca'ya, İzmit ve çevresinin ele geçirilmesi ve ülkeyi genişletme görevini de Samsa Çavuş'a verdi.

MUDANYA VE GEMLİK

OSMANLI TOPRAKLARINA KATILIYOR

Orhan Bey, 1321'de Mudanya'yı elde ederek Bursa'yı iskeleden yoksun bıraktı. Gemlik ve Karamürsel'in alınması, Osmanlıların, Marmara denizinin güneyine yerleş-

OSMAN GAZİ DÖNEMİ OLAYLARI

1326

■ On yılı aşkın bir süredir kuşatılan Bursa fethedildi (6 Nisan).

Bursa ve Uludağ (Gravür: F. R. Chesney)

Bursa, 1315 yılından itibaren, yakınına yapılan kalelerle âdeta kuşatma altına alınmıştı. Orhan Bey, 1326'da önemli bir kuvvetle Bursa üzerine yürüdü. Pınarbaşı semtinde karargah kuruldu. Bursa, dört bir yandan kuşatıldı. Hiçbir yerden yardım alma umudu kalmayan kale komandanı Evrenuz Bey, bazı şartlarla şehri teslim edeceğini bildirdi. Şehir halkına büyük hoşgörü gösterildi. İsteyenlerin mallarıyla gıtmelerine izin verildi. Bursa'nın fethinden sonra, beyliğin merkezi buraya nakledildi. İpek sanayiinin merkezi durumundaki Bursa'nın fethiyle hazineye önemli bir gelir kaynağı sağlanmış oldu.

melerini sağladı. Öte yandan, Akyazı elde edilerek Mudurnu'ya kadar akınlar yapıldı. Bursa'nın on yıllık ablukasının, halkın umutsuzluğa düşmesine ve açlığın başgöstermesine yol açtığı anlaşılınca, kuşatma için görevlendirilen Ak Timur ve Balabancık, durumu I. Osman'a bildirdiler.

BURSA'NIN FETHİ VE OSMAN GAZİ'NİN ÖLÜMÜ

I. Osman, Bursa üstüne yürürken ordunun başında bulunmak istiyordu; ancak hastalığı son derece arttığından, ordusunu Yenişehir ovasına toplayarak, Bursa'nın kuşatılması ve fethiyle oğlu Orhan Bey'i görevlendirdiğini bildirdi. Orhan Bey'in emrine Köse Mihal, Turgut Alp, Şeyh Edebâli, Şeyh Mahmut, Ahi Şemsettin, Ali Hasan'ı verdi. Orhan Bey 1325'te Yenişehir'den ayrılarak önce Atranos (Orhaneli), sonra da Bursa'yı fethetti. Hasta yatağında Bursa'nın fethini öğrenen I. Osman, hayata gözlerini yumdu. Önce Söğüt'e defnedilen I. Osman, sonra vasiyetine uyularak Bursa'da Gümüşlü Kümbet'e gömüldü.

Osman Gazi'nin halk ressamlarınınca yapılmış bir minyatürü.

Osman Gazi

OSMAN GAZİ DÖNEMİ OLAYLARI

1326

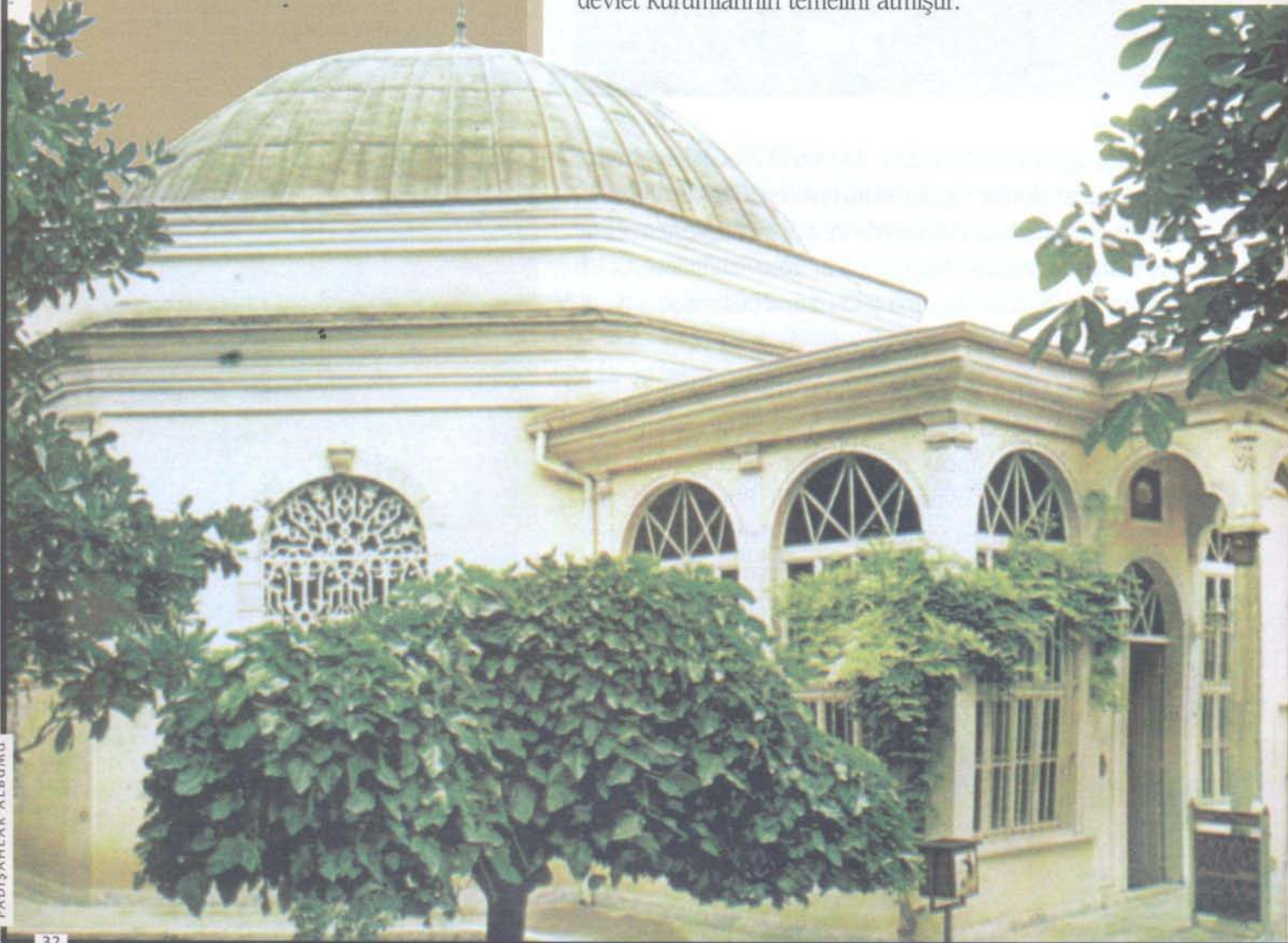
- Osmanlı Devleti'nin kurucusu ve birinci hükümdarı Osman Gazi öldü. Osman Gazi'nin doğum tarihi kesin olmamakla birlikte tarihçilerin genellikle birleştiği 1258 yılında doğmuş olduğu kabul edilirse öldüğünde yaklaşık 68 yaşındaydı.

Yandaki resimde Osman Gazi'nin bir silsilenâmedeki minyatürü görülüyor.

CİHAN DEVLETİ KURUCUSU OSMAN GAZİ

Dünya tarihinin sayılı imparatorluklarından birinin temellerini atan I. Osman mertliği, cesareti, dürüstlüğüyle kendini kabul ettirmiş, üstün yetenekli bir önderdi. Aynı zamanda ileri görüşlü ve örgütçü bir karaktere sahip olan I. Osman, bir yandan düzenli olarak Bizans'ın zararına ülkesini genişletip, topraklarındaki Müslüman ve öteki dinlerden uyrukları güvenlik içinde yönetirken, öte yandan da devlet kurumlarının temelini atmıştır.

Osman Gazi'nin Bursa'daki türbesi

Osman Gazi (Minyatür: Kıyafetül'î- İnsâniyye fi Şemâill'i- Osmâniyye: İstanbul, 1987)

ORHAN GAZİ

SALTANAT SÜRESİ: 36 YIL (1326 - 1362)

İKİNCİ OSMANLI PADİŞAHIDIR. OSMANLI DEVLETİ'NİN KURUCUSU
I. OSMAN (GAZİ) İLE MAL (YA DA MALHUN) HATUN'UN OĞLUYDU.

ÇOCUKLUĞU VE GENÇLİĞİ HAKKINDA KESİN BİLGİ YOKTUR.

KAYNAKLARDA VERİLEN DOĞUM TARİHİ DE 1277- 88 ARASINDA DEĞİŞİR.
OSMANLI BEYLİĞİNİN, BAĞIMSIZLIĞINI İLÂN EDEREK ÖZELLİKLE BİZANS'A KARŞI
GİRİŞTİĞİ FETİH HAREKETLERİNE DAHA İLK GENÇLİK YILLARINDA KATILDI.

Orhan Gazi'nin tuğrası...

Osman Bey'in sağlığında beyliğin askerlik ve yönetim işlerinde etkin biçimde görev alan Orhan Bey, Bilecik tekfurunun oğluna nişanlıyken Çakır Pınar'da gelin alayıyla birlikte tutsak edilen Nilüfer Hatun'la 1299'da evlendi (Orhan Bey'in büyük oğlu Süleyman Paşa ile Murat Hüdavendigâr'ın anneleri olan Nilüfer Hatun, Osmanlı hanedanına giren ilk yabancı hatundur).

Osman Bey, 1311'de Orhan Bey'e Sultanönü ve çevresinin yönetimini verdi. Bu görevin gerçek amacıysa Germiyanogulları beyliğinden gelebilecek herhangi bir saldırıya karşı bölgeyi korumaktı. Nitekim bu bölgede Osmanlılara karşı düşmanca hareketlerde bulunan Çavdar aşiretinin hareketlerine Orhan Bey, Oynaş Hisarı denen yerde yapılan çarpışmayla son verdi (1316). Aşiretin beyi Çavdaroğlu da savaşta tutsak edildi.

ORHAN GAZİ

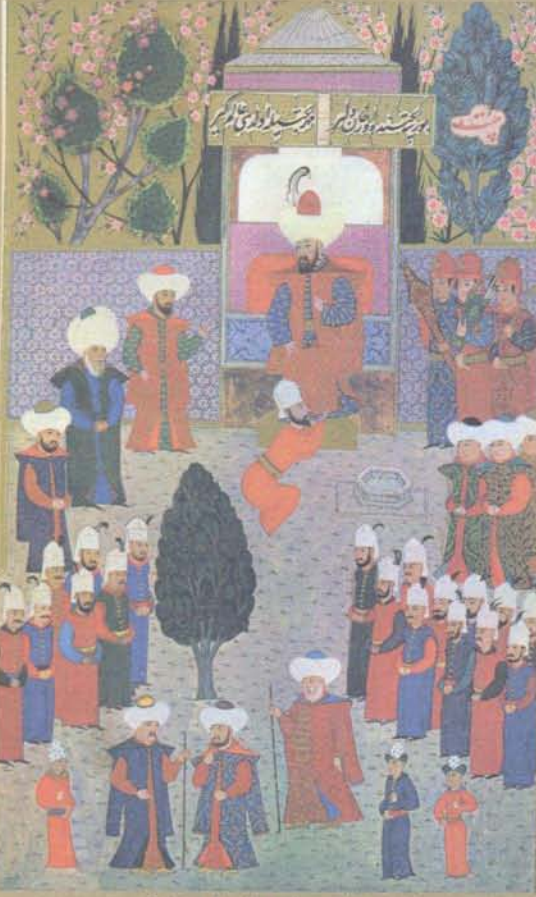
Doğum tarihi	: 1288
Doğum yeri	: Söğüt / Bilecik
Babası	: I. Osman
Annesi	: Mal Hatun (Türk)
Tahta çıktığı tarih	: 1326
Tahta çıktığında yaşı	: 38
Saltanatının sonu	: 1362
Tahttan ayrılma sebebi	: Ölüm
Saltanat süresi	: 36 yıl
Ölüm tarihi	: 1362
Ölüm sebebi	: Depresyon - nikris (gut)
Öldüğü yer	: Bursa
Gömülü olduğu yer	: Bursa, Hisar içinde Osmaniye meydanında Gümüşlü Kümbet yanındaki türbesinde
Valilikleri	: Sultanönü

ORHAN GAZİ DÖNEMİ OLAYLARI

1326

■ 2. Osmanlı Padişahı Orhan Bey tahta çıktı.

Orhan Bey'in tahta çıkışı
(Minyatür : Hünername)■ İstanbul Kartal yakınlarındaki Samandıra
(Semendire) ve Aydos fethedildi.

1327

■ Orhan Gazi adına akçe, gümüş sikke olarak basıldı.

Osmanlı Devleti'nde uzun süre para birimi olarak kullanılan akçeyi ilk olarak Orhan Bey'in bastırıldığı kabul edilir. Ancak son zamanlarda Osman Gazi zamanında basılmış bir akçe de bulunmuştur.

Ağırlığı ve üzerindeki yazılar değiştirilerek her padişah zamanında akçe bastırılırdı. Gelir-gider dengesi olduğu söz konusu olduğunda ağırlığı ve ayarı düşürülürdü.

OSMAN GAZİ OĞLUNU VEKİL TAYİN EDİYOR

Bu savaştan sonra oğluna güveni daha da artan Osman Bey, Akça Koca, Gazi Abdurrahman, Konur Alp ve Köse Mihal gibi, Osmanlı beyliği kuruluş döneminin ünlü gazilerini Orhan Bey'in emrine vererek onu Sakarya ırmağı ile Karadeniz arasındaki Bizans topraklarının fethiyle görevlendirdi (1317). Orhan Bey, emrindeki gazilerle birlikte söz konusu bölgedeki kaleleri kısa zamanda teker teker fethetti (Bu bölgedeki birçok kasaba ve yerleşim birimi, fetheden gazilerin adlarıyla anılır). Orhan Bey, babasının yaşlanması ve giderek rahatsızlanmasından ötürü, 1320'den sonra devletin tüm işlerini vekil olarak yerine getirmeye başladı. Orhan Bey'in, üstlendiği işleri hızla sonuçlandırması, Osmanlı beyliğinin büyümesini, gelişmesini sağladı. Genç beyliğin bütün askerlik ve yönetim işlerinin Orhan Bey tarafından yürütülmesine karşın, hükümdarlığı, babasının 1326'da ölmesiyle başladı.

BURSA BAŞKENT OLUYOR

1315'ten beri abluka altında bulunan Bursa, Orhan Bey tarafından Mudanya'nın elde edilmesinden hemen sonra Yenişehir üzerinden sıkıştırılıp kuşatılarak 1326'da ele geçirildi. Orhan Bey, ertesi yıl Bursa'yı teslim alarak görkemli bir törenle kente girdi ve burayı başkent yaptı. Ama kent, ancak Nikaia (İznik) ile Nikomedeia'nın (İzmit) ele geçirilmesinden sonra devletin kalıcı merkezi oldu. Bu döneme değin Bursa'nın yönetimini beysancağı olarak Orhan Bey'in oğlu Murat (sonradan I. Murat) yürüttü. Bursa'nın fethi sırasında Osmanlı komutanları da fetihlerini sürdürdüler. Bu arada Akça Koca ve Konur Alp, Aydos ve Samandıra kalelerini ele geçirdiler.

İZNİK VE İZMİT FETHEDİLİYOR

Orhan Bey, Bizans'ın karşısında güçlü ve etkin olan beyliğini, 1327'de İlhanlıların Anadolu genel valisiyken Mısır'a kaçan ve orada öldürülen Emir Çobanoğlu Timurtaş'tan sonra daha da serbest yönetiyor, özellikle Bizans

Orhan Bey'in
çarşı resamları
diye anılan halk
ressamlarınca
yapılmış bir
minyatürü

İmparatorluğu karşısındaki başarısıyla Osmanlı beyliği devlet olma durumuna geliyordu. Orhan Bey, Bizans'ın elindeki yöre ve kalelerin fethini sürdürerek İznik ve İzmit'i kuşattı. Bu iki merkezin kuşatılması, Bizans İmparatoru III. Andronikos'u harekete geçmek zorunda bıraktı. Çünkü

buraların yitirilmesi, Bizans'ın Marmara'nın Doğusu ile, dolayısıyla Anadolu ve Asya'yla bağlantılarının kesilmesi demektir. İznik kuşatması için biraz asker bırakan Orhan Bey, küçük ama düzenli ordusuyla III. Andronikos'u Bizans toprakları içinde Pelekanon denen yerde karşıladı (1329). Yapılan savaşta yenilen imparator, yaralı olarak İstanbul'a kaçmak zorunda kaldı. Savunmasız kalan ve yardım umudu ortadan kalkan İznik, Orhan Bey'in eline geçti (1329). İzmit kuşatması sürdürülerek kent 1337'de Osmanlı topraklarına katıldı. Bizans'ın Anadolu topraklarında kalan son kalelerinden Gemlik, Kirmasti, Mihaliç, Ulubat kaleleri de fethedildi.

Türklerin Rumeli'ye geçişi sırasında Balkan Yarımadasının siyasi durumu

ORHAN GAZİ DÖNEMİ OLAYLARI

1329

■ **Pelekanon Savaşı:** Osmanlılara karşı harekete geçen Bizans İmparatoru Andronikos kumandasındaki Bizans kuvvetleri Pelekanon'da (bugünkü Danca ve Eskihisar arası) Osmanlı ordusuna yenildi.

Bursa'nın alınmasından sonra, Akça Koca, Kara Mürsel ve Gazi Abdurrahman yönetimindeki kuvvetler, Kandıra, Karamürsel, Samandıra ve Aydos kalelerini ele geçirdiler. Türk kuvvetlerinin İstanbul Boğazı'na yaklaşmaları karşısında Bizans imparatoru, topladığı kuvvetlerle Osmanlılar üzerine yürüdü. Orhan Bey, bu sırada İznik'i kuşatmış bulunuyordu. Bizans ordusunun Anadolu'ya geçtiği haberi üzerine Orhan Bey, kuşatmayı kaldırdı. Orhan Bey, Bizans ordusunu Pelekanon'da (bugünkü Danca ve Eskihisar arası) büyük bir yenilgiye uğrattı. Savaş kaybeden imparator, güçlüğü İstanbul'a kaçabildi.

■ Uzun süre kuşatma altında olan ve Bizans'tan yardım alma umudu kalmayan İznik (Nikea) Osmanlı kuvvetlerine teslim oldu.

■ Osmanlılar tarafından ele geçirilen İznik'teki Büyük Kilise (Ayasofya), camiye dönüştürüldü.

İznik'in 1810'da yapılmış bir resmi (Bozoklu Osman Şakir).

Orhan Gazi

ORHAN GAZİ DÖNEMİ OLAYLARI

1332

■ Tasavvuf şairi Âşık Paşa, Kırşehir'de öldü.

Ailenin büyük erkek çocuğu olduğu için "ilk" anlamına gelen "paşa" adıyla anılan Âşık Paşa, Mevlâna'nın etkisiyle yazdığı "Garibname" (1329) adlı mesnevisi ile Mevlid yazarı Süleyman Çelebi'yi etkiledi.

Âşık Paşa'nın Kırşehir'deki türbesi

Uzun bir süre kuşatma altında kalan ve 1329'da teslim olan İznik'teki Roma döneminden kalma Lefke Kapısı (Gravür: Charles Texier, Paris 1839)

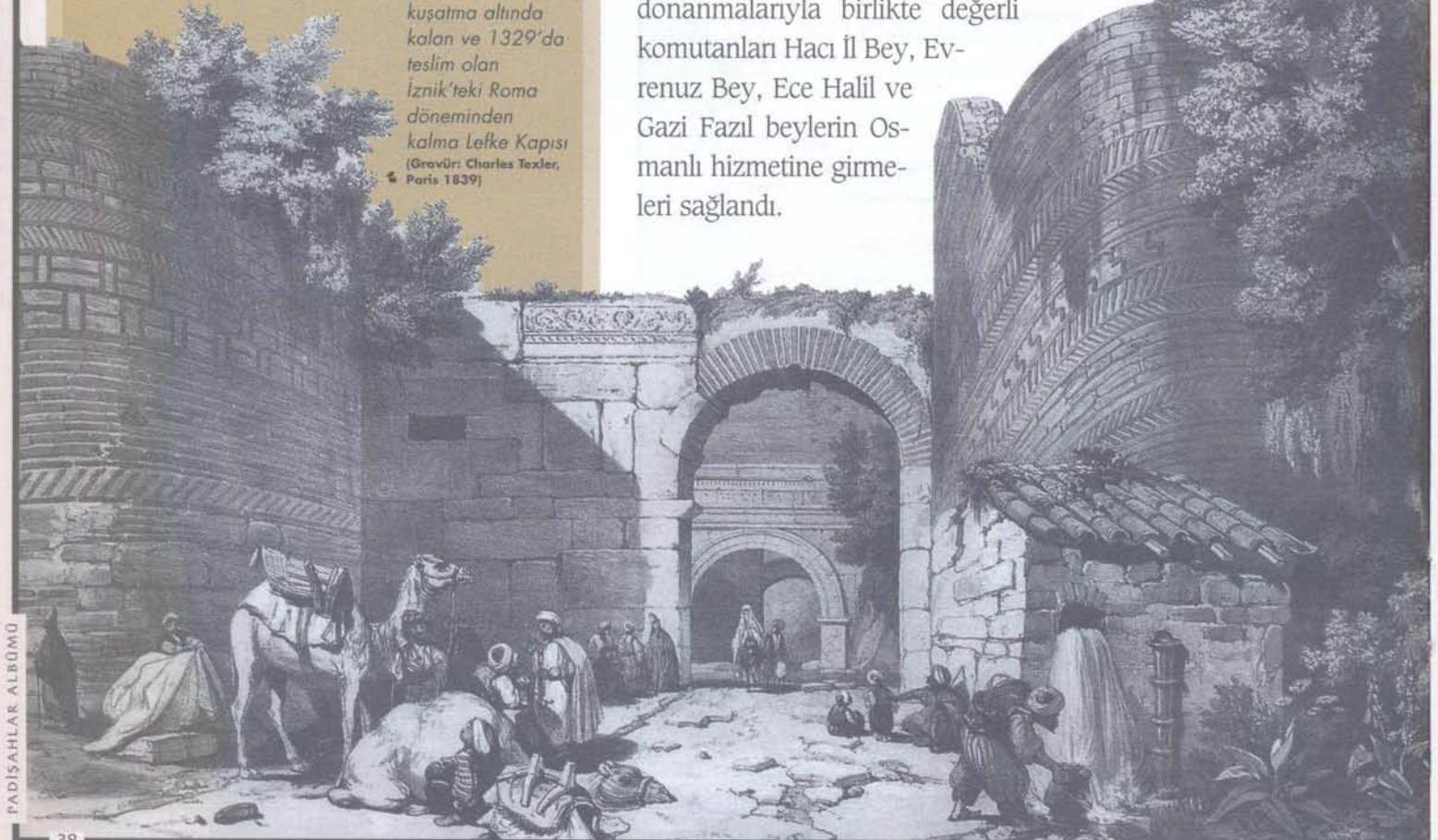
BİZANS BARIŞ İSTİYOR

İzmit'in fethinden hemen sonra Hereke, Yalova ve Armutlu, Orhan Bey'in eline geçmiş, Bizans'ın, Anadolu yakasında Şile, Kadıköy ve Üsküdar'ın dışında toprağı kalmamıştı. Umutsuzluk içinde bulunan Bizans, taht kavgalarının da başgöstermesi nedeniyle Orhan Bey'den barış istemek zorunda kaldı.

OSMANLI BEYLİĞİ, MARMARA VE EGE KIYILARINA UZANIYOR

Orhan Bey, Bizans'taki taht kavgalarını izlerken, Anadolu beyliklerinin durumu ile de ilgileniyordu. Bu sırada Karesi Bey'in ölümü, oğulları arasında beylik mücadelesinin çıkmasına yol açtı. Marmara denizinin güneyindeki Bizans topraklarını elde etmiş olan Orhan Bey, Karesi beyliği ile komşu oldu. Bu beylikteki iç kargaşadan yararlanarak, başta Balıkesir ve Biga yarımadası olmak üzere tüm Karesi beyliği topraklarını elde etti (1341-1345). Karesi beyliğinin ortadan kalkmasıyla Osmanlılar, Marmara'nın güney kıyılarını tamamen elde ettiler ve ilk kez Ege'de kıyı edindiler. Aynı zamanda donanmalarıyla birlikte değerli komutanları Hacı İl Bey, Evrenuz Bey, Ece Halil ve Gazi Fazıl beylerin Osmanlı hizmetine girmeleri sağlandı.

Orhan Bey, Bizans'taki taht kavgalarını izlerken, Anadolu beyliklerinin durumu ile de ilgileniyordu. Bu sırada Karesi Bey'in ölümü, oğulları arasında beylik mücadelesinin çıkmasına yol açtı. Marmara denizinin güneyindeki Bizans topraklarını elde etmiş olan Orhan Bey, Karesi beyliği ile komşu oldu. Bu beylikteki iç kargaşadan yararlanarak, başta Balıkesir ve Biga yarımadası olmak üzere tüm Karesi beyliği topraklarını elde etti (1341-1345). Karesi beyliğinin ortadan kalkmasıyla Osmanlılar, Marmara'nın güney kıyılarını tamamen elde ettiler ve ilk kez Ege'de kıyı edindiler. Aynı zamanda donanmalarıyla birlikte değerli komutanları Hacı İl Bey, Evrenuz Bey, Ece Halil ve Gazi Fazıl beylerin Osmanlı hizmetine girmeleri sağlandı.

BİZANS İMPARATORU, KIZI THEODORA'YI ORHAN BEY'LE EVLENDİRİYOR

1341'de III. Andronikos'un ölümü Bizans'ı karıştırdı. İoannes Kantakuzenos, tahtı elde edebilmek için önce Aydınolu Gazi Umur Bey'den, daha sonra da Orhan Bey'den yardım istedi. Orhan Bey'in yardımıyla, V. İoannes Palaiologos'la ortak hükümdar olarak tahta geçen Kantakuzenos, karıştırlarını ortadan kaldırmak ve Bizans'ı dış tehlikelerden korumak için bu yardımların sürmesini sağlamak amacıyla kızı Theodora'yı Orhan Bey'le evlendirdi.

ORHAN BEY, BİZANS'A YARDIM EDİYOR

Kantakuzenos, Balkanlar'da Bizans'ı tehdit eden Sırp Kralı Stefan Dušan'a karşı yardım sağlamak üzere Orhan Bey'i Bizans'a çağırdı. İki akraba hükümdar Üsküdar'da buluşarak görüştüler. Orhan Bey, oğlu Süleyman Paşa komutasındaki Osmanlı ordusunu, Selânik kentini ele geçirmek üzere olan Stefan Dušan'a karşı gönderek kentin Sırp'ların eline geçmesine engel oldu. Bizans tahtı için mücadelenin yoğunlaştığı bir dönemde Orhan Bey, gene Kantakuzenos'un yanında yer aldı ve oğlu Süleyman Paşa, Sırp ve Bulgarları Dimetoka'da yendi (1352). Osmanlı kuvvetleri Anadolu'ya dönerken Kantakuzenos bu yardım karşılığında Gelibolu yarımadasındaki Çimpe (ya da Çimbi) kalesini Osmanlılara bıraktı (1353). Ancak Kantakuzenos'un Osmanlı dostluğuna karşın ikiyezölü bir siyaset izlemesi ve Venedik'le anlaşarak Papayı Osmanlılara karşı Haçlı seferine kışkırtması üzerine Orhan Bey, Kadıköy'ü ve Marmara adalarını Osmanlı topraklarına kattı.

Osmanlı egemenliğine giren İznik, zamanla en önemli çini üretim merkezi hâline geldi ve en güzel çini örnekleri burada üretildi. Yanda, İznik'te üretilmiş çini kandil

ORHAN GAZİ DÖNEMİ OLAYLARI

1333

- Taraklı, Mudurnu ve Göynük Türk kasabaları, küçük derebeylerin elinden alınarak Osmanlı topraklarına katıldı.

1334

- Gemlik fethedildi.
- İznik'te Orhan Bey tarafından yaptırılan Hacı Özbek Camii'nin yapımı tamamlandı.

İznik'teki Hacı Özbek Camii

Hacı Özbek Camii, İznik'te çarşı içinde, 1333/34'te inşa edildi. Bilinen en eski yazıtlı Osmanlı yapısıdır. Camiyi yaptıran Hacı Özbek'in kim olduğu bilinmemektedir. Plânı yaklaşık 10 m. kenarlı bir kare biçimindedir. Üzeri kubbeye örtülüdür. Kubbeye geçiş bademlerle sağlanmıştır. Beden duvarları bir sıra kesme taş, üç sıra tuğlayla alması olarak örülmüştür. Kubbesi kiremit kaplıdır. Son cemaat yerinin iki yanı, cami beden duvarlarının uzatılmasıyla kapatılmış, ön yüzü iki sütunla üç göze ayrılmıştır. Bu sütunlardan soldaki, bir kemerle cami beden duvarına bağlanır. Sağdaki iki gözün üzeri cami duvarına koşut tek bir beşik tonozla, soldaki gözün üzeri ise bir tekne tonozla (bazı kaynaklara göre aynalı tonoz) örtülüdür. Son cemaat yeri özgün hâlinde caminin batı duvarına bitişikken, 1940'taki yol genişletme çalışması sırasında yıkılarak kuzey duvarı önüne, bugünkü yerine alınmıştır.

ORHAN GAZİ DÖNEMİ OLAYLARI

1337

- İzmit, Hereke, Yalova ve Armutlu çevresi fethedildi.

Izmit, 1331 yılında kuşatılmış da Bizans imparatorunun İzmit'in yardımına gelmesi üzerine Orhan Bey, imparatorla anlaşarak kuşatmayı kaldırmıştı. Orhan Bey, bundan altı yıl sonra İzmit'i tekrar kuşattı. Kuşatma sonunda açlık nedeniyle kent teslim oldu. Orhan Bey, şehir ve çevresinin idaresini oğlu Süleyman Paşa'ya verdi.

İzmit

(Minyatür : Matrakçı Nasuh, Beyan-ı Menzîl-i Sefer-i İrakeyn, 1537)

1345

- Karesi Beyliği üzerine yapılan seferde Balıkesir, Manyas, Edincik, Kapıdağ ve çevresi Osmanlı topraklarına katıldı.

1346

- Orhan Bey, Bizans İmparatoru VI. Kantakuzenos'un kızı Theodora ile evlendi.

Osman Gazi'nin Bizans İmparatorunun kızı Theodora ile karşılaşması (Tablo : Münif Fehim)

OSMANLILARIN RUMELİ'YE GEÇİŞİ

Osmanlıların, zaman zaman Rumeli'ye geçiş için önemli bir köprübaşı olan Çimpe kalesini elde etmeleri, Rumeli'nin fethine zemin hazırladı. Orhan Bey tarafından görevlendirilen Süleyman Paşa, kuvvetleriyle Çimpe'den hareket ederek kısa zamanda Tüm Gelibolu yarımadasını, Bolayır ve Tekirdağ'a kadar fethetti. Osmanlıların Rumeli'ye geçişinin Bizans için ne kadar tehlikeli olduğunu seven Kantakuzenos, Osmanlıların Gelibolu'dan çekilmelelerini ve Çimpe'nin de büyük bir para karşılığı Bizans'a geri verilmesini önerdiyse de, Orhan Bey buna yanaşmadı. Böylece Bizans, Avrupa yönünden de Osmanlı kışkacına girdi ve Osmanlı orduları Rumeli'ye akmaya başladı. Bizans şaşkınlık içinde Balkanlar'da Sırp ve Bulgarlarla birlikte Osmanlılara karşı bazı girişimlerde bulundu. Orhan Bey, Avrupa'dan Bizans'a gelebilecek yardımları hesaplayarak, fethedilen yerlerin yerleşime açılmasını isteyince, Rumeli harekâtını yöneten Süleyman Paşa, özellikle Karesi topraklarındaki Türkmenleri Rumeli'ye geçirerek yerleştirdi. Çorlu'nun da Osmanlılar tarafından alınması, Bizans'ın Rumeli'deki Osmanlı varlığını kabul etmesini sağladı. Orhan Bey'le iyi geçinme siyaseti izleyen İmparator V. İoannes Palaiologos, Foça'daki Ceneviz korsanları tarafından kaçırılan Orhan Bey'in oğlu şehzade Halil'in kurtarılması için aracı oldu.

RUMELİ FATİHİ SÜLEYMAN PAŞA'NIN ÖLÜMÜ

Osmanlıların Rumeli'ye yerleşmeleri Balkan devletlerini ve Avrupa'yı kaygılandırmış olmasına karşın, bunlar kendi aralarındaki mücadeleden dolayı Osmanlılarla ilgilenemediler. Rumeli fatihi Süleyman Paşa'nın 1359'da avlanırken atından düşerek ölmesinden sonra Rumeli harekâtını kardeşi şehzade Murat sürdürdü. Süleyman Paşa'nın ölümüne çok üzülen Orhan Bey de fazla yaşamadı ve 1362'de öldü, babası I. Osman'ın Bursa'daki türbesinin yanına gömüldü.

ORHAN BEY VE DÖNEMİ

Orhan Bey dönemi sırasında, kabile geleneklerinden ve beylik törelerinden devlet düzenine geçmede önemli adımlar atıldı. Yönetime ilişkin yasalarda Selçuklu taşra yönetimini örnek alan Orhan Bey, bayındırlığa da önem vererek, Bursa'yı XIV. yy. Anadolu'su'nun ticaret, din ve kültür merkezlerinden biri durumuna getirdi. Orhan Bey'in 36 yıllık saltanat süresi üç döneme ayrılabilir.

Birinci dönem, Bursa'nın alınışı ile başlar 1345'e kadar sürer. Bu dönemde Orhan Bey dışarda dikkatini tamamen Bizans'a yöneltmiştir. İçerideyse Bursa ve İznik'in bayındırlaştırılarak birer Osmanlı kenti özelliğine kavuşturulması çalışmaları sürdürülürken, ilk Osmanlı akçesinin (sikke) bastırılması, Yaya adıyla ilk sürekli ordunun çekirdeğinin oluşturulması, ilk Osmanlı yasalarnın toplattırılması ve ilk Divan'ın toplanması gibi köklü devlet kurumlaşması sağlanmıştır.

İkinci dönemde Bizans'la daha yakından ilgilenilmiş, taht kavgalarına katılarak Bizans etki altına alınmış, siyasal ilişkiler artırılmış, Germiyanogullarıyla ilişki kurulduğu gibi Eretna beyliğiyle Karamanogullarına karşı Germiyanogullarının yanında yer alınmıştır. Karesi topraklarının elde edilmesi, Osmanlıların Ege'ye çıkmalarını sağlamıştır. Rumeli'ye geçiş yıllarında Ankara, Ahilerin elinden alınarak Ege'den Orta Anadolu'ya kadar Osmanlı sınırları genişletilmiş, Osman Bey zamanında Osmanlılar, toprak ve nüfus olarak Anadolu beylikleri içinde en küçük bir uç beyliği durumundayken, 1353'te Rumeli'ye geçişle birlikte bir devlet niteliği kazanmıştır.

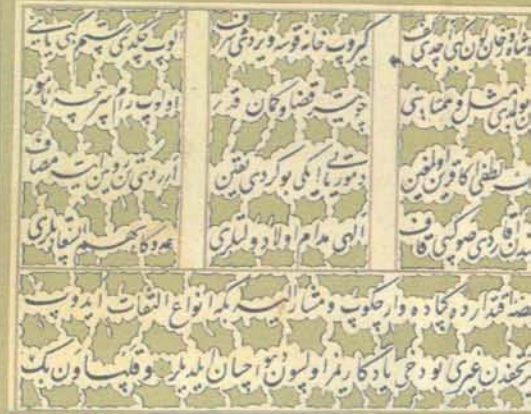
Üçüncü dönemde Osmanlılar, Orhan Bey'in yönetiminde Balkan devletlerinin olduğu kadar Türk-Müslüman devletlerin de dikkatlerini üzerine çekmiştir. Bu dönem, Rumeli'nin Türkleşmeye başlamasıyla birlikte Anadolu Türk birliğinin ilk hazırlık dönemidir.

ORHAN GAZİ DÖNEMİ OLAYLARI

1347

Orhan Gazi ile kayınpederi İmparator VI. Kantakuzenos, Üsküdar'da bir görüşme yaptı. Bu buluşmada imparator, kendisini batıdan tehdit eden Sırp kralına karşı Türklerden 20.000 kişilik bir yardım sağladı. Türklerde, Rumeli topraklarına geçme fikri bu tarihten sonra yerleşti.

Kantakuzenos, Balkanlar'da Bizans'ı tehdit eden Sırp Kralı Stefan Dušan'a karşı yardım sağlamak üzere Orhan Bey'i Bizans'a çağırdı. İki akraba hükümdar Üsküdar'da buluşarak görüştiler. Orhan Bey, oğlu Süleyman Paşa komutasındaki Osmanlı ordusunu, Selânik kentini ele geçirmek üzere olan Stefan Dušan'a karşı göndererek kentin Sırpların eline geçmesine engel oldu.

Orhan Bey'in Bizans prensi Kalo-Yoannis'e kendi çektiği bir oku hediye etmesi

(Minyütür : Hünername)

İlk Osmanlı parası...
(Osmanlıların kuruluş döneminde bir tarihe kadar Bizans parası ve eski Selçuklu parası kullanılmıştır)

ORHAN GAZİ DÖNEMİ OLAYLARI

1352

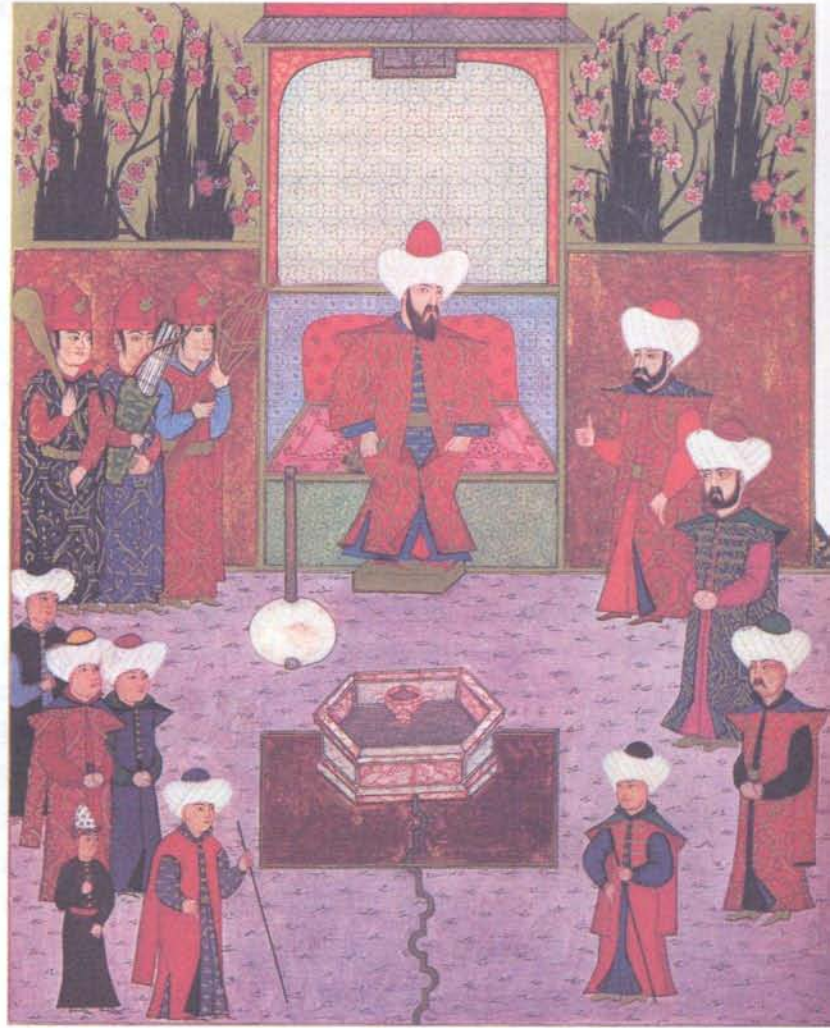
- Kadıköy ve Üsküdar fethedildi.
- Gerede Türk beyliği toprakları Osmanlı ülkesine bağlandı.

1353

- Bolayır yakınlarındaki Çimpe Kalesi, Orhan Bey'den yardım isteyen Kantakuzenos tarafından Osmanlılara askerî bir üs olarak verildi. Orhan Gazi'nin büyük oğlu Şehzade Süleyman Paşa büyük bir orduyla Çanakkale Boğazı'ndan Rumeli'ye geçti. Böylece Balkan fetihlerine başlanmış oldu.

Türklerin Rumeli'ye Geçiş

Bizans İmparatoru III. Andronikos'un 1341'de ölümü üzerine, küçük yaşta oğlu Yuannis, Kantakuzenos'un vesayeti altında imparator ilan edilmişti. Bir süre sonra Bizans tahtını ele geçirmek isteyen Kantakuzenos (Kantakuzen), Orhan Bey'den yardım istedi. Orhan Bey, bu durumun, Türklerin Rumeli'ye geçişini kolaylaştıracağını düşünerek, Kantakuzenos'a istediği yardımı gönderdi. Kantakuzenos, Orhan Bey'in gönderdiği kuvvetlerle rakiplerini yenilgiye uğrattığı gibi, kızını da Orhan Bey'e vererek, aradaki bağları güçlendirmeye çalıştı. Kantakuzenos, bundan sonra da, güç durumda kaldıkça Orhan Bey'den yardım istedi. Kantakuzenos, Türk kuvvetlerinden sürekli yararlanabilmek amacıyla Bolayır yakınındaki Çimpe (Çimbi) kalesini Türklerle askerî bir üs olarak verdi. 1353 seferi sonunda Süleyman Paşa, Anadolu'ya dönerken Çimpe'de kuvvet bıraktı. Böylece, Rumeli'deki fetihler için önemli bir üs sağlanmış oldu.

Orhan Bey'in güç gösterisi. Büyük bir gürzü kaldırıp dizlerinin üstünde bir müddet tutuktan sonra yere indirmesi (Hünernâme)

Osmanlıların Rumeli'ye geçişini konu edinen bir tablo.

ORHAN BEY DÖNEMİNDE YAPILAN MİMARİ ESERLER

Mimarî tarihi bakımından Orhan Gazi devri, erken Osmanlı mimarîsi üslûbunun ilk eserlerinin görülmeye başlandığı dönemdir. Bu dönemde yapılan başlıca mimarî eserler şunlardır:

Bursa'da: Alâeddinbey Mescidi, Gaziaktimur Mescidi, Ahihasan Mescidi, Çobanbey Mescidi, Orhangazi Camii, Süleymanpaşa Mescidi, Lalaşahinpaşa Mescidi, İlerioğluahmedbey Mescidi, Süleymanpaşa Mescidi, Zarbhane Mescidi (Nilüferhatun Mescidi), Lalaşahinpaşa Medresesi, Orhangazi Medresesi, Orhangazi Mektebi, Orhan İmaret-Zaviyesi, Bezir Hanı, Emir Hanı, Nilüferhatun Tekkesi, Abdalmurad tekkesi, Abdalmusa Tekkesi, Orhanbey Türbesi, Osmangazi Hamamı, Eski-yeni Hamam, Alâeddinbey Hamamı, Bursa Hisarı, Bey Sarayı, Nilüferhatun Köprüsü.

İznik'te: Hacıözbek Camii, Süleymanpaşa Medresesi, Hacıhamza Camii, Hacıhamza İmaret ve Türbesi, Kırızlar Türbesi, Orhangazi Mektebi, Süleymanpaşa Medresesi, Orhangazi Medresesi, Eceyakubzade Mahmud Çelebi Camii.

İzmit'te: Akçakoca Camii, Orhangazi Camii, Süleymanpaşa Medresesi, Süleymanpaşa Hamamı.

Bilecik'te: Orhangazi Camii, Osmangazi Camii, Süleymanpaşa Camii, Şeyhede bâlî ve Malhatun türbeleri, Orhangazi İmaret.

Kandıra'da: Orhangazi Camii, Akçakoca Camii, Akçakoca Türbesi.

Bolayır'da: Gazisüleymanpaşa Camii ve Türbesi.

Bolu'da: Alpagut köyünde Lalaşahinpaşa Zaviyesi.

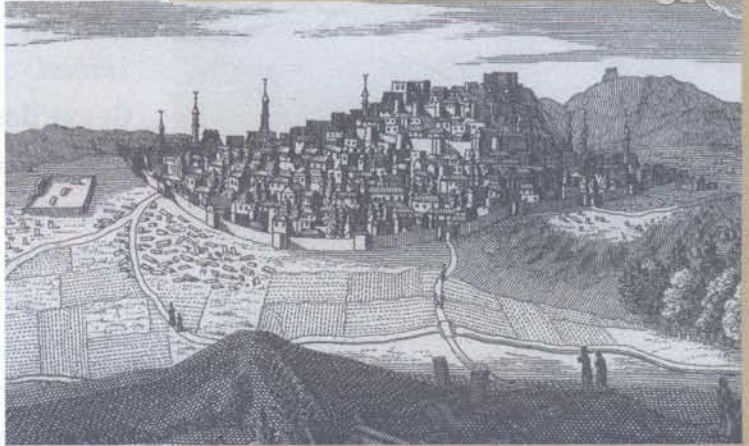

1571'de yapıldığı tahmin edilen bu İznik çini kandil İstanbul Sokullu Mehmet Paşa Camii'nde kullanılmış.

ORHAN GAZİ DÖNEMİ OLAYLARI

1354

■ Orhan Bey'in oğlu Süleyman Paşa, Ankara'yı zaptetti.

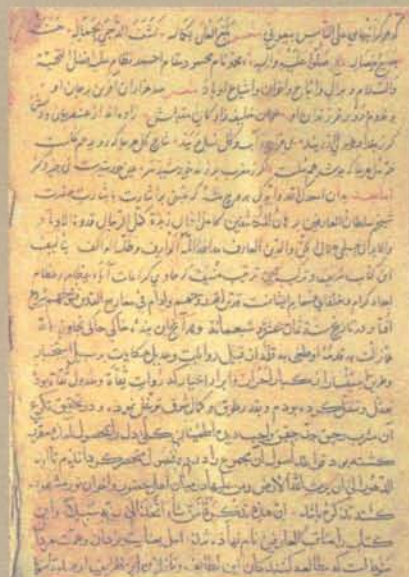
Ankara (Gravür : P. de Turnefort Paris, 1717)

1358

■ Rumeli'ye geçen Türkler ilk hamlede Gelibolu, Bolayır, Tekirdağ, Keşan ve Malkara'yı ele geçirdi. Orhan Bey'in oğlu Süleyman Paşa, avlanırken bir kaza sonucu öldü.

1360

■ Mevlevîlikle ilgili Menakıbu'l-Arifin adlı eseriyle tanınan mutasavvıf-bilgin Ahmet Eflâkî, Konya'da öldü.

Tasavvuf şairi ve bilgin Ahmet Eflâkî'nin Mevlevîlikle ilgili ünlü eseri Menakıbu'l-Arifin'den bir sayfa (Süleymaniye Kütüphanesi)

ORHAN GAZİ DÖNEMİ OLAYLARI

1362

■ Osmanlı Devleti'nin ikinci padişahı ve Osmanlı devlet teşkilâtının kurucusu Orhan Bey öldü. Ölüm tarihi bazı tarihçilerce 1360 yılı olarak belirtilirse de yapılan son araştırmalar 1362'de öldüğünü ortaya koymuştur.

Adapazarı'nda: Orhangazi Camii.

Karadeniz Ereğlisi'nde: Orhangazi Camii.

Gebze'de: Orhangazi Camii.

Ferecik'te: Gazisüleymanpaşa Camii.

Filibe'de: Lalaşahinpaşa Köprüsü.

Ezine'de: Abdurrahman Camii, Ahıyunus Zaviye ve Türbesi.

Geyve'de: Süleymanpaşa Camii.

Göynük'te: Süleymanpaşa Camii ve Hamamı.

Mustafakemalpaşa'da: Lalaşahinpaşa Camii, Medresesi, Zaviyesi, Hamamı ve Türbesi.

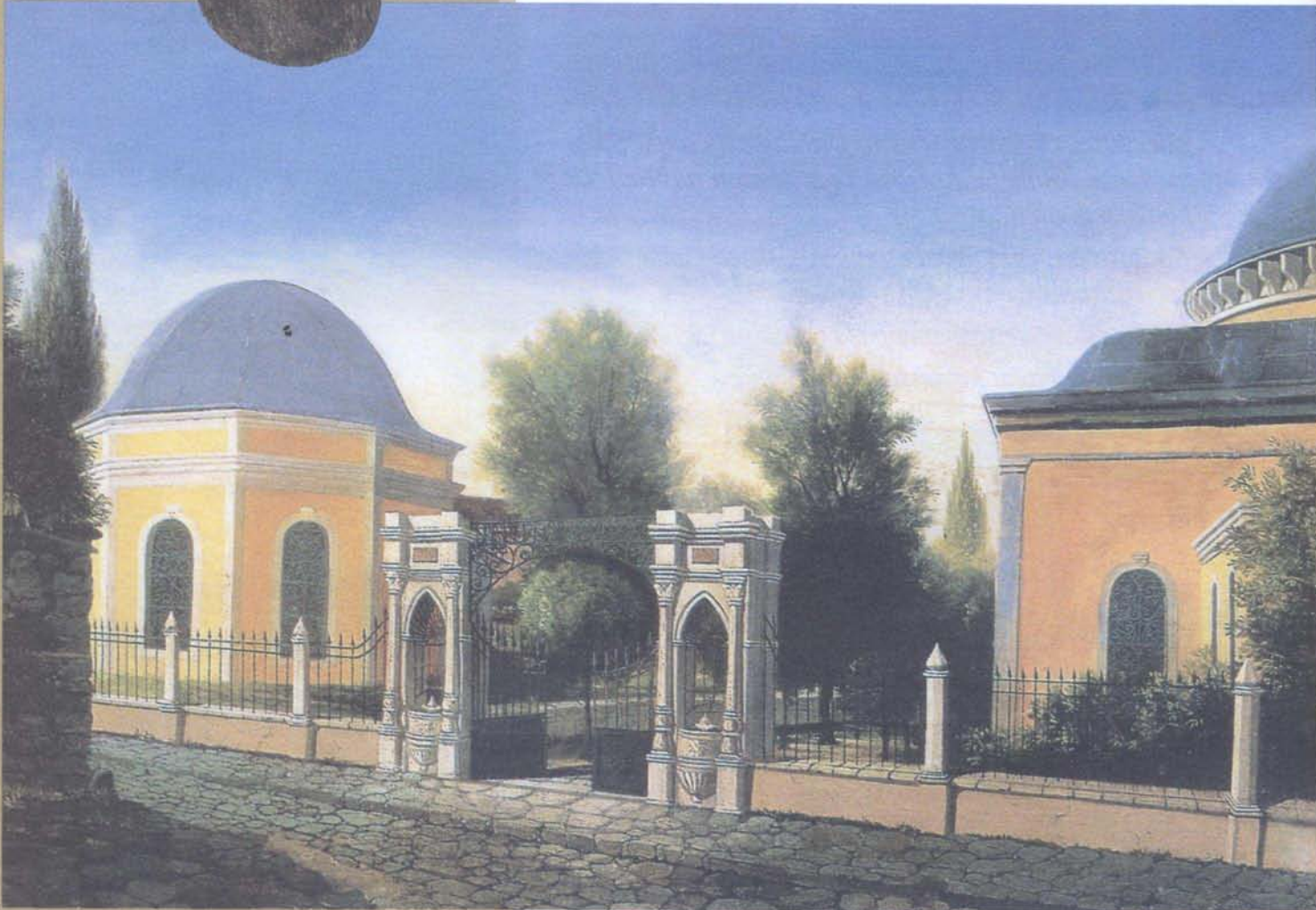
Orhangazi'de: Orhangazi Camii.

Vize'de: Gazisüleymanpaşa Camii.

Yenişehir'de: Orhangazi Camii, Süleymanpaşa Medresesi ve Türbesi, Postinpüşbaba Zaviyesi ve Hamamı.

Yarhisar'da: Orhangazi Camii ve Hamamı.

Bunlardan başka pek çok köy ve kasabada bu devir eserlerine rastlamak mümkündür. Bu eserlerin çoğu sonraki devirlerde değişikliğe uğramış, bir kısmı da ortadan kalkmıştır.

Bursa'daki Osman ve Orhan Gazi türbeleri (Tablo: Minel Muhip, Türkiye İş Bankası Koleksiyonu)

Orhan Gazi (Minyatür: Kıyafetül'-İnsâniyye fi Şemâill-i Osmâniyye:)

I. MURAT

(Hüdavendigâr)

SALTANAT SÜRESİ: 27 yıl (1362-1389)

ÜÇÜNCÜ OSMANLI PADİŞAHIDIR. ORHAN BEY İLE NİLÜFER HATUN'UN OĞLUDUR. 1340'A DOĞRU BURSA SANCAKBEYİ OLDUĞU SANILAN I. MURAT, AĞABEYİ SÜLEYMAN PAŞA'NIN İZMİT ÇEVRESİ SANCAKBEYLİĞİNE ATANMASINDAN SONRA BURSA SANCAKBEYİ OLDU. SÜLEYMAN PAŞA'NIN RUMELİ'YE GEÇEREK BAŞLATTIĞI FETİH HAREKETİNE KATILARAK ÇORLU VE LÜLEBURGAZ'I ELE GEÇİRDİ; 1359'DA AĞABEYİNİN ÖLÜMÜNDEN SONRA BÖLGEDEKİ BİRLİKLERİN KOMUTASINI ÜSTLENDİ.

I. Murat'ın tuğrası

Orhan Bey'in ölümü üzerine (1362), devleti ilgilendiren kararların alınmasında etkisi olan Bursa Ahileri tarafından Bursa'ya çağılarak bey ilân edilen I. Murat'ın savaş alanından ayrılmasını fırsat bilen Bizanslılar saldırıya geçerek Lüleburgaz, Çorlu ve Malkara'yı geri alıp, Türk kuvvetlerini çekilmek zorunda bıraktılar. Bu arada Ankara Ahileri, Eretnalıların kışkırtmasıyla Ankara'da Osmanlı muhafızlarını kovdular; Bizanslıların kışkırttığı Osmanlı şehzadeleri ve özellikle Şehzade Halil, Eskişehir'de ayaklandılar. I. Murat, önce Ankara üzerine yürüdü, Ahileri teslim aldıktan sonra Eskişehir'e yönelerek, burayı da Ahilerden geri aldı ve ağabeyi Halil ile kardeşlerini öldürttü.

I. MURAT	
Doğum tarihi	: 1326
Doğum yeri	: Bursa
Babası	: Orhan
Annesi	: Nilüfer Hatun (Rum)
Tahta çıktığı tarih	: 1362
Tahta çıktığında yaşı	: 36
Saltanatının sonu	: 1389
Tahttan ayrılma sebebi	: Ölüm
Saltanat süresi	: 27 yıl
Ölüm tarihi	: 1389
Ölüm sebebi	: Şehit edildi
Öldüğü yer	: Kosova
Gömülü olduğu yer	: Bursa, Çekirge, I. Murat Camii ve imareti karşısındaki türbesinde (İç uzuvları, şehit edildiği yerde gömülüdür: Meşhed-i Hüdavendigâr).
Valilikleri	: İzmit (1329); Sultanönü (1330); Bursa; Gelibolu (1359)

I. MURAT (1326 -1389) (Tablo: Kapıdağlı Konstantin)

I. MURAT DÖNEMİ OLAYLARI

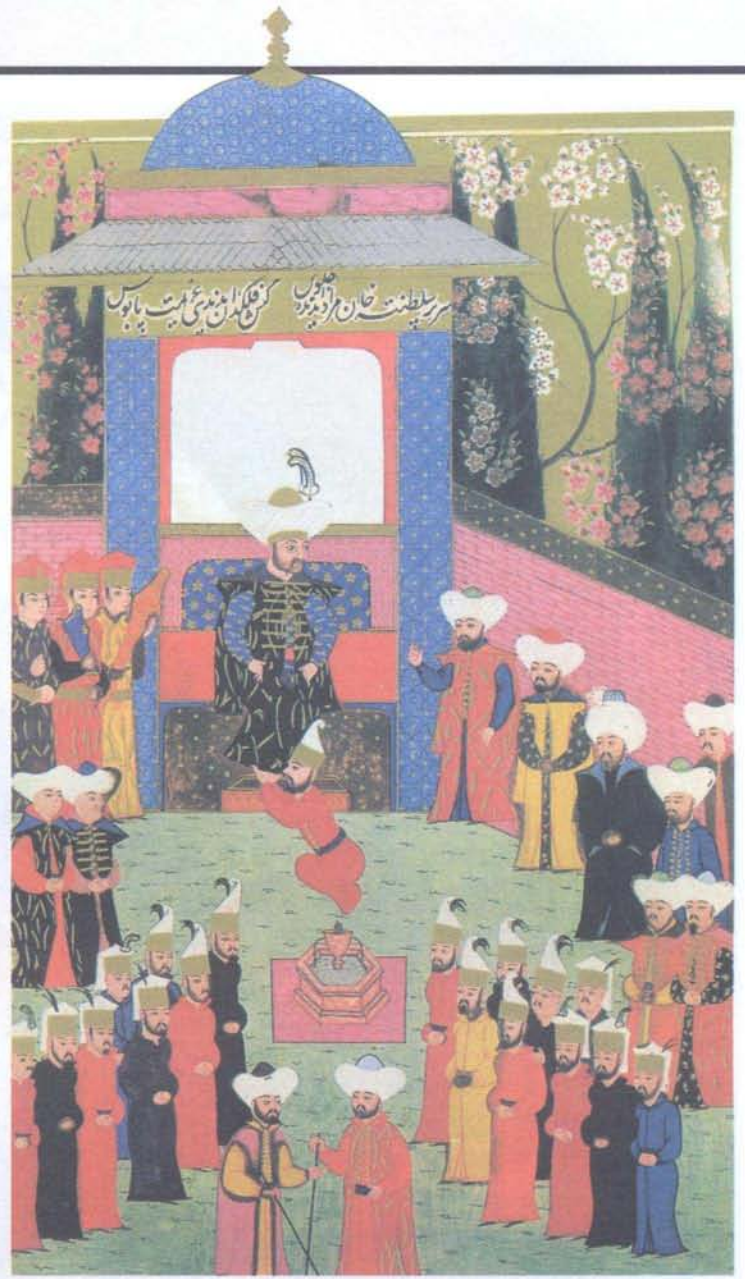
1362

- 3. Osmanlı Padişahı I. Murat tahta geçti. Babası Orhan Bey'in sağlığında ağabeyi Süleyman Paşa ile birlikte Trakya'nın fethinde görev alan I. Murat, Bursa'ya giderek idareyi ele aldı.
- I. Murat, Karamanoğullarının teşvikiyle isyan edip Ankara'yı ele geçiren Ahiler üzerine yürüyerek Ankara'yı geri aldı.
- Rumeli'ye geçen I. Murat, Bizanslılar tarafından geri alınan Çorlu ve çevresini ikinci kez ele geçirdi.

1362

- "Pencik Kanunu" ile Yeniçeri Ocağı'nın temeli atıldı.

Pencik Kanunu: Osmanlı İmparatorluğu'nda savaşlarda ya da akınlarda elde edilen esirlerden alınan devlet payını gösteren ve düzenleyen kanun. Sözcük Farsça penç (beş) sözcüğünden gelir. Osmanlılarda bu kanun, I. Murat zamanında uygulamaya kondu. Bu kanuna göre, ele geçirilen her beş esirden birine devlet el koyardı. Bu tutsaklar Acemi Ocağı ile Yeniçeri Ocağı'ndan orduya sürekli asker olarak yetiştirilirdi. Askerlik yapamayacak durumda olanlarla kadın esirlerden de belli bir vergi alınırdı.

I. Murat'ın cülusu (Minyatür: Hünernâme)

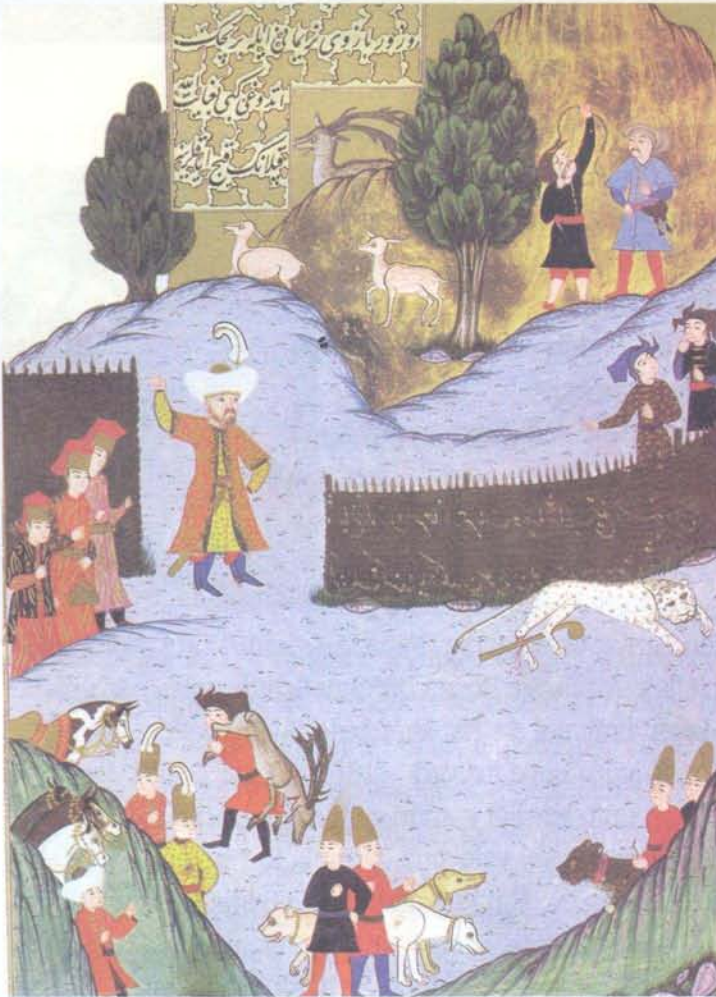

Pencik Kanunu gereğince, tutsak edilen çocuklar Acemi Ocağı ile Yeniçeri Ocağı'ndan orduya sürekli asker olarak yetiştirilirdi. Yanda, 19. yüzyılda yapılmış bir gravürde yeniçeriler görülüyor.

(Gravür: Brindesi)

RUMELİ'DEKİ FETİHLER

Çandarlı Kara Halil'i kazasker, lalası Şahin Bey'i (Paşa) de beylerbeyi olarak atadı. 1363'te Rumeli'ye geçerek Çorlu'yu ve Lüleburgaz'ı geri aldı. Buralara Anadolu'dan Türkleri getirip yerleştirdi. Akıncı komutanlarından Evrenos Bey Malkara, Keşan ve İpsala'yı; Hacı İl Bey ise Dedeoğlu ile Dimetoka'yı ele geçirdi. Bundan sonra Edirne'yi almayı düşünen I. Murat, Lüleburgaz'da toplanan divanda alınan karar uyarınca, Bulgar yardımının Bizans'a ulaşmasını engellemek üzere Kırklareli yöresi ve Batı Dimetoka'da önlem aldı. Babaeski ve Pınarhisar arasındaki Sazlıdere'de toplanmış olan Bulgar-Bizans birleşik kuvvetleriyle yapılan meydan savaşında düşman bozulduğu için, Edirne bir direniş göstermeden teslim oldu (1363). Rumeli fetihlerini sürdürmek için Dimetoka'yı merkez yapan I. Murat, Lala Şahin Paşa'yı Filibe'nin, Evrenos Bey'i Gümülcine'nin alınması için görevlendirdi (1364). Filibe'nin düşmesi üzerine Bizans İmparatoru İoannes, I. Murat ile anlaşmak zorunda kalarak, Türklerin elde ettiği yerlerde kalmasını kabul etti. Daha sonra Anadolu'ya dönen I. Murat, kazasker Çandarlı Kara Halil'i, Hayrettin Paşa unvanıyla vezir olarak atadı.

I. Murat'ın altınlı bir çomak ile kapıları vurma (Minyatür: Hünername)

I. MURAT DÖNEMİ OLAYLARI

1363

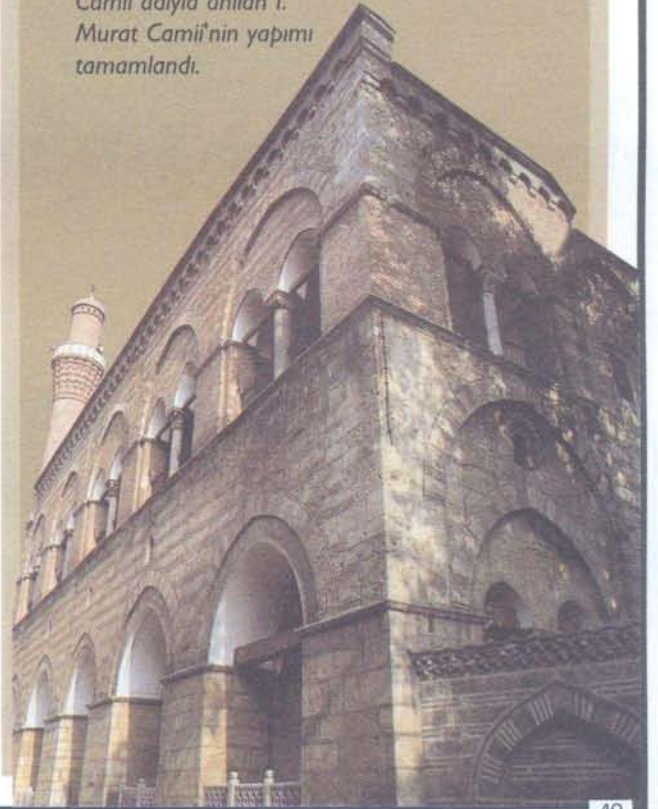
- Babaeski ve Pınarhisar arasındaki Sazlıdere bölgesinde Rum ve Bulgar kuvvetleriyle yapılan meydan savaşı sonunda Edirne zaptedildi.

Osmanlı Devleti'nin yeni başkenti Edirne'de Eski Saray ve Cihannüma Kasrı (Gravür: Jouannin, Paris, 1840)

- Ipsala, Dedeoğlu, Dimetoka, Lüleburgaz, Pınarhisar ve Babaeski fethedildi.

- Bursa'daki Hüdavendigâr Camii adıyla anılan I. Murat Camii'nin yapımı tamamlandı.

Bursa Çekirge'deki Murat Hüdavendigâr Camii

I. MURAT DÖNEMİ OLAYLARI

1364

- Filibe, Lala Şahin Paşa kuvvetlerince ele geçirildi.
- Gümülcine ve çevresi Evrenos Bey tarafından fethedildi.
- Sırpsındığı Savaşı:

Türklerin Balkanlar'da hızla ilerlemeleri karşısında Sırp- lar ve Bulgarlar, Papa'dan yardım istediler. Papa, Macar Kralı Lajos'u, bir Haçlı seferi düzenlemekle görevlendirdi. Sırp- lar, Bulgarlar, Eflâklılar, Bosnalılar, Macar- lar birleşerek büyük bir Haçlı ordusu meydana getirdiler. Amaçları, Edirne'yi almak ve Türkleri Rumeli'den atmak- tı. Bu sırada I. Murat, Bursa'da bulunuyordu. Rumeli Beylerbeyi Lala Şahin Paşa, durumu I. Murat'a bildire- rek, yardım istedi. Ayrıca bir tedbir olarak, Hacı İlbey'i, Haçlıların durumunu öğrenmek için bir keşif yapmakla görevlendirdi. Haçlılar, düzensiz olarak ilerliyorlar ve tedbir almak gereğini bile duymuyorlardı. Haçlı ordusu- nun konakladığı yere, gece anı bir baskın düzenleyen Hacı İlbey, düşmanı yenilgiye uğrattı. Haçlıların çoğu, Meriç nehrinde boğuldu. Macar Kralı Lajos, canını güç- lükle kurtardı. Meriç nehri kenarında yapılan bu savaşa Sırpsındığı Savaşı denir. Sırpsındığı zaferi ile, Balkan- lar'da hızla ilerleme imkânı sağlandı ve fetih yolları açıl- mış oldu. Ayrıca, Balkanlar'daki Macar nüfuzu kırıldı.

1365

- Korsan gemileriyle Osmanlıları tehdit eden Katalanların elindeki Biga fethedildi.
- Devlet merkezi, Bursa'dan Edirne'ye nakledildi.

1367

- Bulgarların elindeki Yanbolu (Diampolis), Kızılağaç ve İhtiman fethedildi.

1369

- Hayrabolu, Vize ve Kırkkilise (Kırklareli) fethedildi.

Sırp Sındığı Savaşı

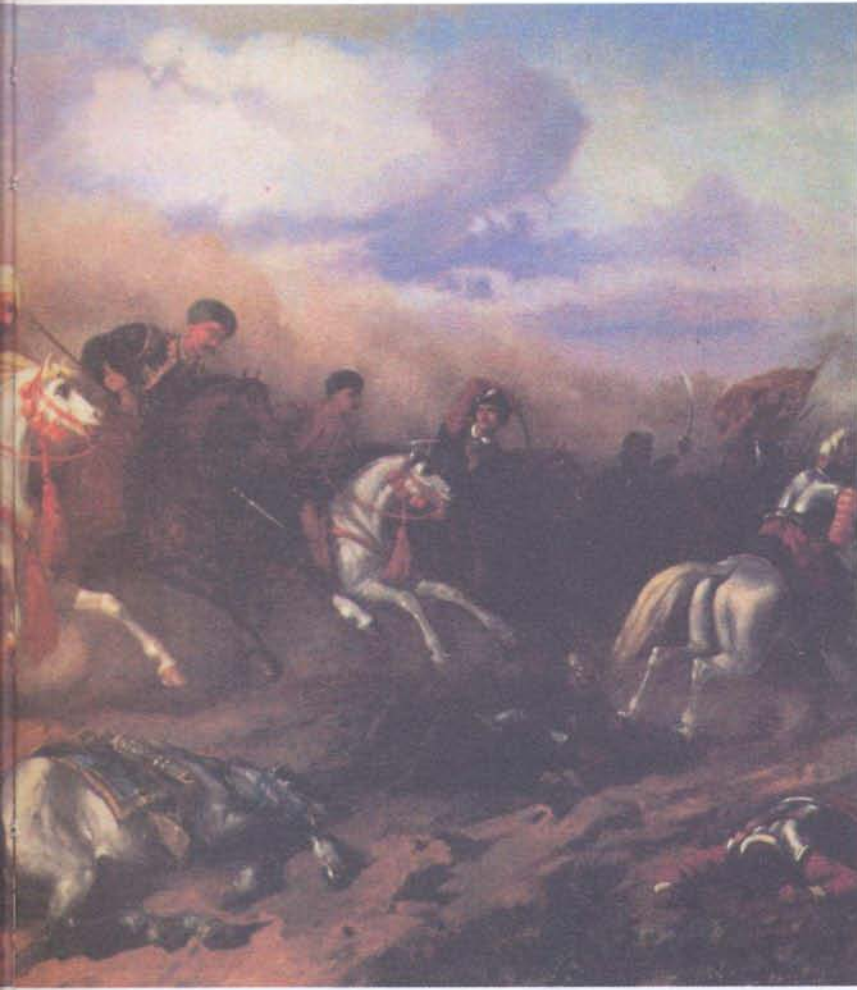
ORDU TEŞKİLÂTININ YENİDEN DÜZENLENMESİ

Devletin büyümesiyle yaya ve müselleme asker örgütü yetersiz kaldığından, Vezir Hayrettin Paşa, genç Hristiyan tutsaklarından asker olarak yararlanmak üzere Yeniçeri ocağı- nı örgütledi, padişahın onayıyla bir malî yönetim kurarak hazi- ne gelirini düzenledi. Bu düzen- lemeler yapılırken, Edirne'nin geri alınması için harekete ge- çen Sırp- lar ve Bulgarlar, Papa V. Urbanus'un kışkırtmasıyla Ulah, Macar ve Bosna hükümetleriyle anlaşma yaptılar. Macar kralının da katıldığı birleşik kuvvetler, Edirne'ye doğru yürümeye başladı (1365). Lala Şahin Paşa'nın I. Murat'tan istediği yardım gelmeden, Hacı İl Bey'in süva- rileri Meriç'in sol yakasına geçerek, Sırpsındığı denen yer- de düşmanı bozguna uğrattılar. Lala Şahin Paşa'ya yardım için kuvvetleriyle Rumeli'ye geçmek üzere Karabiga'ya gelen I. Murat, bu kenti ele geçirdiği sırada zafer haberini

Kırklareli

(Gravür: Jouannin, Paris, 1840)

alınca, Bursa'ya döndü. Ertesi yıl Rumeli'ye geçerek, önce bir süre Dimetoka'da kaldı, sonra Edirne'yi kendine yeni başkent yaptı. 1367'de Kara Timurtaş Bey, Bulgarların elindeki Kızılağaç ve Yanbolu'yu, Lala Şahin Paşa da Samakov'u aldı. I. Murat, Bulgarların elindeki Aydos, Karınâbâd, Süzebolu kaleleriyle Bizans'ın elindeki Hayrabolu'yu aldı. Daha sonra Pınarhisar, Vize, Kırklareli ele geçirildi. Bu hızlı ilerleyiş karşısında, Bulgar Kralı İvan Şişman (Susmanus), Osmanlı egemenliğini kabul edip kız kardeşi Mara'yı I. Murat'a verdi. Ancak Bulgar kralı, Türklerin yeniden saldırıya geçeceğinden kuşkulanarak Makedonya-Sırp kralıyla birleşti (1371), ama bu birleşik ordu, Samakov'da Osmanlı kuvvetlerine yenildi. Sırlar, Çirmen'de aynı yıl yapılan ikinci savaşı da kaybedince Batı Trakya ile Makedonya tümüyle Türklerin oldu. Gümölcine, Kavala, Drama, Serez gibi kentlere, Anadolu'dan getirilen Türkler yerleştirildi. Selânik'in kuşatılması üzerine, Sırp Despotu Lazar, kendi sınırlarına gelip dayanan Osmanlılarla anlaşma yapmak zorunda kaldı (1374). Ertesi yıl, Ferecik, Çatalburgaz ve İnceğiz kaleleri de alınarak, Rumeli'de Osmanlı egemenliği sağlandı.

I. MURAT DÖNEMİ OLAYLARI

1371

- Bulgar Kralı Yuvan Şişman ve Makedonya Sırp kuvvetleriyle savaşan Lala Şahin Paşa, Sofya'nın güneyindeki Samakov'u fethetti

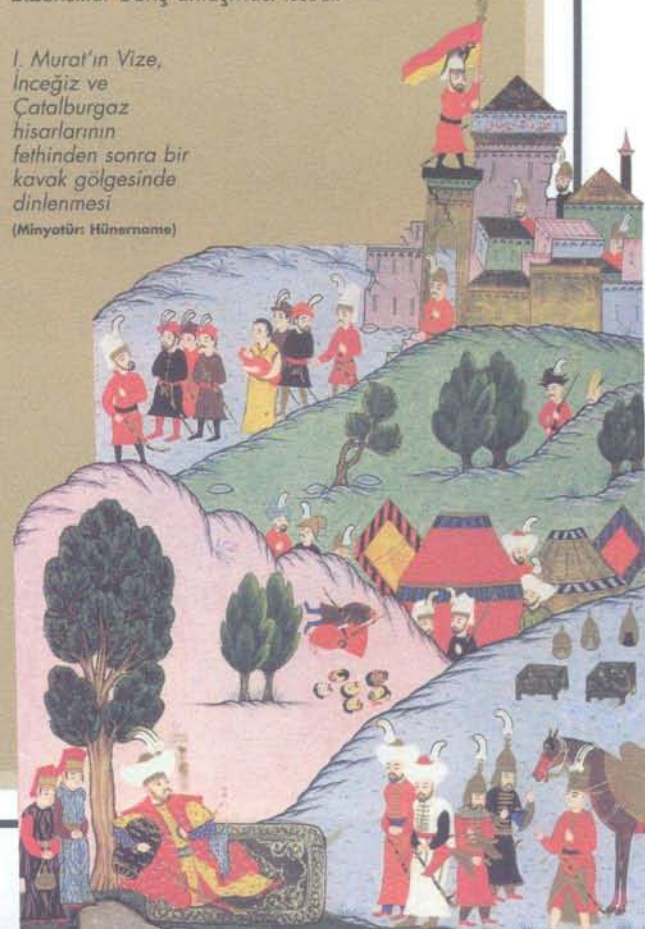
1372

- Çirmen Savaşı : Sırsındığı zaferinden sonra, Rumeli'deki fetih hareketlerine hız verildi. Timurtaş Paşa, Lala Şahin Paşa ve bizzat I. Murat'ın idaresindeki kuvvetler, Rumeli'nin fethini tamamladılar. Türkler ile mücadele edemeyeceğini anlayan Bulgar Kralı Yuvan Şişman, Osmanlı hâkimiyetini kabul etmek zorunda kaldı. Türklerin Balkanlar'da hızla ilerlemeleri karşısında Sırp Kralı Vukaşin ile kardeşi Makedonya Sırp prensi, Türklerle karşı birleştiler. Birleşik Sırp kuvvetleri, Evrenos Bey tarafından Çirmen Savaşı'nda yenilgiye uğratıldılar. Çirmen zaferi sonrasında, Makedonya yolu Türklerle açıldı. Bu bölgedeki Sırp direnişinin çökertilmesi sonucu Kavala, Drama ve Serez alındı. Anadolu'dan getirilen Türkler, bu bölgelere yerleştirildiler.
- Köstendil kuşatıldı. Sırp kralı, Osmanlı devletine vergi ve savaşlarda yardımcı kuvvet vermeyi kabul etti.

1373

- Vize'yi geri almaya çalışan Bizans imparatoru üzerine yürüyen Osmanlılar İnceğiz, Çatalburgaz ve Ferecik kalelerini ele geçirdi. Yenilgiye uğrayan Bizanslılar barış anlaşması istedi.

I. Murat'ın Vize, İnceğiz ve Çatalburgaz hisarlarının fethinden sonra bir kavak gölgesinde dinlenmesi
(Minyatür: Hünernâme)

I. MURAT DÖNEMİ OLAYLARI

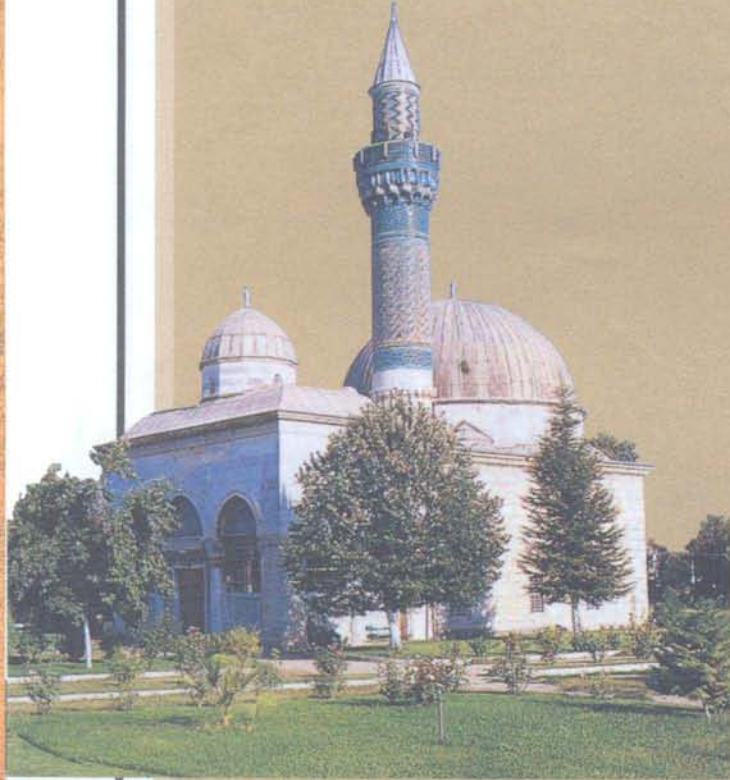
1376

- Rumeli'de savaşa son veren I. Murat tarafından Anadolu'da timar ve zeamet teşkilatı kuruldu ve bazı askerî ıslahatlar yapıldı.

1378

- I. Murat'ın büyük oğlu Şehzade Bayezid (geleceğin Yıldırım Bayezid'i) Germiyanoglu Süleyman Şah'ın kızı Devlet Hatun'la evlendi. Süleyman Şah, kızının çeyizi olarak Kütahya, Simav ve Tavşanlı'yı Osmanlılara bıraktı.

- Sadrazam Çandarlı Halil Hayrettin Paşa tarafından İznik'te yaptırılan Yeşil Cami inşaatına başlandı. Mimar Hacı Musa'ya yaptırılan ve asıl adı Halil Hayrettin Paşa Camii olan bu eser, minaresindeki yeşil çinileri yüzünden Yeşil Cami adı ile tanındı.

İznik'teki Yeşil Cami

1380

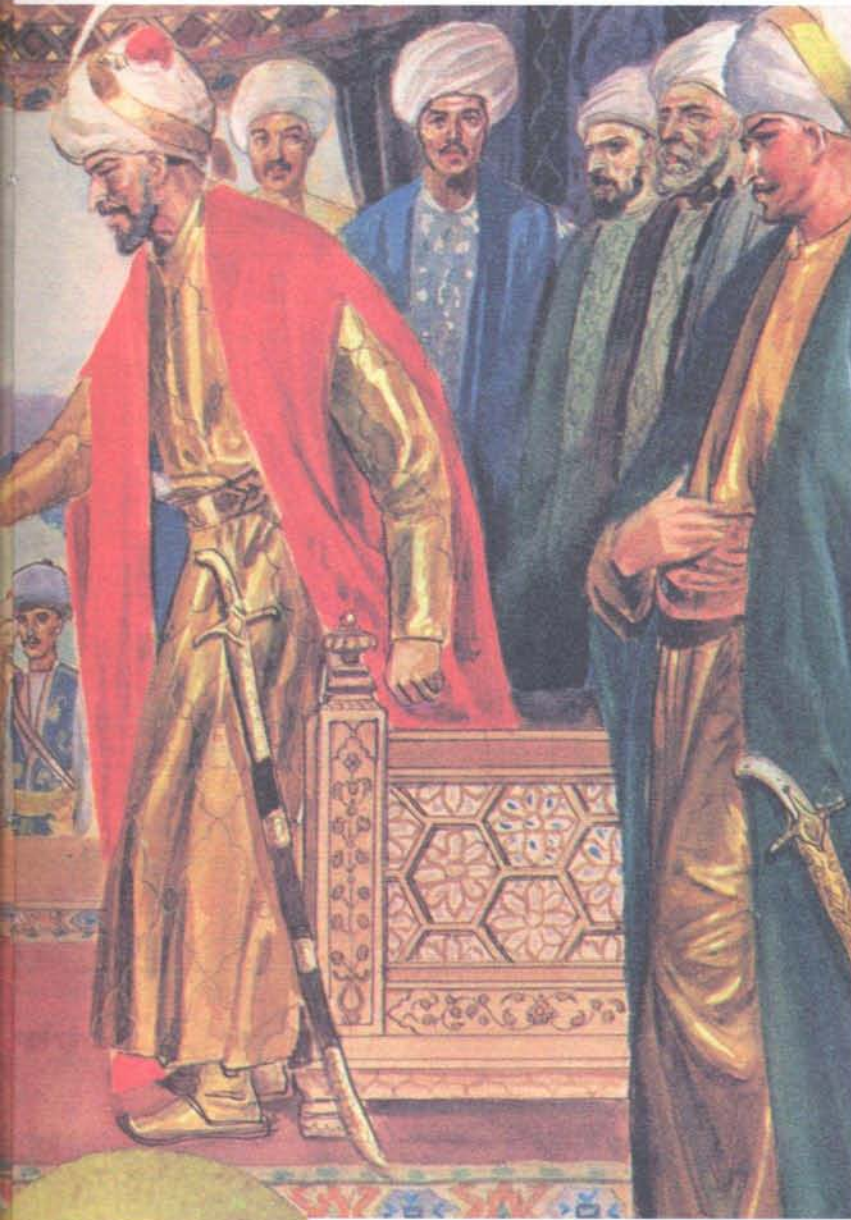
- Arnavutluk'ta İştîp fethedildi.

Bulgar Kralı Şişman'ın Türklerin himayesine sığınmak için kız kardeşi Tamara'yı da yanına alıp I. Murat'a gitmesi. (Tablo : Münif Fehim)

ANADOLU'DAKİ BEYLİKLERİN
OSMANLI TOPRAKLARINA KATILMASI

I. Murat, 1376'da Bursa'ya döndü. Oğlu Bayezid'i (Yıldırım Bayezid) Germiyanoglu Şah Çelebi'nin (Süleyman Şah) kızı Sultan Hatun'la evlendirerek Kütahya, Tavşanlı, Simav ve Eğri-göz'ü gelinin çeyizi olarak topraklarına kattı (1381). Hamidoğullarının elinden Akşehir, Yalvaç, Yenişehir, Seydişehir, Karaağaç gibi kentleri de altın karşılığı elde etti (1382). Babasına karşı ayaklanan Süleyman Paşa'yı destekleyerek, Candaroğullarını egemenliği altına aldı (1383). Bu arada Rumeli'de de Sofya, Niş, Manastır gibi merkezler ele geçirildi ve Kara Timur Paşa, Evrenos Bey ve Çandarlı Halil Hayrettin Paşa, Rumeli'deki ilerlemeyi sürdürdüler. 1385'te, Edirne'de

vekil bıraktığı şehzade Savcı Bey, Bizans imparatorunun oğlu Andronikos ile birleşerek babasına başkaldırıysa da I. Murat'ın kuvvetlerine yenilerek öldürüldü. 1376'da I. Murat'ın kızı Melek Hatun ile evlenmiş bulunan Karamanoğlu Alaettin Bey, Osmanlıların kendi sınırına kadar genişlemesinden kaygılanarak Beyşehir'i işgal edince, I. Murat, Karamanoğlu topraklarına yürüdü. Alaettin Bey yenilerek Konya'ya sığındı. Melek Hatun'un bağış dilemesi üzerine I. Murat, Alaettin Bey'i bağışladı.

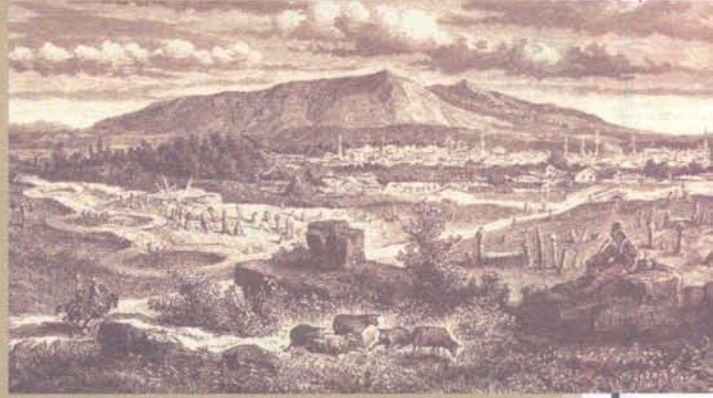
I. MURAT DÖNEMİ OLAYLARI

1382

- Manastır ve Pirlepe, Timurtaş Paşa kuvvetlerince fethedildi.

1385

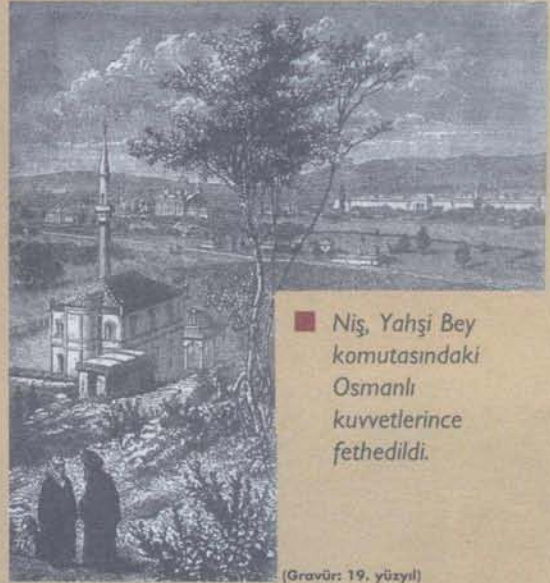
- Uzun süredir kuşatma altında olan Sofya teslim olarak Osmanlı ülkesine katıldı.

Sofya (Gravür: F. Konitz, 1882)

- Arnavutluk'taki Ohri, Çandarlı Halil Paşa ve Evrenos Bey tarafından fethedildi.

1386

- Niş, Yahşi Bey komutasındaki Osmanlı kuvvetlerince fethedildi.

(Gravür: 19. yüzyıl)

- Karaman tahtına oturan Alâeddin Ali Bey'in Osmanlı topraklarına saldırısı üzerine Osmanlı - Karaman savaşı başladı. Konya önlerine kadar gelen I. Murat, Karamanlıların sulh teklifini kabul ederek geri çekildi.

I. MURAT DÖNEMİ OLAYLARI

1387

- Vezir Çandarlı Halil Paşa öldü, yerine oğlu Çandarlı Ali Paşa getirildi.
- Osmanlı hâkimiyetini kabul etmiş bulunan Sırp Kralı Lazar'la Boşnak, Hırvat ve Arnavut prensleri, Türklere karşı birleşerek harekete geçtiler. Akıncı kumandanlarından Şahin Paşa kumandasındaki Türk kuvvetleri Ploşnik'te pusuya düşürüldü.

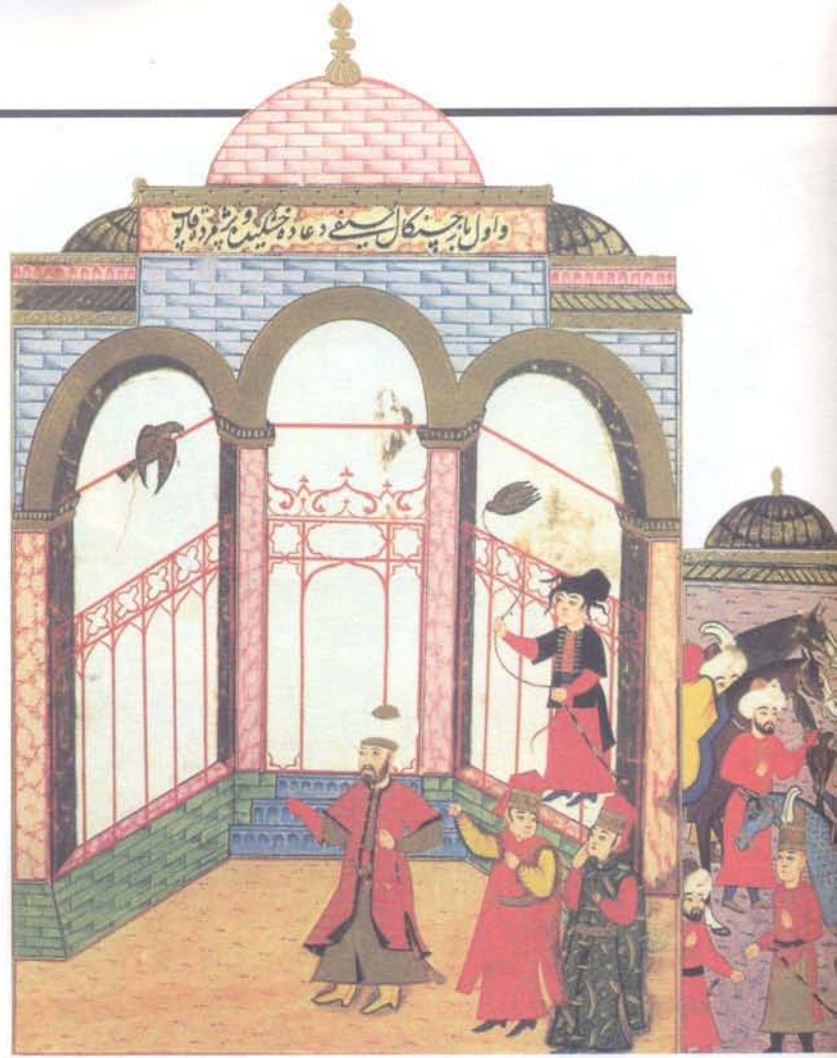

1388

- Balkanlar'daki ittifakı önlemek üzere harekete geçen I. Murat ve Çandarlı Ali Paşa idaresindeki Osmanlı ordusu, Bulgaristan'ın önemli kentlerinden Tırnova'yı zaptetti. Kayıtsız şartsız teslim olan Bulgaristan Kralı Yuwan Şişman affedilerek vergiye bağlandı.

Tırnova'nın 1850'lerde yapılmış bir gravürü.

I. Murat'ın bir av dönüşünde Kaplıca İmareti'ne geldiği zaman elinde bulunan bir doğanın kaçması (Minyatür: Hünernâme)

I. MURAT'IN ÖLÜMÜ

Osmanlıların Anadolu ve Rumeli'de güçlenmeleri ve yerleşmeleri üzerine Sırlar, Arnavutlar, Hırvatlar ve Karmanoğulları arasında bir birlik oluşturuldu (1388). I. Murat, bu birleşik kuvvetlerin Balkanlar'da Osmanlı garnizonlarını basması ve Macarların, Eflâklının, Bulgarların da bu baskınla yüreklenmesi üzerine Rumeli'ye asker, malzeme ve erzak çıkararak, Çandarlı Ali Paşa'yı, Tırnova'yı almak için gönderdi. Ali Paşa'nın kuvvetleri Niğbolu'ya kadar dayanınca Bulgar Kralı Yuwan Şişman teslim oldu. I. Murat, kendisine yardımcı olan Germiyan, Aydın, Saruhan, Menteşe ve Hamitoğlu kuvvetlerinden oluşan ordusuyla Rume-^{li}ye geçti. Çandarlı Ali Paşa, kuvvetleriyle padişaha katıldı. Osmanlı ordusu, Üsküp ile Priştine arasındaki Kosova'da (ya da Karatavuk ovası) Hristiyan birleşik kuvvetleriyle karşılaştı. Osmanlı ordusunun savaş taktiklerini başarıyla uygulaması karşısında Hristiyan kuvvetleri bozuldu ve dağıldı. I. Murat, savaş alanını dolaşırken bir Sırp tarafından (Miloş Obiliç) şehit edildi. Bunun üzerine despot Lazar ve yanındakiler kılıçtan geçirildi. I. Murat'ın cenazesi Bursa'ya getirilerek Çekirge'deki türbesine gömüldü.

I. Murat'ın zırh giydirilmiş bir kurdu ciritle vurması (Minyatür : Hünernâme)

I. MURAT DÖNEMİ OLAYLARI

1389

■ I. Kosova Savaşı

1. Murat'ın Kosova'da öldürülmesi
(Tablo : Mufasssal Osmanlı Tarihi)

Türklerin Balkanlar'da hızla ilerlemeleri karşısında Sırp, Boşnak, Hırvat ve Arnavut prensleri Türklere karşı birleştiler. Türk kuvvetlerinin Ploşnik'te yenilgiye uğratılması, Balkan devletlerini Osmanlılar aleyhine harekete geçirdi. Balkanlar'daki bu gelişme karşısında I. Murat karşı hücumla geçmeye karar verdi. Şumnu, Timova, Silistre ve Niğbolu'nun alınmasından sonra Bulgar Kralı Yuvan Şişman teslim olmuş ve Bulgar Krallığı savaş dışı bırakılmıştı. I. Murat, Anadolu beylerinden de aldığı yardımcı kuvvetlerle Rumeli'ye geçti. Sırp Kralı Lazar'ın kumandasındaki düşman ordusu Sırp, Boşnak, Macar, Eflâk, Arnavut, Leh ve Çeklerden oluşmaktaydı. I. Murat, Kosova'ya vardığında, düşman kuvvetleriyle karşılaştı. Sekiz saatlik bir mücadele sonucu, kesin bir zafer kazanıldı (1389). Yıldırım Bayezid'in bu savaşta gösterdiği ustalık ve çabukluk, zaferin kazanılmasında önemli rol oynadı. I. Murat, savaş alanını gezerken bir Sırp tarafından hançerlenerek şehit edildi. Yakalanan Kral Lazar idam edildi.

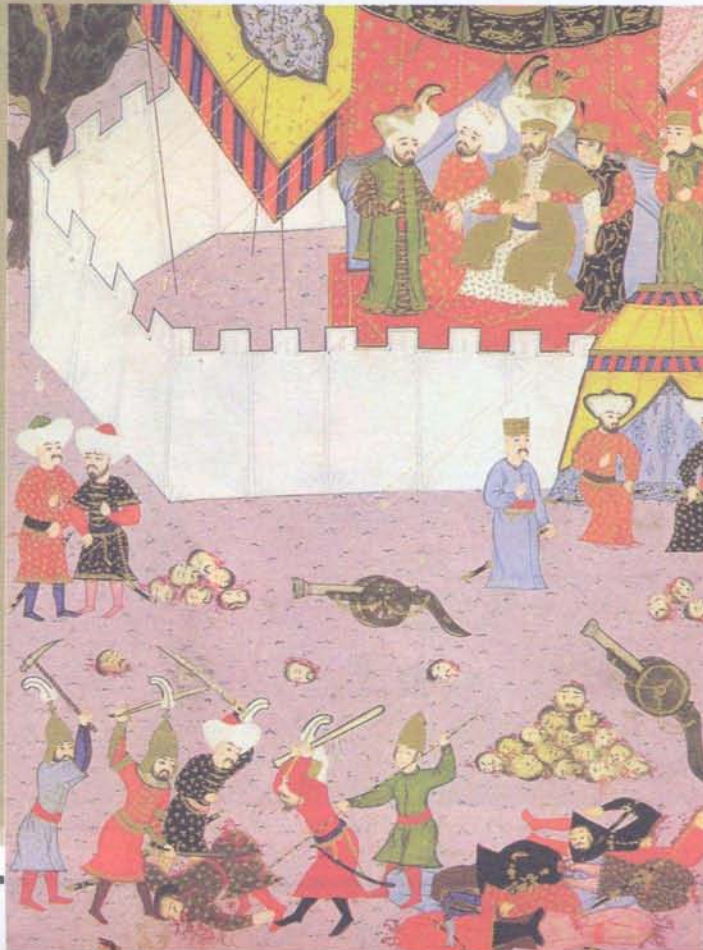
1. Murat'ın Sırp fedaisi
Miloş tarafından
şehit edilmesi
(Minyatür : Hünername)

I. Murat'ın Kosova'daki türbesi

KÜLTÜR VE MEDENİYET

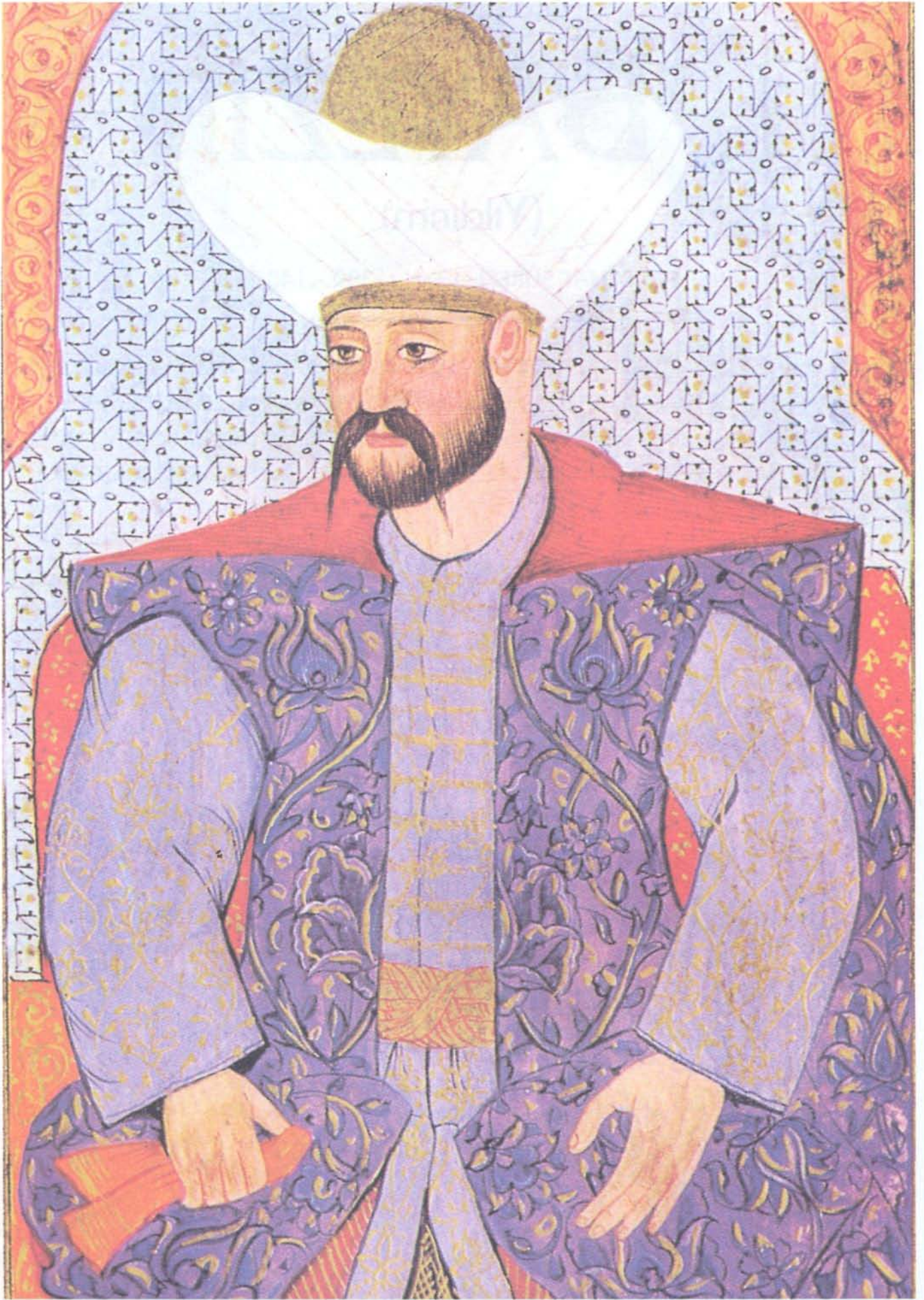
Osmanlı beyliği, I. Murat'ın döneminde, özellikle Rumeli'de büyüyerek yerini sağlamlaştırdı. I. Murat, Bursa'yı cami, medrese, imaret gibi yapılarla bayındır bir kent hâline getirdi. Ticarete, kültüre, sanata önem vererek yasal ve iktisadî ilerlemeyi sağladı. Yine bu dönemde devlet yönetimi kurumsal bir yapı kazanırken, askerlikte de yeni bir örgütlenmeye gidildi. Devşirme sistemi uygulanarak Acemi Ocağı ve Yeniçeri Ocağı kuruldu. Karamanlı Kara Rüstem Paşa'nın önerisiyle bir maliye örgütü oluşturuldu. Pençik akçesi ya da pençik resmi denen bir vergi kondu.

1. Murat tuğralı bir vakfiye
14 Mart 1366
(Topkapı Sarayı Müzesi Arşivi)

(Topkapı Sarayı Müzesi Arşivi)

[illegible]

I. Murat (Minyatür: Kıyafetül'İ-İnsâniyye fi Şemâill'i- Osmâniyye)

I. BAYEZİD

(Yıldırım)

SALTANAT SÜRESİ: 13 yıl (1389 - 1402)

YILDIRIM BAYEZİD, I. KOSOVA ZAFERİ'NİN KAZANILDIĞI, BABASI I. MURAT'IN BİR SIRP FEDAİSİ TARAFINDAN ŞEHİT EDİLDİĞİ GÜN (1389) TAHTA ÇIKTI. 29 YAŞINDA İDİ. KARDEŞİ YAKUP BEY, TAHT KAVGASININ ÖNLENMESİ İÇİN AYNI GÜN ORTADAN KALDIRILDI VE BAYEZİD, RAKİPSİZ OLARAK İDAREYİ ELE ALDI. SAVAŞTA GÖSTERDİĞİ BAŞARILARDAN ÖTÜRÜ KENDİSİNE YILDIRIM UNVANI VERİLDİ.

Yıldırım Bayezid

L Murat (Hüdavendigâr) ile Gülçiçek Hatun'un büyük oğludur. I. Bayezid, şehzadeliğinde Germiyanoglu Süleyman Şah'ın kızı Devlet Hatun ile evlendi (1381). Kardeşi Savcı Bey'in ayaklanmasını bastırdı (1385). Babası I. Murat'ın, Haçlı ordusuna karşı Kosova Meydan Savaşı'nda (1389), Rumeli askerlerini yöneterek Haçlı ordusunun bozguna uğratılmasında önemli rol oynadı. Savaştan sonra I. Murat bir Sırp tarafından şehit edilince, babasının vasiyeti uyarınca ordu komutanları tarafından tahta çıkarıldı. Bu arada kardeşi Yakup da boğduruldu.

Kosova Savaşı'nı fırsat bilen ve I. Murat'ın öldürüldüğünü öğrenen Anadolu beyleri, Karamanoğullarının önderliğinde, Yıldırım Bayezid'e karşı ayaklanma hazırlıklarına giriştiler. Karamanoğlu Ali Bey, Beyşe-

I. BAYEZİD	
Doğum tarihi	: 1360
Doğum yeri	: Edirne
Babası	: I. Murat
Annesi	: Gülçiçek Hatun (Rum)
Tahta çıktığı tarih	: Haziran 1389
Tahta çıktığında yaşı	: 29
Saltanatının sonu	: 28 Temmuz 1402
Tahttan ayrılma sebebi	: Tutsaklık
Saltanat süresi	: 13 yıl 1 ay
Ölüm tarihi	: 9 Mart 1403
Ölüm sebebi	: İntihar
Öldüğü yer	: Akşehir
Gömülü olduğu yer	: Bursa, Yıldırım Bayezid Camii yanındaki türbesinde.

YILDIRIM BAYEZİD (1360 - 1403) (Tablo: Topkapı Sarayı Müzesi)

I. BAYEZİD DÖNEMİ OLAYLARI

1389

- Şehzade Yıldırım Bayezid (I. Bayezid), devlet erkânı tarafından savaş meydanında Osmanlı hükümdarı ilân edildi.

Yıldırım Bayezid'in Kosova'da Cülusu
(Minyatür : Hünernâme)

- Yıldırım Bayezid'in ağabeyi Şehzade Yakup, bir saltanat kaygısını önlemek amacıyla Kosova'da idam edildi.
- Yıldırım Bayezid'in en küçük oğlu Çelebi Sultan Mehmet (I. Mehmet) doğdu.
- Sırbistan, Osmanlı Devletine bağlandı: Kosova zaferinden sonra Sırp Kralı Lazar'ın oğlu Etiyen (Stefan), Yıldırım Bayezid tarafından Sırbistan tahtına oturtuldu ve dostluk anlaşması imzalandı. Kral Etiyen, kız kardeşini padişaha eş olarak takdim etti.
- Bulgaristan ve Bosna toprakları fethedildi.

hir'i aldıktan sonra Eskişehir'e kadar ilerledi; Kadı Burhaneddin de Kırşehir'i ele geçirdi. Yıldırım Bayezid bunun üzerine, öncelikle Rumeli'yi güvenlik altına almak için Sırp larla anlaştı; Sırp Prensi Lazar'ın kızı Despina'yla evlendi; sürekli bir ordunun da Macar sınırında kalmasını sağladı. Sırp lar, yapılan anlaşmaya genellikle bağlı kaldılar; ama Priştine ve Üsküp dolaylarında Vuk Brankoviç, topraklarını genişletmeye kalkışınca, Paşa Yiğit komutasındaki Osmanlı ordusu Üsküp'ü aldı.

Yıldırım Bayezid Rumeli'de güvenliği sağladıktan sonra, 1390'da Anadolu beyliklerine yöneldi. Aydınoğlu, Saruhanolu, Menteşeoğlu, Germiyanolu, Hamidoğlu beyliklerine bağlı toprakları (bu arada Alaşehir ile Beyşehir'i) Osmanlı Devleti sınırları içine kattı; Karamanoğlu beyliğine karşı sefer hazırlığına girerek Konya'yı kuşattı. Ama Candaroğlu Süleyman Bey'in Kadı Burhaneddin'le birleşip Karamanoğlu beyliğine yardım etmeye kalkışması üzerine, Karamanoğullarıyla anlaşma yaparak, Çarşamba ırmağının batısında kalan toprakları aldı.

OSMANLI - KARAMAN SAVAŞI

Karamanoğulları, kendilerini Selçukluların mirasçısı olarak görmekteydiler. Bu nedenle Osmanlıların Anadolu'da genişlemeleri, Karamanoğullarının siyasetine uygun değildi. İki taraf arasındaki rekabete rağmen I. Murat, kızı Nefise Sultan'ı Karamanoğlu beyi Alâeddin Ali Bey ile evlendirdi. I. Murat'ın amacı, kurulacak bu akrabalık sayesinde Rumeli'de fetihlere devam ederken, Karamanoğulları'ndan bir saldırı gelmesini önlemektir. Ancak, bu akrabalık da, Karamanoğullarının Osmanlılara karşı olan düşmanlığını önleyemedi.

I. Murat'ın Rumeli'de meşgul olmasından yararlanan Alâeddin Ali Bey, 1386'da Osmanlı topraklarına saldırarak, bazı yerleri işgal etti. Bu durum üzerine I. Murat, Karamanoğulları üzerine sefere çıktı. Konya civarında yapılan savaşı Osmanlılar kazandı. Savaş kaybeden Alâeddin Ali Bey, af dileyince bağışlandı ve beyliğinin devamına izin verildi.

Yıldırım Bayezid

CANDAROĞULLARI BEYLİĞİ OSMANLI EGEMENLİĞİNDE

1391'de Candaroğullarına ve Kadı Burhaneddin'e karşı yeniden harekete geçen I. Bayezid, çeşitli tarihlerde yapılan çatışmalardan sonra, önce Candaroğlu beyliğini, sonra da Taceddinoğulları, Taşanoğulları ve Bafra beyliği topraklarını Osmanlı egemenliğine aldı.

Kosova Meydan Savaşı'nda kazanılan zaferden sonra, Osmanlı Devleti'nin Bizans üstündeki denetimi giderek artmış, hattâ Osmanlıların onayıyla tahta çıkan Bizans İmparatoru Manuel, Yıldırım Bayezid'in yaptığı seferlere katılmaya başlamıştı. Ama, Anadolu beyliklerine karşı girişilen hareket sırasında Rumeli'de Eflak voyvodası Mirçe'nin Tuna'yı geçip çevreyi yakıp yıktığını haber alan Yıldırım Bayezid, Rumeli'ye geçti; voyvoda tutsak alındı ve ağır bir fidye karşılığında yeniden topraklarına gönderildi. Ne var ki, I. Bayezid, Anadolu'ya döner dönmez, Venedikliler ile Macarlar anlaşarak Osmanlı Devleti'ne savaş açtılar (1393); bunlara Bulgar çarının da katılma olasılığı belirince, Şehzade Süleyman Çelebi, Bulgar Krallığının son parçasını da ortadan kaldırmakla görevlendirildi ve uzun bir kuşatmadan sonra, Bulgarların başkenti Tırnova'yı aldı. Sonraki yıllarda Rumeli'ye tam anlamıyla egemen olmaya çalışan I. Bayezid'in orduları Selânik, Tesalya ve Güney Arnavutluk'u ele geçirdiler. 1394'te İstanbul kuşatıldı. 1395'te Macaristan'a bir sefer düzenlendi, aynı yıl, yenilgiye uğratan Eflak beyi Mircea'nın yerine Vlad geçirildi; Niğbolu alındı ve Bulgar çarı öldürüldü.

Yıldırım Bayezid yönetimindeki Osmanlı Devleti'nin hızla genişlediğini ve güçlendiğini gören Avrupalılar, özellikle Macarlar ile Venedikliler, 1394 yılında anlaşarak Osmanlılara karşı bir Haçlı seferi düzenlemeye giriştiler. Macar Kralı Sigismund komutasındaki bir Haçlı ordusu, Yıldırım Bayezid'in İstanbul'u almaya çalıştığı 1396 yılında, Niğbolu'yu kuşattı. Ertesi yıl, Argos ve Atina ele geçirildi.

I. BAYEZİD DÖNEMİ OLAYLARI

1390

- Yıldırım Bayezid'in ilk Anadolu seferi: Osmanlılara karşı ittifak kuran Saruhan, Aydın, Germiyan, Menteşe, Hamit ve Teke beylikleri, Osmanlı hâkimiyeti alındı.

I. Bayezid

Batı Anadolu'daki Beyliklerin Ortadan Kaldırılması:

I. Murat'ın Kosova'da şehit olduğu haberi Anadolu'ya gelince, Anadolu beylikleri bu durumdan yararlanmak istediler. Karaman, Aydın, Saruhan, Menteşe ve Hamitoğulları beylikleri Osmanlı topraklarına saldırdılar. Yıldırım Bayezid, bu sırada Rumeli'de bulunuyordu. Rumeli'deki sınırları güven altına alan Yıldırım Bayezid, Anadolu'ya geçti. Candaroğulları, Osmanlılara sadık kalarak, Yıldırım Bayezid'in yanında yer aldı. Yıldırım Bayezid, önce Germiyanogulları üzerine yürüdü. II. Yakup Bey, ele geçirilerek hapsedildi ve beyliğine son verildi. Aydınoglu İsa Bey, karşı koyamayıp teslim oldu. Bunu takiben Menteşeoğulları ve Saruhanogulları beyliğine son verildi. Aynı yıl içinde, Bizans'ın Anadolu'daki son şehri olan Alaşehir de Osmanlı topraklarına katıldı.

- Anadolu'da tek Bizans kenti olarak kalan Alaşehir fethedildi
- Yıldırım Bayezid, Sırp Prensesi Olivera ile evlendi.
- Çanakkale'deki Gelibolu kalesi yeniden yapılmaya ve çevreye askerî tesisler kurulmaya başlandı.

Gelibolu'yu gösteren bir gravür (Brager)

I. BAYEZİD DÖNEMİ OLAYLARI

1391

- İstanbul, Osmanlılar tarafından ilk kez kuşatıldı: Bizansa gözdağı vermek için yapılan ve yedi ay süren kuşatma sonunda Bizanslılardan bazı imtiyazlar elde edildi.

Yıldırım Bayezid ile Karaman seferine katılan İmparator Manuel dönüştü, izin almadan İstanbul'a gitmişti. İmparatorun davranışlarından şüphelenen Yıldırım Bayezid, Edirne'de iken, Manuel'in, Macar Kralı Sigismund'a gönderdiği mektubu ele geçirdi. Bu durum üzerine Yıldırım Bayezid, İstanbul'un kuşatılmasına karar verdi. 1391 yılında İstanbul, karadan ve denizden kuşatıldı.

İstanbul'u Bizans döneminde gösteren bir minyatür

- Mora yarımadası ve Macaristan çevrelerine çeşitli akınlar yapıldı.
- Karaman seferi: Karamanoğullarının başkenti Konya kuşatıldı. Aynı zamanda Yıldırım Bayezid'in eniştesi olan Karamanoğlu beyi Alâeddin Ali Bey'in barış isteği üzerine anlaşma imzalandı.
- Bizans İmparatoru V. Yüanis'in ölümü üzerine, Yıldırım Bayezid'in elinde rehine olarak bulunan oğlu II. Manuel Paleologos, Bursa'dan İstanbul'a kaçarak Bizans tahtına oturdu.

1392

- Kastamonu Beyliği fethedildi.
- Merkezi Sinop olan Candaroğulları Beyliği, Osmanlı hâkimiyeti altına girdi.

Niğbolu Savaşı

NİĞBOLU SAVAŞI VE SAVAŞA YOL AÇAN SEBEPLER

- Yıldırım Bayezid'in, Macar Kralı Sigismund'u yenilgiye uğrattıktan sonra, Bulgar Krallığı'nı ortadan kaldırması ve sınırlarını Tuna nehrine kadar genişletmesi,
- 1391 yılından itibaren İstanbul'un kuşatma altına alınmış olması ve Bizans'ın Avrupa'dan yardım isteği,
- Yıldırım Bayezid'in, Bosna ve Arnavutluk'a yaptığı akınlar sonunda, buralara yerleşmeye çalışması.

Bütün bu nedenler sonucu, 1394 yılında Papa IX. Bonifas, Türklere karşı yeni bir Haçlı seferi düzenlenmesi için harekete geçti. Papa'nın bu konuda başvurduğu tüm Avrupa ülkeleri, olumlu cevap verdiler. Macar Kralı Sigismund'un idaresinde büyük bir ordu toplandı.

Yıldırım Bayezid, Avrupa'da bir Haçlı seferinin düzenlendiğini ve bu kuvvetlerin yola çıktığını duyunca, İstanbul kuşatmasını kaldırarak Edirne'ye geldi. Aynı hızla Tınova'ya gelen Yıldırım Bayezid, burada son hazırlıklarını tamamlayarak Niğbolu'ya ulaştı. Niğbolu, daha önceden Haçlılar tarafından nehir ve karadan kuşatılmış bulunuyordu. Niğbolu kalesi komutanı Doğan Bey, az bir kuvvetle kaleyi savunmaktaydı. Kendilerine son

derece güvenen Haçlılar, Yıldırım Bayezid'i, hiç beklemedikleri bir anda karşılarında görünce ne yapacaklarını şaşırdılar. Çünkü, Haçlı kuvvetleri, Niğbolu'yu kuşatmış durumda ve dağınık hâldeydiler. Düşmanın bu durumundan yararlanmayı düşünmeyen Yıldırım Bayezid onlarla mertçe bir meydan savaşı yapmak için toplanmalarına fırsat tanıdı.

Fransız şövalyelerinin saldırısıyla başlayan savaş, Türk ordusunun kesin zaferiyle sonuçlandı. Macar Kralı Sigismund, Tuna nehrindeki bir Venedik gemisine binerek kaçabildi. Avrupa'nın birçok ünlü şövalyesi tutsak edildi (25 Eylül 1396). Bu zaferden sonra, Haçlılar tarafından işgal edilmiş olan kaleler geri alındı. Macaristan içlerine kadar akınlar yapıldı.

Yıldırım Bayezid, esir alınan şövalyeleri, önce Gelibolu'ya, sonra Bursa'ya gönderdi. Daha sonra bu şövalyeler, kurtuluş parası (fidye) karşılığında serbest bırakıldılar. Savaş sırasında elde edilen ganimetle ülkenin birçok yerinde hayır kurumları yaptırıldı. Bursa'daki Ulucami, bunlardan biridir.

I. Bayezid

I. BAYEZİD DÖNEMİ OLAYLARI

1392

- Antalya alınarak Hamitoğulları Beyliği'ne son verildi.
- Bulgaristan topraklarına hücum eden Macarlar, Niğbolu ve çevresini ele geçirdi. Yıldırım Bayezid'in buraya büyük bir kuvvet göndermesi üzerine Sigismund yönetimindeki Macarlar her şeyi bırakarak kaçtı.
- Yıldırım Bayezid komutasındaki Osmanlı ordusu ile Sivas yöresini elinde tutan Kadı Burhanettin komutasındaki ordu arasında Çorum yakınlarında yapılan savaşta Osmanlı ordusu yenildi. Yıldırım Bayezid'in oğlu Ertuğrul çatışmada öldü.
- Arnavutluk'taki İşkodra kenti işgal edildi.

1393

- Şehzade Çelebi Mehmet komutasındaki Osmanlı kuvvetleri Amasya'yı işgal etti.
- Türklerin egemenliği altındaki Bulgar krallığının başkenti olan Tırnova kalesi ele geçirildi. Böylece siyasi anlamda devam eden Bulgar krallığı tümüyle kaldırılarak Bulgaristan'ın tamamı ele geçirildi.

Tırnova Kalesi

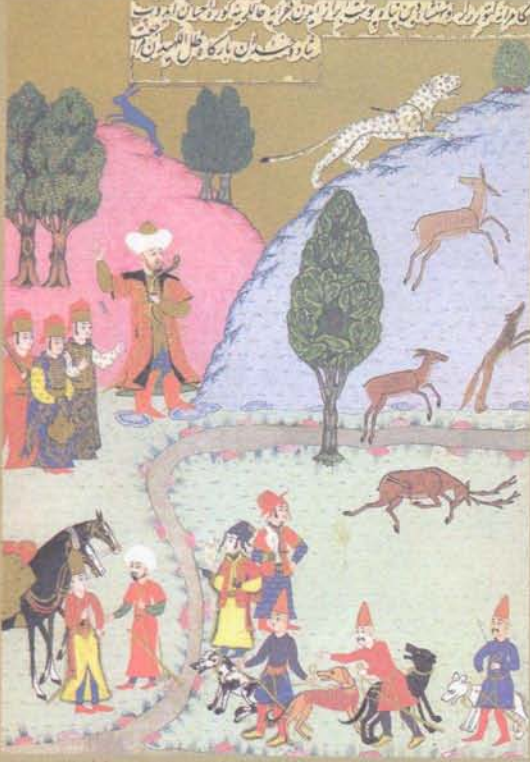
1394

- İstanbul kuşatması sırasında Bizanslılara yardım eden Avrupa ülkeleri gemilerinin Selânik'te demirlemesi üzerine Yıldırım Bayezid, Selânik'i kuşattı. Kuşatma sonunda Selânik ele geçirildi.

I. BAYEZİD DÖNEMİ OLAYLARI

1394

- Selânik'ten sonra Kuzey Yunanistan'daki Yenişehir (Larisa) ve çevresi ele geçirildi.

Yıldırım Bayezid'in Yenişehir'de avlanması
(Minyatür: Hünernâme)

- İşkodra'nın güney bölgelerine hücum eden Osmanlı kuvvetleri, Arnavutluk'taki birçok bölgeyi ele geçirdi.

1395

- Yıldırım Bayezid, uzun süre abluka altında tuttuğu İstanbul'u ikinci kez kuşattı. Kış mevsiminin yaklaşması üzerine kuşatmaya son verildi.
- Yıldırım Bayezid, Mısır'daki Abbâsî halifesine elçiler göndererek kendisine "sultan" unvanının verilmesini istedi.

MALATYA, ELBİSTAN, DİVRİĞİ VE BESNİ, OSMANLI EGEMENLİĞİNDE

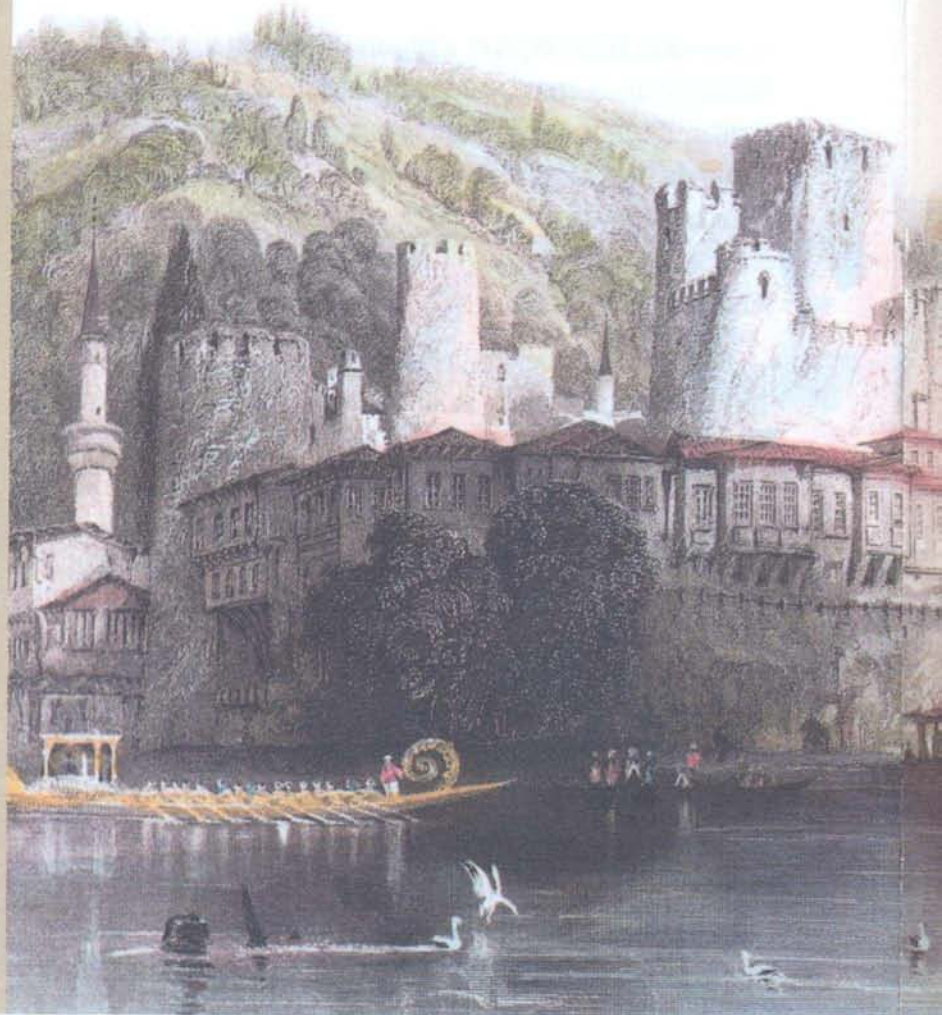
Yeniden Anadolu'ya dönen Yıldırım Bayezid, Osmanlı Devleti'ni sürekli rahatsız eden Karamanoğulları beyini öldürttü; beyliğin topraklarını, Kadı Burhaneddin yönetimi-
mindeki bölgeyi, Malatya, Elbistan, Divriği ve Besni'yi Osmanlı Devleti sınırları içine aldı.

Yıldırım Bayezid, Anadolu beylikleriyle uğraşırken, Timur 1399 yılında Anadolu kapılarına dayandı ve Yıldırım Bayezid ile Timur'un orduları 28 Temmuz 1402'de Ankara yakınlarındaki Çubuk ovasında karşı karşıya geldiler.

ANKARA SAVAŞI VE SEBEPLERİ

1370 yılında Belh şehrinde hükümdar ilân edilen Timur, kısa zamanda İran, Kafkasya, Irak ve Azerbaycan'ı alarak, Osmanlı Devleti'nin sınırlarına iyice yaklaşmıştı.

Yıldırım Bayezid'in, Anadolu Türk birliğini kurmak amacıyla beylikleri ortadan kaldırması, Kadı Burhaneddin Devleti topraklarıyla Malatya'yı alması, Osmanlılar ile Timur Devleti'ni komşu hâle getirmişti. Çin üzerine sefere

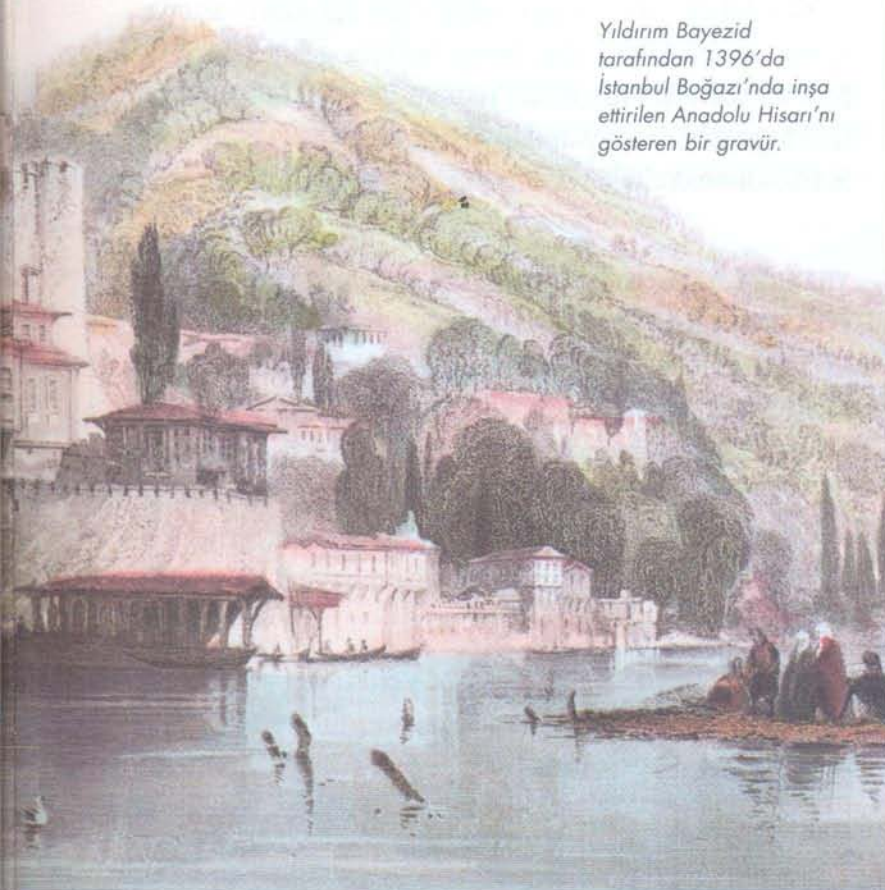

çıkmayı düşünen Timur, geride Osmanlılar ve Memlûkler gibi güçlü devletler bırakmak istemiyordu.

Timur, 1393-1394 yıllarında, Anadolu'nun doğusunda ve Irak'ta faaliyette bulunduğu sırada, Anadolu beylikleriyle temas kurarak, onları itaate çağırış ve çoğundan olumlu cevap almıştı. 1399 yılında Osmanlıların, Malatya ve Elbistan'ı almaları Memlûkler ile aralarının açılmasına sebep olmuştu. Bu durumu yakından izleyen Timur, her iki düşmanını ortadan kaldırmak için zamanın geldiğine karar verdi. 1400 yılında Azerbaycan'da kışlayan Timur'un yanına gelen Anadolu beyleri, bağlılıklarını bildirip, Anadolu'ya sefer için Timur'u kışkırtmaya başladılar. Bu arada Timur'un önünden kaçan Karakoyunlu hükümdarı Kara Yusuf ile Celâyirli hükümdarı Ahmet Celâyir de, Yıldırım Bayezid'e sığınmışlardı. Timur, bu iki hükümdarın kendisine teslim edilmesini istedi. Yıldırım Bayezid, bunu kabul etmedi. Bu olay, Yıldırım Bayezid ile savaşımak amacıyla olan Timur için yeterli bir sebep oldu. İki hükümdar arasında sert mektuplar yazıldı.

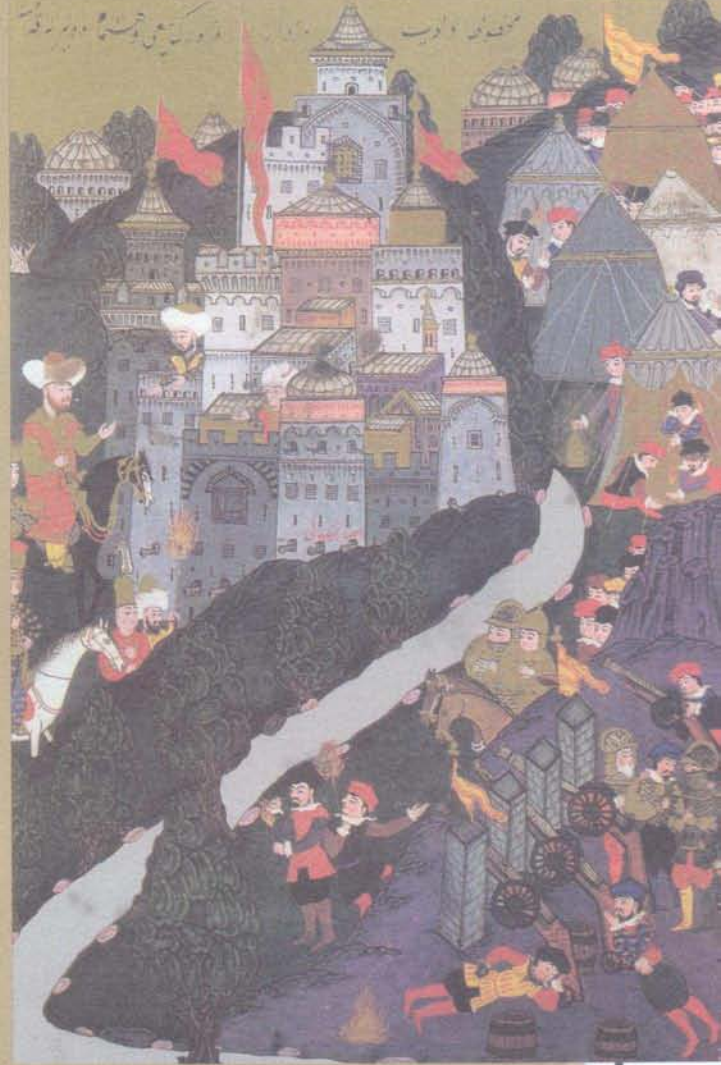
Yıldırım Bayezid tarafından 1396'da İstanbul Boğazı'nda inşa ettirilen Anadolu Hisari'nin gösteren bir gravür.

I. BAYEZİD DÖNEMİ OLAYLARI

1396

- Niğbolu Zaferi: Niğbolu'da Haçlılarla karşılaşan Yıldırım Bayezid komutasındaki Osmanlı ordusu, Haçlı ordusunu mağlûp etti.

Niğbolu Savaşı
(Minyatür: Hunername)

- Niğbolu Zaferi üzerine Mısır'daki Abbâsî Halifesi I. Mutevekkil tarafından Yıldırım Bayezid'e "Sultan-ı İklim-i Rum" unvanı verildi.
- Arnavutluk topraklarına yapılan yeni akınlarda İşkodra çevresi, Kesriye, Draç ve Berat gibi kentler ele geçirildi.
- Karadeniz Boğazı girişindeki Şile ele geçirildi.
- Boğaziçi'nde Göksu deresi ağzında Anadolu Hisari'nin yapımına başlandı.
- İstanbul üçüncü kez kuşatıldı.

I. BAYEZİD DÖNEMİ OLAYLARI

1397

- Yunanistan üzerine yapılan sefer sonunda Atina ve çevresi ele geçirildi.
- Yunanistan topraklarında ilerleyen Osmanlı kuvvetleri, Mora üzerine yaptığı akınlardan üçüncüsünde Argos kalesini ele geçirdi.
- Karaman hükümdarı Alâeddin Ali Bey'in yeniden Osmanlı topraklarına saldırması üzerine savaş açan Yıldırım Bayezid, bu savaşı kazandı ve Alâeddin Ali Bey'i idam ettirerek Karamanoğulları topraklarını ele geçirdi.

1398

- Karadeniz bölgesindeki Samsun, Ordu, Giresun, Çarşamba, Merzifon ve Havza'daki küçük Türk beylikleri ve ellerindeki topraklar Osmanlı yönetimine girdi.
- Sivas ve çevresini egemenliğinde bulunduran Kadı Burhanettin Ahmet, Karayülük diye tanınan Akkoyunlu hükümdarı Kara Osman Bey'le yaptığı savaşta öldürüldü. Yardım isteyen Sivaslıların çağrısı üzerine Akkoyunlu hükümdarını mağlûp eden Osmanlılar, tüm Sivas çevresini ele geçirdi.

1399

- Memlûklere ait olan Malatya, Kâhta, Divriği ve Dulkadiroğulları egemenliğindeki Elbistan, Osmanlı kuvvetlerince ele geçirildi. Böylece Osmanlı toprakları, Fırat boylarına kadar yayılmış oldu.
- Bizans İmparatoru II. Manuel Paleologos, Türklere karşı yeni bir Haçlı seferi hazırlamak amacıyla İtalya, Fransa ve İngiltere'ye gitti.
- Irak ve Azerbaycan'ı işgal ederek Osmanlı Devleti'yle komşu olan Timur ile Yıldırım Bayezid arasında, Timur'dan kaçarak Osmanlılara sığınan hükümdarlar nedeniyle ortaya çıkan anlaşmazlık giderek düşmanlığa dönüştü.

TİMUR'UN İSTEKLERİ

Timur 1400 yılında Anadolu'ya girdi ve Sivas'ı aldı. Timur'un Sivas'a geldiğini öğrenen Yıldırım Bayezid, hazırlıksız olduğundan karşılık veremedi. Kayseri'ye gelerek durumu inceledi ve savaşı kendi topraklarında kabul etmeyi uygun gördü. Yıldırım Bayezid bu seferi sırasında Sivas'a karşılık, Timur'un elinde bulunan Erzincan ve Kemah'ı aldı. Erzincan valisi Mutaharten'i rehin alarak Bursa'ya götürdü. Böylece iki Türk hükümdarının arası iyice açıldı.

Başta, Sadrazam Çandarlızade Ali Paşa olmak üzere, devlet adamlarının çoğu savaşa karşıydılar. Bunlar, Yıldırım Bayezid'i, anlaşma ortamı yaratacak bir mektup göndermeye ikna ettiler. Ancak, Timur'un anlaşmaya niyeti yoktu. Son olarak Yıldırım Bayezid'den şu isteklerde bulundu:

- 1- Kemah Kalesi'nin Mutaharten'e verilmesi,
- 2- Şehzadelerden birinin kendi yanına gönderilmesi,
- 3- Bağlılık işareti olarak kendisine gönderilecek olan külâh ile kemerin kabul edilmesi,
- 4- Anadolu beylerinden alınan yerlerin eski sahiplerine verilmesi,
- 5- Kara Yusuf'un ve Ahmet Celâyir'in teslim edilmesi,
- 6- Timur adına hutbe okutulması ve para bastırılması.

Görüldüğü gibi, savaşa sebep olan olayların başında, Timur'un anlaşma kabul etmez tutumu gelmektedir. Timur'un çocukları arasında, Yıldırım Bayezid'in hayranları olduğu gibi, Hristiyan dünyası ile sürekli savaşan böyle bir hükümdarla savaşılmasını istemeyenler de vardı.

YILDIRIM BAYEZİD İLE TİMUR'UN ANKARA ÇUBUK OVASINDA KARŞILAŞMASI

1402 yılında Timur, Anadolu'ya girince, Yıldırım Bayezid harekete geçti. Osmanlı orduları Ankara önlerine geldiğinde, Timur da Sivas'a yürüdü. Yıldırım Bayezid, Timur'un Sivas'ta olduğunu öğrenince, savaşı Akdağmadeni yöresinde yapmak istedi. Burada, genellikle ağır süvariye sahip olan Timur'un başarılı olma şansı azdı.

Timur, Sivas ve Tokat yöresinde savaşmanın tehlikeli olduğunu görünce, Kayseri'ye geldi.

Rahatça savaş yapabilecek meydan bulması gerekiyordu. Orta Anadolu'da ilerleyerek, Ankara'ya geldi ve şehri kuşattı.

Ankara Savaşı'nda esir alınan Yıldırım Bayezid, Timur'un önünde.
(Gravür : Russo-Turkish War, Londra, 1878)

Yıldırım Bayezid, Timur'u zor bir durumda yakaladı. Şahzadeler ve kumandanlar, hemen hücumla geçilmesini istedilerse de, Yıldırım Bayezid, mertçe savaşmak istedi ve Timur'un bu güç durumundan yararlanmak istemedi.

TİMUR'UN YILDIRIM BAYEZİD'İ ESİR ALMASI

İki ordu, Ankara'nın Çubuk ovasında karşılaştı. Savaşın ilk anlarında Osmanlı kuvvetleri duruma hâkimdiler. Timur, zor anlar geçirmeye başlamıştı. Ancak savaşın ilerleyen saatlerinde, Karatatarlar ile Anadolu tımarlı sipahilerinin ihanet etmesi sonucu, Osmanlı ordusu çözülmeye başladı. Yıldırım Bayezid, geri çekilme önerisini kabul etmedi. Çandarlızade Ali Paşa, Şehzade Süleyman Çelebi ile birlikte savaş meydanını terk ederek Bursa'ya geldi. Mehmet Çelebi de, kuvvetleriyle savaştan çekildi.

Çataltepe'ye çekilen Yıldırım Bayezid, yanındaki az bir kuvvetle mücadele ediyordu. Karanlık bastığında, ismine yakışır bir sürat ve cesaretle etrafındaki kuşatmayı yar-

I. BAYEZİD DÖNEMİ OLAYLARI

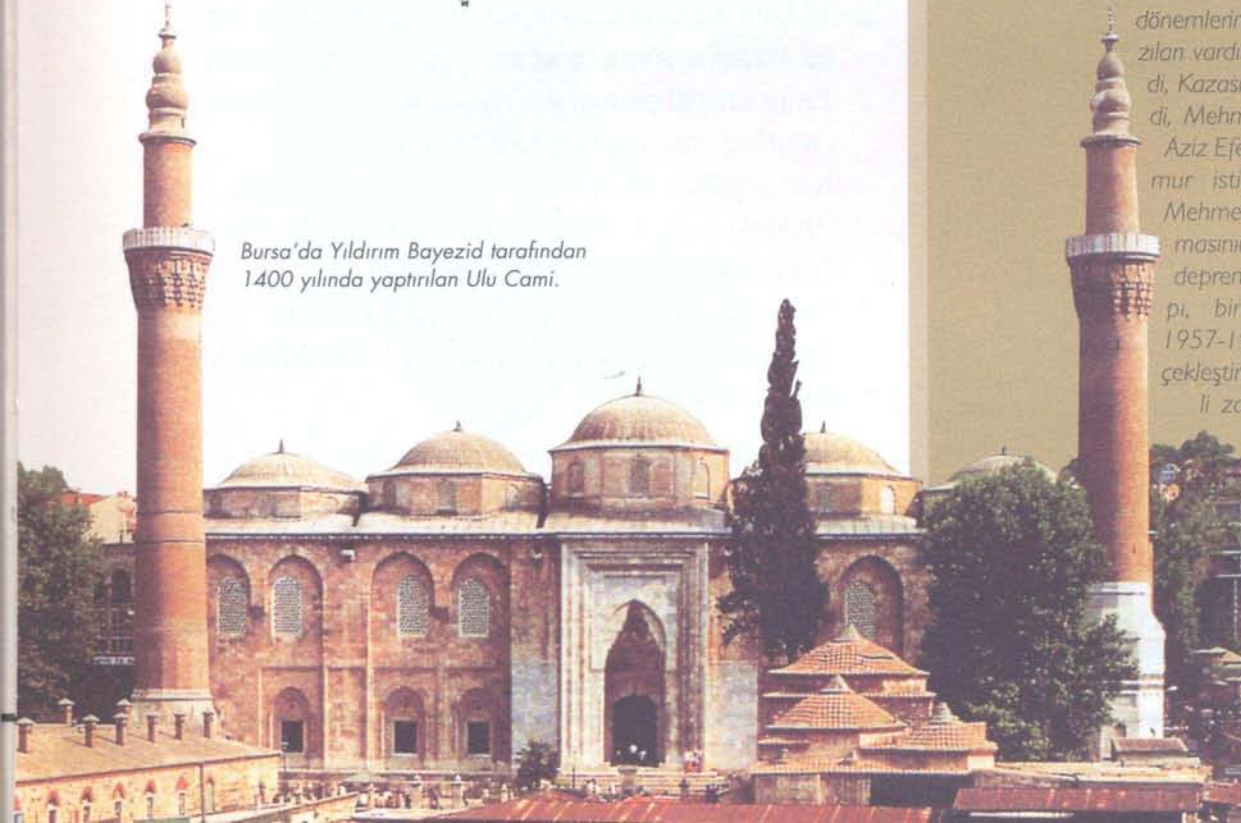
1400

■ Bursa'da Yıldırım Bayezid tarafından yaptırılan Ulu Cami inşaatı bitti.

Bursa Ulu Cami :

Bursa'nın en büyük camisi, erken Osmanlı mimarlığının ya da Bursa üslubunun en önemli örneğidir. 1396-1400 yılları arasında Bayezid tarafından yaptırıldı. Tümüyle kesme taştan, kalın duvarlı yapı, dıştan 69x55 m boyutları, 3180 m² iç alanıyla, Anadolu Türk mimarlığının en büyük camilerindendir. Çok ayaklı ulu camilerin en gelişmiş örneğini oluşturan yapının ana mekânı, on iki kalın ayakla yirmi bölüme ayrılmış, her bir bölüm kubbeyle örtülmüştür. Kubbelere geçiş, küresel bingilerle sağlanmıştır. Orta eksenindeki ikinci kubbenin üstünde bir aydınlık feneri, altında da büyük bir şadırvan vardır. Bu düzenleme, ilk İslâm camileriyle Anadolu Selçuklu camilerinin belirgin özelliklerindendir. Son cemaat yeni bulunmayan camiye, kuzey cephesindeki görkemli bir taş kapıdan ve yan cepheledeki iki kapıdan girilir. Kuzey cephesinin köşelerine mermer kaideli, tuğla gövdeli minareler yerleştirilmiştir. Minarelerin ahşap ve kurşun kaplı külâhları, 1889'daki yangından sonra taştan, barok üslûpta yenilenmiştir. Sekiz sıra mukarnaslı, köşeleri kum saatli mihrap, 1855 depreminden sonra, Mehmet Usta tarafından abartmalı bir biçimde onarılmıştır. Selçuklu üslûbundan Osmanlı üslûbuna geçiş örnekleşen başyapıtlardan biri olarak nitelenen, künde-kârı tekniğindeki ahşap minber, Antepli Hacı Mehmet bin Abdülaziz el-Dukkî'nin ürünüdür. 1549 tarihli müezzen mahfilinin karşısındaki tek parça mermerden oyulmuş rokoko üslûptaki vaiz kürsüsü, 1816'da yapılmıştır. Caminin duvar ve ayaklarında Türk hat sanatının güzel örnekleri bulunmaktadır. Bunlar arasında dönemlerinin ünlü hattatlarının yazılan vardır (Yesari Mehmet Efendi, Kazasker Mustafa İzzet Efendi, Mehmet Şefik Bey, Mehmet Aziz Efendi vd.) Anadolu'nun Timur istilası ve Karamanoğlu Mehmet Bey'in Bursa kuşatmasının yanı sıra yangın ve depremlerden zarar gören yapı, birkaç kez onarılmıştır. 1957-1960 yılları arasında gerçekleştirilen son onarımda, çeşitli zamanlarda yapılan sıvalar temizlenmiş, taş-kapı, minarelerin kürsüleri ve pencereler yenilenmiştir.

Bursa'da Yıldırım Bayezid tarafından 1400 yılında yaptırılan Ulu Cami.

I. BAYEZİD DÖNEMİ OLAYLARI

1400

- Dördüncü İstanbul kuşatması: Bizans imparatorunun Avrupa ülkelerini yeni bir Haçlı seferi için örgütlemeye çalışması üzerine Yıldırım Bayezid, İstanbul'u dördüncü kez işgal etti. Timur'un Anadolu'ya girmesi üzerine kuşatma kaldırıldı.

- Timur'un Anadolu'ya ilk hücumu: Sivas kalesini kuşatan Timur, şehri ele geçirdikten sonra yaptığı katliamda binlerce Osmanlı askerini öldürerek Sivas kalesini yerle bir etti.

1401

- Sivas katliamı üzerine, Timur'un himayesindeki Erzincan'a yürüyen Yıldırım Bayezid, Erzincan Beyliğini ele geçirdi ve Kemah Kalesi'ni aldı.

Yıldırım Bayezid tarafından fethedilen Erzincan
(Minyatür: Beyan-ı Menazil-i Irakayn)

1402

- Yıldırım Bayezid ile Timur arasında yapılan Ankara Meydan Savaşı'nda Osmanlı ordusunu yenen Timur, Yıldırım Bayezid'i esir aldı.

Yıldırım Bayezid, Akşehir'de hasta yatağında
(Mufasssal Osmanlı Tarihi)

maya başladı. Bu sırada atı bir taşa çarparak yuvarlandı. Arkadan gelen Timur'un askerleri Yıldırım Bayezid'i yakalayarak esir aldılar.

ESARETE DAYANAMAYAN YILDIRIM BAYEZİD'İN ÖLÜMÜ

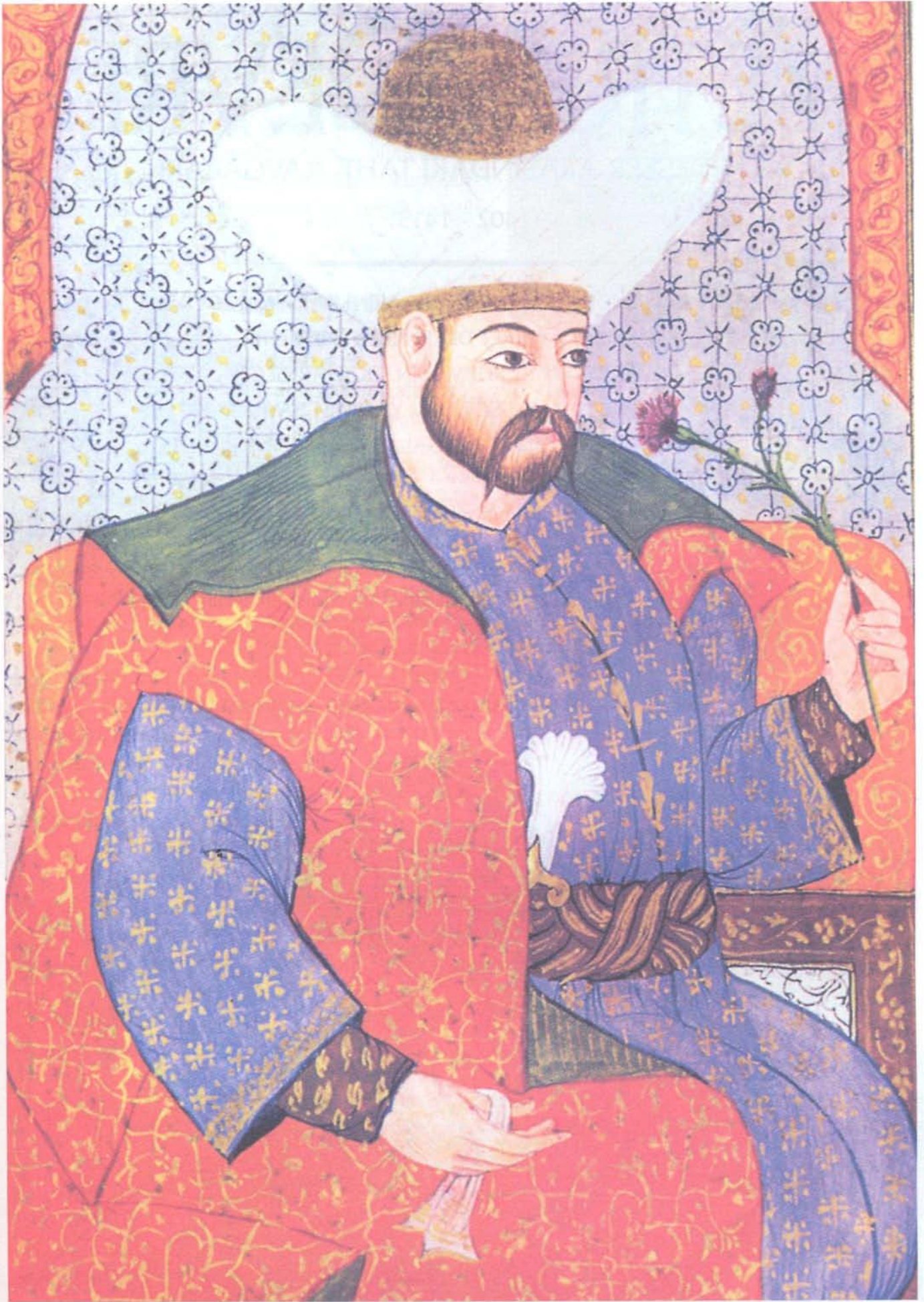
Timur, Ankara Savaşı'ndan sonra Kütahya'ya geldi. Karaman, Germiyan, Aydın, Saruhan, Menteşe ve Hamitoğulları beyliklerini yeniden kurdu. Kütahya'dan sonra Ege sahillerine inip İzmir'i aldı. Sekiz ay Anadolu'da kalan Timur, gittiği her yere Yıldırım Bayezid'i de götürdü. Son derece gururlu bir insan olan Yıldırım Bayezid, esarete dayanamadı. Bazı kaynaklara göre yenilgiyi kabul edemeyerek, yüzüğünün içinde taşıdığı zehiri içip kendini öldürdü, bazı kaynaklara göre de hastalanarak öldü (8 Mart 1403).

ANKARA SAVAŞI'NIN SONUÇLARI

Ankara Savaşı, Osmanlılar için yıkım olmuş ve çok acı sonuçlar vermiştir. Bu savaşın sonunda,

- 1- Balkanlarda toprak kaybedildi ve savunma durumuna geçildi. Arnavutluk boşaltıldı.
- 2- Yıldırım Bayezid zamanında çökmesi beklenen Bizans, bu savaştan sonra biraz daha yaşama şansı buldu.
- 3- Timur'un geri çekilmesinden sonra, Yıldırım Bayezid'in çocukları arasında taht kavgaları başladı.
- 4- Karesioğulları ve Eşrefioğulları hariç olmak üzere, Anadolu beyliklerinin yeniden kurulmasıyla, Anadolu Türk birliği bozuldu.
- 5- Timur'un çekilmesinden sonra, Anadolu'nun doğusunda güçlenen Akkoyunlular, Osmanlıları tehdit etmeye başladılar.

Bayezid'e ait kitabe ve vakfiyelerde kendisinin ve babasının isimlerinin başına "sultan" unvanı, sonlarına da "han" unvanlarının konduğu görülmektedir. Bayezid, Bursa'da Kâzrunî dervişlere ait dergâh, imaret, medrese, han, köprü, darüşşifa, zaviyeler ve ünlü Ulucami'yi yap-

Yıldırım Bayezid (Minyatür: Kıyafetül'İ-İnsâniyye fi Şemâilî'l-Osmâniyye)

FETRET DEVRİ

KARDEŞLER ARASINDAKİ TAHT KAVGALARI

(1402 - 1413)

OSMANLI TARİHİNDE, 1402 - 1413 YILLARINI KAPSAYAN DÖNEME

TARİHÇİLERCE FETRET DEVRİ ADI VERİLMİŞTİR.

“DEVLET OTORİTESİNİN KURULMASINA KADAR GEÇEN SÜRE”

ANLAMINA GELEN BU SÖZCÜK, YILDIRIM BAYEZİD’İN

OĞULLARI ARASINDAKİ TAHT KAVGALARI DÖNEMİNİ SİMGELER.

Yıldırım Bayezid’in
temsili bir resmi...

Timur ve Yıldırım Bayezid arasında 1402 yılında yapılan Ankara Savaşı’nda Osmanlı ordusu yenilmiş, Anadolu beyleri, eski topraklarına sahip olmuşlardı. Osmanlı şehzadeleri arasındaki saltanat mücadelesinin devam ettiği Fetret Devri 11 yıl sürmüştür.

YILDIRIM BAYEZİD SONRASI OSMANLI DEVLETİ

Yıldırım Bayezid, Ankara Savaşı’na giderken, çocukları Süleyman, İsa, Mehmet, Musa ve Mustafa Çelebi’yi de yanına almıştı. Bunlardan Süleyman Çelebi, savaşın kaybedildiğini anlayınca, önce Bursa’ya, daha sonra da Edirne’ye geldi. İsa Çelebi önce Balıkesir taraflarında saklanmış; Timur’un çekilmesinden sonra Bursa’ya gelerek padişahlığını ilân etmişti. Mehmet Çelebi ise, Amasya’ya çekilmişti. Musa Çelebi ve Mustafa Çelebi, Timur’a esir düşmüştü. Timur, daha sonra Musa Çelebi’yi serbest bırakmış, Mustafa Çelebi’yi ise, beraberinde Semerkant’a götürmüştü.

KARDEŞLER ARASINDA MÜCADELE BAŞLIYOR

Timur'un Anadolu'dan çekilmesinden sonra, kardeşler arasındaki ilk mücadele, İsa Çelebi ile Musa Çelebi arasında oldu. Musa Çelebi, Timur'un yanından ayrıldıktan sonra, Bursa'ya gelip, kardeşi İsa Çelebi'yi buradan uzaklaştırarak hükümdarlığını ilân etti. Ancak, hükümdarlığı uzun sürmedi. İsa Çelebi, tekrar geri gelerek, Musa Çelebi'yi Bursa'dan uzaklaştırdı. Musa Çelebi, Germiyanogullarına sığındı.

Süleyman Çelebi

MEHMET ÇELEBİ BURSA'DA, SÜLEYMAN ÇELEBİ RUMELİ'DE HÜKÜMDARLIĞINI İLÂN EDİYOR

Mehmet Çelebi, Bursa ve yöresine hâkim olan kardeşi İsa Çelebi'ye, Anadolu'yu aralarında bölüşmeyi teklif etti. Mehmet Çelebi, red cevabı alınca, Bursa üzerine yürüdü. Ulubat Savaşı'nda yenilen İsa Çelebi, İstanbul'a kaçtı. Bursa ve İznik'i alan Mehmet Çelebi, hükümdarlığını ilân etti. Kardeşi Musa Çelebi'yi yanına getirtti. Rumeli'de hükümdarlığını ilân etmiş olan Süleyman Çelebi de, İsa Çelebi'yi yanına aldı.

FETRET DÖNEMİ OLAYLARI

1402

- Yıldırım Bayezid'in oğullarından Şehzade Süleyman Çelebi Edirne'de; Mehmet Çelebi Amasya'da ve İsa Çelebi Balıkesir ve Bursa yöresinde padişahlığını ilân etti. Böylece Osmanlı toprakları üç hükümetli bir idare altına girmiş oldu.
- Timur kuvvetleri, ele geçirdiği Bursa ve İznik'i yağma ederek ateşe verdi ve buradaki halkın büyük bir kısmını kılıçtan geçirdi.
- Timur, Osmanlıların ele geçirdiği Anadolu beyliklerinin topraklarını eski sahiplerine ve vârislerine iade etti.
- Rodos şövalyelerinin elinde bulunan İzmir kalesi ve limanı Timur tarafından fethedilerek Aydınogulları'na verildi.

1403

- Timur tarafından tutsak edilen Yıldırım Bayezid, Akşehir'de öldü.
28 Temmuz 1402'de yapılan Ankara Savaşı'nda Timur'a yenilen Yıldırım Bayezid tutsak düşmüştü. Bayezid'i demir bir kafes şeklindeki kapalı tahirevane koyarak dolaştıran Timur, Batı Anadolu'ya doğru yürüdü. Timur'un İzmir ve Aydın'a kadar süren bu seferi sırasında Bayezid hastalığı nedeniyle Akşehir'de bırakılmıştı. Yenilgiyi ve Timur'un kendisine karşı davranışlarını gururuna yediremeyen Bayezid'in hastalığı giderek arttı ve tutsaklığının yedinci ayında 8 Mart 1403'te Akşehir'de öldü. Yıldırım Bayezid'in tutsaklığa dayanamayarak üzüntüsünden öldüğü belirtilirse de bir kısım tarihçiler onun, yüzüğündeki zehiri içerek intihar ettiğini ileri sürmektedirler.

Batılı bir ressam tarafından yapılan ve Timur'un, esir aldığı Yıldırım Bayezid'i kafes içinde gezdirmesini betimleyen bir tablo.
(Clef des Connaissances, Cilt 5, 1968)

FETRET DÖNEMİ OLAYLARI

1403

- Timur ve ordusu, her yeri yağmalayarak ve yakıp yıkarak Anadolu'dan çekildi.
- Amasya'da hükümdar olan Yıldırım Bayezid'in küçük oğlu Mehmet Çelebi, yönetimleri Timur tarafından Türkmen beylerine bırakılan Niksar, Tokat, Şarkikarahisar ve Sivas'ı kendi topraklarına kattı.
- Edirne'de hükümdarlığını ilân eden Süleyman Çelebi (Emir Süleyman) ile Bizans İmparatoru Manuel Paleologos arasında İstanbul Antlaşması imzalandı. Buna göre; İstanbul önlerinden Selânik'e kadar uzanan Ege sahil bölgesi ile Varna'ya kadar uzanan Karadeniz sahil bölgesi, Bizans İmparatorluğu'na bırakıldı. Amasya'da hükümdarlığını ilân etmiş bulunan Mehmet Çelebi, Sivas yöresini ele geçirdikten sonra Bursa, Balıkesir ve çevresini kendi topraklarına kattı.

1405

- Mehmet Çelebi, kendisine hücum eden büyük kardeşi İsa Çelebi'yi Ulubat'ta yapılan savaşta mağlûp edip öldürttü.

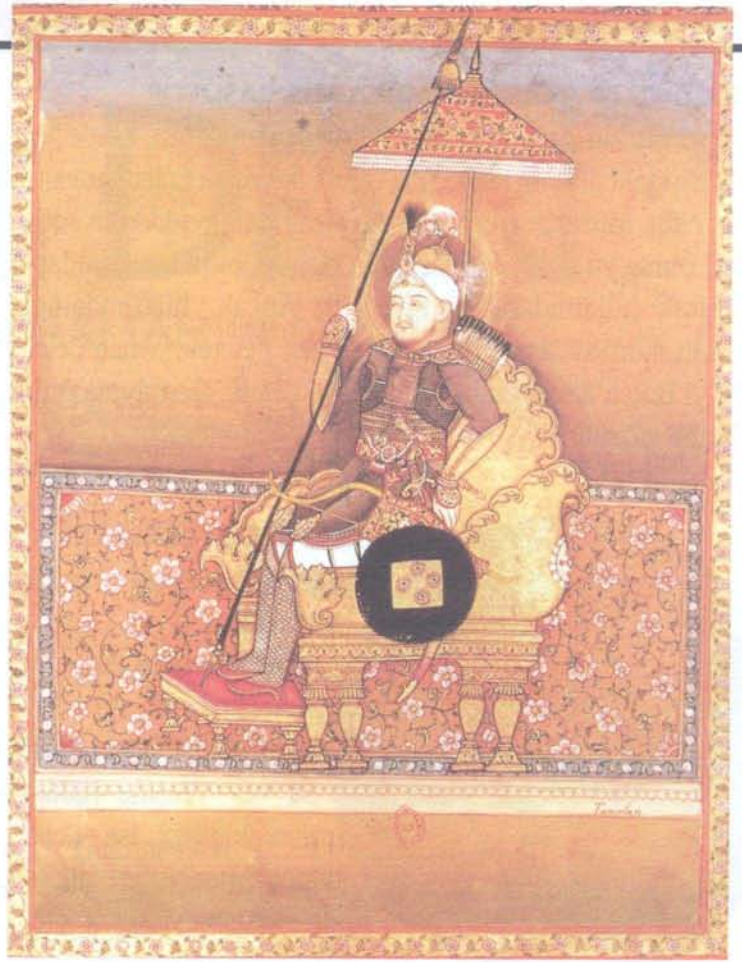

İsa Çelebi

- Saruhan ve çevresi Mehmet Çelebi tarafından ele geçirildi.
- Timurlenk öldü. Anadolu'yu terk ettikten sonra Semerkant'a giden ve oradan da Çin seferi için yola çıkan Timur, Çin'e varamadan hastalandı ve Otrar kentinde öldü.

1406

- Edirne'de hükümdarlığını ilân eden Süleyman Çelebi, kuvvetleriyle birlikte Bursa'ya geldi ve şehri ele geçirdi. Bursa'ya sahip olan, ancak ağabeyinin ordusuna karşı koyacak gücü olmayan Mehmet Çelebi, Bursa'yı terk ederek şehri ve hükümdarlığı büyük kardeşi Süleyman Çelebi'ye bıraktı.
- Süleyman Çelebi'nin sadrazamı Çandarlı Ali Paşa öldü. Babası Çandarlı Hayrettin Paşa'nın 1387'de ölümünden sonra I. Murat, Yıldırım Bayezid ve Fetret Devri'nde de Süleyman Çelebi'ye sadrazamlık yapan Çandarlı Ali Paşa, İznik'e gömüldü.

Timur'un bir minyatürü

SÜLEYMAN ÇELEBİ'NİN ÖLDÜRÜLMESİ

Süleyman Çelebi, kardeşi İsa Çelebi'ye kuvvet vererek, onu Bursa üzerine gönderdi. İsa Çelebi, Anadolu beyleriyle anlaştı. Ancak Mehmet Çelebi ile yaptığı savaşları kaybetti ve yakalanarak öldürüldü (1405). Bu olaydan sonra Süleyman Çelebi, Anadolu'ya geçti ve Bursa'yı aldı. Mehmet Çelebi ise, Amasya'ya çekilip, Süleyman Çelebi'nin Anadolu'dan çekilmesini sağlamak için Musa Çelebi'yi Rumeli'ye gönderdi. Bunu haber alan Süleyman Çelebi de, Edirne'ye geldi. Rumeli'de, Süleyman ve Musa Çelebi arasındaki mücadeleden, Musa Çelebi galip çıktı ve Süleyman Çelebi öldürüldü (1411).

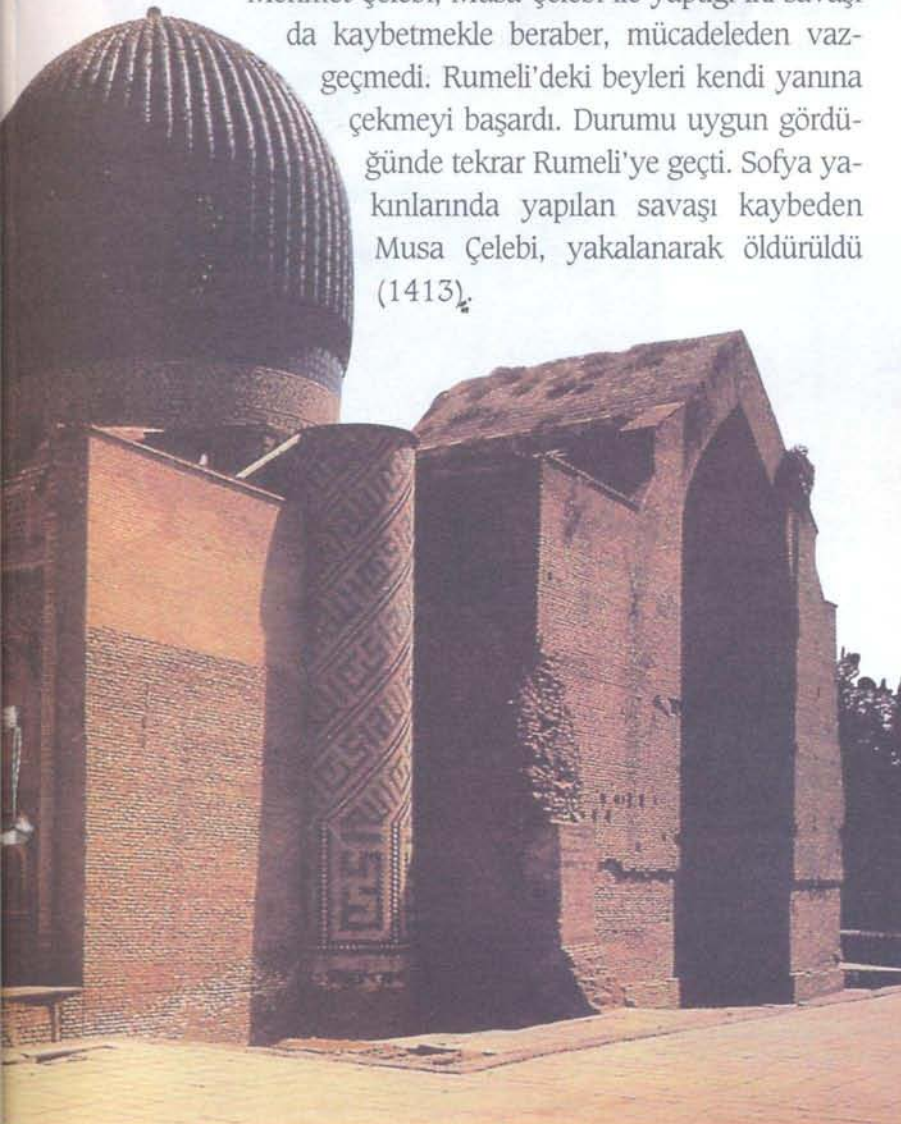

Bursa'daki Yıldırım Bayezid türbesi

MUSA ÇELEBİ'NİN ÖLDÜRÜLMESİ

Edirne'ye gelen Musa Çelebi, kardeşi Mehmet Çelebi ile yaptığı anlaşmaya uymadı ve hükümdarlığını ilân etti. Böylece Osmanlı tahtı için mücadele edenlerin sayısı ikiye iniyordu.

Mehmet Çelebi, Musa Çelebi ile yaptığı iki savaşı da kaybetmekle beraber, mücadeleden vazgeçmedi. Rumeli'deki beyleri kendi yanına çekmeyi başardı. Durumu uygun gördüğünde tekrar Rumeli'ye geçti. Sofya yakınlarında yapılan savaşı kaybeden Musa Çelebi, yakalanarak öldürüldü (1413).

FETRET DÖNEMİ OLAYLARI

1406

- Osmanlı tahtını ele geçirmek için mücadele eden Musa Çelebi, Rumeli'ye geçti. Süleyman Çelebi de bu harekâtı önlemek amacıyla Bursa'dan Edirne'ye gitti.

1407

- Süleyman Çelebi tarafından Bursa'da inşa ettirilen Yıldırım Bayezid Türbesi'nin yapımı tamamlandı.

1408

- Süleyman Çelebi ile Venedik Cumhuriyeti arasında dostluk antlaşması imzalandı. Antlaşmaya göre; Venedik Cumhuriyeti'nin, Arnavutluk sahilindeki topraklarının emniyeti karşılığı olarak Osmanlı padişahına yıllık 1600 duka haraç vermesi kararlaştırıldı.

1409

- Dönemin büyük şairi Süleyman Çelebi, Bursa'da, günümüzde de okutulmakta olan dinî edebiyatımızın "Mevlid" manzumesini tamamladı.

MEVLİD ve

SÜLEYMAN ÇELEBİ (? - 1422)

"Mevlid" manzumesini yazan şair Süleyman Çelebi'nin yaşamı üzerine geniş bilgi yoktur. Bursa'da yaşadığı, Yıldırım Bayezid'in imâmı ve Emir Sultan'ın dervîşi olduğu bilinmektedir. Gölpınarlı'nın, Latîfî Tezkiresine dayanarak verdiği bilgiye göre, Bursa'da bir hocanın vaaz verirken peygamberleri birbirlerinden ayırmadığını, bu yüzden de Muhammed Peygamber'i İsa'dan üstün görmediğini bildirmesi üzerine irticalen "Ölmeyip İsa göğe buldu yol / Ümmeti olmağışın idi ol" beytini söylemiştir. Daha sonra peygambere övgü temasını zenginleştirip geliştirerek, mesnevi biçimi ve aruzun "fâilâtün fâilâtün fâilün" kalıbıyla 800 beyte yakın destanını meydana getirmiştir. Tarihî, Vesiletü'n-Necat (Kurtuluş Yolu) olarak bilinen Mevlid, Münacat (Tann'ya Yakarış), Veladet (Peygamberin Doğuşu), Risalet (Peygamber Oluşu), Mirac (Tann ile Buluşması), Rihlet (Ölümü) ve Dua olarak altı bölümde halkın anlayacağı bir dille yazılmıştır.

Süleyman Çelebi
(Tablo: Münif Fehim)

FETRET DÖNEMİ OLAYLARI

1410

- **Emir Süleyman (Süleyman Çelebi) vefat etti.**
Yıldırım Bayezid'in en büyük oğlu Süleyman Çelebi'yi kimi tarihçiler I. Süleyman diye de adlandıır. Babasının padişahlığı sırasında Balkan savaşlarında yararlıklar gösterdi. Ankara Savaşı'na katıldı. Timur, Rumeli'nin yönetimini ona bıraktı. Edirne'yi başkent yaptı. Bizans imparatoruyla bir anlaşma yapıp ona Selânik yarımadası ve Varna'ya dek Karadeniz kıyılarını bıraktı. Venedik ve Genevizlilere de ticari ayrıcalıklar tanıdı. Rumeli'deki hükümdarlığı yedi yıl sürdü. Bu süre içinde üç kardeşi: İsa, Mehmet ve Musa çelebilerle çatıştı. Anadolu topraklarına geçip Aydınolu Cüneyt Bey'le savaşa kalkıştı ama Karamanoğlu ve Germiyanolu beylikleri ona karşı birleşince bundan caydı. Musa ve Mehmet çelebiler, birlik olup, Emir Süleyman'a saldırdılar ve İstanbul'a kaçarken yakalayıp öldürttüler.

1411

- Rumeli'de Osmanlı tahtına Musa Çelebi çıktı.
- Simavna Kadısı oğlu Şeyh Bedreddin kadiaskerliğe tayin edildi.
- Musa Çelebi'nin, Bizans İmparatoru Manuel'e bir elçi göndererek 1402'den beri verilmemiş haraçları istemesi üzerine Bizans ile Emir Süleyman Çelebi zamanında imzalanan antlaşma bozuldu.
- Mehmet Çelebi ile Bizans imparatoru arasında ittifak antlaşması imzalandı. İmparator, Mehmet Çelebi kuvvetlerini İstanbul Boğazı'ndan Rumeli'ye geçirmeyi taahhüt etti.

1412

- İstanbul'u kuşatan Musa Çelebi, Mehmet Çelebi'nin Rumeli'ye geçmesi üzerine kuşatmayı kaldırdı.

1413

- Kardeşini tahttan indirmek üzere Rumeli'ye geçen Mehmet Çelebi kuvvetleriyle Musa Çelebi kuvvetleri, Çamurluova bölgesinde karşılaştı. Yapılan savaşta mağlup olan Musa Çelebi öldürüldü. Çelebi Mehmet'in yönetimi ele geçirmesiyle 11 yıl süren Fetret Devri sona erdi. Böylece Mehmet Çelebi, Anadolu ve Rumeli'deki bütün Osmanlı topraklarını egemenliği altına aldı.

İKTİDAR MÜCADELESİNİ

MEHMET ÇELEBİ KAZANIYOR

Rumeli'de yaklaşık üç yıl kadar hükümdarlığını sürdüren Musa Çelebi'nin, Mehmet Çelebi kuvvetlerince öldürülmesiyle on bir yıl süren kanşıklık dönemi sona erdi. Osmanlı Devleti, yeniden bir yönetim altında toplanmış oldu. Ancak bu süre içinde Osmanlı Devleti topraklarının pek çoğunu kaybetmişti. Mehmet Çelebi, duruma hâkim ol-

Mehmet Çelebi

Musa Çelebi

duktan sonra kaybedilen yerleri geri almaya yöneldi. Tarihimizde Mehmet Çelebi'ye, Osmanlı Devleti'nin ikinci kurucusu da denir.

Musa Çelebi'nin ölümü ile Çelebi Mehmet'in karşısında rakip kalmadığından bütün Osmanlı tarihi yazarlarının çoğunlukla Fetret Devri veya Fasila-i Saltanat adını verdikleri devir bu suretle sona ermişti.

Yıldırım'ın oğullarından İsa, Musa ve Süleyman Çelebi'ler Osmanlı mülkünün tamamına sahip olamadıklarından padişah sayılmamışlardır. Fetret devrinin sona ermesiyle Çelebi Mehmet Osmanlı topraklarının tamamına hükmetmeye başladığından, kendisi Yıldırım'dan sonraki padişah, yâni beşinci hükümdar kabul edilmiştir.

Ahmedî divanından iki sayfa

FETRET DÖNEMİ OLAYLARI

1413

■ Divan şairlerinden Ahmedî öldü

AHMEDÎ (1334 Uşak - 1413 Amasya)

15. yüzyıl divan şairlerimizdendir. Asıl adı Taceddin İbrahim'dir. İlk gençlik yılları Anadolu'da (Kütahya'da sanılıyor) geçti. Mısır'a giderek dönemin ünlü eğitimcilerinden Şeyh Ekmeleddin'in öğrencisi oldu. I. Bayezid'in oğlu I. Süleyman'ın Anadolu'ya geçip egemenliğini kabul ettirdiği yıllarda Bursa'ya yerleşerek şair Ahmed Dâi ile birlikte padişahın çevresinde bulundu. I. Süleyman'ın ölümünden sonra şehzadeler arasındaki kavga yılları Amasya'da geçirdi; orada, divan kâtipliği görevindeyken öldü. Ahmedî, 14. yüzyıl şairleri arasında gerek şiirlerinin çokluğu gerekse niteliği açısından, en üst noktadadır. Dili düzgün, betimlemeleri canlı ve renkli olup kendine özgü bir söyleyişi vardır. Şiirlerinde taşkın bir lirizmi dile getiren Ahmedî, divan şiirinin kurucularından sayılır. Edebiyat, tıp, tarih, sözlük gibi değişik alanlarda çalışmaları vardır.

Başlıca yapıtları: İskendername (8250 beyitlik mesnevi), Cemşid ü Hurşit (Cemşid ve Hurşit, konusu bir aşk hikâyesi olan 5000 beyitlik bir mesnevi), Tervihül-ervah (Ruhları Teskin Etme, 10 bin beyitlik mesnevi), Mirkâtü'l Edep (Edep Merdiveni, Farsça, sözlük biçiminde yapıt).

I. MEHMET

(Çelebi)

SALTANAT SÜRESİ: 8 yıl (1413 - 1421)

ÇOCUK DENECEK YAŞTA HÜKÜMDAR OLDU. HAYATI ZORLU MÜCADELELERLE GEÇTİ. TAHT KAVGALARI, İSYANLAR, BİRLİĞİ SAĞLAMAK VE ANKARA SAVAŞI'NDAKİ YENİLGİNİN YARALARINI SARMAK İÇİN BİR ÖMÜR HARCADI VE 4 MAYIS 1421 GÜNÜ, HENÜZ 42 YAŞINDAYKEN ÖLDÜ.

I. Mehmet'in Edirne'de bastırıldığı gümüş akçe

Beşinci Osmanlı padişahıdır. Doğum tarihi kesin olarak bilinmemekle birlikte 1379 olarak kabul edilir. I. Bayezid'in (Yıldırım) oğludur. 1391'de Amasya sancakbeyi oldu. 1402'de Ankara Savaşı'na katıldı. Savaşın yitirilmesi üzerine Amasya'ya çekildi. Amasya, Canik, Tokat, Niksar ve Sivas yörelerini tümüyle egemenliği altına aldı. Timur'la anlaşarak, onun üstün egemenliğini tanıdı ve ortaklaşa para bastırdı. Bursa yöresinde bulunan kardeşi İsa'ya haber göndererek, Anadolu'yu aralarında bölüşmeyi önerdiyse de, İsa Çelebi kabul etmedi. Bunu üzerine iki kardeş arasında çatışmalar başladı. Ulubat Savaşı'nda İsa Çelebi yenilerek kaçtı. Savaşta galibiyetle çıkan Çelebi Mehmet, 1404'te Bursa'ya girdi ve hükümdarlığını ilân etti.

I. MEHMET

Doğum tarihi	: 1379
Doğum yeri	: Edirne
Babası	: I. Bayezid
Annesi	: Devletşah Valide Sultan
Amasya'da hükümdarlığını ilân ettiği tarih	: Ağustos, 1402
Amasya ve Bursa'da hükümdarlığını ilân ettiği tarih	: 1404 (806)
Edirne'de tahta çıktığı tarih (Fetret devrinin sonu)	: 5 Temmuz 1413
Tahta çıktığında yaşı	: 26
Saltanatının sonu	: 26 Mayıs 1421
Tahttan ayrılma sebebi	: Ölüm
Saltanat süresi	: 7 yıl, 11 ay
Ölüm tarihi	: 26 Mayıs 1421
Ölüm sebebi	: Dizanteri - zehir (?) - felç (?)
Öldüğü yer	: Edirne
Gömülü olduğu yer	: Bursa, Yeşil türbe
Valilikleri	: Amasya (1393 - ?)

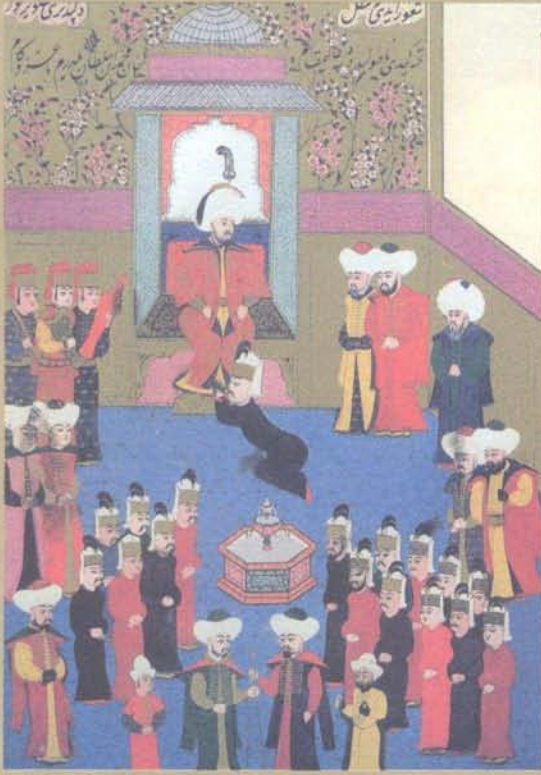

I. MEHMET (1379-1421) (Tablo: Kapıdağlı Konstantin)

I. MEHMET DÖNEMİ OLAYLARI

1413

- İktidar mücadelesini kazanan Mehmet Çelebi (I. Mehmet), Edirne'de tahta çıktı.

I. Mehmet'in tahta çıkışı.
(Minyatür: Hünernâme)

- Büyük bir alim olmasına rağmen fikirleri ile Anadolu'daki Türk ve Müslüman camiası için tehlikeli görülen Kadıasker Simavnalı Şeyh Bedreddin Mahmut azledildi ve İznik'te sürgün olarak oturmaya mahkûm edildi.

1414

- Karamanoğlu Mehmet Bey, Bursa'yı kuşattı. İvaz Paşa tarafından savunulan kenti ele geçiremeyen Karamanoğlu Mehmet Bey, şehrin kenar mahallelerini yakarak geri çekildi.

- Karamanoğlu tarafından kışkırtılan Aydınoğlu Cüneyt Bey isyan etti. Çelebi Sultan Mehmet, üzerine asker gönderince aman dileyip affedildi. Böylece İzmir kenti dışında bütün İzmir ve Aydın bölgesi Osmanlı topraklarına katılmış oldu.

Aydın'ın
19. yüzyılda
yapılmış bir
gravürü

I. Mehmet'in
başlattığı
akçe

MEHMET ÇELEBİ VE
SÜLEYMAN ÇELEBİ
MÜCADELESİ

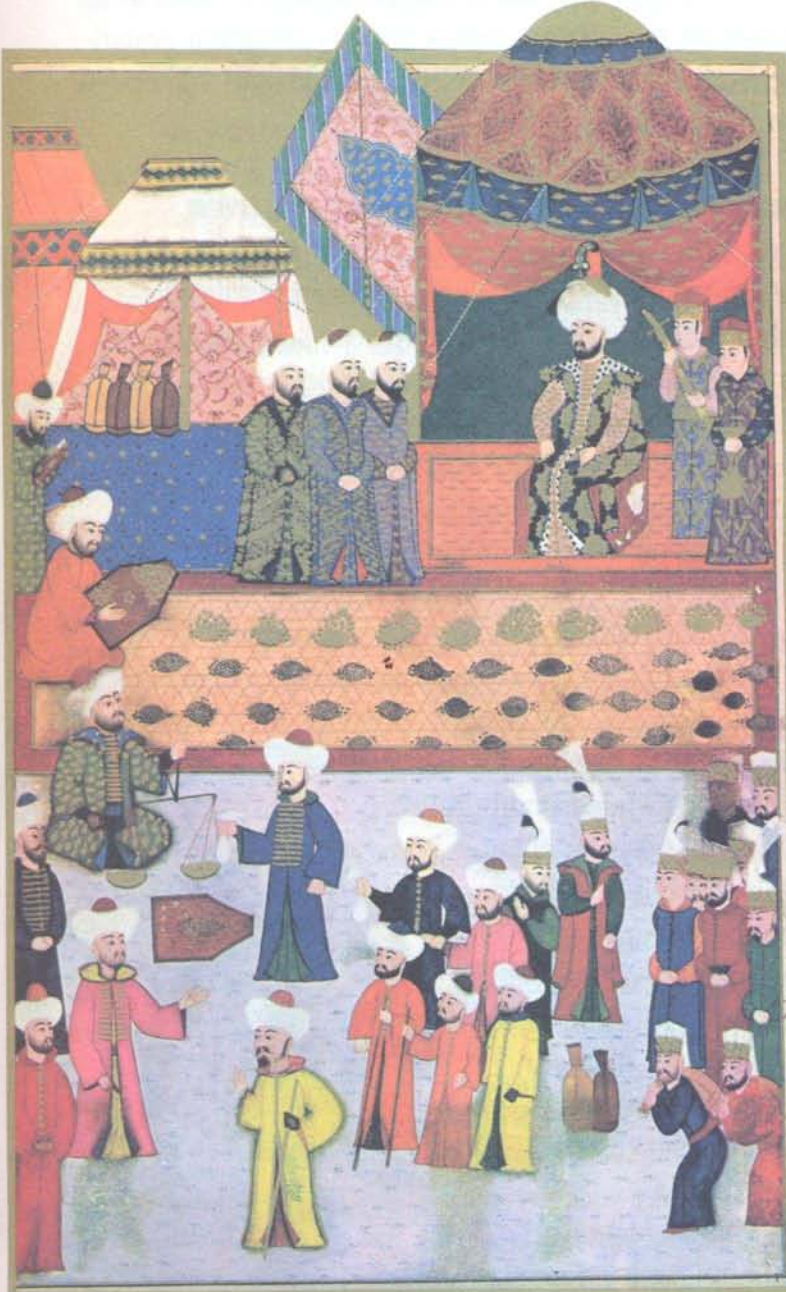
Aydınoğlu, Menteşe ve Germiyan beylerini ege-menliği altına alan Mehmet Çelebi, durumunu giderek güçlendirdi. İsa Çelebi'nin öldürülmesi üzerine Anadolu'da yalnız kalan Mehmet Çelebi'nin daha da güçlenmesinden çekinen Süleyman Çelebi, 1405'te Edirne'den yola çıkarak Anadolu'ya geçti. Bursa ve Ankara'yı aldı.

Mehmet Çelebi, Süleyman Çelebi'nin Rumeli'ye dönmesini sağlamak amacıyla, 1409'da kardeşi Musa Çelebi'yi Rumeli'ye gönderdi. Süleyman Çelebi, Musa Çelebi'nin ardından Rumeli'ye dönünce Çelebi Mehmet, Bursa'ya girerek, yönetimi yeniden ele geçirdi. Musa Çelebi, 1410'da Edirne tahtına geçti ve ertesi yıl İstanbul'u kuşattı. 1413'te Mehmet Çelebi, Rumeli'ye geçerek Sofya'nın güneyinde Samakar kasabası yakınında Çamurlu Derbend'deki savaşta Musa Çelebi'yi yendi ve öldürttü. Edirne'de, tüm devletin hükümdarı olduğunu ilân ederek 1402-1413 arasındaki Fetret Dönemi'ne son verdi.

AVRUPA'YA HÂKİM OLAN I. MEHMET
DEVLETİN SINIRLARINI GENİŞLETİYOR

Anadolu'da Aydınoğulları'ndan Çandarlı, Mene-men, Kayacık, Niş ve İzmir'i aldı. Karamanoğulları'ndan Akşehir, Beyşehir, Seydişehir, Otlukhisarı alındıktan sonra Konya kuşatıldı. Çelebi Mehmet, Konya kuşatması başarılı olmayınca 1414'te Karamanoğlu Mehmet Bey'le ba-

niş yaptı. 1415 ve 1416'da Bosna ve Eflâk'a seferler yapıldı. Dobruca'da Osmanlı egemenliği kesinleşti. Çalı Bey yönetimindeki donanma, Venedik'in elindeki Kiklat ve Eğriboz adalarına saldırdı. Bunun üzerine 1416'da Pietro Loredano kumandasındaki Venedik donanması saldırıya geçti. Marmara adası ve Gelibolu arasındaki savaşta Osmanlı donanması yenildi. 1417'de Bizans İmparatoru II.Manuel'in aracılığıyla iki taraf anlaştı. Aynı yıl Candaroğlu Beyliği'nden Tosya, Çankırı ve Kalecik alındı. 1419'da Bafra ve Samsun ele geçirildi. İlk kez Tuna deltasının kuzeyine geçilerek Besarabya'ya girildi ve Akkerman kuşatıldı. 1420'de Şeyh Bedreddin ve yandaşlarının Aydın, Manisa ve Edirne çevresinde başlattıkları ayaklanma bastırıldı; Şeyh Bedrettin ve öteki müritleri idam edildi.

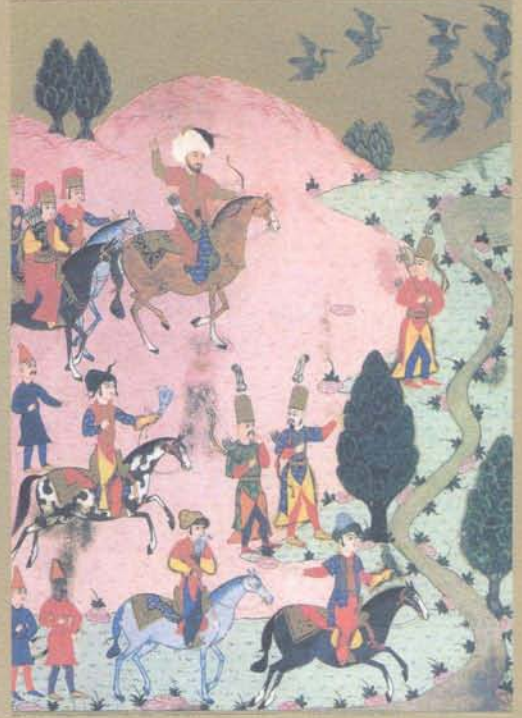

I. Mehmet tarafından bir yılda iki sefer olması sebebiyle askere bahşiş dağıtılmasını gösteren bir minyatür (Hünername)

I. MEHMET DÖNEMİ OLAYLARI

1415

- Çelebi Sultan Mehmet, Karaman seferine çıktı. Konya ele geçirildi ve esir düşen Karamanoğlu Mehmet Bey'le oğlu Mustafa Bey affedildi. Yapılan antlaşmayla Akşehir ve Ilgın, Karamanoğullarından alınarak Çelebi Sultan Mehmet'in dostu ve müttefiki Germiyanolu Yakup Bey'in topraklarına katıldı.

Çelebi Sultan Mehmet'in Karaman Seferine niyet ettiği sırada Kızılırmak kenarında avlanması (Minyatür:Hünername)

- Karamanoğlu Mehmet Bey, Çelebi Mehmet'in Rumeli'de Musa Çelebi ile savaşmasını fırsat bilerek, Osmanlı topraklarına saldırmıştı. Çelebi Mehmet, Rumeli'de duruma hâkim olduktan sonra Anadolu'ya geçti. Cüneytoğullarından İzmir'i aldıktan sonra, Karamanoğulları üzerine yürüdü. Akşehir, Beyşehir ve Seydişehir alındı. Karamanoğlu Mehmet, yaptığı üç savaşı da kaybettikten sonra barış istedi.

I. MEHMET DÖNEMİ OLAYLARI

1416

- Osmanlılarla Venedikliler arasında ilk deniz savaşı: Gelibolu'da yapılan bu savaş sonunda Osmanlıların 27 gemisi Venediklilerin eline geçti.

Yıldırım Bayezid zamanında kurulmuş olan Gelibolu tersanesi, Çelebi Mehmet zamanında daha da geliştirildi. Burada hazırlanan bir donanma, 1415'te, Çalı Bey emrinde Ege denizine açıldı. Venediklilerin Türk ticaret gemilerine zarar vermesine karşılık olarak birkaç Venedik gemisi esir alınarak geri döndü. 1416'da Marmara Adası ile Gelibolu arasında, Venediklilerle ilk deniz savaşı yapıldı. Bu savaşta Osmanlı donanması yenildi ve Çalı Bey şehit düştü.

- Çelebi Sultan Mehmet'in Eflâk Seferi:

Eflâk Voyvodası Mirça'nın isyankâr hareketleri üzerine Çelebi Sultan Mehmet, Eflâk üzerine yürüdü ve tüm Eflâk'ı işgal etti. Senelik vergiye bağlanan Mirça affedilerek voyvodalığı iade edildi. Bu arada Tuna'nın öte yakasındaki Yerköyü'ne Türk kalesi inşa edilmeye başlandı.

Şehzadeler mücadelesinde önemli rol oynayan Eflâk Prensi Mirça, Musa Çelebi'ye yardım etmişti. Bu sırada Mirça'ya karşı isyan eden Prens Dan, Osmanlılardan yardım istedi. Çelebi Mehmet, Mirça'ya kızgın olduğundan, Dan'ın yardım isteğini kabul etti. Mirça'ya da Macarlar destekliyordu. İki taraf arasında yapılan savaş, Dan kazandı. Durumun kötüye gittiğini gören Mirça, başı istedi. Eflâk, yeniden Osmanlı hâkimiyeti altına girmiş oldu.

Çelebi Sultan Mehmet'in Eflâk seferine giderken Tuna Nehri kenarında Ruscuk'ta kovandan bal çalanları cezalandırması (Minyatür:Hünernâme)

MUSTAFA ÇELEBİ OLAYI

Sultan Yıldırım Bayezid'in oğullarından olup saltanat iddiasına başladığı için Osmanlı tarihinde "Düzmece Mustafa" adıyla belirtilen Mustafa Çelebi, babasıyla birlikte Ankara Savaşı'na katılmıştı. Bayezid, tutsak alındıktan sonra kendisiyle birlikte merkez hattında bulunan Musa ve Mustafa, Timur'a ricada bulunarak kardeşiyle beraber kalmak istemişti. Bunun üzerine iki kardeş aranmaya başlanmış, Musa Çelebi bulunmuş ise de Mustafa bulunamamış, dolayısıyla kaybolduğu kanısına varılmıştı. Halbuki Timur, Ankara Savaşı'ndan sonra komşu hükümdarlara göndermiş olduğu fetihnamelerde, "Bayezid'in iki oğlu ile birlikte tutsak alındığını" bildirmesi, Musa ile Mustafa'nın tutsak alınmış olduğunu gösteriyor. Nitekim Mustafa Çelebi, tutsaklıktan birkaç yıl sonra kurtularak geri geldi.

MUSTAFA ÇELEBİ TUTSAKLIKTAN KURTULUYOR

Timur'la birlikte Semerkant'a götürülmüş olan Mustafa Çelebi, Timur'un ölümü üzerine tutsaklıktan kurtuldu; Anadolu'ya gelerek bir süre Karahanogullarının elinde bulunan Niğde'de kaldı. Daha sonra Manuel'in yanına gidip, kardeşi Çelebi Mehmet'e karşı kendisinden yardım talebinde bulundu. Mustafa Çelebi'nin, Yıldırım'ın oğlu olduğunu tespit ettiren Manuel, onun da Osmanlı ülkesinde hisse sahibi olması için iki Bizans generalini Çelebi Mehmet'e gönderdiyse de önerisi reddedilmiştir. Esasen kendi çıkarını ön plânda tutan imparator Manuel, Çelebi Mehmet'e dost olma hususunda güvence vermişti; fakat bu güvence, çıkarıyla ilgiliydi. Gerçekten daha önce imparator, Çelebi Mehmet'in Musa Çelebi ile mücadelesinde ona yardımcı olmuştu; çünkü Musa Çelebi, İstanbul'u kuşattıktan başka Selânik'i de almak istemişti; bunun üzerine Manuel, Çelebi Mehmet'le pazarlı-

ğa girişerek yaptığı anlaşma sonucunda, bazı yerleri alma karşılığında ona yardım etmişti. Bu kez de Mustafa Çelebi'nin kendisine, Osmanlı ülkelerinden daha çok menfaat sağlayacağını vadetmesi üzerine Manuel, onunla sıkı ilişkilere girişti. Bu amaçla 1419 yılında onu Rumeli'ye gönderdi. Mustafa Çelebi, önce Eflâk'a gönderildi; orada Eflâk prensi tarafından çok iyi karşılandı ve ondan yardım gördü; bu sırada Niğbolu Sancakbeyi Aydınoğlu Cüneyt Bey, derhal Eflâk'a giderek kendisine katıldı. Birleşik kuvvetler, kendilerine katılan diğer kuvvetlerle birlikte süratle Tesalya ve Selânik'te faaliyetlere giriştiler (1419); böylece başarısız oldukları takdirde de Selânik Kalesi'ne sığınabilme imkanı sağlamış oldular.

MUSTAFA ÇELEBİ YENİLİYOR

Öte yandan Çelebi Mehmet, bu faaliyetleri haber alınca derhal harekete geçti ve Selânik yörelerinde onlarla giriştiği savaşta, Mustafa Çelebi'yi yenilgiye uğrattı, fakat yakalayamadı. Çünkü Mustafa Çelebi, Cüneyt ve bazı yakınlarıyla birlikte Selânik Kalesi'ne çekilmişti. Çelebi Mehmet, Selânik Valisi Laskaris Leontarius'dan "Mustafa Çelebi'nin teslim edilmesini" istediye de vali, bu teslim önerisini reddetti, ayrıca Selânik valisine "Mustafa ile Cüneyt'in derhal kendisine gönderilmesini" emretti. Bunun üzerine Sultan Mehmet, daha ileri gitmeyerek imparatorun önerisini kabul ile Selânik kuşatmasını kaldırarak Edirne'ye döndü. İmparator, İstanbul'a getirilen Mustafa Çelebi, Cüneyt ve beraberindekileri Limni adasına gönderdi. Yapılan anlaşmaya göre, Osmanlı Devleti bunların masrafları için her yıl 300 bin akçe vermeyi, imparator da Çelebi Mehmet sağ oldukça Mustafa'yı serbest bırakmamayı ve Mehmet'in haleflerinin Bizans'a karşı takınacakları tavra göre hareket etmeyi kabul etmişti. Bundan sonra Çelebi Mehmet, Mustafa Çelebi'ye askerî yardımda bulunan Eflâk topraklarına akınlar yaptırmak suretiyle öç aldı. Daha sonra Sultan Çelebi Mehmet, 1420'de Anadolu'ya geçmek üzere İstanbul'a geldi.

Çelebi Mehmet

I. MEHMET DÖNEMİ OLAYLARI

1416

■ Aydınoğlu Cüneyt Bey, Niğbolu beyliğine atandı.

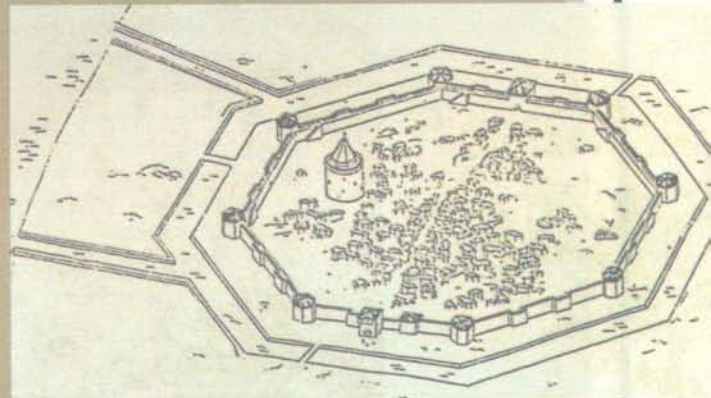
■ Çankırı, Tosya ve Kalecik dolayları Candaroğullarından alındı.

Candaroğullarından İsfendiyar Bey, kardeşler mücadelesinde Çelebi Mehmet'in rakiplerini desteklemiş, Osmanlılara ait bazı yerleri almıştı. Bu durum, aradaki ilişkilerin bozulmasına neden olmuşsa da, daha sonra ilişkiler düzelmişti. İsfendiyar Bey, Karaman ve Eflâk seferlerinde Çelebi Mehmet'e, oğlu Kasım Bey idaresinde kuvvetler göndererek yardım etmişti. Kasım Bey, Eflâk seferi dönüşünde babası İsfendiyar Bey'den bazı yerleri istemiş, isteği kabul edilmeyince de Osmanlılara sığınmıştı. Kasım Bey, Çelebi Mehmet'ten, bu yerlerin kendisine verilmesi konusunda yardımcı olmasını istedi. Çelebi Mehmet, İsfendiyar Bey'e bir mektup göndererek, Kastamonu, Küre, Tosya ve Çankırı'nın Kasım Bey'e verilmesini istedi. Bu isteğin kabul edilmemesi üzerine Osmanlı kuvvetleri, Sinop'u kuşattı. İsfendiyar Bey, karşı koyamayacağını anlayarak, Osmanlı hâkimiyetini tanımak zorunda kaldı.

1417

■ Arnavutluk'taki Avlonya kenti fethedildi.

Oğlunu Osmanlı sarayına gönderen Jan Kastriyot Osmanlılarla birlikte görüldüğü halde Venediklilerle de anlaşmayada çalıştığından 1415'te Akçehisar'ın işgalinden bir sene sonra, üzerine ordu gönderilerek Avlonya kenti fethedildi.

Avlonya

■ Çelebi Sultan Mehmet, 14 yaşındaki büyük oğlu Şehzade Murat'ı (geleceğin II. Murat'ı) Amasya valiliğine tayin etti.

I. MEHMET DÖNEMİ OLAYLARI

1418

- Samsun Seferi: Bir kısmı Ceneviz kolonisinin bir kısmı da İsfendiyaroğlu Hızır Bey'in elinde olan Samsun, Osmanlı topraklarına katıldı.

1419

- Bursa'da Yeşil Cami adıyla anılan Çelebi Sultan Mehmet Camii'nin yapımı tamamlandı.

Yeşil Cami: Bursa'da Mimar Hacı İvaz tarafından, Çelebi Sultan Mehmet'in emri üzerine yapımına başlandı. Yarım kalmış bazı süslemelerden ötürü tam olarak bitirilemeden hizmete açıldığı sanılır. Planı ters "T" biçiminde olup, ilk dönem Osmanlı mimarisinin en güzel örneğidir. Esas yerleşim yerinin ortasında şadırvan bulunur. Camideki mahfiller büyük bir özenle süslenmiştir. Caminin gerçek ünü, çini kaplamalarından gelmektedir. Tavan, ayrıca zengin motiflerle süslenmiştir. Kesme taş ve mermerden yapılan caminin sağ ve solundaki iki minare, son yüzyıllarda eklenmiştir.

Yeşil Türbe: Bursa'da Yeşil Cami'nin yanında bulunan bu türbe Çelebi Sultan Mehmet'e aittir. Hacı İvaz Paşa tarafından yapıldı. Yapı sekiz köşelidir, yüksek bir kasnak üzerine oturan, 6.60m. yüksekliğinde dik bir kubbeyle örtülmüştür. Kapı kanatları ceviz ağacına oyulmuş geometrik motiflerle süsli'dür. Türbenin içi ve dışı baştan başa çinilerle kaplıdır. Çelebi Sultan Mehmet'in sandukası türbenin tam ortasında bulunur. Sandukanın üzerinde altın yıldızlarla yazılmış kitabe vardır.

- Timur'un saldırıları sırasında Bizanslılar tarafından ele geçirilen Danica, Hereke, Gebze, Pendik ve Kartal gibi sahil kasaba ve kaleleri ikinci defa fethedildi.

■ Düzmece Mustafa Olayı:

Timur'la yapılan Ankara Savaşı sırasında ortadan kaybolan Yıldırım Bayezid'in oğullarından Şehzade Mustafa, daha sonra ortaya çıkarak tahtta hak iddia etti. Bunun üzerine kendisine yardım eden Aydınoğlu Cüneyt Bey'le birlikte Bizans topraklarında hapsedildiler.

BİZANS'IN ELE GEÇİRDİĞİ YERLER GERİ ALINIYOR

Sultan I. Mehmet, Bursa'da Yeşilcami, medrese, imaret ve türbesini yaptırdığı sırada, devlet adamlarının tavsiyeleri üzerine, bunlara vakıf yapmak amacıyla daha önce Osmanlılara ait iken Ankara Savaşı'ndan sonra Bizans'a geçen Hereke, Gebze, Danca, Kartal ve Pendik'i, Umur Bey'i göndererek yeniden ele geçirdi (1420).

ÇELEBİ MEHMET'İN ÖLÜMÜ VE ÖLÜMÜNÜN GİZLENMESİ

Çelebi Mehmet, kışı Bursa'da geçirdikten sonra 1421 ilkbaharında, Gelibolu üzerinden Edirne'ye geldi. Sultanın Edirne'ye geldiğini haber alan imparator, onun kendi hakkındaki fikir ve düşüncelerini tespit için Leontarius'u elçi olarak Edirne'ye gönderdi. Çelebi, elçiyi iyi bir biçimde karşıladı ve "hastalığı sebebiyle kendisiyle daha sonra görüşeceğini" bildirdi. Esasen kendisine felç gelmişti. Sultan, iyileşemeyeceğini anladığı için vezirleri Bayezid, Çandarlızâde İbrahim ve Hacı İvaz paşaları çağırttı; Limni adasında hapiste bulunan kardeşi Mustafa Çelebi'nin durumu, kendi yaşamına bağlı olduğundan, ölü-

Yeşil Türbe'de dua (Tablo: Osman Hamdi)

münden sonra imparator, Mustafa'yı serbest bırakabilirdi. Bu sebeple sultan, "büyük oğlu Amasya Sancakbeyi Murat, Amasya'dan gelinceye kadar ölümünün gizli tutulmasını ve onun davet edilmesini" vasiyet etti. Bunun üzerine Murat'ı davet için Çaşnigirbaşı Elvan Bey, Amasya'ya gönderildi. Fakat sultan, Murat gelmeden önce hayata gözlerini yumdu (Mayıs 1421). Alınan önlemlerle İstanbul'a ve diğer yerlere giden yollar tutuldu. Hacı İvaz Paşa'nın tavsiyesiyle, "Padişahın, Karamanoğlu üzerine seferi vardır. Kapıkulu askerleri, Anadolu askeriyle Biga'da toplansınlar" şeklindeki, hayattaymış gibi sultanın buyruğu bildirildi. Anadolu Beylerbeyi'ne ferman gönderilerek askerleriyle Biga'ya gelmesi emredildi. Divan kurularak timar ve sancak verilip işler yürütülüyordu, böylece hiç kimse, Sultan Mehmet'in ölümünden haberdar değildi. Sultanın daima yanında olan silâhtarlar, onun ortalıkta görünmemesinden şüphelenerek "Efendimize ne oldu" diye vezirlere saldırdılar; fakat vezirler, "hekimler çıkmasına izin vermiyor" diyerek cevap verdiler ve birtakım önlemlerle sultanı görmek isteyenleri aldattılar. Edirne'ye gelmiş olan Bizans elçisi, sultanın kendisini kabul etmesini bekliyordu. Esasen onun gelişinden üç gün sonra Sultan Mehmet ölmüştü.

I. MEHMET DÖNEMİ OLAYLARI

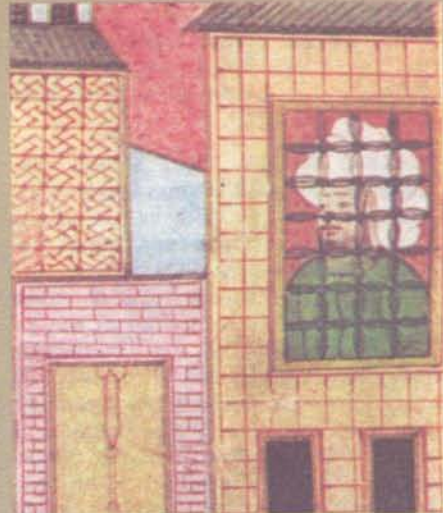
1420

■ Şeyh Bedreddin'in önderliğinde Börklüce Mustafa ile Torlak Kemal kuvvetleri, toprak ve vergi düzeninin bozukluğu sebebiyle ayaklandı. Anadolu'daki ilk toplumsal içerikli bu ayaklanma güçlükle bastırılabilirdi ve Şeyh Bedreddin, Serez'de asıldı.

Şeyh Bedreddin İsyanı:

Çelebi Mehmet döneminin en önemli olaylarından biri de Şeyh Bedreddin ve taraftarlarının çıkarmış oldukları isyandır. Edirne yakınlarında Samona'da (Samavna ya da Simavna) doğan Şeyh Bedreddin; Konya, Mekke ve Kahire gibi önemli ilim merkezlerinde okumuş ve devrinin önemli bilginlerinden biri olmuştur. Musa Çelebi, Edirne'de hükümdarlığını ilân ettiğinde, Şeyh Bedreddin'i kazasker tayin etmişti. Şeyh Bedreddin, bu arada İslâm dinine aykırı olan görüşlerini yaymaya başladı.

Çelebi Mehmet, padişah olduktan sonra Şeyh Bedreddin'i kazaskerlikten aldı. İlimine saygı göstererek, bin akçe aylıkla İznik'te oturmayla mecbur etti. İznik'te serbest olarak yaşayan Şeyh Bedreddin, adamları vasıtasıyla propagandasını sürdürmeye devam etti. Müritlerinden Börklüce Mustafa'nın, Karaburun yöresinde faaliyetini ilerlettiğini haber alınca, Rumeli'ye geçti. Silistre, Dobruca ve Deliorman taraflarında bir hayli taraftar topladı. Ayaklanma bölgesi olarak, Deliorman'ı seçti. Bu arada müritleri Börklüce Mustafa ve Torlak Kemal'in, Karaburun ve Manisa taraflarında faaliyetleri hızla geliyordu. İlk isyan Karaburun'da Börklüce Mustafa tarafından başlatıldı. Sadrazam Bayezid Paşa, ayaklanmayı bastırdı. Börklüce Mustafa, yakalanarak idam edildi. Bunu takiben yakalanan Torlak Kemal ve adamları da öldürüldü. Rumeli'ye geçen Bayezid Paşa, küçük bir çarpışmadan sonra Şeyh Bedreddin'i ele geçirdi. Serez'de yapılan yargılama sonunda idam edildi.

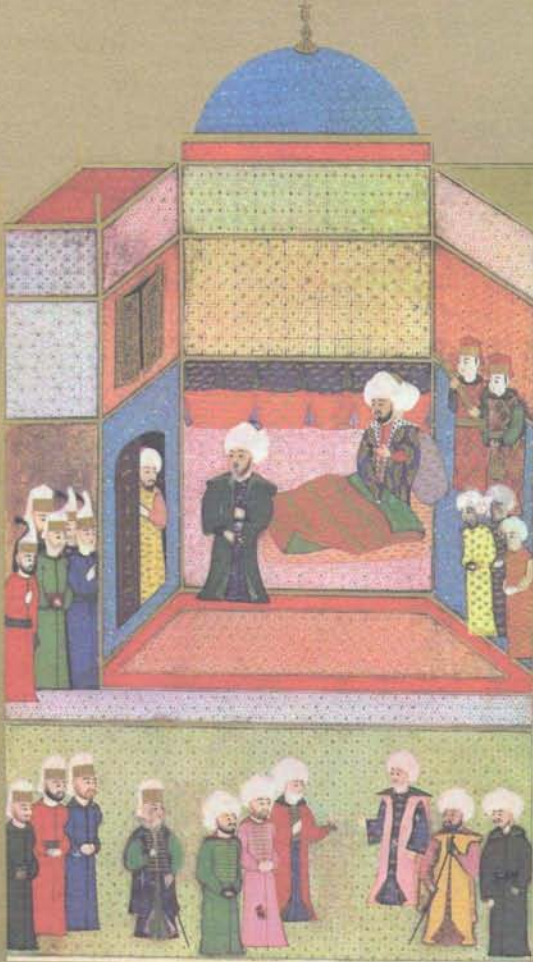

Şeyh Bedreddin'i gösteren bir minyatür

I. MEHMET DÖNEMİ OLAYLARI

1421

- Edirne'de katıldığı bir av sırasında kalp krizi geçiren Çelebi Sultan Mehmet öldü. Çelebi Sultan Mehmet'in ölümü, halk ve asker arasında karışıklık çıkmaması için duyurulmadı. Şehzade Murat'ın Amasya'dan gelmesine değin yaklaşık 40 gün ölümü herkesten gizlendi.

Çelebi Sultan Mehmet'in ölümünün askerden gizlenmesi
(Minyatür:Hünername)

Edirne'de kardeşi
Süleyman Çelebi
tarafından yapımına
başlanan Eski Cami'yi
I. Mehmet tamamlamıştır.

Sonunda Leontarius, Sultan Mehmet'in öldüğünü öğrendi ve derhal imparatora birkaç ulak gönderdi, fakat yollar tutulmuş olduğu için onlar, İstanbul'a gidemediler. Birkaç gün sonra elçi, haberi Mora yoluyla İstanbul'a bildirmeyi başardı. Böylece sultanın ölümü, Murat'ın Bursa'ya gelmesine kadar kırk gün gizlenmiş oldu. I. Mehmet Bursa'da Yeşil Türbe'ye gömüldü.

KİŞİLİĞİ VE HİZMETLERİ

Çelebi Mehmet, azimli, sabırlı, yüksek ahlâkı ve erdemliliği, verdiği sözü yerine getirmesi, nezaketi ve siyasî görüşleri, devlet siyasetine ait işlerde aşırılığa gitmeyerek durumu değerlendirmesi, plânlı ve programlı hareketi sayesinde parçalanmış olan Osmanlı Devleti'ni bir yönetim altında toplamayı başardı. Ankara Savaşı'ndan sonra kaybedilen yerleri yeniden ele geçirdi. Mehmet Çelebi'nin en büyüğü Murat (II. Murat) olmak üzere Mustafa, Kasım, Ahmet, Yusuf ve Mahmut adlarında altı oğlu ve yedi kızı oldu. Mehmet Çelebi; Fetret devri (1402-1413) denilen en tehlikeli bir zamanda devleti bölmek isteyen kardeşlerini ortadan kaldırarak Osmanlı Devleti'ni yeniden kurdu. Onun usta bir siyaset adamı ve iyi bir asker olarak Osmanlı Devleti'ni ikinci defa kurduğu Doğu ve Batı kaynaklarınca kabul edilir.

DÖNEMİNDE YAPILAN ESERLER

I. Mehmet, Bursa'da Yeşilcami medresesi, imaret ve türbesini yaptırdı. Edirne'de de Emir Süleyman tarafından başlatılan Eski Cami'yi 1414'te tamamladı ve Eski Bedesten'i ona vakıf yaptı. 1419'da bitirilen bu binaların mimarı, Hacı İvaz Paşadır. Türbesinin karşısında bulunan medresesi bugün müzedir. Cami ve türbesindeki çiniler ve ağaç oymalar değerli sanat eserleridir. Ayrıca, Edirne'de de bir cami (Camii Atik) ve bu camiye vakıf olmak üzere bir bedesten kurdurdu. Amasya'daki Şehzade türbesini yaptırdı (1410).

I. Mehmet (Minyatür: Kıyafetül'l-İnsâniyye fi Şemâill'i-Osmâniyye: }

II. MURAT

I. DÖNEM SALTANAT SÜRESİ : 23 yıl (1421 - 1444)

II. DÖNEM SALTANAT SÜRESİ : 5 yıl (1446 - 1451)

HAMMER'İN DE BELİRTTİĞİ GİBİ, "MEMLEKETİNİ ŞEREFLİ VE DOSDOĞRU YÖNETEREK MİLLETİNİN HÂTIRASINDA DİNDAR, LÜTUFKÂR, ADİL VE METİN BİR HÜKÜMDAR ÜNÜ BIRAKTI. SAVAŞTA OLDUĞU GİBİ BARIŞTA DA SÖZÜNÜN SADIK ERİYDİ. O, BİLİMSEL SOHBETLERİ SEVER, MUSİKİ, ŞİİR VE EDEBİYATA DÜŞKÜNLÜĞÜ İLE TANINIRDI."

II. Murat tuğralı bir ilâm, 1430
(Topkapı Sarayı Müzesi)

Altıncı Osmanlı padişahı olan II. Murat, I. Mehmet'in (Çelebi) oğludur. Çocukluk yıllarını Amasya'da geçirdi ve iyi bir öğrenim gördü. Daha sonra babasıyla Bursa'ya ve Edirne'ye gitti. 1415'te Osmanlıların en önemli Doğu sınır vilâyeti olan ve Amasya, Çorum, Sivas, Tokat, Osmancık bölgelerinden oluşan Danişmendiye beylerbeyliğiyle Amasya'ya döndü. Kendisine yardımcı olmak için lalası Yörgüç Bey (Paşa) da yanındaydı. 1416'da babasının Selânik'te Düzmece Mustafa ile uğraştığı sırada, Saruhan ve İzmir bölgesine giderek Börklüce Mustafa ayaklanmasını bastırdı. Karatatarların, kendisinin Amasya'dan ayrılmasından yararlanarak ayaklanması üzerine geri döndü.

II. MURAT

Doğum tarihi	: 1404
Doğum yeri	: Amasya
Babası	: I. Mehmet
Annesi	: Emine Hatun (Dulkadirli)
Tahta çıktığı tarih	: 5 Temmuz 1421
Tahta çıktığında yaşı	: 17 yaş, 1 ay
Saltanatının sonu	: 1 Aralık 1444
Tahttan ayrılma sebebi	: II. Mehmet lehine feragat
Saltanat süresi	: 23 yıl, 5 ay
İkinci defa tahta çıktığı tarih	: 1446
Tahta çıktığında yaşı	: 42 yaş, 3 ay
Saltanatının sonu	: 3 Şubat 1451
Tahttan ayrılma sebebi	: Ölüm
Saltanat süresi	: 4 yıl, 5 ay
Ölüm tarihi	: 3 Şubat 1451
Ölüm sebebi	: Felç
Öldüğü yer	: Edirne
Gömülü olduğu yer	: Bursa, Muradiye Camii yanında kubbесinin üzeri açık olan türbesinde.
Valilikleri	: Amasya

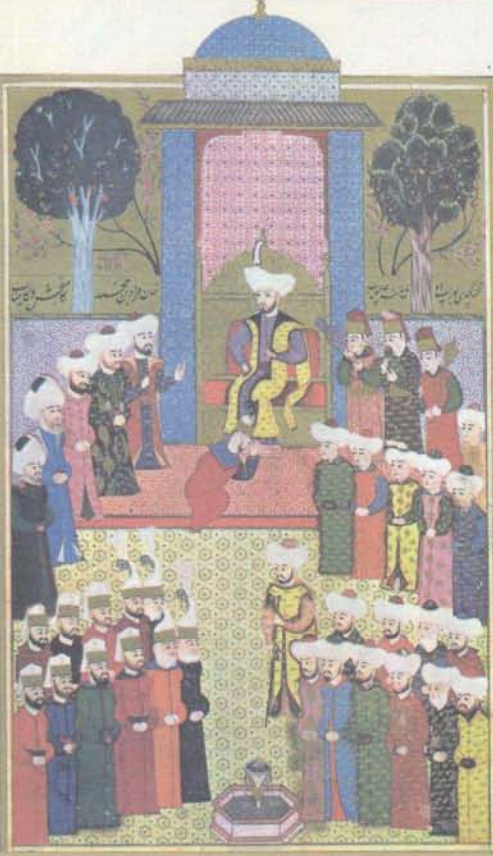

II. MURAT (1404 -1451) (Tablo: Kapıdağlı Konstantin)

II. MURAT DÖNEMİ OLAYLARI

1421

■ İkinci Murat, Bursa'da tahta çıktı.

II. Murat'ın Bursa'da cülusu
(Minyatür: Hünernâme)

■ Şehzade Mustafa Çelebi Olayı:

II. Murat, 1421 yılında padişah olduğunda, Bizans İmparatoru Manuel, kendisini kutlarken, aynı zamanda tehdit ediyordu. İmparator, II. Murat'a, iki erkek kardeşini İstanbul'a göndermesini, aksi halde Mustafa Çelebi'yi serbest bırakacağını bildirdi. İsteği kabul edilmeyince, Limni adasında bulunan Mustafa Çelebi'yi ve Aydınolu Cüneyt Bey'i serbest bıraktı.

Çelebi Mehmet döneminde giriştiği mücadeleyi kaybeden Mustafa Çelebi, II. Murat döneminde, Bizans imparatorunun yardım ve teşvikiyle yeniden saltanat mücadelesine girdi. Gelibolu'ya çıkan Mustafa Çelebi, Rumeli'deki halk ve askerler tarafından padişah olarak tanındı. Bu arada Karamanoğulları, Gemiyanogulları, Menteşoğulları ve Candaroğulları da Osmanlılara karşı saldırıya geçti.

Mustafa
Çelebi'nin
bastırdığı akçeŞEHZADELİĞİNDE BABASIYLA
BİRLİKTE SAVAŞLARA
KATILİYOR

Danışmendiye, o sırada beyliklerin hem birbiriyle hem de Osmanlı Devleti'yle çekiştiği bölgelerden biriydi; II. Murat babasının bu beyliklerle yaptığı savaşlara katıldı. İsfendiyaroğlu Hamza'nın elinden Samsun yöresini aldı (1421). Daha sonra, ölmek üzere olan babası tarafından Bursa'ya çağıldı, ama kente vardığında babası ölmüştü. Bunun üzerine Yeniçerilerin ve devlet büyüklerinin desteğiyle Osmanlı tahtına çıktı (25 Haziran 1421). Ama I. Mehmet ölmeden önce öteki oğullarının öldürülmesini engellemek için vasiyetinde bazı önlemler almıştı. Buna göre, II. Murat Edirne'de tahta çıkacak, Anadolu'nun yönetimi Mustafa'da olacak, Yusuf ve Mahmut, Bizans imparatorunun yanında kalacaklar, Bizans imparatoru da Çelebi Mehmet'in kardeşi Düzmece Mustafa Çelebi'yi serbest bırakmayacak ve II. Murat da Bizans'a bu konudaki masraflar karşılığı para ödeyecekti.

II. MURAT'IN TAHTA ÇIKIŞI

Ama II. Murat tahta çıkınca Yusuf ve Mahmut'u Bizans'a vermeyerek, Tokat'a gönderdi. Buna kızan Bizans İmparatoru II. Manuel Palaiologos, Limni'de sürgün yaşayan Düzmece Mustafa'yı serbest bırakarak, yanına kattığı kuvvetlerle Gelibolu'da bağımsızlık kurması için kışkırttı.

II. Murat

II. Murat, Bizans İmparatoru Manuel'i cezalandırmak amacıyla İstanbul'u kuşattı. İstanbul'un 1491'de yapılmış bir gravürü.

Bizans, gerçek padişah olarak II. Murat'ı değil, Mustafa'yı tanıdığını ilân etti. II. Murat'a karşı beylikler de ayaklanmış ve Osmanlı Devleti çözülme durumuna gelmişti. Germiyanoglu Yakup Bey de II. Murat'ın padişahlığını tanımıyor, yanında bulunan I. Mehmet'in küçük oğlu Mustafa Çelebi'yi destekliyordu. Karamanoğullarının Göller yöresini işgal etmesini, Menteşeoğullarının bağımsızlık ilânını, Aydınoğulları ve Saruhanogullarının topraklarını geri almasını, İsfendiyoğullarının da Osmanlıları tutan Kasım'ı kovmasını II. Murat kabul etmek zorunda kaldı.

Mevlîd yazarı Süleyman Çelebi'nin
Bursa'daki türbesi
(Tablo: Şefik Bursalı, İstanbul Belediyesi
Resim Koleksiyonu)

II. MURAT DÖNEMİ OLAYLARI

1422

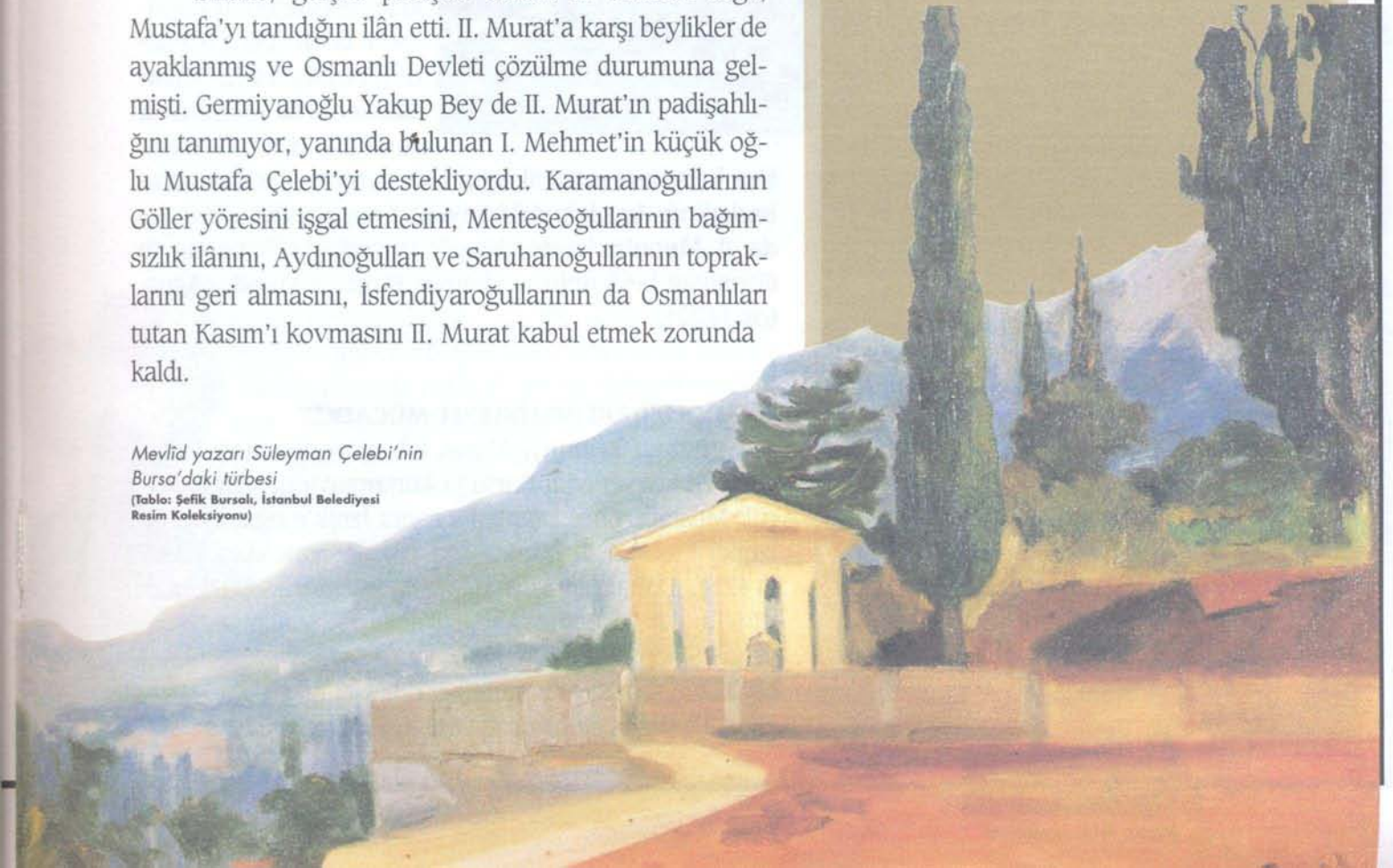
■ II. Murat'la amcası Şehzade Mustafa Çelebi arasındaki Ulubat Savaşı:

II. Murat, Şehzade Mustafa'nın Edirne'de padişah olarak tanınması üzerine amcası Mustafa Çelebi'ye karşı harekete geçti. Rumeli Beylerbeyi Bayezid Paşa, Mustafa Çelebi'nin üzerine gönderildi. Rumeli askerlerinin Mustafa Çelebi'ye katılması üzerine Bayezid Paşa da Mustafa Çelebi'nin yanında yer aldı. Edirne'de padişahlığını ilân eden Mustafa Çelebi, daha sonra Anadolu'ya geçerek Bursa'ya doğru ilerledi. Ulubat civarında yapılan savaşı kaybeden Mustafa Çelebi, Rumeli'ye kaçtı. Edirne'de yakalandı ve kale burcuna asılarak idam edildi.

■ İstanbul Kuşatması:

II. Murat, Mustafa Çelebi olayı nedeniyle İmparator Manuel'i cezalandırmak için İstanbul'u kuşattı (1422). İmparator Manuel, bu kuşatmadan kurtulmak amacıyla II. Murat'ın kardeşi Küçük Mustafa Çelebi'yi isyana kışkırttı. Küçük Mustafa Çelebi, Karamanoğulları ve Germiyanogulları'ndan aldığı kuvvetlerle Bursa'yı kuşattı. Halkın rica ve hediyeleri sonunda, Bursa'yı almaktan vazgeçen Küçük Mustafa Çelebi, İznik'e geldi ve şehri aldı. II. Murat, bu olay üzerine İstanbul kuşatmasını kaldırırken, Bizans, bir kez daha amacına ulaşmış oluyordu. İznik üzerine yürüyen II. Murat, şehzadenin yakın adamlarını elde ederek, kardeşini yakaladı ve idam ettirdi.

■ Dinî edebiyatımızın şaheserlerinden "Mevlîd" manzumesinin yazarı Süleyman Çelebi, Bursa'da öldü.

II. MURAT DÖNEMİ OLAYLARI

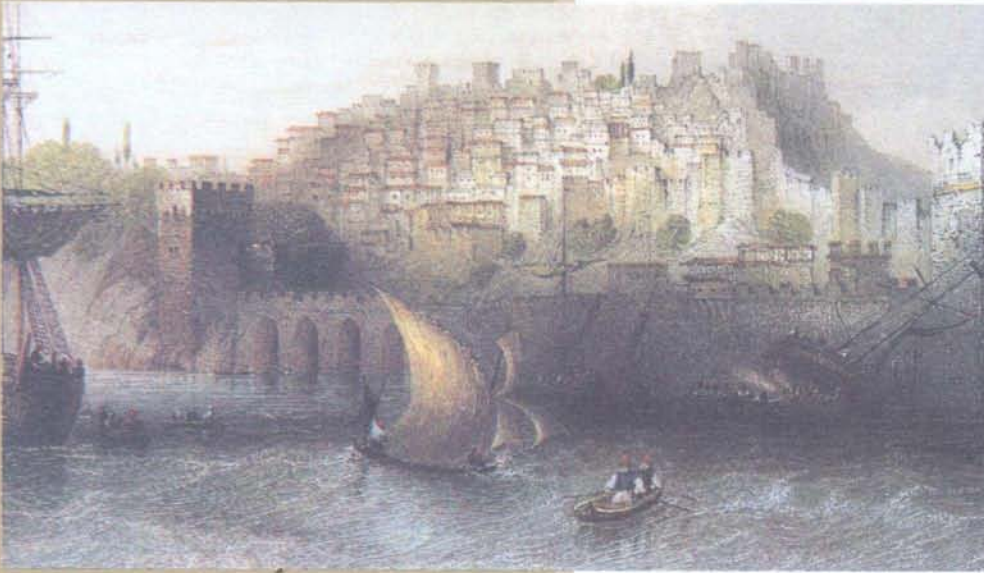
1423

- Osmanlı topraklarına akınlar yapan ve çeşitli huzursuzlukların kaynağı hâline gelen Eflâk, Arnavutluk ve Mora üzerine seferler düzenlendi.

1424

- Candaroğlu İsfendiyar Bey'in Osmanlı hâkimiyetini kabulü:

II. Murat, şehzadeler olayından sonra, Anadolu Türk birliğini yeniden kurtarmak amacıyla harekete geçti. Önce, Candaroğulları üzerine gidildi. İki taraf arasında yapılan savaşta kaybeden İsfendiyar Bey, kaçarak Sinop kalesine sığındı. Bu yenilgiden sonra İsfendiyar Bey, barış istedi ve torununu II. Murat'a eş olarak verip arada akrabalık kuruldu.

Sinop (Gravür: Bertrand, 1875)

1425

- Almanya ve Macaristan'la iki yıl için mütareke imzalandı. 1411'de Almanya imparatorluğuna seçilen Macar Kralı Sigismund, on dört yıl sonra tebrik edildi. Kendisine hediye olarak kıymetli Türk halıları ve kumaşları gönderildi; imparator da altın kabızalı bir kılıç, atlar ve kumaşlar yolladı.

Macar Kralı Sigismund

TAHT KAVGALARI

Gelibolu'ya çıkan II. Murat'ın amcası Düzmece Mustafa Çelebi'ye kale dışında, kimse direnemedi. Mustafa Çelebi, hisarın ele geçirilmesini İzmiroğlu Cüneyt'e bırakarak Edirne'yi almak üzere yola çıktı, veziriazam Bayezid Paşa'yı Sazlıdere'de yenerek Edirne'ye girdi ve tahta oturdu. Bu arada Gelibolu hisarı alınmış, Mustafa'nın kuvvetleri boğaza egemen olmuştu. II. Murat, amcasına karşı harekete geçmeden önce Sırpların, Macarların desteğini sağladı (1421). Mustafa Çelebi, 20 Ocak 1422'de kalabalık bir süvari ve piyade ordusuyla Gelibolu'dan Anadolu'ya geçince, II. Murat ilk önlem olarak Ulubat köprüsünü yıktırarak Bursa yolunu kapadı. Yeniçeriler de Ulubat ırmağı kıyısında başarılı bir savunma yaptılar. Bu arada kimi uç beyleri de II. Murat'ın tarafına geçince, ordusu Hacı İvaz Paşa tarafından ordusu kılıçtan geçirilen Mustafa Çelebi, Gelibolu'ya çekilmek zorunda kaldı, ama Cenevizlilerin gemileriyle karşı kıyıya geçen II. Murat tarafından yakalanarak Kızılbaş Yenicesi'nde idam edildi (1422).

İSTANBUL KUŞATMASI

II. Murat bu gelişmelerden sorumlu saydığı Bizans imparatoru II. Manuel Palaiologos'u cezalandırmak için 50 gün süreyle İstanbul'u kuşattıysa da bir sonuç alamadı (Haziran 1422). Bundan sonra da karışıklıklar sürdü. Venedik, Osmanlılara karşı cephe olarak güçlü bir donanma hazırlamaya başladı ve Anadolu'daki beylikler ayaklandılar. Bu arada, II. Murat'ın kardeşi Küçük Mustafa da, Karaman ve Germiyan beylerinin yardımıyla Bursa'yı kuşattı (Ağustos 1422).

Bunun üzerine II. Murat, Edirne'ye döndü ve Mihailoğlu ile kuvvetlerini Bursa'yı kurtarmaya gönderdi. Küçük Mustafa, önce İstanbul'a sonra İznik'e sığındıysa da İznik'i kuşatan II. Murat, onu yakalayarak idam ettirdi (1423). Daha sonra, Anadolu'da egemenliği sağlamak için Taraklı ve Borlu'ya kadar ilerleyen İsfendiyar Bey'i yendi. Sinop kalesine sığınan İsfendiyar Bey ile anlaşarak bağlılığını sağladı. Karamanoğlu II. Mehmet, Antalya'yı kuşattığı sırada ölmüştü. II. Murat, Karamanoğulları ara-

ANADOLU'DAKİ BEYLİKLERLE MÜCADELE

Bunun üzerine II. Murat, Edirne'ye döndü ve Mihailoğlu ile kuvvetlerini Bursa'yı kurtarmaya gönderdi. Küçük Mustafa, önce İstanbul'a sonra İznik'e sığındıysa da İznik'i kuşatan II. Murat, onu yakalayarak idam ettirdi (1423). Daha sonra, Anadolu'da egemenliği sağlamak için Taraklı ve Borlu'ya kadar ilerleyen İsfendiyar Bey'i yendi. Sinop kalesine sığınan İsfendiyar Bey ile anlaşarak bağlılığını sağladı. Karamanoğlu II. Mehmet, Antalya'yı kuşattığı sırada ölmüştü. II. Murat, Karamanoğulları ara-

sındaki taht kavgalarından yararlanarak tahta çıkardığı İbrahim Bey ile anlaşıp Hamidili'ni ve Kayseri yöresini geri aldı. Öte yandan, Bizanslılar yapılan anlaşmayla Selânik'i, Venedik'e bırakmışlardı (1423). Ama bu durumu kabul etmeyerek Selânik'i kuşattılar; Venedik Selânik'e karşılık her yıl vergi vermeyi önerdi. II. Murat, İstanbul'un Venedik'in eline geçebileceğini düşünerek Cenevizliler aracılığıyla Bizans imparatoru II. Manuel ile anlaştı (1424). Bu sırada İzmir beyliğini ve Aydıneli'ni alan Cüneyt'in ardından, Anadolu'da öteki beyler de başkaldırıncı yeniden karışıklık doğdu. 1425'te Anadolu beylerbeyi Hamza Bey'in kuvvetleri Cüneyt Bey'i İpsala kalesinde kuşatıp öldürdü. İzmir ve Aydıneli ile Antalya ve Korkuteli'ni ellerinde tutan Tekeoğullarının toprakları da ele geçirildi.

VENEDİK SEFERİ VE OSMANLI-MACAR SAVAŞI

1426'da Türk denizcileri Venedik topraklarına sefer yapmaya başladılar. Drac'ı kuşattılar, ancak savaşa Macarlar da karışınca, II. Murat, Tuna'ya, aşarak, Macarları yendi. Sırp toprakları yağma edildi. Sırp despotu Stefan Lazaroviç anlaşılmak zorunda kaldı. II. Murat, Lazaroviç'in ölümünden sonra, yerine geçen Georgi Vulkoviç'i tanımayınca Osmanlı-Macar savaşı yeniden başladı. Macar kralı Sigismond yenilerek kaçtı. Yeni despot Georgi Vulkoviç eski anlaşmaları yeniledi. Eflak beyi de Osmanlılara bağlandığını ilân etti. Venedikliler, Osmanlılara yeniden başvurarak, yıllık vergiyi artırıp Selânik'i elde tutmak istediler. Ama bu istekleri kabul edilmedi. Bu arada Venedik ile anlaşılan Karamanoğulları, Hamidili'ni ele geçirdiler. Herat hükümdarı Timuroğlu Şahruh'un ilerlemesinden yararlanan Venedik, Gelibolu limanına saldırdı, ama bir başarı elde edemeyince geri çekilmek zorunda kaldı. II. Murat, Şahruh'a saldırmaktan çekinmişti; ama Şahruh, Karakoyunluların yendikten sonra daha fazla ilerlemeyerek Herat'a çekildi (1429).

II. Murat, 1430'da Selânik'i Venedik'ten alarak bir anlaşma imzaladı (Temmuz 1430). Buna göre Venedik, Selânik üstündeki Osmanlı egemenliğini tanıyor, Arnavutluk ve İnebahtı egemenliği için de haraç vermeyi kabul ediyordu.

II. Murat

II. MURAT DÖNEMİ OLAYLARI

1425

- **Aydınoğlu Cüneyt Bey yakalandı ve idam edildi:** Şehzade Mustafa Çelebi olayı sırasında kaçarak, kendi topraklarına gelen Aydınoğlu Cüneyt Bey, beyliğinin güçlenmesi için çalıştı. Bunu sağlamak için de, Osmanlılarla yeniden mücadeleye başladı. II. Murat, Cüneyt Bey'in kesin olarak ortadan kaldırılmasına karar verdi. Anadolu Beylerbeyi Hamza Paşa, Cüneyt Bey'in üzerine gönderildi. Ele geçirilen Cüneyt Bey, idam edildi ve İzmir yöresi, Osmanlı topraklarına katıldı.

Aydınoğlu Cüneyt Bey'in öldürülmesinden sonra tüm İzmir, Osmanlı topraklarına katıldı
(Gravür: Morchebeas, Paris, 1839)

- **II. Murat tarafından varlığına son verilen Menteşe Beyliği toprakları Osmanlı hâkimiyetine geçti.**

1426

- **Teke Beyliği işgal edildi.** Antalya'ya hücum eden Karamanoğlu Mehmet Bey, kaleden atılan bir güllenin isabet etmesi sonucu öldü ve Karamanoğlu kuvvetleri, Antalya kuşatmasını kaldırarak çekildiler.

1427

- **Germiyanoglu beyi II. Yakup öldü. Bıraktığı vasiyetname gereği, ülke toprakları, vâris olarak gösterdiği II. Murat'a verilerek Osmanlı hâkimiyetine girdi.**

Germiyanoglu beyi II. Yakup Bey'in erkek çocuğu yoktu. 1427 yılında Edime'ye gelen II. Yakup Bey, II. Murat'ın konuğu olmuş ve beyliğini Osmanlılara vasiyet etmişti. II. Yakup Bey, Kütahya'ya döndükten sonra vefat etti. II. Yakup Bey'in vasiyeti üzerine Germiyanogulları, Osmanlılara katıldı.

II. MURAT DÖNEMİ OLAYLARI

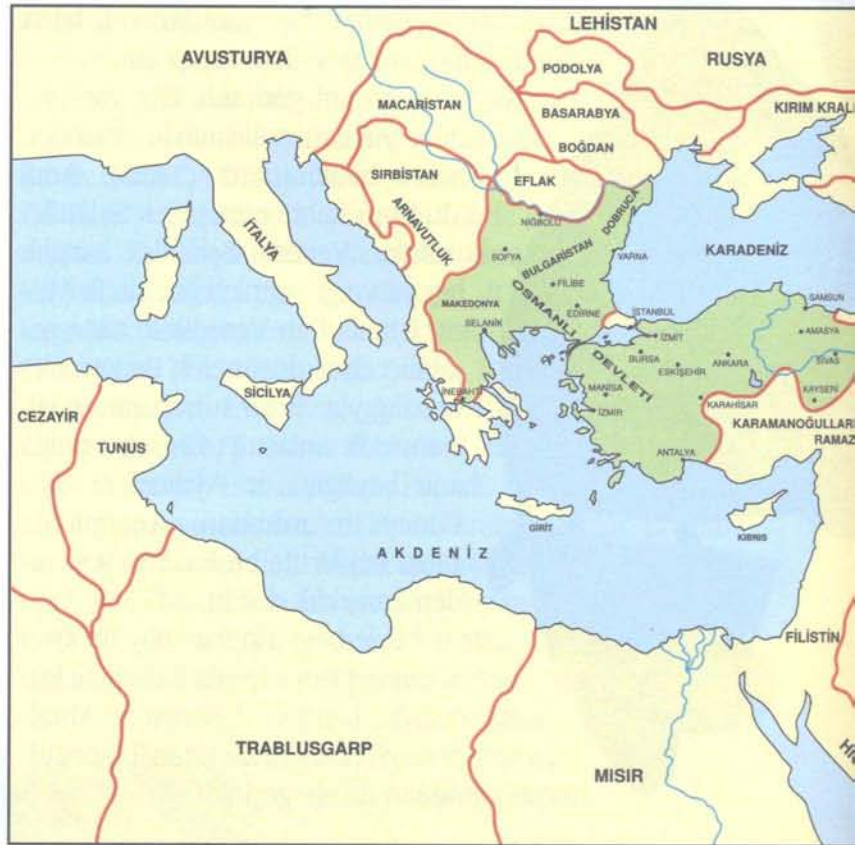
1429

■ Bayramîğin kurucusu Mutasavvıf Hacı Bayram Veli, Ankara'da öldü.

Hacı Bayram Veli: (1352 Solfasol / Ankara - 1429 Ankara); Gerçek adı Numan'dır. Çiftçi olan babası Koyunluca Ahmet'in tarlasında bir süre çalıştıktan sonra, öğrenim görmek için Ankara'daki Karamedrese'ye gitti. Bu okulu bitirince Bursa'ya giderek bir süre de orada eğitim gördü. Önceleri Halveti ve Nakşibendi tarikatlarından etkilendi, kısa zamanda bilgisi ve etkili konuşmalarıyla ün kazandı. Şeyh Hamidüddin tarafından Kayseri'ye çağıldı. Bir süre Kayseri'de kaldı. Şeyh Numan'a, Kurban Bayramı'nda geldiği için "Bayram" adını verdi. Hacı Bayram bundan sonra kendini tasavvuf adadı. Bayramîlik tarikatının temellerini burada oluşturdu. Düşüncelerinin şeriatla bağdaşmaması yüzünden önce kovuşturmaya uğradiysa da sonra II. Murat tarafından Ankara'daki Karamedrese'ye ve sonra da Bursa Medresesi'ne müderris olarak atandı. Şeyh Hamidüddin'in ölümünden sonra müderrisliği bırakarak, yaşamını tekkesinde çevresine toplananları yetiştirmekle geçirdi. Düşüncelerini, yazdığı öz Türkçe şiirlerle anlattı. Hacı Bayram Veli'ye göre, tek gerçek olan Tann'ya ulaşmak, ancak onu gönülde bir ışık olarak görebilmekle sağlanır. Bunu ancak olgunluğun en üst aşamasına çıkmış kişi başarabilir. Tann'yı anma ilkeleri bilginin öğeleridir, varlık denen bütünü oluştururlar. Bayramîlik tarikatının görüşleri bütün varlık türlerini Tann'ın bir yansıması sayan yeni-Platoncu akımdan kaynaklanmaktadır. Hacı Bayram Veli, felsefeden kaynaklanan bu inanç öğelerini doğrudan inceleyerek değil, tasavvuf geleneğiyle öğrenmiştir. Hacı Bayram Veli'nin ölümünden sonra, kurduğu Bayramîlik tarikatı, bin Akşemsettin'in kurduğu Şemsîye, diğeri Bursalı Ömer Dede'nin kurduğu Melamîye olmak üzere iki kola ayrıldı. Hacı Bayram'ın gerek tarikatlar, gerek halk ve divan şiiri üzerindeki etkisi yüzyıllarca sürdü.

Hacı
Bayram
Veli

II. Murat'ın son dönemlerinde Osmanlı Devleti

EFLÂK SEFERİ

Rumeli beylerbeyi Sinan'ın Yanya'yı fethettiği sırada çıkan Arnavut beyleri ayaklanması, II. Murat tarafından bastırıldı (1433). Bu beylerin Macaristan ile ilişkiler kurması üstüne Macar kralı Sigismond, II. Murat'a elçi gönderip, Bosna, Sırbistan, Eflak ve Bulgaristan üstünde hak ileri sürdü. Bosna kralı ve Sırp despotu, Sigismond'u destekliyordu. Macarlar, ölen Eflak beyi yerine I. Vlad Drakul'u Eflak beyi yaptılar. Bu arada Karamanoğlu II. İbrahim, Osmanlı topraklarına saldırınca, II. Murat Anadolu'ya geçerek Akşehir, Konya, Beyşehir ve Hamideli'ni aldı; İbrahim Bey barış isteyerek Osmanlılara bağlandı. II. Murat daha sonra Rumeli'ye geçti. Sırp despotluğunu ortadan kaldırarak Eflak beyi I. Vlad Drakul'u Osmanlı Devleti'ne bağladı (1437).

II. Murat, 1438'de yeniden Macaristan üstüne sefer açarak Eflâk'ı aldı. 1440'ta Belgrad'ı kuşattı. 6 aylık kuşatmadan sonuç alınamayınca, Macarlar Hunyadi Yanoş komutasında saldırıya geçerek Osmanlıları Bosna'dan çıkardılar. 1442'de Şahabettin Paşa'nın ordusu da Eflak'ta başarı sağlayamadı. Karamanoğlu İbrahim Bey'in Akşehir ve Beyşehir üstüne yürümesi (1443). II. Murat'ın Karaman iline gelerek Konya ve Larende'yi

yağmalamasına yol açtı. II. Murat, İbrahim Bey ile anlaştıktan sonra Edirne'ye döndü; onun bu yokluğu sırasında da Hunyadi Yanoş, Sırp despotu ve yeni Macar kralı Ladislas'ın desteğiyle Tuna'yı geçerek, Rumeli'deki Osmanlı kuvvetlerini yendi ve Sofya ile Niş'i ele geçirdi. Bu başarı, başta Papa IV. Eugenius olmak üzere bütün Hristiyan dünyasında yeni bir Haçlı seferi umudu yarattı.

SEGEDİN ANTLAŞMASI

Arnavutluk ayaklanması ve Karamanoğullarının Akşehir ve Beyşehir'i ele geçirmeleri üstüne, II. Murat, Macarlarla Segedin Antlaşması'nı imzalamak zorunda kaldı (1444). Buna göre, Sırp despotluğu yeniden kuruluyor. Tuna sınır

oluyor, Bulgaristan Osmanlılara bağlı kalıyordu. II. Murat, Karamanoğlu beyliği ile de Beyşehir, Akşehir ve Seydişehir'i Karamanoğullarına bırakan anlaşmayı imzaladı.

II. MURAT DÖNEMİ OLAYLARI

1429

■ Sadrazam Çandarlı İbrahim Paşa öldü.

■ Din alimlerinden Mutasavvıf Emîr Sultan, Bursa'da öldü.

Emir Sultan: (1368 Buhara-1429 Bursa): Asıl adı Seyyid Şemseddin Muhammed bin Ali el-Hüseynî el-Buharî'dir. Hak arasında Emir Seyyid, ya da Emir Sultan diye anılır. Babası çömlükçiydi. Öğrenimini Buhara'da yaptı. Tasavvuf akımlarından etkilenecek Kübreviyye tarikatına girdi. Bazı kaynaklara göre İmamiyye mezhebine bağlıdır. Hac dönüşünde bir süre Medine'de kaldıktan sonra Bursa'ya geldi ve bugün Emir Sultan adını taşıyan Gökdere semtine yerleşti. Sadreddin Konevî'nin "Miftahü'l Gayb" (Bilinmeyenin Anahtarı) adlı yapıtını okuyarak Molla Fenaî'den icazet aldı. Kısa zamanda pek çok taraftar buldu. Yıldırım Bayezid'in kızı Hundi Hatun ile evlendi. Timur'un Bursa'ya gelişinde tutsak edildiyse de kısa bir süre sonra serbest bırakıldı. II. Murat'ın İstanbul kuşatmasına katıldı (1422). Emir Sultan, birçok padişah ve halk tarafından emiş bir kişi olarak tanınmış ve saygı görmüştür. Yahya Efendi'nin "Menakibü'l Cevahir", Nîmetullah'ın "Menakıb-ı Emir Sultan", Senai'nin "Keşifnâme", Hüsami'nin "Zebdetü'l-Menakib" adlı yapıtlarında Emir Sultan'ın yaşamı ve yetenekleri konusunda bilgiler verilmiştir.

Emir Sultan adına ölümünden sonra karısı Hundi Fatma Hatun'un yaptırdığı cami (Görüntü: Thomas Allom)

II. MURAT DÖNEMİ OLAYLARI

1430

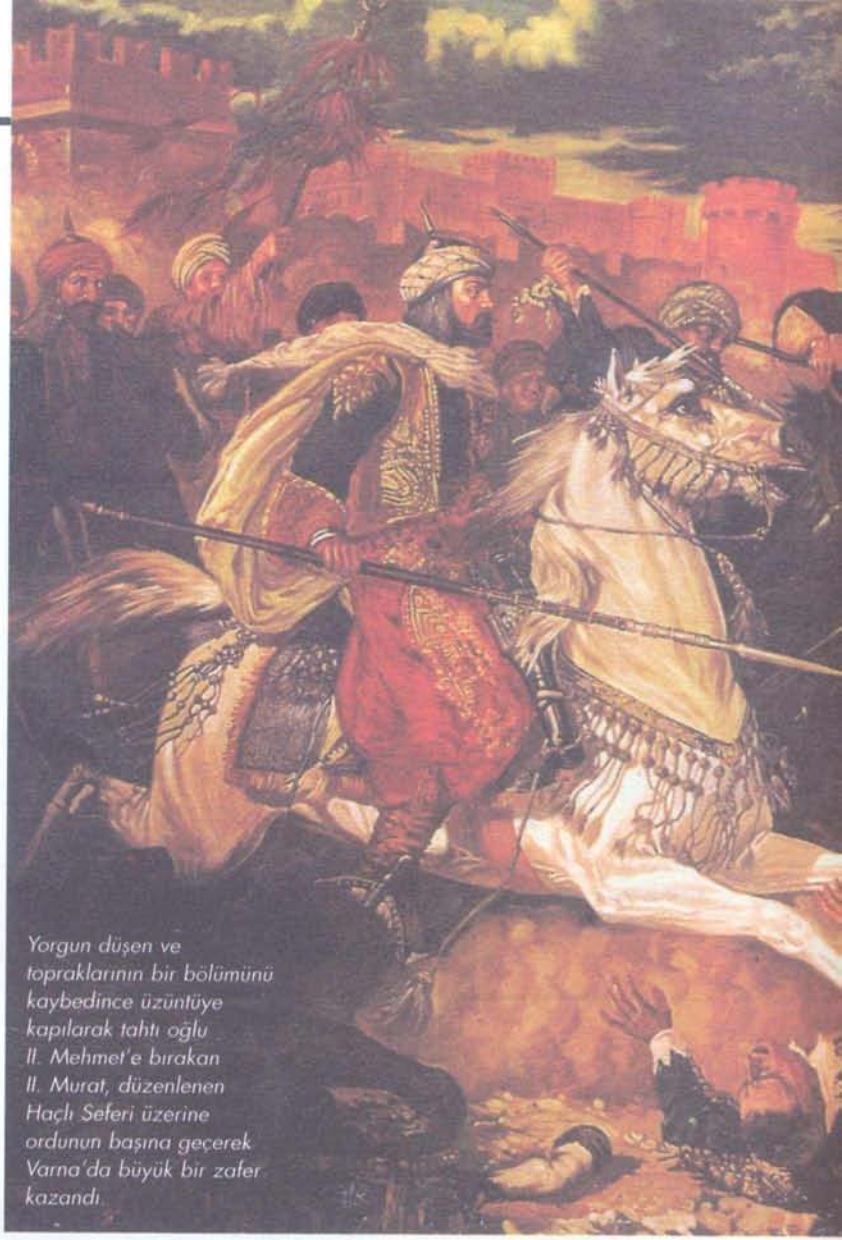
- Venediklilerin eline geçmiş bulunan Selânik, üçüncü kez ele geçirildi.

1431

- Divan edebiyatının önemli şairlerinden Şeyhî öldü.

Şeyhî (1375 Kütahya - 1431 Kütahya): Asıl adı Yusuf Sinanettin'dir. Yetiştği yıllar doğduğu kentte, sonra İran'da öğrenim gördü, hekim oldu. Dönüşünde Germiyanoglu II. Yakup'a hekimlik ve musahiplik yaptı. Ankara'ya giderek (1415) Çelebi Sultan Mehmet'in özel hekimliğinde bulundu. Hizmeti karşılığında kendisine timar olarak verilen Tokuzlu köyüne giderken yolda soyulması üzerine ünlü yapıtı "Hamame"yi yazdı. II. Murat tarafından saraya alındı. Padişahın isteğiyle yazmaya başladığı "Hüsrev ü Şirin Mesnevisi"ni bitiremeden öldü. "Feilâtün mefâilün feilün" ölçüsüyle mesnevi biçiminde yazılan ve 120 beyitten oluşan "Hamame" (Eşek kitabı anlamına) öykülemesindeki ustalığı ve toplumsal yaşam biçimini alaya bir tarzda eleştiren içeriğiyle hiciv edebiyatında önemli bir yer tutar. Dili, imajları ve canlı betimlemeleriyle çağının büyük şairleri arasında sayılan Şeyhî, tasavvuf düşüncesinin öğeleri ile klasik Fars şiirinin özelliklerini yetkince birleştirerek, divan edebiyatına katkıda bulunmuştur.

- İtalyan beylerinin hâkimiyeti altındaki Yanya halkı, II. Murat'a başvurarak özgürlüklerine doku-nulmaması koşuluyla kenti Osmanlı idaresine teslim ettiler.

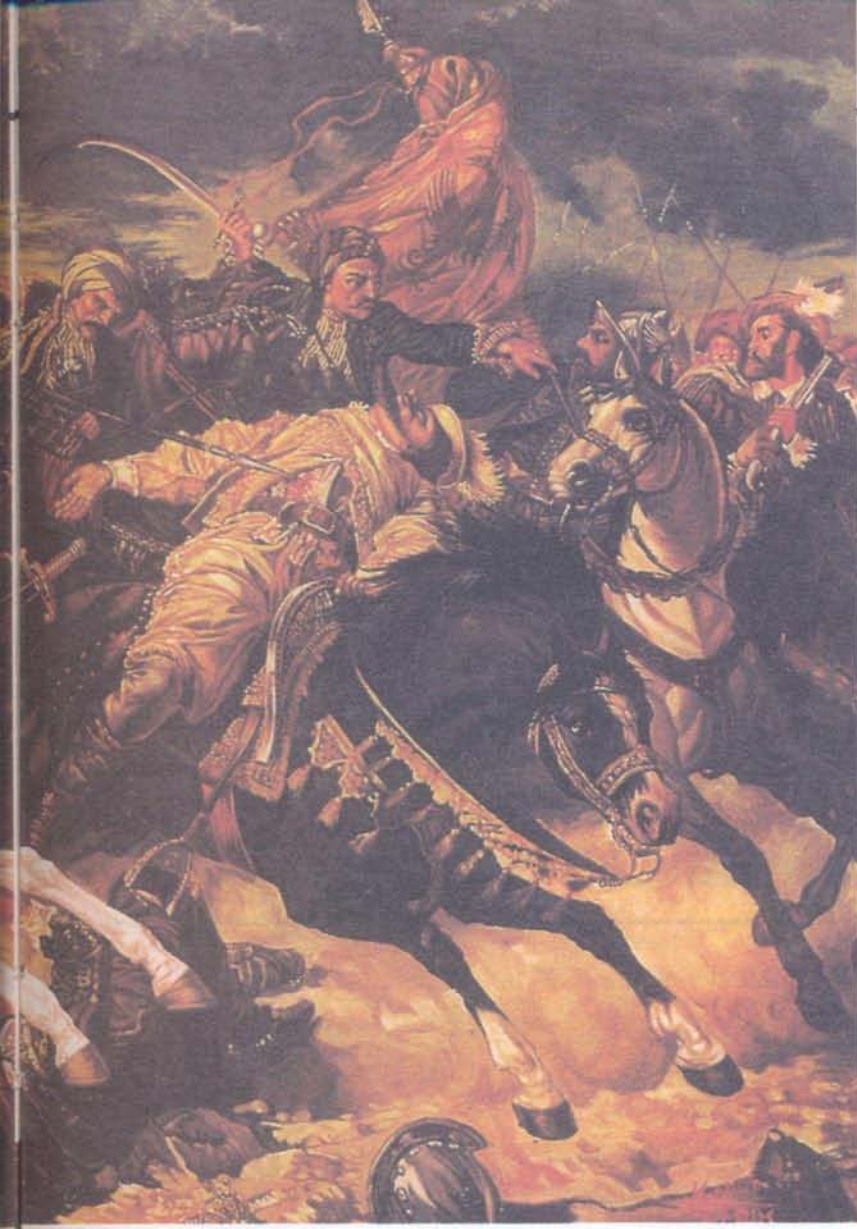
Yorgun düşen ve topraklarının bir bölümünü kaybedince üzüntüye kapılarak tahtı oğlu II. Mehmet'e bırakan II. Murat, düzenlenen Haçlı Seferi üzerine ordunun başına geçerek Varna'da büyük bir zafer kazandı.

VARNA SAVAŞI

Yaşamının hareketli geçmesi nedeniyle yorgun düşen ve topraklarının bir bölümünü yitirmesi nedeniyle üzüntüye kapılan II. Murat, tahtı oğlu II. Mehmet'e bırakarak Manisa'ya çekildi. Osmanlı tahtına 12 yaşında bir çocuğun geçtiğini gören Bizans, Venedik ve Papalık ile Hunyadi Yanoş,

19. yüzyılda yapılan bir gravürde Yanya'daki Tepedelenli Ali Paşa Sarayı

anlaşmayı bozmak için Macar kralına baskı yaparak yeni bir Haçlı seferi düzenlediler. Bu arada, II. Mehmet'in adamları Zağanos ve Şahabettin paşalar ile Çandarlı Halil Paşa iktidar savaşımına girmişti. İşte böyle bir ortamda Macar ve Eflâk orduları Varna'ya ulaştı. Venedik donanması Gelibolu boğazını kapadı. II. Murat, Edirne'ye gelerek ordunun yönetimini üstlendi. Varna'da yapılan savaşta haçlılar yenildi ve Ladislas öldürüldü (1444).

II. Murat

II. MURAT DÖNEMİ OLAYLARI

1432

- Geleceğin İstanbul Fatihi Şehzade Mehmet (Fatih Sultan Mehmet), Edirne'de doğdu.

II. Mehmet'in çocukluk defterindeki yazı ve desenler (Topkapı Sarayı Müzesi).

1435

- Osmanlılar aleyhine Macaristan ve Eflâk hükûmetleriyle işbirliği yapan ve Osmanlı topraklarına saldıran Karamanoğlu İbrahim Bey, Konya'da mağlûp edildi. Yenilen İbrahim Bey, İçel'in dağlık bölgelerine kaçtı.
- Sırp Kralı Yorgi Brankoviç, güzelliğiyle meşhur kızı Prenses Mara'yı II. Murat'a eş olarak sundu ve Sırp Krallığı, Osmanlı Devleti'ne bağlandı.

1436

- Edirne'de Muradiye Camii yapıldı.

1437

- Evrenosoğlu Ali Bey'in kumandasında Macaristan'a bir akın düzenleyen Türk akıncıları, Transilvanya'ya kadar ilerlediler.

1439

- II. Murat, Macar kralı ile ittifak yapan Sırp Kralı Jorj Brankoviç'in oturduğu başkent Semendire'yi fethetti. Kızı Mara'yı II. Murat'a vererek akraba olan Brankoviç ise yenilgi üzerine Macaristan'a kaçtı.

1441

- Belgrad kuşatması: Osmanlı ordusu ile Sırp ordusu arasında yapılan savaşlarda bir netice alınamadı ve altı ay süren kuşatma, bir sonuç alınmadan kaldırıldı.

II. MURAT DÖNEMİ OLAYLARI

1442

■ Transilvanya prensi ve Macar ordusu Başkumandanı Jan Hunyat (Hunyadi Yanoş), Mezid Bey kumandasında Transilvanya'ya giren Türk akıncılarını Hermanstad (Erdel) önünde mağlûp etti. Mezid Bey ve oğluyla birlikte 20.000 Türk akıncısı öldürüldü.

■ Jan Hunyat (Hunyadi Yanoş), Hermanstad (Erdel) yenilgisinin intikamını almak için sefer düzenleyen Hadım Lala Şahabettin Şahin Paşa komutasındaki 40.000 kişilik Osmanlı ordusunu Vasag'da yapılan savaşta ikinci kez mağlûp etti.

Jan Hunyat (Hunyadi Yanoş)

1443

■ Karamanoğlu Seferi:

Karamanoğlu Mehmet Bey, şehzadeler olayından yararlanarak, bir kısım Osmanlı topraklarını işgal etmişti. Mehmet Bey'in ölümünden sonra, çocukları arasında taht kavgası çıktı. Osmanlılara sığınan İbrahim Bey, II. Murat'ın yardımıyla Karaman tah-tını elde etti. II. Murat, kız kardeşini de Karamanoğlu İbrahim Bey'e verdi. İbrahim Bey, kendisine yapılan yardımlara rağmen Osmanlılara karşı düşmanca tutumunu sürdürmeye devam etti. Osmanlılar aleyhine Macarlarla ittifak yaptı. II. Murat, 1435'teki seferden sonra 1443'te Karamanoğulları üzerine ikinci bir sefer yaptı. Her iki savaşı da kaybeden İbrahim Bey, affedilerek, beyliğinin başında bırakıldı.

Karamanoğullarının başkenti Karaman
(Gravür: E. J. Davis, 1879, Londra)

1444

■ Avrupa ülkelerini harekete geçirip Türklere karşı yeni bir Haçlı seferi düzenleyen Jan Hunyat (Hunyadi Yanoş), Sofya yakınlarındaki İzledi Derbendi ve Niş yakınlarındaki Morova'da yapılan savaşlarda Osmanlı ordusunu mağlûp etti.

Varna Meydan Savaşı (Tablo: Chelebowsky, İstanbul Askeri Müzesi)

Zaferden sonra II. Murat, yeniden Manisa'ya çekildi. Bir buçuk yıl sonra Edirne'deki Yeniçeri ayaklanması üzerine Edirne'ye döndü. Yeniden tahta geçti (1446). Hemen sefere çıkarak Arnavutluk ayaklanmasını bastırdı. Mora ve Eflâk'ı kendine bağladı. Bu arada padişahla anlaşmak isteyen Eflâk beyi I. Vlad Drakul, I. Hunyadi Yanoş tarafından öldürüldü.

Arnavutluk seferinden sonra II. Murat'ın Sofya'ya geçmesi, Hunyadi Yanoş'u yeniden harekete geçirdi.

II. Murat

VARNA SAVAŞI (10 Kasım 1444)

Balkanlarda uğranılan başarısızlıklar sonucu II. Murat, Karaman seferi dönüşünde Edime'ye gitmedi.

II. Mehmet (Fatih), tahta geçtiği zaman 12 yaşındaydı. Haçlılar, bu durumdan yararlanmak istedi. Segedin Antlaşması'nı zaten bir oyalama olarak imzalamışlardı. Amaçları, iyice hazırlandıktan sonra tekrar saldırıya geçmekti. Kardinal Sezarini, Papa'nın onayı alınmadan yapılan antlaşmanın geçerli olamayacağını ileri sürerek, antlaşmayı geçersiz saydığını ilân etti. Tuna nehrini geçen Haçlılar, Osmanlı topraklarını istilâya başladılar.

Balkanlar'daki bu beklenmeyen gelişme karşısında, başta Sadrazam Çandarlızade Halil Paşa olmak üzere, devlet adamlarının çoğu, II. Murat'ın yeniden tahta geçmesini istediler. Bu amaçla, II. Murat'ı Edime'ye çağırdılar. Ancak, bu konuda paşalar arasında görüş ayrılığı ortaya çıktı. II. Mehmet'in yakın adamı, düşmanın karşılanması için hemen harekete geçilmesi düşüncesindeydiler. Başlarında Halil Paşa'nın bulunduğu bir kısım devlet adamları ise, II. Mehmet'in sefere çıkmasını doğru bulmadılar ve engel oldular. Sonunda, II. Mehmet'in Edime'de kalması ve babasının çağırılması kararlaştırıldı. Bu çağrı karşısında II. Murat, Edime'ye geldi.

1444'te, Varna'da 8-9 saat süren savaşın sonunda Haçlılar yenilgiye uğratıldı. Macaristan Kralı Ladislas öldürüldü. Jan Hunyat, kuvvetlerini da-hi toplayamadan savaş alanından kaçtı.

Haçlıların, Avrupa'nın güneydoğusunu ve İstanbul'u Osmanlılardan kurtarmak amacıyla yaptıkları saldırı, Varna'da yenilgiye uğramalarıyla sonuçlandı. Balkanlarda 500 yıl sürecek olan Osmanlı hâkimiyeti kesinleşti.

II. MURAT DÖNEMİ OLAYLARI

1444

■ Edirne-Segedin Antlaşması

Jan Hunyat karşısında uğranılan yenilgiler ve Karamanoğullarının saldırısı karşısında Osmanlılar güç durumda kaldılar. Bu durum karşısında II. Murat, Macarlarla Segedin Antlaşması'nı yaptı. 1444'te imzalanan antlaşma, Segedin'de Macar kralı tarafından da onaylandı. Bu nedenle tarihimizde Edirne - Segedin Antlaşması olarak yer alır. Bu antlaşmaya göre;

- Sırp Krallığı yeniden kurulacak,
- Macaristan himayesindeki Eflâk, eskiden olduğu gibi Osmanlılara vergi verecek,
- Her iki taraf, Tuna nehrini aşmamaya dikkat edecek,
- Antlaşma 10 yıl devam edecekti.

■ II. Murat padişahlıktan çekildi.

Balkanlardaki başarısızlıklar üzerine II. Murat, padişahlığı, henüz 12 yaşında olan oğlu II. Mehmet'e bıraktı ve Manisa'ya çekildi.

■ Varna Savaşı kazanıldı (10 Kasım 1444).

1445

■ Yeniçerilerin başlattığı Buçuktepe İsyanı üzerine II. Mehmet tahttan çekildi ve babası II. Murat yeniden tahta çıktı.

Buçuktepe Vak'ası: Osmanlı tarihinde ilk yeniçeri ayaklanmasıdır. II. Murat'ın, yemni oğlu II. Mehmet'e (Fatih) bırakarak Manisa'ya çekilmesinden sonra para ayarı düşürülünce, asker ocağı ve piyasa olumsuz yönde etkilendi. Bundan hoşnutsuzluk duyan yeniçeriler, Edime'de çıkan ve kentin önemli bölümüyle çarşısını yok eden büyük bir yangını fırsat bilerek ayaklandılar. Vezir Hadım Şahabettin Paşa'nın konağını yağmalayan ayaklanmacılar, daha sonra bu olaydan ötürü "Buçuktepe" adını alan yere çekildiler. Yeniçerilerin "buçuk akçe" zam yapılarak yatıştırılmalarına karşın bunların, "küçük padişah"ı değil de, babasını istedikleri anlaşıncı, Sadrazam Çandarlı Halil Paşa ve öteki devlet adamları, II. Murat'ı yeniden tahta çağırmak zorunda kaldılar. On üç yaşındaki oğlu II. Mehmet'in yerine II. Murat'ın yeniden tahta çıkması sonucu, ayaklanma son buldu.

1446

■ İkinci kez tahta çıkan II. Murat, Mora şehirlerini geri alan Prens Constanios'a karşı Mora seferine çıktı. Savaşta yenilen Mora despotu haraca bağlandı ve Mora kentleri tekrar Osmanlı egemenliği altına girdi.

Marin isimindeki kâfir elçisi ve maiyeti huzurunda, II. Murat'ın bir hedefe üç defa ok atışı.

(Minyatür: Hünernâme)

II. MURAT DÖNEMİ OLAYLARI

1447

- II. Murat, Arnavutluk kraliyet ailesinden İskender Bey'in isyan etmesi üzerine Arnavutluk'a bir sefer düzenledi. Kroya (Akçahisar) Kalesi kuşatıldı ve yeni bir Haçlı seferi tehlikesi üzerine kuşatma yarım bırakıldı.

1448

- İkinci Kosova Savaşı:

Macar kahramanı ve kral nâibi Hunyadi Yanoş'un çelik miğferinin II. Murat tarafından kılıç darbesiyle parçalanması
(Minyatür: Hünernâme)

1450

- Arnavutluk'ta isyan eden İskender Bey'e karşı ikinci bir Arnavut seferi düzenlendi. Berat kenti ele geçirildi. Kroya (Akçahisar) Kalesi ikinci kez kuşatıldıysa da alınamadı.

- Bir felç geçiren II. Murat, Edirne'de öldü. Bursa'ya nakledilen cenazesi, kendisinin yaptırdığı Büyük Cami'nin yanındaki türbesine defnedildi.

Kosova Savaşı'nı gösteren bir tablo

İKİNCİ KOSOVA SAVAŞI (1448):

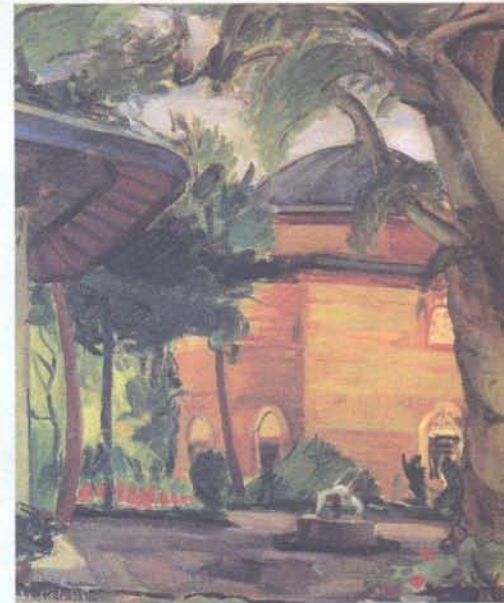
Varna'da uğradığı yenilginin izlerini silmek isteyen Hunyadi Yanoş (Jan Hunyat), 1448'de kalabalık bir ordu ile yeniden saldırıya geçti. II. Murat, Haçlıları Kosova'da savaşa mecbur etti. Üç gün süren bu savaş, kesin bir Türk zaferiyle sonuçlandı. Hunyat, kurtuluşu yine kaçmakta buldu.

İkinci Kosova zaferi sonucu Orta Avrupa ülkeleri, uzun süre savunma durumuna geçmek zorunda kaldılar. Türkleri, Tuna'nın güneyinden değil atmak, ellerindeki toprakları koruyabilme çabasına düştüler. Bu zafer, Türklerin Balkanlarda kesin olarak yerleşmesini sağladı.

II. MURAT'IN ÖLÜMÜ

Macaristan'a yaptığı akınlarla zaferini pekiştiren II. Murat 1451'de Edirne'de öldü ve Bursa'da gömüldü.

II. Murat'ın dönemi, savaşlar ve ayaklanmalar nedeniyle devletin oldukça sarsıldığı bir dönemdir. Vergilerin artması, toprak düzeninin bozulmasına yol açtı. Bu dönemde bayındırlık işlerinde ileri gidiildi, çeşitli yerlerden gelen bilim ve sanat adamları Bursa ve Edirne'ye yerleştiler.

II. Murat'ın Büyük Cami yakınındaki türbesi
(Tablo: Ali Avni Çelebi, Türkiye İş Bankası Koleksiyonu)

II. Murat (Minyatür: Kıyafetül'İ-İnsaniyye fi Şemâill'i-Osmâniyye)

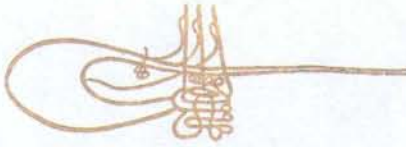
II. MEHMET

(Fatih)

I. DÖNEM SALTANAT SÜRESİ: 2 YIL (1444 -1446)

II. DÖNEM SALTANAT SÜRESİ: 30 yıl (1451-1481)

FATİH SULTAN MEHMET, ÇOK YÖNLÜ, İLERİ GÖRÜŞLÜ BİR PADİŞAHTI. İSTANBUL'UN FETHİ, ONUN İÇİN ÖNEMLİ BİR HEDEFTİ AMA, SADECE SURLARI YIKIP ŞEHİRLER ALMAKLA BİR YENİ ÇAĞ AÇILAMAZ, CİHANA NİZAM VERİLEMEZDİ. ÖNCE HRİSTİYAN DÜNYASININ KENDİSİNE KARŞI BİRLEŞMESİNİ ÖNLEMeye ÇALIŞTI. ANADOLU'DAKİ TÜRK BİRLİĞİNİ KURMAK İÇİN GAYRET GÖSTERDİ. O, BAŞARILI BİR KUMANDAN, BİR FİKİR ADAMI OLDUĞU KADAR BÜYÜK BİR DEVLET ADAMIYDI DA...

II. Mehmet'in tuğrası.

Yedinci Osmanlı padişahı II. Mehmet, II. Murat'ın oğludur. Dönemin ünlü eğitimcilerinden Molla Gürani ve Molla Hüseyin'den ders aldı. Siyaset ve yönetim bilgisini artırmak için şehzade sancağı olan Manisa'ya gönderildi. Burada da sıkı bir öğrenim göyerek geleneksel Doğu ve İslâm bilimlerinin yanısıra, Rumca ve Lâtince de öğrendi. Yoğun iç ve dış sorunlar karşısında II. Murat, yorulduğunu belirterek 1444'te tahtını II. Mehmet'e bırakarak Manisa'ya çekildi.

II. MEHMET (FATİH)

Doğum tarihi	: 30 Mart 1432
Doğum yeri	: Edirne
Babası	: II. Murat
Annesi	: Hümâ Hatun
Birinci kez tahta çıktığı tarih	: 1 Aralık 1444
Tahta çıktığında yaşı	: 12 yaş, 8 ay
Saltanatının sonu	: 1446
Tahttan ayrılma sebebi	: Babası lehine terk
Saltanat süresi	: 1 yıl, 9 ay
İkinci kez tahta çıktığı tarih	: 18 Şubat 1451
Tahta çıktığında yaşı	: 18 yaş, 11 ay
Saltanatının sonu	: 3 Mayıs 1481
Tahttan ayrılma sebebi	: Ölüm
Saltanat süresi	: 30 yıl, 3 ay
Ölüm tarihi	: 3 Mayıs 1481
Ölüm sebebi	: Nikris - şeker - zehir (?)
Öldüğü yer	: Gebze, Hünkâr çayırı.
Gömülü olduğu yer	: İstanbul, Fatih Camii mihrabı önündeki türbesinde.
Valilikleri	: Amasya (1437-1439); Manisa (1439-1444, 1446-1451)

FATİH SULTAN MEHMET (1432 - 1481)

(Portre: Gentile Bellini)

II. MEHMET DÖNEMİ OLAYLARI

1451

- Geleceğin Fatih Sultan Mehmet'i II. Mehmet, babası II. Murat'ın öümü üzerine Edirne'de tahta çıktı.

II. Mehmet'in Edirne'de cülûsu
(Minyatür: Hünernâme)

- II. Murat'ın cenazesi Bursa'ya nakledilerek kendisinin yaptırdığı Muradiye Camii'nin yanındaki türbesine gömüldü.
- II. Mehmet'in çok küçük yaştaki kardeşi Şehzade Ahmet, "Nizam-ı Âlem" için boğularak öldürüldü. Bu tarihten sonra Kanunname-i Âli-i Osman'a, şehzadelerin saltanat kavgalarına son vermek amacıyla öldürülmesinin yasalara uygun olduğunu belirten bir madde kondu.
- Dinî edebiyatın Mevlid gibi bestelenerek okunan eserlerinden biri olan Muhammediye yazarı Yazıcıoğlu Mehmet Efendi, Gelibolu'da öldü.
- Karamanoğlu İbrahim Bey'in Osmanlı topraklarına saldırması üzerine II. Mehmet, Karaman seferine çıktı. Barış isteyen Karamanoğlu İbrahim Bey'in teklifi kabul edildi.

12 YAŞINDAKİ
GENÇ PADİŞAH

Böylece o sırada Edirne'de babasının yerine kaymakamlık görevini sürdüren II. Mehmet, Osmanlı tahtına çıktı. Bununla birlikte, II. Murat'ın, tahtı 12 yaşındaki Mehmet'e bırakması, devleti kısmen zor ve bunalımlı sorunlarla karşı karşıya getirdi. Çandarlı Halil Paşa ile öbür vezirlerden Şehabettin, Zağanos ve İbrahim paşaların kendi aralarında sürtüşmeleri içte derin yaralar açtı; ayrıca bu taht değişikliğini fırsat bilen Avrupa'nın, yeniden Haçlı ordusu kurma girişiminde bulunması dışta da tehlikenin belirdiğini göstermekteydi. Nitekim, Macar kralı, Segedin Anlaşması'nın koşullarına uymayarak, hazırlanan Haçlı ordusunun başına getirildi (4 Ağustos 1444).

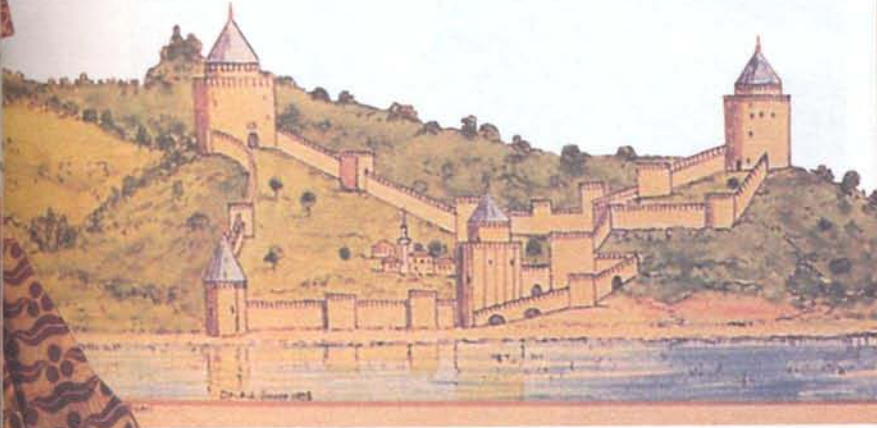

II. MURAT, YENİDEN DEVLETİN BAŞINA GEÇİYOR

II. Mehmet, ilerleyen Haçlılara karşı alınacak önlemleri Divan'da konuşurken, özellikle Veziriazam Çandarlı Halil Paşa'nın isteğine uyup, babası II. Murat'a, "Hünkâr iseniz siz payitahta gelesiz ve ordunun başına geçesiz; yok eğer biz hünkâr isek emrediyorum, acele fermanım yerine gele" biçiminde bir ferman gönderdi. Bunun üzerine Edirne'ye gelen II. Murat, kurulacak ordunun başına II. Mehmet'i geçirmek istediye de, Çandarlı buna karşı çıkarak başkomutanlığı ele almasını rica etti. Böylece II. Mehmet, resmen padişahlığını korumuş oluyordu. Kısacası II. Mehmet'in padişahlığı kimi kaynaklarda değinildiği gibi bitmemiştir. İstanbul'da hazırlanan ordunun başına geçen II. Murat, Haçlıları Varna'da yenmeyi başardıktan sonra (10-11 Kasım 1444) Edirne'de çok kısa bir süre kalmış, sonra oğlunun durumunu sarsmamak için Manisa'ya dönmüştür. Ancak Varna zaferine karşın Haçlı zorlamasının kökü kazınmamıştı.

İÇ KARIŞIKLIKLAR VE BUÇUKTEPE VAK'ASI

Bu arada Haçlı donanması Karadeniz'de yeni savaş hazırlıkları yaparken, Bizans da elinde rehin tuttuğu şehzade Orhan Çelebi'yi Rumeli'ye

Fatih Sultan Mehmet'in İstanbul Boğazı'nda yaptırdığı Rumeli Hisarı
(Resim: Süheyl Ünver)

geçirmeyi plânliyordu. Aynı yıl, klasik tarihlerde Buçuk-tepe olayı olarak yer alan bir ayaklanma başgösterdi. Edirne'deki Yeniçerilerin ulufe sorununu ortaya atarak başlatılan ayaklanma güçlükle bastırıldı. İkinci Kosova Savaşı'nda ve 1450 Haziranında yapılan Arnavutluk seferinde de, II. Murat'ın yanından ayrılmayan II. Mehmet, aynı yıl Dulkadiroğlu Süleyman Şah'ın kızı Sitti Hatun'la evlendirildi. 3 Şubat 1451'de aniden rahatsızlanarak ölen babasının yerine geçmek üzere Çandarlı'nın çağrısıyla Manisa'dan Edirne'ye geldi.

Fatih'in "Şahi" adlı top ve ordusu ile İstanbul'a yürüyüşü
(Tablo: Hasan Rıza, Deniz Müzesi - İstanbul)

II. MEHMET DÖNEMİ OLAYLARI

1452

- II. Mehmet, Bizans'a gelecek yardımları önlemek ve İstanbul'u kuşatmada üs olarak kullanacağı Rumeli Hisarı'nın yapımına başladı.
- Rumeli Hisarı'nın yapımına engel olamayan Bizans imparatoru, Osmanlı Devleti'ne savaş ilân etti ve sur kapılarını ördürerek kapattı.

1453

- 2 Nisan: II. Mehmet'in, Edirne'de döktürdüğü ve şubat ayında yola çıkan "Şahi" adı verilen büyük top İstanbul önlerine getirildi.
- 5 Nisan: Bizanslılar, gemilerin girmesini önlemek amacıyla İstanbul halicine zincir gerdiler.

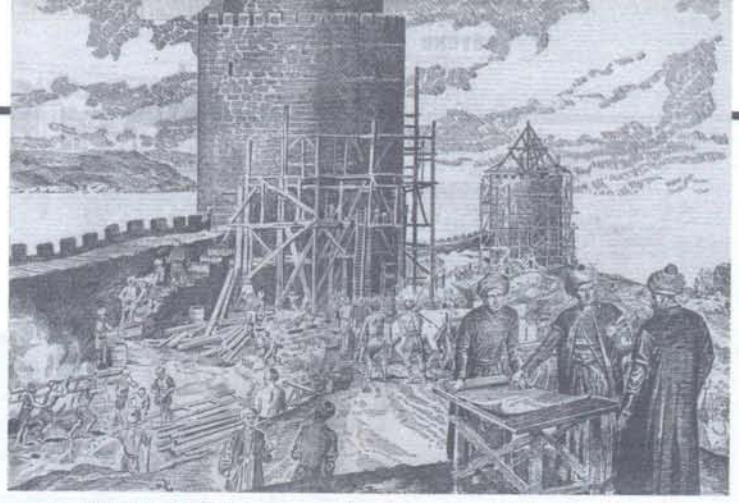

Bizanslıların, Osmanlı gemilerinin girmesini önlemek amacıyla Halic'e gerdği zincir
(Deniz Müzesi - İstanbul)

II. MEHMET DÖNEMİ OLAYLARI

1453

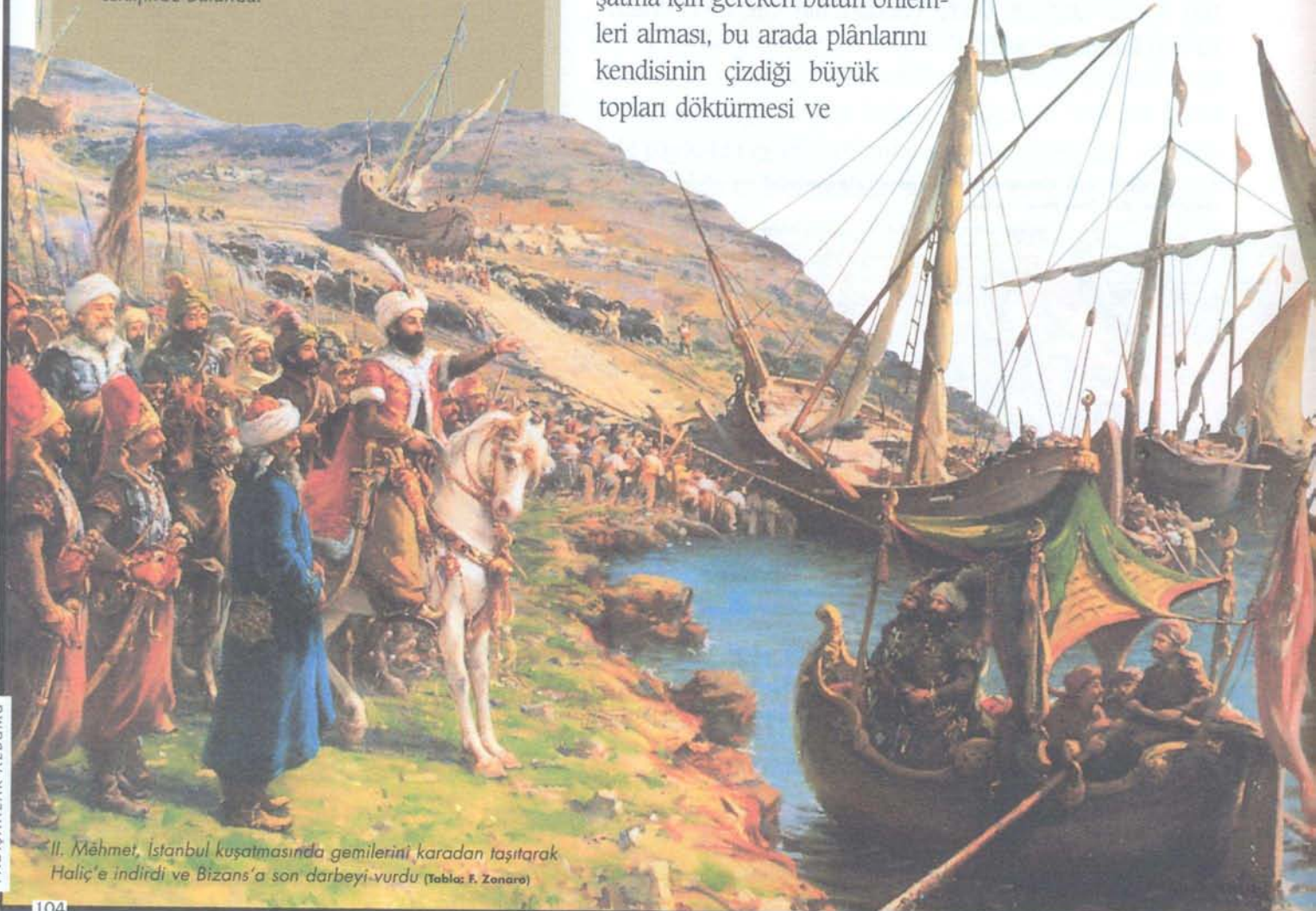
- 6 Nisan: İstanbul kuşatması başladı.
- 12 Nisan: Osmanlı donanması Dolmabahçe önlerine demirledi.
- 18 Nisan: İstanbul çevresindeki Adalar fethedildi.
- 20 Nisan: Bizans'ın yardımına gelen 5 gemi Osmanlı donanmasından kurtulup Haliç'e girdi.
- 22 Nisan: Osmanlı donanmasına ait gemiler karadan taşınarak Haliç'e indirildi.
- 23 Nisan: Osmanlı askerleri Haliç'te köprü kurdu. Bizans imparatoru, II. Mehmet'e barış teklifinde bulundu.
- 18 Mayıs: Kuşatmada önemli rol oynayan tekerlekli kule, surların önünde kullanıldı.
- 28 Mayıs: II. Mehmet, genel saldırıdan önce Bizans imparatoruna, teslim olması teklifinde bulundu.

II. Mehmet, 1452'de yapımına başlanan Rumeli Hisarı'nın inşaatını sık sık denetlerdi (Resim: Münif Fehim)

FETİH HAZIRLIKLARI VE İSTANBUL'UN FETHİ

II. Mehmet'in tahta ilk çıktığı günlerde Karamanoğulları bu saltanat değişikliğini fırsat bilerek harekete geçtiler de başarı kazanamayınca anlaşma yapmak zorunda kaldılar. Öte yandan, Balkan devletleri krallarıyla da barış anlaşmaları imzalayan II. Mehmet'in asıl hedefinin İstanbul'u fethetmek olduğu, daha o zaman anlaşılmıştı. Nitekim, 21 Mart 1452'de yapımına başlanan Rumeli Hisarı, İstanbul kuşatmasının ilk temel hazırlığı oldu. Daha henüz 20 yaşında bir genç olan II. Mehmet'in kuşatma için gereken bütün önlemleri alması, bu arada plânlarını kendisinin çizdiği büyük toplanı döktürmesi ve

II. Mehmet, İstanbul kuşatmasında gemilerini karadan taşıtarak Haliç'e indirdi ve Bizans'a son darbeyi vurdu (Tablo: F. Zonaro)

Fetih öncesi, İstanbul'un bilinen en eski haritalarından biri olarak kabul edilen gravür (H. Schedel, 1493)

özellikle kuşatma sırasında gemileri karadan (Humbaracı yokuşu-Asmalımescit-Tepebaşı ve Kasımpaşa) Haliç'e indirmesi, onun fetih için gerekli tüm yeteneklere sahip olduğunu gösterir. 23 Mart 1453'te, ordusuyla birlikte Edirne'den yola çıkarak 5 Nisan'da Topkapı önüne gelen II. Mehmet, kuvvetlerini zekice hazırladığı plâna uygun olarak yerleştirdikten sonra 6 Nisanda top ateşiyle kentin fethedilmesi hareketini başlattı. 29 Mayıs'a dek süren kuşatmadan sonra Bizans düştü. İyi bir komutan ve padişah olan II. Mehmet, İstanbul'u fethederek tüm dünya ve Türk tarihinin akışını değiştirdi, Ortaçağ'ı kapatıp Yeniçağ'ı başlattı. Bu büyük fetih sonrasında Osmanlı Devleti'nin Balkanlar'daki yayılması hızlandı.

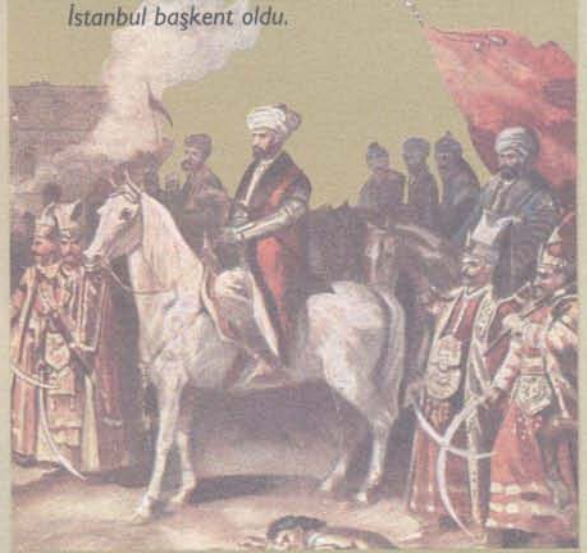
Fatih Sultan Mehmet'in çorşı ressamlarınca yapılmış bir minyatürü

II. MEHMET DÖNEMİ OLAYLARI

1453

- 29 Mayıs: Genel saldırıya geçen Türk kuvvetleri, sabah saatlerinde İstanbul'u fethetti. Fethi gerçekleştiren ve bundan böyle Fatih Sultan Mehmet olarak anılacak olan II. Mehmet, İstanbul'a girdi. İstanbul başkent oldu.

Fatih, Ayasofya önünde (Tablonun aslı Askeri Müzededir)

- 1 Haziran: Bizans'ın en önemli eserlerinden Ayasofya Kilisesi, camiye dönüştürüldü. Bizanslılarla anlaşığı öne sürülerek azledilen Sadrazam Çandarlı Halil Paşa idam edildi. Yerine Mahmut Paşa getirildi.
- Fatih Sultan Mehmet, yeni bir Rum Ortodoks patrik tayin etti.

Fatih Sultan Mehmet'in Gennadios Sholarios'a patriklik beratını verişini betimleyen mozaik pano (Fener Patrikanesi - İstanbul)

İstanbul'u
fetheden
II. Mehmet, tüm
dünya ve Türk
tarihinin akışını
değiştirdi

6 Nisan 1453'te başlayan İstanbul kuşatması 53 gün gibi kısa bir sürede tamamlanarak 29 Mayıs 1453'te Fatih Sultan Mehmet'in İstanbul'a girmesiyle son buldu.

BALKANLARDAKİ FETİHLER

İstanbul'un fethinden hemen sonra, daha babasının sağlığında kendisini istemediğini belli eden Çandarlı Halil Paşa'yı önce Yedikule'ye hapsediren Fatih Sultan Mehmet daha sonra da öldürttü. Aynı zamanda yeni seferlere çıkmak için orduyu hazırlayarak ilk Sırbistan seferine çıktı (1454). Bu sefer sırasında alınan kalelerin Firuz Bey tarafından Macar Hunyadi Yanoş'a karşı korunamaması nedeniyle Sırbistan'a yeniden sefer açan Fatih, yalnız kalan Sırp despotu ile, alınan kalelerin Osmanlılarda kalması ve yılda otuz bin florin verilmesi koşuluyla anlaşma yaptı. Ancak bir sınır sorunundan ötürü çıkan anlaşmazlık üzerine Fatih bir kez daha Sırbistan seferine çıkarak Noboberda'yı aldı (1455). Firuz Bey'e karşı başarılı olan Hunyadi Yanoş'un koruduğu Belgrad üzerine de sefer yapan Fatih, kaleyi kuşatmasına karşın çok sayıda asker şehit olduğu ve kendisi de yaralandığı için kuşatmayı kaldırmak zorunda kaldı (1456). Bununla birlikte, Mora seferine çıkan Fatih, Mahmut Paşa komutasında gönderdiği bir kuvvete Sırbistan'ın kesin olarak fethedilmesini emretti ve Mahmut Paşa, başta Semendire olmak üzere bütün Sırbistan'ı alarak burasını Osmanlılara bağlı bir sancak hâline getirdi. Öte yandan, Bizans İmparatorunun kardeşlerinin (Thomas ve Dimitrios) elinde bulunan Mora'daki iç karışıklıklardan yararlanmak isteyen Fatih, Dimitrios'un da yardım istemesi üzerine Mora seferini düzenledi ve başta Tesalya olmak üzere bütün Mora'yı ülkesi sınırları içine kattı (1458). Balkanlardaki bu fetihler sürerken Ege denizinde de üstünlük kurmak isteyen Fatih'in ele geçirdiği başta Enez olmak üzere İmroz, Taşoz ve Semadirek Limni, Midilli ve Eğriboz gibi adaların alınması izledi.

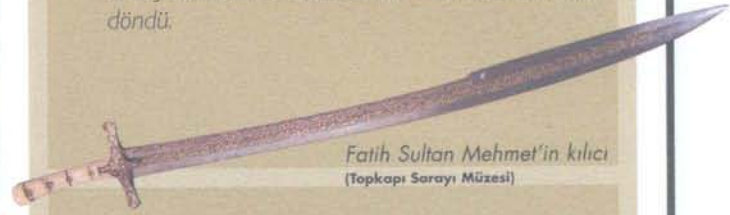
II. MEHMET DÖNEMİ OLAYLARI

1454

- İstanbul Beyazıt'ta şimdiki üniversite binasının bulunduğu yerdeki Eski Saray'ın yapımı tamamlandı.

Birinci Sırbistan Seferi:

Sırların Macar ve Ulahlarla ilişki kurmaları üzerine Fatih Sultan Mehmet komutasındaki 20 bin kişilik Osmanlı ordusunun Sırbistan'a yaptığı bu ilk seferde Sivricehisar teslim alındıysa da Semendire ele geçirilemedi. Bu ilk seferden Osmanlılar bir sonuç alamadı ve Fatih Sultan Mehmet, Edirne'ye döndü.

Fatih Sultan Mehmet'in kılıcı
(Topkapı Sarayı Müzesi)

1455

İkinci Sırbistan Seferi:

Fatih Sultan Mehmet komutasındaki Osmanlı ordusunun Sırbistan'a yaptığı ikinci seferde, madenleri ile tanınan Kiritovulos ele geçirildi. Sırbistan'ın yağmasına Karaca Bey komutasında bir birlik bırakıldı. Fatih Sultan Mehmet, Selânik yolu ile İstanbul'a döndü.

Arnavutluk'ta Berat zaferi:

Evrenosoğlu İsa Bey komutasındaki Osmanlı ordusu, İtalyanlarla işbirliği yapan Arnavutluk hükümdarı İskender Bey kuvvetlerini Arnavutluk'un Berat kenti önlerinde mağlup etti.

Fatih Sultan Mehmet
(Minyatür: Nakkaş Sinan Bey, Topkapı Sarayı Müzesi)

II. MEHMET DÖNEMİ OLAYLARI

1456

- **Üçüncü Sırbistan Seferi ve Belgrad Kuşatması:** Fatih Sultan Mehmet komutasındaki 150 bin kişilik Osmanlı ordusunun Sırbistan'a yaptığı üçüncü seferde Grosvaç'ta dökülen toplar Tuna nehri yolu ile erzakları taşıyan 200 gemiye bindirildi. Belgrad'da Macar komutanı Jan Hunyad komutasındaki 60 bin kişilik Haçlı ordusu ile kanlı çarpışmalar oldu. Belgrad'a girmekte olan Osmanlı ordusu, zafer sarhoşluğu yüzünden kaleye giren askerlerini boş yere kaybetti. Durum kötüleşirken Macarlar bozguna uğratıldı. Bir ay süren bu savaşta Osmanlı ordusu 24 bin şehit ve 300 top kaybetti. Dayı Karaca Bey ile yeniçeri ağası Hasan Ağa şehit oldular. Jan Hunyad yaralandı. Bu savaşta Belgrad ikinci kez kuşatıldığı halde alınamadı.
- Belgrad kuşatmasında yaralanan Sırp Hükümdarı Hunyadi Yanoş öldü (11 Ağustos).
- Cenevizlilere ait olan Enez ve Ege adalarından Semadirek ve Taşoz fethedildi.

1458

- **Birinci Mora Seferi ve Atina'nın fethi:** Fatih Sultan Mehmet komutasındaki Osmanlı ordusunun Mora despotları üzerine yaptığı ilk seferdir. 4500 altın karşılığı barış tekliflerini Fatih Sultan Mehmet kabul etmedi. Kuzey Mora'da Korint, Tarsos, Filyos, Akribe, Roumeli, Mohlion ve Patras, Osmanlıların eline geçti. Fatih Sultan Mehmet, Atina'yı da aldıktan sonra Üsküp'e geçti.
- Sırbistan'da çıkan karışıklıklar üzerine bu ülkeye sefer yapıldı ve Semendire kuşatıldıysa da alınamadı.
- İstanbul surlarının Yedikule kısmında iki yeni sur ve kulelerin inşaatı tamamlandı.

Yedikule surlarının 19. yüzyılda yapılmış bir gravürü

Fatih Sultan Mehmet'in Belgrad Kalesine hücumu (Minyatür: Hünername)

KARADENİZ KIYILARI DÜŞMANDAN TEMİZLENİYOR

Ege'deki bu başarı sonrası Karadeniz'i bir Türk gölü hâline getirmeyi amaçlayan Fatih, Karadeniz kıyılarındaki kentlerin fethi için şaşırtıcı bir plân hazırladı. Buna göre Amasra, Sinop ve Trabzon üzerine yapılacak olan üç sefer birbiri ardından bir mevsimde gerçekleştirilecek ve plân gizli tutulacaktı. Nitekim, Zonguldak'ın batısında küçük bir yarımada üstünde kurulan Amasra, Cenevizlilerin elindeydi. Osmanlı Devleti'ne vergi vermekle birlikte gemileriyle çevreyi tedirgin eden Cenevizliler üzerine 150 parçalık bir donanma gönderdiği gibi, kendisi de karadan Amasra üzerine yürüdü. Ceneviz beyine yapılan teslim önerisi olumlu

karşılandığı için kale, savaşıl-
madan ele geçirildi. bu sefer
sırasında Çandaroğlu İsmail
Bey'in elinde bulunan Bakır-
küresi'nin geliri istendi ama
bey bu isteğe uymayınca, Fatih
bunu yeterli bir savaş nedeni sayarak

Mahmut Paşa'ya Sinop'un alınması emrini verdi (1461).
Bu sırada, dördüncü Haçlı seferi sonrası İstanbul'u ele ge-
çiren Lâtinlerin elinden kaçarak Trabzon'da bir imparator-
luk kurmuş olan IV. Aleksios Komnenos'un soyundan ge-
len II. Davit Komnenos, imparator olarak bulunmaktaydı.
Fatih'in Karadeniz'de izlediği fetih siyasetinden kuşkula-
nan Davit, bir yandan akrabası Uzun Hasan Bey'e, bir
yandan da Papa'ya başvurarak yardım istedi. Durumu
tehlikeli gören Fatih, bu imparatorluğa son vermek ama-
cıyla kara ve denizden Trabzon üstüne yürüyerek, kaleyi
kuşattı. Beklediği yardımın gelmemesi üzerine, ileri sürü-
len baş koşullarına uyan David'e, Serez taraflarında bir
has verildi ve böylece 158 yıl süren imparatorluk da Os-
manlıların eline geçmiş oldu (26 Ekim 1461).

II. MEHMET DÖNEMİ OLAYLARI

1459

■ Semendire Savaşı:

Bu savaş, Fatih Sultan Mehmet ve Mahmut Paşa komutasındaki Osmanlı ordusu ile Sırp, Bosna ve Macar ordusu arasında Tuna nehri kıyısındaki Semendire kalesinde yapıldı. Düşman kuvvetleri yenilince Semendire ile diğer Sırp kaleleri Osmanlıların eline geçti. Böylelikle Sırbistan'ın fethi tamamlanmış oldu. Semendire sancak hâline getirildi. Macaristan'a yapılan seferlerde Semendire bir üs olarak kullanıldı.

■ Eyüp Camii ve türbesinin inşaatı tamamlandı.

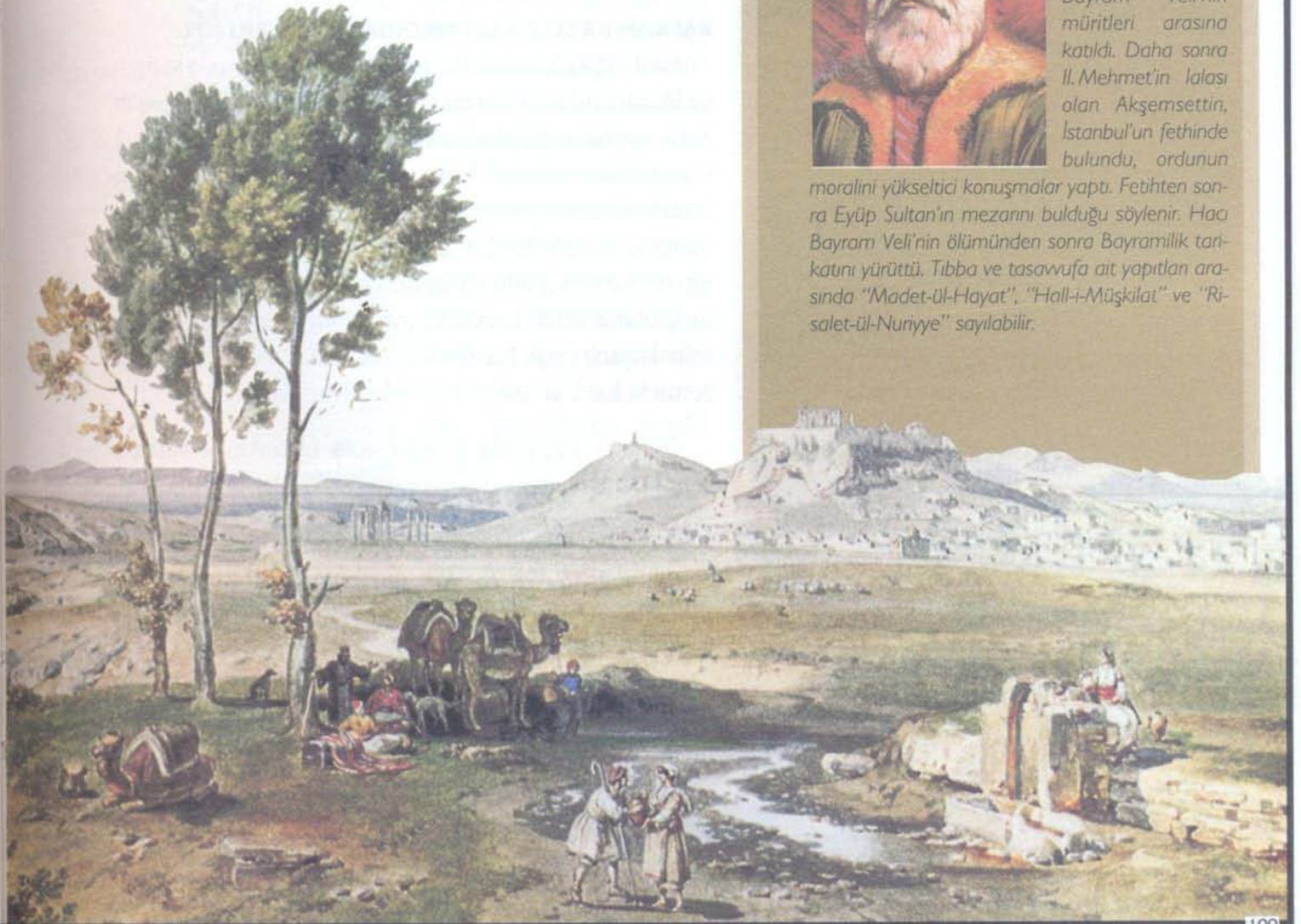
■ Din bilgini ve Fatih Sultan Mehmet'in hocası Akşemsettin öldü.

Akşemsettin (1389 Osmanak-1459 Göynük),

mutasavvıf ve hekim. Asıl adı Şemsettin bin Hamza'dır. Öğrenimini bitirdikten sonra Osmanak'a müderris oldu ve Hacı Bayram Veli'nin müritleri arasında katıldı. Daha sonra II. Mehmet'in lalası olan Akşemsettin, İstanbul'un fethinde bulundu, ordunun

moralini yükseltici konuşmalar yaptı. Fetihten sonra Eyüp Sultan'ın mezarını bulduğu söylenir. Hacı Bayram Veli'nin ölümünden sonra Bayramilik tarikatını yürüttü. Tıbbı ve tasavvufa ait yapıtları arasında "Madet-ül-Hayat", "Hall-i Müşkılât" ve "Risale-ül-Nuriyye" sayılabilir.

Fatih'in Birinci Mora Seferi sonunda Atina fethedildi (Tablo: Carl Rottman, Greek Pointing, 1974)

II. MEHMET DÖNEMİ OLAYLARI

1460

■ İkinci Mora Seferi:

Mora'da çıkan ayaklanmalar üzerine Zağnos Paşa komutasındaki Osmanlı ordusu Mora'ya ikinci bir sefer düzenledi. Fatih Sultan Mehmet de Mora'ya gelerek sefere katıldı. Mora despotu Demetrius, Isparta'yı Osmanlılara teslim ederek padişahın huzuruna alındı. Güney Mora'da Modon, Koron ve Navarin, Osmanlıların eline geçti.

1461

■ Cenevizlilerin egemenliğindeki Amasra fethedildi.

Amasra

■ Sinop ve çevresine egemen olan İsfendiyoğulları Beyliği, Osmanlı topraklarına katıldı.

■ Trabzon Rum İmparatorluğu fethedildi.

Trabzon savaşı: Fatih Sultan Mehmet komutasındaki Osmanlı ordusu ile Trabzon Rum İmparatorluğu ordusu arasında Trabzon kalesinde yapılan bu savaşta, Mahmut Paşa komutasındaki Osmanlı donanması Trabzon kalesini denizden kuşattı. Son Trabzon Rum İmparatoru David Komnen'in baş teklifi kabul edilmedi. Kale ele geçirilince 257 yıllık Trabzon Rum İmparatorluğu ortadan kaldındı. Fatih Sultan Mehmet de David Komnen'in kızı Anna ile evlendiyse de aynı yıl boşandı.

Fatih Sultan Mehmet (Tablo: Costanzo de Ferrara)

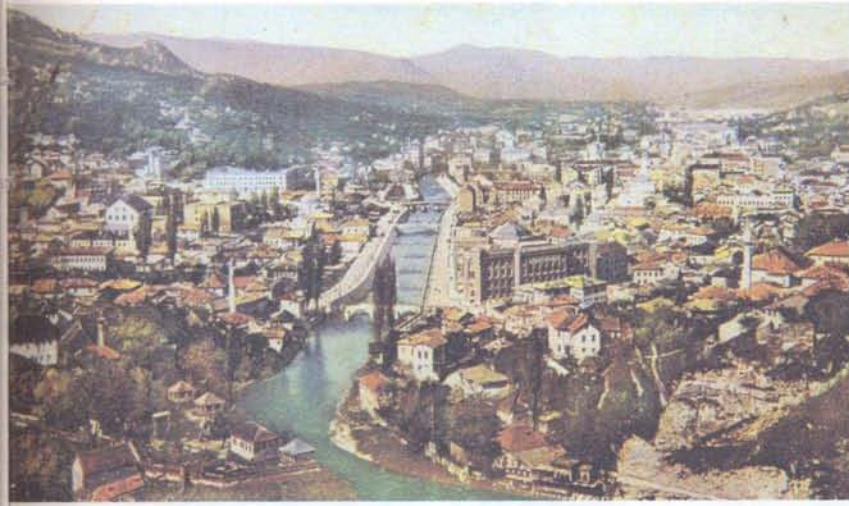
BALKAN KRALLIKLARI ORTADAN KALDIRILIYOR

Fatih, tıpkı İskender Bey gibi Osmanlı sarayında yetişen ve ilk zamanlar dostça bir siyaset izleyen III. Vlad Çepeş'in daha sonraları düşmanca hareketlere başlaması ve hattâ Osmanlı kuvvetlerine karşı ani tuzaklar kurarak askerleri tutsak ettikten sonra kazığa oturtması ve Macarlarla, Osmanlılar aleyhinde gizli anlaşmalar yapması üzerine artık Kazıklı Voyvoda adını alan III. Vlad üstüne sefer düzenlemeye karar verdi. Kazıklı Voyvoda'nın direnmesine karşın sefer başarılı geçti; Kazıklı Voyvoda, Macaristan'a kaçmak zorunda kaldı ve bölgede yeniden barış sağlandı (1462).

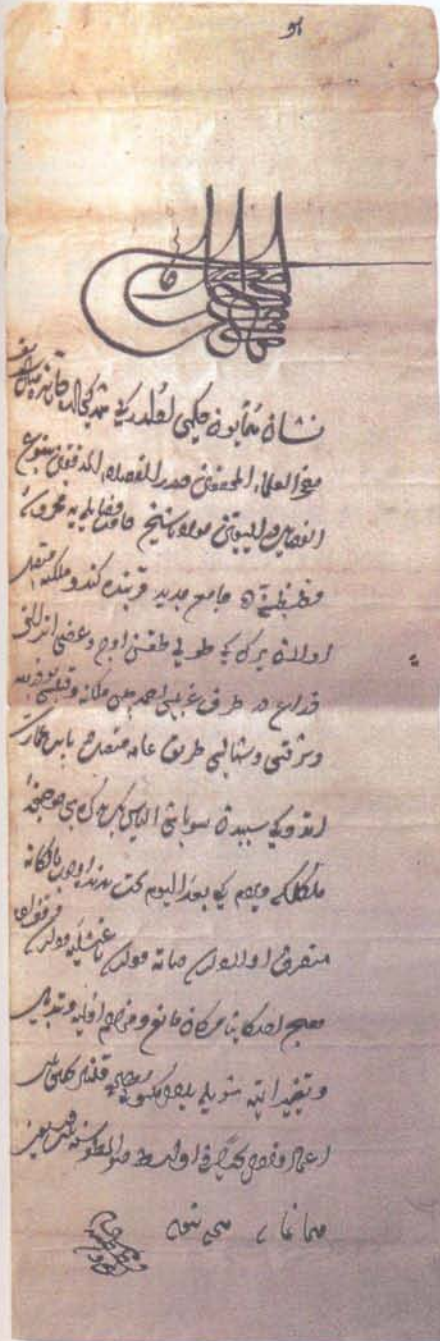
Osmanlı sarayında yetişen ama ülkesine döndükten sonra Osmanlılara vergi vermeyen İskender Bey'in, Bala-

Trabzon kalesi (Gravür: Jouanin, Paris, 1840)

Bosna-Hersek'in başkenti Saraybosna'nın 19. yüzyıldaki görünümü

ban Bey ile Arnavut Yakup Bey'i yenmesi üzerine Fatih, Arnavutluk seferine çıkmaya karar verdi (1465). Arnavutluk'a girdikten sonra bölgeyi daha da iyi denetlemek için Elbasan Kalesi'ni yaptırdı. Fatih'in çekilmesinden sonra Papa ve Napoli Krallığı'ndan yardım alarak Elbasan'ı kuşatan İskender Bey üzerine ikinci bir sefere çıkıldı (1467). Bir yıl sonra, İskender Bey ölünce, Arnavutluk sorununun kolay çözümlenir bir duruma gelmesine karşın başta İşkodra olmak üzere, önemli kaleler 1479'a kadar kendilerini korudular. Bu tarihte Fatih'e teslim olan İşkodra, önemli bir üs hâline getirildi.

Fatih Sultan Mehmet tuğralı mülknâme, 1468
(Topkapı Sarayı Müzesi)

II. MEHMET DÖNEMİ OLAYLARI

1462

■ Midilli Adası fethedildi.

■ Eflâk prensliği, Osmanlılara bağlı bir eyalet hâline getirildi.

Eflâk Seferi: Eflâk'ın kazıklı Voyvodası III. Vlad'ın Bulgaristan'a girip yağmalaması ile Yunus ve Hamza beyleri şehit etmesi yüzünden Fatih Sultan Mehmet'in Eflâk'a açtığı sefer sonunda Eflâk, Osmanlı yönetimine girdi. III. Vlad da Macaristan'a kaçtı.

1463

■ İstanbul'daki Fatih Camii'nin inşaatına başlandı.

■ Bosna ve Hersek krallığı fethedildi.

Sırbistan'ın fethinden sonra, Bosna kralı, her yıl Osmanlılara vergi vermeyi kabul etmişti. Osmanlıların Venediklilerle savaşmasını fırsat bilerek vergiyi göndermedi. Bunun üzerine bizzat Fatih, sefere çıktı. Bu sefer sonucu önce Bosna, daha sonra Hersek fethedildi. Bosna ve Hersek halkı bir süre sonra Müslümanlığı kabul ettiler. Bosna ve Hersek bu tarihten sonra, halkının yaşantısından, mimari yapılarına kadar İslâmî bir görünüm kazandı. Bosna ve Hersek'in Müslüman olması, geçmişten günümüze kadar Sırpların bir hedefi hâline gelmesine sebep olmuştur.

■ Karada ve denizde 16 yıl sürecek Osmanlı-Venedik savaşı başladı.

1464

■ Karamanoğlu İbrahim Bey'in ölmesi üzerine çocukları arasında taht mücadelesi başladı.

II. MEHMET DÖNEMİ OLAYLARI

1466

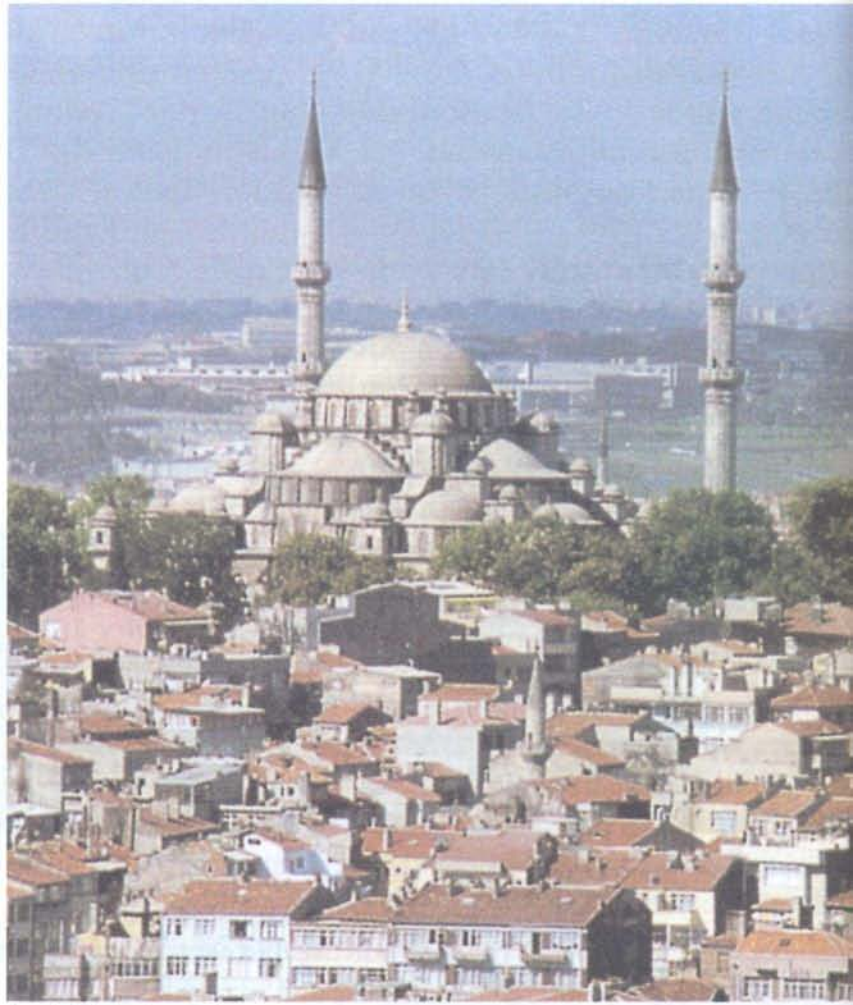
- **Arnavutluk üzerine sefere çıkan Fatih Sultan Mehmet, Elbasan kalesini yaptırdı ve Akçahisar hariç tüm Arnavutluk'u ele geçirdi.**
- **Karamanoğlu toprakları Osmanlılara katıldı.**
1463'te Karamanoğlu İbrahim Bey'in ölümünden sonra çocukları arasında taht mücadelesi başladı. İbrahim Bey'in büyük oğlu İshak Bey, Akkoyunlu Hükümdarı Uzun Hasan'ın yardımıyla beyliği ele geçirdi. Bunun üzerine kardeşi Pir Ahmet Bey de Fatih'ten yardım istedi. Pir Ahmet Bey, Fatih'in gönderdiği kuvvetlerle İshak Bey'i yenilgiye uğrattı. Karamanoğulları Beyliğini ele geçiren Pir Ahmet Bey, Osmanlı hâkimiyetini kabul etti. Ancak, Pir Ahmet Bey, bir süre sonra, Osmanlılara verdiği yerleri geri almak istedi ve bu amaçla Venediklilerle anlaştı. Karamanoğullarının Venediklilerle anlaşması üzerine Fatih, sefere çıktı ve Konya ile Karaman, Osmanlı topraklarına katıldı. Pir Ahmet Bey, Akkoyunlu Hükümdarı Uzun Hasan'a sığındı. Bu olay, Osmanlılar ile Akkoyunluların arasının açılmasına neden oldu.
- **Sadrazam Mahmut Paşa azledildi ve yerine Mehmet Paşa sadrazam oldu.**

1468

- **Arnavutluk hükümdarı İskender Kastrioti öldü.**
Arnavutluk'un soylu ailelerinden Kastriotilere mensup olan Georgi, Osmanlı Padişahı II. Murat zamanında egemenlik altına alınan bu ülkeden kopanlar olarak Edirne Sarayı'na götürülmüştü. Orada Müslüman yapılarak İskender adı verilen Georgi, Osmanlı eğitimi görmüştü. Zamanla, Osmanlı kuvvetleriyle bazı savaşlara da katılan ve başarılar kazanan İskender Bey, 1443'te, emrindeki Arnavutlarla birlikte Arnavutluk'a kaçarak ayaklanmış, 25 yıl süreyle Osmanlı kuvvetlerine karşı çete savaşı vererek mücadele etmişti.
- **Fatih Sultan Mehmet'in 9 yaşındaki oğlu Şehzade Cem, Kastamonu valiliğine tayin edildi.**

1469

- **Karamanoğullarının İçel'deki kuvvetlerine karşı sefere çıkan Rum Mehmet Paşa, Ermenek, Aksaray ve İçel'i aldıktan sonra Silifke civarında yenilgiye uğrayınca sadrazamlıktan azledildi. Yerine İshak Paşa getirildi.**

İstanbul'daki ilçeye adını veren Fatih Camii

BOĞDAN, OSMANLI TOPRAKLARINA BAĞLANIYOR

Tıpkı öteki Balkan prenslikleri gibi, Boğdan da Osmanlılara vergi vermek koşuluyla yarı bağımlı durumunu 1455'ten beri koruyordu. Ancak daha sonraları iş başına geçen Stefan Cel Mare, İşkodra'nın fethiyle görevlendirilen Hadım Süleyman Paşa'nın kuvvetlerine karşı harekete geçerek bozguna uğratmıştı. Durumu haber alan Fatih, kuvvetli bir ordunun başında sefere çıkınca, Stefan Cel Mare, Papa'dan ve Avrupa krallarından yardım istedi. Osmanlı ordusunun Fatih yönetiminde sınırı geçtiğini haber alan Boğdan prensi, Osmanlılara karşı çıkmayarak savunma önlemleri aldı. Ancak Fatih'in komutasındaki Türk kuvvetleri, prensin kuvvetlerini dağıttıkları gibi, kendisini esir aldılar ve Boğdan, Osmanlılara bağlı bir sancak durumuna getirildi.

Bosna Kralı Stefan Tomaseviç de vergisini vermediği için aynı biçimde Osmanlı ordusu tarafından cezalandırılarak, toprakları iki kez yapılan sefer sonrası Osmanlılara katıldı. Fatih gerek Bosna, gerekse Boğdan işlerini çözüm-

ledikten sonra Stefan Kosaroviç yönetimindeki Hersek üstüne yürüdü, kralın dayanamayarak Osmanlı egemenliğini kabul etmesi üzerine Hersek de alındı.

ANADOLU'DAKİ TÜRK BEYLİKLERİ

Fatih'in Balkanlar'da sürdürdüğü bu başarılı seferler sırasında, Anadolu'da Osmanlılara bağlanmayan Karamanoğulları üstüne de sefer düzenlendi. Buraya gönderilen Mahmut Paşa'dan sonra, Rum Mehmet ve Gedik Ahmet paşalar, Karaman ülkesini tamamen Osmanlı topraklarına katmayı başardılar ve böylece Anadolu'da Fatih'e bağlı olmayan beylik kalmadı (1471).

Fatih Sultan Mehmet

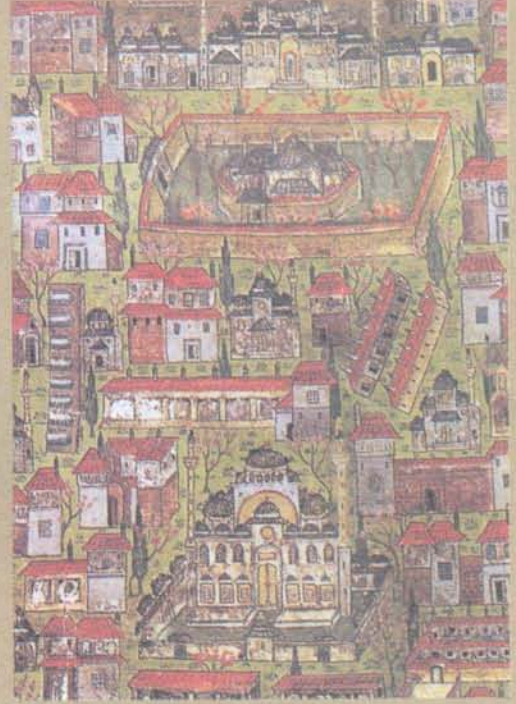
II. MEHMET DÖNEMİ OLAYLARI

1470

- Venediklilerin egemenliğindeki Eğriboz adası fethedildi.

Mahmut Paşa komutasındaki 200 gemilik Osmanlı donanması ile Venedik donanması arasında Eğriboz adasında yapılan kanlı deniz savaşında Venedikliler yenildi. 17 gün kuşatma altında kalan Eğriboz adası Osmanlıların eline geçti.

- Fatih Camii inşaatı tamamlandı.

Fatih Camii ve külliyesi
(Minyatür: Matrakçı Nasuh, 1537)

- Sadrazam İshak Paşa, Karamanoğulları beyliğine karşı sefere çıktı. Niğde, Üçhisar ve Ortahisar kaleleri ele geçirildi.

1471

- Gedik Ahmet Paşa kumandasındaki Osmanlı kuvvetlerince kuşatılan Alâiyye (Alanya) beyliği ele geçirildi.

1472

- Venediklilerle yaptığı anlaşmaya güvenen Akkoyunlu Hükümdarı Uzun Hasan, yeğeni Yusufca Mirza komutasındaki askerleriyle Karamanoğlu topraklarını eski sahiplerine geri vermek amacıyla Osmanlı ordusuna saldırdı. Yapılan savaşta Gedik Ahmet Paşa kuvvetleri yenildi.

II. MEHMET DÖNEMİ OLAYLARI

1472

- Fatih Sultan Mehmet, Konya'da valilik yapan Şehzade Mustafa'yı Yusufça Mirza kuvvetleri üzerine göndererek yenilginin öcünü almasını istedi. Beyşehir Gölü yakınlarındaki Kireli'de yapılan savaşta Osmanlı ordusu, Yusufça Mirza'yı yendi ve esir aldı.
- Topkapı Sarayı'nın (o zamanki adıyla Yeni Saray) yapımına başlandı.
- Fatih Sultan Mehmet tarafından yaptırılan Topkapı Sarayı çevresindeki Çinili Köşk inşaatı bitti.
- Murat Paşa tarafından yaptırılan İstanbul Aksaray'daki Murat Paşa Camii ve külliyesi inşaatı tamamlandı.

İstanbul Aksaray'da Fatih dönemi camilerinden Murat Paşa Camii

OTLUKBELİ SAVAŞI

Bu başarılarından sonra Fatih, doğuya dönük bir fetih siyaseti izlemeye koyuldu. Doğuda Karakoyunluların yerine kurulmuş olan Uzun Hasan Bey yönetimindeki Akkoyunlular, zaman zaman Fatih'in fetih siyasetine ters düşen bir siyaset gütmeyi, bu arada gerek Anadolu beylikleri, gerekse Hristiyan krallıklarıyla ittifak kurmayı sürdürmekteydiler. Tutumu ve kazandığı bazı başarıları Fatih tarafından izlenen ve huzursuzluğu giderek artan Uzun Hasan Bey, sonunda kendisini en büyük Asya sultanı sayarak 1471'de Osmanlı topraklarına kuvvet gönderip, Tokat'ı yağmaladı ve Karamanoğullarının topraklarını ele geçirdi.

Onun bu tutumuna karşın Fatih, 10 Mart 1473'te hazırladığı orduyla Üsküdar'dan yola çıktı. Cem Sultan ile Bayezid'in de kuvvetleriyle katıl-

Fatih Sultan Mehmet tarafından yaptırılan Çinili Köşk

dığı Osmanlı ordusu, Tercan'da Uzun Hasan Bey'in kuvvetlerinin yaklaşması üzerine, özellikle Has Murat Paşa'nın kuvvetlerinin harekete geçmesiyle öncü savaşını başlattıysa da, paşa şehit düştü ve askerleri yenilgiye uğratıldı. Bu durum üzerine hareket emrini veren Fatih, Uzun Hasan ile savaşı Otlukbeli denen yerde yapmayı kabul etti. Osmanlı tarihlerine "Şehzadeler Savaşı" olarak da geçen bu savaşta, Osmanlı ordusunun merkezinde Fatih, sağ kanadında Şehzade Bayezid, sol kanadında Şehzade Mustafa'nın yönetiminde kuvvetler bulunmaktaydı. Buna karşın Uzun Hasan Bey'in merkezdeki kuvvetleri yönettiği, Akkoyunlu ordusunun sağ kanadında oğlu Zeynel Bey, sol kanadında ikinci oğlu Uğurlu Mehmet Bey yer almışlardı. 11 Ağustos 1473'te başlayan savaşta Akkoyunluların merkezine saldıran Fatih, kısa zamanda Uzun Hasan Bey'in kuvvetlerini dağıtmayı başardı; böylece Fatih, kendisinden başka güçlü bir sultan bulunmadığını, bu savaşı kazanarak bir kez daha kanıtlamış oluyordu.

Fatih Sultan Mehmet

II. MEHMET DÖNEMİ OLAYLARI

1473

■ Otlukbeli Savaşı (11 Ağustos):

XV. yüzyılın başlarında Doğu Anadolu'da bir devlet kuran Akkoyunlular, Uzun Hasan zamanında çok güçlendiler. Uzun Hasan, kısa zamanda ülkesinin sınırlarını genişleterek, büyük bir devlet kurdu. Uzun Hasan, kazandığı başarılarından sonra, kendini Timur gibi görmeye başladı. Yanına sığınan Pir Ahmet Bey'i destekledi. Venedikliler ile Osmanlılar aleyhine ittifak yaptı.

Uzun Hasan'ın Osmanlılar aleyhine faaliyetlerde bulunması üzerine Fatih, 1473'te Akkoyunlular ile savaşa karar verdi. Uzun Hasan, tamamı atlı birliklerden oluşan ordusuna güveniyor ve Osmanlıların, bir kısım kuvvetlerini Rumeli'de bırakacakları düşüncesinden cesaret alıyordu. Erzincan yakınlarında Otlukbeli'de yapılan savaşta, Osmanlı ordusu, ateşli silahların yardımıyla, Akkoyunlu ordusunu birkaç saat içinde yenilgiye uğrattı. Bu yenilgiden sonra bir daha kendini toparlayamayan Akkoyunlu Devleti, Uzun Hasan'ın ölümünden sonra dağıldı.

Uğurlu Mehmet Bey, Otlukbeli Savaşı'nda yenilen babası uzun Hasan'a ait eşyaları ve beylik alemlerini seyrederken
(Minyatür: Hünername)

■ Akkoyunlularla ittifak yapan Venedik, Papalık ve Rodos şövalyelerinin gemilerinden oluşan bir donanmayla Antalya, İzmir ve Midilli limanlarına saldırarak her tarafı yakıp yıktılar.

II. MEHMET DÖNEMİ OLAYLARI

1474

- Kastamonu valiliği yapmakta olan Şehzade Cem, Şehzade Mustafa'nın ölümü nedeniyle boşalan Karaman (Konya) valiliğine tayin edildi.
- Osmanlı ordusu, Venediklilerin elinde bulunan İskodra'yı kuşattı. Üç buçuk ay süren kuşatma sonunda çok kayıp verildiği için kent ele geçirilemedi ve kuşatma kaldırıldı.
- Otlukbeli Savaşı'ndan sonra azledilen Sadrazam Mehmet Paşa idam edildi, yerine Gedik Ahmet Paşa tekrar sadrazam oldu.
- Fatih döneminin ünlü astronomu ve matematikçisi bilgin Ali Kuşçu, İstanbul'da öldü (16 Aralık).

Ali Kuşçu : Doğum yeri ve tarihi bilinmemektedir. Babası Türkistan ve Maverünnahr Emiri Uluğ Bey'in doğancıbaşısıydı. İlk öğrenimini Semerkant'ta yaptı. Bizzat Uluğ Bey'den matematik ve astronomi öğrendi. Daha sonra öğrenimine Kırman'da devam etti ve Semerkant'a döndü. Uluğ Bey'in Semerkant'ta kurduğu rasathanenin başına geçti (1421). Uluğ Bey'in ölümünden sonra Semerkant'tan ayrıldı (1450). Bir süre Akkoyunlu hükümdarı Uzun Hasan'ın yanında Tebriz'de kaldı (1449). Uzun Hasan, Osmanlılarla barış konuşmalarını yürütmek üzere onu elçi olarak Fatih'e (II. Mehmet) yolladı. Ünlü bilgine hayran olan Fatih, kendisini İstanbul'a çağırdı. O da elçilik görevini tamamlayınca İstanbul'a yerleşti. Ayasofya Medresesi'nde müderrislik yaptı. Din, astronomi ve matematik üstüne yapıtlar verdi.

Başlıca yapıtları: *Unkud-üz Zevahir fi Nazm-ül-Cevahir* (Mücevherlerin Dizilmesinde Görülen Salkım), *Risalet-ül fi'l Hey'et* (Astronomi Risalesi), *Mahbub-ül-Hamail fi Keşf-il Mesâil* (Meselelerin Keşfinde Tılsımların En Makbulü).

Ali Kuşçu, Fatih Sultan Mehmet'e eserini sunarken (Minyatür: Kitab-ı Şakâik-ı Numuniye, Topkapı Sarayı Müzesi)

DENİZLERDEKİ BAŞARILAR

Fatih'in Akkoyunlu, Karaman, Arnavutluk, Bosna, Hersek, Boğdan, Mora ve adalardaki başarıları yanında Candaroğulları ile Trabzon Rum İmparatorluğu'na karşı elde ettiği başarılar özellikle Batı tarafından kuşkuyla izleniyordu; ayrıca yeni yeni ittifaklar da ortaya çıkmıştı. Fatih'in kurmuş olduğu gizli haberalma örgütleri, durumu günü gününe kendisine haber vererek onun hazırlıklı olmasına yardım ediyorlardı. Başta Papalık olmak üzere Venedikliler, Rodos Şövalyeleri ve Macaristan, birbirleriyle yardımlaşmaya dayalı ittifaklar yapmışlardı. Bosna seferi sırasında Macar ilerleyişi durdurulmakla birlikte, Venediklilerin deniz kuvvetleri Taşoz, İmroz ve Semadirek adalarını alarak Atina'yı işgal ettiler, ancak daha sonra Türk ilerleyişi karşısında geri çekildiler.

Bununla birlikte Fatih, 1475'te Venediklilerle anlaşma yapmayı, devletin çıkarına daha uygun buldu. Buna göre, iki taraf da birbirlerine saldırmayacaklardı. Ancak verilen üç yıllık süre tamamlanmadan Venedikliler Anadolu kıyılarına karşı saldırıya geçtiler. Bunun üzerine Fatih, Osmanlı donanmasını da harekete geçirerek Kroya'yı aldı (1478). Fatih'in bu başarısından sonra İstanbul'a gelen Venedik elçisi, Venedik Cumhuriyeti'nin barış isteğinde bulunduğunu bildirdi, fethedilen yerler Osmanlılarda kalmak üzere 16 yıllık bir anlaşma imzalandı (1479). Venediklilerin savaşı başlatmalarının asıl nedeni Kırım Hanlığı'nın Osmanlılara bağlanmasıydı. Müslüman tacirlerin yardım istemesi üzerine Gedik Ahmet Paşa komutasında gönderilen bir Osmanlı donanması Kırım'ı alarak Osmanlı topraklarına katmıştı. Venediklilerle yapılan anlaşma sonrası boş kalan Osmanlı donanması, Gedik Ahmet Paşa komutasında İtalya seferi için görevlendirildi. Bunda, Roma'nın fethedilmesi için bir hazırlık plânı da sezmek olasıdır. Nitekim Fatih, yaşamının sonuna dek bu plânının gerçekleşmesi için çalışacaktır (25 Temmuz 1480'de Otranto'yu kuşatan Gedik Ahmet Paşa,

11 Ağustos 1480'de bu liman kentini fethederek kuzeyden İtalya'ya sarmak için Fatih'in emirlerini beklemeye başladı. Ancak Fatih'in Mayıs 1481'de ölümü üzerine yerine geçen II. Bayezit tarafından geri

Fatih Sultan Mehmet'in Atmeydanı'ndaki Yılanlı Sütuna Şeşper Atışı
(Minyatür: Hünername)

çağnıldı. Gedik Ahmet Paşa'nın kardeş kavgalarından sonra öldürülmesi üzerine, Fatih'in başlatmış olduğu bu büyük fetih tasarı sona erdi).

Fatih, Karadeniz'den sonra Akdeniz'i de bir Türk gölü hâline getirmeyi plânladığı için Gedik Ahmet Paşa'yı İtalya'ya gönderirken, Mesih Paşa komutasındaki 100 parçalık bir donanmayı da Rodos'un fethedilmesi için görevlendirmişti (1479). Üç ay kadar süren Rodos kuşatması, Mesih Paşa'nın kuşatmayı kaldırarak geri dönmesiyle sonuçlanınca paşa bu görevden alındı.

İşkodra kuşatması (Gravür: Mufassal-Osmanlı Tarihi)

II. MEHMET DÖNEMİ OLAYLARI

1474

- Sadrazam Mahmut Paşa tarafından yaptırılan İstanbul Mahmutpaşa semtindeki Mahmut Paşa Camii ve külliyesinin yapımı tamamlandı.

1475

- Osmanlıların Boğdan adını verdikleri Romanya'daki Moldova prensliğine hücum eden Osmanlı ordusu yenilgiye uğradı ve büyük kayıplar verdi.
- Kırım'daki karışıklıklar üzerine gönderilen Osmanlı donanması buradaki Kefe kalesini ve çevresini ele geçirdi. Böylece Kırım Hanlığı, Osmanlı yönetimi altına girer oldu. Kırım Hanlığına da Mengli Giray getirildi.

1476

- Fatih Sultan Mehmet'in Boğdan seferi: Boğdan Beyliği, 1455'te Osmanlılara vergi vermeyi kabul etmişti. Ancak, Osmanlıların doğuda ve batıda savaşmalarını fırsat bilen Boğdan Beyliği, vergilerini ödememeye başlamıştı. 1475 yılında Boğdan'a hücum eden Hâdim Süleyman Paşa kumandasındaki Osmanlı ordusu, Boğdan Voyvodası IV. Stephan kuvvetleri tarafından yenilgiye uğratılmıştı. Bunun üzerine Boğdan'a bir sefer düzenleyen Fatih, burayı Osmanlılara bağlı bir beylik durumuna getirdi.

1477

- Arnavutluk üzerine sefer yapmaktan kaçınan Arnavut asıllı sadrazam Gedik Ahmet Paşa, azledildi ve hapse atıldı. Yerine Karamanî Mehmet Paşa getirildi.
- Venediklilerin elinde olan Kuzey Yunanistan'daki İnebahtı (Leponto) kalesi kuşatıldıysa da ele geçirilemedi.

1478

- Arnavutluk'taki Akçahisar (Kroya) kalesi, on üç aylık bir kuşatma sonunda fethedildi (16 Haziran).
- Fatih Sultan Mehmet, Akçahisar'dan sonra İşkodra'yı kuşattı. Üç ay süren kuşatma sırasında çevredeki kaleler fethedildiyse de kışın yaklaşması nedeniyle çevrede bir kuvvet bırakılarak kuşatmaya son verildi.

II. MEHMET DÖNEMİ OLAYLARI

1478

- Tutuklanarak Rumeli Hisarı'na hapsedilen eski sadrazam Gedik Ahmet Paşa affedilerek Selânik'e tayin edildi.

1479

- **Osmanlı-Venedik barışı:**
Karada ve denizde 16 yıldır devam eden Osmanlı-Venedik savaşına son veren İstanbul Barış Antlaşması imzalandı. Amavutluk'taki Osmanlı egemenliğini kabul eden Venedikliler, İşkodra'yı ve Limar adasını Osmanlı Devletine bıraktı ve savaş tazminatı ödemeyi kabul etti. Buna karşılık Venedik, İstanbul'da balyos (elçi) bulundurma ve Osmanlı yönetimindeki yerlerde ticaret yapma haklarını elde etti.
- Yunanistan'ın batı sahilindeki Levkas (Aya Mavri), Kefalonya ve Zenta adaları Gedik Ahmet Paşa yönetimindeki Osmanlı donanması tarafından zaptedildi.
- Fatih Sultan Mehmet'in Venedik'ten bir ressam gönderilmesini istemesi üzerine seçilen ünlü İtalyan ressam Gentile Bellini İstanbul'a geldi. Gentile Bellini (1429-1507): Portreleri ve Venedik manzaralarıyla tanınan Bellini, Rönesans döneminin ünlü bir sanatçı ailesine mensuptur. Babası Jacopo ve kardeşi Giovanni de ressarndı. Fatih Sultan Mehmet'in Venedik'ten usta bir ressam istemesi üzerine Eylül 1479'da İstanbul'a gönderildi. Fatih tarafından içtenlikle karşılanan Bellini, Aralık 1480'e değin İstanbul'da kaldı. Bellini, 1480 yılında Fatih'in bir portresini yaptı. Şu anda Londra'daki Ulusal Galeride bulunan bu resmin daha büyük boyda bir kopyası İtalyan ressam Fausto Zonaro tarafından yapıldı ve Topkapı Sarayı'na kondu.

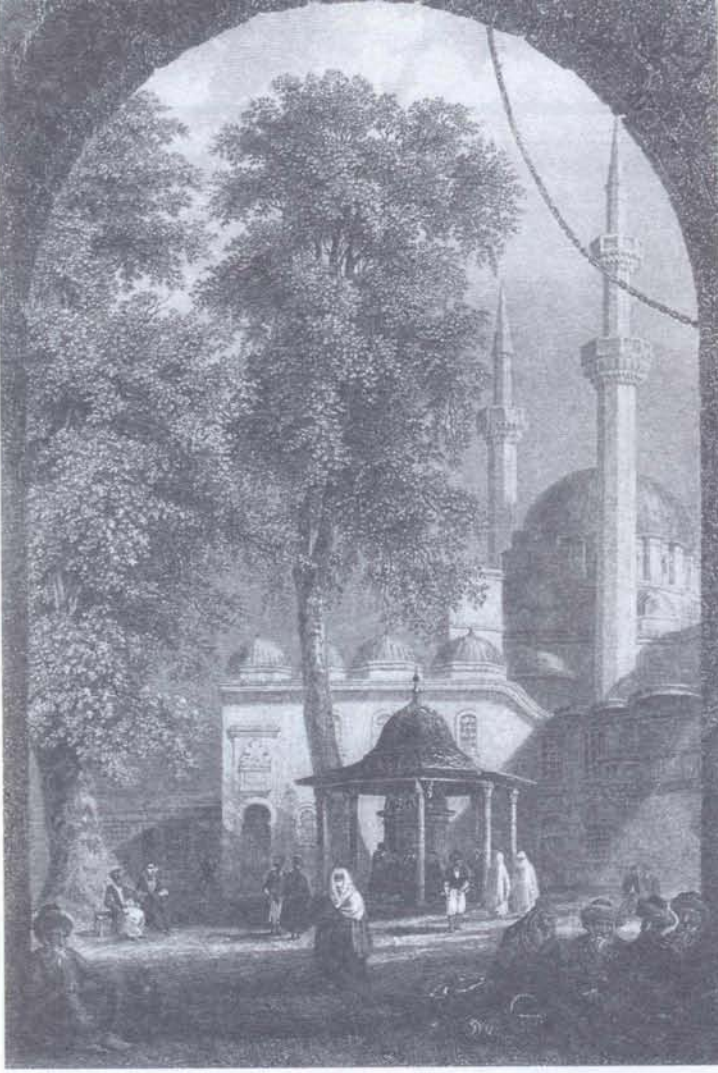
Fatih Sultan Mehmet

MISIR SORUNU VE II. MEHMET'İN ÖLÜMÜ

Fatih'in fetih tasarısı içinde olmakla birlikte uygulama alanına koyamadığı bir başka iş de Hicaz su yolları sorunundan kaynaklanan Mısır (Memlûk) sorunudur. Bu sorunun zaman zaman ortaya çıkmasında hiç kuşkusuz Maraş ve Elbistan taraflarında egemenlik süren Dulkadir Beyliğinin büyük payı vardı. Çünkü bu beylik, çıkarları gereği, bir yandan Osmanlılara yakın görünmeye çalışırken, öte yandan da Mısır'a yakın bir siyaset izlemekteydi. Bunu bilen Fatih, Mısır ve Dulkadir sorununu birlikte düşünmüş olmasına karşın karısının Dulkadir Beyi'nin kızı olması nedeniyle kendisine yandaş Dulkadir beylerini işbaşına getirerek istediklerini gerçekleştirme olanağı elde etmiştir. Nitekim Mısır'a yandaş olan Şahbudak Bey'e karşı Fatih'in Alaüddeve Bozkurt'u tutması, bunun en açık bir kanıtıdır. Savaş meydanlarında yıpranan ama başandan başanya koştugu için rahatsızlığını bile düşünecek zamanı olmayan Fatih, kimi kaynaklara göre Mısır, kimilerine göreyse (oğlu Cem'i Suriye sınırına göndermesine karşın) İtalya seferinin hazırlıklarını titizlikle sürdürdü ve her zaman olduğu gibi yalnız kendisinin bildiği sefere çıkmak üzere 1481'in baharında Kapıkulu askerleriyle birlikte Üsküdar'a geçti. Uzun zamandan beri belirtileri görülen damla (gut) hastalığının yeniden etkisini göstermesi üzerine Üsküdar'daki karargâhta dinlenen Fatih, biraz düzelince orduya hareket emrini verdi. Üsküdar'dan kalkan ordu yoluna devam ederken, Fatih de araba içinde orduyu izliyordu. Gebze yakınlarında Tekfurçayın'na (Hünkârçayın) indiği sırada rahatsızlığı artan Fatih birden fenalaştı ve burada 3 Mayıs 1481'de öldü.

Levkas Adası'nın adı bilinmeyen bir ressam tarafından yapılmış tablosu (XIX. yüzyıl)

Eyüp Camii (Gravür: Bartlett)

HİZMETLERİ

Güçlü bir asker ve devlet adamı olduğu kadar geniş görüşlü bir fikir adamı olarak da tanınan Fatih Sultan Mehmet, edebiyat, din felsefesi meselelerine, coğrafya, matematik ve astronomiye özel bir ilgi duydu. Bu yüzden fetih-ten sonra sekiz manastır ve kiliseyi medrese hâline getirdi. Zeyrek ve Ayasofya medreselerini açtı. 1470'te bitirilen ve kendi adıyla bilinen caminin çevresine sekizli medreselerini (Semaniye), sonra da gerilerine tamamlayıcı tetimmeleri yaptırarak bir imaret, bir dârüşşifa ilâve ederek bunları vakıflara bağladı. Ayrıca bugün Vefa adı verilen semtte Şeyh Ebul Vefâ için bir cami yaptırdı; Eyüp'te Ebu Eyyubi'l-Ensari'nin mezarı yanına bir cami bina ettirerek, buna sonra medrese ve imaret ilâve etti. Devrinin en büyük bilginleri; fıkıhta Molla Hüsrev, tefsirde Molla Gürânî, Molla Yegân, İstanbul'un ilk kadısı Hızır Bey Çelebi, metamatikte Ali Kuşçu ve özellikle sevdiği kelâm bilgini Hocazade'dir. Türk Sultanının isteği üzerine Gentile Bellini, İstanbul'a gelerek (Eylül 1479-Ocak 1481) Fatih Sultan Mehmet'in resmini yaptı ve Yeni Saray'ın (Topkapı Sarayı) duvarlarını Rönesans üslûbu fresklerle süsledi. Fatih Sultan Mehmet, şair bir hükümdar olarak Avnî mahlasıyla şiirler yazdı.

II. MEHMET DÖNEMİ OLAYLARI

1480

■ İtalya seferi ve Otranto limanının fethi:

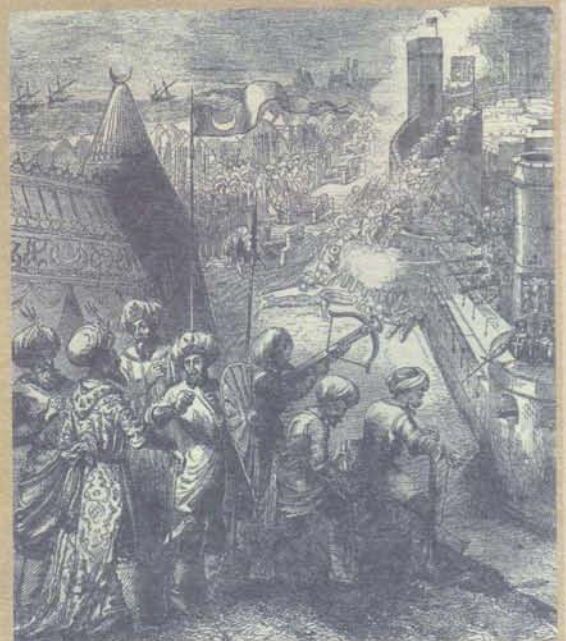
Gedik Ahmet Paşa komutasındaki Osmanlı ordusu ile Napoli Krallığı arasında İtalya yarımadasındaki Otranto'da yapılan ve 15 gün süren çarpışmadan sonra Napoli krallığının elindeki Otranto ele geçirildi.

■ Rodos kuşatması:

160 gemilik Osmanlı donanması ile Rodos şövalyeleri arasındaki bu savaşta Rodos adasının St. Ethien dağı kıyısına Osmanlı ordusu çıkartma yaptı. Şiddetli top ateşine rağmen yapılan üç Osmanlı taarruzundan sonuç alınamadı. Bu kuşatma 3 ay sürdü(Ağustos).

Rodos adasının Piri Reis tarafından yapılan haritası.

Rodos kuşatmasını gösteren gravür (Gravür: Russo Turkish War)

II. MEHMET DÖNEMİ OLAYLARI

1480

- Osmanlı Devleti'nde adalet işlerine bakan kazaskerlik makamı, Anadolu ve Rumeli kazaskerliği adıyla ikiye ayrıldı.

Fatih'in kaftanı
(Topkapı Sarayı)

1481

- Doğuya doğru bir sefere çıkan Fatih Sultan Mehmet, Maltepe yakınlarındaki Hünkâr çayırında hastalanarak öldü (3 Mayıs).

Fatih Sultan Mehmet'in ölümünde Osmanlı Devleti sınırları (1481)

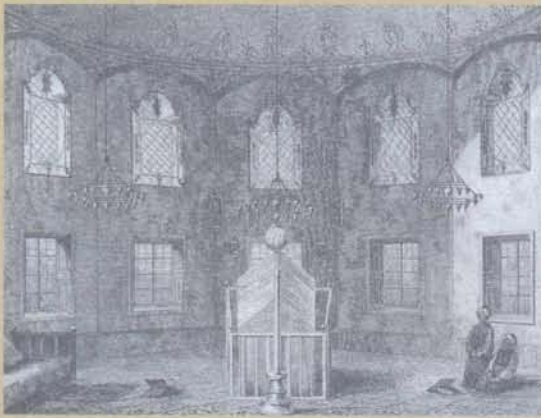
1457'de İstanbul'u merkez yapan Fatih; bir iç kale olarak Yedikule'yi inşa ettirip burayı devlet hazinesi olarak kullandı; 1454'te, bugünkü İstanbul Üniversitesi'nin bulunduğu yerde Eski Saray'ı; 1478'de de Sarayburnu gerisinde Zeytinlik adı verilen Yeni Saray'ı (Topkapı) yaptırdı; 1472'de Çinili Köşkü yaptıran Fatih, İstanbul'un savunması için Çanakkale Boğazı'nda Kilitbahir ve Sultaniye kalelerini yaptırdı; tersaneyi Gelibolu'dan alıp 1462'de Kadirga limanına getirdi.

Fatih'in zehirlendiği ileri sürüldüyse de bunun doğru olmadığı ve bütün Türk padişahlarının geçirdiği damla (gut-nikris) hastalığından öldüğü bilinir. Fatih, yeni bir çığır açan hükümdardır. Onu tamamen bir hümanist ve Rönesans hükümdarı saymak doğru değildir. Ancak, onun hoşgörüsünü çocukları ve torunları devam ettiremeyerek devletin gittikçe gerilemesine sebep oldular. Fatih'in öldükten sonra tahnit edilen cesedi, 3 Mayıs'tan 22 Mayıs'a kadar Yeni Saray'da (Topkapı Sarayı'nda) kaldı ve 22 Mayıs'ta, Amasya'dan İstanbul'a gelerek tahta geçen oğlu Beyazid'in Türk geleneğine uygun olarak hazırlattığı bir törenle 1470'te tamamlanan ve kendi adıyla anılan Fatih Külliyesi'ndeki türbesine gömüldü.

Fatih Sultan Mehmet

Fatih türbesi (Tablo: Zeki Kocamemi)

Fatih türbesi iç görünüm (Jovanin, Paris 1840)

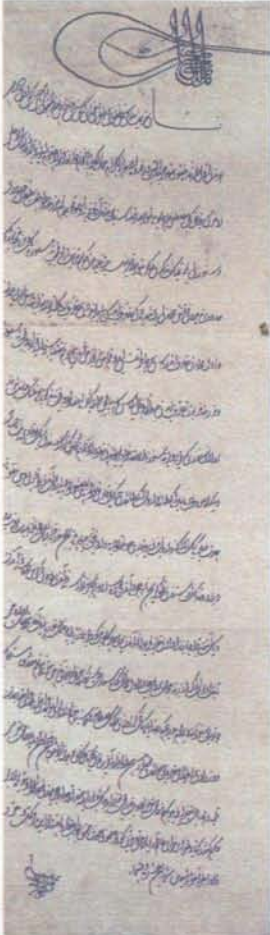
Fatih Sultan Mehmet (Minyatür: Kıyafetül'l-İnsâniyye fi Şemâill'il-Osmâniyye:)

II. BAYEZİD

SALTANAT SÜRESİ: 31 yıl (1481 - 1512)

SULTAN II. BAYEZİD DÖNEMİNDE BÜYÜK FETİHLER PEK YOKTUR. FAKAT BU DÖNEMDE İMPARATORLUĞUN SINIRLARI KORUNMUŞ, ORDUNUN GÜCÜ ARTIRILMIŞ VE DAHA SONRAKİ DÖNEMLERDE BÜYÜK FETİHLERİN GERÇEKLEŞTİRİLMESİ İÇİN UYGUN ORTAM HAZIRLANMIŞTIR. OSMANLI TARİHİNİN YAZILMASINI EMREDEN İLK PADİŞAH OLMUŞ, ÜNLÜ TARİHÇİLER NEŞRİ VE BİTLİSİ'NİN ESERLERİ ONUN DÖNEMİNDE YAZILMIŞTIR.

II. Bayezid'in tuğralı beratı,
1508
(Topkapı Sarayı Müzesi)

Sekizinci Osmanlı padişahı II. Bayezid, Fatih Sultan Mehmet'in oğludur. Amasya'da sancakbeyliği yaptı. Akkoyunlu beyi Uzun Hasan ile yapılan Otlukbeli Savaşı'nda (1473) Osmanlı ordusunun sağ kanadına komuta etti. 1481'de Fatih'in ölümü üzerine kendisini destekleyen devlet adamları ve yeniçerilerin yardımıyla tahta çıktı. Kardeşi şehzade Cem ile taht kavgaları yüzünden hep tedirgin yaşadı.

II. BAYEZİD

Doğum tarihi	: Ocak 1448
Doğum yeri	: İstanbul
Babası	: II. Mehmet
Annesi	: Gülbahar Valide Sultan (Dulkadirli)
Tahta çıktığı tarih	: 4 Mayıs 1481
Tahta çıktığında yaşı	: 33 yaş 4 ay
Saltanatının sonu	: 24 Nisan 1512
Tahttan ayrılma sebebi	: Ölüm
Saltanat süresi	: 22 yıl
Ölüm tarihi	: 26 Mayıs 1512
Ölüm sebebi	: İntihar (rivayet)
Öldüğü yer	: Çorlu dolayında, Dimetoka'ya giderken
Gömülü olduğu yer	: İstanbul, Bayezid Camii mihrabı önündeki türbesi

II. BAYEZİD (1448 - 1512)

II. BAYEZİD DÖNEMİ OLAYLARI

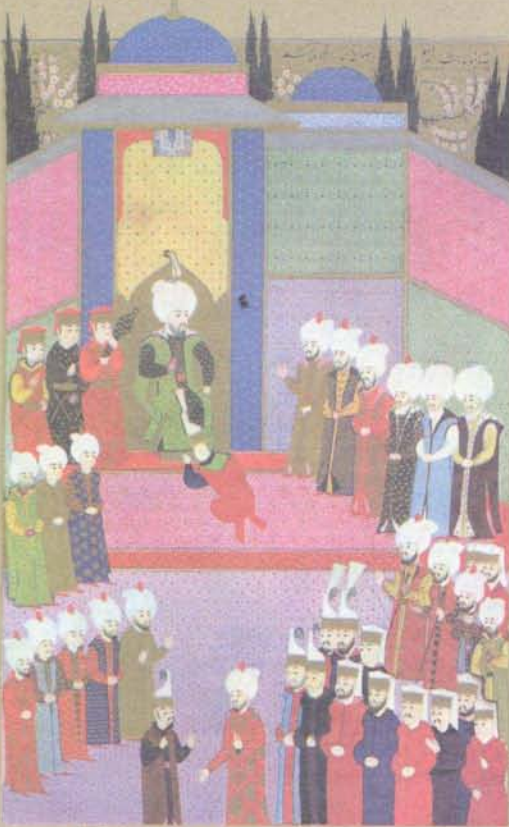
1481

- Fatih Sultan Mehmet'in ölümü üzerine oğulları II. Bayezid ve Cem Sultan arasında iktidar mücadelesi başladı.

İstanbul'da çıkan olaylarda Cem taraftan Sadrazam Karamanî Mehmet Paşa öldürüldü ve tahta, II. Bayezid Amasya'dan gelene dek oğlu Şehzade Korkut vekâleten çıkarıldı (4 Mayıs).

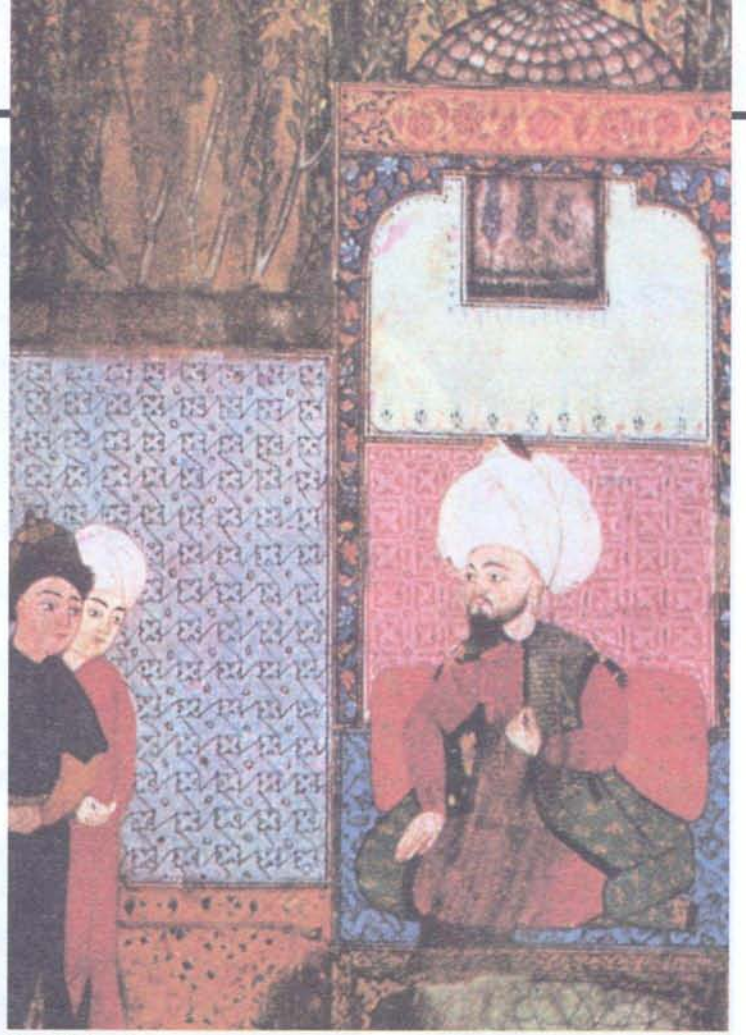
- II. Bayezid, valilik yapmakta olduğu Amasya'dan İstanbul'a gelip tahta çıktı (21 Mayıs).

Fatih Sultan Mehmet öldüğü zaman, büyük oğlu Bayezid, Amasya; küçük oğlu Cem, Konya valisi idi. Sadrazam Karamanî Mehmet Paşa, Fatih'in ölümünü askerden gizlerken, aynı zamanda Bayezid ve Cem'e haber gönderdi. Sadrazam Karamanî Mehmet Paşa, Cem'in padişah olmasını istiyordu. Bu amaçla bazı tedbirler alarak, Bayezid'den önce Cem'i İstanbul'a getirtmeye çalıştı. Ancak, Karamanî Mehmet Paşa'nın rakipleri, Cem'e gönderilen habercileri tutukladılar ve askeri kıskırtılar. Ayaklanan Yeniçiler, Karamanî Mehmet Paşa'yı öldürdüler. Yeniçiler, Bayezid'in 11 yaşındaki oğlu Korkut'u, babasına vekâleten tahta çıkardılar. Bir süre sonra İstanbul'a gelen Bayezid, oğlu Korkut'tan saltanatı resmen teslim aldı.

II. Bayezid'in cülusu (Minyatür: Hünernâme)

- II. Bayezid kuvvetlerini Bursa'da yenen Şehzade Cem de Bursa'da tahta çıktı (28 Mayıs).

Cem Sultan (Âşık Çelebi'nin Me-Şa-irü's şu'ara adlı eserinden minyatür)

CEM SULTAN OLAYI

Şehzade Cem, 1481 Haziranında Yenişehir'de yenilgiye uğratılınca Suriye'ye, oradan da Mısır'a kaçtı. Mısır sultanı Kayıtbay'ın yardımıyla birkaç başarısız deneme yaptıktan sonra 1482 Temmuz ayında Rodos şövalyelerine sığındı. Aynı yılın Eylülünde Fransa'ya götürüldü. Osmanlı Devleti, Cem'in Napoli'de öldürülmesine kadar (1495) Hristiyan ülkelerince devletin parçalanmasına alet edilmesi ihtimali ile karşı karşıya kaldı. Cem hayatta oldukça Bayezid, durumunu emniyette görmedi ve büyük teşebbüslere girişemedi. Fakat bu süre içinde Hersek, Osmanlı idaresi altına sokuldu (1483). 1484'te yapılan Boğdan seferiyle Tuna ağzındaki Kili ve Kuzey Besarabya bölgesindeki Akkerman kaleleri alındı.

OSMANLI-MISIR SAVAŞI

Mısır Kölemen Devletiyle yapılan savaşlar Bayezid devrinin en önemli siyasî olayıdır. Harbin sebebi, Kölemen hükümdarı Kayıtbay'ın Cem'i bir hükümdar gibi karşılaması, Karamanoğlu Kasım Bey'in eski beyliğini ele geçirme isteğine taraftar olması, ayrıca Adana-Tarsus bölgesindeki Ramazanoğulları beyliğinin iç işlerine kanşmasıdır.

Şehzade Cem tuğralı ferman,
19 Mayıs 1481
(Topkapı Sarayı Müzesi)

Bu yüzden Ramazanoğlu Mehmet bey, Bayezid'e sığındı ve ülkesini Osmanlılara bıraktığını bildirdi. Osmanlı-Mısır savaşları altı yıl sürdü (1485-1491), fakat kesin bir sonuç sağlanamadı. Tuna beyinin aracılığıyla İstanbul'da yapılan anlaşmaya göre Ramazanoğulları ülkesi Osmanlılarda kaldı, yalnız Çukurova'daki üç kasaba Kölemenlere verildi.

MACAR ORDUSU YOK EDİLİYOR

1492-1495 yılları arasında Osmanlı akıncıları devamlı olarak Tuna nehri ve Bosna ötesindeki Hırvatistan, İllirya, Styria, Sirmiya ve Venedik'in kuzey taraflarına, Banat, Carniola, Carinthia'ya akınlar yaparak Hristiyan ülkelerine dehşet salmışlardı. Bu akınlardan birinde, 1492'de Villach civarında ağır bir yenilgiye uğramakla beraber 1493'te Adbina'da Hırvat kuvvetlerini hemen imha etmişlerdi. Bu hareket 1495'te Macarlarla yapılan 30 yıllık bir anlaşma ile sona erdi; fakat Osmanlı akıncılarının faaliyetleri başka yerlerde devam etti. Kili ve Akkerman, Osmanlıların eline geçince Polonya'nın Karadeniz'le bağlantısı kesildiğinden engeli ortadan kaldırmak üzere bu devlet, Boğdan'ın kendine bağlamaya çalıştı. Boğdan beyliği Tuna boyundaki Osmanlı sancakbeylerinin de yardımı ile karşı koymayı başardı. Suçeva (Suceava) kaleşi kuşatmasından vazgeçmek zorunda kalan Polonyalılar, 1497'de Bukovina'da Kozmin yakınında da yenildiler. Osmanlı akıncıları, Kırım süvarilerinin de desteği ile 1498'de Galiciya ve Podolya topraklarına girerek büyük tahribat yaptılar, aynı yılın sonbaharında Galiciya'ya karşı yapılan diğer bir akın da felâketle sona erdi. Polonya 1499'da Boğdan ile bir anlaşma yaptı, bunu Osmanlı - Polonya anlaşmasının yenilenmesi takip etti. Bayezid, ordusunun gücünü artırmak için topçu ocağında ıslahat yaparak o zamana kadarkinden daha fazla ateş gücü sağladı.

II. Bayezid

II. BAYEZİD DÖNEMİ OLAYLARI

1481

- II. Bayezid komutasındaki Osmanlı ordusu ile Şehzade Cem'in kuvvetleri arasında Bursa yakınlarındaki Yenişehir'de yapılan savaşta yenilen Cem Sultan önce Konya'ya, ardından da Mısır'a kaçtı.

Babasının ölümünü zamanında öğrenemeyen Cem, II. Bayezid'in padişahlığını tanımadı. Tahtı zorla ele geçirmek isteyen Cem, topladığı kuvvetlerle Bursa üzerine yürüdü; Bursa'yı ele geçirdi ve adina hutbe okutup para bastırdı. Cem, II. Bayezid'e haber göndererek, devletin ikiye bölünmesini ve Anadolu'nun kendisine bırakılmasını istedi. II. Bayezid, bu teklifi reddetti. Bunun sonucu, kardeşler arasındaki mücadele şiddetlendi. Anadolu'ya geçen II. Bayezid, Bursa üzerine yürüdü. Yenişehir ovasında yapılan savaşta kaybeden Cem, Konya'ya çekildi. Burada da kendisini güvlenlikte bulmadı ve Memlûklere sığındı.

- İtalya topraklarından Otranto'yu işgal eden Gedik Ahmet Paşa'nın, Fatih'in ölümü üzerine İstanbul'a çağırılmasından sonra bir saldırı düzenleyen İtalyanlar kaleyi geri aldı.

1482

- Kahire'de Memlûklere sığınan Cem Sultan, Karamanoğullarının daveti üzerine Anadolu'ya geçti ve Konya'da Osmanlı ordusuyla yaptığı savaşlarda mağlûp oldu ve önce Rodos'a, ardından da Fransa'ya gitti.

Osmanlı Devleti'nin karşılıklı güvende bulunmasından yararlanmak isteyen Karamanoğlu Kasım Bey, Cem'i Anadolu'ya çağırdı. Kasım Bey'in amacı, Cem ile birleşip, Karamanoğulları Beyliği'ni yeniden kurmaktır. 1482'de Anadolu'ya gelen Cem, Kasım Bey ile birlikte Konya üzerine yürüdü. Ancak, Konya halkının II. Bayezid'i desteklemesi sonucu, Cem, burada da yenilgiye uğradı. II. Bayezid, Cem'e haber göndererek, padişahlık istediğinden vazgeçmesini istedi. Kudüs'te oturursa, her türlü masraflarının karşılanacağını bildirdi. Cem, isteklerinden vazgeçmedi. II. Bayezid'in gönderdiği kuvvetler karşısında tutunamayan Cem, Rodos şövalyelerine sığındı. Cem'in amacı, Rumeli'ye geçmek ve toplayacağı kuvvetlerle İstanbul üzerine yürümektir. Ancak, Rodos şövalyeleri, önceden II. Bayezid ile anlaşmışlardı. Cem'i serbest bırakmadılar ve Fransa'ya götürdüler. II. Bayezid ile kardeşi Cem Sultan arasındaki taht mücadelesinin önemli bir yanı da, devlet yönetiminde Türk yöneticiler ile devşirmeler arasındaki iktidar mücadelesi olmasıdır. Bu mücadelede II. Bayezid'i devşirme yöneticiler desteklerken, Cem'i, başlarında Sadrazam Karamanî Mehmet Paşa'nın bulunduğu Türk yöneticiler desteklemiştir. Bu mücadele sonrasında devşirme yöneticiler, yönetimde etkinliği ele geçirtiler.

Cem Sultan

II. BAYEZİD DÖNEMİ OLAYLARI

1482

- II. Bayezid, Cem Sultan'la mücadelesinde kendi yanında olan, ancak Cem'den yana olduğundan kuşkulandığı Sadrazam Gedik Ahmet Paşa'yı idam ettirdi (18 Kasım).

- Osmanlı-Venedik barış antlaşması yenilendi.

1483

- II. Bayezid Morova seferine çıktı.
- Cem Sultan olayları nedeniyle ihmal edilen Hersek'te başlayan karışıklıklar üzerine Hersek yeniden işgal edildi.
- Karamanoğlu Kasım Bey'in ölümü üzerine yönetimindeki İçel Beyliği'ne Mahmut Bey getirildi.

1484

- II. Bayezid, Boğdan (Moldova) üzerine sefere çıktı. Tuna üzerindeki Kilya (Kili) kalesi ve Akkerman kaleleri fethedildi. Bu seferde Kırım ordusu, Osmanlı ordusu yanında yer aldı. Boğdan'ın fethi ile Kardeniz'in kuzeybatı ve güney kıyıları Osmanlı hâkimiyeti altına girmiş oldu.

Kırım Hanı Mengli Giray Han sefere katılmak üzere II. Bayezid huzurunda
(Minyatür: Hünername)

DENİZLERDEKİ BAŞARILAR

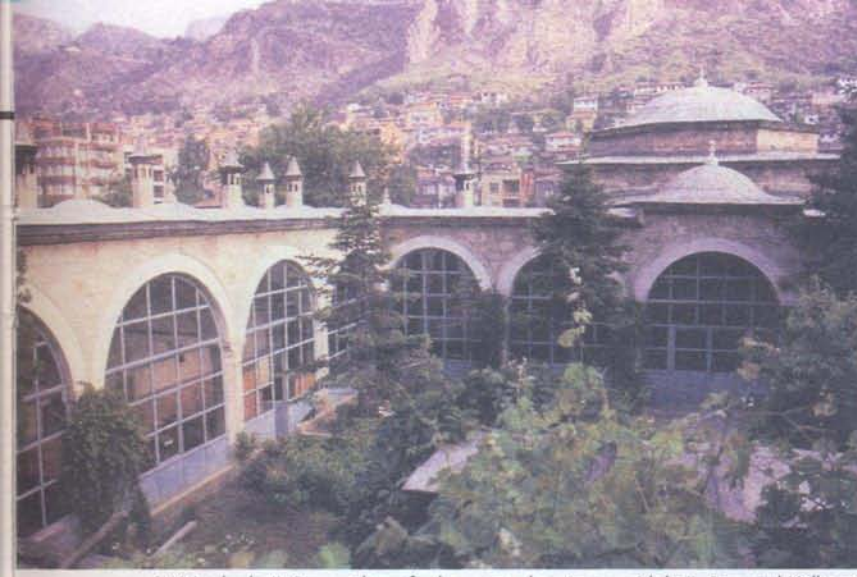
Ege ve Adriyatik denizinde çeşitli yerlerde yaptırdığı gemilerle de donanmanın gücünü artırdı. Bütün bu hazırlıklar Venedik ile muhtemel bir savaş içindi;

çok geçmeden Venediklilerin Mora, Arnavutluk ve Dalmaçya sahillerinde, aradaki anlaşmayı ihlâl eder mahiyet-teki hareketleri savaşın başlamasına sebep oldu. Karadan padişahın emrindeki ordu, denizden de donanmanın bas-kısı sonucunda İnebahtı (Aynabahtı: Lepanto) 1499 Ağustos'unda Osmanlıların eline geçti; bundan evvel Osmanlı donanması, Brodano (Zensio) deniz savaşında Venedik donanmasını geri çekilmeye mecbur etti. Bosna gazileri, Friuli bölgesine büyük bir akın yaptılar; İnebahtı'nın zaptından sonra Vicenza'ya kadar Venedik topraklarını tahrip ettiler. Modon, Koron ve Navarin 1500 yılında, Adriyatik sahilindeki Draç (Durazzo) 1501'de Osmanlıların

II. Bayezid döneminde Osmanlı Donanması

(Matrakçı Nasuh "Tarih-i Sultan Bayezid"den çizim Ülker Erke, Kültür Bakanlığı, 1998)

1486 yılında II. Bayezid tarafından yaptırılan Amasya'daki II. Bayezid Külliyesi

eline geçti. Aynı yıl bir haçlı donanmasının Midilli adasını kuşatma teşebbüsleri, Saruhan valisi şehzade Korkut ve donanma ile gelen Hersekzade Ahmet Paşa'nın gayretlerine rağmen başarılı olmadı (1501). Venedik 1502'de barış istedi; bunun için son anlaşma 1503'te tamamlandı.

SÜNNİ-Şİİ ÇATIŞMASI

1503 ile 1512 yılları arasında Osmanlı Devleti doğuda gittikçe büyüyen bir kriz ile karşı karşıya kaldı. Şîî mezhebinin başı olarak ortaya çıkan İsmail Safevî, 1499'da faaliyete geçerek kısa zamanda bütün İran'ı idaresi altına aldı. Şîî mezhebi adına yapılan şiddetli propaganda faaliyeti, Anadolu'daki Türkmen aşiretler arasında etkili oldu. Sünnî Müslümanlığı temsil eden Osmanlılar, toprakları içinde Şîî mezhebinin yayılma tehlikesine ilgisiz kalırlarsa ileride bir kısım bölgelerin Safevîler idaresine geçmesi ihtimaline dayanarak dikkatli olma zorunluluğunu hissettiler. Anadolu'da Şah İsmail taraftarlığını önlemek amacıyla Alevî-

lerin İran'a gitmeleri Bayezid tarafından yasaklandığı gibi, yakalananlar da Rumeli'ye sürüldü (1502). Trabzon valisi olan Şehzade Selim, Şah İsmail'in maksadını iyi anladığından ilk darbeyi oradayken vurmuştu. 1508'de Şah İsmail, Alâüddevle Bey ile savaştığı sırada Osmanlı doğu hudutları takviye edildi. 1511'de Teke bölgesinde Şahkulu adlı bir halife idaresinde isyan çıktı. Asiler Kütahya'yı yağmaladıktan sonra Bursa'ya doğru ilerlediler. 1511 yazında Kayseri ve Sivas arasında, Sadrazam Ali Paşa emrindeki kuvvetlere yenildiler; fakat bu savaşta hem Ali Paşa hem de Şahkulu öldürüldü; Şahkulu'nun taraftarları İran'a gitti.

II. Bayezid'in, heykeltıraş Yavuz Görey tarafından yapılan heykeli.

II. BAYEZİD DÖNEMİ OLAYLARI

1485

- Osmanlı Devleti ile Mısır'daki Memlûkler arasında altı yıl sürecektir olan savaş başladı. Fatih'in son zamanlarında bozulmaya başlayan Osmanlı-Memlûk ilişkileri, II. Bayezid döneminde daha da gerginleşti. İki ülke arasındaki ilişkilerin bozulmasının nedenleri şunlardı:
 - 1- Fatih'in, Hicaz su yollarının onanması ve bakımı konusundaki teklifinin, Memlûkler tarafından kabul edilmemesi.
 - 2- Memlûk Sultanı Kayıtbay'ın, Cem Sultan'a, bir hükümdar gibi davranması ve Karamanoğlu Kasım Bey'i desteklemesi.
 - 3- Memlûklerin, Dulkadiroğulları Beyliği'nin işlerine karışmaları ve Ramazanoğulları Beyliğini egemenlikleri altına almak istemeleri.
 - 4- Hindistan hükümdarlarından II. Mahmut Şah tarafından Fatih'e gönderilen elçinin, Cidde'de engellenerek, hediyelerin, Memlûklerin Cidde valisi tarafından sultan Kayıtbay'a gönderilmesi. Osmanlıların giderek güçlenmesi ve İslâm dünyasının lideri durumuna gelmekte olması, Memlûkleri rahatsız etmekteydi. 1485'te başlayan savaşlar 1491'e kadar devam etti.

- İstanbul'daki Davut Paşa Külliyesinin yapımı tamamlandı.

1486

- Osmanlılarla Memlûkler arasında Adana'da yapılan savaşta Osmanlı ordusu yenildi. Komutan Hersekzade Ahmet Paşa esir alınarak Kahire'ye götürüldü. Tarsus ve Adana, Memlûklerin eline geçti.
- Tanrısal aşkı dile getiren Tazarrunâme yazarı, matematikçi, bilgin ve sadrazam Sinan Paşa öldü.
- II. Bayezid tarafından Amasya'da yaptırılan II. Bayezid Camii inşaatı tamamlandı.
- İstanbul Yedikule'deki Studios Manastırı'nın bir parçası olan Ayios Ioannes Prodromos (Vaftizci Yahya) Kilisesi, kiliseden camiye çevrilerek İmrâhor Camii adıyla ibadete açıldı.

İmrâhor Camii
(Görüntü: 19. yüzyıl)

II. BAYEZİD DÖNEMİ OLAYLARI

1487

- II. Bayezid tarafından Edirne'de yaptırılan II. Bayezid Camii ve külliyesi inşaatı tamamlandı.

1488

- Memlük kuvvetleriyle Osmanlı ordusunun Tarsus-Adana arasındaki Ağaçayırı'nda yaptıkları savaşta Osmanlı ordusu mağlup oldu.
- Rodos şövalyeleri tarafından Papalık makamına satılan Cem Sultan, Fransa'dan Roma'ya gönderildi.
- Osmanlı şeyhülislâmlarından, Fatih'in hocası Molla Gürani İstanbul'da öldü.

1489

- İstanbul'daki ilk büyük şiddetli depremde birçok ev yıkıldı (16 Ocak).

1509 yılı depreminde İstanbul yerle bir oldu
(Resim: Münif Fehim)

II. Bayezid'i İtalya'da Borgias'ın sarayında gösteren bir tablo (Tablo: Vatikan Müzesi)

MOLLA GÜRANİ (1416-1488): Asıl adı Şemsaddin Ahmet Bin İsmail olmakla birlikte Gürani'de doğması nedeniyle Molla Gürani olarak anılır. Öğrenimini Bağdat, Diyarbakır ve Hasankeyf'te ünlü bilginlerden ders alarak tamamladı. Kahire'ye giderek (1434) ünlü bilgin Askanani'nin derslerini izledikten sonra Mısır'da Berkukiye Medresesi'nde fıkah dersleri verdi. Gurunu ve geçimsizliği yüzünden Mısır'dan kovulunca Osmanlı bilginlerinden Molla Yegân tarafından II. Murat'a takdim edildi. Bursa'da Kaplıca Medresesi müdemsliğine atandı. Bir yıl sonra Manisa'da sancakbeyi olan Şehzade Mehmet'e (Fatih) hoca oldu. Şehzade Mehmet padişah olunca kazaskerliğe getirildi. Keyfi uygulamaları nedeniyle bu görevden alınarak Bursa kadılığına gönderildi. Ancak kısa bir süre sonra bu görevden de alınınca, hac bahanesiyle ülke dışına gitti. 1457'de İstanbul'a döndü. Yeniden Bursa kadılığına atandı. Burada Kur'an tefsirini tamamlayarak Fatih'e sundu. Bunun üzerine 1480'de, ölünceye dek yürüteceği Şeyhülislâmlık görevine getirildi. Daha çok ilâhiyatçı olarak tanınan Molla Gürani, gazeller de yazdı. Bugün adıyla anılan mahallede yaptırdığı caminin avlusuna gömüldü.

Başlıca eserleri: Gayetü'l-Mesani fi Tefsiri Kelâmü'l-Rabbani (Tann Kelâmının Açıklanması Yolunda Tekrarrın Amacı), Keşfü'l-Esrar an Kıraati Eimmeti'l-Ahyar (Hayırlı İmamların Okuyuşu Konusundaki Sırların Açıklanması).

Molla Gürani'ye ait El-keşerül câri ilâ riyâzî'l- Buhârî adlı eserinin ilk iki sayfası
(Murat Molla Kütüphanesi)

BABA-OĞUL ÇATIŞMASI

Gençliğinde eğlenceli bir hayat süren Bayezid, yaşlandığında yalnızlığı ve ibadeti tercih etti. İlerlemiş yaşı, devlet işlerine bakmasına engel olduğundan idareyi vezirlere bıraktı. Oğullarından Ahmet Amasya'da, Selim Trabzon'da, Korkut Antalya'da, Şehinşah Karaman'da bulunuyordu. Selim ve Ahmet arasında bir taht rekabeti başlamıştı. Selim, 1511'de Kırım'daki Kefe'ye gitti, Kırım hanının desteğini sağladı ve Tuna'dan geçerek ilerlemeye başladı. Bir yandan da kendisine Rumeli'de bir yer verilmesini istedi. Bayezid, oğlu ile çarpışmaktan çekinerek onu Semendire'ye tayin etti.

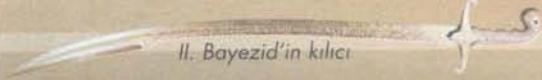
II. Bayezid'in altın sikkesi.

II. BAYEZİD DÖNEMİ OLAYLARI

1489

- Memlûkler tarafından kuşatılan Adana teslim oldu.
- II. Bayezid tarafından Çorum-Osmancık arasında yaptırılan II. Bayezid köprüsü inşaatı tamamlandı.

II. Bayezid'in kılıcı

1490

- Osmanlı Devleti ile Lehistan (Polonya) arasında barış antlaşması imzalandı.
- Dulkadiroğlu Beyliği'nin de Memlûkler yanına geçmesiyle oluşan ordu ile Osmanlı kuvvetleri arasında Kayseri'de yapılan savaşta Osmanlı ordusu mağlûp oldu.
- II. Bayezid'in hazinedarbaşısı tarafından İstanbul Divanyolu'nda yaptırılan Firuzağa Camii inşaatı tamamlandı.

1491

- Osmanlı Devleti ile Mısır'daki Memlûk Devleti arasında altı yıl devam eden savaş, Kahire'de yapılan barış antlaşmasıyla son buldu. Her iki taraf için de büyük kayıplara neden olan bu savaşlar, Tunus beyinin aracılığı ile sona erdi. Osmanlılar, bu savaşlarda ele geçirmiş oldukları Çukurova yöresini (Mekke ve Medine evkafına ait olması nedeniyle) Memlûklere bıraktılar.

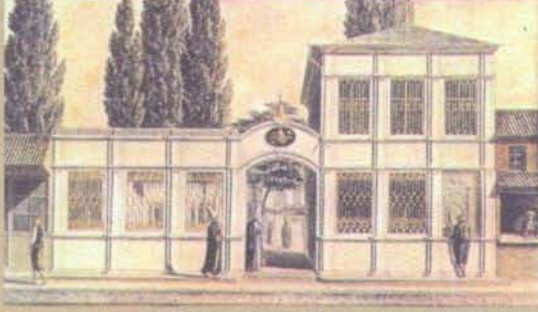

II. Bayezid huzurunda Tunus Sultanı'nın hediye ettiği bir arslan ile su sığırının mücadelesi ve II. Bayezid'in su sığırını öldürmesi (Minyatür: Hünernâme)

II. BAYEZİD DÖNEMİ OLAYLARI

1491

- İstanbul Tünel'de Galip Dede Dergâhı olarak da anılan Galata Mevlevihanesi inşaatı bitti.

Galata Mevlevihanesi
(Gravür, 18. yy. Divan Edebiyatı Müzesi)

1492

- Macaristan seferi ve Belgrad kuşatması: Macaristan üzerine sefere çıkan Hadım Süleyman Paşa yönetimindeki Osmanlı ordusunun Erdel'de; Almanya yakınlarına kadar ulaşan Osmanlı akıncısı Mihaloğlu Ali Bey kumandasındaki Türk akıncılarının da Almanlara yenilmesi ve büyük kayıplar vermesi üzerine Osmanlılar geri çekildiler.

1493

- Bosna Beylerbeyi Yakup Paşa komutasındaki Osmanlı ordusu, Hırvatistan'ın Kırbova (Adbina) bölgesinde Macarlarla yaptığı savaşta Macar ordusunu mağlûp etti ve büyük kayıp verdirdi.

1495

- Napoli'ye getirilirken hastalanan Cem Sultan öldü (25 Şubat). Ağabeyi II. Bayezid ile girdiği iktidar mücadelesinde yenilen Cem, Rodos şövalyelerine sığınmış, ancak II. Bayezid'le anlaşılan şövalyelerce serbest bırakılmayarak Fransa'ya yollanmıştı.

Fransa'da üç yıl kadar kalan Cem, daha sonra Papa VIII. İnoan'a teslim edildi. Bu sırada Fransa Kralı VIII. Şarl, İtalya'ya girdi. VIII. Şarl'ın amacı, Cem'i yanına alıp, İstanbul ve Kudüs üzerine Haçlı seferi düzenlemektir. VIII. Şarl, bazı şartlarla Cem'i Papa'dan aldı. Cem, Napoli'ye geldiği zaman hastalandı. 1495'te ölen Cem'in cenazesi Bursa'ya getirildi. Cem'in, II. Bayezid'den para alan Papa tarafından zehirlendiği de ileri sürülmektedir. İyi bir şair olan Cem Sultan'ın Türkçe ve Farsça olmak üzere iki Divan'ı vardır.

Cem Sultan'ın kaftanı

ŞEHZADE SELİM YENİLİYOR

Sadrızam Ali Paşa, Şehzade Ahmet lehine çalışıyordu. Selim, babasının ikamet ettiği Edirne üzerine yürümeye devam etti; İstanbul'a doğru çekilen Bayezid, Çorlu yakınlarındaki Uğraş deresinde konakladı. 3 Ağustos 1511'de burada yapılan savaşta Selim yenildi, kaçarak Kırım'a iltica etti.

II. BAYEZİD TAHTTAN FERAGAT EDİYOR

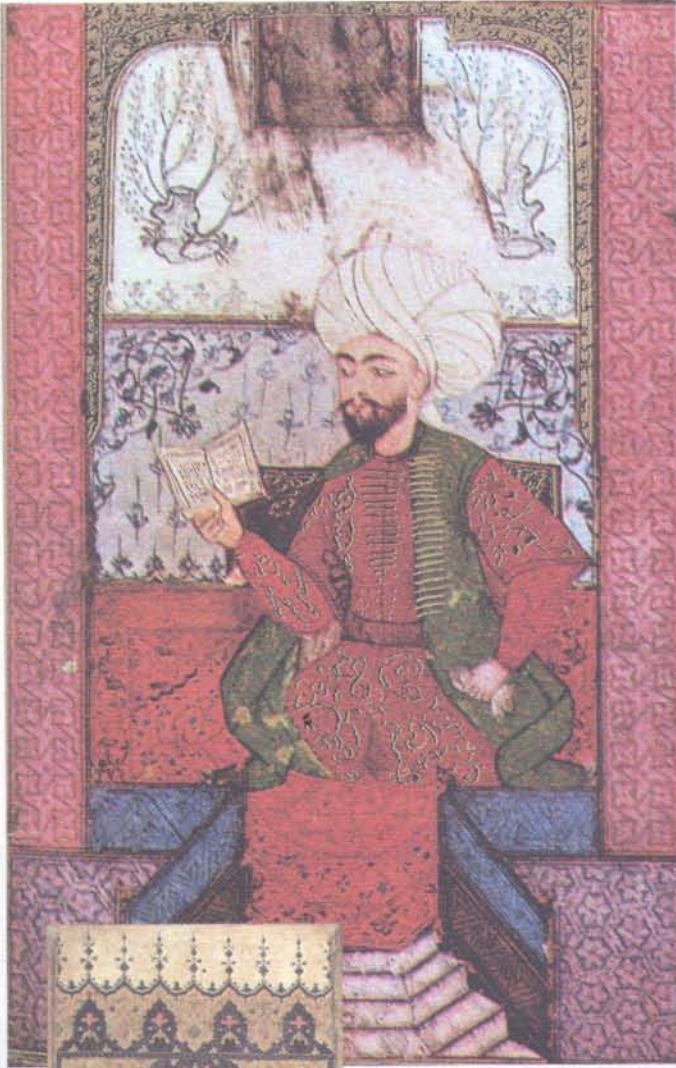
Bu sırada Ali Paşa, Şahkulu üzerine sefere gönderilmişti. Şehzade Ahmet, Şahkulu vak'asından sonra İstanbul'a yürüyerek isteklerini gerçekleştirmek için teşebbüste bulundu. Maltepe yakınlarına gelince yeniçeriler ayaklanarak Selim lehine gösterilerde bulundular. Ahmet'i istemediklerini bildirdiler. Bu sonuç karşısında Bayezid, Şehzade Selim'i, Kefe'den çağırarak Semendire'yi ona vermeye razı oldu. İstanbul'da Şehzade Ahmet'in Safevîlerle bir anlaşma yapacağı hakkında bir endişe vardı; bu endişe ve yeniçerilerin Selim'i hükümdar olarak istemeleri Şehzade Ahmet'e karşı şiddetli bir çarpışmanın kaçınılmazlığını ortaya çıkardı. Bayezid bunun üzerine 1512 Nisanında Şehzade Selim lehine tahttan feragat etti. Bayezid, ikamet yeri olarak Dimetoka'yı seçti; fakat oraya giderken yolda öldü (10 Haziran 1512).

II. Bayezid

AHMET PAŞA (? Edirne-1497 Bursa) :

II. Murat'ın kazaskerlerinden Veliyiddin bin İlyas'ın oğludur. Yaşamının çoğunu Bursa'da geçirdiği için Bursalı Ahmet Paşa diye tanınır. Güçlü bir medrese eğitimi görerek ilmiye sınıfına geçti; Bursa Muradiye Medresesi'ne müderris olarak atandı. Bir süre sonra Edirne kadısı oldu. Fatih Sultan Mehmet'in tahta çıkmasından sonra, padişahın güvenini kazanarak, kazasker, müşahip ve hoca, sonra da vezir oldu. İstanbul kuşatmasında bulundu. Sarayda önemli bir yer edindi. Ancak, saray nedimelerinden birine aşın ilgi duyması nedeniyle vezirlikten alındı, idam edilmek üzere tutuklandı. Ancak, yazdığı "kerem" redifli kasidesini padişaha sunarak ölümden kurtuldu. Bunun üzerine Bursa'da Orhan ve Muradiye Medresesi mütevelliliğine atandı. II. Bayezid'in tahta çıkmasıyla (1481) Bursa Sancakbeyi oldu. Ahmet Paşa, XV. yüzyılın en önemli divan şairlerinden sayılmış, divan şiirine getirdiği olanaklar ve kusursuz, uyumlu söyleyişiyle Baki'ye kadar olan dönemi etkilediği kabul edilmiştir. Çok önemli kasideler yazmasına karşın, İran şairlerinin kullandığı sözcük ve terkiplere fazlaca yer verdiği için eleştirilmiştir. "Divan"ı, 1966'da Ali Nihat Tarlan tarafından derlenerek yayımlanmıştır.

1497'de ölen divan şairi

Ahmet Paşa

(Âşık Çelebi'nin Me-Şa-irü's şu'ara adlı eserinden minyatür)

Ahmet Paşa Divanı'nın

ilk sayfası

(Süleymaniye Kütüphanesi)

II. BAYEZİD DÖNEMİ OLAYLARI

1495

- İlk Rus elçisi İstanbul'a geldi. Ancak Mihail Pleçsef adındaki bu elçi, "görgü kurallarını bilmeyen kaba bir adam" olduğu gerekçesiyle padişah tarafından kabul edilmeden ülkesine geri gönderildi.

1497

- Venediklilere bağlı bulunan Karadağ Beyliği, Osmanlı koruması altına alındı.
- XV. yüzyılın en önemli divan şairlerinden Ahmet Paşa, Bursa'da öldü.
- II. Bayezid'e 15 yıl sadrazamlık yapan Davut Paşa azledildi. İstanbul'un bir semtine de adı verilen Davut Paşa, cami, medrese ve birçok çeşme yaptırmıştı.
- Azledilen Davut Paşa'nın yerine Hersekzade Ahmet Paşa getirildi.

1498

- Lehistan (Polonya) Kralı Jean Albert'in, Boğdan'a saldırması üzerine Silistre Sancakbeyi Bali Bey komutasındaki Türk akıncıları Lehistan'daki birçok kaleyi ele geçirip Varşova yakınlarına kadar sokuldular ve pek çok ganimet ele geçirdiler.
- Sadrazam Hersekzade Ahmet Paşa azledildi, yerine Çandarlı İbrahim Paşa tayin edildi.

II. Bayezid'in Trabzon'da bastırıldığı sikke

1499

- II. Bayezid'in Yunan Seferi:
Venediklilerin Mora kıyılanna saldırıda bulunması üzerine, II. Bayezid kumandasındaki Osmanlı ordusu, Mora kıyılarında Venediklilere ait olan İnebahtı limanına karadan ve denizden saldırıya geçti.
- Burak Reis'in Sapienza Zaferi (28 Temmuz):
İnebahtı'ya gitmekte olan Osmanlı donanmasına Sapienza adası önlerinde saldıran Venedik donanmasının iki gemisi arasında kalan Burak Reis, düşman gemileriyle birlikte kendi gemisini de yaktı. Burak Reis ve 500'e yakın Türk denizcisi öldü. Komutanları da gemiyle birlikte yok olan Venedik donanması kaçtı.

II. BAYEZİD DÖNEMİ OLAYLARI

1499

■ Cem Sultan'ın İtalya'dan getirilen cenazesi Bursa'daki Muradiye türbesine gömüldü.

■ Karadan ve denizden kuşatılan İnebahtı fethedildi (30 Ağustos).

1500

■ Venediklilere ait olan Mora yarımadasının güneyindeki Modon kenti, II. Bayezid tarafından fethedildi. Donanmanın da denizden saldırması ile Modon'dan başka Koron ve Navarin kentleri de Osmanlıların eline geçti.

1501

- İstanbul'daki Bayezid Camii'nin temel atma töreni yapıldı.
- Midilli adasını ele geçiren Fransız donanmasına karşı saldırıya geçen Osmanlı kuvvetleri Fransızları mağlûp etti. Yenilen Fransız donanması kaçtı.
- Arnavutluk kıyısındaki Dıraç limanı ve kenti fethedildi.
- Avarız vergisi alınmaya başlandı: Avrupa'daki Hristiyan ittifakına karşı açılan seferlerin masraflarını karşılamak amacıyla her evden 10 akçe alınmasıyla başlayan bu vergi Tanzimat dönemine kadar devam etti.

1502

- Osmanlı-Venedik Barışı imzalandı.

1503

- Osmanlılarla Macarlar arasında barış anlaşması yapıldı.
- Sadrazam Hadım Ali Paşa azledildi; yerine ise tekrar Hersekzade Ahmet Paşa getirildi.

1505

- 1501 yılında temeli atılan Bayezid Camii'nin yapımı tamamlandı.

1506

- İkinci kez sadrazam olan Hersekzade Ahmet Paşa azledildi ve yerine tekrar Hadım Ali Paşa tayin edildi.
- Divan şairlerinden Mihri Hatun, Amasya'da öldü.

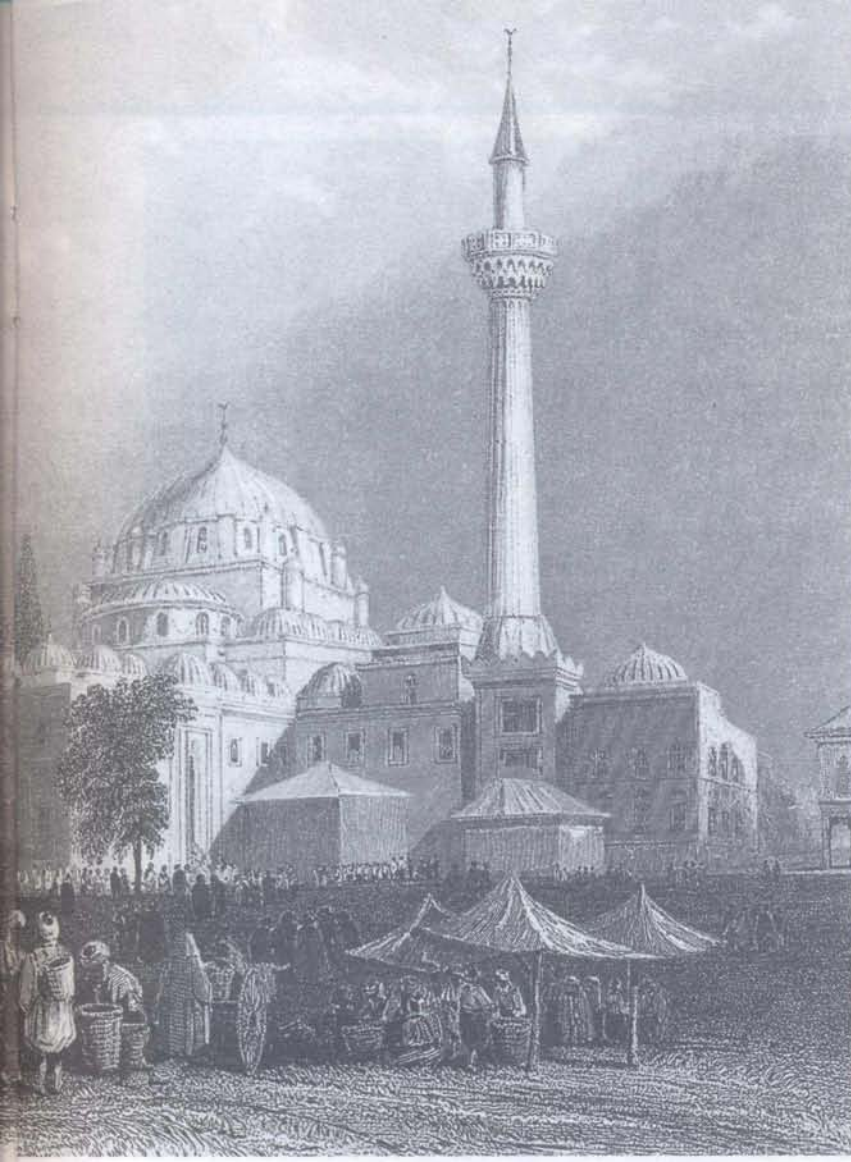
İnşaatına 1501 yılında başlanan ve 4 yılda tamamlanarak ibadete açılan İstanbul'daki Bayezid Camii'nin 19. yüzyılda yapılmış bir gravürü (Bartlett)

HİZMETLERİ

II. Bayezid, âlim ve şair Osmanlı hükümdarlarından. Sakin bir hayatı ve okumayı severdi; mecbur olmadıkça mücadeleye girmeyen bir tabiata sahipti. İstanbul'da adına bir külliye, Edirne'de de Tunca kenarında Bayezid külliyesi (1486), Amasya'da cami, medrese, mektep, imaret ve zaviye kütüphanesi (1487) yaptırdı.

II. Bayezid, İspanya'yı terke zorlanan Yahudileri ülkeye kabul edip göçmen olarak İstanbul, Edirne ve Selânik'e yerleştirdi. Resim, İspanya'dan gelen Yahudilerin II. Bayezid'e hediye vermesini betimliyor

II. Bayezid, şiiirlerinde Adlî mahlâsını kullanmış ve küçük bir divan teşkil edecek kadar şiir söylemişti. Daha Amasya'daki valilik hayatından başlayarak, etrafına âlim, şair ve sanat adamlarını toplamış, böyle bir çevre içinde yetişmişti. Hükümdarlığı zamanında 30'dan fazla âlim ve şaire maaş bağlatmış, asrın büyük âlimi Molla Camî'ye her yıl 1000 altın göndermiştir. Şiirleri genellikle rindane ve sofîyâne söylemişlerdir. Bu şiirler sade ve tabîî bir dille yazılmıştır. 124 şiirini toplayan Divan'ı, 1890'da Matbaa-i Osmaniyye'de basıldı. Divanının Yavuz Sultan Selim'in emriyle yazıldığı rivayet edilmektedir. II. Bayezid hat sanatına da çalışmıştı. Kendisinin 6 peşrevle 3 saz semaîsi bestelediği söylenir.

II. Bayezid'in
Edirne'de
yaptırdığı
II. Bayezid
Camii ve
Külliyesi

II. BAYEZİD DÖNEMİ OLAYLARI

1507

- Bayezid Camii külliyesine bağlı olan Bayezid Medresesi açıldı.

1508

- Divan şairi Necati öldü.
- Yusuf ile Züleyha yazarı divan şairi Hamdullah Çelebi öldü.

1509

- Şehzade Korkut, Manisa'ya tayin isteğinin kabul edilmemesi üzerine Mısır'a iltica etti.
- İstanbul'da deprem: "Küçük Kıyamet" adı verilen deprem sonunda İstanbul yerle bir oldu (22 Ağustos).

1510

- Deprem sonucu yıkılan İstanbul; Anadolu ve Rumeli'den getirilen seksen bin kişiyle yeniden inşa edildi.

1511

- Rumeli sancaklarından birine naklini isteyen geleceğin Yavuz Sultan Selim'i Şehzade Selim, bu isteği reddedilince, kardeşi Şehzade Ahmet'in padişah olmaması için Edirne'ye gelerek saltanatını ilân etti. 40 bin kişilik bir orduya sahip olan Şehzade Selim, Çorlu'da babası II. Bayezid ile yaptığı savaşta mağlûp oldu ve Kefe'ye kaçtı.
- İstanbul hükûmeti tarafından tahta çağrılan Şehzade Ahmet'in yola çıkması üzerine Selim taraftarı yeniçeriler isyan etti.

1512

- Saray önünde toplanan yeniçerilerin, Şehzade Selim'in başa geçmesini istemeleri üzerine Selim, tahta çağrıldı ve İstanbul'da büyük bir merasimle karşılandı.
- Şehzade Selim'in ve yeniçerilerin baskılarına dayanamayan II. Bayezid, tahttan çekildi ve yerine, gelecekte Yavuz Sultan Selim olarak anılacak I. Selim tahta çıktı.

Yavuz Sultan Selim

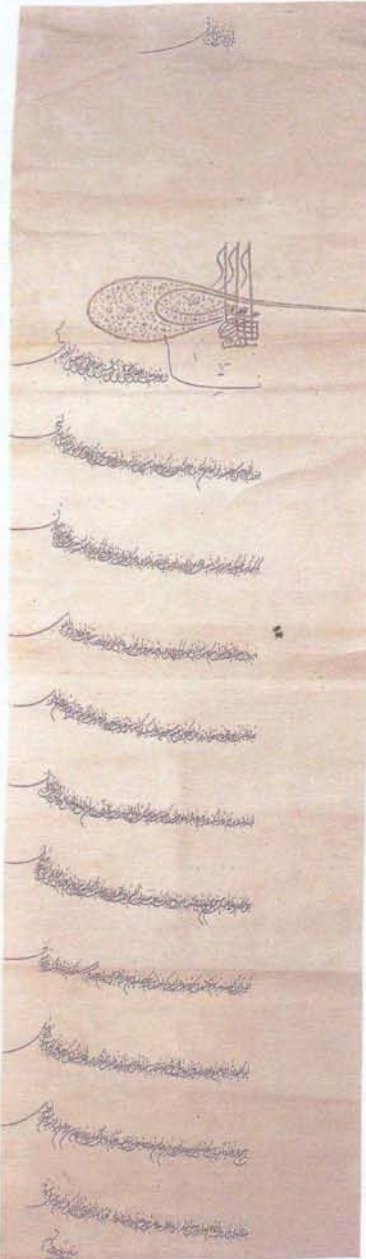
I. SELİM

(Yavuz)

SALTANAT SÜRESİ: 8 yıl (1512 – 1520)

ÜÇ MEYDAN SAVAŞI KAZANDI. ANADOLU'DA TÜRK BİRLİĞİNİ KURDU.
OSMANLI TOPRAKLARI ONUN ZAMANINDA ÜÇ MİSLİ GENİŞLEDİ VE YİNE ONUN
DÖNEMİNDE HALİFELİK, ABBASİLERDEN OSMANOĞULLARINA GEÇTİ.

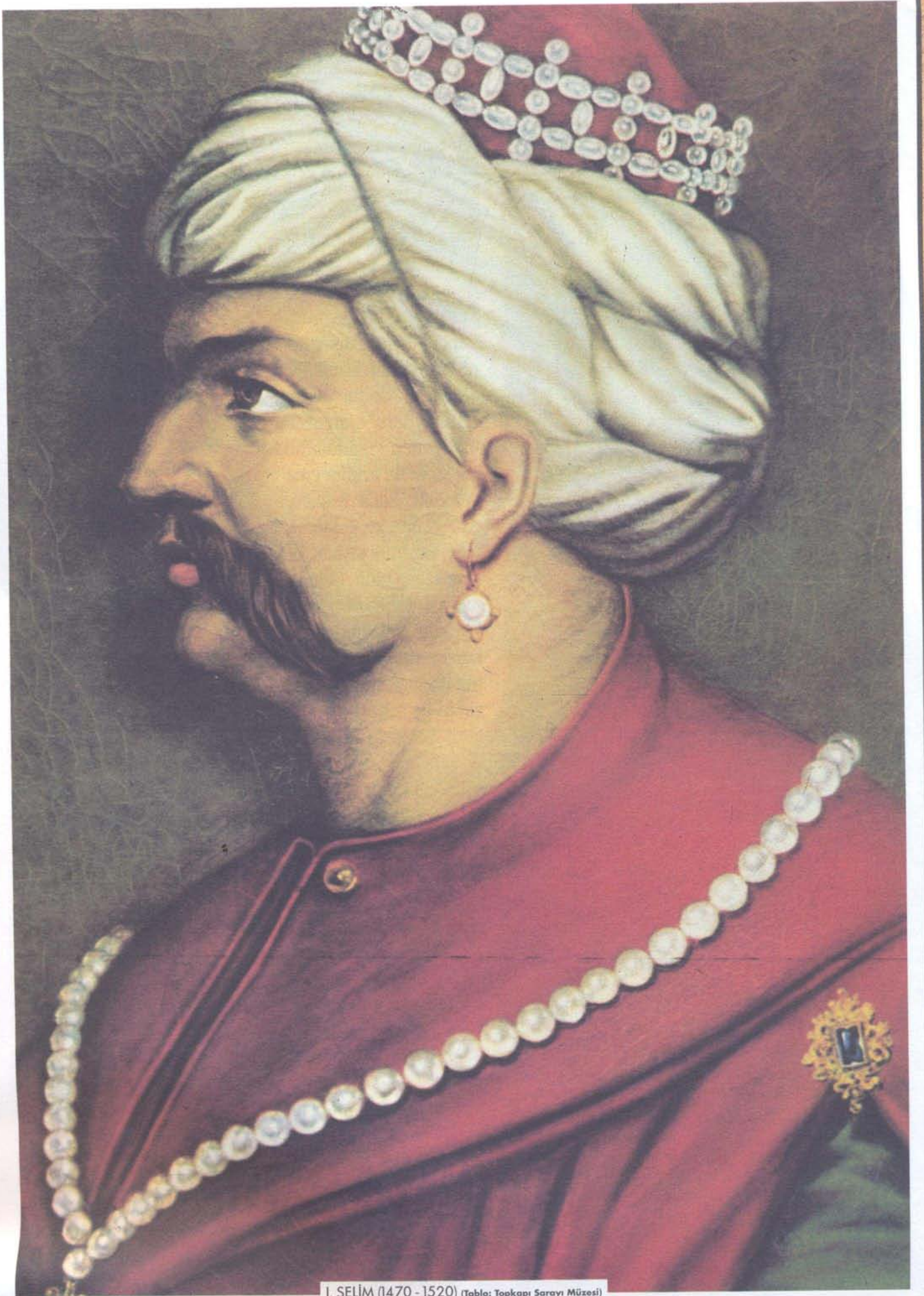

Yavuz Sultan Selim tuğralı hüküm, 1518
(Topkapı Sarayı Müzesi)

Dokuzuncu Osmanlı padişahı I. Selim (Yavuz), II. Bayezid'in oğludur. Amasya'da yetişti. Farsça öğrendi. Şiirle ve sporla ilgilendi. Babası padişah olunca Trabzon sancakbeyliğine atandı (1494). Valiliği sırasında Trabzonluları rahat bırakmayan Gürcüler üzerine üç sefer yaptı. Bu seferlerde bugün Türkiye toprakları içinde bulunan Kars, Erzurum, Artvin ve çevresini fethederek Osmanlı topraklarına kattı. Buralarda yaşayan Gürcülerin hepsi Müslüman oldu. Diğer taraftan İran'da Safevî Devleti'nin başına geçen Şah İsmail, Osmanlı Devleti'ni yıkmak istiyordu. Şah İsmail'in Osmanlı topraklarından geçerek Dulkadiroğulları topraklarına girmesi üzerine Şehzade Selim de emrindeki az bir kuvvetle harekete geçti. Akkoyunlu topraklarından Bayburt, Erzincan, Kemah, İspir, Gümüşhane ve Çemizgezek çevresini ele geçirdi. Fakat bütün Akkoyunlu mirasına sahip olduğunu iddia eden Şah İsmail, bu toprakları geri almak için kardeşi İbrahim Mirza'yı bölgeye gönderdi. Şehzade Selim ise, hızla hareket ederek Erzincan yakınlarında Safevî ordusunu perişan etti ve İbrahim Mirza'yı esir aldı. Şah'a karşı bu başarıları, Şehzade Selim'e büyük prestij kazandırdı.

I. SELİM

Doğum tarihi	: 1470
Doğum yeri	: Amasya
Babası	: II. Bayezid
Annesi	: Ayşe Hatun (Dulkadirli)
Tahta çıktığı tarih	: 24.4.1512
Tahta çıktığında yaşı	: 42 yaş
Saltanatının sonu	: 22.9.1520
Tahttan ayrılma sebebi	: Ölüm
Saltanat süresi	: 8 yıl, 5 ay
Ölüm tarihi	: 22.9.1520
Ölüm sebebi	: Kanser
Öldüğü yer	: Çorlu
Gömülü olduğu yer	: İstanbul, Sultan Selim Camii mihrabı önündeki türbesinde
Valilikleri	: Trabzon (1494-1510); Semendire (1511)

I. SELİM (1470 - 1520) (Tablo: Topkapı Sarayı Müzesi)

I. SELİM DÖNEMİ OLAYLARI

1512

- II. Bayezid'in tahtı bırakmak zorunda kalarak ayrılması üzerine başa geçen Şehzade I. Selim (Yavuz Sultan Selim) İstanbul'da tahta çıktı.

Yavuz Sultan Selim'in tahta çıkışı
(Minyatür: Hünernâme)

II. Bayezid'in üç oğlu vardı. Büyük oğlu Ahmet, Amasya'da; ortanca oğlu Korkut, Manisa'da; küçük oğlu Yavuz Selim, Trabzon'da vali bulunuyorlardı. II. Bayezid, şehzadeleri arasında tam bir aynım yapmamakla beraber, kalben, büyük oğlu Ahmet'i tutmaktaydı. Sadrazam Ali Paşa başta olmak üzere, devlet büyüklerinin çoğu, Şehzade Ahmet'i padişah yapmak istiyorlardı. Padişah olma konusunda vâris, kanunen belirlenmediği için, tahta geçen şehzadenin, diğer kardeşlerini öldüreceği düşüncesi, Yavuz Selim'in harekete geçmesine neden oldu. Rumeli'de kendisine sancak verilmesini istedi. İsteği kabul edilmeyen Yavuz Selim, Keleş sancakbeyi olan oğlu Süleyman'ın yanına gitti. Kayınpederi Kırım Hanı Mengli Giray'dan aldığı kuvvetlerle Trakya'ya geldi. Bu sırada II. Bayezid, etrafındakilerin etkisiyle Edirne'ye doğru yola çıktı. Şehzade Ahmet'in taraftarları, Selim'i ayalamak için, Semendire sancakbeyliğinin kendisine verildiğini bildirirken, aynı anda Şehzade Ahmet'i tahta çıkarma konusundaki faaliyetlerini hızlandırdılar. Bunun üzerine isyan eden Selim, Çorlu civarındaki Kaşgıran Savaşı'na geldi. Burada yapılan savaşı kaybeden Selim, Keleş'e kaçtı.

II. Bayezid, yennî oğlu Ahmet'e bırakmak için, onu İstanbul'a çağırdı. Bu sırada Manisa valisi bulunan Korkut da İstanbul'a gelmiş, padişah olması için yenîçerilerden yardım istemişti. Yenîçeriler ise, ataklığını ve cesaretini Kaşgıran Savaşı'nda gördükleri Selim'in padişah olmasını istiyorlardı. Yenîçeriler, II. Bayezid'e baskı amacıyla, bazı yağma hareketlerine giriştiler. Bu durum karşısında II. Bayezid, padişahlığı, oğlu Selim'e bırakmak zorunda kaldı.

ŞAH İSMAİL ÖZÜR DİLİYOR

Şehzadenin bu faaliyetlerinden telâşa kapılan Şah İsmail, II. Bayezid'e bir mektup göndererek yaptıklarından dolayı özür diledi ve Şehzade Selim'den şikâyetçi oldu. Nitekim II. Bayezid'in emri üzerine Şehzade Selim, Şah'ın kardeşini serbest bıraktığı gibi; Erzincan, Kemah, Bayburt ve İspir'i Safevîlere geri verdi.

SALTANAT MÜCADELESİ

Bu duruma rağmen Şah İsmail, Osmanlı Devleti'ni içerden çökmeye çalışıyordu. Öte yandan Mısır Memlûkleri'ni de, rakibi Osmanlılar aleyhine daimî olarak kışkırtıyordu. Şah'ın bu faaliyetleri sonucunda Anadolu'da ortaya çıkan Şahkulu, Baba Tekeli ve Nur Halife isyanları binlerce masum kişinin ölmesine sebep oldu. Şehzade Ahmet ve Veziriazam Hadım Ali Paşa kumandasındaki kuvvetler, asile-

Yavuz Sultan Selim
(Minyatür: Sümbül Ahbar)

karşısında bozguna uğradı ve Osmanlı ülkesinde bir otorite boşluğunun doğmasına sebep oldu. Neticede II. Bayezid'in üç şehzadesi arasında saltanat mücadelesi başgösterdi. Şehzade Ahmet'in Şahkulu karşısındaki başarısızlığı, Şehzade Korkut'un ise yumuşak tabiatlı olması dolayısıyla yenîçeriler Selim taraftandı.

Ancak II. Bayezid'in vezirleri, Şehzade Ahmet'in padişah olmasını istiyorlardı. Şehzade Ahmet, padişah olursa yine vezir olabileceklerini, azledilmeyeceklerini biliyorlardı. Padişahın meyli de, yaşının büyüklüğü sebebiyle Şehzade Ahmet'e idi. Bu sırada Selim'in, ziyaret maksadı ile Kırım'a gitmesi, aleyhindeki devlet adamlarını harekete geçirdi. Bunlar Selim'in saltanat için hazırlandığını ileri sürerek, üzerine Rumeli Beylerbeyi Hasan Paşa'nın gönderilmesini sağladılar. Hasan Paşa muharebeye girmeyecek geri çekildi. Bunun üzerine padişahın bizzat Selim'e karşı harekete geçmesi sağlandı. Ancak Rumeli akıncı ve sancakbeyleri muharebeden vazgeçti.

Bu arada vezirler, Şehzade Ahmet'e acele İstanbul'a gelmesi için haber gönderdiler. Şehzade Ahmet, Maltepe'ye kadar geldiyse de ordu, veliahtın İstanbul'a girmesini istemedi. Divan, veliahtın sancağına dönmelerini emretti. Öte yandan Şehzade Ahmet'in İstanbul'a çağırılması, Şehzade Selim taraftarlarını harekete geçirdi. İstan-

Yavuz Sultan Selim, tahttan indirdiği babası II. Bayezid'i Edirne kapısından Dimetoka'ya uğurlarken (Resim: Nezihi)

bul'da ordu açıkça Şehzade Selim lehine büyük gösteri yaptı (6 Mart 1512). Büyük oğlunu desteklemekle kan döküleceğini anlayan II. Bayezid, oğlu Selim'i İstanbul'a davet etti. Şehzade Korkut çok seviliyorsa da, erkek evlâdı olmadığından ikinci plânda kalmıştı. Şehzade Selim, 19 Nisan'da İstanbul'a geldi. Üç yaş büyük olan ağabeyi Korkut, kendisini karşılayarak tebrik etti. Bundan sonra Selim, Yenibahçe'de kendisi için kurulan çadıra geldi. 24 Nisan 1512'de babası II. Bayezid, saltanatı kendisine teslim etti.

I. Selim (Yavuz), tahta geçtikten sonra, önce devletin iç işlerini yoluna koymaya çalıştı. İsyan çıkarmak için harekete geçen, Anadolu'da kendilerine pek çok taraftar toplayan Şehzade Ahmet ve Şehzade Korkut, etraflarına asker toplamaya devam ettiler. Yavuz Sultan Selim, memleketin birlik ve beraberliğini sağlamak, isyanı bastırmak için, kardeşleri ile mücadele etmeye mecbur kaldı. İstemeyerek, üzülmekle, yaptığı bir mücadelelerde galip gelerek isyanları bastırdı. Elebaşlarını öldürttü. İsyanı kışkırtan, kendisini istemeyen Sadrazam Mustafa Paşa'yı da idam ettirdi.

I. SELİM DÖNEMİ OLAYLARI

1512

■ II. Bayezid'in ölümü:

İstanbul'dan ayrılp Dimetoka'ya yerleşmeye karar veren II. Bayezid, oğlu Yavuz Sultan Selim tarafından uğurlandıktan üç gün sonra yolda öldü. II. Bayezid'in, eceliyle ölmeyip oğlu Yavuz Sultan Selim tarafından zehirlenerek öldürüldüğü de bazı tarihçilerce ileri sürülmektedir.

■ Anadolu'da isyan eden Şehzade Ahmet, Amasya'ya saldırdı ve kenti ele geçirerek padişahlığını ilân etti.

■ Sadrazam Koca Mustafa Paşa idam edildi.

■ Yavuz Sultan Selim, babaları daha önce ölmüş olan 5 yeğenini idam ettirdi.

Yavuz Sultan Selim bir sefer sırasında

I. SELİM DÖNEMİ OLAYLARI

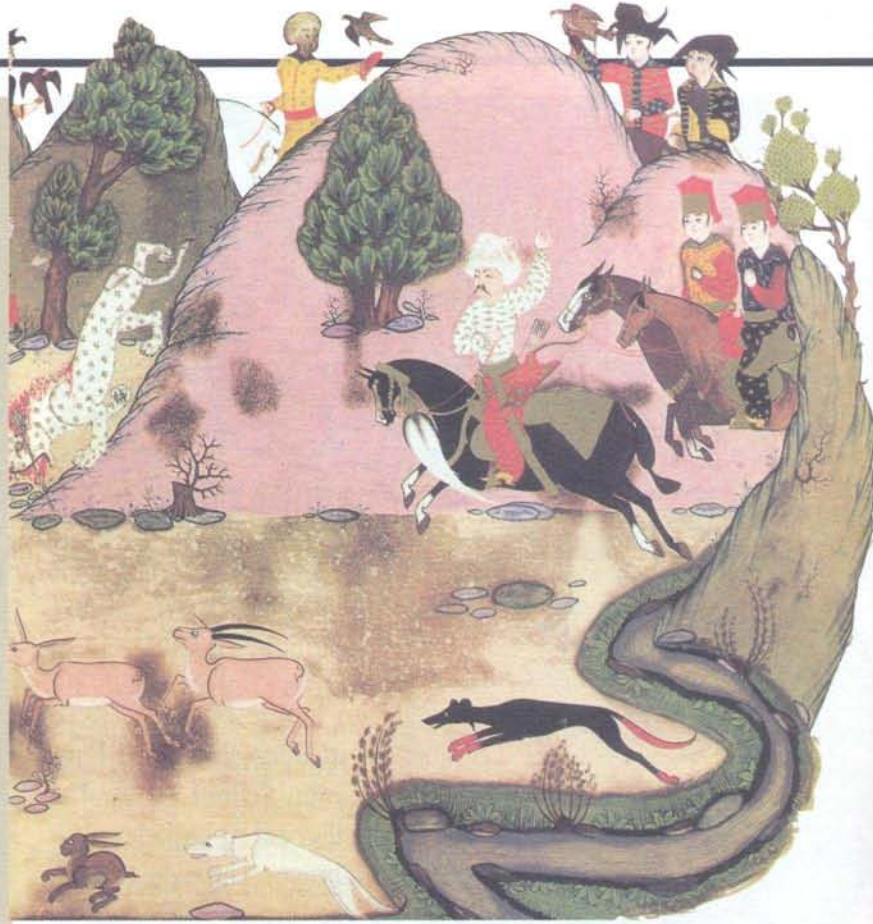
1513

- Yavuz Sultan Selim, yeniden iktidar mücadelesine başlayacağını haber aldığı kardeşi Manisa Valisi Şehzade Korkut'u idam ettirdi.
- Yavuz Sultan Selim'e karşı taht mücadelesine başlayan öteki kardeşi Şehzade Ahmet, Mudanya'da yapılan savaşta yenildi ve idam edilerek öldürüldü.

1514

- Yavuz Sultan Selim, İran seferine çıktı (26 Mayıs).
 - Çaldıran Savaşı: İran Hükümdarı Şah İsmail kuvvetleriyle Van Gölü'nün kuzeyindeki Çaldıran'da karşılaşan Yavuz Sultan Selim, Şah İsmail kuvvetlerini mağlûp etti.
- Yavuz Sultan Selim, daha Trabzon valisiyken, İran'daki Türk Safevî Devleti hükümdarı Şah İsmail'in amacını anlamıştı. Padişah olduktan sonra, ülke içindeki huzursuzluktan giderip, şehzadeler sorununu hallettikten sonra, İran konusu ile ilgilenmeye başladı. 1514'te İran üzerine hareket eden Yavuz Sultan Selim, Azerbaycan'daki Çaldıran ovasında Şah İsmail'i yenilgiye uğrattı. Şah İsmail, savaş alanından güçlükle kaçabildi. Bu savaşta Osmanlı ordusunun ateşli silâhlara sahip olması, savaşı kısa sürede sonuçlandırmış ve kesin zafere sağlamıştı.
- Çaldıran zafere ile Doğu ve Güneydoğu Anadolu ele geçirildi. Dulkadiroğulları Beyliği'ne son verilerek, toprakları, Osmanlı ülkesine katıldı. Bu zafere ekonomik yönden önemli sonucu ise, Tebriz-Halep ve Tebriz-Bursa ipek yolunun denetim altına alınmasıdır. Çaldıran zafere ile kazanılan topraklar, Osmanlılar ile Memlûkler komşu ülkeler durumuna getirdi. Yavuz Sultan Selim, İran'dan dönüşünde, bine yakın sanatçı, bilgin ve şairi İstanbul'a getirdi.

Şah İsmail'i savaşta gösteren bir duvar resmi
(İsfahan)

Yavuz Sultan Selim'in Çaldıran Seferi sırasında Küskün deresi kenarında otağ kurduğu yerde kaplan avlaması (Minyatür: Hünernâme)

ÇALDIRAN SAVAŞI

I. Selim, Trabzon valiliği sırasında Şah İsmail'in Osmanlılara olan düşmanca davranışını çok iyi değerlendirmiş, bir kez de İran topraklarına girmişti. Şahkulu ayaklanmasının da Şah İsmail'in kıskırtmasıyla çıkartıldığı biliniyordu. Şah İsmail'in amacı, Osmanlı Devleti'ni içten çökertmek ve Anadolu'ya egemen olmaktır. Bu amacını gerçekleştirebilmek için daha II. Bayezid döneminde Memlûklerle ve Venediklilerle çeşitli anlaşmalar yapmıştı.

Yavuz Sultan Selim hazırlıklarını tamamladıktan sonra, 1514'te Üsküdar'a geçerek İran seferine çıktı. İzmit'e vardığında, Şah İsmail'e bir mektup göndererek, savaşmak istediğini resmen bildirdi. Ordu, Yenişehir'e geldiğinde Anadolu ve Rumeli beylerbeyleri kuvvetleri ile orduya katıldı. 20 bin tımarlı sipahiden meydana gelen öncü ordusuna vezir Dukakinzade Ahmet Paşa tayin edildi. 2 Haziran'da Sivas'a varan Sultan, 140 bin asker, 5 bin zahireci ve 60 bin deveye yüklenen orduyu yoklamaya tâbi tutup, yiyecek sağlamak üzere İskender Paşa kumandasındaki 40 bin askeri burada bıraktı.

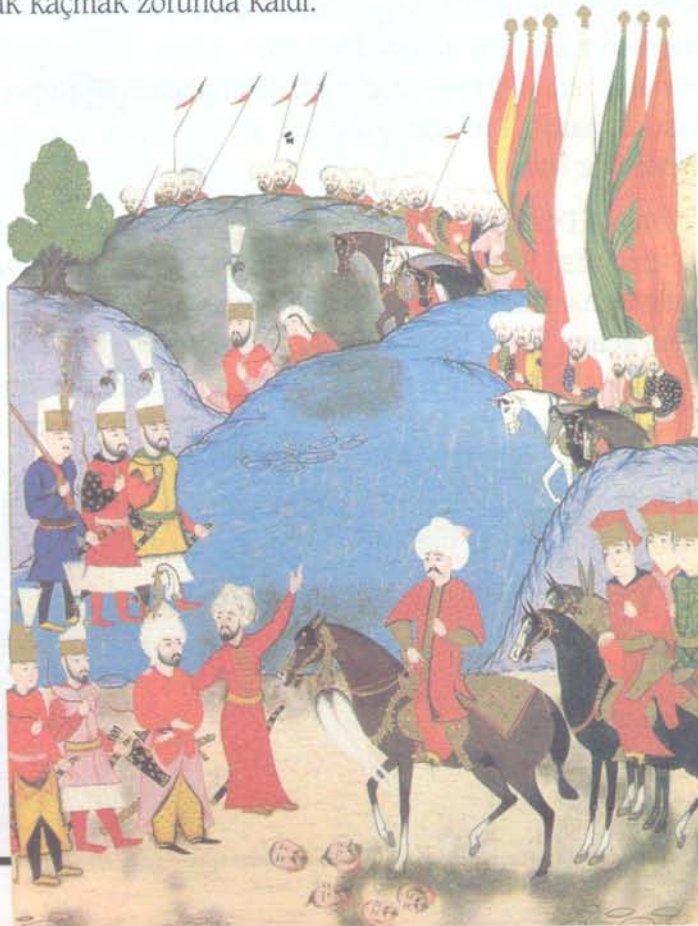
Koçhisar (Hafik) kazasına gelince savaş düzeni alındı ve bundan sonra bu tertip üzere gidildi. Akşehir ve İran'la hudut olan Suşehri'nden itibaren Safevî Devleti'nin topraklarına girildi. Bundan sonra Safevîlerin, geçiş yollarını tahrip etmelerinden dolayı ordunun durumu güç-

leşmeye başladı. Osmanlı hükümdarı, bu sefere giderken Dulkadir beyi Alaüddövl'e mektup yollayarak kendisini savaşa katılmaya davet ettiyse de, Alaüddövl bu teklife yanaşmadığı gibi, zahire kollarını da vurmak suretiyle orduyu sıkıntıya soktu.

Ordunun bu güç şartlar altında ilerlemesi Şah İsmail ile savaş aleyhtarlarına fırsat verdi ve yavaş yavaş askeri tahrik ettiler. Fırat kenarına ve Erzincan'a gelindiği zaman asker, kumandanlar ve vezirler, düşmanın meydanda olmasından dolayı daha ileri gidemeyeceklerini, geri dönmeleri gerektiğini söyleyince, I. Selim bunu şiddetle reddetti.

I. Selim, ordusuyla Kazlıgöl mevkiine geldiğinde, Şah İsmail'in Çaldıran'da olduğu haberi geldi. Osmanlı ordusu, 22 Ağustos günü Çaldıran'ın Akçay vadisi tepelerinde konakladı. Osmanlı ordusu savaş düzeni aldı. Ordunun sağ kanadını Anadolu Beylerbeyi Sinan Paşa ile Zeynel Paşa'nın emrindeki Anadolu ve Karaman kuvvetleri, sol kanadını ise Rumeli Beylerbeyi Hasan Paşa kumandasındaki Rumeli askerleri teşkil ediyordu. Sultan merkezde olup, yanında Sadrazam Hersekzade Ahmet Paşa, vezir Dukakinoğlu Ahmet Paşa, vezir Mustafa Paşa, Ferhat Paşa, Karaca Paşa bulunuyordu.

Yavuz Sultan Selim, ordusunu son bir kez gözden geçirdikten sonra hücum emrini verdi. Osmanlı ordusunun ustaca manevraları sayesinde İran ordusu kısa zamanda dağılmaya başladı. Askerinin dağıldığını gören Şah, durumun kendisi için çok tehlikeli olduğunu anlayınca, yaralı bir vaziyette taht ve hanımını savaş meydanında bırakarak kaçmak zorunda kaldı.

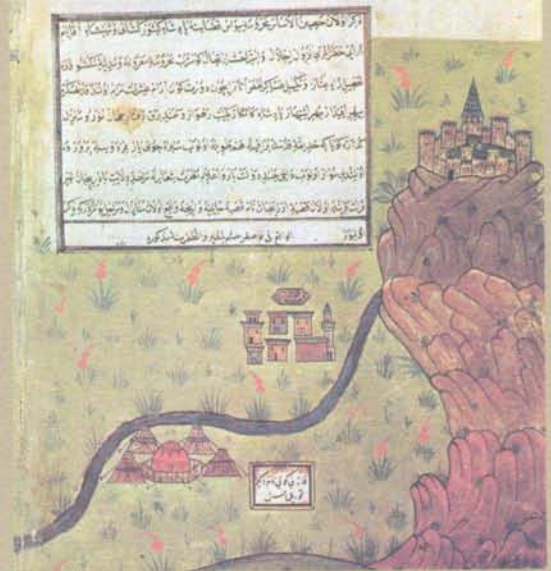

Yavuz Sultan Selim'in İran seferinden dönüşü (Minyatür: Hünernâme)

I. SELİM DÖNEMİ OLAYLARI

1515

- Kış Amasya'da geçiren ve tekrar İran'a yürümek isteyen Yavuz Sultan Selim'e karşı çıkan yeniçeriler isyan etti. Yavuz Sultan Selim, askeri bu isyana teşvik eden Sadrazam Ahmet Paşa'yı idam ettirdi.
- Amasya'dan Kemah üzerine yürüyen Yavuz Sultan Selim, Kemah'ı ve tüm Dulkadiroğulları ülkesini Osmanlı topraklarına kattı.
- İran seferini tamamlayan Yavuz Sultan Selim, İstanbul'a döndü ve İran seferinde askeri kıskırtmakla suçladığı kazasker ve tarihçi Tacizade Cafer Çelebi ile Sekbanbaşı Balyemez Osman Ağa'yı idam ettirdi.
- Yavuz Sultan Selim'in İstanbul'a dönmesini fırsat bilen Şah İsmail yanlısı Kara Han kuvvetleri Diyarbakır'ı ele geçirdi. Bunun üzerine bu kente büyük kuvvetler gönderilmesi kararlaştırıldı. Bıyıklı Mehmet Paşa kumandasındaki Osmanlı ordusu, durumun kötüye gittiğini gören Kara Han'ın kaçmasıyla Diyarbakır'ı olaysız ele geçirdi.

Bıyıklı Mehmet Paşa'nın Şah İsmail kuvvetlerini yendiği Mardin yakınlarındaki Koçhisar (Minyatür: Matrakçı Nasuh)

1516

- Diyarbakır'ı ele geçiren Bıyıklı Mehmet Paşa, Mardin yakınlarındaki Koçhisar'da yaptığı savaşta Şah İsmail kuvvetlerini yendi. Böylece Güneydoğu Anadolu toprakları Osmanlı Devleti'ne geçti ve Mısır'ın fethi yolu açılmış oldu (26 Nisan).

I. SELİM DÖNEMİ OLAYLARI

1516

■ Yavuz Sultan Selim'in Mısır Seferi ve Mercidabık Savaşı.

Osmanlılar ile Memlükler arasında, Fatih döneminden beri süregelen anlaşmazlıklar bulunuyordu. II. Bayezid döneminde, iki ülke arasında çıkan ve altı yıl süren savaşlar sonunda, anlaşmaya varılmıştı. Ancak bu durum, iki ülke arasındaki mevcut anlaşmazlıkları ortadan kaldırmamıştı.

Yavuz Sultan Selim döneminde, Dulkadiroğulları Beyliği'ne son verilmesi, Osmanlılar ile Memlükler arasında ki mevcut gerginliği daha da artırdı.

Müslümanlarca kutsal sayılan Mekke ve Medine'nin Memlüklerle bağlı olması, Müslümanların din başkanı olarak kabul edilen Abbasi halifesinin Mısır'da oturması, Memlüklerle, İslâm dünyasında üstünlük sağlıyordu. İran'ın Şii propagandası da, gelecekte Osmanlı Devleti'nin çıkarlarını tehdit edebilirdi.

Ayrıca, Mısır'ın alınması, ekonomik yönden de Osmanlılar için önemliydi. Çünkü Mısır alınırsa, buradan geçen ticaret yolları da (Baharat Yolu)

ele geçilecek ve bu sayede Avrupa ülkeleri, ekonomik yönden Osmanlılara bağımlı duruma geleceklerdi. Yavuz Sultan Selim, Mısır seferine karar verirken, siyasi, dini ve ekonomik faktörleri de dikkate almıştı. 1516'da Sadrazam Hadım Sinan Paşa komutasındaki Osmanlı ordusunun Suriye'den geçmesine Memlüklerin izin vermemesi üzerine, Yavuz Sultan Selim sefere çıktı. İki ordu Halep yakınlarında Mercidabık'ta karşılaştı. Toplar ve ateşli silâhlarla donatılmış Osmanlı ordusu, Memlük ordusunu büyük yenilgiye uğrattı. Memlük Sultanı Kansu Gavri, savaş alanında öldü. Halep ve Şam ele geçirilerek, Suriye, Osmanlı topraklarına katıldı.

■ Yavuz Sultan Selim Halîp'e girdi (28 Ağustos).

■ Şam'a doğru harekete geçen Yavuz Sultan Selim, teslim olan Hama kentine girdi (19 Eylül).

■ Yavuz Sultan Selim, Şam kentine girdi (27 Eylül).

YENİ YERLER, YENİ ZAFERLER KAZANILIYOR

Çaldıran zaferinden sonra Yavuz Sultan Selim ordusu ile Tebriz'e girdi. 15 Eylül'de Tebriz'den ayrılarak Karabağ'a, oradan Amasya'ya geldi. Kışı burada geçiren I. Selim, ilkbaharda tekrar İran seferine çıkacağı için top ve cephaneyi Şarkî Karahisar'da bırakmıştı. Ancak 1515 Şubatı'nda I. Selim'i İran seferinden alıkoymak isteyen bazı devlet adamları tarafından yeniçeriler tekrar ayaklandırıldı. Ayaklanma sebebini araştıran Yavuz Selim, Sadrazam Dukakinzade Ahmet Paşa'nın bu olayda parmağı olduğunu anlayıp onu idam ettirdi ve bir müddet sadarete kimseyi tayin etmedi.

Kışı Amasya'da geçiren Yavuz Sultan Selim, askerin vaziyeti sebebiyle İran üzerine tekrar sefer yapılamayacağını anladıktan sonra, doğu ve güney sınırlarına ait bazı yerleri ele geçirmedikçe emniyet sağlanamayacağı için

Kemah seferine çıktı ve kaleyi fethetti. Sultan'ın niyeti bütün Anadolu'yu düşmandan temizlemektir. İran seferi sırasında Dulkadiroğlu Alaüddevle'nin Şah'a karşı savaşa katılması istenmişti. O bunu kabul etmediği gibi kendisine

Yavuz Sultan Selim'in Mısır seferi sırasında ele geçirilen bir Memlük topu (Harbiye Askerî Müzesi)

bağlı bazı aşiret reisleri de Osmanlı zahire kollarını vurmuştu. Ayrıca Alaüddevle, Safevîlere ve Mısır Memlüklerine yardımda bulunuyordu. Halbuki Dulkadiroğlu Alaüddevle'nin ablası Yavuz Sultan Selim'in babaannesi idi. Buna rağmen Alaüddevle, Sultan Selim'e karşı düşmanca hareketlerden geri durmadı. Sultan Selim, Dulkadiroğlu'nun üzerine Şehsüvaroğlu Ali Bey'i gönderdi. Ali Bey, kısa zamanda Dulkadiroğullarına ait toprakları Osmanlı Devleti'ne kattı.

Safevî Devleti'nin batı sınırındaki şehir ve kalelerden en önemlisi Diyarbakır idi. Sultan Selim, Diyarbakır'ın alınmasına karar verip, Osmanlı Devleti'ne gelmiş olan bilim adamı İdris-i Bitlisî vasıtasıyla bu şehri sulh yoluyla almaya çalıştı ve bunda başarılı oldu. Diğer taraftan yine İdris-i Bitlisî'nin yardımıyla Mardin de Osmanlı topraklarına katıldı. Böylelikle Urmiye, İtak, İmadiye, Siirt, Eğil, Hasankeyf, Palu, Bitlis, Hizran, Meyyafarikin, Cizre, Osmanlı hâkimiyetine girdi.

Temmuz başlarında ordu ile İstanbul'a dönen Yavuz Sultan Selim, ilk iş olarak, yeniçeri ordusunda ıslâhat yaptı. Çaldıran Savaşı'nda yeniçeriyi isyana sevkeden vezir İskender Paşa'yı, Sekbanbaşı Balyemez Osman Ağa'yı idam ettirdi. Sultan, bu hadiseden sonra askeri tahrik edeceklerini göz önüne alarak ocaktan yetişenlerden yeniçe-

1122 est Ierusalem. Ego sum in medio Gentium
polus, et in eius circuitu fortis

1516 yılında fethedilen Kudüs'ü gösteren bir gravür

ri ağası olma usulünü kaldırdı ve saraydan yetişme, güvenilir kişilerden ağalığa atama usulünü getirdi. Fitneyi yatıştırdıktan, sonra askerin itaatinden emin olduktan sonra, tekrar doğu seferine çıkmak için hazırlıklara girişti. Osmanlı Devleti'nin Ortadoğu'daki hâkimiyetinin genişlemesi, Suriye, Filistin, Arabistan yanmadası, Mısır ve Kuzey Afrika'nın doğusuna hâkim Memlûklü sultanı Kansu Gavri'yi harekete geçirip tedbir almaya sevketmişti.

Yavuz Sultan Selim

I. SELİM DÖNEMİ OLAYLARI

1516

- Sadrazam Sinan Paşa, Memlûk komutanı Canberdi Gazali komutasındaki orduyu Gazze yakınlarındaki Han Yunus'ta mağlûp etti (21 Aralık).
- Yavuz Sultan Selim, Kudüs'e girdi (30 Aralık).

Yavuz Sultan Selim'in kılıcı.

1517

- Yavuz Sultan Selim, Gazze'ye girdi (2 Ocak).

- Mısır seferine karşı çıkan ve orduyu Sina çölünden geçirmenin imkânsız olduğunu ileri süren Sadrazam Hüseyin Paşa idam edildi.

■ Ridaniye Savaşı (22 Ocak):

Yavuz Sultan Selim, Mısır üzerine yürüdü. Kansu Gavri'nin yerine hükümdar olan Tomanbay, Kahire yakınlarında Ridaniye'de güçlü bir savunma hattı oluşturdu. Yavuz Sultan Selim, Ridaniye savunma hattını yandan geçerek, Memlûk ordusunu arkadan kuşatıp saldırıya geçti. Memlûk ordusunun toplan ve ateşli silâhları işe yaramaz duruma geldi. Karşı saldırıya geçen Osmanlı ordusu, Memlûkleri yenilgiye uğrattı. Osmanlı ordusu, Kahire'ye girdi. Tomanbay yakalanarak idam edildi.

■ Kahire'nin Fethi (29 Ocak) :

Ridaniye Savaşı sonunda Osmanlıların eline geçen Kahire'de Memlûk sultanı Tomanbay'ın askerleri ile Osmanlı ordusu arasında üç gün süren kanlı sokak çarpışmalarında ikinci kez yenilen Tomanbay, ancak kadın kılığında girerek kaçabildi. Bu çarpışmada Kahire sokaklarında 50 bin Mısırlı can verdi. Memlûk komutanı Canberdi Gazali de teslim oldu. Böylece 267 yıllık Memlûkler Devleti ortadan kaldırılmış oldu.

I. SELİM DÖNEMİ OLAYLARI

1517

- Osmanlı topraklarına katılan Hicaz'daki "Kutsal Emanetler" Yavuz Sultan'a teslim edildi.

Mısır seferi sırasında Osmanlı topraklarına katılan Hicaz'daki "Kutsal Emanetler" İstanbul Topkapı Sarayı'nda muhafaza edilmektedir.

- Osmanlı donanması İstanbul'a döndü.
- Yavuz Sultan Selim, Mısır'dan ayrılarak Suriye'ye geçti.

1518

- Mısır seferine ve fethedilen Mısır'a Çerkez Hayır Bey'in tayin edilmesine sitem eden Sadrazam Yunus Paşa'nın idam edilmesi üzerine sadrazamlığa Piri Mehmet Paşa getirildi.

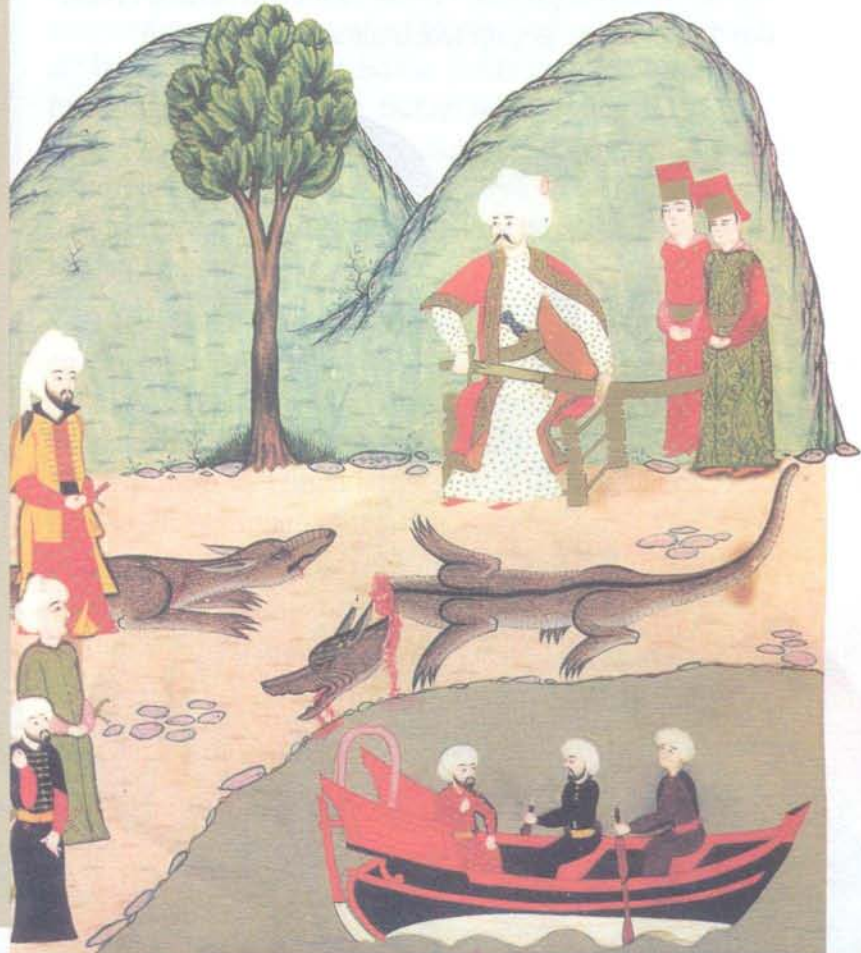

- İki yılı aşkın bir süredir devam eden Mısır seferini başarıyla bitiren Yavuz Sultan Selim, İstanbul'a döndü. Bir süre İstanbul'da kalan padişah daha sonra Edirne'ye gitti.

MERCİDABIK ZAFERİ

I. Selim, sıranın Memlûklere geldiğini plânlayarak 1516'da Mısır seferine çıktı. Memlûk sultanı Kansu Gavri, Osmanlı ordusunu Halep yakınlarındaki Mercidabık ovasında karşıladı. Osmanlı ordusu ateş üstünlüğü ve I. Selim'in başarılı yönetimiyle Memlûk ordusunu kısa zamanda bozguna uğrattı. Kansu Gavri öldü, yerine genç Tomanbay, Mısır sultanı oldu (1516). Memlûk ordu hazine-si ve pek çok ganimet ele geçti. Birçok Memlûk komutanı tutsak alındı ya da I. Selim'e bağlılıkları sağlandı.

Yavuz Sultan Selim, Mısır seferinde Nil nehri kıyısında kılıcı ile bir timsahı kesmesi (Minyatür: Hünernâme)

Akdeniz'de sefere çıkma niyetinde olan Yavuz Sultan Selim, Haliç'teki eski Bizans tersanesinin yerine yenisinin yapılmasını emretti (Gravür: Brindesi)

RİDANİYE SAVAŞI

I. Selim, yeni Memlûk sultanı Tomanbay'a önerdiği anlaşmanın kabul edilmemesi üzerine, gönderilen Memlûk öncü birliklerini yenerek, Sina çölünü geçti. Bu arada Memlûk ordusu Ridaniye'de toplanmış, Kahire'yi savunmak üzere topçu birlikleri oluşturulmuştu. I. Selim, cepheden saldırıcağı izlenimi verip ordusunun büyük bölümünü Memlûk cephesinin sağından, El Mukaddem dağı'nın güneyinden geçirerek, Memlûk ordusunun gerisine kaydırıldı. Yapılan meydan savaşında (1517) Memlûk ordusu ağır bir yenilgiye uğradı. Tomanbay, zırhlı süvari birliğinin başında, önce Osmanlı hatlarını yararak I. Selim'in otağına kadar gelip, Sadrazam Sinan Paşa ile birlikte birçok kişiyi kılıçtan geçirmesine ve bir baskınla Kahire kalesini elde etmesine karşın, Osmanlıların Kahire'ye girmesiyle burada tutunamayarak yakalanıp idam edildi ve Mısır, Osmanlı İmparatorluğu'nun bir eyaleti durumuna geldi.

Yavuz Sultan Selim'in bir aynaya ok atışı (Münayyeri: Hünernâme)

I. SELİM DÖNEMİ OLAYLARI

1519

Anadolu'da ilk Celâli İsyanı:

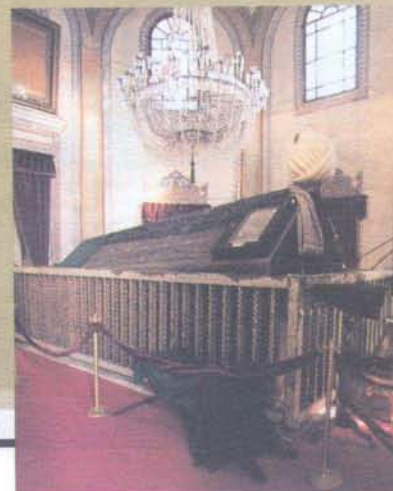
Şii olduğu söylenen Bozoklu Şeyh Celâl, bir yandan Şah İsmail casuslarının yoğun propagandası, bir yandan da içinde bulundukları ağır iktisadî koşullar nedeniyle Osmanlı Devletine başkaldırıya hazır durumdaki Türkmen toplulukları ayaklandırdı. Tokat, Bozok (Yozgat) ve Amasya yörelerini denetimleri altına alan ayaklanmacılar, Osmanlı yönetiminin bölgedeki sancakbeyleriyle görevlilerini de kendilerine katılmak zorunda bıraktılar. Yavuz Sultan Selim, ayaklanmanın bastırılması için Rumeli Beylerbeyi Ferhat Paşa'yı görevlendirirken, Dulkadir beyi Şehsuvaroğlu Ali Bey'i de onun yardımcılarına atadı. Ferhat Paşa, İstanbul'dan yola çıkarken, Şehsuvaroğlu da Elbistan'dan çıkıp ayaklanmacıların üstüne yürüdü. Osmanlı kuvvetlerine karşı koyamayacağını anlayan Şeyh Celâl, İran'a sığınmak amacıyla Sivas'a doğru çekilmeye başladı. Ferhat Paşa'yı beklemeksizin saldırıya geçen Şehsuvaroğlu, ayaklanmacıları bozguna uğratarak dağıttı ve kaçmaya çalışan Şeyh Celâl'i öldürüp kesik başını İstanbul'a gönderdi. Bu olayın ardından XVII. yy. sonlarına kadar Anadolu'da devlete karşı başgösteren dinsel ve dinsel olmayan bütün ayaklanmalara katılanlar Bozoklu Celâl'in adıyla "Celâli" diye anılmıştır.

■ Cezayir beyi Barbaros Hayrettin, Yavuz Sultan Selim'e başvurarak Osmanlılara bağlanmak istediğini bildirdi. Teklifi kabul edilen Barbaros Hayrettin'e Cezayir Beylerbeyliği verildi.

■ Yavuz Sultan Selim, büyük bir donanma yapımına karar verdi ve görevlendirdiği Piri Mehmet Paşa'dan, Haliç'te yeni bir tersane yapılmasını istedi.

1520

■ İstanbul'dan Edirne'ye gitmek üzere yola çıkan Yavuz Sultan Selim, sırtında çıkan çibandan dolayı oluşan hastalığı nedeniyle Çorlu yakınlarında öldü.

Yavuz Sultan Selim'in türbesi

Yavuz Sultan Selim dönemindeki Osmanlı Devleti sınırları

KUTSAL EMANETLER TESLİM ALINDI

Osmanlı donanması da Suriye, Filistin ve Mısır kıyılarındaydı. I. Selim Mısır'ın yönetimini yeniden düzenledi. Bu arada Mekke şerifi, oğlunu göndererek Osmanlılara bağlılığını bildirdi. Mekke ve Medine kentlerinin anahtarlarıyla kutsal emanetler padişaha teslim edildi (1517).

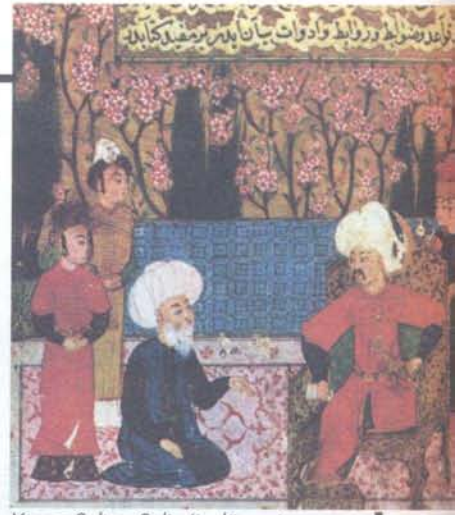
Alman İmparatoru Kayzer Wilhelm, 1904 yılında Türk-Alman dostluğu nişanesi olarak bastırıldığı Yavuz Sultan Selim Divanı (Süleymaniye Kütüphanesi)

HALİFELİK, OSMANOĞULLARINA GEÇİYOR

Kutsal emanetleri alarak İstanbul'a dönen I. Selim, daha sonra Halife III. Mütevekkil'i de İstanbul'a getirtti. Böylece halifelik, Abbasî soyundan Osmanlılara geçmiş oldu. I. Selim, İran'la herhangi bir barış girişiminde bulunmadığı gibi, bu ülkeyle yapılan ipek ticaretine de yasak koydu.

HİZMETLERİ VE ÖLÜMÜ

I. Selim, Mısır dönüşünden sonra özellikle donanma ile ilgilendi. Doğu ticaretinin önemini anladığından Filistin ve Mısır kıyılarını İstanbul'a denizyoluyla bağlamayı düşündü. Mısır'da bulunduğu sırada bu iş için Memlûk denizcisi Selman Reis'i İstanbul'a gönderdi. Ha-

Yavuz Sultan Selim'i, dönemin şairlerinden Halimî Çelebi ile gösteren bir minyatür (Âşık Çelebi, Me-şar'ü's-su'ara)

liç'teki eski Bizans tersanesinin yerine yenisinin yapılmasını emretti. Selim'in amacı Rodos'a, Kıbrıs'a veya Sicilya'ya bir sefer yapmaktı. Sadrazam Piri Paşa'yı kapıkulu askeriyile Edirne'ye yolladı. Arkadan kendi de hareket etti (1520). Ancak sırtındaki şirpençe çibanından rahatsız olduğundan Çorlu'da bir süre dinlendi; yapılan tedaviden sonuç alınamayacağını anladığı için vezirlerini çağırttı. Oğlu Süleyman'a, gelmesi için haber gönderdi ve bu sırada öldü (22 Eylül 1520). Ölümü, oğlu Süleyman gelinceye kadar gizli tutuldu. Sonra İstanbul'da Mirza Sarayı denilen bugünkü Sultan Selim Camii yanına gömüldü. I. Selim kısa süren saltanatında daha çok savaşlar ve savaş hazırlıklarıyla uğraştığından büyük imar hareketlerine giremedi. Sadece Şam'da Muhiddin Arabî için türbe, cami ve imaretle, Konya'da Mevlânâ dergâhında su tesisleri yaptırdı. Edebiyatla da ilgilenen Yavuz Sultan Selim'in Farsça bir Divan'ı, birkaç tane Türkçe şiiri vardır.

Yavuz Sultan Selim'in adına yaptırılan İstanbul'daki Sultanselim Camii

ADIM ADIM OSMANLI TARİHİ VE
PADIŞAHLAR ALBÜMÜ,
ÜÇ KİT'AYA YAYILARAK EVRENSEL BİR
İMPARATORLUK KURAN OSMANLI DEVLETİ'NİN TARİHİNİ,
OSMAN GAZİ'DEN VAHDETTİN'E,
KRONOLOJİK BİR SIRA İÇİNDE VERMEYİ AMAÇLIYOR.
ALBÜMDE, HER PADIŞAHIN HAYATI VE
O DÖNEM İÇİNDEKİ OLAYLAR RESİM,
HARİTA VE TABLOLAR EŞLİĞİNDE
ELE ALINIYOR.